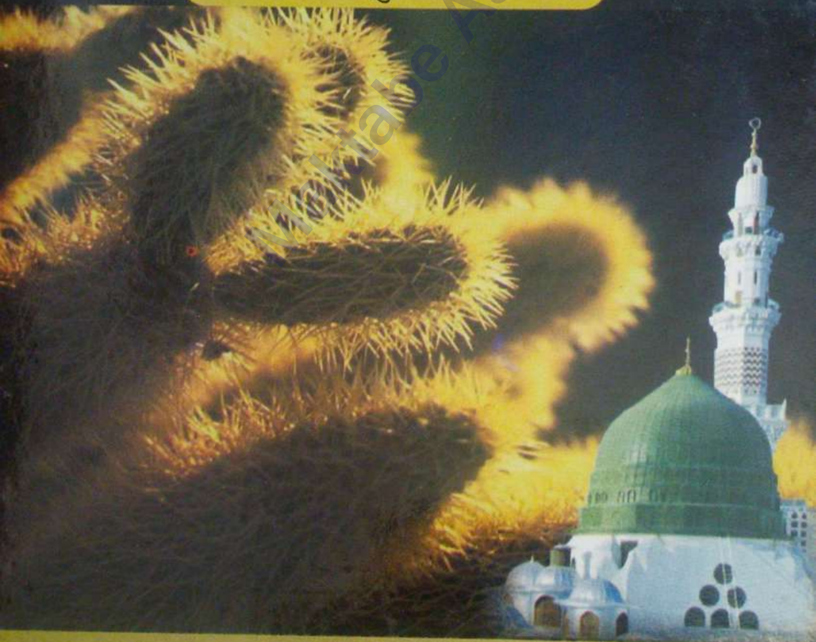
દાસ્તાન ઈમાન ફરોશો કી

પાંચવા હિસ્સા

અલામા ઈનાયતુલ્લાહ અલ્તમશ

નાશિર

મદીના એજન્સી

૪/૪૫૫૧, ખંભાતવાલા માર્કેટ, ઝાંપા બજાર, સૂરત-૩

(૦૨૬૧) ૬૬૨૮૯૭૭, ૬૬૪૬૫૭૭

દાસ્તાન ઈમાન ફરોશોંકી

(પાંચવાં હિસ્સા)

અલ્લામા ઈનાયતુલ્લાહ અલ્તમશ

નાશિર

મદીના એજન્સી

૪/૪૫૫૧, ખંભાતવાલા માર્કેટ,
ઝાંપા બજાર, સૂરત-૩
(૦૨૬૧) ૬૬૨૮૯૭૭, ૬૬૪૬૫૭૭

કિતાબકા નામ :- દાસ્તાન ઈમાન ફરોશોંકી
(હિસ્સા નંબર પાંચ)

મુરત્તિબ :- ઈનાયતુલ્લાહ અલ્તમશ

નાશિર :- મદીના એજન્સી

Printed At: **R.B. Enterprises**
2609, Baradari, Ballimaran, Delhi-110006

ફેહરિસ્ત

તઆરૂફ

"દાસ્તાન ઈમાનફરોશોંકી"કા આખરી હિસ્સા પેશ કિયા જાતા હે.

આપ ઈસ હકીકતસે બેખબર નહીં હોંગે કે હમારી ઉભરતી હૂઈ નસ્લકા કિર્દાર મજરૂહ હો ચુકા હે. ઈસ કૌમી અલમિય્યાકે અસ્બાબસે ભી આપ વાકિફ હોંગે. અગર નહીં તો હમ બતાતે હેં. એક સબબ તો યહ હે કે બચ્ચોંકો અપને આબાઓ અજદાદકી રિવાયતસે બેખબર રખ્ખા જા રહા હે. ઉન્હેં મા'લૂમ હી નહીં કે ઉન્કી તારીખ શુજાઅતકે કારનામોંસે ભરપૂર હે. ઉન્કી નિસાબી કિતાબોંમેં ભી ઈન રિવાયાતકા ઝિક્ર નહીં મિલ્તા.

દૂસ્રા સબબ યહ હે કે હમારે બચ્ચે ઔર નૌજવાન ઐસી કહાનિયોંકે આદી હો ગએ હેં જિન્મેં તફરીહી ઔર લઝીઝ મવાદ ઝિયાદા હોતા હે ઔર જિન્મેં સનસની, સસ્પેન્સ, હંગામા આરાઈ ઔર જિન્સિયત હોતી હે ઔર જો જઝબાતમેં હલચલ બર્પા કર દેતી હે. યહ દરઅસલ ઈન્સાની ફિત્રતકા મુતાલબા હે જિસે પુરા કરના ઝરૂરી હે લેકિન બળી એહતિયાતકી ઝરૂરત હે.

હમારે દુશ્મનને જો યહૂદી ભી હે ઔર ગૈરઈમાનવાલે ભી, ઈન્સાનકી ઈસ ફિત્રી જરૂરતકો ઈસ્લામ દુશ્મન મકાસિદ ઔર ઈસ્લામી મુલ્કકે દુશ્મન અઝાઈમકી તકમીલકે લિએ ઈસ્તિ'માલ કિયા હે. યહ જો ફહશ, ઉર્યાં, મારધાળ ઔર જરાઈમસે ભરપૂર કહાનિયાં, મિસાલે ઔર ફિલ્મેં મકબૂલ હૂઈ હે ઈન્કા બનાનેવાલા હમારા દુશ્મન હે ઔર ઉન્હેં હમારે મુલ્કમેં ફૈલાનેકા કામ દુશ્મન હી કર રહા હે. યહ ઝહરીલા અદબ હમારે યહાં ઈસ હદ તક મકબૂલ હો ગયા હેકે ગૈરઈસ્લામી નઝરિયાતકી હાસિલ કહાનિયાં ભી ઈસ્લામી મુલ્કોંને દિલો જાનસે કબૂલ કર લી હે. હમારે મુલ્કોંકે ઝરપરસ્ત નાશિરો, રિસાલોંકે માલિકોં ઔર કલમકારોંને દેખા કે ઈન કહાનિયોંસે તો દોલત કમાઈ જા સકતી હે, ચુનાંચે ઉન્હોંને ભી કૌમી સૂદાઓ ઝિયાંકો નઝરઅંદાઝ કરકે ફહ્હાશીકો ઝરીઅએ મઆશ બના લિયા હે.

ઈસ્મેં કિસી શકોશુબાકી ગુંજાઈશ નહીં રહી કે ગૈરઈમાની ઔર દુશ્મન મુલ્કોંને હમારે મફાદ પરસ્ત નાશિરોંને હમારી નૌજવાન નસ્લકી કિર્દારકશીકે લિએ ઈન અખ્લાક સોઝ કહાનિયોંકો ઝરીઆ બના રખ્ખા હે.

હમને અપની ઉભરતી હૂઈ નસ્લકે ઈનફિરાદી ઔર કૌમી કિર્દારકે તહફ્ફુઝ ઔર નશો નુમાકે લિએ "હિકાયત"મેં સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે દોરકી સચ્ચી કહાનિયોંકા સિલ્સિલા શુરૂઅ કિયા થા. ઈસ સિલ્સિલેકે હમ ચાર હિસ્સે કિતાબી

સુરતમેં પેશ કર ચુકે હૈં. આખરી હિસ્સા પેશે ખિદમત હે. ઈન્કી કહાનિયોંમેં આપકો વહ તમામ લવાઝિમાત મિલેંગે જો આપકે ઔર આપકે બચ્ચોંકે ફિત્રી મુતાલબાતકી તસ્કીન કરેંગે. ઈન્મેં સનસની ભી હે સસ્પેન્સ ભી ઔર યહ કહાનિયાં આપકો કદમ કદમ પર ચોંકાએંગી. મગર ઉન્કી બુન્યાદી ખૂબી યહ હે કે યહ ઉસ કૌમી જઝબે ઔર ઈમાનકો ઝિંદા વ બેદાર કરેગી જિસે હમારા દુશ્મન ફહશ ઔર અખ્લાકસોઝ કહાનિયોંકે ઝરીએ કમઝોર બલ્કે મુર્દા કરનેકી કોશિશ કર રહા હે.

સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને એક જંગ મૈદાનમેં લળી જિસે સલીબી જંગોંકા સિલ્સિલા કહા જાતા હે. દૂસરી જંગ ઝમીનદોઝ મહાઝ પર લળની પળી. યહ જાસૂસોં ઔર કમાન્ડોં ફોર્સકી જંગ થી. યહ મુખ્તલિફ ઔકાતકી તફસીલી ઔર ડ્રામાઈ વારદાતેં હૈં, સબમેં આપકો સલાહુદીન અય્યૂબીકે ઔર સલીબિયોંકે જાસૂસોં, સુરાગરસાનોં, તખ્રીબકારોં, ગોરીલો (છાપામાર સિપાહી)ઔર કમાન્ડો અસ્કરિયોંકે સનસનીખેઝ, વલ્વલા અંગેઝ ઔર ચોંકા દેનેવાલે તસાદુમ, ઝમીનદોઝ તઆકુબ ઔર ફરાર મિલેંગે.

સલીબિયોંને મુસલમાનોંકે યહાં તખ્રીબકારી, જાસૂસી ઔર કિર્દારકશીકે લિએ ગૈરમા'મૂલી તૌર પર હસીન ઔર ચાલાક લળકિયાં ઈસ્તિ'માલ કી થી, ઈસ લિએ યહ ઔરત ઔર ઈમાનકી મા'ર્કા આરાઈયાં બન ગઈ.

અગર આપ સચ્ચે દિલસે ફહશ ઔર મુખ્રિબ અખ્લાક કહાનિયોંસે અપને બચ્ચોંકો મહફૂઝ કરના ચાહતે હૈં તો ઉન્હેં ''દાસ્તાન ઈમાન ફરોશોંકી''કે સિલ્સિલેકી કહાનિયાં પળહનેકો દેં.

ઈનાયતુલ્લાહ

મુદીર ''હિકાયત''લાહોર-

યકુમ માર્ચ ૧૯૭૯ ઈસ્વી સન.

સાંપ ઔર સલીબી લળ્કી

ખાદિમાને રઝીઅ ખાતૂનકો મહલકી અંદરૂની દુન્યાકે અસ્રાર બતા કર ઉસ્કે પાંવ તલેસે ઝમીન નિકાલ દી. વહ ઉન ખ્વાબોંસે બેદાર હો ગઈ જો દેખ કર ઉસ્ને વાલીએ હલબ ઈઝ્ઝુદ્દીનકે સાથ શાદી કર લી થી. રઝીઅ ખાતૂન અઝીમ ઔરત થી. ઈસ્લામકી તારીખસાઝ મુજાહિદા થી. અપને મર્હૂમ ખાવિંદ નુરૂદીન ઝંગી ઔર પાસબાને ઈસ્લામ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકી તરહ રઝીઅ ખાતૂન ભી જૈસે સલીબિયોંકે ખિલાફ લળને ઔર સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકે ઈત્તિહાદ ઔર વુસ્અતકે લિએ બેદાર હૂઈ થી. અગર ખાદિમાને ઉસે જો રાઝ બતાયા વહ હકીકત થા તો ઈસ અઝીમ મુજાહિદાકી કમંડ ટૂટ ચુકી થી ઔર ઉસ્કી તલ્વાર કુંદ કરકે ઉસે કૈદી બના લિયા ગયા થા. ઉસ્કી નવજવાન બેટી શમ્સુન્નિસા ઈસી મહલમેં થી જિસ્કે સાથ અભી ઉસ્કી મુલાકાત નહીં હૂઈ થી.

યહાં હમ આપકો યાદ દિલા દે કે શમ્સુન્નિસાકી ઉમ્ર અપને બાપ નુરૂદીન ઝંગીકી વફાતકે વકત આઠ નવ સાલ થી. ઉસ્કા બળા (ઔર વાહિદ) ભાઈ અલ્મલિકુસ્સાલેહ ગ્યારહ સાલકા થા જિસે ઝંગીકી વફાતકે બા'દ મફાદ પરસ્ત ઉમરા ઔર હુક્કામને સુલ્તાન બના દિયા થા. ઉસે વહ કઠપૂતલી બનાના ચાહતે થે સુલ્તાન અય્યૂબી ઈસ તબાહકુન સુરતે હાલકો કાબૂ પાનેકે લિએ મિસરસે આયા યહ એક કિસ્મકી ફૌજકશી થી. ઝંગીકી બેવાહ રઝીઅ ખાતૂનકી કોશિશોંસે દમિશ્ક પર સુલ્તાન અય્યૂબીકા કબ્ઝા હો ગયા. અલ્મલિકુસ્સાલેહ અપની ફૌજકી બહુતસી નફરીકે સાથ ભાગ કર હલબ ચલા ગયા. અપની બહન શમ્સુન્નિસાકો ભી સાથ લે ગયા. ઉન્કી માં દમિશ્કમેં રહી ઔર સલીબિયોંકે ખિલાફ જિહાદમેં મસ્રૂફ. શમ્સુન્નિસા પંદરહ સોલા બરસકી હૂઈ તો ઉસ્કા ભાઈ બીમાર હો કર નઝા'કે આલમકો જા પહુંચા. ઉસ્ને માંસે મુલાકાતકી ખ્વાહિશ ઝાહિર કી. શમ્સુન્નિસા દમિશ્ક અપની માંકે પાસ ગઈ ઔર કહા કે ઉસ્કા ઈક્લોતા ભાઈ ઉસે મિલના ચાહતા હૈ. રઝીઅ ખાતૂનને સાફ ઈન્કાર કર દિયા ઔર કહા કે ઉસ્કે લિએ વહ ઉસી રોઝ મર ગયા થા જિસ રોઝ વહ સુલ્તાન બના ઔર ઉસ્ને સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે ખિલાફ તલ્વાર ઉઠાઈ થી. શમ્સુન્નિસા વાપસ ચલી ગઈ, ઉસ્કા ભાઈ અલ્મલિકુસ્સાલેહ મર ચુકા થા.

તબ શમ્સુન્નિસાકી માં રઝીઅ ખાતૂન ઈસી મહલમેં જહાં ઉસ્કા બેટા મરા થા ઉસ્કે બેટેકી જાનશીન ઈઝ્ઝુદ્દીનકી બીવી બન કર આઈ. ઉસે અપની બેટી જો

બેટી ઈસી મહલમેં હી હો સકતી થી, મિલને ન આઈ. રઝીઅ ખાતૂનને ખાદિમાસે પૂછા કે ઉસ્કી બેટી કહાં હે ઔર કયા વહ ઉસ્સે મિલ સકતી હે ?

"વહ યહીં હે." ખાદિમાને જવાબ દિયા "યહ આપ અપને આકાસે પૂછ લે કે આપ શમ્સુન્નિસાસે મિલ સકતી હે યા નહીં. અગર યહ ભી પાબંદી હૂઈ તો મેં ચોરી છુપે મુલાકાત કરા દૂંગી."

"તુમને અપને ગિરોહકે જિસ કમાનદારકા ઝિક્ર કિયા હે ઉસ્કે સાથ મેરી મુલાકાત હો સકતી હે ?" રઝીઅ ખાતૂનને પૂછા.

"કુછ દિન ગુઝર જાને દેં." ખાદિમાને જવાબ દિયા. "યહ પતા ચલ જાએ કે આપ પર કયા કયા પાબંદી આઈદ હોતી હે. આનેવાલે હાલાતકે મુતાબિક હર એક મુશ્કિલકા હલ નિકલ આએગા. આપકી શાદી અચાનક હૂઈ ઔર ઈત્ની જલ્દી હૂઈ કે હમ સબકો બા'દમેં ખબર હૂઈ વર્ના આપકો પહલે હી ખબરદાર કર દિયા જાતા કે શાદીકી ઈસ પેશકશકો કબૂલ ન કરેં."

"ઔર મેં યહ કિસ તરહ યકીન કર લૂં કે તુમ મેરી હમદર્દ હો ઔર મેરે હી ખિલાફ જાસૂસી નહીં કર રહી ?" રઝીઅ ખાતૂનને પૂછા.

ખાદિમાકે હોટોં પર મુસ્કુરાહટ આ ગઈ. રઝીઅ ખાતૂનકો ગહરી નઝરોંસે દેખતે હૂએ બોલી "અગર મેં કોઈ અમીર કબીર ઔરત હોતી, કિસી મહલકી શહઝાદી હોતી, કિસી શહઝાદેકી બીવી હોતી ઔર મેરી હૈષિયત આપ જિતની હોતી તો આપ મુઝસે ઐસા સવાલ કભી ન પૂછતી. આપ હર ઝૂટકો સચ માન કર ધોકેકા શિકાર હો જાતી, મેરી હૈષિયત ઐસી હે કે મેરા સચ ભી ઝૂટ લગતા હે. કયા આપકો અભી તજર્બા નહીં હુવા કે સદાકત ઔર જઝબા સિર્ફ ગરીબોંકે દિલોંમેં રહ ગયા હે. આપકો આનેવાલે હાલાત બતાએંગે કે આપકો કિસ પર એ'તિબાર કરના ચાહિએ. એક ગરીબ ખાદિમા પર યા હલબકે બાદશાહ પર જો આપકા ખાવિંદ હે. આપ મુઝ પર એ'તિબાર કરનેકા ખતરા મોલ લે ઔર દુઆ કરેં અલ્લાહ આપકી ઔર હમારી મદદ કરે."

ખાદિમા કમરેસે નિકલ ગઈ. રઝીઅ ખાતૂન ઉલ્ઝે ઉલ્ઝે ખયાલોંમેં ભટકતી રહ ગઈ. વહ કમરા જિસ્કી સજાવટ ઔર જિસ્કા સામાન શાહાના થા ઉસે જહન્નમકી તરહ નઝર આને લગા.

દો તીન રોઝ રઝીઅ ખાતૂનકો ઈઝ્ઝુદીન નઝર ન આયા. ઉસે કમરેમેં ખાના વગૈરહ પહુંચાયા જાતા રહા. ખાદિમાએં ઉસ્કી હાઝરીમેં ખળી રહી. ઉસ્કે આરામ

ઔર દીગર ઝરૂરીયાતકા ખયાલ ઈસ તરહ રખ્ખા જાતા જૈસે વહ કોઈ મલિકા હો મગર યહ રોહનશાહી ઉસે ઝહની અઝિય્યત દે રહી થી. વહ એક સુલ્તાનકી બેવહ થી. ઉસ્કી ઝિંદગીમેં ભી ઉસ્ને અપને આપકો કભી મલિકા યા શહઝાદી નહીં સમઝા થા. ઉસ્કો સિર્ફ યહ ખ્વાહિશ થી કે મર્દોંકે દોશ બદોશ મૈદાને જંગમેં જાએં, સહરાઓંમેં લળે ઔર ઉસે શહીદોમેંસે ઉઠાયા જાએ.

એક રોઝ ઈઝ્ઝુદીન ઉસ્કે કમરેમેં આ ગયા ઔર મસ્રૂફિય્યતકી બીના પર ઈત્ને દિન ન આ સકનેકી મા'ઝરત કી.

"મૈંને આપકી ગૈરહાઝિરીકી શિકાયત તો નહીં કી." રઝીઅ ખાતૂનને કહા "મેં દુલ્હન બન કર નહીં આઈ. મેરે દિલમેં ઐસી ભી કોઈ ખ્વાહિશ નહીં કે આપ હર વકત મેરે સાથ રહે યા હર રાત મેરે સાથ ગુઝારે. મેરી આધીસે ઝિયાદા ઈઝદિવાજી ઝિંદગી તન્હાઈમેં ગુઝરી હે. નુરૂદ્દીન ઝંગી મર્હૂમ મહાઝ પર રહતે થે ઔર મેં ઉન્કે નહીં ઉન્કી લાશકે ઈન્તિઝારમેં રહતી થી. મહાઝ પર ન હોં તો સલ્તનતકે કામોં ઔર ફૌજકી તર્બિયતમેં મસ્રૂફ રહતે થે, લેકિન વહાં મેં ભી મસ્રૂફ રહતી થી. સલ્તનતકે બા'ઝ કામોંકી નિગ્રાની શહીદોંકે ઘરોંકી દેખ ભાલ મેરે સુપુર્દ થી. મેં જવાન લળકિયોંકો ઝખ્મિયોંકી મર્હમપટ્ટી, તેગઝની ઔર ઘૂળસવારીકી તર્બિયત દેતી થી. વહાં મેં એક કમરેમેં કેદ નહી થી જિસ તરહ યહાં બંદ કર દી ગઈ હૂં. યહ કેદ મુઝે પસંદ નહીં."

"મેં યહ નહીં કહતા કે નુરૂદ્દીન ઝંગી મર્હૂમને સલ્તનતકે કઈ કામ અપની બીવીકે સુપુર્દ કરકે અછ્છા નહીં કિયા થા" ઈઝ્ઝુદીનને કહા "લેકિન મેં કિસીસે યહ નહીં કહલવાના ચાહતા કે હલબકી કિસ્મત બનાને ઔર બિગાળનેમેં એક ઔરતકા હાથ હે. તુમ મેરી બીવી હો. મેં તુમ પર કોઈ ઐસા બોઝ નહીં ડાલના ચાહતા જિસ્કા તઅલ્લુક ઈઝદિવાજી ઝિંદગીસે નહીં."

કયૂંકે રઝીઅ ખાતૂનકો ઈઝ્ઝુદીનકી નિય્યતકા પતા ખાદિમાસે ચલ ચુકા થા ઈસ લિએ ઉસ્ને અપને ઈસ દૂસ્રે ખાવિંદકી ઐસે બાતોંસે અપને આપકો ઈસ ખૂદ ફરેબીમેં મુબતલા ન કિયા કે વહ પ્યારકા ઈઝહાર કર રહા હે. વહ એક હી બાર, આજ હી, ઉસ્કી નિય્યતકો બેનકાબ કરનેકા ઈરાદા કિએ હૂએ થી. વહ કમ ઉમ્ર લળકી નહીં પુખ્તાકાર ઔરત થી.

"મગર જિસ તરહ મુઝે ઈસ કમરેમેં કેદ કર દિયા ગયા હે યહ મુઝે પસંદ નહીં." રઝીઅ ખાતૂનને કહા "મેં આપકે હરમકી કોઈ ઝરખરીદ(રૂપિએ દે કર ખરીદી હૂઈ) લળકી નહીં."

"રઝીઅ ખાતૂન !" ઈઝ્ઝુદીનને કમરેમેં ટહલતે હૂએ કહા. "તુમ્હેં વહ ઈઝદિવાજી ઝિંદગી ઝહનસે ઉતારની હોગી જો તુમને ઝંગી મર્હૂમકે સાથ ગુઝારી હે. ઉન્હોંને તુમ્હેં જો આઝાદી દે રખ્ખી થી, વહ મુઝે પસંદ નહીં ઔર યહ કિસી ભી ખાવિંદકો પસંદ નહીં આ સકતી.... કયા તુમ બાહર ઘૂમના ફિરના ચાહતી હો ? ચાર ઘોળોંકી બુગ્ગી મૌજૂદ હે જબ ચાહો બાહર જા સકતી હો."

"જિસે મહલકે અંદર ઘૂમને ફિરનેકી ઈજાઝત નહીં ઉસે બાહર જાનેકી ઈજાઝત કેસે મિલ સકતી હે ?" રઝીઅ ખાતૂનને પૂછા "કયા વાકિઈ આપને હુકમ દિયા હે કે યહ મહલકે અંદર કહીં નહીં જા સકતી."

"મેંને યહ હુકમ તુમ્હારી સલામતીકે લિએ દિયા હે." ઈઝ્ઝુદીનને જવાબ દિયા "તુમ જાનતી હો કે હલબ ઔર દમિશ્કમેં કૈસી ખૂનરેઝ ખાનાજંગી હૂઈ થી. સુલ્તાન અય્યૂબીને તુમ્હારે બેટેકો શિકસ્ત દે કર ઉસે ઈતાઅતકા મુઆહદા કરને પર મજબૂર કર દિયા થા મગર યહાંકે લોગોંકે દિલોંસે વહ દુશ્મની નિકલી નહીં. મહલકે અંદર ઐસે અફરાદ મૌજૂદ હે જો તુમ્હેં ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીકો અપના દુશ્મન સમઝતે હેં. સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજકે હાથોં ઉન્કે ઘર તબાહ હૂએ ઔર ઉન્કે જવાન બેટે મારે ગએ હેં. વહ જાન્તે હેં કે તુમ સુલ્તાન અય્યૂબીકી હામી હો ઔર દમિશ્ક પર તુમને કબ્ઝા કરાયા થા. ઈન્મેંસે કોઈ ભી તુમ્હેં કત્લ યા ઈગ્વા કર સકતા હે."

"વહ આપકો ભી કત્લ કર સકતે હેં કયૂંકે આપ સલાહુદીન અય્યૂબીકે દોસ્ત ઔર ઈત્તિહાદી હે" રઝીઅ ખાતૂનને કહા "તો કયા હમારા યહ ફર્ઝ નહીં કે ઈસ કિસ્મકે અફરાદકો જો ઈત્તિહાદે ઈસ્લામીકે ખિલાફ હે પકળા જાએ ? કયા આપકે પાસ ઐસે જાસૂસ ઔર મુખ્બિર નહીં હે જો સુરાગ(પતા) લગા કર ઉન્હેં પકળવા સકે ?"

"મેં તમામ ઈન્તિઝામાત કર રહા હૂં." ઈઝ્ઝુદીનને ઐસે લેહજેમેં કહા જો ઉખળા ઉખળાસા થા જૈસે ઉસકે પાસ કોઈ મા'કુલ જવાબ નહીં થા "મેં તુમ્હારી જાન ખત્રેમેં નહીં ડાલના ચાહતી."

"કયા યહ ખત્રહ મહલકે સિર્ફ અંદર હે ?" રઝીઅ ખાતૂનને પૂછા. "આપને મુઝે ચાર ઘોળોંકી બુગ્ગી પર જહાં મેં ચાહૂં બાહર ઘૂમને ફિરનેકી ઈજાઝત દે દી હે. કયા બાહર મુઝે કોઈ કત્લ યા ઈગ્વા નહીં કર સકેગા ?" ઈઝ્ઝુદીન કુછ જવાબ દેને હી લગા થા. રઝીઅ ખાતૂનને ઉસે બોલને ન દિયા ઔર કહા "મેંને આપકે સાથ શાદી સિર્ફ ઈસ લિએ કી હે કે નુરૂદીન ઝંગી મર્હૂમ અપના જો મકસદ અધૂરા છોળ

કર ફોત હો ગએ હેં, વહ આપ, સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ઔર મેં મિલ કર પૂરા કરેં. ઉસકે લિએ ઝરૂરી હે કે અગર અભી તક આપકે ઝેરે સાયા ઐસે અનાસિર પરવરિશ પા રહે હેં જો એક ઓર ખાના જંગીકે લિએ ઝમીન હમવાર કર રહે હેં તો ઉન્કા ખાતિમા કિયા જાએ ઔર કૌમમેં ઈત્તિહાદ પૈદા કરકે સલીબિયોંકો ઈસ સરઝમીનસે બેદખલ કિયા જાએ.''

''કયા તુમ્હેં યહ શક હે કે મેં સુલ્તાન અય્યૂબીકા ઈત્તિહાદી નહીં ?''

''કયા આપ મુઝે યકીન દિલા સકતે હે કે ઈસ મહલ પર સલીબિયોંકે વહ અષરાત જો મેરે બેટેને પૈદા કિએ થે વહ ખત્મ હો ગએ હેં ?'' રઝીઅ ખાતૂનને પૂછા ''કયા આપકે તમામ ઉમરા ઔર સાલાર બગ્દાદકી ખિલાફતકે વફાદાર હે?''

''તુમ યહાં સફીર બન કર આઈ હો યા મેરી બીવી ?'' ઈઝ્ઝુદીનને કદરે તન્ઝ(સખ્ત અંદાઝ)સે કહા.

''મેં જો ઈરાદે લે કે આઈ હૂં વહ બતા ચુકી હૂં.'' રઝીઅ ખાતૂનને કહા ''મેં અપને બતન(પેટ)સે આપકે બચ્ચે પૈદા કરને ઔર સિર્ફ બીવી બનકે ઈસ કમરેમેં બંદ રહનેકે લિએ નહીં આઈ. મેં મહલમેં ઘૂમ ફિર કર યહ મા'લૂમ કરના ચાહતી હૂં કે હલબ સલીબકે સાએસે મહફૂઝ હે. અગર નહીં તો ઈસ અઝીમ શહરકો મહફૂઝ કરના હે. મેં અપને ઈસ ઈરાદેસે બા'ઝ નહીં આ સકૂંગી.''

''મેં તુમ્હેં એક બાર ફિર કહતા હૂં મેરે કિસી કામમેં દખલ ન દેના'' ઈઝ્ઝુદીનને કહા ''તુમ મેરી બીવી હો ઔર યહી તુમ્હારી હૈષિયત રહેગી. અગર તુમ આઝાદ હોનેકી કોશિશ કરોગી તો મેંને તુમ્હેં બુગ્ગી પર બાહર જાનેકી જો ઈજાઝત દી હે, વહ રોક લૂંગા.''

''અગર મેં યહ શર્ત કબૂલ ન કરૂં તો ?''

''તો ઈસ કમરેમેં કેદ રહોગી.'' ઈઝ્ઝુદીનને જવાબ દિયા ''તુમ મુઝસે તલાક નહીં લે સકતી ઔર મેં તુમ્હેં તલાક નહીં દૂંગા.'' ઈઝ્ઝુદીન બાહર નિકલ ગયા.

''આપને ગલતી કી હે'' ખાદિમાને રઝીઅ ખાતૂનસે કહા. ખાદિમા પિછલે દરવાઝેકે સાથ કાન લગાએ ઈઝ્ઝુદીન ઔર રઝીઅ ખાતૂનકી બાતેં સુન રહી થી. ઈઝ્ઝુદીન નિકલ ગયા તો ખાદિમા પિછલે દરવાઝેસે અંદર આ ગઈ. ઉસ્ને કહા ''અગર આપ ઝિદ કરેંગી તો યહ શખ્સ આપકો ઐસી કેદમેં ડાલ દેગા, વહ હોંગી આઝાદી મગર કેદસે બદતર હોગી. અબ આપને આકાકી નિય્યત જાન લી હે. અબ ઉન્કે સાથ ઈસ સિલ્સિલેમેં કોઈ બાત ન કરે. ઉન્કે સામને ખૂશ રહે. બઝાહિર

બેહિસ(અપની ખુશીસે હર્કત ન કર સકે ઐસે) હો જાએં આપ જો ઈરાદે લે કે આઈ હે વહ હમ પૂરે કરેંગે, મુઝે યહ સુન કર ખૂશી હૂઈ હે કે આકાને આપકો બુગ્ગી પર બાહર જાનેકી ઈજાઝત દે દી હે. હમ આપકો અપને કમાનદારસે મિલવાએંગે ઔર અગર ઈસ્હાક તુર્ક આ ગયા તો ઉસકી ભી મુલાકાત આપસે કરાએંગે."

દરવાઝા આહિસ્તાસે ખુલા. દોનોંને દેખા રઝીઅ ખાતૂનકી બેટી શમ્સુન્નિસા થી. વહ દરવાઝેમેં રૂકી. ઉસકે હોટોં પર મુસ્કુરાહટ આઈ મગર આંખોસે આંસૂ બહ નિકલે. મુસ્કુરાહટ આંસૂઓંમેં બહ ગઈ. માંને આગે બળ્હ કર બેટીકો ગલે લગા લિયા ઔર દોનોંકી હિચકિયાં સુનાઈ દેને લગી. ખાદિમા બાહર નિકલ ગઈ. કુછ દેર દોનોં અલ્મલિકુસ્સાલેહકો યાદ કરકે રોતી રહીં.

"તુમ ઈત્ને દિન કહાં રહી ?" રઝીઅ ખાતૂનને પૂછા.

"ચચા (ઈઝ્ઝુદ્દીન)ને આપસે મિલનેસે મના કર દિયા થા."

"વજહ પૂછી થી ઉન્સે ?"

"ઉન્હોંને ગોલ ગોલ ઔર મોહમલસી વજહ બતાઈ થી." શમ્સુન્નિસાને જવાબ દિયા. "અભી અભી ઉન્હોંને કહા હે કે અપની માંકે પાસ જાતી રહા કરે. ઉન્હોંને યહ ભી કહા હે મેં બહુત મસરૂફ હોતા હૂં, તુમ અપની માંકે સાથ ઝિયાદા વકત ગુઝારા કરો."

"ઉન્હોંને યહ નહીં કહા કે અપની માં પર નઝર રખ્ખા કરો ઔર મુઝે બતાયા કરો કે ઉસકે પાસ કોન આતા હે ઔર કયા બાતેં હોતી હે ?"

"હાં." શમ્સુન્નિસાને મા'સૂમિયતસે જવાબ દિયા "ઉન્હોંને કુછ ઐસી બાતેં તો કી થી જો મેં સમઝ નહીં સકી. મેંને કહ દિયા થા કે અછ્છા બતાયા કરૂંગી. ઉન્હોંને યહ ભી કહા થા કે તુમ્હારી માં ઝિદ્દી, વહમી ઔર ઝગળાલુ મા'લૂમ હોતી હે, ઉસે યહ બતાયા કરો કે મેં બહુત મસરૂફ ઔર પરેશાન રહતા હૂં."

"સુનો બેટી !" રઝીઅ ખાતૂનને કહા "અબ યહ મા'સૂમિયત ઔર ભોલપન તર્ક કર દો. તુમ જવાન હો ગઈ હો. મેં યહ નહીં કહૂંગી કે અબ તુમ્હારી શાદી હો જાની ચાહિએ. મુજાહિદોંકી બેટિયોંકે હાથોં પર લહૂકી મહેંદી લગા કરતી હે. ઝિંદા કૌમોંકી બેટિયોંકી ડોલી કમ હી ઉઠા કરતી હે. ઉન્કી લાશેં મૈદાને જંગસે ઉઠાઈ જાતી હે. તુમ્હારી બદનસીબી યહ હે કે તુમ અપને ભાઈ ઔર ઉસકે મુશીરો (મશવરે દેનેવાલોં)કે સાએમેં પલ કર જવાન હૂઈ હો. યહ સબ ગદ્દાર હે. તુમ્હારા ભાઈ ભી ગદ્દાર થા. તુમને અપને ભાઈકી ફૌજકો અપને બાપકી ફૌજ ઔર સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે ખિલાફ લળતે દેખા હે. તુમ્હારા ભાઈ, જિસે મેં અપના બેટા કહનેસે

શરમિંદગી મહસૂસ કરતી હૂં, સલીબિયોંકા દોસ્ત થા ઉન સલીબિયોંકા દોસ્ત જો તુમ્હારે મઝહબકે દુશ્મન હે. તુમ્હારા બાપ સારી ઉમ્ર ઉન્કે ખિલાફ લળતા રહા હે."

"ભાઈ અસ્સાલેહ કહા કરતા થા કે સલીબી બળે અછ્છે લોગ હે" શમ્સુન્નિસાને કહા "વહ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે ખિલાફ બાતેં કિયા કરતા થા."

માંને શમ્સુન્નિસાકો બતાયા કે સલીબિયોંકે અઝાઈમ ક્યા હે ઔર યહ ભી કે ઉન્કી દોસ્તીમેં ભી દુશ્મની હે. રઝીઅ ખાતૂન બોલતી જા રહી થી ઔર શમ્સુન્નિસાકી આંખે ખુલતી જા રહી થી. માંકા એક એક લફઝ બેટીકે દિલમેં ઉતરતા જા રહા થા. ઉસ્મેં મમતાકા જાદૂ ભી શામિલ થા જિસ્સે બેટી મસ્હૂર (હૈરતઝદા) હોતી જા રહી થી.

"મુસલમાનકા કોઈ દોસ્ત નહીં." રઝીઅ ખાતૂનને કહા "દુન્યાકી હર વહ કૌમ જો રસૂલે ખુદા સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકા કલિમહ નહીં પળ્હતી મુસલમાનોંકી દુશ્મન હે ઔર ઉન્કી દુશ્મનીકી સબસે ઝિયાદા ખતરનાક સૂરત ઉન્કી દોસ્તી હે. સલીબિયોંને હલબ, મોસૂલ ઔર હિરનકે ઉમરાસે દોસ્તી કરકે હમારી કૌમકો દો ધળોંમેં કાટ દિયા. તુમ્હારા ભાઈ ઉન્કે હાથોં ખેલતા રહા. ખુદા ઔર ઉસકે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકા હુકમ યહ હે કે ઉમ્મતકા ધળોંમેં તકસીમ હોના ગુનાહ હે ક્યૂંકે યહ તકસીમ ધળોંકો આપસમેં લળાતી હે. કુર્આનકા હુકમ બિલ્કુલ વાઝેહ હે કે કુફ્ફારકે મુકાબલેમેં સીસા પિલાઈ હૂઈ દીવાર બને રહો. મગર કુફ્ફારને અય્યાશીકા સામાન મુહય્યા કરકે ઈસ દીવારમેં શિગાફ (દરાળ) ડાલ દિએ થે. શૈતાનકી બાતોંમેં જાદૂકા અષર હોતા હે. ઔરત, શરાબ, ઝરોં જવાહિરાત ઔર બાદશાહીકે ખ્વાબ ઈન્સાનકો ગહરી નીંદ સુલાએ રખતે હેં. શૈતાનકા યહ કામ સલીબિયોંને કિયા."

"મેંને યહ સબ અપની આંખો ઈસ મહલમેં દેખા હે." શમ્સુન્નિસાને કહા. "મેં ઉસ વકત છોટી થી, કુછ સમઝ નહીં સકી. મુઝે જબ ભાઈ અસ્સાલેહને સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે પાસ એ'ઝાઝકા કિલ્આ માંગનેકે લિએ ભેજા થા તો મેં હંસતી ખેલતી યહાંકે સાલારોંકે સાથ સુલ્તાનકે પાસ ગઈ થી. મુઝે કિસીને નહીં બતાયા થા કે યહ સબ ક્યા હો રહા હે. મુઝે યહ મા'લૂમ નહીં થા કે યહ ખાનાજંગી થી જો સલીબિયોંકી કારસ્તાની થી. મુઝે કુછ ભી મા'લૂમ નહીં થા માં ! મુઝે બતાઓ, મુઝે બતાઓ."

"હાં બેટી !.... ગોરસે સુનો." રઝીઅ ખાતૂનકી આંખોમેં આંસૂ આ ગએ.

"ઉસ મહલમેં અભી તક શૈતાનકી હુકમરાની હે. ઈઝ્ઝુદ્દીનને મેરે સાથ શાદી કરકે મુઝે અપની બીવી નહીં અપના કૈદી બનાયા હે. મૈંને યહ શાદી સિર્ફ ઈસ લિએ કબૂલ કી થી કે ખાનાજંગીકે ઈમ્કાનાતકો ખત્મ કરકે કૌમમેં ઈત્તિહાદ પૈદા હો ઔર સલીબિયોંકે ખિલાફ મહાઝ આરાઈ કી જા સકે મગર મૈંને ઝિંદગીમેં પહલી બાર ધોકા ખાયા હે ઔર યહ કોઈ મા'મૂલીસા ધોકા નહીં. મેં ઈસી સૂરતે હાલમેં અપને અઝ્મકી તકમીલ કરૂંગી. ઉસ્કે લિએ મુઝે તુમ્હારે સાથ ઔર મદદકી ઝરૂરત હોગી."

"મુઝે બતાએં." શમ્સુન્નિસાને કહા "આપ પહલી બાર ધોકેમેં આઈ હે ઔર મેં પહલી બાર અસલ સૂરતે હાલસે આગાહ હૂઈ હૂં. યહ બતા દેં કે મુઝે કયા કરના હે."

"જાસૂસી." રઝીઅ ખાતૂનને કહા ઔર ઉસે તફસીલસે હિદાયાત દેને લગી.

શમ્સુન્નિસા જબ ઈસ કમરેસે નિકલી ઉસ્કી ઝાત ઔર ઉસ્કે ખયાલાતમેં ઈન્કિલાબ આ ચુકા થા. વહ ઈસ કમરેમેં દાખિલ હૂઈ થી તો બેપર્વાહ ઔર ખલંડરી (ખેલકૂદમેં મશ્ગૂલ રહનેવાલી)સી લળકી થી. જબ કમરેસે નિકલી તો અલ્લાહકી રાહમેં કુર્બાન હોનેવાલી મુજાહિદા થી.

"આપકો કિસ્ને બતાયા હે કે મેરી માં ઝગળાલૂ ઔર વહમી હે ?" શમ્સુન્નિસાને ઈઝ્ઝુદ્દીનસે કહા "આપ જાનતે હેં કે ઉન્કી ઝિંદગી કૈસી ગુઝરી હે. વહ આપકો ભી મેરે બાપ નુરૂદ્દીન ઝંગી મર્હૂમ જૈસા નામવર જંગજૂ ઔર મુજાહિદે ઈસ્લામ બનાના ચાહતી હે."

"વહ મેરે કામોંમેં દખલ દેના ચાહતી હે." ઈઝ્ઝુદ્દીનને કહા "ઉસે યહ વહમ હે કે મેં સલીબિયોંકા દોસ્ત હૂં."

"મૈંને ઉન્હેં રોક દિયા હે." શમ્સુન્નિસાને કહા. "ઔર ઉન્કા યહ વહમ ભી દૂર કર દિયા હે કે આપ સલીબિયોંકે દોસ્ત હેં. ઉન્હેં ગલત ન સમઝે. ઉન પર ગૈરઝરૂરી પાબંદિયાં આઈદ ન કરે."

"મૈંને કોઈ પાબંદી આઈદ નહીં કી." ઈઝ્ઝુદ્દીનને કહા "બુગ્ગી હર વકત મૌજૂદ હે. અપની માંકો જબ ચાહો સેર કરાને લે જાયા કરો."

ઉન્કે દરમિયાન ઉસી મોઝૂઅ પર બાતેં હોતી રહે. ઈઝ્ઝુદ્દીનને શમ્સુન્નિસાકી બાતોંકો સચ માન લિયા. યહ બાતેં ઈઝ્ઝુદ્દીનકે દફતરમેં હો રહી થી વહાંસે નિકલી તો બાહર આમિર બિન ઉષ્માન ખળા થા. ઉસ્કી ઉમ્ર અભી તીસ બરસ નહીં હૂઈ

થી વજીહ ઔર બળા હી પૂરકશિશ જવાન થા. તિરંદાઝી ઔર તેગઝનીમેં ઉસ્કા મુકાબલા કોઈ કમ હી કર સકતા થા. દિમાગકા ભી તેઝ થા. વહ અલ્મલિકુસ્સાલેહકે ખુસૂસી મુહાફિઝ દસ્તેકા કમાનદાર થા. ઈસી ઉમ્રમેં ઉસે જિસ્માની ઔર ઝહની ચુસ્તીકી બદોલત ઈત્ના બળા ઓહદા ઔર ઈત્ની નાઝૂક ઝિમ્મેદારી દે દી ગઈ થી. ઉસ્કી રહાઈશ મહલકે અંદર હી થી. થોળે હી અર્સેસે વહ શમ્સુન્નિસામેં દિલચસ્પી લેને લગા થા. શમ્સુન્નિસાકો પહલે હી વહ અછ્છા લગતા થા. ઈસ લળકીમેં ખલંડાપન સા થા. ઉસે બાપકી અઝમત ઔર અઝ્મસે કિસીને કભી આગાહ નહીં કિયા થા. ઉસે મહલમેં બેઝરર ફર્દ સમઝા જાતા થા. ઉસ્કા ભાઈ મર ગયા તો ઈઝ્ઝુદીનને ભી ઉસે ભોલી ભાલી ઔર ખિલંડ્રી લળકી સમઝ કર આઝાદી દીએ રખ્ખી. ઈસી લિએ વહ આમિર બિન ઉષ્માનસે મિલતી મિલાતી રહી.

અબ વહ જવાન હો ગઈ થી. ઉમ્ર સોલા બરસ થી. ઉસ દોરમેં લળકિયાં કદ કાઠકે લિહાઝસે ઉમ્રસે ઝિયાદા જવાન લગતી ઔર બા'ઝ ઈસી ઉમ્રમેં એક દો બચ્ચોંકી માંએં બન જાયા કરતી થી. શમ્સુન્નિસા તો હુક્મરાન ખાનદાનકી શહઝાદી થી. અપને કુદરતી હુસ્નસે કુછ ઝિયાદા હી હસીન લગતી થી. આમિર બિન ઉષ્માનમેં ઉસ્કી જો દિલચસ્પી થી ઉસ્કા રંગ બદલ ચુકા થા. કભી વહ ઉસે છેળ કર ભાગ જાયા કરતી થી મગર અબ ઉસે દેખ કર શર્મા જાતી ઔર ઉસે ચોરી છુપે મિલા કરતી થી. યહ પાક મુહબ્બત થી જિસ્કી શિદ્દતને ઉન્હેં રુહકી ગહરાઈયોં તક એક દૂસ્રેકા ગિર્વીદહ બના રખ્ખા થા. ઉન્હોંને શાદીકે અહદો પૈમાન કર રખ્ખે થે. મુશ્કિલ યહ થી કે આમિર બિન ઉષ્માન શમ્સુન્નિસાકે ખાનદાનકા અદના મુલાઝિમ થા. વહ ઈસ લળકીકે રિશ્તેકી તવક્કુઅ રખ હી નહીં સકતા થા. ફિર ભી ઉસ્ને ઘરવાલોંકા તે કિયા હુવા રિશ્તા કબૂલ કરનેસે ઈન્કાર કર દિયા થા.

શમ્સુન્નિસા ઈઝ્ઝુદીનકે દફતરસે નિકલી તો આમિર બાહર ખળા થા. શમ્સુન્નિસા મુસ્કુરાઈ ઔર ઈશારા કરકે ચલી ગઈ. આમિર ઈસ ઈશારેકો અછ્છી તરહ સમઝતા થા. ઉસ્ને સર હિલાયા જિસ્કા મતલબ યહ થા કે ઝરૂર આઉંગા.

જગહ પૌદોં ઔર દરખ્તોંમેં ઢકી છુપી થી. ઉપર રાતકી તારીકીને પર્દા ડાલ રખ્ખા થા. આમિર બિન ઉષ્માન ઔર શમ્સુન્નિસા મહલકી રોનક ઔર હમાહમીસે બેનિયાઝ ઉસ જગહ બેઠે હૂએ થે. ઉન્કે પુરશબાબ જઝબાત પર વાલિહાના મુહબ્બતકા નશા તારી થા.

"મૈં આજ અપની માંસે મિલી હૂં." શમ્સુન્નિસાને બતાયા "ઔર અબ

ઉન્હીંકે સાથ રહા કરૂંગી.''

''તુમ્હારી માં ભી શાહી ખાનદાનકી ખાતૂન હે.'' આમિરને કહા ''વહ તુમ્હેં કિસી શહઝાદેકે સાથ હી બિયાહના પસંદ કરેંગી.''

''નહીં !'' શમ્સુન્નિસાને કહા ''વહ શાહી ખાનદાનકી ઝરૂર હે લેકિન ઉસ ખૈમેમેં રહના પસંદ કરતી હે જો મહાઝકે બિલ્કુલ કરીબ હો. વહ મુઝે ભી સિપાહી બનાના ચાહતી હે.''

''કયા યહ ઉમ્મીદ રખ્ખી જા સકતી હે કે તુમ ઉન્સે મેરે મુતા'લ્લિક બાત કરો ઔર વહ માન જાએ ?'' આમિરને પૂછા.

''અગર મેંને ઉન્કી વહ ઉમ્મીદે પૂરી કર દી જો ઉન્હોંને મેરે સાથ વાબસ્તા કર દી હે તો મેં ઉન્સે અપની હર ખ્વાહિશ મનવા સકતી હૂં.'' શમ્સુન્નિસાને જવાબ દિયા ''તુમ્હેં ભી ઉન્કી ઉમ્મીદ પૂરી કરની હોગી.''

''ઉન્હોંને મેરા નામ લિયા થા ?''

''નહીં.'' શમ્સુન્નિસાને જવાબ દિયા. ''ઉન્હોંને મુઝે અપના મકસદ બતાયા હે જિસ્કી તકમીલકે લિએ ઉન્હેં મેરી મદદકી ઝરૂરત હે ઔર મુઝે તુમ્હારી મદદકી ઝરૂરત હે. ઈસ્સે પહલે કે મેં તુમ્હેં યહ મકસદ ઔર અપને ફરાઈઝ બતાઉં મેં તુમ્સે હલફ (કસમ) લેના ચાહતી હૂં તુમ મદદ કરો યા ન કરો, ઈસ મકસદકો ઔર મેરી સરગર્મિયોંકો રાઝમેં રખ્ખોગે.''

''ઔર અગર મેં હલફ (કસમ) ન દૂં તો ?'' આમિરને હંસતે હૂએ ઉસે અપને સાથ લગા લિયા.

શમ્સુન્નિસા પરે હટ ગઈ. આમિર પર સંજીદગી તારી હો ગઈ. શમ્સુન્નિસાને કહા ''મેંને પહલે ભી વા'દા કિયા હે ઔર આજ જૈસી કસમ કહોગે ખા કર અપના વા'દા દોહરાઉંગી કે મેરી શાદી હોગી તો તુમ્હારે સાથ હોગી લેકિન ઉસ્સે પહલે હમેં વહ કામ કરના હોગા જો માંને મુઝે બતાયા હેં.''

આમિર બિન ઉષ્માનકો હૈરત ઉસ પર હૂઈ કે શમ્સુન્નિસાકો ઉસ્ને ઐસી સંજીદગીમેં કભી નહીં દેખા થા. વહ ચોંકા ઔર બોલા ''કયા તુમ્હારે દિલમેં મેરી ઈત્નીસી મુહબ્બત રહ ગઈ હે કે મુઝસે હલફ (કસમ) લેના ઝરૂરી સમઝતી હો ?''

''કામ કુછ ઐસા હી હે કે હલફ (કસમ) ઝરૂરી હે.'' શમ્સુન્નિસાને જવાબ દિયા ''મેં તો અપની માંકા હુકમ માનતે હૂએ જાન ભી દે દૂંગી. તુમ શાયદ સાથ ન દે સકો.''

''મેં તુમ્હારી મુહબ્બતકી ખાતિર જાન દે દૂંગા.''

"નહીં" શમ્સુન્નિસાને કહા "મુહબ્બતકી ખાતિર નહીં, ઈસ્લામકી અઝમતકી ખાતિર. ઃ ત ઈસ્લામકી ખાતિર નહીં જો ઈસ મહલકે અંદર હમ દેખ રહે હૈં. મૈં ઉસ ઈસ્લામકી બાત કર રહી હૂં જિસ્કી ખાતિર મેરે મોહતરમ વાલિદને કુફ્ફારસે લળતે ઉમ્ર ગુઝારી હે ઔર જિસ્કી ખાતિર સલાહુદ્દીન અય્યૂબી લળ રહા હે."

"મૈં કુર્આનકે નામ પર કસમ દેતા હૂં કે મુઝે જો ફર્ઝ સૌંપા જાએગા જાનકી બાઝી લગા કર પૂરા કરૂંગા." આમિર બિન ઉષ્માનને શમ્સુન્નિસાકા હાથ અપને હાથમેં લે કર કહા "અગર મૈંને ઈસ હલફ (કસમ)કી ખિલાફ વર્ઝી કી તો મુઝે જાનસે માર દિયા જાએ ઔર મેરી લાશ કુત્તોં ઔર ગિદળોંકે આગે ફેંક દી જાએ.... અબ બતાઓ મુઝે કયા કરના હે ?"

"જાસૂસી." શમ્સુન્નિસાને કહા "સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી મિસરમેં હે. વહ ઈસ ખૂશફહમીમેં મુબતલા હે કે ઉન્હોંને મેરે ભાઈ અલ્મલિકુસ્સાલેહકે સાથ જો દોસ્તી ઔર આઈંદા જંગ ન કરનેકા વા'દા કિયા થા વહ ઈસ્કી વફાતકે બા'દ ભી કાઈમ હે મગર તુમ ઝિયાદા અછ્છી તરહ જાન્તે હો કે મુઆહદેકે બાવજૂદ હલબકી ઈમારત સલીબિયોંકે અષરાતસે પાક નહીં રહી. ઈઝ્ઝુદ્દીનકો સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી અપના દોસ્ત સમઝતા હે લેકિન મેરી માં કિસી ઔર ખત્રેકા ઈઝહાર કર રહી હે."

"આકા ઔર તુમ્હારી વાલિદહકી શાદીકે બા'દ કોઈ ખત્રા નહીં રહના ચાહિએ." આમિરને કહા.

"અસલ ખત્રા શાદીસે હી શુરૂઅ હુવા હે." શમ્સુન્નિસાને કહા "યહ શાદી દરઅસલ કૈદ હે જિસ્મેં મેરી માંકો ડાલ દિયા ગયા હે. ઈઝ્ઝુદ્દીનને યહ શાદી ઈસ મકસદકે લિએ કી હે કે દમિશ્કવાલોંકો કોઈ સહી રાહ દિખાનેવાલા ન રહે.... હમેં ઈસ મહલકે ઢકે છૂપે ભેદ મા'લૂમ કરકે કાહિરા તક પહુંચાના હે. યહ ભી મા'લૂમ કરના હે કે સલીબિયોંકી નિય્યત ઔર ઈરાદે કયા હે. કયા વહ એક બાર ફિર હમારી ફૌજોંકો ખાનાજંગીમેં મરવાના ચાહતા હે યા વહ કોઈ ઔર જંગી ઈકદામ કરેંગે. તુમ ઐસી જગા પર હો જહાં તુમ્હેં બહુત કુછ નઝર આ સકતા હે. તુમ ઈઝ્ઝુદ્દીનકે ખુસૂસી મુહાફિઝ દસ્તેકે કમાનદાર હો."

"મૈં તુમ્હારી બાત સમઝ ગયા હૂં." આમિર બિન ઉષ્માનને કહા "તુમને ઠીક કહા હે કે મૈં ઐસી જગા પર હૂં જહાં મુઝે બહુત કુછ નઝર આતા હે. શમ્સી ! મૈં જો દેખતા રહા હૂં ઔર જો દેખ રહા હૂં ઈસ પર કભી ગોર નહીં કિયા થા. મૈં મર્દે મુજાહિદસે મુલાઝિમ બન ગયા થા. જબ સિપાહી મુજાહિદસે મુલાઝિમ બન

જાતા હે તો યહી કુછ હોતા હે જો ઈસ મહલમેં હો રહા હે. સિપાહીકો અપની મુલાઝમતસે ગર્ઝ હોતી હે. વહ દુશ્મનકા ખૂન બહાનેકે બજાએ ખૂશામદી બન જાતા હે તાકે ઉપરવાલે ઈસ પર ખૂશ રહે. ઈન્આમો ઈકરામ મિલતા રહે ઔર તરક્કી મિલે. ખૂન ઔર ખુશામદમેં ઈત્ના હી ફર્ક હે જિત્ના ફતહ ઔર શિકસ્તમેં. મુઝે કિસીને કભી નહીં બતાયા કે સિપાહીકા ફર્ઝ સિર્ફ બાહરકે હમ્લેકો રોકના હી નહીં બલ્કે અંદરકે ખત્રોંકે ખિલાફ લળના ભી હે. સિપાહીકા ફર્ઝ યહ ભી હે કે અગર મુલ્ક ઔર કૌમકો અપને હી હુકમરાનકી તરફસે ખત્રા હો તો ઉસ્કા સીના તીરોંસે છલની કરકે ઉસે કિલ્એસે બાહર ફેંક દે.... તુમને મુઝે ફર્ઝ યાદ દિલા દિયા હે. મુઝે યહ બતાઓ કે કિસીકો કત્લ કરના હે યા સિર્ફ અંદરકે રાઝ હી મા'લૂમ કરના હે.''

''દોનોં કામ કરને હે !'' શમ્સુન્નિસાને જવાબ દિયા ''રાઝ મા'લૂમ કરનેકે લિએ કિસી ગદ્દારકો કત્લ કરના પળે તો ગુરેઝ ન કિયા જાએ.''

''સુનો શમ્સી !'' આમિર બિન ઉષ્માનને કહા ''અબ મેં મુલાઝિમકી હેષિયતસે નહીં મુજાહિદકી હેષિયતસે બાત કરૂંગા. રાઝકી બાત યહ હે કે હલબકે હાકિમો ઔર બા'ઝ સાલારોં પર ભરોસા નહીં કિયા જા સકતા. અગર ઈઝ્ઝુદ્દીન મુખ્લિસ ભી હો, સચ્ચે દિલસે સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા દોસ્ત ભી હોં ફિર ભી વહ હલબકી ફૌજકો મિસરકી ફૌજકા ઈત્તિહાદી નહીં બના સકેગા. ઉસ્કે હાકિમો, મુશીરોં ઔર વઝીરોંકે ઈમાનકો સલીબિયોંને ખરીદ રખ્ખા હે.... ઉન્હોંને તુમ્હારે ભાઈકી વફાતકે ફૌરન બા'દ ઈઝ્ઝુદ્દીનકો ઈસ તરહ પરેશાન કરના શુરૂઅ કર દિયા હે કે કિસી ન કિસી મુદેમેં ખર્ચ કરનેકે લિએ ઉસ્સે રકમ માંગતે રહતે હેં. સરકારી ખઝાના તેઝીસે ખાલી હો રહા હે. રકમ ઔર સોના ખુર્દ બુર્દ હો રહા હે. મેરા ખયાલ હે કે યહ એક સાઝિશ હે જિસ્કા મકસદ યહ હે કે ખઝાના ખાલી કરકે ઈઝ્ઝુદ્દીનકો મજબૂર કર દિયા જાએ કે વહ સલીબિયોંસે ઈમ્દાદ લેને પર મજબૂર હો જાએ. ઈસ્સે અપને હાકિમ વગૈરહ જિત્ની રકમ માંગતે હેં વહ દે દેતા હે.''

''ઈસ્કા મતલબ યહ હુવા કે ઈઝ્ઝુદ્દીન કમઝોર હુકમરાન હે'' શમ્સુન્નિસાને કહા.

''ઉસ્કી કમઝોરી યહ હે કે વહ હુકમરાનીકી ગદ્દીકો છોળના નહીં ચાહતા.'' આમિર બિન ઉષ્માનને જવાબ દિયા ''મેંને ઉસ્કી જો બાતેં સુની હે ઉન્સે મા'લૂમ હોતા હે કે વહ હુકમરાની કાઈમ રખનેકે લિએ સલીબિયોંકે સાથ સાઝ બાઝ કરેગા.... મેં અબ ઉસ્કી ઔર ઉસ્કે મુશીરોંકી બાતેં ગોરસે સુના કરૂંગા ઔર તુમ્હેં

બતાતા રહૂંગા.''

"યહ ભી ઝહનમેં રખના કે યહાં સલીબિયોંકે જાસૂસ મૌજૂદ ઔર સરગર્મ હે.'' શમ્સુન્નિસાને કહા "ઔર યહાં હમારે જાસૂસ ભી કામ કર રહે હૈં. કિસી રોઝ ઉન્સે તુમ્હારી મુલાકાત કરવાઉંગી.'' શમ્સુન્નિસાને મુસ્કુરા કર પૂછા "તુમ્હારી સૂડાની પરી કિસ હાલમેં હે ? અબ ભી મિલતી હે ?''

"મિલતી હે.'' આમિર બિન ઉષ્માનને જવાબ દિયા "ઘુટતી હે. પર્સો મિલી તો રો ભી પળી થી. કહતી હે, એક બાર મેરે કમરેમેં આ જાઓ. શમ્સી ! મૈં ઈસ લળકીસે ડરતા હૂં. તુમ જાનતી હો કે ઉસ્કે હુસ્નમેં જાદૂ હે. ઉસ્કે તિલિસ્મમેં આયા હુવા ઈન્સાન નિકલ નહીં સકતા. મૈં ઉસ્સે ઈસ લિએ નહીં ડરતા કે વહ બહુત હસીન હે, મુઝ પર મરતી હે ઔર મૈં ઉસ્કે જાલમેં ફંસ જાઉંગા. ડર યહ હે કે વહ વાલીએ હલબ ઈઝ્ઝુદ્દીનકે હરમકા હીરા હે. ઉસ્કા નામ અન્નોશી હે લેકિન મહલકે અંદરૂની હલ્કોંકે લોગ ઉસે સૂડાની પરી કહતે હૈં. અગર ઈઝ્ઝુદ્દીન યા ઉસ્કે કિસી અમીર વઝીરકો પતા ચલ ગયા કે યહ લળકી મુઝે ચાહતી હે તો લળકીસે કોઈ બા'ઝપુર્સ નહીં હોગી. સઝા મુઝે મિલેગી. મુઝે તહખાનેમેં બાંધ કર ઐસી અઝિય્યતેં દી જાએંગી કે તુમ સુનો તો મર જાઓ. મુઝે યહ ભી ડર હે કે મૈંને ઉસે માયૂસ કિએ રખ્ખા તો વહ મુઝ પર દસ્ત દરાઝી યા બદનિય્યતીકા ઈલ્ઝામ આઈદ કરકે મુઝે કૈદમેં ડલવા દેગી.''

"ઉસે અભી તક યહ તો મા'લૂમ નહીં હુવા કે તુમ મુઝે ચાહતે હો ઔર હમારી મુલાકાતેં હોતી હે ?'' શમ્સુન્નિસાને પૂછા.

"જિસ રોઝ ઉસે પતા ચલ ગયા વહ હમ દોનોંકી ઝિંદગીકા આખરી દિન હોગા.'' આમિર બિન ઉષ્માનને જવાબ દિયા. "તુમ્હેં શાયદ બખ્શ દિયા જાએ, મુઝે કોઈ નહીં બખ્શેગા.''

અન્નોશી દરઅસલ સલીબિયોંકા ભેજા હુવા તોહફા થા. હલબમેં યહ લળકી આઈ તો અલ્મલિકુસ્સાલેહ બિમાર પળ ગયા ઔર મર ગયા. ઈઝ્ઝુદ્દીનને આ કર હલબકી હુકૂમત સંભાલ લી તો હુક્કામને અન્નોશી ઉસ્કી ખિદમતમેં પેશ કી. ઉસ્કે સાથ ઈઝ્ઝુદ્દીનને રઝીઅ ખાતૂનકે સાથ શાદી કર લી. યહ ઉસ દોરકે હુકમરાનોંકા દસ્તૂર થા કે બીવિયાં અલગ રખતે થે ઔર હરમમેં બગૈર શાદીકે લળકિયાં અલગ રખતે થે. સલીબિયોં ઔર યહૂદિયોંને મુસલમાન ઉમરા વુઝરાકી ઈસ તબાહકુન આદતકો ઔર ઝિયાદા પુખ્તા કરનેકે લિએ ઉન્હેં અપની લળકિયાં તોહફેકે તૌર પર પેશ કરની શુરૂઅ કર દી થી. ફિર ઉન લળકિયોંમેં ઉન્હોંને જાસૂસીકે ફનકી

તર્બિયત યાફતા લળકિયાં ભેજનેકા સિલ્સિલા શુરૂઅ કિયા. ઉન્હેં રકાબત ઔર ફિત્નાફસાદ પૈદા કરનેકી ભી તર્બિયત દી ગઈ થી.

અન્નોશી ઐસી હી તર્બિયત યાફતા લળકી થી. વહ ઈઝ્ઝુદીનકે મહલકી ઝિયાફતોંમેં શરાબ પિલાતી થી, પીતી ભી થી. ઉસ્ને હલબકે દો ઐસે હાકિમોંકો અપને હુસ્ન ઔર ફરેબકે જાલમેં ફાંસ લિયા થા જો હલબકી કિસ્મત બના ભી સકતે બિગાળ ભી સકતે થે. વહ ઈઝ્ઝુદીનકે તો આ'સાબ પર ગાલિબ આ ગઈ થી. વહ સરાપા બદી થી ઔર મુજસ્સમે દા'વતે ગુનાહ. આમિર બિન ઉષ્માન ઈઝ્ઝુદીનકે કરીબ રહતા થા ક્યૂંકે વહ ખૂસીસી મુહાફિઝ દસ્તેકા કમાન્દાર થા. ઉસ્ને ઈઝ્ઝુદીનકી હિફાઝતકે લિએ મુહાફિઝ દસ્તેકે અલાવા દરેપર્દા ઈન્તિઝામાત ભી કર રખ્ખે થે. ઉસ્કી નઝરેં ઉકાબકી તરહ તેઝ ઔર દૂરબીન થીં.... અન્નોશીને ઉસે દેખા તો યહ ખૂબરૂ જવાન ઉસે બહુત અચ્છા લગા. ઉસ્ને આમિર પર ડોરે ડાલને શુરૂઅ કર દિએ લેકિન આમિર ઉસ્કે હાથ ન આયા. આમિરકો મા'લૂમ થા કે હરમકે ઈસ હિરેકે સાંથ સિર્ફ બાત કરતે ભી પકળા ગયા તો અંજામ ખતરનાક હોગા. અન્નોશી દૂસ્રે તીસ્રે રોઝ આમિર બિન ઉષ્માનસે મિલતી ઔર વાલિહાના મુહબ્બતકા ઈઝહાર કરતી થી. આમિર ઉસે ટાલ દિયા કરતા થા.

"મેં ઈસ મહલકા મુલાઝિમ હૂં." આમિરને એક રોઝ ઉસે કહા થા. "અગર તુમ્હારે દિલમેં મેરી સચ્ચી મુહબ્બત હે તો મુઝ પર રહમ કરો ઔર મુઝસે દૂર રહો."

"તુમ્હારી તરફ કોઈ આંખ ઉઠા કર ભી નહીં દેખ સકતા" અન્નોશીને ઉસે કહા "એક બાર મેરે કમરેમેં આ જાઓ."

ઉસી દોરાન આમિર ઔર શમ્સુન્નિસાકી ચોરી છૂપે મુલાકાતે હો રહી થી.

કાઝી બહાઉદ્દીન શદાદ જો ઉસ દોરકા ઐની શાહિદ હે, અપની યાદદાશ્તોમેં લિખતા હે ".....ઈઝ્ઝુદીનને મહસૂસ કર લિયા થા કે વહ મોસૂલ ઔર શામકી ઈમારતોંકો અપને કબ્ઝેમેં મુત્તહિદ નહીં રખ સકેગા. વહ સુલ્તાન સલાહુદીન અય્યૂબીસે બહુત ડરતા થા. ઉસ્કી નીચે જો અમીર ઔર વઝીર થે વહ ઈઝ્ઝુદીનેસે ઈત્ની ઝિયાદા રકમોંકા મુતાલબા કરને લગે જો વહ નહીં દે સકતા થા ક્યૂંકે ખઝાનેમેં ઈત્ની તાકત નહીં થી ઔર વસાઈલ ભી મહદૂદ થે."

અપની યાદદાશ્તોમેં આગે ચલ કર કાઝી બહાઉદ્દીન શદાદને લિખ્ખા હે કે ઈઝ્ઝુદીનકો યહ ખત્રા થા કે સુલ્તાન અય્યૂબીકો હલબકે સાથ દિલચસ્પી હે ઈસ

લિએ વહ હલબ પર ઝરૂર કબ્ઝા કરેગા. ઈઝ્ઝુદીન સુલ્તાન અય્યૂબીકે ખિલાફ આમને સ.નનેકી જંગ લળનેસે ગુરેઝ કરતા થા. ઉસ્ને અપને એક બળે હી કાબિલ ઔર બહાદૂર સાલાર મુઝફ્ફરૂદીન કકબોરીસે મશ્વરા કિયા જો સાત તહોમેં છુપા હુવા એક રાઝ થા. મોસૂલકા વાલી ઈઝ્ઝુદીનકા ભાઈ ઈમાદુદીન થા જો ખુલ્લમ ખુલ્લા સુલ્તાન અય્યૂબીકે ખિલાફ થા. હલબ ઔર મોસૂલમેં યહ ઈન્કિલાબ આયા કે ઈઝ્ઝુદીનને મોસૂલકી હુકમરાની સંભાલ લી ઔર ઈમાદુદીન હલબ આ કર વાલિએ હલબ બન ગયા. ઈમારતોં યા સલ્તનતોંકા યહ તબાદલા દોનોંકે બાશિંદોંકે લિએ એક મુઅમ્મા થા.

મુતઅદ્દદ મુઅર્રિખીનને ઈસ તબાદલે પર ઈઝહારે ખયાલ કિયા હે. હર એકને મુખ્તલિફ રાઈ દી હે. ઉસ વકતકે વકાએઅ નિગારોંકી તહરીરોંસે કુછ ભેદ બેનકાબ હોતે હેં. ઈઝ્ઝુદીન જબ મોસૂલકે કિલ્એમેં ગયા તો રઝીઅ ખાતૂન ઔર ઈસ્કી બેટી શમ્સુન્નિસા ઉસ્કે સાથ થી. ઉસ્કા ઝાતી મુહાફિઝ દસ્તા ભી સાથ થા જિસ્કા કમાનદાર આમિર બિન ઉષ્માન થા. યહ બહુત હી બળા કાફલા થા. કઈ ઊંટો પર પાલકિયાં થી જિન્કે પર્દે ગિરે હૂએ થે રઝીઅ ખાતૂન ઔર શમ્સુન્નિસાકા ઊંટ સબસે આગે થા. રઝીઅ ખાતૂનકી ખાદિમા ભી સાથ થી. રાતકો રાસ્તેમેં એક કિયામ ભી કરના થા.

ઈઝ્ઝુદીનકો મોસૂલ પહુંચનેકી જલ્દી થી ઈસ લિએ ઉસ્ને કાફલેકા સરદાર મુકર્રર કિયા ઔર ખૂદ કિયામકે બગૈર અપને ચંદ એક મુહાફિઝોં ઔર દો તીન મુશીરોંકે સાથ સફર જારી રખ્ખા. આમિર બિન ઉષ્માનકો કાફલેકે સાથ રહને દિયા ગયા. સૂરજ ગુરૂબ હોતે હી ખૈમે નસબ કર દિએ ગએ રઝીઅ ખાતૂનકા ખૈમા ઉન ખૈમોસે બહુત દૂર નસબ કિયા ગયા જિન્મેં રાત હરમકી લળકિયોંકો રહના થા. ઈઝ્ઝુદીનને ખાસ તૌર પર હુકમ દિયા થા કે રઝીઅ ખાતૂન ઔર શમ્સુન્નિસાકો હરમકે ખૈમોંસે દૂર રખ્ખા જાએ. કિયામકી જગહ સરસબ્ઝ ઔર ચટ્ટાની થી. ચટ્ટાનોં પર ભી સબ્ઝા થા. હરી ભરી ઝાળિયોંકી કસરત થી.

રાતકો આમિર બિન ઉષ્માન ચિરાગોંકી રોશનીમેં હિફાઝતી ઈન્તિઝામાત દેખતા ફિર રહા થા. ઉન દિનોં વહાં કોઈ ખતરા નહીં થા. કહીં ભી લળાઈ નહીં હો રહી થી. સુલ્તાન અય્યૂબી મિસરમેં થા ઔર સલીબી કહીં દૂર બેઠે સુલ્તાન અય્યૂબીકી અગલી ચાલકે ઈન્તિઝારમેં તય્યારિયાં કર રહે થે. ફિર ભી આમિરકા યહ ફર્ઝ થા કે ખૈમાગાહ ઔર જાનવરોંકે ઈર્દ ગિર્દ ગશ્તકા ઈન્તિઝામ કરતા. વહ હરમકે ખૈમોંસે ઝરા દૂર ઘૂમ કર ગુઝર રહા થા. ઉસ વકત વહ અકેલા થા. ખૈમોસે

કુછ ઔર દૂર ગયા તો ઉસે અપને સામને એક સાયા ખળા નઝર આયા. ઉસ્ને કરીબ જા કર ઘોળા રોક લિયા.

"મૈંને તુમ્હેં અંધેરેમેં ઈત્ને દૂરસે પેહચાન લિયા હે, તુમ કરીબ આ કર ભી મુઝે નહીં પેહચાનતે ?"

યહ અન્નોશીકી આવાઝ થી. આમિર બિન ઉષ્માનને આવાઝ પેહચાન કર કહા. "મુઝે અભી બહુત કામ કરના હે. ઈત્ની વસીઅ ખૈમાગાહ ઔર ઈત્ને સારે જાનવરોંકી હિફાઝતકા ઈન્તિઝામ મેરે ઝિમ્મે હે. મુઝે મત રોકો."

અન્નોશી ઉસ્કે ઘોળેકે આગે આ કર લગામ પકળ ચુકી થી. બોલી. "ઘોળેસે ઉતર આઓ આમિર ! જિન્કા તુમ્હેં ડર થા વહ મોસૂલ ચલે ગએ હૈં ઉતર આઓ."

આમિર ઘોળેસે ઉતરા. અન્નોશીને ઉસે બાઝૂસે પકળા ઔર ઝરા પરે ચટ્ટાનકી ઓટમેં બિઠા લિયા. આમિરને તર્બિયત યાફતા જાન્વરકી તરહ કોઈ મઝાહમત ન કી.

"આમિર !" અન્નોશીને જઝબાતીસે લેહજેમેં કહા "તુમ મુઝે બદકાર ઔર શૈતાન લળકી સમઝ કર મુઝસે ભાગતે ફિર રહે હો. મુઝે મા'લૂમ હે કે તુમ મેરી અસ્લિયતસે અચ્છી તરહ વાકિફ હો. તુમ અપને આપકો ઝાહિદ ઔર પારસા સમઝતે હો ઔર તુમ્હેં જવાની ઔર ઈત્ને દિલકશ જિસ્મ પર ભી નાઝ હે. તુમને અભી ઈસ હકીકત પર ગોર નહીં કિયા કે કિસી ભી રોઝ તુમ્હારા જિસ્મ ખૂનમેં ડૂબી હૂઈ લાશ બન જાએગા. યહ જંગો જદલકા દોર હૈં. એક વહ હે જો મૈદાને જંગમેં કટતે ઔર મરતે હે ઔર એક વહ હે જો કિલ્એ ઔર મહલકે અંદર હી ખુફયા તરીકેસે કત્લ કર દિએ જાતે હૈં. તુમ્હારા અંજામ ઐસા હી હો સકતા હે. અપને મર્દાના હુસ્ન ઔર જિસ્મકી દિલકશીકો દાઈમી ન સમઝો."

"કયા તુમ મુઝે કત્લકી ધમકી દે રહી હો ?"

"નહીં !" અન્નોશીને જવાબ દિયા. "મૈં તુમ્હેં યહ બતાનેકી કોશિશ કર રહી હૂં કે તુમ્હેં અગર યહ ખયાલ હે કે મેં તુમ્હારી ખૂબસૂરતી ઔર તુમ્હારે જિસ્મ પર મરતી હૂં તો યહ ખયાલ દિલસે નિકાલ દો. મેં જિસ્માની અય્યાશીકા મુજસ્સમ ઝરીઆ હૂં, મગર મેં જિસ્માની લઝ્ઝતસે બેઝાર હૂં. ઈન્સાન કિત્ના હી પથ્થર કયૂં ન બન જાએ, દિલકો ભી પથ્થર હી કયૂં ન સમઝ લે, દિલ પથ્થર નહીં બન સકતા. રૂહ મુર્ઝા જાતી હે મરતી નહીં. દિલ ઔર રૂહકો વહ મુહબ્બત ઝિંદા રખતી હે જિસ્કા તઅલ્લુક જિસ્મકે સાથ નહીં હોતા. મુઝે ઔર ઝિયાદા ગોરસે દેખો. મેરા હુસ્ન ઔર ઉસ્કા તિલિસ્મ દેખો. મેં ગુનાહ કરતી હૂં ઔર દૂસરોંકો ગુનાહોંકી તર્ગિબ

દેતી હૂં. મગર લોગ શહઝાદી નહીં પરી કહતે હૈં. તુમ્હારે બાદશાહ ઔર ઉમરા મેરે કદમોંમેં ઈનામ ઔર અપના સર રખ દેતે હૈં મગર મેં એક ઐસી પ્યાસસે દો ચાર રહી જિસે મેં કભી ભી ન સમઝ સકી. તુમ્હેં દેખા તો તુમ મુઝે અછ્છે લગે. મેં પહલી બાર જબ તુમ્હારે કરીબ આઈ થી તો મેરી નિય્યત સાફ નહીં થી. તુમને જબ મુઝે ટાલ દિયા ઔર ઉસ્કે બા'દ બળે અછ્છે લફઝોંમેં ધુત્કાર દિયા તો મુઝે મા'લૂમ હો ગયા કે વહ તશ્નગી કયા હે જો મુઝે પરેશાન કિએ હૂએ થી. મેં તુમ્હેં દિલકી ગહરાઈયોંસે ચાહને લગી. યહ તુમ્હારી સૂરતકા નહીં સીરતકા અષર થા ઔર યહ અષર ઐસા થા જિસ્ને મેરે દિલમેં ઈન સબકે ખિલાફ નફરત પૈદા કી, જો મુઝે અય્યાશીકા ખિલોના સમઝતે હૈં ઔર જો અપના ઈમાન ઔર અપના કૌમી વકાર મેરે હાથસે લિએ હૂએ શરાબકે પ્યાલેમેં ડિબો દેતે હૈં.''

વહ જઝબાતસે મખ્મૂર આવાઝસે બોલ રહી થી ઔર આમિર બિન ઉષ્માન ઈસ ઝહની કૈફિયતમેં સુન રહા થા કે દિલમેં યહ ડર થા કે કિસીને દેખ લિયા તો વહ મારા જાએગા. યહ ડર ભી થા કે શમ્સુન્નિસા ઉસ્કી તલાશમેં ઈધર નિકલી તો ઉસ્કી મુહબ્બતકા ખૂન હો જાએગા. વહ સિર્ફ સુન રહા થા. ઈત્ની હસીન લળકીકી ઐસી જઝબાતી બાતેં ઉન્કે દિલ પર કોઈ અષર નહીં કર રહી થી.

“કયા તુમ ડરતે હો યા તુમ્હારા દિલ મુર્દા હો ગયા હે ?'' અન્નોશીને ઉસ્કે ગાલ હાથોંમેં થામ કર કહા “અગર મેરા દિલ મુર્દા નહીં હુવા તો મેં માન હી નહીં સકતી કે તુમ્હારા દિલ મર ગયા હે.'' ઉસ્ને કાન આમિરકે સીનેકે સાથ લગા દિયા. ઉસ્કે મુઅત્તર ઔર રેશમ જૈસે બિખરે બિખરે બાલ આમિરકે જવાં સાલ ગાલસે છૂને લગે. વહ આખિર જવાન થા. ઉસ્કી ઝાતમેં હલચલસી બપા હૂઈ. ઉસે અન્નોશીકી હંસીકા તરન્નુમ સુનાઈ દિયા. હંસ કર બોલી “દિલ ઝિંદા હે. ધળક રહા હે.... મેં તુમ્સે કયા માંગતી હૂં ? કુછ ભી નહીં. તુમ મુઝસે માંગો. હિરે, જવાહિરાત, સોનેકે સિક્કે. કહો કયા ચાહિએ.''

“મુઝે કુછ ભી નહીં ચાહિએ સૂડાની પરી.''

“મુઝે અન્નોશી કહો.'' લળકીને કહા “સૂડાની પરી કહનેવાલે મુહબ્બતસે ખાલી હે. ગુનહગાર હે. તુમ ઉન સબસે બુલંદ હો, પાક હો. મુઝસે ખઝાને લે લો. ઉન્કે બદલે મુઝે મુહબ્બત દે દો'' ઉસ્ને અપના ગાલ આમિરકે ગાલકે સાથ લગા દિયા. આમિર તળપ કર પીછે હટ ગયા. ઉસ્કી હાલત અબ ઉસ પરિંદેકીસી થી જિસે પીંજરેમેં બંદ કર લિયા ગયા હો. વહ તળપને ઔર ફળકને લગા.

“મા'લૂમ હોતા હે તુમ્હારે દિલમેં કિસી ઔરકી મુહબ્બત હે.'' અન્નોશીને

કહા "મેરે તિલિસ્મમેં કભી કોઈ યૂં તળપા નહીં. મુઝે કહ દો કે તુમ્હેં મુઝસે મુહબ્બત નહીં" ઉસ્ને દાંત પીસ કર કહા. "તુમ્હેં ઈત્ના ભી એહસાસ નહીં કે એક ગુનહગાર લળકી તુમ્સે પાક મુહબ્બતકી ભીક માંગતી હે ઔર હો સકતા હે વહ ગુનાહોંસે તૌબા કરકે તુમ્હારે કદમોંમેં સજદારેઝ હો જાએ. બદબખ્ત ઈન્સાન ! યહ ભી સોચ લો કે તુમ ઈસ લળકીકો ધુત્કાર રહે હો જિસ્ને હુકૂમતોંકે તખ્તે ઉલટ દિએ હે ઔર જો ભાઈકે હાથોં ભાઈકા ખૂન બહા દેતી હે. તુમ મેરે સામને એક કીળેસે બળ્હ કર કોઈ હૈષિયત નહીં રખતે."

"ફિર મુઝે મસલ ડાલો." આમિરને કહા "મેં તુમ્હારે કાબિલ નહીં" વહ ઉઠ ખળા હુવા.

"મેં તુમ્સે કુછ નહીં માંગતી આમિર !" અન્નોશીને ઉસ્કે દોનોં હાથ અપને હાથોંમેં લે કર કહા. "સિર્ફ યહ કરો કે મેરે પાસ બેઠે રહા કરો. મુઝે પનાહમેં લે લિયા કરો."

આમિર ઉસ્સે હટ કર અપને ઘોળેકે પાસ ગયા. અન્નોશી વહીં ખળી રહી. આમિર ઘોળે પર સવાર હુવા ઔર કુછ કહે બગૈર ચલા ગયા.

આમિર બિન ઉષ્માનકા ઘોળા આહિસ્તા આહિસ્તા ચલ રહા થા. આમિરકા સર ઝૂકા હુવા થા. ઉસ્કી નાકમેં અન્નોશીકે બાલોંકી ખુશ્બૂ તરોતાઝા થી. વહ ગાલોં પર અન્નોશીકે બાલોંકે લમ્સકા ગુદાઝ મહસૂસ કર રહા થા. વહ ઈસ હસીન જાલસે નિકલનેકી કોશિશ કર રહા થા ઔર વહ યહ ભી મહસૂસ કર રહા થા કે અગર અન્નોશી એક બાર ફિર ઐસી હી તારીક ઔર તન્હાઈમેં ઉસે મિલી તો ઉસ્કી કસમેં ટૂટ જાએગી, ફિર વહ કહીંકા નહીં રહેગા. ઉસ્ને અપને ખયાલોંકા રૂખ શમ્સુન્નિસાકી તરફ ફેર દિયા. તબ ઉસે યાદ આયા કે શામ ખૈમે નસબ કરતે વહ ઝરાસી દેર શમ્સુન્નિસાકે પાસ રૂકા થા ઔર ઉન્હોંને મિલનેકા વકત ઔર જગા તે કી થી. ઉસે યાદ આ ગયા કે વહ ઉસી જગહકી તરફ જા રહા થા, રાસ્તેમેં અન્નોશીને રોક લિયા. ઉસ્ને ઘૂમ કર પીછે દેખા. ઉસે અંધેરેમેં અન્નોશી નઝર ન આઈ. વહ એક ટેકરીસે મૂળ કર ઉસ જગા પહુંચા જહાં શમ્સુન્નિસાકો આના થા. આમિરને જિસ તરહ અન્નોશીકા સાયા દેખા થા ઉસી તરહ ઉસે શમ્સુન્નિસાકા સાયા નઝર આયા જો ઘોળેકી તરફ બળ્હા. વહ ઘોળેસે ઉતરા.

"કહાં રહે ?" શમ્સુન્નિસાને ઉસ્સે પૂછા "બહુત દેરસે ઈન્તિઝાર કર રહી હૂં."

"મેરે કામસે તુમ આગાહ હો." આમિરને ઝૂટ બોલા "ઈધર હી આ રહા થા કે એક જરૂરી કામસે રૂકના પડા ઔર ઈત્ની દેર હો ગઈ."

"અપને આદમિયોંકા ભી ખયાલ રખના." શમ્સુન્નિસાને કહા "વહ સબ બહુત હોશિયાર હે. કિસીકો ઉન પર શક નહીં હોગા."

શમ્સુન્નિસા ઉન "અપને આદમિયોં"કા ઝિક્ર કર રહી થી જો હલબકે અંદર સુલ્તાન અય્યૂબી ઔર રઝીઅ ખાતૂનકે લિએ જાસૂસી ઔર મુખ્બિરી કરતે થે. ઉન્મેં જો મહલકે અંદર મુલાઝિમ થે વહ ઉસી હૈષિયતસે સાથ જા રહે થે ઔર જો શહરમેં કોઈ કામ કાજ કરતે થે ઉન્હેં આરઝી મઝદૂરોંકે બહરૂપમેં રાસ્તેમેં ખૈમે લગાને ઔર ઉખાળને ઔર દીગર કામોંકે લિએ સાથ લે લિયા ગયા થા. ઉન્કે મુતઅલ્લિક યહ તૈ કિયા ગયા થા કે મોસૂલ શહરમેં મુખ્તલિફ કામોં પર લગા દિયા જાએગા. રઝીઅ ખાતૂનકી ખાદિમાને યહ તમામ આદમી શમ્સુન્નિસા ઔર આમિર બિન ઉષ્માનકો દિખા દિયે થે.

"આઓ, કુછ દેર બેઠ જાએ." શમ્સુન્નિસાને અપના બાઝૂ આમિરકી કમરકે ગિર્દ લપેટ કર કહા. આમિરને અપના બાઝૂ શમ્સુન્નિસાકી કમરકે ગિર્દ લપેટા. શમ્સુન્નિસા ઉસ્કે સાથ લગ ગઈ. એક કદમ ઉઠાયા ઔર રૂક ગઈ. ઉસ્ને નાક આમિરકે સીનેસે લગા કર સૂંઘા ઔર ઉસ્સે અલગ હટ કર બોલી. "તુમ કહાં થે ? કિસ્કે પાસ થે."

"મૈં જાન્વરોંકો દેખ કર આ રહા હૂં." આમિરને જવાબ દિયા.

"જાન્વર ઈત્ર કબસે લગાને લગે હૈં ?" શમ્સુન્નિસાને દબે દબે ગુસ્સેસે કહા "તુમને કભી ઈત્ર નહીં લગાયા." આમિર ચૂપ રહા. શમ્સુન્નિસાને કહા "તુમ્હેં વહ ખૂબસૂરત જાદૂગરની મિલ ગઈ હોગી. તુમ ઉસ્કે જાલમેં આ ગએ હોં."

"અભી નહીં આયા શમ્સી !" આમિરને કહા. "વહ મુઝે રાસ્તેમેં મિલ ગઈ થી. મૈં તુમ્હેં બતાના નહીં ચાહતા થા. તુમ્હેં કિસી વહમમેં મુબ્તલા નહીં હોના ચાહિએ. મૈં ઈત્ના કચ્ચા આદમી નહીં હૂં. તુમ્ને મેરે સીનેસે જો ખુશબૂ સૂંઘી હે યહ ઉસીકી હે લેકિન તુમ મેરે સીનેકે અંદર દેખને ઔર સૂંઘનેકી કોશિશ કરો." આમિરકે લેહજેમેં ગબરાહટકા હલ્કા હલ્કા લરઝા થા. કહને લગા "મૈં બહુત પરેશાન હૂં શમ્સી ! મૈં કોઈ અમીર યા હાકિમ યા સાલાર નહી, અદના મુલાઝિમ હૂં. અન્નોશી મુઝે આસાનીસે ઈન્તિકામકા નિશાના બના સકતી હે."

"મા'લૂમ હોતા હે આજ ઉસ્ને તુમ્હેં કુછ ઝિયાદા હી પરેશાન કિયા હે." શમ્સુન્નિસાને કહા.

"બહુત ઝિયાદા." આમિર બિન ઉષ્માનને જવાબ દિયા. "આજ ઉસ્ને અપના દિલ ખોલ કર મેરે આગે રખ દિયા હે. ઉસ્ને યહાં તક કહ દિયા હે કે વહ ગુનહગાર ઔર બદકાર હે. ઈસ્ને મુઝ પર વાઝેહ કર દિયા હે કે વહ યહાં બદકારી ફેલાને ઔર ભાઈકો ભાઈસે લળાને આઈ હે. ઉસ્ને મુઝસે પાક મુહબ્બતકી દરખાસ્ત કી હે ઔર કહા હે કે ઉસ્કે બદલે જિત્ની દોલત માંગો દૂંગી. મેંને બળી મુશ્કિલસે ઉસ્કે બાઝૂઓંસે રિહાઈ હાસિલ કી હે. ખુદાકે લિએ મુઝે બતાએ શમ્સી, મેં કયા કરૂં. વહ દુન્યાકી સારી દોલત મેરે કદમોંમેં રખ દે તો ભી મેં તુમ્હેં ધોકા નહીં દે સકતા."

"ફિર ઉસે ધોકા દો." શમ્સુન્નિસાને કહા. "ઉસે વહી મુહબ્બત દો જો વહ માંગતી હે. ઉસ્કે બદલે ઉસ્સે વહ રાઝ લો જો હમ માંગતે હેં. ઉસ્ને તુમ્હેં બતા દિયા હે કે ઉસે કિસ મકસદકે લિએ યહાં ભેજા ગયા હે. તુમ તજુર્બાકાર ઔર દાનિશમંદ હો. યહ તુમ ખૂદ સમઝ સકતે હો કે ઉસે સાફ કહ દો કે તુમ્હેં અંદરકે રાઝોંકી ઝરૂરત હે યા ઉસે બતાએ બગૈર ઉસ્સે રાઝ ઉગલવાતે રહો."

"મેં યહ સોચ ચુકા હૂં." આમિરને કહા "મગર ડરતા હૂં કે તુમ એક ન એક દિન મેરે ખિલાફ ગલત ફહમીમેં મુબતલા હો જાઓગી."

"મેં તુમ્હેં ઔર અપની મુહબ્બતકો ખુદાકે સુપુર્દ કરતી હૂં." શમ્સુન્નિસાને કહા "માં હર રોઝ મુઝે જો બાતેં બતાતી હે વહ મેરી રૂહમેં ઉતર ગઈ હે. મેરી મુહબ્બત મર નહીં સકતી, મેં ઉસે ઈસ અઝીમ મકસદ પર કુર્બાન કર સકતી હૂં જો મુઝે માંને દિયા હે. અપને અલ્લાહ ઔર અપને હલફ (કસમ)કો યાદ રખ્ખોગે તો કોઈ ગલત ફહમી પૈદા નહીં હોગી." ઉસ્ને પૂછા "કયા ઉસે મા'લૂમ હો ગયા હે કે તુમ મુઝે મિલતે હો?"

"ઉસ્ને ઝિક્ર નહીં કિયા." આમિરને જવાબ દિયા "ઉસે યકીનન મા'લૂમ નહીં."

"કામકી એક બાત સુન લો" શમ્સુન્નિસાને કહા "હલબસે રવાનગીસે કુછ દેર પહલે કાહિરાસે એક આદમી યહ મા'લૂમ કરને આયા હે કે ઈઝ્ઝુદીનકી નિય્યત કયા હે ઔર સલીબિયોંકે મન્સૂબે કયા હે. ઉસે કોઈ ઠોસ જવાબ નહીં દિયા જા સકા. સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી બહુત જલ્દી કાહિરાસે ફૌજકે સાથ રવાના હોનેકો તય્યાર બેઠે હેં. ઉસ આદમીને બતાયા હે કે સુલ્તાન અય્યૂબી ઈસ વજહસે જલ્દી કૂચ કરના ચાહતે હે કે સલીબી ફૌજને મોસૂલ, હલબ ઔર દમિશ્કકી તરફ પેશકદમી કર દી તો કાહિરાસે ફૌજકો બરવકત યહાં પહુંચાના મુમ્કિન નહીં હોગા. ખત્રા યહ હે કે સુલ્તાન અપની ફૌજ લે આએ ઔર સલીબિયોંકી ચાલ કુછ ઔર

હો તો સુલ્તાનકી ફૌજ નુકસાન ઉઠા સકતી હે. હમેં બહુત જલ્દી અપને મુસલમાન ઉમરા ઔર સલીબિયોંકે અઝાઈમ મા'લૂમ કરને હેં."

"મૈંને સુના થા કે સુલ્તાન અય્યૂબીકે જાસૂસ આસમાનસે તારે ભી તોળ લાતે હે." આમિર બિન ઉષ્માનને કહા. "કયા સલીબી ઈલાકોંમેં ઉસ્કા કોઈ આદમી નહીં ?"

"માંને મુઝે બતાયા કે ઈસ્હાક તુર્ક એક બળા હી કાબિલ ઔર હોશિયાર આદમી હે." શમ્સુન્નિસાને જવાબ દિયા. "વહ બૈરૂત ગયા હુવા હે. સહીહ ખબર તો વહી લાએગા લેકિન ઉસ્કી તરફસે કોઈ ઈત્તિલાઅ કાહિરા નહીં પહુંચી.... દેખો આમિર ! ફૌજોંકી નકલો હર્કત હોતી હે તો યહ રાઝ બેનકાબ હો જાતે હે મગર યહાં કોઈ ઐસી હલ ચલ નઝર નહીં આતી. જો રાઝ હે વહ ઈઝ્ઝુદીન ઔર ઈમાદુદ્દીનકે સીનેમેં હે. યહ અંદરૂની હલ્કોસે મિલ સકતા હે ઔર તુમ્હેં યહ રાઝ અન્નોશી દે સકતી હે."

"મગર વહ જો કીમત માંગતી હે વહ મૈં નહીં દે સકૂંગી." આમિરને કહા.

"તુમ્હેં કીમત દેની પળેગી." શમ્સુન્નિસાને કહા "મૈં યહ કીમત દેનેકો તય્યાર હૂં. મૈં અપને ભાઈકે ગુનાહોંકા કફ્ફારા અદા કરના ચાહતી હૂં. મઝહબ ઔર ઉમ્મતે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી અઝમતકે લિએ હમારે આપસકી મુહબ્બત ઔર દિલોંકી ખ્વાહિશેં કોઈ મા'ના નહીં રખતી. હમેં ઉન શહીદોંકા કર્ઝ અદા કરના હે જો ઈસ્લામકે નામ પર અપની દુલ્હનોંકો નૌજવાનીમેં બેવહ કર ગએ હેં.... આમિર ! કુછ ન સોચો. કુર્બાન હો જાઓ."

ઉસ વકત ઈસ્હાક તુર્ક બૈરૂતમેં થા. બૈરૂત સલીબી હુકમરાન બાલ્ડવિનકી ફિરંગી લશકરકી બહુત બળી છાવની બના હુવા થા. ઈસ સિલ્સિલેકી પિછલી કિસ્તોંમેં સુનાયા જા ચુકા હે કે બાલ્ડવિનકો એક શિકસ્ત સુલ્તાન અય્યૂબીકે ભાઈ અલ્આદિલને દી થી ઔર થોળે હી અર્સે બા'દ ઉસ્ને સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજકો ઘાતમેં લેનેકી કોશિશ કી તો ખૂદ સુલ્તાન અય્યૂબીકી ઘાતમેં આ ગયા થા. વહ ગિરફતાર હોતે હોતે બચા ઔર દોનોં બાર ઉસ્કી ફૌજ તિત્તર બિત્તર હો કર પસ્પા હૂઈ. વહ જૈસે રાતોંકો સોતા ભી નહીં થા. ઉન દોનોં પસ્પાઈયોંકા ઈન્તિકામ લેનેકે મન્સૂબે બનાતા રહતા થા. ઉસ્ને અલ્મલિકુસ્સાલેહકો અપના ઈત્તિહાદી બના લિયા થા, મગર ઉસ્કા યહ ઈત્તિહાદી મર ગયા. અબ વહ ઈઝ્ઝુદીન ઔર ઈમાદુદ્દીનકો સુલ્તાન અય્યૂબીકે ખિલાફ અપને મહાઝમેં શામિલ કર રહા થા. ઉસ્ને કાહિરામેં જાસૂસ

ભેજ રખ્ખે થે જો સુલ્તાન અય્યૂબીકે ઈરાદોંકા પતા ચલા રહે થે.

ઈસ્હાક તુર્ક બૈરૂત પહુંચ ચુકા થા ઔર બાલ્ડવિનકી હાઈકમાન્ડ તક પહુંચનેકી તર્કીબે સોચ રહા થા. વહાં જિસ્સે મિલતા અપને આપકો કિસી મુસલમાન ઈલાકેસે ભાગા હુવા ઈસાઈ બતાતા. ઈસ તરહ ઉસ્ને બહુતસે લોગોંકી હમદર્દિયાં હાંસિલ કર લી. વહ ચૂંકે તુર્કીકા બાશિંદા થા. ખૂબરુ ઔર તનોમંદ ભી થા. ઘૂળસવારી, નેઝાબાઝી, તિરંદાઝી ઔર તેગઝનીમેં ખુસૂસી મહારત રખતા થા. ઉસ્કે બાઝૂ લંબે ઔર ઉન્મેં તાકત થી. દીમાગ ભી તેઝ ઔર બારીક બીં થા. વહ દૂસ્રોંકા દિલ મોહનેકે લિએ, ભળકાનેકે લિએ ઔર હર કિસીકો અપના ગર્વિદા બનાનેકે લિએ વહ મુનાસિબ ઢોંગ રચાનેકે ફનકા માહિર થા. વહ અપને સાથિયોંસે કહા કરતા થા કે મેરી અસલ કુવ્વત મેરા ઈમાન ઔર મેરા કિર્દાર હે.

ઉન દિનોં બૈરૂતમેં સુલ્તાન અય્યૂબીકે ખિલાફ જંગી તય્યારિયાં હો રહી થી. વહાંકે લોગોંકો ફૌજમેં ભર્તી કરનેકે લિએ ફૌજી મેલે હો રહે થે જિન્મેં ફૌજી કર્તબ દિખાતે ઔર તેગઝની વગૈરહકે મુકાબલે કરતે થે. એક રોઝ ઈસ્હાક તુર્ક ઐસા હી એક મુકાબલેકા તમાશા દેખને જા પહુંચા. યહ સલીબિયોંકા એક પુરાના ખેલ થા. દો ઘૂળસવાર હાથોંમેં લંબી બર્છિયાં તાને એક દૂસ્રેકી તરફ ઘોળે સરપટ દોળાતે ઔર એક દૂસ્રેકો બર્છીસે ઘોળેસે ગિરાનેકી કોશિશ કરતે થે. અગર કોઈ પહલી બાર ન ગિરે તો એક બાર ફિર એક દૂસ્રેકી તરફ ઘોળે દોળાતે ઔર એક દૂસ્રેકો બર્છીસે ગિરાનેકે લિએ વાર કરતે થે. સવાર ઝિરહ બકતર પહને હોતે થે.

યહ મુકાબલા હોતા રહા. સવાર ગિરતે રહે. દૂસ્રોંકો મુકાબલેકે લિએ લલકારતે રહે. એક સવારને કઈ સવારોંકો ગિરાયા ઉસ્ને કિસી ઔરકો લલકારા તો કોઈ ભી સામને ન આયા. ઈસ્હાક તુર્ક સહરાઈ લિબાસમેં થા. વહ મૈદાનમેં આ ગયા. મુકાબલા કરનેવાલે સવાર ફૌજી થે ઔર ઝિરહપોશ. ઈસ્હાકકો આમ લિબાસમેં મૈદાનમેં ઉતરતે દેખ કર તમાશાઈયોંને કહકહા લગાયા. વહાં સલીબી જર્નેલ ઔર દૂસ્રે કમાન્ડર વગૈરહ ભી થે. વહ ભી ખૂબ હંસે. જિસ ઘૂળસવારને સબકો લલકારા થા વહ ઘોળે પર સવાર મૈદાનમેં ઘોળેકો ઈધર ઉધર ભગા રહા થા. વહ સલીબી ફૌજકે એક દસ્તેકા કમાન્ડર થા. ઉસ્ને મઝાકકે તૌર પર ઘોળેકા રૂખ ઈસ્હાકકી તરફ કિયા ઔર કરીબ આ કર બર્છી ઈસ્હાકકો મારી. ઈસ્હાક વાર બચા ગયા. તમાશાઈયોંને એક ઔર કહકહા લગાયા. ફિર શોર ઉઠા "પાગલ પાગલ યહ કોઈ પાગલ હે. ઉસે જાનસે માર ડાલો."

ઘૂળસવાર કમાન્ડરને ઘોળા પીછેકો મોળા. ઉસ્કે સાથી કમાન્ડરોંમેંસે કિસીને

ઉસે કહા "અબકે ઉસે બર્છીમેં ઉળસ કર સાથ લે જાઓ. ઝિંદા ન રહે" કિસી ઔરને ચિલ્લા કર કહા "યહ તુમ્હારી તોહિન હે. એક પાગલ દેહાતીને તુમ્હેં લલકારા હે."

ઘૂળસવારને એળ લગાઈ. ઈસ્હાક નિહત્તા થા. ઘોળેકો અપની તરફ આતે દેખ કર ઉસ્ને ચુગા ઉતાર ફેંકા ઔર બર્છીકા વાર બચાનેકે લિએ તય્યાર હો ગયા. ઘૂળસવાર ઝરાસા ઝુકા. બર્છી હાથમેં તોલી. કરીબ આ કર ઉસ્ને ઈસ્હાક પર વાર કિયા. ઈસ્હાક કુછ દૂર તક ઘોળેકે સાથ ઈસ તરહ દોળતા ગયા જૈસે બર્છી ઉસ્કે જિસ્મમેં ઉતર ગઈ હો ઔર વહ ઉસ્કે સાથ ઘસીટતા જા રહા હો. તમાશાયોંને દાદોતહસીનકા શોર બપા કર દિયા લેકિન યહ દેખ કર સબ પર સન્નાટા તારી હો ગયા કે ઈસ્હાક તુર્ક દોળતે દોળતે સવારકે પીછે ઘોળે પર સવાર હો ગયા થા. બર્છીકો ઉસ્ને પકળ રખ્ખા થા. સવારને ભી બર્છીકો પકળ રખ્ખા થા. ઉસ્ને ઘોળેકો ઘુમાયા. ઘોળા એક ચક્કરમેં દોળને લગા. ઈસ્હાક ઉસ્સે બર્છી છીનનેકી કોશિશ કર રહા થા.

ઉસ્ને બર્છી છીન લી ઔર દોળતે ઘોળેસે કૂદ કર ખળા હો ગયા. ઉસ્ને બર્છી લેહરા કર લલકારા. "મુઝે એક ઘોળા દે દો. કોઈ ભી મેરે મુકાબલેમેં આ જાએ. ઝિરહ બકતરકે બગૈર મુકાબલા કરૂંગા."

ઘૂળસવાર કમાન્ડર ઘોળેસે ઉતર કર ઈસ્હાકકે પાસ આયા. ઉસ્ને બાઝૂ ફેલા રખ્ખે થે. ઈસ્હાકને બર્છી ઝમીનમેં ગાળ દી. સલીબી સવારને ઉસે ગલે લગા લિયા. ઈસ્હાકને કહા કે મુકાબલા કરૂંગા, મુઝે ઘોળા દે દો.... ઉસે એક ઘોળા ઔર એક બર્છી દે દી ગઈ. વહ ઈસી કમાન્ડરકે મુકાબલેમેં આયા. તમાશાઈ દમ બખૂદ થે. ઉન્હેં યકીન થા કે યહ બદકિસ્મત દેહાતી ઝિરહ બકતરકે બગૈર બર્છીસે બહુત બુરી મૌત મરેગા. દોનો ઘોળે દૂર આમને સામને ખળે હો ગએ. ઈશારે પર ઘોળે દોળે. કમાન્ડરને બર્છી ઈસ્હાકકે પેટકે સીધમેં રખ્ખી હૂઈ થી. ઈસ્હાકને અપને જિસ્મકો ઝરાસા મોળ કર કમાન્ડરકા વાર બેકાર કર દિયા. ઈસ્કે સાથહી બર્છી કમાન્ડરકે પેટમેં લગી. કમાન્ડર ઘોળેકી દૂસરી તરફ ગિર પળા. ઉસ્ને ગલતી યહ કી કે ઉસ તરફવાલા પાંવ રિકાબસે નિકાલના ભૂલ ગયા. ઘોળા ઉસે ઘસીટને લગા.

ઈસ મુકાબલેમેં કિસી તમાશાઈકો કિસી સવારકી મદદ કરનેકી ઈજાઝત નહીં થી. સવાર મર ભી જાયા કરતે થે. કમાન્ડરકો ઘોળા ઘસીટ રહા થા. ઈસ્હાકને ઘૂમ કર દેખા તો ઉસ્ને અપને ઘોળેકો ઘુમાયા, એળ લગાઈ ઔર કમાન્ડરકે ઘોળેકે પહલૂમેં આ કર અપને ઘોળેસે કૂદ કર ઉસ્કે ઘોળેકી પીઠ પર જા બેઠા, લગામ

ખીંચી ઔર ઘોળેકો રોક લિયા. કમાન્ડરને ચૂંકે ઝિરહ બકતર પહન રખ્ખી થી ઈસ લિએ ઉસ્કા જિસ્મ ઝમીનકી રગળસે મહફૂઝ રહા વર્ના ઉસ્કી ખાલ ઉતર જાતી.

કમાન્ડરને ઉસે અપને બાઝૂઓંકે ઘેરેમેં લે લિયા ઔર ઉસ્સે પૂછા કે વહ કોન હે. ઈસ્હાક તુર્કને બતાયા કે વહ મુસલમાનોંકે ઈલાકેસે ભાગા હુવા ઈસાઈ હે. વહ અપને આપકો આમ કિસ્મકા ઈસાઈ તો કહ નહીં સકતા થા. ઐસી ઘૂળસવારી ઔર ઐસી નેઝાબાઝીકા માહિર કોઈ ફૌજી હો સકતા થા યા કોઈ ઊંચે ખાનદાનકા ફર્દ. ઈસ્ને કમાન્ડરકો બતાયા કે મુસલમાન ઉસે ઝબરદસ્તી ફૌજમેં ભરતી કરના ચાહતે થે ઈસ લિએ વહ વહાંસે ભાગ આયા.

કમાન્ડર ઉસે અપને સાથ લે ગયા.

યહ કમાન્ડર બાલ્ડવિનકી ફૌજકા નાઈટ થા. નાઈટ સલીબી ફૌજકા બહુત બળા એ'ઝાઝ ઔર રૂત્બા હોતા થા જો ઉસ કમાન્ડરકો દિયા જાતા થા. જો ઝાતી તૌર પર નિડર ઔર માહિર જંગજૂ હો ઔર ઈજ્તિમાઈ તૌર પર બહુત બળે દસ્તેકો જંગી અહલિયતસે લળા સકે. ઈસ એ'ઝાઝકે લિએ જો ઔસાફ દેખે જાતે થે વહ કિસી કિસીમેં પાએ જાતે થે. યહ એ'ઝાઝ જિસે મિલતા ઉસે સરસે પાંવ તક ઝિરહ બકતર મિલા કરતી થી. સલીબિયોંકે નાઈટ જંગી કાબિલિયત ઔર બેખોફીકી બદોલત આજ તક મશ્હૂર હે. ઉન્કા ઈત્ના મર્તબા હોતા થા કે ઉન્કે મશ્વરોંસે બાદશાહ અપને ફેસ્લે બદલ દિયા કરતે થે.

ઈસ્હાક તુર્કને ઝિરહ બકતરકે બગૈર ઈસ નાઈટકો પછાળ દિયા ઔર ઉસે ઘોળેકે પાંવ તલે આનેસે બચા ભી લિયા તો નાઈટ ઉસ્કી કદરો કિમત ભી સમઝ ગયા. ઉસે અપને ઘર લે જા કર નાઈટને ઉસે શરાબ પેશ કી. મુસલમાન જાસૂસકે લિએ યહ એક મુશ્કિલ પૈદા હો જાયા કરતી થી જો દુશ્મનકે ઈલાકેમેં વહ ઈસાઈયતકા બહરૂત ધાર લેતે ઔર ઊંચે હલ્કોમેં ભી પહુંચ જાયા કરતે થે મગર વહાં શરાબ પાનીકી તરહ પી પિલાઈ જાતી થી. મુસલમાન શરાબ પીનેસે ગુરેઝ કરતે થે. બહાને બનાતે થે. બા'ઝ જાસૂસ શરાબકે સિલ્સિલેમેં શકમેં પકળે ભી ગએ થે. ઉલમાઅ ઐસા ફતવા દેનેસે હિચકિચાતે થે કે ઈન હાલાતમેં શરાબ જાઈઝ હે. સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને યહ હિદાયત જારી કી થી કે શરાબ પીનેકી ઈજાઝત નહીં દી જા સકતી કયૂંકે મઝહબમેં હરામ હોનેકે અલાવા યહ ખત્રા થા કે શરાબનોશી આદત બન જાતી હે, દૂસ્રે યહ કે જિસ્ને શરાબ કભી ન પી હો, વહ હોંશ ખો કર અપની અસ્લિયત બેનકાબ કર સકતા હે. અલબત્તા સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા થા કે દુશ્મનકે મુલ્કમેં શરાબસે ગુરેઝકી કોશિશ કરો. અગર ફર્ઝકા તકાઝા યહી હો કે

શરાબ પી લો તો ઈત્ની પી લી જાએ જો બદમસ્ત ન કરે.

યહી મુશ્કિલ ઈસ્હાક તુર્કકે સામને આ ગઈ. વહ ઈમાનકા પક્કા થા. ઉસ્ને પીનેસે ઈન્કાર કર દિયા ઔર કહા "મેરી કુવ્વત આપને દેખ લી હે. ઉસ્કા રાઝ સિર્ફ યહ હે કે મેં શરાબ નહીં પીતા. મેરે ઉસ્તાદને મુઝે કહા થા કે તુમ્હારે જિસ્મમેં શરાબ ચલી ગઈ તો તુમ્હારે નીચે જો ઘોળા હોગા વહ મહસૂસ કરેગા કે ઉસ્કી પીઠ પર એક કમઝોર ઈન્સાન બેઠા હે. ફિર ઘોળા ભી હુકમ નહીં માનેગા" ઈસહાકને ગર્દનસે લટકતે ધાગેકો ખીંચા. ઉસ્કે કુર્તેકે અંદરસે છોટીસી સલીબ બાહર આઈ. ઈસ્હાકને કહા "મેંને અપની તાકતકો ઈસ સલીબકે તહફ્ફૂઝકે લિએ સર્ફ કરનેકે લિએ સલીબ હાથમેં રખ કર કસમ ખાઈ થી કે શરાબ નહીં પિઉંગા, બદકારી નહીં કરૂંગા..... મેરી કસમ ન તોળે."

"તુમ કહાં રહતે હો?" નાઈટને પૂછા "ઘરવાલે તુમ્હારે સાથ આએ હેં?"

"નહીં." ઈસ્હાકને જવાબ દિયા "મેં ઘરવાલોંસે યહ કહ કર ભાગા થા કે અપને કિસી ઈલાકેમેં તસલ્લી બખ્શ ઠિકાના બન ગયા તો ઉન્હેં યહાં લે આઉંગા."

"તુમ્હારા ઠિકાના બન ગયા હે." નાઈટને કહા "મેં તુમ્હેં અપની બાકાઈદા ફોજમેં નહીં લે રહા. તુમ મેરે ઝાતી મુહાફિઝ હોંગે. હર કમાન્ડરકે સાથ દો ચાર મુહાફિઝ હોતે હેં લેકિન મેં તુમ જૈસે ઔસાફકે આદમિયોંકા કદરદાન હૂં. મેરી પસંદકા સિર્ફ એક મુહાફિઝ મેરે પાસ હે. તુમ દૂસ્રે હોગે. તુમ્હારી રહાઈશકા ઈન્તિઝામ કર દિયા જાએગા."

વહ ઝમાના જંગજૂઓંકા થા. ઈસ્હાક જૈસે તાકતવર ઔર દિલેર આદમિયોંકી ખૂબ કદર હોતી થી. નાઈટને ઉસ્કી રહાઈશકા ઈન્તિઝામ કર લિયા. ઉસ્કે લિએ અરબી ઘોળે ઔર દિગર સામાનકા બંદોબસ્ત કિયા ઔર ઉસ્કી તનખ્વાહ મુકર્રર કર દી. ઈસ્હાક તુર્કકો ખુદાને દિમાગી સલાહિય્યતેં બળી ફય્યાઝીસે અતા કી થી. ઉન્હેં કામમેં લાતે હૂએ વહ દિનોંમેં ઈસ સલીબી નાઈટકા મોઅતમદ બન ગયા.

"મેરી સિર્ફ એક ખ્વાહિશ હે." ઉસ્ને નાઈટસે કહા "જિસ તરહ મુસલમાનોંકા કિબ્લએ અવ્વલ હમારે કબ્ઝેમેં આ ગયા હે, ઉન્કે ખાનએ કા'બા પર ભી હમારા કબ્ઝા હો જાએ ઈસ્લામ થોળેસે અર્સેમેં હમેશાકે લિએ મર જાએગા. અગર સારી દુન્યા પર નહીં તો દુન્યએ અરબ પર સલીબકી મુકદસ હુકમરાની હો જાની ચાહિએ."

"તુમ ખ્વાબ દેખ રહે હો મેરે દોસ્ત!" નાઈટને કહા "મુસલમાનોંકો ઈત્ની જલ્દી શિકસ્ત દેના આસાન નહીં. અગર હમને મુસલમાનોંકે કા'બેકી તરફ પેશકદમી

કી તો સારી દુન્યાકે મુસલમાન ઈકટ્ઠે હો જાએંગે. ઉન્હેં છોળો. હમ અભી તક અકેલે સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો શિકસ્ત નહીં દે સકે.''

''આપ લોગ અપને હી પૈદા કિએ હૂએ વહમોકા શિકાર હો ગએ હેં'' ઈસ્હાક તુર્કને કહા ''મુસલમાનોંમેં ઈત્તિહાદ નહીં રહા. સલાહુદ્દીન અય્યૂબી અપને મુસલમાન દુશ્મનોંમેં અકેલા રહ ગયા હે. કયા હલબ ઔર મોસૂલકે હુકમરાન, ઈઝ્ઝુદ્દીન ઔર ઈમાદુદ્દીન આપકે હિમાયતી નહીં? વહ આપકી મદદકે મોહતાજ ઔર મુન્તઝિર હે. આપકે જાસૂસોંને મુસલમાનોંકો ખોખલા કર દિયા હે. મેં આપકો વહાંકી સહી તસ્વીર બતાતા હૂં'' ઉસ્ને અલ્ફાઝમેં ઐસી તસવીર પેશ કી જિસ્સે નાઈટકી બાંછેં ખુલ ગઈ ઈસ્હાકને ઐસે મશ્વરે દિએ જો કોઈ જર્નેલ હી દે સકતા થા. નાઈટકી આંખે ખુલ ગઈ.

''તુમ મુઝે હૈરાન કર દેનેકી હદ તક ઝહીન હો.'' નાઈટને કહા ''હમ કુછ ઐસે હી મન્સૂબે બના રહે હેં જો તુમ્હારી ખ્વાહિશોં ઔર ઈરાદોંકે મુતાબિક હેં.''

''મેરે ઈસ મશ્વરેકો ઝરા એહમિયત દે કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકી તરફ છાપામાર જૈશ તય્યાર કરે.'' ઈસ્હાકને કહા ''એક જૈશ મેરે હવાલે કર દો. મેં મુસલમાન ઈલાકોં ઔર ઉન્કી નાઝૂક રગોંસે અચ્છી તરહ વાકિફ હૂં. મુઝે દૂર અંદર તક વહ જગહેં મા'લૂમ હે જહાં વહ રસદ વગૈરહકે ઝખીરે રખતે હેં. ઈધર જંગ હૂઈ તો ઉધર ઉન્કા કોઈ ઝખીરા નહીં રહને દૂંગા.''

''ઐસા હી હોગા.'' નાઈટને કહા ''હમ તુમ્હેં મૌકા દેંગે.''

''મેંને તુમ્હેં શમ્સુન્નિસાકે સાથ બાતેં કરતે દેખા થા.'' અન્નોશી આમિર બિન ઉષ્માનસે કહ રહી થી. વહ મોસૂલમેં થે. આમિરને ઉસે મુહબ્બતકા જાંસા દે દિયા થા. અન્નોશી આધી રાતકે બા'દ ઉસ્કે કમરેમેં આ ગઈ થી. કહને લગી ''શમ્સુન્નિસા મુજસે ઝિયાદા ખૂબસૂરત તો નહીં.''

''ઉસ્કા નામ ન લો.'' આમિરને ઉકતાહટસે કહા ''વહ શહઝાદી હે. મુઝે અપના નોકર સમઝતી હે ઔર હુકમ ચલાતી હે. મેં કભી ઉસ્કે પાસ ખળા હોતા ભી હૂં તો યહ હુકમકી તામિલ હોતી હે. તુમસે ભી મેં ઈસ લિએ ડરતા થા કે તુમ્હેં ભી મેં શહઝાદી સમઝતા રહા, લેકિન તુમને મેરા ડર દૂર કર દિયા હે. ફિર ભી કભી કભી ડર આ હી જાતા હે કે તુમ મુઝે કિસી ધોકેમેં મુબ્તલા કર રહી હો. યહ ન ભી હુવા તો અપના યહ અંજામ મુઝે સાથ નઝર આ રહા હે કે બળોને મુઝે તુમ્હારે સાથ દેખ લિયા તો મુઝે તહખાનેમેં બંદ કર દેંગે.''

"અગર તુમ્હેં કિસીને તહખાનેમેં બંદ કિયા તો મેરે ઈશારે પર મોસૂલકી ઈંટસે ઈંટ બજ જાએગી." અન્નોશીને કહા ઔર ઉસે અપને સાથ લગા લિયા. પ્યારસે બોલી "તુમ્હારા યહ ડર બેકાર હે કે મેં તુમ્હેં કોઈ ધોકા દે રહી હૂં. મેરા વુજૂદ એક દિલકશ ધોકા હે લેકિન તુમ મુઝે ઈન્સાનકે રૂપમેં દેખો. મુઝે અપની ઈબાદત કરને દો."

અન્નોશી પર બેખૂદીસી તારી હો ગઈ. આમિર બિન ઉષ્માનકી ઉંગલિયાં ઉસ્કે બાલોંમેં રેંગ રહી થી. રાત ગુઝરતી જા રહી થી. અન્નોશીકે લેહજે ઔર અંદાઝમેં ખુમાર આ ગયા થા. આમિર બિન ઉષ્માનકે લિએ યહ બળા હી સખ્ત ઈમ્તિહાન થા. વહ જવાન થા, તનોમંદ થા ઔર વહ ગૈર શાદીશુદા થા. કઈ બાર ઉસ્કે જઝબાત અપને કાબૂસે નિકલ ચલે થે. ઉસ્ને દિલ હી દિલમેં ધ્યાન ખુદાકી તરફ કર દિયા ઔર ખુદાસે ઈલ્તિજાએં કરને લગા કે ઉસ્કી ઝાતે બારી ઉસે સબ્ર ઔર હિમ્મતો ઈસ્તિકલાલ અતા ફરમાએ.

રાત થોળીસી રહ ગઈ થી જબ અન્નોશી ઉસ્કે કમરેસે નિકલી. ફિર ઐસી તીન ચાર રાતેં આઈ. અન્નોશી ઉસ્કે વુજૂદમેં જઝ્બ હો ચુકી થી. ઉસ્ને દેખ લિયા થા કે આમિર હૈવાન નહીં ઈન્સાન હે મગર આમિરકી ઝાતમેં જો ઝલ્ઝલે બપા હો રહે થે ઉન્સે અન્નોશી વાકિફ નહીં થી.

"મુઝે ઈન મુસલમાન હુકમરાનોંસે નફરત હો ગઈ હે." એક રાત આમિરને અન્નોશીસે કહા "મેંને સલીબી હુકમરાન નહીં દેખે. હમારે હુકમરાનોંસે તો અચ્છે હોંગે." ઉસ્ને રાઝદારીસે પૂછા "કયા યહ મુમ્કિન નહીં કે સલીબી આ કર ઈન ઈલાકોં પર કબ્ઝા કર લે?"

અન્નોશી બહુત હી ચાલાક લળકી થી. બચપનસે ઉસ્તાદોંકે હાથોંમેં ખેલી થી. ઉસ્કા હુસ્ન કિલ્ઓંકી દીવારેં તોળ દેતા થા. જાબિર હુકમરાનોંકો વહ અપના ગુલામ બના લિયા કરતી થી, મગર વહ ઈન્સાની ફિત્રતકી કમઝોરિયોં ઔર ફિત્રી તકાઝોં ઔર મુતાલબોંસે આઝાદ નહીં થી. કોઈ ભી ઈન્સાન ખ્વાહ વહ ઔસાફ ઔર આદાતકે લિહાઝસે દરિંદા હી કયૂં ન હો જાએ, ઈસ ફિત્રતકી ઝંજીરોંસે આઝાદ નહીં હો સકતા જો ખુદાને બનાઈ હે. અન્નોશી અપની તશ્નગી આમિર બિન ઉષ્માનકો બતા ચુકી થી. યહ ઉસ્કી દુખતી રગ થી જો ઉસ્ને આમિરકે હાથમેં દે દી થી. સચ્ચે પ્યારકી તશ્નગી ઔર આમિરકે વુજૂદને ઉસ્કો ડંક માર દિયા થા. વહ શરાબકે નશેકો જાનતી થી મુહબ્બતકે ખુમારસે વાકિફ નહીં થી. યહ ખુમાર જબ તારી હુવા ઔર આમિરને સલીબી હુકમરાનોંકે હકમેં બાત કર દી તો અન્નોશીકી

તમામતર તર્બિયત બેકાર હો ગઈ. ઉસ્ને આમિરકે સાથ ઐસી બાતેં શુરૂઅ કર દી જો જાસૂસ ઔર તખ્રીબકાર નહીં કિયા કરતે.

આમિરકા મકસદ પુરા હો ગયા. ઉસ્ને બચ બચ કર સવાલ પૂછને શુરૂઅ કર દિએ. અગર ઈસ વકત અન્નોશીકો ઉસ્કે સલીબી ઉસ્તાદ યા ઈઝ્ઝુદ્દીન ઔર ઉસ્કે વહ દો આ'લા હાકિન દેખતે જો ઉસે કીમતી મોતી સમઝતે થે તો યકીન ન કરતે કે યહ વહ લળકી થે જિસે વહ સૂડાની પરી કહા કરતે થે. વહ મા'સૂમસી બચ્ચી બની હૂઈ થી ઔર ઉસે ઝર્રાભર એહસાસ નહીં થા કે વહ સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકી જળે ખોખલી કરનેકે બજાએ સલીબકો દીમકકી તરહ ખા રહી હે. આમિર બિન ઉષ્માન ઉસ્કી ફિત્રતકે તકાઝે પુરે કર રહા થા.

અન્નોશી જબ ઉસ રાત આમિરકે કમરેસે નિકલી તો રાતકા આખરી પહર થા. વહ બળે અહમ રાઝ આમિરકે સીનેમેં ડાલ ગઈ થી.

બહુત દિન ગુઝર ગએ થે. બૈરૂતમેં ઈસ્હાક તુર્ક અપને સલીબી નાઈટકા ઝાતી મુહાફિઝ હી નહીં ઉસ્કા હમરાઝ દોસ્ત ઔર કાબિલે એ'તિમાદ સાથી બન ચુકા થા. ઉસ્ને યહ ભી દેખ લિયા થા કે બાલ્ડવિનકી ફિરંગી લશ્કરકે એક બળે દસ્તેકા યહ કમાન્ડર સલીબકા ઈત્ના ખૈરખ્વાહ નહીં જિત્ના અપની ઈસ ખ્વાહિશ ઔર અઝ્મકા ગુલામ હે કે વહ અગલી જંગમેં બળ્હ ચળ્હ કર કામ્યાબી હાસિલ કર લે ઔર શાહ બાલ્ડવિનસે અરબકા કોઈ ટુકળા ઈન્આમકે તૌર પર હાસિલ કર લે. ઉસ્કે દિમાગ પર ખૂદમુખ્તાર હુકમરાની સવાર થી ઔર ઉસકી સોચે ઉસી ખ્વાહિશકે તાબે થી. ઈસ્હાક તુર્ક અપને ઉસ્તાદ અલી બિન સુફયાનકી તર્બિયતકે મુતાબિક ઉસ્કી નફસિયાતસે ખેલને લગા. જિસ તરહ અન્નોશી જૈસી ખતરનાક લળકી ફિત્રતે ઈન્સાનીકી કમઝોરિયોં ઔર તકાઝોંકે સામને બેબસ હો ગઈ થી ઉસી તરહ સલીબિયોંકા યહ નાઈટ અપને નઝરીએસે હટ કર ઔર અપની ખ્વાહિશાતસે મગલૂબ હો કર યહ સોચનેકી ઝરૂરત હી મહસૂસ નહીં કર રહા થા કે જિસ અજનબીકો ઉસ્ને અપના દોસ્ત બના લિયા હે વહ સિર્ફ ઉસ્કી નહીં, ઉસ્કે બાદશાહ આર ઉસ્કી સલીબકી શિકસ્તકા પયામ્બર હે.

એક રોઝ નાઈટ ઈસ્હાક તુર્કકો બૈરૂતસે દૂર લે ગએ. ઈસ્હાકકો પતા ચલા કે નાઈટકા દસ્તા રાતકો બળી જલ્દીમેં કુચ કર ગયા હે. નાઈટ ઈસ દસ્તેકો મુખ્તલિફ જગહોં પર તકસીમ કરનેકે લિએ જા રહા થા ઈસ્હાક મુહાફિઝકે તૌર પર ઉસ્કે સાથ થા. દસ્તે તક પહુંચે તો દેખા કે ખૈમે નહીં લગાએ ગએ થે. ઉસ્મેં ઘૂળસવાર

ભી થે ઔર પ્યાદે ભી. નાઈટને અપને નીચેકે કમાન્ડરોંકો બુલા કર મુખ્તલિફ જગહેં બતાઈ ઔર હુકમ દિયા કે ઈન જગહોં પર વહ ખૈમે ગાળ લે ઔર તય્યારીકી હાલતમેં રહે. ઈસ્હાક પાસ ખળા યહ અહકામ સુન રહા થા.

"હો સકતા હે તુમ્હેં એક મહિને તક તય્યારીકી હાલતમેં રહના પળે." નાઈટને અપને છોટે કમાન્ડરોંસે કહા "લેકિન ઉકતા ન જાના. હમેં કલ કાહિરાસે આએ હૂએ એક જાસૂસને ઈત્તિલાઅ દી હે કે સુલ્તાન અય્યૂબીને બૈરૂતકો મુહાસરેમેં લે કર ઈસ શહર પર કબ્ઝા કરનેકા ફેસ્લા કર લિયા હે. હમેં તવક્કુઅ થી કે વહ અબ ભી દમિશ્કકી તરફસે આએગા ઔર સબસે પહલે અપને મુસલમાન ઉમરાકો જિન્મેં હલબ, મોસૂલ ઔર હિરનકે ઉમરા ખાસ તૌર પર કાબિલે ઝિક્ર હે, અપને સાથ મિલાએગા ઉસ્કે બા'દ વહ હમેં લલકારેગા, મગર અબ યહ કાબિલે એ'તિમાદ ઈત્તિલાઅ મિલી હે કે વહ સબસે પહલે હમારે દિલ પર વાર કરેગા ઔર ઉસ્કે બા'દ અપને ઈન ઉમરાસે જિન્હેં હમને અપના છુપે તૌર પર દોસ્ત બના રખ્ખા હે, નિપટેગા. અગર હમેં યહ ઈત્તિલાઅ ન મિલતી તો હમ બૈરૂતકે અંદર ઉસ્કે મુહાસરેમેં આ જાતે. તુમ્મેંસે બહુતસે ઐસે હેં જિન્હેં યહ મા'લૂમ નહીં કે સલાહુદીન અય્યૂબી મુહાસરેકા માહિર હે. ઉસ્કે મુહાસરેમેં આઈ હૂઈ ફૌજકે પાસ સિર્ફ યહ ચાલ રહ જાતી હે કે હથિયાર ડાલ દે. સલીબકી બર્કતસે હમેં પહલે હી ઈશારા મિલ ગયા હે."

ઈસ્હાક સુન રહા થા. ઉસ્ને અપને કપળોંકે અંદર પસીનેકી નમી મહસૂસ કી. ઉસે યહ સુન કર ગુસ્સા આને લગા કે સલાહુદીન અય્યૂબીકે અંદરૂની હલકેમેં ભી સલીબિયોંકે જાસૂસ મૌજૂદ હે. જિન્હોંન ઈત્ની ખતરનાક ઈત્તિલાઅ યહાં પહુંચા દી હે. ઉસે મા'લૂમ થા કે મુસલમાન ઈમાન ફરોશી પર ફૌરન ઉતર આતે હેં. સુલ્તાન અય્યૂબીકે હમરાઝ હલ્કેમેં કોઈ સલીબી તો નહીં જા સકતા. અબ યહ ઝિમ્મેદારી ઈસ્હાક તુર્ક બળી શિદતસે મહસૂસ કરને લગા કે વહ કાહિરા પહુંચે ઔર અલી બિન સુફયાનકો બતાએ કે અગર સુલ્તાનને વાકઈ બૈરૂત પર ફૌજકશીકા ફેસ્લા કર લિયા હે તો સીધા બૈરૂત ન જાએ.

"ઈસ ઈત્તિલાઅસે હમ યહ ફાઈદા ઉઠા રહે હેં કે જિસ તરહ હમારા દસ્તા ઈસ ઈલાકેમેં ઘાતકી સૂરતમેં ભેજા ગયા હે, ઈસી તરહ ચંદ ઔર દસ્તે જિન્મેં ઘૂળ સવાર ઝિયાદા હેં બૈરૂતકે ઈર્દ ગિર્દ ઔર દૂર દૂર ભેજ દિએ ગએ હેં. સલાહુદીન અય્યૂબીકા ઈસ્તિકબાલ વહ દસ્તે કરેંગે જો બૈરૂતમેં તય્યાર હોંગે. વહ ઉસ્કી ફૌજકો યહ તઅષ્ષુર દે કર ઉલ્ઝા લેંગે કે ઉસ્ને બૈરૂતકો અચાનક આ દબોચા હે. વહ જબ

મુહાસરેકો તંગ કર રહા હોગા હમ પીછેસે ઉસ પર હમ્લા કર દેંગે. ફિર વહ બૈરૂતકે અંદરવાલી હમારી ફૌજ ઔર હમારે બાહરવાલે દસ્તોંમેં આ કર હમેશાકે લિએ પિસ જાએગા."

"જનાબ !" એક પુરાની ઉમ્રકે કમાન્ડરને કહા "યહ મા'લૂમ હો ચુકા હે કે વહ કિસ તરફસે આએગા ?"

"અભી યહ મા'લૂમ નહીં હો સકા." નાઈટને જવાબ દિયા. "મુમ્કિન યહ નઝર આતા હે કે વહ હમારે ઈલાકોંમેંસે ગુઝર કર આનેકા ખત્રા મોલ લેગા. શાહ બાલ્ડવિનને હિદાયત જારી કી હે કે રાસ્તેમેં ઉસ્કે સાથ ઝળપ ન લી જાએ. ઉસે દૂર અંદર તક ઔર બૈરૂત તક આને દિયા જાએ. યહાં હમ ઉસ્કી ફૌજકો રસદસે મહરૂમ કરકે મારેંગે."

"ઔર આપકો યહ તો મા'લૂમ હોગા કે બૈરૂત સમંદર પર વાકેઅ હે." ઉસી કમાન્ડરને કહા "વહ અપની બહરી કુવ્વત ભી ઈસ્તિઅમાલ કર સકતા હે."

"વહ બહરી કુવ્વત ઈસ્તિ'માલ કરેગા." નાઈટને કહા. "ઉસ્કી બહુતસી ફૌજ બહરી જહાજોસે આ રહી હે. હમને ઉસ્કા ભી ઈન્તિઝામ કર લિયા હે. હમ સમંદરમેં ઉસ્કા મુકાબલા નહીં કરેંગે. ઉસ્કી ફૌજકો ઉતરનેકા મૌકા દેંગે. ઈસ તરહ હમ ઉસ્કે જહાજોકો તબાહ કરને યા ઉન્હેં ભાગનેકા મૌકા દેનેકે બજાએ જહાજો પર કબ્ઝા કરેંગે.... મેરે દોસ્તોં ! તુમ જાન્તે હો કે ફૌજકો રાઝકી ઐસી બાતેં નહીં બતાઈ જાતી કયૂંકે જિસ તરહ હમારે જાસૂસ મુસલમાન ઈલાકોમેં મૌજૂદ હે ઉસી તરહ હમારે ઈલાકેમેં મુસલમાન જાસૂસ સર ગર્મ હે. સિપાહિયોંકે મુંહસે નિકલી હૂઈ બાત સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે કાનોં તક પહુંચ સકતી હે, મગર બા'ઝ હાલાતમેં અપને કમાન્ડરોંકો મા'લૂમ હોના ચાહિએ કે આનેવાલે હાલાત કૈસે હોંગે ઔર ઉન્કા પસમંઝર કયા હે. યહ એહતિયાત કરે કે સિપાહિયોંકો પતા ન ચલને પાએ કે હમેં સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે મુતઅલ્લિક કોઈ ઈત્તિલાઅ મિલી હે વર્ના વહ અપના ફૈસ્લા બદલ દેગા."

"કયા આપકો મુસલમાન ઉમરાકી નિય્યતકા ઈલ્મ હે ?" એક ઔર કમાન્ડરને પૂછા "ઐસા ન હો કે વહ હમ પર હમ્લા કર દે."

"ઉન્કી તરફસે હમેં કોઈ ખત્રા નહીં." નાઈટને કહા. "હલબકા વાલી ઈઝ્ઝુદ્દીન મોસૂલમેં આ ગયા હે ઔર મોસૂલકા અમીર ઈમાદુદ્દીન હલબ ચલા ગયા હે. યહ તબાદલા હમારી કારસ્તાનીસે હુવા હે. વહાંકે હાલાત હમારે કબ્ઝેમેં હે. અલબત્તા યહ તવક્કુઅ રખ્ખી જા સકતી હે કે ઉન્મેંસે કોઈ મુસલમાન હુકમરાન

સલાહુદ્દીન પર હમ્લા કર દે યા ઉસે રસદ દેનેસે ઈન્કાર કર દે. બહરહાલ યહ યકીન હે કે અપને મુસલમાન ઉમરાકી તરફસે સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો તઆવુન નહીં મિલેગા.''

રાતકો ઈસ્હાક તુર્કને નાઈટકે સાથ સુલ્તાન અય્યૂબીકે મુતવક્કઅ હમ્લે ઔર બૈરૂતકે મુહાસરે પર તબાદલએ ખયાલ ઔર ખૂશીકા ઈઝહાર કિયા કે ઉસે અપની ખ્વાહિશકી તકમીલકા મૌકા મિલ જાએગા. ઉસ્ને કુછ ઔર ઝરૂરી બાતેં મા'લૂમ કર લી. ઉસ્કે સામને અબ યહ મસ્લા થા કે વહાંસે નિકલે ઔર કાહિરા પહુંચે. વહ આસાનીસે ફરાર હો સકતા થા લેકિન ઉસ્ને સોચ લિયા થા કે ગાઈબ હો જાનેસે નાઈટકો શક હો જાએગા કે યહ જાસૂસ થા જો સબ કુછ દેખ કર ચલા હે લિહાઝા વહ અપની સ્કીમમેં રદ્દો બદલ કર લેંગે. વહ નાઈટકો બતા કર જાનેકી સોચને લગા. ઉસે એક બહાના મિલ ગયા જો યહ થા કે વહ અપને ઘરકે તમામ અફરાદકો મુસલમાન ઈલાકેમેં છોળ આયા હે, અબ ચૂંકે ઉસ્કા ઠિકાના બન ગયા હે ઈસ લિએ વહ ઉન્હેં વહાંસે નિકાલના ચાહતા હે. વર્ના મુસલમાન ઉન્હેં પરેશાન કરેંગે.

યહ બહાના પેશ કરકે ઉસ્ને નાઈટસે કહા ''એક આધ મહિને બા'દ હમ જંગમેં ઉલઝ જાએંગે ફિર ન જાને કબ ફુર્સત મિલે. ઉન્હેં અભી લે આઉં તો બેહતર હે. યહ ભી મુમ્કિન હે કે મેં જંગમેં મારા જાઉં. મરનેસે પહલે મેં ઉન્હેં યહાં લાના ચાહતા હૂં તાકે મેરે બા'દ મેરી બહને મુસલમાનોંકે હાથોં ખરાબ ન હોતી ફિરે.''

બહાના મા'કુલ થા. નાઈટને ઉસે જો ઘોળા દે રખ્ખા થા વહી ઉસ્કે પાસ રહને દિયા ઔર કહા ''અભી રવાના હો જાઓ ઔર જિસ કદર જલ્દી આ સકો વાપસ આઓ.''

ઈસ્હાક તુર્ક ઈસ સલીબી નાઈટસે ઝિયાદા જલ્દીમેં થા. ઉસે બહુત જલ્દી કાહિરા પહુંચના થા લેકિન ઈસ્સે પહલે હલબ ઔર મોસૂલ જાના ઝરૂરી થા કયૂંકે ઉસ્કે કાનોંમેં વહાંકે હુકમરાનોં ઔર ઉમરાકે મુતા'લ્લિક કુછ બાતેં પળી થી. ઉસે યહ પતા નહીં ચલ સકા થા કે સુલ્તાન અય્યૂબી જબ ઈન ઈલાકોમેં ફૌજ લાએગા તો મોસૂલકે હુકમ્રાનો ઔર સાલારોંકા રવય્યા કયા હોગા. ઉસે મા'લૂમ થા કે હલબમેં ઉસ્કે સાથી જાસૂસ કોન કોન હે ઔર વહ કહાં મિલ સકતે હેં મગર નાઈટકી ઝુબાનસે સુના થા કે ઈઝ્ઝુદ્દીન મોસૂલ ઔર ઈમાદુદ્દીન હલબ ચલા ગયા હે. ઉસ્કા મતલબ યહ હો સકતા થા કે રઝીઅ ખાતૂન ભી મોસૂલમેં હોગી ઔર અગર મોસૂલમેં હે તો ઉસ્કી ખાદિમા ભી સાથ હોગી. મહલકી અંદરકી દુન્યાસે રાબતા

ઈસ ખાદિમાકે ઝરીએ હો સકતા થા. બહરહાલ ઉસે વહાંકે હાલાતકા ઔર હાલાતકી ખબર દેનેવાલે ખુફયા સાથિયોંકા કુછ પતા ન થા સિવાએ દો કે જો મોસૂલમેં થે.

વહ ઉસી રાત રવાના હો ગયા. ઘોળા અચ્છા થા. ઈસ્હાક માહિર સવાર થા. મહિનોંકી મુસાફત દિનોંમેં તૈ કરનેકા ઉસે તજુર્બા થા. વહ ફાસ્લા તૈ કરતા ઔર ખુદાસે યહી દુઆએં માંગતા જા રહા થા કે ઉસકે કાહિરા પહુંચનેસે પહલે સુલ્તાન અય્યૂબી કૂચ ન કર ચુકા હો. ઘોળા દૌળસે થક ગયા તો ઈસ્હાકને ઉસે રોકા નહીં. ઘોળા અપની સહૂલતકી ચાલ આહિસ્તા આહિસ્તા ચલતા ગયા. ઈસ્હાકને આગે ઝૂક કર પેટ ઝીનકે સાથ લગા લિયા ઔર ચલતે ઘોળે પર સો ગયા. સહરકી તારીકીમેં ઉસકી આંખ ખુલી. ઉસ્ને ગબરા કર આસ્માનકી તરફ દેખા. ઉસકી રહનુમાઈ કરનેવાલા સિતારા ચમક રહા થા. ઘોળા સહી સિમ્ત જા રહા થા. સુબ્હકી રોશનીમેં એક જગા ઘોળેકો પાની પિલાયા ઔર કુછ ખિલા કર ઉસ્ને ખૂદ ભી ઝરા આરામ કિયા, ઘોળેકો ભી આરામ દિયા ઔર ચલ પળા.

યહ દિન ભી ગુઝર ગયા. રાત આઈ ઔર ગુઝર ગઈ. સલીબી નાઈટકે દીએ હૂએ અરબી ઘોળેને ઈસ્હાકકા ખૂબ સાથ દિયા. સૂરજ ગુરૂબ હોનેમેં અભી બહુત દેર થી જબ ઉસે મોસૂલકે મીનારોંકે કલસ (ગુંબદોં ઔર મીનારોંકે ઉપરકી નોક) નઝર આને લગે. ઈસ્હાક તુર્ક ઈસ શહરસે અચ્છી તરહ વાકિફ થા ઔર ઉસે અપને દો સાથી જાસૂસોંકે ઠિકાનોંકા ભી ઈલ્મ થા. ઉસે મા'લૂમ નહીં થા કે વહ ઉસે કુછ બતા સકેંગે યા હલબકા રાસ્તા દિખા દેંગે.

ઈઝ્ઝુદ્દીનકો ઈત્મિનાન હો ગયા કે રઝીઅ ખાતૂન ઉસકી ઝૌજિયતમેં ખૂશ હે ઔર અબ વહ ઉસકે કામોંકે મુતા'લ્લિક કોઈ બાત નહીં કરતી. ન કુછ પૂછતી હે. રઝીઅ ખાતૂનને ઉસ્સે યહ ભી નહીં પૂછા થા કે ઉસ્ને ઈમાદુદ્દીનકે સાથ ઈમારતોંકા તબાદલા કયૂં કર લિયા હે. રઝીઅ ખાતૂનને જિસ મકસદકે લિએ શાદી કી થી વહ તો પૂરા ન હો સકા, તાહમ વહ ઈસ પહલૂકો દેખ કર મુત્મઈન હો ગઈ થી કે વહ ઈસ પૂરઅસ્રાર દુન્યાકે અંદર આ ગઈ હે ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીને વહાં જાસૂસીકા જો જાલ બીછા રખ્ખા હે ઉસે વહ મઝીદ મઝબૂત ઔર કારઆમદ બના રહી હે. શમ્સુન્નિસાકો ઉસ્ને તર્બિયત દે લી થી ઔર ઉસકી યહ બેટી લળકપનકે ખિલીંડરે જઝબાતસે નિકલ કર મુજાહિદા બન ગઈ થી. ઉસ લળકીને ઈઝ્ઝુદ્દીનકે ઝાતી મુહાફિઝ આમિર બિન ઉષ્માનકો મુખ્બિર ઔર જાસૂસ બના દિયા થા. ઉસકે લિએ ઉસ્ને યહ કુર્બાની દી થી કે ઉસે ઐસી ચાલાક લળકીકે હવાલે કર દિયા થા જો

આમિરકો ઉસ્સે હમેશાકે લિએ છીન સકતી થી.

આમિર બિન ઉષ્માનને અન્નોશીકે સીનેસે જિતને રાઝ નિકાલને થે વહ શમ્સુન્નિસાકે ઝરીએ રઝીઅ ખાતૂન તક પહુંચા દીએ થે. વહ નિહાયત અહમ રાઝ થે જો કાહિરા તક પહુંચાને થે. હલબસે સુલ્તાન અય્યૂબીકે જાસૂસ આએ થે. ઉન્કે કમાન્દારસે પૂછા ગયા થા કે કાહિરા જાનેવાલા કોઈ આદમી તય્યાર કરો. ઉસ્ને કહા થા કે ઈસ્હાક તુર્ક બૈરૂતસે આ જાએગા. વહાંકી જબ તક ખબર નહીં મિલેગી કાહિરાકે લિએ ઈત્તિલાઅ નામુકમ્મિલ રહેગી. અલી બિન સુફયાનસે સુલ્તાન અય્યૂબી બાર બાર કહ રહા થા કે સલીબિયોંકે આઈંદા ઈક્દામકે મુતા'લ્લિક મા'લૂમાત હાસિલ કરે.

અન્નોશીને આમિર બિન ઉષ્માનકો જો બાતેં બતાઈ થી વહ ગલત નહીં હો સકતી થી. વહ ઈઝ્ઝુદ્દીન ઔર ઉસ્કે ખુસૂસી મુશીરોં પર ઈત્ની ગાલિબ આઈ થી કે વહ ઈસ લળકીકી મૌજૂદગીમેં ઈન્તિહાઈ નાઝુક બાતેં કરતે રહતે થે. ઉન લોગોંકે સાથ ઉસે કોઈ દિલચસ્પી નહીં થી. ઉન્હેં વહ કાબિલે નફરત ઈન્સાન સમઝતી થી. વહ તો અપના ફર્ઝ અદા કર રહી થી. ઉસે અભી યહ મા'લૂમ નહીં હુવા થા કે જિસ આમિરકો વહ દિલો જાનસે ચાહતી હે વહ અપના ફર્ઝ અદા કર રહા હે. આમિરકા અંદાઝા ઐસા થા જૈસે વહ અપની દિલચસ્પીકી ખાતિર ઐસી બાતેં પૂછ રહા હો.

ઈઝ્ઝુદ્દીનને રઝીઅ ખાતૂનકી સેરકે લિએ બુગ્ગી વકફ કર રખ્ખી થી. એક શામ રઝીઅ ખાતૂન શમ્સુન્નિસાકે સાથ બાહર નિકલ ગઈ. શહરકે કરીબ હી સબ્ઝાઝાર થા જિસ્મેં એક ચશ્મા ભી થા. યહ જગા ઈત્ની ખૂબસૂરત થી કે સિર્ફ શાહી ખાનદાનકે લિએ વકફ કર દી ગઈ થી. રઝીઅ ખાતૂનકે સાથ ઉસ્કી ખાદિમા ભી થી ઔર મુહાફિઝકે તૌર પર આમિર બિન ઉષ્માન ભી સાથ થા. ઈઝ્ઝુદ્દીનકો અમિર પર ભરોસા થા ઔર ઉસ્ને આમિરકો હુકમ દે રખ્ખા થા કે રઝીઅ ખાતૂન જબ ભી સેરકે લિએ બાહર જાએ તો આમિર સાથ હો. ઉસ જગા પહુંચ કર બુગ્ગીકો દૂર ખળા કર દિયા ગયા. રઝીઅ ખાતૂન ઔર શમ્સુન્નિસા ચશ્મેકી તરફ ચલી ગઈ. આમિર બિન ઉષ્માન ભી સાથ રહા. યહ સિર્ફ સેર નહીં થી બલ્કે સેરકે બહાને આમિરસે મા'લૂમ કરના થા કે ઉસે ઔર કયા કુછ મા'લૂમ હુવા હે.

ઉસ વકત ઈસ્હાક તુર્ક મોસૂલમેં અપને એક સાથીકે પાસ પહુંચ ચુકા થા ઔર યહ સાથી ઉસે બતા રહા થા કે રઝીઅ ખાતૂન ભી ઉન્કે ગિરોહમેં શામિલ હો ગઈ હે બલ્કે સરપરસ્તી કર રહી હે. ઈન દોનોંકે દરમિયાન કુછ બાતેં હૂઈ તો ઉન્કા

એક ઔર સાથી આ ગયા. ઉસ્ને ઈસ્હાકકો બતાયા કે રઝીઅ ખાતૂનકી ખાદિમા ઈસ વકત ચશ્મે પર ગઈ હે. બેહતર હે ઈસ્હાક ઉસે વહાં મિલે. ઈસ્હાકને અપને ઈન સાથિયોંકો બતાયા થા કે વહ બહુત જલ્દીમેં હે ઔર કામકી કોઈ બાત મા'લૂમ હો સકે તો વહ રાત રૂકનેકે બજાએ ફૌરન કાહિરાકો રવાના હો જાએ. ઈસી લિએ ઉસે બતાયા ગયા થા કે ખાદિમા ચશ્મે પર મિલેગી. ઉસ આદમીને રઝીઅ ખાતૂનકી સવારી ઉધર જાતે દેખી થી. ઈસ્હાકકો યહ તો બતા હી દિયા ગયા થા કે રઝીઅ ખાતૂન ભી ઉસ્કે સાથ હે. લિહાઝા યહ ઉમ્મીદ રખ્ખી જા સકતી હે કે ઉસ્કે સાથ ભી મુલાકાત હો જાએ.

આમિર બિન ઉષ્માન ચશ્મેકે કિનારે રઝીઅ ખાતૂન ઔર શમ્સુન્નિસાકો બતા રહા થા કે અન્નોશીકી બતાઈ હૂઈ બાતોંકે મુતાબિક યહ યકીન હો ગયા હે કે સલીબિયોંકે ખિલાફ જંગકી સૂરતમેં ઈઝ્ઝુદ્દીન સુલ્તાન અય્યૂબીકો દોસ્તીકે ધોકેમેં રખ્ખેગા. અગર સુલ્તાન રસદ માંગેગા તો રસદ બરવકત પૂરી નહીં ભેજેગા. અગર સુલ્તાનને ફૌજ માંગી તો યહ બહાના પેશ કિયા જાએગા કે ઉસ્કે તઅલ્લુકાત ઈમાદુદ્દીનકે સાથ અછ્છે નહીં રહે ઔર ઈમાદુદ્દીન મોસૂલ પર હમ્લેકે લિએ આરમેનિયોંકે સાથ સાઝબાઝ કર રહા હે. ઈસ લિએ ફૌજ કિલ્એમેં મૌજૂદ રહની ચાહિએ. આમિરને બતાયા કે ઈમાદુદ્દીનકા રવય્યા ભી ઐસા હી હોગા. ઈન હાલાતસે અય્યૂબીકા બાખબર હોના ઝરૂરી થા કયૂંકે વહ ઈન દોનોંકો અપના ઈત્તિહાદી સમઝતા થા.

ખાદિમા ઈધર ઉધર ટહલ રહી થી. ઉસે કિસીકે ગાનેકી આવાઝ સુનાઈ દી "રેગઝારોંકે રાહી રાહોંસે ભટકે, સિતારોંકો દેખે" સેરગાહકે કરીબસે કોઈ ગાતા હુવા ગુઝર રહા થા. ખાદિમાકે કાન ખળે હો ગએ. યહ જાસૂસોંકે ઈસ ગિરોહકે ખુફયા અલ્ફાઝ થે જો વહ એક દૂસ્રેસે મુલાકાતકે લિએ તરન્નુમમેં ઈસ તરહ ઈસ્તિ'માલ કિયા કરતે થે જૈસે કોઈ મુસાફિર અપના દિલ બહલાનેકે લિએ ગુનગુનાતા જા રહા હો. ખાદિમા પૌદોકી ઓટમેં આગી ચલી ગઈ. ઉસ્ને ઈસ્હાક તુર્કકો પહચાન લિયા. ઉસે રોકા. ઈસ્હાકને ઉસે કહા કે વકત નહીં હે. ખાદિમાને કહા કે ઈસી તરહ ટહલતે રહો ઔર વહ રઝીઅ ખાતૂનકે પાસ ગઈ.

સૂરજ ગુરૂબ હો ચુકા થા. સેરગાહ પર તારીકી છા રહી થી. ઈસ્હાક તુર્ક એક ઐસી જગહ રઝીઅ ખાતૂન, શમ્સુન્નિસા ઔર આમિર બિન ઉષ્માનકે પાસ બેઠા થા જહાં ઉન્હેં કોઈ નહીં દેખ સકતા થા. રઝીઅ ખાતૂન ઉસે હલબ ઔર મોસૂલકે

તમામ અસ્રાર (રાઝ) ઔર ધોકે બતા ચુકી થી. ઉસ્ને ઈસ્હાકસે કહા "સલાહુદ્દીન અય્યૂબીસે કહના મૈંને નુરૂદ્દીન ઝંગીકા મુકામ ઈઝ્ઝુદ્દીનકો દિયા થા. મૈંને ઈસ ઉમ્મીદ પર અપને દિલ પર પથ્થર રખ કર યહ ફેસ્લા કિયા થા કે ઈઝ્ઝુદ્દીનકો ઝંગી મર્હૂમકા સહી જાનશીન બના દૂંગી ઔર યહ જંગીકી તરહ તુમ્હારા દાયાં બાઝૂ બનેગા મગર શાદીકે બા'દ રાઝ ખુલા કે મૈંને ઉમ્ર ભરકી એક ભયાનક ગલતી કી હે. મુઝે કૈદ કર લિયા ગયા હે. અબ દમિશ્કકી લાજ તુમ્હારે હાથોં. બૈરૂતકે ઈલાકેમેં તુમ્હારા જિસ તરહ ઈસ્તિકબાલ હોગા તુમ ઈસ્હાકસે સુન લોગે. તુમ હી ફેસ્લા કર સકતે હો કે ઈન હાલાતમેં જબ કે બૈરૂતકો મુહાસરેમેં લેનેકા તુમ્હારા મન્સૂબા પહલે હી બૈરૂત પહુંચ ગયા હે, તુમ બૈરૂત હી જાઓગે યા અપના મન્સૂબા બદલ દોગે. ઈસ સવાલકા જવાબ અલી બિન સુફયાન દે સકતા હે કે યહ રાઝ બૈરૂત કિસ્ને પહુંચાયા. હમારી કૌમમેં ઈમાનકા નીલામ આમ હો ગયા હે. અરબકે ઉમરાકી અય્યાશિયોંકા યહી આલમ રહા તો વહ કિબ્લએ અવ્વલકી તરહ ખાનએ કા'બાકો ભી બેચ ખાએંગે. અય્યાશી ઔર હુકમરાની મિલ કર મુલ્કોકો ટુકળોમેં કાટતી ઔર કૌમોકા નામો નિશાન મિટા દેતી હે.... ઈઝ્ઝુદ્દીન ઔર ઈમાદુદ્દીન પર ભી ભરોસા ન કરના. યહ તુમ્હેં મદદ નહીં મદદકા ધોકા દેંગે. બૈરૂતકી બજાએ હલબ ઔર મોસૂલકો મુહાસરેમેં લે કર ઈન ઈમાન ફરોશ હુકમરાનોંસે હથિયાર ડલવા લો ઔર યહ અહમ ઈલાકે અપની અમલદારીમેં લે લો તો યહ ઈસ્લામકી બહુત બળી ખિદમત હોગી. અપને આબાઓ અજદાદકી તારીખ પર એક નઝર ડાલો. હમારે બાદશાહોંને હમેશા મુલ્કોકે સોદે કિએ હેં ઔર ઈન સોદોં પર ઈસ્લામકે સિપાહીને લકીર ફેર દી ઔર કૌમકી લાજ રખ્ખી હે. દુશ્મનકો સિર્ફ સિપાહી દેખતા હે ઔર દુશ્મનકે હાથોં સિર્ફ સિપાહી કટતા ઔર મરતા હે ઈસ લિએ વતન ઔર કૌમકી કદરો કીમત સિર્ફ સિપાહી જાન્તા હે...."

"જબ યહ અય્યાશ હુકમરાન દુશ્મનકી ભેજી હૂઈ શરાબ, હસીન લળકિયોં ઔર દોલતકે નશેમેં બદમસ્ત પળે હોતે હેં ઉસ વકત અલ્લાહકે સિપાહી રેગેઝારો, કોહિસ્તાનો ઔર સમંદરોંમેં કટ રહે હોતે હે સલાહુદ્દીન ભાઈ! તુમ્હારી ઉમ્ર ભી સહરાઓંમેં લળતે ગુઝર રહી હે. મેરા પહલા ખાવિંદ ભી સારી ઉમ્ર દીનકે દુશ્મનોંસે લળતા રહા, મગર જબ તુમ ઈમાન ફરોશ હુકમરાનોંકે ખિલાફ ઉઠતે હો તો વહ તુમ્હેં અપની કૌમકા કાતિલ ઔર ગદ્દાર કહતે હેં. ઈન ફતવોંકી પર્વાહ ન કરો. યહ સબ સલીબિયોં ઔર યહૂદિયોંકે ફતવે હેં જો હમારે અપને ભાઈ તુમ્હારે ખિલાફ દાગ રહે હેં. આઓ, તૂફાનકી તરહ આઓ. ખુદા તુમ્હારે સાથ હે. મૈં તુમ્હારે લિએ

ઝમીન હમવાર કર રહી હૂં. યહાંકા બચ્ચા બચ્ચા તુમ્હારે સાથ હોગા.... બાકી ખબરેં ઈસ્હાકસે સુન લેના."

ઈસ્હાક તુર્કકો તમામતર મા'લૂમાત દે દી ગઈ. વહ ઉઠા ઔર પૌદોંકો રોંદતા હુવા બાહર નિકલ ગયા. ઉસ્ને કુછ ઐસા મહસૂસ કિયા જૈસે ઉસ્ને કિસીકે કદમોંકી આહટ સુની હો. ઉસ્ને ઈધર ઉધર દેખા. ઉસે યહ શક ભી હુવા જૈસે ઉસે કુછ દૂર એક સાયાસા જાતા ઔર પૌદોમેં ગાઈબ હોતા નઝર આતા હો. ઉસ્ને ઝિયાદા તવજ્જુહ ન દી. ઉસ્કે ઝહન પર યહ મસ્લા સવાર થા કે જિસ કદર જલ્દી હો સકે વહ કાહિરા પહુંચે, કહીં ઐસા ન હો કે સુલ્તાન અય્યૂબી ફૌજકે સાથ કૂચ કર ચુકા હો. ઉસે ઈસ કામ્યાબીકી બહુત ખૂશી થી કે ઉસે હર જગાસે નિહાયત કારઆમદ મા'લૂમાત મિલ ગઈ થી. વહ અપને સાથિયોંકે પાસ ગયા. બહુત જલ્દીમેં ખાના ખાયા ઔર રવાના હો ગયા. ઉસે અપના સફર ઈસ વજહસે લંબા કરના પળા કે હલબમેં અપને કમાનદારસે મિલના ઝરૂરી થા.

હલબ પહુંચા. કમાનદારસે મિલા. ઉસ્ને ઈસ્હાકકો તાઝાદમ નિહાયત અચ્છી નસલકા ઘોળા દિયા. પાનીકે છોટે મશ્કીઝે ઔર ખાનેકી ચીઝોંસે થેલી ભર કર ઘોળેકે સાથ બાંધ દિયા. ઈસ્હાક કાહિરાકે લિએ રવાના હો ગયા.

ઉસ રાતકા ઝિક્ર હે જિસ રાત ઈસ્હાક સેરગાહમેં રઝીઅ ખાતૂનસે મિલા થા કે અન્નોશી તબીઅતકી ખરાબીકા બહાના કરકે ઈઝ્ઝુદ્દીન ઔર ઉસ્કે કરીબી હમરાઝોંકી મહફીલમેં ન ગઈ. ઈઝ્ઝુદ્દીન ઉસ્કી મિઝાજપુર્સીકે લિએ ગયા તો અન્નોશીકા ચેહરા ઉતરા હુવા થા. વહ બાત કરતી તો ઝુબાન હકલાતી થી. ઈઝ્ઝુદ્દીનને અપને તબીબકો બુલાયા. તબીબને દવા દી જો અન્નોશીને યહ કહ કર રખ લી કે ખા લેગી. ઉસ્ને કહા કે વહ આરામ કરના ચાહતી હે, યહ શબ બેદારી ઔર ઝિયાદા શરાબ પી લેનેકે અષ્રાત હે. ઈઝ્ઝુદ્દીન ઔર તબીબ ચલે ગએ. અન્નોશી દરવાઝા અંદરસે બંદ કરકે લેટનેકે બજાએ કમરેમેં ટહલને લગી. વહ બહુત બેચેન થી. ઉસ્ને કઈ બાર ખિળકીકા પર્દા ઉઠા કર બાહર દેખા ઔર કમરેમેં કભી ટહલતી, કભી રૂકતી ઔર ફિર ખિળકીકા પર્દા હટા કર બાહર દેખતી.

ઉસ્ને અપને જેવરાતવાલા ખૂશ્નુમા બકસ ખોલા. ઉસ્મેંસે એક અંગૂઠી નિકાલી. ઉસ્કે નગીનેવાલી જગા ડિબિયાકી શકલકી થી. ખૂશ્નુમા ઔર વઝની અંગૂઠી થી. ઉસ્ને ઉસ પર જળી હૂઈ છોટીસી ડિબિયાકો જો અંગૂઠીકા હિસ્સા થી, ખોલા. ઉસ્મેં સુફેદ સુફૂફ (પાઉડર) ભરા હુવા થા. ઉસ્ને સુફૂફકો ઝરાસી દેર દેખા ઔર ડિબિયા

બંદ કરકે અંગૂઠી અપની ઉંગલીમેં ડાલ લી. ઈસ્સે ઉસે કુછ સુકૂન મહસૂસ હુવા જૈસે ઉસ્ને અપની બેચેની ઔર ઉદાસીકા ઝરીઆ પૈદા કર લિયા હો.

રાત આધી ગુઝર ગઈ થી. ઉસ્કી ઝાતી ખાદિમા ઉસ્કે કમરેકે કરીબ એક કમરેમેં સોઈ હૂઈ થી. અન્નોશીને ઉસે કહ દિયા થા કે આજ રાત ઉસે ઉસ્કી ઝરૂરત નહીં. આધી રાતકે બા'દ વહ ખાદિમાકે કમરેમેં ગઈ ઔર ઉસે જગા કર કહા કે આમિર બિન ઉષ્માનકો બુલા લાઓ. ઉસ્કી ખાદિમા ઉસ્કી ઔર આમિરકી મુલાકાતોંકી રાઝદાન થી. વહ ગઈ ઔર આમિર બિન ઉષ્માનકો બુલા લાઈ. અન્નોશીને ખાદિમાસે કહા કે વહ કમરેકે બાહર બેઠી રહે.

"આમિર !" અન્નોશી ઐસે લેહજેમેં બોલી જિસ્સે આમિર વાકિફ નહીં થા "આજ શામ વહ કોન થા જો સેરગાહમેં તુમ સબકે સાથ થા ?"

"કોઈ ભી નહીં." આમિરને લાઈલ્મીકા ઈઝહાર કરતે હૂએ જવાબ દિયા "મેરે પાસ કોઈ નહીં આયા થા મૈં તો ખાતૂનકી સવારીકે સાથ મુહાફિઝ બનકે જાતા હૂં ઔર ઉન્સે દૂર રહતા હૂં."

"આમિર !" અન્નોશીને બિલ્કુલ હી બદલે હૂએ લેહજેમેં કહા "મુઝસે ઝમીનકી તહોંકે રાઝ પૂછ લો. મૈંને તુમ્હેં દિલકી ગહરાઈયોંસે ચાહા હે મગર તુમ્ને મુઝે કોઈ સીધી સાદી સહરાઈ લળકી સમઝ લિયા. તુમ, રઝીઅ ખાતૂન, શમ્સુન્નિસા ઔર ઉન્કી ખાદિમા ઈકટ્ઠે બેઠે થે ઔર એક અજનબી તુમ્હારે દરમિયાન બેઠા થા. રાઝો નિયાઝકી બાતેં હો રહી થી. ષુબૂત ચાહતે હો ? મૈં નકાબ ઓઢ કર ઔર મસ્તૂર હો કર વહાં ગઈ થી. તુમ સબ સરગોશિયોંમેં બાતેં કર રહે થે ફિર વહ અજનબી વહાંસે ઉઠા ઔર ચલા ગયા. મૈં વહાંસે આ ગઈ."

ઈસ્હાક તુર્ક જબ ઉન લોગોંસે ઉઠ કર જા રહા થા તો ઉસ્ને કિસીકે કદમોંકી દબી દબી આહટ સુની થી ઔર કુછ દૂર એક સાયાસા ભી દેખા થા. યહ અન્નોશી થી જો ચોરી છૂપે રઝીઅ ખાતૂન, શમ્સુન્નિસા ઔર આમિર બિન ઉષ્માનકે પીછે ગઈ થી.

આમિર બિન ઉષ્માનસે કોઈ જવાબ ન બન પાયા. ઉસ્ને કોઈ બેમા'નાસી બાત કી. અન્નોશી ઉસ્તાદ થી. વહ સમઝ ગઈ કે ઉસ્કે શુકૂક બેબુન્યાદ નહીં. ઉસ્ને કહા "અગર શમ્સુન્નિસા અકેલી હોતી તો મૈં સમઝતી કે ઈસ શહઝાદીને તુમ્હેં ઘેર રખ્ખા હે મગર યહ મુઆમલા કુછ ઔર હે.... મુઝે યહ બતાઓ કે તુમ મુઝસે યહ રાઝકી બાતેં ક્યૂં પૂછતે રહે હો ?"

"વૈસે હી." આમિરને હંસનેકી કોશિશ કરતે હૂએ જવાબ દિયા "ઈન બાતોંકે

સાથ મેરી કયા દિલચસ્પી હો સકતી હે. મેં સિર્ફ ઈસ્સે લુત્ફ ઉઠાતા થા કે હમ ઈન બાદશાહોંકો કયા સમઝતે હેં ઔર યહ અંદરસે કયા હે ?''

''આમિર !'' અન્નોશીને કહર ભરી આવાઝમેં કહા ''તુમ જાન્તે હો મેં કોન હૂં? મેરે ઈશારે પર ઈસ શહરકી ઈંટસે ઈંટ બજ સકતી હે. મુઝે મેરે પ્યાસે જઝબાતને ધોકા દિયા ઔર મેં તુમ્હારી મુહબ્બતકે નશેમેં અપને ફરાઈઝ ફરામોશ કર બેઠી ઔર તુમ અપના ફર્ઝ અદા કરતે રહે. ફિર ભી મેરે દિલમેં તુમ્હારી મુહબ્બત હે જિસ્કા ષુબૂત યહ હે કે તુમ મેરે કમરેમેં ઝિંદા ઔર સલામત હો મેં અગર ચાહતી તો ઈસ વકત તુમ કૈદખાનેકી ઉસ કોઠરીમેં બેહોંશ પળે હોતે જહાં અઝિય્યતોંકે બા'દ ગદ્દારો ઔર જાસૂસોંકો ડાલ દિયા જાતા હેં. મેંને તુમ્હેં ઈસ જહન્નમસે બચા લિયા હે. મુઝે સિર્ફ યહ બતા દો કે તુમ્ને મેરે સીનેસે રાઝ નિકાલ ઉસ અજનબીકો દિએ હેં ઔર વહ કાહિરા ચલા ગયા હે. મેરા ખુલૂસ ઔર મેરી મુહબ્બત દેખો કે મેંને ઉસ આદમીકો નિકલ જાનેકી મોહલત દી. મેં ઉસે ઉસી વકત પકળવા સકતી થી મગર તુમ્હારી મુહબ્બતને મેરા ઝહર ચુસ લિયા હે'' ઉસ્કી આંખોમેં આંસૂ આ ગએ.''મેં જો ઈત્ના દિલનશીં ધોકા હૂં ધોકેકા શિકાર હો ગઈ હૂં. તુમ જિત ગએ હો. સચ કહ દો આમિર સચ કહ દો.''

''હાં અન્નોશી !''આમિરને કહા ''તુમને અપના ફર્ઝ અદા કિયા હે, મેંને અપના ફર્ઝ અદા કિયા હે. તુમ મુઝે કૈદખાનેમેં બંદ કરા દો.''

અન્નોશીકે આંસૂ બહ નિકલે થે લેકિન ઉસ્ને કહકહા લગાયા ઔર કહા. ''બસ ઈત્નીસી બાત પૂછની થી જો તુમ્ને બતા દી હે. તુમ્હેં કોઈ કૈદમેં નહીં ડાલ સકતા. અબ મેં ભી ઈસ ખૂશનુમા પિંજરેસે આઝાદ હોના ચાહતી હૂં. તુમ શરાબ નહીં પિતે. મેં તુમ્હેં બાદશાહોંકા શરબત પિલાઉંગી.''

વહ ઉઠી ઔર ઉસ મેઝકે પાસ જા ખળી હૂઈ જિસ પર સુરાહી રખ્ખી થી. ઉસ્કી પીઠ આમિરકી તરફ થી. અન્નોશીને દો પ્યાલે અપને સામને રખ્ખે. નાખુનસે અંગૂઠીકે સાથ જળી હૂઈ ડિબિયા ખોલી. ઉસ્મેં જો સુફૂફ થા વહ કુછ એક પ્યાલેમેં ઔર બાકી દૂસ્રે પ્યાલેમેં ડાલ દિયા. આમિર ન દેખ સકા. અન્નોશીને દોનોં પ્યાલોંમેં સુરાહીસે મશરૂબ ડાલા. એક પ્યાલા આમિરકો દે દિયા. એક અપને હાથમેં રખ્ખા.

''સૂંઘ લો.'' અન્નોશીને કહા ''યહ શરાબ નહીં શરબત હે. યહ મેરી મુહબ્બતકા જામ હે. પી લો.'' ઉસ્ને પ્યાલા હોંટોંસે લગા લિયા. આમિરને ભી પ્યાલા હોંટોંસે લગા લિયા. દોનોંને પ્યાલે ખાલી કર દીએ. અન્નોશીને ઉસ્કે હાથસે પ્યાલા લે લિયા ઔર દોનોં પ્યાલે પરે ફેંક કર બાઝૂ આમિરકે ગલેમેં ડાલ દીએ.

અપને રૂખ્સાર ઉસ્કે ગાલોંસે રગળતી હૂઈ બોલી "અબ હમ આઝાદ હે."

અન્નોશી ઉચક કર આમિરસે અલગ હો ગઈ ઔર બોલી. "તુમ ભી ગુનૂદગી મહસૂસ કર રહે હો?"

"હાં!" આમિરને જવાબ દિયા "મેં ગહરી નિંદસે ઉઠ કર આયા હૂં. નીંદ પરેશાન કર રહી હે."

"અબ હમ દોનોં ઈત્ની ગહરી નીંદ સોએંગે કે હમેં કોઈ જગા નહીં સકેગા." અન્નોશીને ઐસી આવાઝમેં કહા જિસ્મેં ગુનૂદગીકા નુમાયા અષર થા. કહને લગી. "મેં તુમ્સે ઝિયાદા થકી હૂઈ હૂં. ગુનાહોંને થકા દિયા હે." ઉસ્કા સર ડોલને લગા. ઉસ્ને સંભલ કરે કહા. "ઝિયાદા બાતોંકા વકત નહીં હે આમિર! તુમ મેરી પહલી ઔર આખરી મુહબ્બત હો. અબ હમ અગલે જહાંમેં ઈકટ્ઠે ઉઠાએ જાએંગે. મેં અપના ફર્ઝ અદા કર ચુકી હૂં, તુમ અપના ફર્ઝ અદા કર ચુકે હો. મેંને ઈસ શરબતમેં વહ ઝહર મિલાયા હે જો મુઝ જૈસી લળકિયોંકો દે કર પરદેસ ભેજા જાતા હે. યહ ઝરૂરતકે વકતકે લિએ દિયા જાતા હે. ઉસ્સે કોઈ તકલીફ ઔર તલ્ખી મહસૂસ નહીં હોતી. બળી મીઠી ગુનૂદગીમેં ઈન્સાન હમેશાકી નીંદ સો જાતી હે. મેં ઈસ લિએ ઝિંદા નહીં રહના ચાહતી કે ઝિંદા રહી તો તુમ્હેં સઝા દિલા દૂંગી. તુમ્હેં ઈસ લિએ ઝિંદા નહીં રહને દિયા કે કોઈ ઔર લળકી યહ ન કહે કે આમિરકો ઉસ્સે મુહબ્બત હે."

આમિર બિન ઉષ્માન લેટ ગયા થા જૈસે વહ અન્નોશીકી બાતેં સુન હી નહીં રહા થા. ઉસ્કી આંખે બંદ હો ચુકી થી. અન્નોશીકા સર ડોલ રહા થા. વહ લળખળાતે કદમોંસે દરવાઝે તક ગઈ. ખાદિમા દરવાઝેકે સાથ હી ખળી થી. ઉસે અંદર બુલા કર કહા "હમ દોનોંને ઝહર પી લિયા હે. સબકો બતા દેના કે હમને ખૂદ ઝહર પિયા હે. કિસી ઔરને નહીં પિલાયા. કોઈ સલીબી મિલે તો ઉસે બતા દેના કે સૂડાનકી પરી અપના ફર્ઝ અદા કરકે મરી હે."

ઉસ્કી આવાઝ દબ ગઈ. વહ ગિરતી ગિરતી આમિર તક પહુંચી ખાદિમા દોળતી બાહર નિકલી થોળી દેર બા'દ કમરેમેં કઈ લોગ આ ગએ. ઉન્હોંને દેખા કે આમિર બિન ઉષ્માન પલંગ પર ચીત પળા હે ઔર અન્નોશી ઉસ્કે સાથ લગી ઈસ તરહ લેટી હૂઈ હે કે ઉસ્કા સર આમિરકે સીને પર ઔર ઉસ્કા એક હાથ આમિરકે સર પર થા જિસ્કી ઉંગલિયાં બાલોંમેં ઉલ્ઝી હૂઈ થી. દોનોં મરે હૂએ થે.

ઉસ વકત ઈસ્હાક તુર્ક મોસૂલસે જા ચુકા થા. અન્નોશીને યહ જાન્તે હૂએ ભી

કે અજનબી સુલ્તાન અય્યૂબીકા જાસૂસ હો સકતા હે ઉસ્કા પીછા ન કિયા, ન ગિરફતાર કરાનેકી સોચી. ઉસ્ને ઝિંદગીકી યહ ચંદ હી ઘળિયોંમેં રૂહાની સુકૂન પાયા થા જો ઉસ્ને આમિરકે સાથ પ્યારકે ધોકેમેં ગુઝારી થી. ઉસ્ને ઈસ પ્યારકા સિલા યહ દિયા કે ઈસ્હાકકો જાને દિયા.

ઈસ્હાક તુર્ક કાહિરાસે અભી કઈ દિનોંકી મુસાફત જિત્ના દૂર થા કે ઈસ્કે ઘોળકો સાંપને ડંસ લિયા. ઉસ હાદષેકી તફસીલાત ઈસ કહાનીકી પિછલી કિસ્તમેં સુનાઈ જા ચુકી હે. મુન્દર્જા બાલા વાકિઆત ઈસ હાદષેસે પહલેકે હેં જો યહ વાઝેહ કરનેકે લિએ સુનાના ઝરૂરી થે કે ઈસ્હાક તુર્ક કિત્ની અહમ ઈત્તિલાઆત લે કર કાહિરા જા રહા થા. ઈસ્લામકી ઈઝ્ઝત ઔર બેઈઝ્ઝતીકા દારો મદાર ઉસ પર થા કે યહ અકેલા મુજાહિદ ઈત્ને વસીઅ ઔર ઐસે ઝાલિમ સહરાસે ગુઝર કર કાહિરા બરવકત પહુંચતા હે યા નહીં, મગર ઉસ્કે ઘોળેકો સાંપને ડંસ કર માર દિયા ઔર યહ સવાર સહરાકે મઝાલિમસે બેહોશ હો ગયા. હોશમેં આયા તો વહ સલીબિયોંકે ખૈમેમેં પળા થા જહાં દો સલીબી લળકિયાં ભી થી. એકકા નામ મેર્નિયા ઔર દૂસ્રીકા બાર્બરા થા યહ તફસીલાત પિછલી કિસ્તમેં પળ્હ લે તાકે વહ વાકિઆત એક બાર ફુછ આપકે ઝહનમેં તાઝા હો જાએ.

ઈસ્હાક તુર્ક બેહોશીમેં બળબળા રહા થા જિસ્સે સલીબિયોંકી ઈસ ટોલી પર ઝાહિર હો ગયા કે યહ મુસલમાન જાસૂસ હે ઔર કોઈ અહમ ખબર લે કર કાહિરા જા રહા હે, દોનોં લળકિયોં મેર્નિયા ઔર બાર્બરાકી આપસમેં રિકાબત થી. દોનોં અપને કમાન્ડરકો ચાહતી થી ઔર કમાન્ડર બાર્બરાકો મુહબ્બતકા ધોકા દે કર મેર્નિયાકે સાથ ગહરી દોસ્તી લગાએ હૂએ થા. બાર્બરાને ઈન્તિકામ લેનેકે લિએ ઈસ્હાકકો ચોરી છૂપે બતા દિયા કે સલીબી જાસૂસોંકે જાલમેં આ ગયા હે. ઈસ્હાક ઈસ જાલમેં ઐસી બૂરી તરહ આયા કે ઉસ્ને એ'તિરાફ કર લિયા કે સુલ્તાન અય્યૂબીકા જાસૂસ હે ઔર હલબસે આયા હે. સલીબિયોંકે સર્બરાહને ઉસ્સે પૂછા કે વહ કયા ખબર લે જા રહા હે ? ઈસ્હાકને બતાયા કે ખબર સિર્ફ ઈત્નીસી હે કે નુરૂદ્દીન ઝંગી મર્હૂમકી બેવહ રઝીઅ ખાતૂનને ઈઝ્ઝુદ્દીનકે સાથ શાદી કર લી હે. સલીબી સર્બરાહને કહા કે યહ ખબર પુરાની હો ગઈ હે ઔર અબ સુલ્તાન અય્યૂબી શામકી તરફ પેશકદમી કરનેવાલા હે.

ઈસ સલીબીને ઈસ્હાક તુર્કસે કહા કે વહ સલીબિયોંકે લિએ જાસૂસી કરે ઔર યહ ભી બતાએ કે વહ કયા રાઝ લે કર જા રહા થા ઔર બૈરૂતમેં જો મુસલમાન જાસૂસ હે વહ કોન કોન હે ઔર કહાં કહાં હે ઔર અગર વહ નહીં બતાએગા તો

ઉસે સલીબી ઈલાકેમેં જા કર કિસી કૈદખાનેકે તહખાનેમેં બંદ કર દિયા જાએગા. ઈસ્હાકને યહ સોચ કર હથિયાર ડાલ દીએ કે વહ ઉન્કી હિરાસતસે ફરારકી કોશિશ કરેગા. ઉસ્ને વા'દા કિયા કે વહ સલીબિયોંકે લિએ જાસૂસી કરેગા. ઉસ્સે યહ ભી પૂછા જા રહા થા કે વહ કયા રાઝ લે કર જા રહા હે. ઉસ્ને ચંદ એક બાતેં ઘળ લી જો ઝિયાદાતર શામકે મુસલમાન ઉમરાસે તઅલ્લુક રખતી થી. બૈરૂતકે મુતા'લ્લિક ઉસ્ને બેખબરીકા ઈઝહાર કર લિયા ઔર યહ ભી કહા કે ઉસે બૈરૂતકે રાસ્તેકા ભી ઈલ્મ નહીં.

જૈસા કે પિછલી કિસ્તમેં બતાયા જા ચુકા હે કે યહ સલીબી જાસૂસોં ઔર તખ્રીબકારોંકી પાર્ટી થી. ઉસ્કે સાથ ઉન્કે મુહાફિઝ ભી થે ઔર દો લળકિયાં. ઉસ પાર્ટીકી નફરી આઠ નવ થી. યહ કાહિરાસે બૈરૂતકો વાપસ જા રહે થે. ઉન્કે સર્બરાહને ઈસ્હાકકો બતાયા થા કે વહ રાતકો રવાના હો રહે હૈં. ઈસ્હાકને જબ યહ સુના કે વહ બૈરૂત જા રહે હૈં તો વહ ઔર ઝિયાદા પરેશાન હો ગયા. વહાં ઉસ્કી મુલાકાત અપને નાઈટસે ભી હો સકતી થી લેકિન યહ કોઈ ઐસા મસ્લા નહીં થા. અસલ મસ્લા તો યહ થા કે ઉસે સુલ્તાન અય્યૂબીકો બાલ્ડવિનકી ફૌજકા પ્લાન બતાના થા ઔર ઉસે ખબરદાર કરના થા કે વહ બૈરૂતકા મુહાસરા તર્ક કર દે. ઉસ્કે બા'દ ઈસ્હાક જાન દેનેકે લિએ તય્યાર થા મગર વહ કૈદી બન ચુકા થા ઔર નિહત્તા થા.

રાતકો ઉસ કાફલેને વહાંસે કૂચ કિયા. ઈસ્હાકકે હાથ પિછે બાંધ કર એક ઊંટ પર સવાર કર દિયા થા. ઉસ ઊંટ પર સામાન ભી લદા હુવા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીકા યહ જાસૂસ બૈરૂતસે કાહિરાકો રવાના હુવા થા મગર કાહિરા પહુંચે બગૈર બૈરૂતકો વાપસ જા રહા થા. મસાફત બળી હી લંબી થી. ઈસ્હાક તુર્ક ઈસ ઉમ્મીદ પર જા રહા થા કે ફરારકી કોઈ સૂરત પૈદા કર લેગા.

"મૈં અબ એક દિન ભી ઈન્તિઝાર નહીં કર સકતા." સલાહુદ્દીન અપને સાલારોંસે કહ રહા થા "ફૌજ તય્યારીકી હાલતમેં હે ઈસ હાલતમેં ફૌજકો ઝિયાદા અર્સા રખના મુનાસિબ નહીં હોતા. સિપાહિયોંકે અઅસાબ થક જાતે હૈં. યહ કૈફિયત જંગકે લિએ નુકસાનદેહ હોતી હે. ઈસ્કે અલાવા મૈં સલીબિયોંકો તય્યારીકી હાલતમેં દબોચ લેના ચાહતા હૂં. હમ જબ ભી લળે અપને ઈલાકોંમેં લળે હૈં ઔર ઉસીપે ખૂશ હૂએ કે હમને દુશ્મનકો પસ્પા કર દિયા હે. દુશ્મન હમારી હી ઝમીન પર હમ્લા આવર હુવા ઔર પસ્પા હો કર હમારી હી ઝમીન પર રહા. અબ મેરા

હર ઈકદામ જારિહાના હોગા. ફિરંગી ફોજ બૈરૂતમેં હે. મુઝે ઉસ્કે મુતા'લ્લિક કોઈ ઈત્તિલાઅ નહીં મિલી. અગર બાલ્ડવિનને કોઈ નકલો હર્કત કી હોતી તો ઈત્તિલાઅ આ જાતી મેરા કિયાસ યહ હે કે વહ ઔર દૂસ્રે સલીબી હમારે મુસલમાન ઉમરાકો અપના હિમાયતી ઔર હમારા દુશ્મન બનાનેકી કોશિશોમેં મસ્રૂફ હે. વહ એક બાર ફિર હમેં ખાનાજંગીમેં ઉલ્ઝાએંગે. વહ ઝમીનદોઝ કારવાઈયોંમેં લગે રહે, હમ બૈરૂતકો મુહાસરેમેં લેગેં ઔર અલ્લાહકી મદદ શામિલે હાલ રહી તો યહ અઝીમ શહર હમારે કબ્ઝેમેં આ જાએગા.''

સાલારોંકે ઈસ ઈજલાસમેં સુલ્તાન અય્યૂબીકી બહરિયાકા અમીરૂલ્બહર ભી મૌજૂદ થા. એક મિસ્રી વકાએઅ નિગાર મુહમ્મદ ફરીદ અબૂહદીદને ઉસ્કા નામ હિસામુદીન લુલૂઅ લિખ્ખા હે. યહ બહરી જંગકા માહિર ઔર ગૈરમા'મૂલી તૌર પર કાબિલ અમીરૂલ્બહર માના જાતા થા. બૈરૂત ચૂંકે બહીરએ રૂમકે સાહિલ પર વાકેઅ થા ઈસ લિએ સુલ્તાન અય્યૂબી મુહાસરા મુકમ્મલ કરનેકે લિએ સમંદરકે તરફસે ભી ફોજ ભેજનેકા ફેસ્લા કર ચુકા થા.

''જિન દસ્તોંકો બહરી જહાઝોંસે જાના ઔર સાહિલ પર ઉતરના હેં વહ ઈસકંદરિયા પહુંચ ચુકે હેં. હિસામુદીનકો હિદાયાત દી જા ચુકી હે.'' સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા ''સમંદરસે જાનેવાલે દસ્તે જલ્દી મંઝિલ પર પહુંચ જાએંગે, ઈસ લિએ યહ કુછ દિન બા'દ રવાના હોંગે તાકે ખુશ્કીવાલે દસ્તે પહુંચ જાએ, સમંદરી દસ્તે સાહિલ પર ઉતરેંગે. તેઝરફતાર કાસિદ હમેં ઉતરનેકી ઈત્તિલાઅ દેંગે. શહર પર ઉન્કી યલ્ગાર તૂફાની હોંગી. અગર ફિરંગિયોંને હથિયાર ન ડાલે તો આપ સબકો ઈજાઝત હોગી કે શહરકો તબાહો બરબાદ કર દે. ઔરત, બચ્ચે, બૂઢે ઔર મરીઝ પર હાથ ઉઠાયા નહીં જાએગા. ઉન્હેં પનાહમેં લિયા જાએગા. ફૌજિયોંકો હલાક નહીં કૈદ કિયા જાએગા. કિસી સૂરતમેં લૂંટ માર નહીં હોગી આપ સબકો ઈજાઝત હોગી કે ઈન અહકામ ખિલાફ વર્ઝી કરનેવાલોંકો મૌકે પર કત્લ કર દેં, ખ્વાહ વહ કિત્ને હી ઊંચે ઓહદેકે અસકરી કયૂં ન હો. ખુશ્કીકી તરફસે જાનેવાલે દસ્તોંકી પેશકદમી અમનકે અંદાઝસે નહીં જંગી રફતારસે હોગી. પળાવ બગૈર ખૈમોકે હોંગે. કોઈ સામાન ખોલા નહીં જાએગા. સબકો પાની મહદૂદ મિકદારમેં મિલેગા. ખાના પકાયા નહીં જાએગા. ખજૂરોં વગૈરહકા ઝખીરા સાથ જા રહા હેં. જાન્વરોંકો પુરી ખુરાક દી જાએગી.''

સુલ્તાનને ચાદર જિત્ને ચોળે કપળે પર કાહિરાસે બૈરૂત તકકા નકશા તય્યાર કરા રખ્ખા થા જો ઉસ્ને દીવારકે સાથ લટકાયા ઔર પેશકદમીકે રાસ્તે પર ઉંગલી

ચલાતે હૂએ કહા "યહ હોગા હમારા પેશકદમીકા રાસ્તા." ઈજ્લાસકી ખામોશી ઔર ઝિયાદા ગહરી હો ગઈ. સુલ્તાન અય્યૂબીને સબકે ચેહરોંકો દેખા ઔર મુસ્કુરા કર બોલા "ખામોશ કયૂં હો ? કહતે કયૂં નહીં કે હમ દુશ્મનકે ઈલાકોંસે ગુઝર કર જા રહે હૈં..... મેરે દોસ્તોં ! હમ એહતિયાતકે ઉસૂલો પર જંગ લળતે રહે હૈં. પેશકદમીસે પહલે હમ પહલૂઓંકી હિફાઝત ઔર પસ્પાઈકા રાસ્તા દેખતે રહે હૈં. ઉસ્કા નતીજા યહ હૈ કે સલીબી ફલસ્તીન પર કાબિઝ હૈ ઔર વહ દમિશ્ક ઔર બગદાદ પર કાબિઝ હો કર મક્કા ઔર મદીના મુનવ્વરહકી તરફ બળ્હનેકે મન્સૂબે બનાએ હૂએ હૈં. ઝિયાદકા બેટા તારીક સમંદરસે દૂર મિસરકે સાહિલ પર બેઠા રહતા તો યૂરોપ તક ઈસ્લામકા પર્ચમ કભી ન પહુંચતા. કાસિમકા બેટા મુહમ્મદ ઈસ કદર ખતરનાક ઔર ઈસ કદર લંબી મુસાફત તૈ કરકે હિંદુસ્તાન પહુંચા થા જિસ્સે તારીખકે વર્ક ભી ફળફળા ઉઠે થે. સલીબી બહુત દૂરસે હમારી સરઝમીનમેં આએ થે. અગર આપ ઈસ્લામકી સરબુલંદી ચાહતે હૈં તો હમેં આગમેંસે ગુઝરના હોગા. અગર સિર્ફ હુકૂમત કરની હૈ તો આઓ મિસર ઔર શામકો ટુકળોંમેં બાંટ લો ઔર બાદશાહ બનકે બેઠ જાએ ફિર અપની અપની બાદશાહીકો કાઈમ રખનેકે લિએ સલીબિયોં ઔર યહૂદિયોંસે મદદ લેતે રહેંગે ઔર અપના દીનો ઈમાન ઉન્કે પાસ ગિરવી રખ દેંગે."

"મોહતરમ સુલ્તાન !" એક સાલારને ઉઠ કર કહા "હમ અહકામ ઔર હિદાયાતકે મુન્તઝિર હૈ. હમમેંસે કોઈ ભી ઈસ્સે ખોફઝદા નહીં કે હમ દુશ્મનકે ઈલાકોંસે ગુઝરેંગે. હમેં યહ બતાઈએ કે ઈન ઈલાકોંસે ગુઝરતે હમારી તર્તીબ કયા હોગી ? કયા હર દસ્તા અપની હિફાઝત ખૂદ કરેગા ?"

"નહીં !" સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "મૈં ઈન્હીં હિદાયાતકી તરફ આ રહા થા. હર દસ્તા અપની પેશકદમી જારી રખ્ખેગા. દાએં બાએં, આગે ઔર પીછે જો કુછ હોતા રહે ઉસ્કી તરફ આપ ધ્યાન નહીં દેંગે. રસદ ઈકટ્ઠી નહીં જા રહી. ઉસે કઈ હિસ્સોંમેં તકસીમ કર દિયા ગયા હૈ તાકે દુશ્મન ઉસે તબાહ ન કર સકે. સારી ફૌજકી હિફાઝત છાપામાર જૈશ કરેંગે. છાપામારોંકે સાલાર સારિમ મિસ્રી યહાં મૌજૂદ હૈ. ઉન્હેં બહુત પહલે હિદાયાત દે દી ગઈ થી. ઉન્હોંને છાપામારોંકો તર્બિયત ઔર મશ્ક દે લી હૈ. બાકી સબ અપની નઝરેં બૈરૂત પર રખ્ખેંગે."

સુલ્તાન અય્યૂબીને હર કિસ્મકી હિદાયાત દે કર કહા "કૂચ આજ રાતકે પહલે પહર હોગા ઔર સબસે ઝરૂરી એહતિયાત યહ કરની હૈ કે ઈસ કમરેસે બાહર કિસીકો પતા ન ચલે કે હમારી મંઝિલ કયા હૈ. સિપાહિયોં ઔર કમાનદારોં તકકે કાનમેં ન પળે કે હમ કહાં જા રહે હૈં."

સુલ્તાન અય્યૂબીકે વહમો ગુમાનમેં ભી નહીં થા કે બૈરૂતમેં ઉસ્કે ઈસ્તિકબાલકા ઈન્તિઝામ કર દિયા ગયા હે ઔર વહ ફિરંગિયોંકો બેખબરીમેં શાયદ ન દબોચ સકે.

રાતકો જબ ફૌજ કૂચ કર રહી થી, સુલ્તાન અય્યૂબી અપની હાઈકમાનકે સાલારોંકે સાથ રાસ્તેમેં ખળા હર દસ્તેકી સલામી લે રહા ઔર દુઆએં દે રહા થા. ઉસ્કે પાસ ઉસ્કે એક બેટેકા બુઝુર્ગ અતાલિક (ઉસ્તાદ) ભી ખળા થા. સુલ્તાન અય્યૂબી અસાતિઝા ઔર ઉલમાકી બહુત કદર કિયા કરતા મુહમ્મદ ફરીદ અબૂ હદીદકી તહરીરકે મુતાબિક જબ ફૌજકા આખરી દસ્તા ભી ચલા ગયા તો સુલ્તાન અય્યૂબી ભી રવાના હોને લગા, ઉસ્કે બેટેકે અતાલિકને અરબીકા એક શઅર પળ્હા જિસ્કા તર્જુમા યૂં હે "આજ નજદકે ફૂલ અરારકી ખુશ્બૂસે લુત્ફ ઉઠા લો, શામકે બા'દ યહ ફૂલ નહીં મિલા કરતા."

યહ મિસ્રી વકાએઅ નિગાર લિખતા હે કે ઉસ વકત તક સુલ્તાન અય્યૂબીકા મિઝાજ હશ્શાશ બશ્શાશ થા મગર શઅર સુન કર ઉસ પર ઉદાસી તારી હો ગઈ. ઉસ્ને બવકતે રૂખ્સત ઈસ શઅરકો બદશગૂની સમઝા. વહ ફૌજકે પીછે રવાના હો ગયા. રાસ્તેમેં ઉસ્ને અપને સાલારોંસે કહા "ઈસ બુઝુર્ગસે મુઝે તવક્કુ થી કે અલ્વિદાઈકે વકત દુઆએં દેંગે. ઉન્હોંને ઐસા શઅર સુના દિયા હે જિસ્ને મેરે દિલ પર બોઝ ડાલ દિયા હે." ઔર હુવા ભી યહી કે ઈસ રવાનગીકે બા'દ સુલ્તાન અય્યૂબી મિસર આ હી ન સકા. ઉસ્કી બાકી ઉમ્ર સરઝમીને અરબ પર જંગો જદલમેં હી ગુઝર ગઈ. મિસરવાલોંકો અરારકા યહ ફૂલ ફિર કભી નઝર ન આયા.

મિસરસે સુલ્તાનકી રવાનગી મૈ ૧૧૭૬હમેં હૂઈ થી.

સહરાકા વહ ખિત્તા બળા હી હોલનાક થા યહાં સલીબી જાસૂસોં ઔર તખ્રીબ કારોંકા કાફલા દાખિલ હો ગયા થા. ઈસ્હાક તુર્ક ઉન્કા કૈદી થા લેકિન અબ ઉસ્કે હાથ બંધે હૂએ નહીં થે. દો દિન ઔર દો રાતેં ઉસ્કે હાથ ખાનેકે વકતકે સિવા હર વકત બંધે રહતે થે. ઉસ્ને ઈસ પાર્ટીકે સર્બરાહસે કહા થા કે વહ ભાગ નહીં સકતા. ભાગ કર જાએગા કહાં પા પ્યાદા તો વહ કહીં જા નહીં સકતા. બળી મુશ્કિલસે દો કોસ ચલેગા ઔર સહરા ઉસે ઈસી તરહ બેહોશ કરકે ખત્મ કર દેગા જિસ તરહ વહ બેહોશ હો કર પળ ગયા થા. સર્બરાહને અપને સાથિયોંસે મશ્વરહ કરકે હાથ ખોલ દીએ થે ઔર ઉન્સે કહા થા કે ઉસ પર નઝર રખ્ખે. ઈસ્હાક તુર્કને ઉન પર એ'તિમાદ જમા લિયા. ઉસ્ને સુલ્તાન અય્યૂબી ઔર દૂસ્રે મુસલમાન હુકમરાનોંકો

બુરા ભલા કહના શુરૂઅ કર દિયા થા. ઉસ્ને સલીબી સર્બરાહકો યકીન દિલા દિયા થા કે વહ ઉન્કા જાસૂસ બન જાએગા મગર ઉન્સે જબ યહ પૂછતે થે કે વહ કયા રાઝ લે કર જા રહા થા તો વહ સહીહ જવાબ નહીં દેતા થા.

વહ સલીબી લળકિયોંકી રિકાબત બદસ્તૂર ચલ રહી થી. મેર્નિયા અપને સર્બરાહકી મન્ઝૂરે નઝર થી ઔર બાર્બરાકો સર્બરાહને ઈસ હદ તક ધુત્કાર દિયા થા કે ઉસ્કે સાથ જો ભી બાત કરતા તંઝિયા અંદાઝસે કરતા થા. બાર્બરા બુઝકે રહ ગઈ થી. મેર્નિયા ઈસ કોશિશમેં થી કે વહ ઈસ્હાક તુર્કકે સીનેસે વહ રાઝ નિકાલ લે જો વહ કાહિરા લે કે જા રહા થા. ઈસ દિલકશ લળકીને રાતોંકો ઈસ્હાકકે પાસ બેઠ કર ઉસ્કે જઝબાતકો મુશ્તઈલ કરનેકા હર દાવ આઝમા લિયા લેકિન ઈસ્હાક પથ્થરકા બુત બના રહા. બાર્બરાકી ખ્વાહિશ યહ થી કે ઈસ્હાક મેર્નિયાકો કુછ ભી ન બતાએ. પાર્ટીકે સર્બરાહકે બા'દકા રૂત્બા માર્ટિન નામકે એક આદમીકા થા. યહ આદમી બાર્બરાકો ચાહતા થા મગર બાર્બરાને ઉસે બુરી તરહ ધુત્કાર દિયા થા. વહ ઈસ લળકીકો ધમકિયાં ભી દે ચુકા થા કે ઉસ્ને કાહિરામેં જો ગલતિયાં કી હે ઉન્કી સઝા દિલાએગા. યહી ધમકી ઉસે સર્બરાહ ભી દે ચુકા થા. વહ માયૂસ તો થી હી, અબ ખૌફઝદા ભી રહને લગી થી.

બાર્બરાકા ખૂન ઉસ વકત ખોલતા થા જબ મેર્નિયા ઉસ્કે સાથ તંઝિયા બાત કરતી થી. એક રોઝ ઉસ્ને બાર્બરાસે કહા "બાર્બરા ! તુમ ઈસ કામકે કાબિલ નહીં હો. તુમ્હારી ખોપળીમેં દીમાગ હે હી નહીં. તુમ કિસી કહબાખાનેમેં નાચને ઔર ગાહકોંકા દિલ લુભાનેવાલી ઔરત હો. મેરા કમાલ દેખો. સહરામેં ભી એક મુસલમાન જાસૂસ પકળ લિયા હે. યહ મેરા શિકાર હે. તુમ ઉસ્કે કરીબ ન જાના. બૈરૂતમેં મુઝે ઈસ્કા ઈન્આમ મિલેગા."

બાર્બરા જલ ઉઠી. ઉસ રાત ઉસ્કા દીમાગ જૈસે જવાબ દે ગયા. માર્ટિન તો ઉસ્કે પીછે પળા હી રહતા થા. ઉસ રાત વહ ખૂદ માર્ટિનકે પાસ ગઈ ઔર ઉસે કહા કે વહ મેર્નિયાસે ઈન્તિકામ લેના ચાહતી હે. ઉસ્ને ઈસ ખૌફકા ઈઝહાર ભી કિયા કે બૈરૂત પહુંચ કર ઉસે સઝા મિલેગી કયૂંકે કાહિરામેં ઉસ્સે અપની ઝમીનદોઝ સરગર્મિયોંમેં કોતાહી હૂઈ થી વહ અપને આપકો બેબસ ઔર તન્હા મહસૂસ કરને લગી થી. વહ માર્ટિનસે મદદ, હમદર્દી ઔર પનાહ માંગ રહી થી. માર્ટિન તો ઉસ્કા શૈદાઈ થા. ઉસ્ને બાર્બરાસે મદદકા મુઆવઝા યહ માંગા કે ઉસીકી હો જાએ. બાર્બરા કોનસી શરીફ લળકી થી. વહ માન ગઈ. ગુનાહોંમેં પલી હૂઈ ઔર ગુનાહોંકી તર્બિયત યાફતા લળકીકે લિએ યહ મુઆવઝા જો માર્ટિનને માંગા થા

કોઈ ઝિયાદા નહીં થા. માર્ટિનને ફૌરન એક તર્કીબ સોચ લી ઔર બાર્બરાકો બતા દી. ઉસ પર અમલ દરઆમદકે લિએ અગલી રાત મુકર્રર કી ગઈ.

અગલી રાત જહાં કિયામ કિયા ગયા વહ સહરાકા બળા હી હોલનાક ખિત્તા થા. દૂર દૂર તક અજીબો ગરીબ શકલોંકે ટીલે ખળે થે. બા'ઝ સુતૂનો ઔર મિનારો જૈસે થે. બા'ઝ ટેળી ટેળી દીવારોંકી તરહ ઔર કુછ જાન્વરોંકી શકલોંકે ભી થે. યહ ટીલે બિખરે હૂએ થે ! પાની ઔર સબ્ઝેકા વહાં નામો નિશાન ન થા. રાતકો યહ ટીલે યૂં નઝર આતે થે જૈસે દેવ ખળે હોં. ઈસ ખિત્તેમેં કાફલા શામકા અંધેરા ફેલ જાનેકે બા'દ રૂકા. માર્ટિનને અંધેરેસે યહ ફાઈદા ઉઠાયા કે અપના ઘોળા અપને ખૈમેકે સાથ બાંધા ઔર ઝીન ઉતાર કર ઉસ્કે કરીબ રખ દી.

ઈસ્હાકકે લિએ અલગ ખૈમા થા જો માર્ટિનને અપને કરીબ નસબ કરાયા થા. ઈસ્હાકકે મુતા'લ્લિક અબ સર્બરાહ ભી મુત્મઈન હો ગયા થા. રાત ઘોળોં ઔર ઊંટોકે ઈર્દ ગિર્દ મુહાફિઝ સોતે થે. ઐસા ઈમ્કાન નહીં થા કે ઈસ્હાક ઘોળા ખોલ લેગા, કિસીકો પતા ચલે બગૈર ઝીન કસ લેગા ઔર ભાગ નિકલેગા, કાફલેવાલે થકે હૂએ થે. સબ સો ગએ. ઈસ્હાક ભી સો ગયા. આધી રાતકો કિસીકે આહિસ્તા આહિસ્તા હિલાને પર વહ જાગ ઉઠા ઔર સરગોશી સુનાઈ દી "ઉઠો, સાથવાલે ખૈમેકે પાસ ઘોળા ખળા હે. ઝીન પાસ પળી હે. દેર ન કરો, ભાગો."

— "કોન હો તુમ ?"

"બાર્બરા !" લળકીને જવાબ દિયા "મુઝસે યહ ન પુછના કે મુઝે તુમસે કયા હમદર્દી હો સકતી હે. યહ મેં હી થી જિસ્ને તુમ્હેં બતાયા થા કે હમ સબ સલીબી જાસૂસ હેં ઔર તુમ્હેં ગલત બતાયા જા રહા હે કે હમ મુસલમાન હેં. વકત ઝાએઅ ન કરના. સબ સોએ હૂએ હેં. જલ્દી ઉઠો. ઘોળેવાલે ખૈમેસે બાઈં તરફ હો જાના. આગે રાસ્તા સાફ હે. મેં અપને ખૈમેમેં જાતી હૂં."

બાર્બરા અપને ખૈમેમેં ચલી ગઈ. વહાં કમાન પળી થી. ઉસ્ને કમાન ઔર તીરોંકી તર્કશ ઉઠાઈ ઔર ખૈમેસે બાહર નિકલ કર ઉસ રાસ્તેકે કરીબ બેઠ ગઈ જો ઉસ્ને ઈસ્હાકકો ભાગનેકે લિએ બતાયા થા. ઈસ્હાકને બળી તેઝીસે ઘોળે પર ઝીન ડાલ કર કસ લી. ઘોળા ખોલા ઔર દબે પાંવ ચલ પળા. રેત પર ઘોળેકે કદમોંકી આહટ નહીં થી. સબ સોએ હૂએ થે. ખૈમેસે ઝરા દૂર જા કર વહ ઘોળે પર સવાર હુવા. કુછ ઔર આગે જા કર ઉસ્ને એળ લગાઈ. અચાનક ખામોશ ઔર ખુશ્ક રાતમેં કમાનકી "પિંગ" સુનાઈ દી ઔર એક તીર ઈસ્હાકકી પીઠમેં ઉતર ગયા. ફૌરન બા'દ દૂસ્રા તીર આયા ઔર યહ ભી ઉસ્કી પીઠમેં લગા. ઉસ્કે સાથ એક

લળકીકા શોર સુનાઈ દિયા "ભાગ ગયા, ભાગ ગયા, ઉઠો, જાગો."

સબ જાગ ઉઠે. મશા'લે જલાઈ ગઈ. બાર્બરા શોર બપા કિએ હૂએ થી કે કૈદી ભાગ ગયા હે. ઉસ્કે હાથમેં કમાન થી: બહુત જલ્દી ઘોળે દોળા દીએ ગએ. ઉન્હેં ઝિયાદા દૂર ન જાના પળા. ઈસ્હાકકો દો તીરોંને ઘોળેસે ગિરા દિયા થા ઔર ઘોળા કુછ દૂર ખળા થા. તીર કરીબસે ચલાએ ગએ થે ઈસ લિએ જિસ્મમેં ગહરે ઉતર ગએ થે. ઈસ્હાક અભી હોશમેં થા. ઉસે ઉઠા કર લે આએ. સર્બરાહને ઉસ્સે પૂછા કે ઉસે ભાગનેમેં કિસીને મદદ દી થી ? ઉસ્ને જવાબ દિયા "નહીં. મૈંને ઘોળા ઔર ઝિન દેખી. સબ સો ગએ થે. મેં ભાગ ઉઠા" ઉસ્કે ફૌરન બા'દ વહ ગશીમેં ચલા ગયા ઔર ગશી હીમેં શહીદ હો ગયા.

"મૈંને ઉસે ઘોળે પર સવાર હોતે ઔર ભાગતે દેખા થા." બાર્બરાને કહા "ઈત્તિફાકસે કમાન ઔર તર્કશ મેરે ખૈમેમેં થી. મૈંને ઉઠાઈ ઔર ઉસ્કે પીછે દોળી. યકે બા'દ દિગરે દો તીર ચલાએ. દોનોં ઉસે લગ ગએ વર્ના યહ નિકલ ગયા થા."

"આજ હી યહ ઈત્તિફાક ક્યૂં હુવા કે કમાન ઔર તર્કશ તુમ્હારે ખૈમેમેં થી ?" મેર્નિયાને બાર્બરાસે પૂછા.

"ઔર માર્ટિન ! યહ ઘોળા તુમ્હારા થા." સર્બરાહને કહા "યહ કહાં થા ઔર ઝીન કહાં થી ?"

"યહ ઘોળા કૈદીકે ખૈમેકે કરીબ બંધા થા" એક મુહાફિઝને કહા.

"તુમ મેરે ઈસ કારનામે પર મિટ્ટી ડાલના ચાહતે હો ?" બાર્બરાને ગુસ્સેસે કહા "યહ કોઈ અહમ રાઝ કાહિરા લે જા રહા થા. મૈંને ઉસે સિર્ફ ભાગનેસે નહીં રોકા બલ્કે એક રાઝ કાહિરા પહુંચનેસે રોકા."

યહ દરઅસલ માર્ટિનકા તય્યાર કિયા હુવા ડ્રામા કે ઈસ્હાકકો ભાગનેકી સહૂલત દો ઔર બાર્બરા ઘાતમેં બેઠ કર ઉસ પર તીર ચલાએ તાકે યહ કારનામા બાર્બરાકે ખાતેમેં લિખ્ખા જાએ, મગર ઉન્કા સર્બરાહ તજુર્બાકાર જાસૂસ ઔર સુરાગરસાં થા. ઉસ્ને માર્ટિન ઔર બાર્બરાકો ગહરી નઝરોંસે દેખા ઔર કહા "માર્ટિન ! મેં ઈસ પેશેમેં તુમસે બહુત અર્સે પહલે આયા થા. બૈરૂત પહુંચને તક તુમ ઔર બાર્બરા કોઈ બેહતર જવાબ સોચ લો."

યહ ઉન લોગોંકી ઝાતી રિકાબત ઔર દોસ્તી દુશ્મનીકી સિયાસત થી જિસ્કા શિકાર સુલ્તાન અય્યૂબીકા એક બળા હી કીમતી જાસૂસ હો ગયા.

સુલ્તાન અય્યૂબીકી પેશકદમી બહુત તેઝ થી. ઉસ્કી ફૌજ આધીસે ઝિયાદા

મુસાફત તે કરકે ઈસ ઈલાકેમેં દાખિલ હો ગઈ થી જિસ પર સલીબિયોંકા સાયા પળા હુવા થા. ઈસ જગા તક ફૌજિયોંકા હુલયા એક જૈસા થા. ગર્દકી તહોંમેં કિસીકા ચેહરા પેહચાના નહીં જાતા થા. મૈકા મહિના થા જબ સહરા લોહેકી તરહ તપ રહા થા. સબને મુંહ સર કપળોંમેં લપેટ રખ્ખે થે. કોઈ ભી ઈજાઝતકે બગૈર પાની નહીં પી સકતા થા. દસ્તે તરતીબમેં નહીં રહે થે. ઘોળોં ઔર ઊંટોકે સવારોંને પ્યાદોંકો બારી બારી ઘોળોં ઔર ઊંટો પર સવાર કરાને શુરૂઅ કર દિયા. ફિઝા જલ રહી થી ઔર એક ગુંજ દૂર દૂર તક સુનાઈ દે રહી થી "લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહ. લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહ" કભી ચંદ સિપાહી મિલ કર કોઈ તરાના ગાતે થે ઔર ફૌજ જુનૂન ઔર વજદકી કૈફિયતમેં ચલી જા રહી થી.

સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ફૌજકે દરમિયાન જા રહા થા. ઉસ્ને અપને આપકો ભી પાની પીનેકી ઈજાઝત નહીં દી થી. ઉસ્ને ઘોળેસે ઝરા ઉપર ઉઠ કર દેખા ઔર ઘોળેકા રૂખ બદલ કર એળ લગા દી. ઉસ્કી હાઈકમાનકે સાલાર ઔર દિગર અમલા જિસ્મેં તેઝરફતાર કાસિદ ભી થે ઉસ્કે પીછે ગએ. આગે વહી ઈલાકા થા જહાં ઈસ્હાક તુર્ક શહીદ હુવા થા. ડરાવની શકલોંકે ટીલે થે. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉન ટીલોંકે દરમિયાન જા કર ઘોળા રોક લિયા ઔર છાપામાર દસ્તોંકે કમાન્ડર સારિમસે કહા "સારિમ દોસ્ત ! યહાંસે તુમ્હારા કામ શુરૂઅ હોતા હે. અપને દસ્તોંકો ફેલા દો. હર જૈશ દૂસ્રેસે દૂર રહે. આગે જાનેવાલે જૈશ ફૌરન ચલે જાએ."

"ઔર બાકી ફૌજ ઈસી તરહ ચલતી રહે." સારિમ મિસ્રીકે જાનેકે બા'દ સુલ્તાન અય્યૂબીને દૂસ્રોંસે કહા "કુછ હી હો જાએ ફૌજ પેશકદમી જારી રખ્ખે. હમ દુશ્મનકે ઈલાકેમેં આ ગએ હેં."

અહકામ ઔર હિદાયાત દે કર સુલ્તાન અય્યૂબીને ઘોળા આહિસ્તા આહિસ્તા ચલાયા. ઉસે એક તરફ ઝમીન પર ઐસે આસાર નઝર આએ જૈસે યહાં કોઈ મુસાફિર રૂકે હોં. વહીં એક લાશ પળી નઝર આઈ જો રેતમેં દબી હૂઈ થી લેકિન નઝર આતી થી. સુલ્તાન રૂક ગયા. લાશ ખાઈ હૂઈ થી. હડ્ડિયાં નઝર આ રહી થી એક આદમીને ઉસ ઢાંચેકો સીધા કિયા. પીઠ પર દો તીર લગે હૂએ થે. ચેહરેકા ગોશ્ત સૂખ ગયા થા.

"જાને દો." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા. "કિસી કાફલેકા મક્તૂલ મા'લૂમ હોતા હે. સહરામેં આ કર ઈન્સાન પાગલ હો જાતે હેં."

સુલ્તાન અય્યૂબીકો મા'લૂમ નહીં થા કે વહ ઉસ્કા અપના કાબિલે એ'તિમાદ જાસૂસ ઈસ્હાક તુર્ક થા જો ઉસે યહ બતાને આ રહા થા કે બૈરૂત ન જાના. સલીબિયોંને

વહાં અપની ફૌજકો જિસ તરહ ફૈલા રખ્ખા થા ઉસ્કા નકશા ઉસ્ને ઝહનમેં મહફૂઝ કર લિયા થા. ઈસ્હાકકી હડ્ડિયોંકા પિંજરા ઉસે કુછ ભી ન બતા સકા.

છાપામાર જૈશ ઈસ તરહ ફેલ ગએ કે પેશકદમી કરતી હૂઈ ફૌજકે પહલૂઓંમેં દો તીન મીલ દૂર તક ચલે ગએ. દો તીન જૈશ હર અવ્વલસે ભી આગે નિકલ ગએ ઔર અકબમેં ભી ચલે ગએ. ઉન્કી જંગ બૈરૂતસે દૂર હીસે શુરૂઅ હો ગઈ. કુછ ડરાવને ઈલાકેસે આગે નિકલ ગએ કે રાત આ ગઈ. ફૌજ ચલતી ગઈ. આધી રાતકે કરીબ પળાવકા હુકમ મિલા. ફૌજ રૂક ગઈ લેકિન છાપામાર મુતહર્રિક ઔર સરગર્મ રહે. ઉન્કે લિએ અહકામ યહ થે કે કોઈ મશ્કૂક આદમી નઝર આએ ઔર વહ ભાગનેકી કોશિશ કરે તો ઉસે હલાક કર દો. કોઈ કાફલા દેખો તો ઉસે ભી રોક લો ઔર ફૌજ બહુત દૂર આગે નિકલ જાએ તો ઉસે ચલનેકી ઈજાઝત દે.

ફૌજ ચલતી રહી. રૂકતી રહી. સૂરજ તુલૂઅ હોતા, મુજાહિદોંકે ઈસ કાફલેકો જુલ્સાતા ઔર ગુરૂબ હોતા રહા ઔર સુલ્તાનકો પહલી ઈત્તિલાઅ મિલી કે સલીબિયોંકી એક ચોકી પર અપને છાપામારોંને શબખૂન માર કર સબકો ખત્મ કર દિયા. રેગઝાર ખત્મ હોતા જા રહા થા. દરખ્ત ભી નઝર આને લગે થે ઔર કહીં કહીં સબ્ઝા ભી દિખાઈ દેતા થા. છોટે છોટે ગાંવ ભી નઝર આને લગે થે.

બૈરૂતમેં બાલ્ડવિન અપને મુખ્તલિફ ફૌજી શો'બોસે રિપોર્ટે લે રહા થા. ઉસ્કે પાસ અભી વહી ઈત્તિલાઅ થી કે સુલ્તાન અય્યૂબી બૈરૂતકા મુહાસરા કરેગા. ઉસ્ને ઈસ્કા ઈન્તિઝામ તો કર લિયા થા લેકિન ઉસે ઈસ્સે આગે કોઈ ઈત્તિલાઅ નહીં મિલ રહી થી કે સુલ્તાન અય્યૂબીને કાહિરાસે કૂચ કિયા હે યા નહીં. ઈસ દોરાન જાસૂસોંકા યહ કાફલા ભી બૈરૂત પહુંચ ગયા જિસ્ને ઈસ્હાક તુર્કકો પકળા ઔર મારા થા. યહ કાફલા ભી બાલ્ડવિનકો કોઈ ખબર ન દે સકા. બાલ્ડવિનને દેખ ભાલકે લિએ બીસ પચ્ચીસ ઘૂળસવારોંકા એક જૈશ આગે ભેજા થા. વહ ભી વાપસ નહીં આયા થા. વહ વાપસ આ ભી નહીં સકતા થા.

ઘૂળસવારોંકા જૈશ બહુત દૂર નિકલ ગયા થા. ઉસે દૂરસે ગર્દ ઉળતી નઝર આઈ જો કિસી કાફલેકી નહીં હો સકતી થી. ઝમીનસે ઉઠતે હૂએ ગર્દકે યહ બાદલ ફૌજકે હી ઉળાએ હૂએ હો સકતે થે. ઘૂળસવાર ટીલોંકે અંદર ચલે ગએ. ઉન્કા કમાન્ડર એક ટીલે પર ચળ્હા ઔર દેખને લગા, કહીંસે એક તીર આયા જો ઉસ્કી ગરદનકે આર પાર હો ગયા. અચાનક ઉન પર તીર બરસને લગે. ઉન્મેંસે ચંદ એકને ભાગનેકી કોશિશ કી લેકિન સારિમ મિસ્રીકે છાપામારોંને કિસીકો ઝિંદા ન જાને દિયા. ઉસ્કે હથિયાર ઔર ઘોળે કબ્ઝેમેં લે લિએ ગએ.

કોઈ ખબર ન મિલનેકે બાવજૂદ બાલ્ડવિન ઔર ઉસ્કે જર્નેલ મુત્મઈન થે. ઉન્હોંને બૈરૂતકો મુહાસરેસે બચાનેકે લિએ નિહાયત કારગર ઈન્તિઝામાત કર રખ્ખે થે. વહ ઈસ લિએ ભી મુત્મઈન થે કે સુલ્તાન અય્યૂબી અભી કાહિરાસે રવાના નહીં હુવા ઔર જંગ અભી બહુત દૂર હે, લેકિન જંગ શુરૂઅ હો ચુકી થી. જૂં જૂં સુલ્તાન અય્યૂબી આગે બળ્હતા જા રહા થા, છાપામારોંકે હમ્લોં ઔર સરગર્મિયોંકી ઈત્તિલાએં ઝિયાદા આને લગી થી. અબ તો યહ ઈત્તિલાએ આને લગી થી કે ઈત્ને મીલ દૂર દુશ્મનકે એક દસ્તેકે સાથ જળપમેં ઈત્ને છાપામાર શહીદ ઔર ઈત્ને ઝખ્મી હો ગએ. સુલ્તાન અય્યૂબી ઐસી હર ઈત્તિલાઅ પર એક હી જવાબ દેતા "શહીદોંકો કહીં દફન કર દો.... ઝખ્મિયોંકો પીછે ભેજ દો."

યહ સુલ્તાન અય્યૂબીકી જંગી અહલિયતકા કમાલ થા કે વહ અપની ફૌજકો ઐસે ઈલાકેસે સહીહ વ સાલિમ લે જા રહા થા જહાં જગા જગા દુશ્મન મૌજૂદ થા. ઈસ્કે થોળી થોળી નફરીકે છાપામાર જૈશ શબખૂન મારતે, દુશ્મનકી જમઈય્યતકો બીખેરતે ઔર બેકાર કરતે જા રહે થે. બા'ઝ શબખૂન બળે પૈમાનીકી લળાઈકી સૂરત ઈખ્તિયાર કર જાતે થે, લેકિન છાપામાર જમ કર નહીં લળતે થે વહ ભાગતે દોળતે, વાર કરતે ઔર દુશ્મનકી બળીસે બળી જમઈય્યતકો બીખેર દેતે થે. યહ જળપે ઔર ખૂન ખરાબા સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજસે દૂર દૂર હોતા થા.

ઈસકંદરિયામેં હિસામુદ્દીન લુલૂઅકા બહરી બેળા તય્યાર થા. જહાઝોંમેં જાનેવાલી ફૌજ ભી તય્યાર થી. હિસામુદ્દીનને સુલ્તાન અય્યૂબીકી મુસાફત ઔર રફતારકા હિસાબ અંદાઝોંસે રખ્ખા હુવા થા. એક રોઝ ઉસ્ને ફૌજકો જહાઝોંમેં સવાર હોનેકા હુકમ દિયા ઔર રાતકે વકત જહાઝોંસે લંગર ઉઠા કર બાદબાન ખોલ દીએ ગએ. જહાઝ સમંદરકે સીને પર સરકને લગે. ખુલે સમંદરમેં જા કર હિસામુદ્દીનને જહાઝોંકો દૂર દૂર ફૈલા દિયા. વહ માહિર અમીરૂલબહર થા. ઉસ્કે જહાજોમેં જો ફૌજ જા રહી થી ઉસ્કે સાલાર ઔર નાઈબ સાલાર સુલ્તાન અય્યૂબીકે તર્બિયત યાફતા થે. વહ અંધાધુંધ નહીં જા રહે થે. ઉન્હોંને દેખ ભાલકે લિએ તર્બિયત યાફતા ફૌજી માહીગીરોંકે બહરૂપમેં છોટી છોટી બાદબાની કશ્તિયોંમેં આગે ભેજ દીએ થે.

દિનો રાતોંકી મુસાફત તે હો ચુકી થી. ઉફુક પર બૈરૂત ઉભરને લગા થા મગર કોઈ કશ્તી વાપસ નહીં આઈ. હિસામુદ્દીનને જહાઝ રોક દિએ ઔર દેખભાલકે લિએ એક ઔર કશ્તી ઉતારી. રાતકો ઉસ્કે રૂકે હૂએ જહાઝકે કરીબ સમંદરસે

કિસીને ચિલ્લા કર કહા "રસ્સા ફેંકો. રસ્સા ફેંકો" રસ્સા ફેંકા ગયા એક બહરી સિપાહી ઉપર આયા જો અધમુઆ હો ચુકા થા. વહ ઉસ કશ્તીમેં થા જો સમંદરમેં ઉતારી ગઈ થી ઉસ્ને બતાયા કે ઉન્કી કશ્તીકો સલીબિયોંકી એક કશ્તીને રોક લિયા થા. ઉસ્મેં ફૌજી થે. હિસામુદ્દીનકે આદમિયોંને કશ્તી નિકાલનેકી કોશિશ કી. તીરોંકા તબાદલા હુવા. યહ આદમી સમંદરમેં કૂદ ગયા. ઉસ્કે સાથી પકળે ગએ યા મારે ગએ ઔર યહ આદમી યહ ખબર લે કર આ ગયા કે દુશ્મન બેદાર હે. ઈસ્સે યહ સમઝ લિયા ગયા કે દેખ ભાલકે લિએ પહલે જો આદમી ભેજે ગએ થે વહ ભી પકળે ગએ હેં ઔર ઈમ્કાન યહી નઝર આતા હે કે ઈન આદમિયોંસે દુશ્મનકો બહરી બેળેકી આમદકા ઈલ્મ હો ગયા હે. બહરી બેળા બૈરૂતસે ઈત્ની દૂર થા કે સૂરજ ગુરૂબ હોતે બાદબાન ખોલે જાતે તો જહાઝ આધી રાતકો બૈરૂતકે સાહિલસે જા લગતે મગર ખત્રા યહ થા કે સાહિલ પર સલીબિયોંને આતિશી ગોલે ફેંકનેકે લિએ મિન્જનીકે લગા રખ્ખી હોગી, જિન્સે જહાજોકો બચાના મુહાલ હો જાએગા. મગર ઈન ખત્રોંસે ડર કર પીછે રહના ભી મુનાસિબ નહીં થા. સુલ્તાન અય્યૂબીકો સમંદરકી તરફસે મદદકી શદીદ ઝરૂરત હોગી... ઈસી દરમિયાનમેં એક કશ્તી નઝર આઈ યહ અપને બહરી બેળેકી થી. ઉસ્કે બહરી સિપાહી દો સલીબિયોંકો સમંદરસે પકળ લાએ થે. યહ ઉસી કશ્તીમેં થે જિસ્ને હિસામુદ્દીનકે બેળેકી કશ્તી પર હમ્લા કિયા થા યહ ભી સમંદરમેં કૂદ ગએ થે ઔર તેરતે તેરતે ઈધર ઉધર નિકલ આએ થે. ઉન્હેં હાથ પાંવ બાંધ કર સમંદરમેં ઝિંદા ફેંક દેનેકી ધમકી દી ગઈ તો ઉન્હોંને બતાયા કે સાહિલ પર બાલ્ડવિનકી ફૌજ ઘાતમેં હે ઔર જહાઝોંકો આગ લગાનેકે લિએ મિન્જનીકે તય્યાર હે. ઈન સિપાહિયોંસે મઝીદ પૂછગજસે મા'લૂમ હુવા કે બૈરૂતકી ફૌજ અંદર કમ ઔર શહરસે દૂર દૂર ઝિયાદા હે.

યહ ખબર બળી ખૌફનાક થી. અમીરૂલ્બહર હિસામુદ્દીન ઔર સાલારોંને આપસમેં ગોર કિયા ઔર ઈસ નતીજે પર પહુંચે કે ફિરંગિયોંકો હમારી આમદકા પતા ચલ ચુકા હે. યહ મા'લૂમ નહીં થા કે સુલ્તાન અય્યૂબીકો ઈલ્મ હે યા નહીં. ફેસ્લા હુવા કે સુલ્તાનકો ખબર કર દી જાએ. ઉસ વકત ઉસે બૈરૂતકે કરીબ હોના ચાહિએ થા. ઈસ ફેસ્લેકે તહત ઉસી વકત એક કશ્તી ઉતારી ગઈ. જિસ્મેં દો ઘોળે ઔર દો કાસિદ થે. ઉન્હેં બતાયા ગયા કે વહ સાહિલ પર કિસ જગા ઉતરે ઔર વહાંસે કિસ સિમ્ત જાએ. ઉન્હેં બતા દિયા ગયા કે વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકો કયા ખબર દેંગે.

યહ બાદબાની કશ્તી થી. હવાકા રૂખ મુવાફિક થા. બૈરૂતસે દૂર જુનૂબકી તરફ સાહિલસે જા લગી. વહાં ચટ્ટાનેં થીં. કાસિદોંને ઘોળે ઉતારે ઉન પર સવાર હૂએ ઔર હવા હો ગએ. કશ્તી વહી ચટ્ટાનોંમેં છુપા દી ગઈ.

કાસિદ રાતકો પહુંચે મગર સુલ્તાન અય્યૂબી ફિરંગિયોંકે ફંદેમેં આ ચુકા થા. ઉસ્ને બૈરૂતકો મુહાસરેમેં લે લિયા. ખુશ્કીકી તમામ અતરાફ ઉસ્ને ફૌજકો ફેલા દિયા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને મહફૂઝાકે એક દસ્તેકો જવાબી હમ્લેકે લિએ ઈસ્તિઅમાલ કિયા મગર ફિરંગિયોંને જમ કર મુકાબલા કિયા. અગલે રોઝ મુહાસરેકે એક ઔર હિસ્સે પર ઐસા હમ્લા હુવા. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસ્કે ખિલાફ ભી મહફૂઝાકો ભેજા. તબ સુલ્તાનને મહસૂસ કિયા કે વહ મહફૂઝાકો ઈસ્તિ'માલ કિએ બગૈર જંગ જિત લિયા કરતા થા મગર યહાં ઉસ્કે મહફૂઝાકી આધી કુવ્વત ઈબ્તિદા મેં હી લળાઈમેં ઝોંકી ગઈ થી. વહ મુહાસરેકો કમઝોર નહીં કરના ચાહતા. ઉસે કુછ શક હોને લગા.

ઉસ્કા દેખભાલ (રેકી) ઔર છાપામારોંકા ઈન્તિઝામ નિહાયત અચ્છા થા. ઉસે ઈત્તિલાએ મિલને લગી કે અકબમેં હર તરફ દુશ્મન મૌજૂદ હે. એક છાપામાર જૈશમેંસે સિર્ફ એક સિપાહી ખૂનમેં ડૂબા હુવા બચ કર આયા વહ સિર્ફ યહ બતા કર શહીદ હો ગયા કે ઉસ્કા પૂરા જૈશ ફિરંગિયોંકે પૂરે દસ્તેકે ઘેરેમેં આ ગયા થા. કોઈ ભી ઝિંદા નહીં રહા ઔર યહ કે હમારા મુહાસરા ફિરંગિયોંકી બહુત બળી ફૌજકે મુહાસરેમેં હે.

ઉસ્કે ફૌરન બા'દ સમંદરી કાસિદ પહુંચ ગએ. ઉન્હોંને સમંદરકી ખબર સુનાઈ ઔર હિસામુદ્દીનકે લિએ હુકમ માંગા.

"સલીબિયોંકે મૈંને ઈસ તરહ તય્યારીકી હાલતમેં કભી નહીં દેખા થા." સુલ્તાન અય્યૂબીને અપની હાઈકમાનકે સાલારોં વગૈરહસે કહા "સાફ પતા ચલ રહા હે કે ઉન્હેં કબ્લ અઝ વકત પતા ચલ ગયા હે કે હમ બૈરૂતકે મુહાસરેકે લિએ આ રહે હૈં. હમ ખૂદ મુહાસરેમેં આ ગએ હે. અપને ઠિકાનેસે ઈત્ની દૂર આ કર મેં હારી હૂઈ જંગ નહીં લળ સકતા." ઉસ્ને હિસામુદ્દીનકે કાસિદોંસે કહા "હિસામુદ્દીનસે કહો કે બેળા વાપસ લે જાએ ઔર ઉસ્મેં જો ફૌજ હે વહ ઈસકંદરિયા ઉતર કર દમિશ્ક રવાના હો જાએ."

કાસિદ ચલે ગએ તો સુલ્તાન અય્યૂબીને મોસૂલકી તરફ પસ્પાઈકી હિદાયાત દેની શુરૂઅ કર દી, લેકિન પસ્પાઈ આસાન નહીં થી. ઉસ્કે લિએ ભી છાપામારોંકો ઈસ્તિ'માલ કિયા ગયા. રાતોંકો દસ્તે આહિસ્તા આહિસ્તા સમેટે ઔર નિકાલે

ગએ. કુછ ઝળપે હૂઈ લેકિન છાપામારોં ઔર અકબી દસ્તે (રિયરગાર્ડ)ને જાન ઔર ખૂનકી કુર્બાનિયાં દે કર ફૌજકો વહાંસે નિકાલ લિયા. ફિરંગિયોંને તઆકુબ ન કિયા.

મોસૂલકે રાસ્તેમેં સુલ્તાન અય્યૂબીકો મોસૂલસે આયા હુવા એક જાસૂસ મિલા જિસ્ને ઉસે ઈસ્હાક તુર્કકી રવાનગી ઔર મોસૂલકે વાલી ઈઝ્ઝુદીનકે અઝાઈમકે મુતા'લ્લિક પૂરી ઈત્તિલાઅ દી. સુલ્તાન ગુસ્સેસે લાલ હો ગયા. ઈસ્ને હુકમ દે દિયા કે મોસૂલકો મુહાસરેમેં લે લિયા જાએ.

કાઝી બહાઉદ્દીન શદાદને અપની યાદદાશ્તોંમેં લિખ્ખા હે "સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી બરોઝે જુમેરાત ૧૧ રજબ ૫૭૮ હિજરી (૧૦ નવમ્બર ૧૧૮૨ ઈસ્વી) મોસૂલકે કરીબ પહુંચા. મેં ઉસ વકત મોસૂલમેં થા. ઈઝ્ઝુદીનને મુઝે કહા કે મેં ખલીફાકી મદદ હાસિલ કરને જાઉં. મેં દજલાકે સાથ સાથ ઈત્ની તેઝ રફતારીસે ગયા કે દો દિનોં ઔર દો ઘંટોંમેં બગદાદ પહુંચ ગયા. ખલીફાને મુઝે કહા કે શૈખુલઉલમાસે કહેંગે કે મોસૂલવાલોં ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીકે દરમિયાન સુલહ સફાઈ કરા દે. મોસૂલકે વાલીને આઝર બાઈજાનકે હુકમરાનકો મદદકે લિએ કહ દિયા થા મગર મગર હુકમરાનને જો શરાઈત પેશ કી ઉન્સે બેહતર યહ થા કે ઈઝ્ઝુદીન સુલ્તાન અય્યૂબીકે આગે હથિયાર ડાલ દે."

સુલહ સફાઈકી બાત ચીત હોને લગી. ૧૬ શાબાન. ૫૭૮ હિજરી (૧૫ ડિસમ્બર ૧૧૮૨ ઈસ્વી)કે રોઝ સુલ્તાન અય્યૂબીને મોસૂલકા મુહાસરા ઉઠા લિયા ઔર નસીબાકે મુકામ પર ફૌજકો લંબે અર્સેકે લિએ પળાવ ડાલનેકા હુકમ દિયા.

"બૈરૂતકા મુહાસરા સલીબિયોંને નહીં મેરે ઈમાનફરોશ ભાઈયોંને નાકામ કિયા હે." સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને અપને સાલારોંસે કહા "મેં આપસકે ખૂન ખરાબેસે બચના ચાહતા થા મગર યહ મુમ્કીન નઝર નહીં આતા."

સુન્નત, સારા ઔર સલીબ

બૈરૂતકે મુહાસરેકી નાકામી સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકી દૂસ્રી શિકસ્ત થી. ઈસ નાકામીને ઉસ્ને ખોયા કુછ ભી નહીં થા મગર પાયા ભી કુછ નહીં થા ઈસ લિએ વહ ઈસે અપની શિકસ્ત સમઝતા થા. અગર સુલ્તાન અય્યૂબીકી નહીં તો યહ ઉસ્કી ઈન્ટેલિઝન્સકી શિકસ્ત ઝરૂર થી. બૈરૂતવાલોંકો કબ્લ અઝ વકત પતા ચલ ગયા થા કે સુલ્તાન અય્યૂબી બૈરૂતકો મુહાસરેમેં લેને આ રહા હે. સલીબિયોંકો યહ ખબર કાહિરાસે હી મિલી હોગી, હાલાંકે સુલ્તાનને અપને હાઈકમાન્ડકે સાલારોંકે સિવા કિસીકો પતા ચલને નહીં દિયા થા કે ઉસ્કા હદફ કયા હે.

"આપ ઈસે શિકસ્ત ન કહે." એક સાલારને સુલ્તાન અય્યૂબીકો માયૂસીકે આલમમેં દેખ કર કહા "બૈરૂત વહીં હે જહાં પહલે થા. વહીં રહેગા. હમ ઈસ શહર પર એક ઔર હમ્લા કરેંગે."

"ઈત્ના બળા શિકાર મેરે હાથસે નિકલ ગયા." સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને કહા "મેં ઈસે મુહાસરેમેં લેને ઔર ઈસ પર કાબિઝ હોને આયા થા લેકિન મેં ખૂદ મુહાસરેમેં આ ગયા ઔર મુઝે મુહાસરા ઉઠા કર પસ્પા હોના પળા. યહ શિકસ્ત નહીં તો ઔર કયા હે ? હમેં તસ્લીમ કરના ચાહિએ કે યહ શિકસ્ત હે મેરે મુશીરોં ઔર સાલારોંમેં ભી ઈમાનફરોશ મૌજૂદ હે."

ખૈમેમેં સન્નાટા તારી હો ગયા. ઉસ વકત સુલ્તાન અય્યૂબી નસીબાકે મુકામ પર ખૈમાઝન થા. બહુત દિન ગુઝર ગએ થે. ઉસ્કી ફૌજ બહુત થકી હૂઈ થી. બહુતસી નફરી ઝખ્મી ભી થી. ઉસ્ને કાહિરાસે બૈરૂત તક બહુત તેઝ પેશકદમી કરાઈ થી. મહીનોકા ફાસ્લા દિનોંમેં તે કિયા થા. ફાસ્લા તૈ કરનેકે ફૌરન બા'દ ફૌજકો સલીબિયોંકે મુહાસરેસે નિકલનેકે લિએ ખૂનરેઝ લળાઈ લળની પળી, ફિર તેઝરફતાર પસ્પાઈ હૂઈ. સુલ્તાન અય્યૂબીને ફૌજકો મુકમ્મલ આરામ દેનેકે લિએ નસીબાકે મુકામ પર પળાવ કિયા.... આરામ ફૌજકે લિએ થા, સુલ્તાન અય્યૂબીકી તો નીંદ ભી ઉળ ગઈ થી. દિનકો વહ બેચેનીસે ખૈમેમેં ટહલતા યા બાહર નિકલતા ઈધર ઉધર ઘુમતા રહતા થા. અપને સાલારોંકે સાથ ભી કમ હી બોલતા થા. ઐસી કૈફિયતમેં ઉસે એક સાલારને કહા કે ઈસે શિકસ્ત ન કહેં. સુલ્તાન અય્યૂબીકા જવાબ સુન કર સાલાર ખામોશ હો ગયા. સુલ્તાન અય્યૂબી અપને ખૈમેમેં ટહલ રહા થા. વહાં એક સાલાર ઔર ભી થા. બહુત દેર તક દોનોં સાલાર ખામોશ રહે. સુલ્તાન અય્યૂબીકે મિઝાજમેં જૈસે ગુસ્સા થા હી નહીં, ફિર ભી સાલાર ઉસકે સાથ બાત

કરતે ડરતે થે.

"તુમ દોનોં કયા સોચ રહે હો ?" સુલ્તાન અય્યૂબીને પૂછા.

"મેં સોચ રહા હૂં કે આપ ઈસી તરહ માયૂસી ઔર ગુસ્સેકી હાલતમેં રહે તો આપકે ફેસ્લે મઝીદ નુકસાનકા બાઈષ બનેંગે" એક સાલારને કહા "મૈંને આપકો ઈસ હાલતમેં રમલાકી શિકસ્તકે વકત ભી નહીં દેખા થા. અપને આપકો ઠંડા કરે ઔર ઈસ જઝબાતી કૈફિયતસે નિકલનેકી કોશિશ કરેં."

"ઔર મેં સોચ રહા હૂં કે કુફ્ફાર હમારી જળોંમેં ઉતર ગએ હેં." દૂસ્રે સાલારને કહા "હમ ઈસ વકત અપની સરઝમીન પર ખળે હેં. હમારી જંગ સલીબિયોંસે હે ઔર હમારા મકસદ ફલસ્તીનકી આઝાદી હે મગર મુસલમાન ઉમરામેંસે કોઈ એક ભી અમીર હમારે પાસ નહીં આયા. ઈઝ્ઝુદ્દીન ઔર ઈમાદુદ્દીન કહાં હે ? કયા ઉન્હોંને હમારે સાથ મુઆહદા નહીં કિયા થા કે ઝરૂરતકે વકત હમેં અપની ફૌજ દેંગે ? ઉન્કા યહ સર્દ રવય્યા બતાતા હે કે વહ અભી તક સલીબિયોંકે હાથોંમેં ખેલ રહે હેં. તો કયા હમ આપસમેં લળતે રહેંગે ?"

સુલ્તાન અય્યૂબી ખૈમેમેં ટહલ રહા થા રૂક ગયા. આસમાનકી તરફ દેખ કર ઉસ્ને આહ ભરી ઔર કહા "મેરે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી ઉમ્મતકા ઝવાલ શુરૂઅ હો ગયા હે. જબ ગૈરમઝહબકે અષ્રાત કબૂલ કિએ જાતે હે તો ઉસકા નતીજા યહી હોતા હે જો હમ દેખ ઔર ભૂગત રહે હે. સલીબી ઔર યહૂદી મુસલમાનોંકો અપના ગુલામ બનાનેકે લિએ ઈન્સાની ફિત્રતકી સબસે બળી કમઝોરીકો ઈસ્તિ'માલ કર રહે હેં યહ કમઝોરી લાલચ હે. ઈન્સાનોં પર હુકૂમત કરનેકા લાલચ, બાદશાહ ઔર શહઝાદા બનનેકા લાલચ ઔર યહ લાલચકે મેં રૂઈ જૈસે મુલાયમ કાલીનો પર ચલૂ ઔર લોગ નંગે પાંવ ગરમ રેત પર ચલે, ઉન્કે પાંવ જલેં તો મેરે આગે સજ્દે કરેં. જબ યહ લાલચ દિલમેં ઉતર જાતા હે તો દિલસે ઈમાન નિકલ જાતા હે. અકલ પર ઐસા પર્દા પળતા હે કે કૌમી ગૈરત ઔર ખુદારી બેમા'નાસે જઝબે બન જાતે હેં. જબ કોઈ ઈન્સાન ઈસ મુકામ પર પહુંચ જાતા હે તો વહ ગદ્દારીકો કાબિલે ફખ્ર ઈક્દામ સમઝતા હે. સલીબિયોંને હમારે બેશતર ઉમરાકો ઈસ મુકામ તક પહુંચા દિયા હે. ઉન્હોંને અપની તહઝીબકી બેહયાઈ મુસલમાનોંમેં ભી ફેલા દી હે. જબ તહઝીબ બદલ જાતી હે તો મઝહબ એક કમઝોરસા ખોલ બનકે રહ જાતા હે જો ઉતાર કર ફેંકા ભી જા સકતા હે ઔર કૌમકો ધોકા દેનેકે લિએ અપને ઉપર ચળ્હાયા ભી જા સકતા હે."

દોનોં સાલાર ખામોશીસે સુન રહે થે. સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ઠહરી

ઠહરી આવાઝમેં બોલ રહા થા. વહ ચુપ હો ગયા, ફિર ગહરા સાંસ લે કર બોલા "તુમ મહસૂસ નહીં કર રહે કે યહ ભી મેરી શિકસ્ત હે કે મેં જો અમલકે મૈદાનકા મર્દ હૂં ખૈમેમેં ખળા ઔરતોંકી તરહ બાતેં કર રહા હૂં. હમેં ઈસ વકત બૈતુલ્મુકદસમેં હોના ચાહિએ થા. મેરી પેશાની મસ્જિદે અકસામેં સજદે કરનેકો તળપ રહી હે. મુઝે ઉન શહીદોંકે ખૂનકા ખિરાજ અદા કરના હે જો ફલસ્તીનકી આબરૂ ઔર આઝાદી પર કુર્બાન હો ગએ હૈં." સુલ્તાન અય્યૂબીકી આવાઝમેં યકલખ્ત કહર આ ગયા. ઉસ્ને ટહલતે ટહલતે રૂક કર સાલારોંકે સામને ખળે હો કર કહા "કયા તુમ ઈન બચ્ચોંકા સામના કર સકતે હો ? જિન્હેં મેરે હુકમ ઔર મેરે અઝ્મને યતીમ કિયા હે ? કયા તુમ ઉન ઔરતોંકે સામને જા કર અપના સર ઊંચા કર સકતે હો જિન્કે ખાવિંદ ના'રે લગાતે હમારે સાથ આએ ઔર ઉન્કે લહૂ લુહાન જિસ્મ ઘોળોંકે સુમોંસે કીમા હો ગએ ? તુમ ઉન ખૂબરૂ ઔર જવાન છાપામારોંકો કૈસે ભૂલ સકતે હો જો હમસે બહુત દૂર દુશ્મનકે ઈલાકોંમેં દૂર અંદર જા કર શહીદ હૂએ ?.... મેં ઉન્મેંસે કિસીકે માંકે સામને જાને ડરતા હૂં. ડરતા ઈસ લિએ હૂં કે ઉસ્ને યહ કહ દિયા કે મેરા બેટા વાપસ કરો યા મુઝે કિબ્લએ અવ્વલ લે ચલો જહાંમેં અપને બેટેકી શહાદત પર શુકરાનેકે નફલ પળ્હૂં તો મેં ઈસ માંકો કયા જવાબ દૂંગા ?"

"શહીદોંકા ખૂન રાઈગા નહીં જાએગા મોહતરમ સુલ્તાન ! યહ છાપામાર દસ્તોંકે સાલાર સારિમ મિસ્રીકી આવાઝ થી જો સુલ્તાન અય્યૂબીકે ખૈમેકે દરવાઝેમેં આ ખળા હુવા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીકી ઉધર પીઠ થી."

"કિસી શહીદકી માં અપને બેટેકા ખૂનકા હિસાબ નહીં માંગેગી. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકા કલિમા પળ્હનેવાલી માંઓંકા દૂધ આબે ઝમઝમ જૈસા પાક ઔર મુકદસ હૈં. ઉસ દૂધકે પલે હૂએ બેટે આપકે હુકમસે નહીં અલ્લાહકે હુકમસે લળા કરતે હૈં. આપ ઉન્કે ખૂનકા ખિરાજ અપને ઝિમ્મે ન લે. ગદ્દારોંકે ખૂનકી બાત કરે. હમારી તલ્વારેં ગદ્દારોંકે ખૂનકી પ્યાસી હે."

"તુમને મેરે હોસ્લેમેં જાન ડાલ દી હે સારિમ !" સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "મેરે યહ દોનોં રફીક ભી મુઝે યહ કહ રહે થે કે માયૂસ ઔર જઝબાતી હોનેકી ઝરૂરત નહીં."

"ઝરૂરત હે ભી કયા !" સારિમ મિસ્રીને કહા "શિકસ્ત શિકસ્ત હે મગર દાઈમી નહીં. હમ ઉસે ફતહમેં બદલ સકતે હૈં ઔર બદલ કર દિખાએંગે."

"અગર બાત મૈદાને જંગકી હોતી તો મેં એક બાઝૂ કટવા કર ભી માયૂસ ઔર પરેશાન ન હોતા." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "મુશ્કિલ યહ પૈદા હો ગઈ હે કે

દુશ્મન ઝમીનકે નીચે ચલા ગયા હે. સલીબી ઔર યહૂદી હમારી કૌમમેં ઐસે ઝહરીલે અષ્રાત છોળ રહે હૈં જો પૂરકશીશ ઔર તિલિસ્માતી હે. કૌમ ઔર ફૌજકે મુતા'લ્લિક મુઝે ઈત્મીનાન હે. સિપાહી ઔર આમ આદમી ઈન અષ્રાતકો કબૂલ નહીં કરતા. ઉન્હેં વહ ચંદ એક અફરાદ કબૂલ કરતે હૈં ઔર કર ચુકે હૈં જિન્કા અષર કૌમ પર હે. યહ ઉમરા ઔર હાકિમોકા તબકા હે. ઉન્મેં બા'ઝ મઝહબી પેશ્વા ભી શામિલ હે ઔર ઉન્મેં ચંદ એક સાલાર ભી હે જો રિયાસતોંકે હુકમરાન બનનેકે ખ્વાબ દેખ રહે હૈં. યહ ઈમાન ફરોશોંકા ગિરોહ હૈં જો સીધે સાદે લોગોંકો મઝહબકા ધોકા દે કર ઉન્મેં મઝહબકા જુનૂન પૈદા કરતે ઔર ઉન્હેં મુસલમાન ભાઈયોંકે ખિલાફ ઉકસાતે, ભળકાતે ઔર અપને મફાદકે લિએ ઈસ્તિ'માલ કરતે હૈં ગૈરમઝહબકે લોગ મુસલમાન ઉમરા ઔર ઉસી મર્તબેકે તબકેકો અપને ઝેરે અષર લેતે હૈં. ફિર યહ તબ્કા લોગોંકો મઝહબ ઔર મુહબ્બતકા ધોકા દેતા ઔર ઉન્હેં ભૂકા ઔર બેબસ રખતા હે તાકે લોગ યહ ન દેખ સકે કે યહ તબકા દરેપર્દા કયા કર રહા હે ?"

"મગર હમ આલિમ નહીં." એક સાલારને કહા "હમ ખતીબ ઔર મસ્જિદોંકે ઈમામ નહીં કે તલ્વારેં ફેંક કર લોગોંકો વઅઝ ઔર ખુત્બે સુનાતે ફિરે. હમેં યહ મસ્લા તલ્વારસે હલ કરના હોગા. ઈન પથ્થરોંકો ઘોળોંકે સુમ્મો તલે રોંદના હોગા."

"યહ લોગ કુર્આનકે મુન્કિર હે." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "કુર્આનકા હુકમ બળા વાઝેહ હે કે કુફ્ફારકો દોસ્ત મત સમઝો. ઉન્કી બાતોંમેં ન આઓ. તુમ નહીં જાન્તે કે ઉન્કે દિલ હમારે ખિલાફ નફરતોંસે ભરે હૂએ હે."

"યહ લોગ નામકે મુસલમાન હે." સારિમ મિસ્રીને કહા "કુર્આનકા ઉન્કે સાથ કોઈ તા'લ્લુક નહીં."

"યહ સૂરતેહાલ બહુત નુકસાન દેહ હે કે ઈન લોગોંને કુર્આન ભી હાથોંમેં ઉઠા રખ્ખા હે ઔર કુફ્ફારકે ઈશારોં પર ભી નાચ રહે હૈં." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "કૌમને હમેશા ઐસે હી સર્બરાહોંકે હાથોં ધોકા ખાયા હે જિન્કે હાથોંમેં કુર્આન ઔર દિલમેં સલીબ હે. યહ લોગ અઝાનકી આવાઝ પર ખામોશ હો જાતે હૈં મગર ઉન્કે દિલોંમેં ગિરજોંકે ઘંટે બજતે હૈં. કૌમ ઉન્કા અસલી રૂખ નહીં દેખ સકતી ઔર ઉન્કે દિલકી આવાઝ નહીં સુન સકતી યહી વજહ હે કે હમ એક ખાનાજંગીમેં એક દૂસરેકા ખૂન બહા ચુકે હૈં ઔર દૂસરી ખાનાજંગીકી તલ્વાર હમારી ગરદન પર લટક રહી હે."

"હમ ઈસ તૂફાનકો રોક સકેંગે." એક સાલારને કહા "લેકિન મુઝે યહ

કહનેકી ઈજાઝત દીજિએ કે હમ અબ કોઈ મુઆહદા ઔર કોઈ સુલહનામા ન કરેં હમેં અપને ભાઈયોંકા ખૂન બહાના પળેગા ઔર હમેં ઉન્કે હાથોં મરના ભી હોગા.''

સુલ્તાન અય્યૂબીકે ચેહરે પર ઉદાસીકા સાયા આ ગયા. ઉસ્કી આંખે જૈસે ઉફુક પર કિસી ચીઝકો દેખ રહી થી. સાફ પતા ચલ રહા થા કે ઉસ્કી નઝરેં આનેવાલી સદિયોંકા સીના ચાક કર રહી હે. ખૈમેમેં એક બાર ફિર ગહરા સુકૂત તારી હો ગયા. તીનોં સાલાર અપને સુલ્તાનકે ઈસ તા'ષ્ષુરસે જો ઉસ પર કભી કભી તારી હોતા થા અચ્છી તરહ વાકિફ થે.

''મેરે અઝીઝ રફીકોં !'' સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા ''મુઝે નઝર આ રહા હે કે મેરે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી ઉમ્મત આપસમેં લળ લળ કર ખત્મ હો જાએગી. સલીબી ઔર યહૂદી ઈસે ખાનાજંગીમેં ઉલ્ઝાએ રખ્ખેંગે. હુકમરાનીકા લાલચ ભાઈકો ભાઈકા દુશ્મન બનાએ રખ્ખેગા. ફલસ્તીન ખૂનસે લાલ હોતા રહેગા. મુસલમાન હુકમરાન સલ્તનતોંમેં બટ કર ઐશો ઈશ્રતમેં પળે રહેંગે. હમારા કિબ્લએ અવ્વલ ઉમ્મતે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકો પુકારતા રહેગા ઔર ઈસ પુકારકો કોઈ મુસલમાન નહીં સુનેગા. અગર કોઈ ફલસ્તીનકી સરઝમીનકો આઝાદ કરાને ઉઠેગા તો વહ કોઈ હમારે જૈસા દીવાના હોગા. ઐસા દીવાનોંકો ખૂદ અપને મુસલમાન હુકમરાન ધોકે દેંગે ઔર દરેપર્દા દોસ્ત બને રહેંગે. તુમને કહા હે કે હમ ઈસ તુફાનકો રોક સકેંગે, મગર હમારે મરનેકે બા'દ યહ તૂફાન ફિર ઉઠેગા.''

''ફિર એક ઔર સલાહુદ્દીન અય્યૂબી પૈદા હોગા.'' સાલાર સારિમ મિસ્રીને કહા ''એક ઔર નુરૂદીન ઝંગી પૈદા હોગા. મુસલમાન માંએં મુજાહિદીનકો જનમ દેતી રહેંગી.''

''ઔર યહ મુજાહિદ અય્યાશ હકુમરાનોંકે હાથોંમેં ખિલોને બને રહેંગે.'' સુલ્તાન અય્યુબીને તંઝિયા લહજેમેં કહા ''ઔર વહ વકત ભી આ જાએગા જબ ફૌજ ભી અય્યાશ સિપાહિયોંકા ગિરોહ બન જાએગી ઔર ઉસ્કે સાલાર કુફફારકે હાથોંમેં ખેલેંગે.'' સુલ્તાન અય્યૂબી ઈસ અંદાઝસે ખામોશ હો ગયા જૈસે ઉસે કુછ યાદ આ ગયા હો. ઉસ્ને તીનોં સાલારોંકી તરફ બારી બારી દેખા ઔર કહા ''મગર હમ યહ બાતેં કબ તક કરતે રહેંગે ? હમ ચારોં એક દૂસ્રેકો ખુત્બે સુના રહે હેં. અલ્લાહકે સિપાહી ખતીબ નહીં હુવા કરતે. હમેં અમલ કરના હે. હમ મૈદાને અમલકે મર્દ હે. સારિમ ! તુમને મેરી પહલી હિદાયતકે મુતાબિક અપને છાપામાર દસ્તોંકો મેરી બતાઈ હૂઈ જગહોં પર ફૈલા રખ્ખા હોગા ઔર તુમ જાન્તે હો કે હમારી ઈસ ખૈમાગાહ કિસ ખત્રેમેં હે.''

"અછ્છી તરહ જાન્તા હૂં સુલ્તાને મોહતરમ !" સાલાર સારિમ મિસ્રીને જવાબ દિયા "હમ બૈરૂતકા મુહાસરા ઉઠા કર ઈસ તરફ આએ થે તો હમારી તવક્કુઅકે ખિલાફ સલીબિયોંને હમારે તઆકુબમેં ફોજ નહીં ભેજી, લેકિન હમ ઈસ ખૂશફહમીમેં મુબ્તલા નહીં હૂએ કે સલીબી હમેં બખ્શ દેંગે. મેં વુષૂકસે કહ સકતા હૂં કે વહ ખુલા હમ્લા નહીં કરેંગે. વહ હમ પર હમારે અંદાઝકે શબખૂન મારેંગે, બલ્કે ઉન્કે છાપોં ઔર શબખૂનોકા સિલ્સિલા શુરૂઅ હો ગયા હે. ખૈમાગાહસે બહુત દૂરસે ફિરંગિયોં ઔર હમારે ગશ્તી દસ્તોંકી છોટી છોટી ઝળપોંકી ખબરેં આને લગી હૈં. મૈંને છાપામાર દસ્તોંકો દૂર દૂર તક ફૈલા રખ્ખા હે. મુઝે શક હે કે કુફ્ફારકા અડ્ડા કહીં બાહર નહીં બલ્કે મોસૂલમેં હે ઔર વાલિએ મોસુલ ઈઝ્ઝુદીન ઉન્હેં પનાહ ઔર મદદ દે રહા હે."

"અગર ઐસી બાત હે તો મુઝે ઈસ્કી ઈત્તિલાઅ મિલ જાએગી." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "અગર મોસૂલમેં હી સલીબિયોંકા ખુફયા અડ્ડા હુવા તો મેં ઉસ્કા બંદોબસ્ત કર લૂંગા." ઉસ્ને દૂસ્રે દો સાલારોંસે કહા "હમેં મુસલમાન ઉમરાકે ઉન કિલ્ઓં પર કબ્ઝા કરના હોગા જો મોસૂલ ઔર હલબકે દરમિયાન હે. મેં ઈન દોનોં શહરોંકો એક દૂસ્રેસે કાટ દેના ચાહતા હૂં. વહ એક દૂસ્રોંકી મદદ કરનેકે કાબિલ નહીં રહેંગે. ઉન્કે કાસિદોંકો ભી રાસ્તા નહીં મિલેગા. મૈંને બહુત કોશિશ કી હે કે મેરી તલ્વાર કિસી મુસલમાનકે ખિલાફ નિયામસે ન નિકલે લેકિન મેં નાકામ રહા.મેં ઈન હુકમરાનોં ઔર ઉમરાકો ખત્મ કરૂંગા જો સલીબિયોંકે દોસ્ત હે. મેં ખૂદ કૌમકી આળમેં નહીં બેઠુંગા ન કૌમકા ખૂન બહને દૂંગા. મેં ઉન ઉમરાકો ઘુટનો બિઠાઉંગા જો કૌમકો ગુમરાહ કર રહે હૈં."

સુલ્તાન અય્યૂબીને નકશા નિકાલા ઔર અપને સાલારોંકો દિખાને લગા.

બૈરૂતમેં બાલ્ડવિનકે મહલમેં ઉસ્ને અપને સાલારોં ઔર તીન ચાર સલીબી હુકમરાનોંકો બુલા કર રખ્ખા થા. બહુત બળી ઝિયાફતકા એહતિમામ થા. બેશુમાર સલીબી મેહમાનોંમેં દો મુસલમાન ભી શરાબકે પ્યાલે ઉઠાએ ઈધર ઉધર ઘુમતે નઝર આ રહે થે. શરાબ પેશ કરનેવાલી લળકિયાં ઐસે બારીક રેશ્મી લિબાસમેં મલ્બુસ થી કે ઉર્યાં લગતી થી. જૂં જૂં શરાબ અસર દિખાતી જા રહી થી લળકિયોંકે સાથ મેહમાનોંકી દસ્ત દરાઝી બળ્હતી જા રહી થી ઔર લળકિયાં પહલેસે ઝિયાદા બેશરમ હોતી જા રહી થી. ઈન દો મુસલમાન મેહમાનોંકી તરફ દૂસ્રે મેહમાનોંકી નિસ્બત ઝિયાદા તવજ્જુહ દી જા રહી થી. વહ લળકિયાં ઉન્કે ગિર્દ અઠકેલિયાં

કરતી ફિર રહી થી. યહ દોનોં મેહમાન લિબાસ ઔર શકલો સૂરતસે કિસી શાહી ખાનદાનકે અફરાદ મા'લૂમ હોતે થે.

એક સલીબી આયા. દોનોંસે કહા કે ઉન્હેં શાહ બાલ્ડવિનને અપને કમરેમેં બુલાયા હે. દોનોં શરાબકે પ્યાલે રખ કર ચલે ગએ. વહ જિસ ગુલામ ગર્દિશસે ગુઝર કર બાલ્ડવિનકે કમરેમેં ગએ ઉસ્મેં એક આદમી હાથમેં બર્છી ઉઠાએ ફૌજી અંદાઝસે ટહલ રહા થા. ઈસ્કા લિબાસ ખાસ કિસ્મકા થા. ઉસ્કે પહલૂમેં જો તલ્વાર લટક રહી થી, ઉસ્કી નિયામ પાલિશસે ચમક રહી થી. ઉસ્કે સર પર ફોલાદકી ચમકદાર ખોદ થી મહલમેં ઈસ લિબાસમેં કઈ એક આદમી સીને તાને ઔર ગરદને અકળાએ ટહલ રહે થે. યહ મહલકે ખુસૂસી મુલાઝિમ થે. જો સાલારોંકે કમરોંકે સામને મૌજૂદ રહતે ઔર ઝિયાફતોંમેં બરામદે ઔર ગુલામ ગર્દિશોંમેં ટહલતે રહતે થે. ફાનૂસોંકે લિબાસમેં ઉન્કી ચાલ ઔર અછ્છી લગતી થી. યહ દરઅસલ નુમાઈશકે લિએ રખ્ખે ગએ થે ઔર યહ તર્બિયત યાફતા લળાકે ભી થે. યહ આદમી જિસ્ને દો મુસલમાનોંકો બાલ્ડવિનકે કમરેકી તરફ જાતે દેખા, ગોરે રંગકા થા. વહ રૂક કર ઉન્હેં જાતે હૂએ દેખતા રહા. વહ દોનોં બાલ્ડવિનકે કમરેમેં દાખિલ હો ગએ ઔર દરવાઝા બંદ હો ગયા. ઈસ દરવાઝેકે સામને ઈસી આદમી જૈસે લિબાસમેં દો આદમી પહરે પર ખળે થે. ઈન્મેંસે એકને ઉસે કહા "હેલો જેકબ, ઈધર કયૂં ઘુમતે ફિર રહે હો ? ઉધર જાઓ જહાં પરિયાં નાચ રહી હે. હમ તો યહાંસે એક કદમ ભી ઈધર ઉધર નહીં હો સકતે."

જેકબને ઉન્કે મઝાકકા જવાબ દે કર કહા "યહ દો આદમી જો અંદર ગએ હેં મુસલમાન મા'લૂમ હોતે હેં. કોન હે યહ ?"

"તુમ્હેં ઈન્સે કયા દિલચસ્પી હે ?"

"તુમ મુઝસે પૂછ રહે હો કે ઈન્સે મુઝે કયા દિલચસ્પી હે ?" જેકબને કહા, "કયા તુમ જાન્તે નહીં કે મુસલમાનોંકે ખિલાફ કિત્ની નફરત પાઈ જાતી હે ? યહ દોનોં કિસી જુનૂની સલીબી યહૂદીકે હાથોં કત્લ હો સકતે હેં. ઉન્કી હિફાઝતકી ઝિમ્મેદારી હમેં દે દી ગઈ હે લેકિન યહ નહીં બતાયા ગયા કે યહ મુસલમાન હે યા મુસલમાન ઈલાકેકે ઈસાઈ."

"યહ મુસલમાન ઈલાકેકે મુસલમાન હે." ઉસે જવાબ મિલા "યકીનસે નહીં કહા જા સકતા, જહાં તક હમ જાન્તે હેં યહ મોસૂલસે આએ હેં. ગાલિબન ઈઝઝુદ્દીનકે એલ્ચી હે."

"સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે ખિલાફ મદદ માંગને આએ હોંગે." જેકબને કહા

"ઈન એલ્ચિયોંકો કોન બતાએ કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ખત્મ હો ચુકા હે. રમ્લાસે શિકસ્ત ખા કર ભાગા તો બૈરૂતકો મુહાસરેમેં લેને આ ગયા. ઉસ્કે બહરી બેળેકો આગે આનેકી જુર્અત ન હૂઈ. મુઝે હમેશા અફસોસ રહેગા કે હમારી ફૌજને અય્યૂબીકી ફૌજકા તઆકુબ નહીં કિયા, વર્ના આજ અય્યૂબી કૈદખાનેમેં હોતા."

"તુમ અપના કામ કરો દોસ્ત !" એક પહરેદારને તંઝિયા કહા "સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી કૈદ હો ગયા તો ઉસ્કી સલ્તનત તુમ્હેં નહીં મિલેગી. અગર શાહ બાલ્ડવિન મારા ગયા તો બૈરૂતકી બાદશાહી તુમ્હારે નામ નહીં લિખ્ખી જાએગી."

જેકબ વહાંસે હટ આયા લેકિન ઘુમ ઘુમ કર બંદ દરવાઝેકો દેખતા રહા જિસ્કે પીછે યહ દોનોં મુસલમાન ઘુમ હો ગએ થે.

વહ દોનોં ઈઝ્ઝુદ્દીન વાલીએ મોસૂલકે હી એલ્ચી થે. ઈસ સિલ્સિલેકી પિછલી કિસ્તમેં બયાન કિયા જા ચુકા હે કે સુલ્તાન અય્યૂબી જબ બૈરૂતકા મુહાસરા ઉઠા કર મોસૂલકી તરફ ગયા થા તો ઈઝ્ઝુદ્દીનને કાઝી બહાઉદ્દીન શદાદકો ખલિફાકી તરફ બગદાદકો ઈસ અર્ઝ દાશ્તકે સાથ દોળા દિયા થા કે સુલ્તાન અય્યૂબીકે સાથ ઉસ્કી સુલહ કરા દો. દૂસ્રે લફ્ઝોંમેં ઉસ્ને યહ દરખ્વાસ્ત કી થી કે ઉસે સુલ્તાન અય્યૂબીસે બચાયા જાએ. ખલિફાને યહ કામ શૈખુલ્ઉલમાકે સુપુર્દ કર દિયા ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીને ઈઝ્ઝુદ્દીનકો બખ્શ દિયા. ઈઝ્ઝુદ્દીનને બઝાહિર સુલ્તાન અય્યૂબીકે આગે હથિયાર ડાલ કર સુલહકા મુઆહદા કર લિયા થા લેકિન ઉસ્ને દરેપર્દા દો એલ્ચિયોંકો સલીબી હુકમરાન બાલ્ડવિનકે પાસ ભેજ દિયા થા. યહ દો એલ્ચી અબ બાલ્ડવિનકે કમરેમેં બેઠે થે.

"વાલીએ મોસૂલને કહા હે કે આપને સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા તઆકુબ ન કરકે બહુત બળી ગલતી કી હે." એક એલ્ચીને બાલ્ડવિનકો બતાયા "આપને ઉસ્કી ફૌજકો આરામ કરનેકા મૌકા દે દિયા હે. વાલીએ મોસૂલને કહા હે કે મેં તહરીરી પૈગામ નહીં દે સકતા ક્યૂં કે રાસ્તેમેં પકળે જાનેકા ખત્રા હે. મેં આપકો મશ્વરા દેતા હૂં કે દમિશ્કકી તરફ પેશકદમી કરે ઔર ઈસ શહરકો મુહાસરેમેં લે કર ઈસ પર કબ્ઝા કર લે. આપકી ફૌજ ઐસે રાસ્તેસે ઔર ઈત્ની તેઝીસે દમિશ્ક પહુંચે કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબી દમિશ્ક બરવક્ત ન પહુંચ સકે. મેં આપકે સાથ વા'દા કરતા હૂં કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબી જબ આપકે હમ્લેકી ઈત્તિલાઅ પર યહાંસે રવાના હોગા તો મોસૂલ ઔર હલબકી ફૌજે આમને સામને આ કર લળનેકે બજાએ ઉસ્કી ફૌજ પર

શબખૂન મારતી રહેગી. ઈસ્સે ઉસ્કી પેશકદમી બહુત સુસ્ત હો જાએગી ઔર આપ દમિશ્ક પર આસાનીસે કબ્ઝા કર લેંગે. હમારે ઈલાકોંમેં જો છોટે મોટે ઉમરા હે, મેં ઈન સબકો અપને સાથ મિલા લૂંગા આપ ઈન્કે કિલ્એ ઈસ્તિ'માલ કર સકતે હેં. મેં આપકી ફૌજકો મોસૂલકે અંદર કિયામકી ઈજાઝત નહીં દે સકતા, કયૂંકે ઈસ્સે સાફ ઝાહિર હો જાએગા કે મેરા ઔર આપકા ઈત્તિહાદ હે. મેં સલાહુદીન અય્યૂબીકો યહ તા'ષ્ષુર દે રહા હૂં કે મેં ઉસ્કા દોસ્ત હૂં."

એલ્ચી જબ યહ પૈગામ દે રહે થે ઉસ વકત બાલ્ડવિનકે સાથ ઉસ્કે દો જર્નેલ થે. ઈઝ્ઝુદીનકે એલ્ચી ભી ફૌજી મુશીર થે. જંગી ઉમુરકો અછ્છી તરહ સમઝતે થે. બાલ્ડવિન ઉન્કે સાથ ઈસ મસ્લે પર બહષ ઔર બાતચીત કરતા રહા. ઉસ્ને દેખ લિયા થા કે યહ મુસલમાન ઉસ્કે જાલમેં આ ગએ હેં. ચુનાંચે ઉસ્ને અપની શરતેં આઈદ કરની શુરૂઅ કર દી.

"ઈઝ્ઝુદીનકો શાયદ પૂરી તરહ એહસાસ નહીં કે સલાહુદીન અય્યૂબીકો બેખબરીમેં નહીં દબોચા જા સકતા." બાલ્ડવિનને કહા "હમ દમિશ્કકો મુહાસરેમેં લે લેંગે તો વહ બર્કરફતાર પેશકદમી કરકે હમ પર અકબસે હમ્લા કર દેગા. મેં ઉસે મુમ્કીન નહીં સમઝતા કે હમ દમિશ્કકી તરફ પેશકદમી કરે તો સલાહુદીન અય્યૂબીકો કબ્લ અઝ વકત ખબર ન હો. વહ ઉકાબ ઔર ગીધકી તરહ બહુત દૂરસે શિકારકો દેખ લેતા ઔર ઐસા ઝપટ્ટા મારતા હે કે પસ્પાઈ ભી મુહાલ હો જાતી હે. હમ અભી ખુલી જંગકા ખત્રા મોલ લે નહીં સકતે હમ ઉસ્કે લિએ તય્યારી કર રહે હેં. ફૌરી તૌર પર હમને યહ બંદોબસ્ત કર દિયા હે કે છાપામાર દસ્તે ભેજ દીએ હેં જો સલાહુદીન અય્યૂબીકી ફૌજકો આરામસે નહીં બેઠને દેંગે. ઈન દસ્તોંકે લિએ હમેં મુસ્તકીલ અડ્ડેકી ઝરૂરત હે. યહ આપ મુહિય્યા કર દેંગે તો હમ સુલાહુદીન અય્યૂબીકી ફૌજકો સિર્ફ છાપામાર દસ્તોંસે હી બેહાલ કર સકતે હેં. વહ ન લડનેકે કાબિલ રહેગા ઔર ન ભાગ સકેગા. આપ હમારે દસ્તોંકો પનાહ, મદદ ઔર ખુરાક વગૈરહ મુહિય્યા કરતે રહે. હમ અસ્લિહા ઔર સામાન ભેજતે રહેંગે. આપ હલબકે વાલી ઈમાદુદ્દીનસે ભી કહ દે કે હમ પર ભરોસા રખ્ખે ઔર હમારે છાપામાર દસ્તોંકો બવકતે ઝરૂરત પનાહ ઔર મદદ દેતા રહે. દૂસ્રે ઉમરા ઔર કિલ્એદાર ભી આપકે સાથ હોને ચાહિએ. ઈન્કા ખયાલ રખ્ખે કે ઉન્મેંસે કોઈ સલાહુદીન અય્યૂબીકે પાસ જા કર ઉસ્કા ઈત્તિહાદી ન બન જાએ."

ઈત્તિહાદકી શરાઈત તે કર લી ગઈ. ઈઝ્ઝુદીનને ઈન એલ્ચિયોંકો પુરા ઈખ્તિયાર દે દિયા થા કે વહ શરાઈત તે કરકે આએ ઔર વહ જો મુરાઆત

સલીબિયોંકો દેના મુનાસિબ સમઝે થે આએ. ચુનાંચે ઉન્હોંને અપના ઈમાન એક સલીબી હુકમરાનકે યહાં સિર્ફ ઈસ લિએ ગિરવી રખ દિયા કે ઉન્કી હુકમરાની મહફૂઝ રહે. ઉન્હોંને અપના કામ કર લિયા તો ઝિયાફતમેં શરીક હોનેકે લિએ ચલે ગએ. ઉન્હેં દરઅસલ શરાબ ઔર શરાબ પિલાનેવાલી લળકિયોંકે સાથ હી દિલચસ્પી થી.

"ઈન મુસલમાનોં પર ઝિયાદા એ'તિમાદ ન કરે." એક જર્નેલને બાલ્ડવિનસે કહા "ઉન્હોંને ઝરૂરત મહસૂસ કી તો આપકો બતાએ બગૈર સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે પાંવમેં જા બેઠેંગે."

"મુઝે અપને છાપામારોંકે લિએ એક અડ્ડા ચાહિએ." બાલ્ડવિનને કહા "મોસૂલ મેરા અડ્ડા બન ગયા તો મેં આહિસ્તા આહિસ્તા પૂરી ફૌજ વહાં લે જાઉંગા ઔર ઈઝ્ઝુદ્દીનકો વહાંસે બેદખલ કર દૂંગા. હમ સબકા મન્સૂબા યહ હોના ચાહિએ કે ઈન મુસલમાનોંકો હમ મુત્તહિદ ન હોને દે બલ્કે ઉન્હેં આપસમેં લળાતે રહે ઔર આહિસ્તા આહિસ્તા ઉન્કે ઈલાકોં પર કાબિઝ હો જાએ. હમ સબને દેખ લિયા હે કે કે મુસલમાનકો ઐશો ઈશ્રત ઔર હુકમરાનીકા લાલચ દે દો તો વહ અપની ખુદ્દારી ઔર અપના મઝહબ તુમ્હારે કદમોંમેં રખ દેતા હે. ઈઝ્ઝુદ્દીન, ઈમાદુદ્દીન ઔર દૂસ્રે છોટે મોટે મુસલમાન ઉમરા સિર્ફ ઈસ લિએ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે ખિલાફ હે કે વહ સબ ખૂદમુખ્તાર હુકમરાન બને રહના ચાહતે હેં ઔર ઐશો ઈશ્રતકી ખાતિર પૂરસુકૂન ઝિંદગીકી ખ્વાહિશ રખતે હેં, મગર સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ઐશો ઈશ્રત ઔર હુકમરાનીકા કાઈલ નહીં. વહ ઈન સબકો એક મહાઝ પર મુત્તહિદ કરકે ફલસ્તીનસે હમેં બેદખલ કરનેકા મન્સૂબા બનાએ હૂએ હેં લેકિન જિન્હેં વહ મુત્તહિદ કરનેકી કોશિશ કર રહા હે વહ જંગો જદલસે ડરતે હે. મુઝે ઉમ્મીદ હે કે ઈઝ્ઝુદ્દીન ઔર ઉસ્કા ટોલા હમારે હાથસે નિકલેગા નહીં. અગર કિસીને નિકલનેકી કોશિશ કી તો હમ ઉસે હશિશીનકે હાથોં કત્લ કરા દેંગે."

બાલ્ડવિનને અપને જર્નેલોંકો ચંદ એક હિદાયાત દે કર કહા "ઈઝ્ઝુદ્દીનકે ઈન દોનોં એલ્ચિયોંકી ઈત્ની ઝિયાદ ખાતેર તવાઝો કરો કે ઉન્કી અકલ બિલ્કુલ હી મારી જાએ ઔર ઉન્હેં યાદ હી ન રહે કે ઉન્કા મઝહબ કયા હે." ઉસ્ને જિસ હિદાયત પર પુખ્તગીસે અમલ કરનેકો કહા વહ યહ થી કે ઈસ કમરેમેં ઈન એલ્ચિયોંકે સાથ જો બાતેં હૂઈ હે વહ કમરેસે બાહર ન જાએ." બાલ્ડવિનને કહા "સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે જાસૂસ બૈરૂતમેં મૌજૂદ હે."

દોનોં એલ્ચી શરાબ ઔર લળકિયોંકે નશેસે બદમસ્ત હૂએ જા રહે થે. મેહમાન

ઈધર ઉધર બિખરે હૂએ શરાબ પી રહે થે ઔર ખૂશગપ્પિયોંમેં મસ્રૂફ થે. જેકબ ઈન દો એલ્ચિયોંકો ઢૂંડ રહા થા. ઉન્મેંસે એક ઉસે અલગ મિલ ગયા. જેકબને ફૌજી અંદાઝસે ઉસે સલામ કિયા ઔર પૂછા "આપ ગાલિબન મોસૂલકે મેહમાન હો ? હમ મોસૂલવાલોંસે બહુત મુહબ્બત કરતે હૈં."

"હમ મોસૂલકે હુકમરાન ઈઝ્ઝુદ્દીનકે એલ્ચી હે." એલ્ચીને શરાબકે નશેમેં બદમસ્ત હોતે હૂએ કહા "હમ યહ મા'લૂમ કરને આએ હૈં કે બૈરૂતકે સલીબિયોંકે દિલમેં મોસૂલકે મુસલમાનોંકી કિત્ની મુહબ્બત હે" એલ્ચીકી જિસ તરહ ઝુબાન લળખળા રહી થી ઉસી તરહ ઉસ્કી ટાંગે ભી લળખળા ગઈ. વહ ઈત્ની ઝિયાદા પી ચુકા થા કે પાંવ પર ખળા ભી નહીં રહ સકતા થા. ઉસ્ને જેકબકે કંધે પર ઝોરસે હાથ માર કર કહા "શરાબકા યહી કમાલ હે કે ઈન્સાનકે દિલસે મઝહબ નિકલ જાતા હે ઔર ઉસ્કી જગા મુહબ્બત આ જાતી હે. મુઝે સલીબસે મુહબ્બત હે ઔર મુઝે તુમ્હારી ઈસ બર્છીસે મુહબ્બત હે. જિસ રોઝ યહ બર્છી સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે સીનેમેં ઉતર જાએગી ઉસ રોઝ મૈં સાલારે આઝમ બન જાઉંગા."

જેકબ વહાં ઝિયાદા દેર ખળા નહીં રહ સકતા થા કયૂંકે ઉસ્કી ડયૂટી ઘૂમને ફિરનેકી થી. વહ એલ્ચીકો ઝુમતા લળખળાતા છોળ કર ઈધર ઉધર હો ગયા. કુછ દેર બા'દ ઉસ્ને દેખા કે એલ્ચીકો દો આદમી થામ કર લે જા રહે થે. વહ હોંશમેં નહીં રહા થા.

આધી રાતકે કરીબ જેકબકી ડયૂટી ખત્મ હો ગઈ. નાચ ગાના જારી થા. જેકબ ઔર ઉસ્કે સાથિયોંકી જગા દૂસ્રે આદમી આ ગએ. જેકબ અપને કમરેમેં ગયા. વર્દી ઉતારી ઔર અપને કપળે પહન લિએ. વહ બહુત થકા હુવા થા. ઉસે સો જાના ચાહિએ થા લેકિન વહ બાહર નિકલ ગયા. ઉસ્કા રૂખ કિસી ઔર તરફ થા લેકિન વહ ઉસ તરફ ચલા ગયા જહાં લળકિયાં રહતી થી. યહ એક ઈમારત થી જિસ્કા એક હિસ્સા ઈત્ના ખૂબસૂરત થા જૈસે વહાં શાહઝાદિયા રહતી હો. યહ ઉન લળકિયોંકી રહાઈશગાહ થી જો જાસૂસીકે લિએ ઔર કિર્દારકી તખ્રીબકારીકે લિએ મુસલમાનોંકે ઈલાકોંમેં ઉમરા ઔર સાલારોં ઔર હુકમરાનોંકો સલીબકે જાલમેં ફાંસનેકે લિએ ભેજી જાતી થી. ઈન્હેં ઉન ઈલાકોંમેં જો સલીબિયોંકે કબ્ઝેમેં આ ગએ થે, મુસલમાન જાસૂસોંકો ફાંસનેકે લિએ ભી ઈસ્તિ'માલ કિયા જાતા થા.

ઈસી ઈમારતકે દૂસ્રે હિસ્સેમેં નાચને ઔર ગાનેવાલી લળકિયાં રહતી થી. ઉન્કી કદરો કીમત જાસૂસ લળકિયોં જિત્ની નહીં થી જો જિસ્માની હુસ્નકે લિહાઝસે

જાસૂસ લળકિયોંસે કમ નહીં થી. ઉન્કા કામ સિર્ફ યહ થા કે મહલમેં ઝિયાફતોં પર નાચા કરતી થી. બાહરકે મેહમાન આએં તો નાચ ગાના ઝરૂર હોતા થા. ઉસ રાત મોસૂલકે મુસલમાન એલ્ચિયોંકે એ'ઝાઝમેં જો ઝિયાફત દી ગઈ થી ઉસ્મેં નાચ ગાનેકા એહતિમામ કિયા ગયા થા. ઉન્મેં સારા નહીં થી. સારા બહુત ખૂબસૂરત લળકી થી. ઉસ્કે ખદો ખાલ ઔર ઉસ્કે બાલોં ઔર આંખોંકા રંગ યૂરોપકી લળકિયોં જૈસા નહીં થા. વહ બૈરૂતકી હી રહનેવાલી હો સકતી થી, મિસરકી ભી ઔર વહ યૂનાનકી ભી હો સકતી થી. કિસીકો મા'લૂમ નહીં થા કહાંકી રહનેવાલી હે.

જેકબ કિસી ઔર તરફ જા રહા થા. ઉસે યાદ આ ગયા કે નાચને ગાનેવાલિયોંમેં ઉસે સારા નઝર નહીં આઈ થી. ઉસ્કી ગૈરઝાહિરીકી વજહ યહી હો સકતી થી કે વહ બીમાર હે યા ઈસ પેશેસે તંગ આ કર ભાગ ગઈ હે. જેકબકો મા'લૂમ થા કે સારા ઈસ પેશેસે ખૂશ નહીં હે કયૂંકે વહ ખૂદ નહીં આઈ લાઈ ગઈ હે. જેકબ ભી ઈસી મહલકે કરીબ રહતા થા ઔર ઉસ્કી ડયૂટી મહલમેં હી હોતી થી. ઐસી હી એક ઝિયાફતકે દોરાન સારા ઈત્તિફાકસે જેકબસે મિલી થી. સારાકો સબ મગ્રૂર લળકી કહા કરતે થે કયૂંકે વહ કિસી સાથ બોલતી નહીં થી. જેકબમેં ન જાને ઉસે કયા નઝર આયા કે ઉસે વહ પસંદ કરને લગી. જેકબકો ભી યહ લળકી અચ્છી લગને લગી.

એક રાત સારા મહલસે ફારિગ હો કર અપને કમરેકી તરફ જા રહી થી. ઉસે જેકબ મિલ ગયા. સારાને ઉસે કહા "મેં અકેલી જા રહી હૂં. મેરે સાથ કમરે તક નહીં ચલોગે ?"

"અકેલે જાતે ડર આતા હે ?" જેકબને કહા "યહાંસે તુમ્હેં કોઈ ઈગ્વા કરકે નહીં લે જા સકતા."

"અબ મેં ઈગ્વા નહીં હો સકતી." સારાકી મુસ્કુરાહટ બુઝ ગઈ કહને લગી "અબ તો અપને આપકો ખૂદ હી ઈગ્વા કરૂંગી..... મેરે સાથ ચલો. અકેલે જાતે ડર તો નહીં આતા તુમ્હારે સાથકી ઝરૂરત હે."

સારા જૈસી હસીન લળકીકા જેકબકો પસંદ કરના કોઈ અજુબા નહીં થા. જેકબ મર્દાના હુસ્ન ઔર વજાહતકા શાહકાર થા. ચંદ ઔર લળકિયોંને ભી ઉસ્કે સાથ દોસ્તીકી પેશકશ કી થી લેકિન જેકબ ઉન્સે દૂર હી રહા થા. દૂર રહનેકી વજહ થી કે યહ સબ નાપાક ઔર ઈસ્મત ફરોશ લળકિયાં થી. જેકબને ઉન્કી પેશકશ ઠુકરા કર અપની કીમત ચળ્હા લી ઔર અપની કશિશમેં ઈઝાફા કર લિયા થા. વહાં તો યહ આલમ થા કે બદકારીકો ગુનાહકે બજાએ તફરીહ બલ્કે જાઈઝ તફરીહ

સમઝા જાતા થા. પહલી મુલાકાતમેં જેકબ સારાકો ભી ઐસી હી બદકાર લળકી સમઝા થા લેકિન સારામેં સંજિદગી ઔર મતાનતસી થી જો જેકબકો અછ્છી લગી થી. સારાકો જબ યહ પતા ચલા કે જેકબ શરાબ ભી નહીં પીતા તો વહ ઉસે ઝિયાદા અછ્છા લગને લગા થા. ફિર એક રાત સારાને ઉસ્કે મુંહસે અપની તારીફ કરાનેકે લિએ પૂછા થા. "તુમને મેરે રકસકી કભી તારીફ નહીં કી. દૂસ્રે મુઝે રાસ્તેમેં રોક કર મેરે ફન ઔર જિસ્મકી તારીફ કિયા કરતે હેં ?"

"મેરી ઝુબાનસે તુમ અપને ફનકી તારીફ કભી નહીં સુનોગી" જેકબને જવાબ દિયા "અલબત્તા તુમ્હારે જિસ્મમેં જાદૂકાસા અષર હે. બહુત અછ્છા જિસ્મ હે. ખુદાને તુમ્હારે ચેહરે મોહરેમેં જો કશિશ પૈદા કી હે વહ ખુદાકે બંદોકી નઝરોંકો ઝકળ લેતી હે લેકિન યહ જિસ્મ નાચતા હુવા અછ્છા નહીં લગતા, ન કિસીકો ઉંગલિયોં પર નચાતા હુવા અછ્છા લગતા હે. યહ જિસ્મ કિસી એક મર્દકી મિલ્કિયત હોતા. વહ મર્દ પાંચ કલિમે પળ્હ કર ઈસ જિસ્મકો એહતિરામ ઔર પ્યારકે સાથ મસ્તૂર કરકે લે જાતા તો ઈસ જિસ્મ પર અલ્લાહકી રહમત નાઝિલ હોતી. તુમ ખુદાકી તોહીન કર રહી હો."

"જેકબ ?" સારાને ઉસે હૈરાનસા હો કે કહા "તુમ કૌનસે પાંચ કલિમોંકી બાત કર રહે હો ? ઈસાઈ અપની દુલ્હનોંકો મસ્તૂર કરકે ભી નહીં લે જાતે."

જેકબ ગબરા ગયા, ફિર અચાનક કહકહા લગા કર બોલા "મેરે દિમાગ પર મુસલમાન સવાર રહતે હેં. મેરી અપની તો શાદી હૂઈ નહીં, મુસલમાનોંકી શાદિયાં દેખી હે."

ઉસ્ને વઝાહત કી કે "પાંચ કલિમે" ઉસ્કે મુંહસે નિકલ ગએ હેં મગર સારા ઉસે અજીબસી નઝરોંસે દેખતી રહી, ફિર વહ ચુપસી હો ગઈ ઔર ખલાઓમેં ટિકટીકી બાંધ કર દેખને લગી. બેતાબસી હો કર ઉસ્ને જેકબકે બાઝૂ પર હાથ રખ્ખા ઔર પૂછા "તુમ મુસલમાન તો નહીં હો જેકબ ? મેરા કહનેસે યહ મતલબ નહીં કે તુમ જાસૂસ હો. હો સકતા હે મુલાઝમતકી ખાતિર તુમને અપને આપકો ઈસાઈ બના રખ્ખા હે યા ઈસાઈ મઝહબ કબૂલ કર લિયા હે."

"જેકબ મુસલમાન નહીં હુવા કરતે સારા !" જેકબને કહા "મેરા નામ ગિલ્બર્ટ જેકબ હે.... તુમ ઈત્ની પરેશાન ઔર ઉદાસ કયૂં હો ગઈ હો ? મા'લૂમ હોતા હે તુમ્હારે દિલમેં મુસલમાનોંકે ખિલાફ ઈત્ની નફરત હે કે તુમ ઈન કલિમોંકા નામ ભી નહીં સુનના ચાહતી."

"તુમ્હેં રાઝકી એક બાત બતાઉં ?" સારાને કહા "શાયદ તુમ અછ્છા ન

જાનો. મુઝે મુસલમાન અછ્છે લગતે હૈં. ઉસ્કી વજહ શાયદ યહી હે કે વહ પાંચ કલિમે પળ્હ ઉન્કી દુલ્હનોંકો મસ્તૂર કરકે લે જાતે હૈં.'' ઉસ્ને આહ ભર કર કહા ''ઔરત ઉર્યાં કર દી જાતી હે તો ઉસે એહસાસ હોતા હે કે મસ્તૂર હોનેમેં જો રૂહાની કરાર થા વહ છીન ગયા હે. નાચનેમેં ભી લઝ્ઝત નહીં ઔર અપને હુસ્નકા જાદૂ તારી કરકે દૂસ્રોંકો ઉંગલિયોં પર નચાનેમેં ભી કરાર નહીં. મેં જબ તન્હાઈમેં આઈનેકે સામને ખળી હોતી હૂં તો આઈનેમેં મુઝે કાબિલે નફરત ઔરત નઝર આતી હે. મેં અપને અકસકો મસ્તૂર નહીં કર સકતી. ઈસ પર પર્દા નહીં ડાલ સકતી. અલબત્તા મેરી રૂહ પર સિયાહ પર્દા પળ ગયા હે.''

''તુમ અપને પેશેસે ઈત્ની મુતનફ્ફિર હો તો નિકલ ભાગો યહાંસે ?'' જેકબને કહા.

''કિધરકો ?'' સારાને કહા ''યહાંસે ભાગોગી તો કિસી કહબાખાનેવાલોંકે કબ્ઝેમેં આ જાઉંગી... કયા તુમ મેરે રકસકો પસંદ કરતે હો યા મુઝે ?''

''મેં ઉસ સારાકો પસંદ કરતા હૂં જો ઈસ પેશેસે નફરત કરતી હે, ઉદાસ ઔર પરેશાન લળકી હે.'' જેકબને કહા ''મેં કહ ચુકા હૂં કે ખુદાકી તોહિન કર રહી હો.''

''તુમ ફૌજમેં કિસ તરહ આ ગએ હો ?''સારાને કહા ''તુમ્હેં કિસી દેહાતકી ગિર્જેમેં પાદરી હોના ચાહિએ થા.... તુમ હર રોઝ કિત્ની શરાબ પીતે હો ?''

''ઉસ્કી બૂસે ભી નફરત હે.''

''ફિર તુમ મુસલમાન હો.'' સારાને વુપૂકકે લેહજેમેં કહા ''અગર તુમ નહીં તો તુમ્હારા બાપ મુસલમાન થા. તુમ ઔરતકો મસ્તૂર દેખના ચાહતે હો. તુમ્હેં રકસ પસંદ નહીં તુમ્હેં શરાબકી બૂસે ભી નફરત હે. શાયદ યહી વજહ હે કે તુમ મુઝે અછ્છે લગતે હો. મુઝે તો જો કોઈ ભી દેખતા હે ખા જાનેકી નઝરોંસે દેખતા હે. તુમ મેરે દિલકે દર્દકો સમઝતે હોના ?''

''સમઝતા હૂં સારા !'' જેકબને કહા ''યહ દર્દ મેરે દિલને મહસૂસ કિયા થા.''

ફિર વહ કઈ બાર મિલે. સારા જેકબકે સાથ દિલકી બાતેં કિયા કરતી થે. ઉસ્ને જેકબસે કઈ બાર કહા થા કે તુમ્હારી ચાલ ઢાલ ઔર તુમ્હારે ખયાલાત મુસલમાનોં જૈસે હે. જેકબને કઈ બાર ઉસ્સે પુછા થા કે વહ મુસલમાનોંકો ઈત્ના ઝિયાદા પસંદ કયૂં કરતી હે ? સારાને કભી કોઈ ઠોસ જવાબ નહીં દિયા થા. અલબત્તા દોનોંને યહ ઝરૂર મહસૂસ કિયા થા કે વહ એક દૂસ્રેકે દિલમેં ઉતર ગએ હૈં.

ઝિયાફતકી રાત જબ જેકબ અપની ડયૂટીસે ફારિગ હો કર કિસી ઔર તરફ જા રહા થા વહ સારાકી રહાઈશકી તરફ ચલ પળા. ઝિયાફતસે સારાકી ગૈરહાઝિરીકી વજહ બીમારી હી હો સકતી થી. ઈસ ઈમારતમેં કિસીકો જાનેકી ઈજાઝત નહીં થી જેકબને વહાં જાનેકા ખત્રા ઈસ લિએ મોલ લે લિયા કે તમામ લળકિયાં ઝિયાફતમેં ગઈ હૂઈ થી ઔર વહાં મુલાઝિમ ઔરતેં ભી નહીં થી. જેકબ અંધેરી તરફસે ગયા વહ સારાકા કમરા જાન્તા થા. વહ દબે પાંવ કમરેકે દરવાઝે તક પહુંચા. હાથ લગાયા તો કિવાળ ખુલ ગયા. એક કમરેસે ગુઝર કર દૂસ્રે કમરેમેં ગયા. વહાં છોટીસી કંદીલ જલ રહી થી જિસ્કી મધ્ધમસી રોશ્નીમેં ઉસે સારા સોઈ હૂઈ નઝર આ રહી થી ઉસે યહ લળકી દૂધ પિતે બચ્ચેકી તરહ મા'સૂમ લગી ઉસ્કા હાથ અપને હી બિખરે હૂએ બાલોંમેં ઉલ્ઝા હુવા થા. ખિળકી ખુલી થી. બહીરએ રૂમકી ઠંડી હવાકે તેઝ ઝોંકેસે સારાકે બીખરે હૂએ બાલ આહિસ્તા આહિસ્તા હિલ રહે થે. વહ ગહરી નીંદ સોઈ હૂઈ થી. જેકબને હાથ ઉસ્કી પેશાની પર રખ્ખા. પેશાની ઈત્ની હી ગર્મ થી જિત્ની ઉસ ઉમ્રકી સોઈ હૂઈ લળકીકી ગર્મ હોની ચાહિએ થી. જેકબકો યહ ઈત્મીનાન હો ગયા કે સારાકો બુખાર નહીં.

"તુમ નખ્લીસ્તાનકા ફૂલ હો જો બાદશાહોંકી ખ્વાબગાહોંમેં આ કર મુર્ઝા જાતા હે." જેકબને દિલ હી દિલમેં સારાસે કહા "તુમ સુબ્હકા સીતારા હો જો સૂરજકી ચમકસે બુઝ જાતા હે ઔર રાતકો ફિર ચમક ઉઠતા હે. તુમ્હારી ઝિંદગી રાતોંકે અંધેરેમેં બીત રહી હે. તુમ્હારી કિસ્મત અંધેરેમેં લિખ્ખી ગઈ થી.... તુમ મુઝે કયૂં અચ્છી લગતી હો ? મુઝસે બાર બાર કયૂં પૂછતી હો કે મેંને પાંચ કલિમોકા ઝિક્ર કયૂં કિયા થા ? તુમ કિસી મુસલમાન માંકી કોખકી પેદાવાર તો નહીં ? તુમ્હારી રગોંમેં કિસી મુસલમાન બાપકા ખૂન તો નહીં ? ઈસ રાઝસે પર્દા કોન ઉઠાએગા ? મેં તુમ્હારે લિએ રાઝ હૂં તુમ મેરે લિએ રાઝ હો."

જેકબકો યાદ આ ગયા કે સલીબી ફૌજી મુસલમાનોંકે કાફલોંકો લૂંટતે રહતે હેં. ઉન્કી બચ્ચિયોંકો ઉઠા લે જાતે હે ઔર ઉન્હેં અપને રંગમેં રંગ કર જાસૂસી ઔર બેહયાઈ ઔર રક્સકી તર્બિયત દેતે હેં. સારા ભી શાયદ ઉન્હીં બદનસીબ લળકિયોંમેંસે હોગી, વર્ના યહ કૌમ એહસાસાત ઔર જઝબાતકે લિહાઝસે મુર્દા ઔર બેહયાઈમેં પૂરી તરહ ઝિંદા હોતી હે. જેકબ ભુલ ગયા કે વહ કહાં ખળા હે. કિસી મર્દકો ઈન કમરોંમેં આનેકી ઈજાઝત નહીં થી. સારા ઉસ્કે દિલમેં ઐસી ઉતરી થી કે વહ ખત્રોંસે બેનિયાઝ હો ગયા થા. ઉસ્સે રહા ન ગયા. ઉસ્ને કંદીલ બુઝા દી ઔર ઉસ્કે સાથ હી સારાકી આંખ ખુલ ગઈ.

જેકબકો ઉસ્કી ગબરાઈ હૂઈ આવાઝ સુનાઈ દી "કોન હો ?"

"જેકબ."

"ઉસ વક્ત યહાં કયૂં આ ગએ ?" સારાને ઐસે લેહજેમેં કહા જિસ્મેં મુહબ્બત ભી થી હમદર્દી ભી "કિસીને દેખ લિયા તો તુમ સીધે કૈદખાનેમેં જાઓગે. મુઝે બાહર બુલા લિયા હોતા."

"યહ પરેશાની મુઝે ઈસ ખત્રેમેં લે આઈ હે કે તુમ બીમાર હો ?" જેકબને અંધેરેમેં ઉસ્કે પલંગ પર બેઠતે હૂએ કહા "રોશની ઈસ લિએ ગુલ કર દી હે કે કોઈ દેખ ન લે. મૈં કિસી ઔર નિય્યતસે નહીં આયા સારા ! મા'લૂમ નહીં કયા કશીશ હે જો મુઝે યહાં લે આઈ હે. તુમ્હેં બુખાર તો નહીં ?"

"મેરી રૂહ અલીલ હે." સારાને કહા "મૈં તો જબ ભી મેહફીલોં ઔર ઝિયાફતોંમેં નાચતી હૂં મેરા દિલ સાથ નહીં હોતા. મેરા જિસ્મ નાચતા હે ઔર રૂહ મર જાતી હે. મગર આજ જબ મુઝે કહા ગયા કે મોસૂલસે દો બળે હી અહમ મેહમાન આ રહે હૈં તો રૂહકે સાથ મેરા જિસ્મ ભી બેજાન હો ગયા. મુઝે મતલી આને લગી ઔર સર ચકરાને લગા. મુઝે ઈન બાદશાહોંકી જંગો ઔર ઉન્કે અમન ઔર દોસ્તીકે મુઆહદોંકે સાથ કોઈ દિલચસ્પી નહીં લેકિન મેરે કાનોંમેં જબ યહ બાત પળી કે મોસૂલસે અહમ મેહમાન આ રહે હૈં તો મુઝે ઐસે મહસૂસ હુવા જૈસે સલીબિયોં ઔર મુસલમનોંમેંસે કિસી એકકે સાથ મેરા ગહરા તા'લ્લુક હે. મૈં અભી તક યહ નહીં સોચ સકી કે મેરા રૂહાની તા'લ્લુક કિસ્કે સાથ હે, સિર્ફ યહ એહસાસ જાગ ઉઠા હે કે મૈં ઈસ મહફિલમેં નહીં નાચ સકૂંગી. મૈં મોસૂલકે મેહમાનોંકા સામના નહીં કર સકૂંગી યા વહ મુઝે દેખ કર વહાંસે ભાગ જાએંગે."

"કયૂં ?" જેકબને પુછા "મોસૂલવાલોંકે સાથ તુમ્હારા કયા તા'લ્લુક હે ?"

"બતા નહીં સકતી." સારાને કહા "મૈં તો અપને આપકો ભી યહ બતાનેસે ડરતી હૂં કે મોસૂલવાલોંકે સાથ મેરા કયા તા'લ્લુક હે."

"સારા !" જેકબને ઉસ્કા હાથ અપને હાથમેં લે કર કહા "તુમ અપના આપ મુઝસે કયૂં છુપા રહી હો ? કયા તુમ્હેં કિસી કાફલેસે ઈગ્વા કિયા ગયા થા ? તુમ કિસ બાપકી બેટી હો ?"

સારા કોઈ જવાબ દે ન સકી. જેકબ ચોક ઉઠા. દોનોંને ખિળકીકી તરફ દેખા જો ખુલી હૂઈ થી. વહાં એક સાયા ખળા નઝર આયા. સારાને જેકબકે કાનમેં સરગોશી કી. "પલંગકે નીચે હો જાઓ." જેકબને અંધેરેસે ફાઈદા ઉઠાયા. આહિસ્તાસે સરક કર ફર્શ પર બેઠા ઔર આવાઝ પૈદા કિએ બગૈર પલંગકે નીચે

ચલા ગયા. સારા લેટ ગઈ.

"સારા !" ખિળકીકે સાથ ખળે સાએકી આવાઝ આઈ. યહ એક બૂળ્હી ઔરતકી આવાઝ થી જો બા'ઝ રાતેં નાચને ગાનેવાલિયોંકો દેખા કરતી થી કે કોઈ લળકી ગૈરહાઝિર તો નહીં.

ઉસકી આવાઝ પર સારા ન બોલી. ઔરતને ઉસે એક ઔર આવાઝ દી. સારા ફિર ભી ન બોલી. ઔરતને તહક્કુમાના લેહજેમેં કહા "સારા તુમ સોઈ હૂઈ નહીં હો. મુઝે જવાબ દો. કંદીલ ક્યૂં બુઝી હૂઈ હે ?"

સારાને મુંહસે ઐસી આવાઝ નિકાલી જૈસે બળબળા કર જાગ ઉઠી હો. ગબરાહટકી અદાકારી કરતે હૂએ બોલી. "કોન હો ? કયા હો ગયા હે ?"

"મેં ઉધરસે આ કર બતાતી હૂં." ઔરતકા સાયા ખિળકીસે હટ ગયા. વહ દરવાઝેકી તરફસે આના ચાહતી થી. સારાને ઝુક કર જેકબસે કહા "વહ દૂસ્રી તરફસે આ રહી હે. બાહર આઓ ઔર ખિળકીસે કૂદ જાઓ."

"નહીં સારા !" જેકબને પલંગકે નીચેસે નિકલ કર કહા. "મેં ઈસે જાન્તા હૂં આને દો ઉસે. મેં ઉસકી મુટ્ઠી ગર્મ કર દૂંગા તો ખામોશીસે ચલી જાએગી."

"યહ ખબીષ ઔરત હે." સારાને કહા "યહ દરેપર્દા લળકિયોંકી દલાલી કરતી હે. તુમ ફૌરન નિકલો યહાંસે, વર્ના મેરા ઝૂટ મુઝે મરવા દેગા. મેં ઈસે સંભાલ લૂંગી."

વહ ઔરત અભી દરવાઝે તક આઈ હી થી કે જેકબ ખિળકીસે બાહરકો કૂદ ગયા. સારાને કંદીલ જલા દી. ઔરત અંદર આઈ. જિસ્મકે લિહાઝસે વહ ઔરત કમ ઔર મર્દ ઝિયાદા થી. વહ સારા પર બરસ પળી. સારાને ઉસે યકીન દિલાનેકી કોશિશ કી કે ઈસ કમરેમેં ઔર કોઈ નહીં થા ઔર વહ શાયદ ખ્વાબમેં બોલ રહી હોગી. ઔરતને ઉસે કહા કે ખ્વાબમેં ઔરતકી આવાઝ મર્દ જૈસી ભારી નહીં હો જાયા કરતી.

"યહ કયા હે ?" ઔરતને ઝુક કર પલંગકે કરીબ ફર્શ પર ગિરા હુવા એક રૂમાલ ઉઠાયા. યહ ગઝભર લંબા ઔર ઈત્ના હી ચોળા કપળા થા જો મર્દ ગરમીસે બચનેકે લિએ સર પર ડાલ દિયા કરતે થે. "યહ કિસકા હે ? યહ ઉસકા હે જો તુમ્હારે પાસ આયા બેઠા થા. વહ કોન થા ? તુમને ઉસ્સે કિત્ની રકમ લી હે ?"

"મેં ઈસ્મત ફરોશ નહીં."સારાને ગુસ્સેસે કહા "મેં રક્કાસા હૂં. તુમ જાન્તી હો મેં કિસી મર્દસે મુંહ નહીં લગાતી."

"સુનો સારા !" ઔરત ઉસકે પાસ બેઠ ગઈ ઔર ઉસકે કંધે પર હાથ રખ કર

શફકતસે બોલી "યહ તો મેં ભી જાન્તી હૂં કે તુમ રક્કાસા હો મગર તુમ યહ નહીં જાન્તી કે રક્કાસા ફૌજકે જર્નૈલ યા શહરકી હાકિમ નહીં હુવા કરતી. મેં ઈત્નીસી બાત કહ દૂંગી કે તુમ્હારે પાસ રાતકો એક આદમી આયા થા વહ તુમ્હેં બૈરૂતકે કિસી ઈન્તિહાઈ ઘટિયા કહબાખાનેમેં બેચ ડાલેંગે યા તુમ્હેં કૈદમેં ડાલ દેંગે. ઈસ નશેમેં બાત ન કરો કે તુમ શાહી રક્કાસા હો. યહાં તુમ્હારા કોઈ મુકામ નહીં."

"તુમ મતલબકી બાત કરો." સારાને કહા "તુમ મુઝ પર જો મહરબાની કરના ચાહતી હો ઈસ્કા મુઆવઝા કયા લોગી ? મેં અભી અદા કર દેતી હૂં."

"મેં તુમ્સે કુછ ભી નહીં લૂંગી." ઔરતને કહા "મેં કિસી ઔરસે મુઆવઝા વસૂલ કરૂંગી. તુમ્હારી હાંકી ઝરૂરત હે."

સારા ઉસ્કા મતલબ સમઝ ગઈ. બાહરસે શાહી મેહમાન આતે હી રહતે થે. ઉન્મેં ઈસાઈ ભી હોતે થે, મુસલમાન ભી. શાહી હેષિયતકે મેહમાનોંકી ખાતિર તવાઝોકે લિએ લળકિયાં મૌજૂદ હોતી થી, લેકિન ઉન્કે સાથ જો અમલા આતા થા ઉન્હેં કિસી કિસ્મકી અય્યાશી મુહય્યા નહીં કી જાતી થી. યહ ઔરત ઉન લોગોંસે મિલ કર ઉન્કે પાસ લળકિયાં ભેજા કરતી થી ઔર મુંહ માંગા મુઆહદા વસૂલ કરતી થી. યહ ઉસ્કા ખુફયા કારોબાર થા. બા'ઝ શાહી મેહમાન ઐસે હોતે થે જો સરકારી તૌર પર દી હૂઈ લળકીસે મુત્મઈન નહીં હો સકતે. યહ ઔરત દરેપર્દા મહલકે એક દો મુલાઝિમોંકે ઝરીએ ઉન્કી યહ ઝરૂરત પૂરી કરતી ઔર ઈન્આમ લેતી થી. સારા ઉસ્કે સાથ કભી નહીં આઈ થી મગર અબ યહ લળકી ઉસ્કે જાલમેં આ ગઈ. વહ અગર બતાતી કે ઉસ્કે પાસ જેકબ આયા થા ઔર ઉસ્કે સાથ ઉસ્કા તા'લ્લુક પાક હે તો યહ ઔરત કભી યકીન ન કરતી ઔર દૂસ્રા ઝુલ્મ યહ હોતા કે જેકબકો કૈદમેં ડાલ કર બળી હી ઝાલિમાના અઝિય્યતેં દે દે કર માર દિયા જાતા.

"સારા !" ઔરતને કહા "અગર અપને હોલનાક અંજામસે બચના ચાહતી હો તો મેરી બાત માન લો. બાહરસે દો મેહમાન આએ હૂએ હેં. બહુત દોલતમંદ હે. પર્સોસે વહ મુલાઝિમોંસે કહ રહે હેં કે ઉન્હેં અછ્છી કિસ્મકી લળકિયોંકી ઝરૂત હે. યહ દરઅસલ ઉન્કી આદત હે. અપને યહાં હરમોંમેં બીસ બીસ તીસ તીસ લળકિયાં જમા કિએ રખતે હેં યહાં ભી ચાહતે હેં કે ઉન્કે કમરોંમેં લળકિયોંકી ચહલ પહલ લગી રહે. કલ તુમ ઉન્મેંસે એકકે પાસ ચલી જાના."

"કોન હે વહ ?" સારાને પૂછા "અગર મુસલમાન હે તો મેં ઉન્કે પાસ નહીં જાઉંગી."

"તો કૈદખાનેમેં જાઓ." ઔરતને કહા "હોશમેં આઓ. અપને આપકો

દેખો. તુમ કયા હો. અપને પેશેકો દેખો. શરીફ બનનેકી કોશિશ ન કરો. વહ દિલ ખોલ કર ઈન્આમ દેંગે જિસ્મેં તુમ્હારા હિસ્સા ભી હોંગા."

"ઔર પકળે ગએ તો ?"

"મેં પકળનેવાલોંકા મુંહ બંદ રખ્ખા કરતી હૂં." ઔરતને કહા "કલ રાત તય્યાર રહના. અબ તુમસે બિલ્કુલ નહીં પૂછુંગી કે અભી અભી તુમ્હારે પાસ કોન આયા થા."

ઔરત ચલી ગઈ. સારાકે આંસૂ બહને લગે.

જેકબ ભાગનેવાલા આદમી નહીં થા લેકિન વહ ઈસ ડરસે નિકલ ગયા કે સારાકી મુસીબત આ જાએગી. ઉસે ઉમ્મીદ થી કે સારા ઐસી ગલીઝ દુન્યાકી લળકી હે, વહ ઈસ ઔરતકો સંભાલ લેગી. વહ શહરકી તરફ ચલા જા રહા થા. ઉસ્કે ઝહન પર સારા છાઈ હૂઈ થી. સારાસે ઉસે દિલી મુહબ્બત હો ગઈ થી ઔર સારા ઉસ્કે લિએ મુઅમ્મા ભી બન ગઈ. ઉસે રહ રહ કર યહી ખયાલ આ રહા થા કે સારા કિસી મુસલમાન બાપકી બેટી હે..... વહ ચલતે ચલતે શહરકી તંગો તારીક ગલિયોંમેં દાખિલ હો ગયા. ગલિયોંકે મોળ મુળતા એક મકાનકે સામને રૂકા ઔર દરવાઝે પર દસ્તક દી. કુછ દેર બા'દ દરવાઝા ખુલા.

"કોન ?"

"હસન !" જેકબને જવાબ દિયા.

"ઈત્ની રાત ગએ" દરવાઝા ખોલનેવાલેને પૂછા. "ફૌરન અંદર આ જાઓ. કિસીને દેખા તો નહીં ?"

"નહીં." જેકબને જવાબ દિયા "કાફિરોંકી ઝિયાફતસે અભી ફારિગ હુવા હૂં. એક ઝરૂરી ઈત્તિલાઅ લાયા હૂં."

વહ અંદર ચલા ગયા. દરવાઝા બંદ હો ગયા. અબ વહ જેકબ નહીં બલ્કે હસનુલ્ઈદ્રીસ થા. વહ સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા જાસૂસ થા. ઉસ્ને એક સાલ પહલે અપને આપકો એક ઈસાઈ ઝાહિર કરકે ઔર નામ ગિલ્બર્ટ જેકબ બતા કર સલીબી ફૌજમેં મુલાઝમત કર લી થી. ગોરે રંગકા જવાન થા. ટ્રેનીંગકે મુતાબિક વહ અદાકારી ઔર ચર્બ ઝુબાનીકા માહિર થા. ઉસ્કી શકલો સુરત ઔર દરાઝ કદકી બદોલત ઉસ્સે મહલોંકી ખુસૂસી ડયૂટીકે લિએ મુન્તખબ કર લિયા ગયા થા. યહાંસે વહ કાહિરાકો ખબરેં ભેજતા રહતા થા. ઉસ્કે ગિરોહકા લિડર હાતિમ ઈસી મકાનમેં રહતા થા જિસ્મેં વહ દાખિલ હો ગયા.

"મોસૂલકે દો એલ્ચી બાલ્ડવિનકે પાસ આએ હેં." હસનને અપને લીડરકો બતાયા "મૈંને યહ યકીન કર લિયા હે કે યહ દોનોં મોસૂલસે આએ હેં ઔર દોનોં મુસલમાન હે. ઉન્હેં બાલ્ડવિન અપને કમરેમેં લે ગયા થા ઉસ્મેં કોઈ શક નહીં કે વહ વાલિએ મોસૂલ ઈઝ્ઝુદ્દીનકા કોઈ પૈગામ લે કર આએ હેં."

"ઔર યહ સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે ખિલાફ મુઆહદેકા પૈગામ હોગા." લીડરને કહા "યહ મા'લૂમ કર લિયા હે કે ઉન્કે દરમિયાન કયા તૈ પાયા હે ? સુલ્તાન અભી તક ઈસ ધોકેમેં હે કે ઈઝ્ઝુદ્દીન ઔર ઈમાદુદ્દીન હમારે દોસ્ત હે યા કમ અઝ કમ હમારે ખિલાફ લડેંગે નહીં."

"ઉન્કી બાત ચીત બંદ કમરેમેં હૂઈ હે." હસનને કહા "મેરા ખયાલ હે કે જો કુછ તૈ હોના થા, હો ચુકા હે. મૈંને ઉન્મેંસે એકકે સાથ બાત કી થી. વહ બહુત ખૂશ નઝર આતા થા. બદબખ્તને શરાબ ઈસ કદર પી લી થી કે ઉસ્ને નશેમેં મુઝે બળા સાફ ઈશારા દે દિયા કે વહ દોનોં મુસલમાન હે ઔર મોસૂલસે આએ હેં. મુઝે કહતા થા કે વહ હમારી યા'ની સલીબિયોંકી મુહબ્બત દેખના ચાહતા હે. વહ પાંવોસે ખળા ન હો સકા ઔર ગીર પળા."

"હમ સુલ્તાનકો સિર્ફ યહ ઈત્તિલાઅ ભિજવાએંગે કે બૈરૂતમેં મોસૂલકે દો આદમી આએ થે કાફી નહીં." હાતિમને કહા "હમ અપને સુલ્તાનસે બહુત શર્મસાર હે કે ઉન તક હમારી યહ ઈત્તિલાઅ ન પહુંચ સકી કે વહ બૈરૂતકો મુહાસરેમેં લેનેકા મન્સુબા તર્ક કર દે કયૂંકે બાલ્ડવિનકો ઈસ મન્સુબેકી ઈત્તિલાઅ કાહિરાસે મિલ ગઈ હેં."

"ઈસ્મેં હમારા કોઈ કુસૂર ન થા." હસનને કહા "ઈસ્હાક તુર્ક બરવકત રવાના હો ગયા થા. વહ ધોકા દેનેવાલા આદમી નહીં થા. વહ રાસ્તેમેં સહરાકા શિકાર હો ગયા યા પકળા ગયા હે."

"બૈરૂતકે મુહાસરેમેં સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા જો નુકસાન હુવા હે, હમેં ઉસ્કા ઈઝાલા કરના હે." હાતિમને કહા "ઉન્કે લિએ યહ ખબર બહુત અહમ હે કે મોસૂલવાલે બૈરૂતવાલોંકે સાથ દોસ્તીકા મુઆહદા કર રહે હેં લેકિન હમેં પૂરી ઈત્તિલાઅ દેની ચાહિએ કે મુઆહદેમેં કયા કયા શરાઈત તૈ હૂઈ ઔર કયા મન્સૂબા બના હે. ઈસ વકત સુલ્તાન બહુત બળે ખત્રેમેં બેઠે હે. વહ સમઝતે હોંગે કે વહ દોસ્તોંકે દરમિયાન મહફૂઝ હે લેકિન વહ દરઅસલ દુશ્મનોંકે ઘેરેમેં પળાવ ડાલે હૂએ હેં." હાતિમને હસનસે પૂછા "મહલમેં તુમ કોઈ ઐસા ઝરીઆ પૈદા નહીં કર સકતે જો અંદરકી બાતેં બતા સકે ?"

"બાતેં બંદ કમરેમેં હૂઈ હે." હસનને જવાબ દિયા. "બાલ્ડવિન યા ઉસ્કે મુશીરોં ઔર સાલારોંસે તો પુછા નહીં જા સકતા. ઉન દોનોં આદમિયોંકે સીનેસે રાઝ નિકાલનેકી કોશિશ કી જા સકતી હે જો મોસૂલસે આએ હૈં. મૈં ઝરીઆ પૈદા કરનેકી કોશિશ કરૂંગા. અગર ન હુવા તો દૂસ્રા તરીકા ઈખ્તિયાર કરેંગે. યહ જબ વાપસ જાએંગે તો ઉન્હેં રાસ્તેસે ઈગ્વા કર દિયા જાએગા યા ઝરૂરત પળી તો ખત્મ કર દિયા જાએગા."

"ઉન્હેં ખત્મ કરનેસે હમારા મસ્લા હલ નહીં હોગા." હાતિમને કહા "હમેં બાલ્ડવિન ઔર ઈઝ્ઝુદ્દીનકે મન્સૂબેકી ઝરૂરત હે."

"મેરી કોશિશ યહી હોગી." હસનને કહા "અગર મન્સૂબા ન મિલા તો ઈન દોનોંકો સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે પાસ પહુંચા દિયા જાએગા."

"અગર ઉન્હેં કત્લ કરના હુવા તો વહ મૈં યહીં કરા સકતા હૂં." હાતિમને કહા "જિસ કદર જલ્દી હો સકે મુઝે બતાઓ કે તુમ મત્લુબા મા'લુમાત હાસિલ કર સકતે હો યા નહીં. મૈં સુબ્હ એક આદમીકો સુલ્તાનકો યહ ખબર દેનેકે લિએ રવાના કર દૂંગા કે બાલ્ડવિનકે પાસ ઈઝ્ઝુદ્દીનકે એલ્ચી આએ હે ઔર ઉન્કે દરમિયાન કોઈ મુઆહદા હો ગયા હે, તાકે સુલ્તાન ઈસ ખૂશફહમીમેં ન પળે રહે કે ઈઝ્ઝુદ્દીન ઉન્કા દોસ્ત હે. તુમ બહુત થોળેસે વકતમેં મુકમ્મલ ઈત્તિલાઅ હાસિલ કરનેકી કોશિશ કરો."

"મેરી કામ્યાબીકે લિએ દુઆ કરો." હસન ઉઠા ઔર બાહર નિકલ ગયા.

"સલીબી છાપામારોંકો ઝિંદા પકળનેકી કોશિશ કરો." સાલાર સારિમ મિસ્રીને અપને છાપામાર દસ્તોંકે કમાનદારોંકો હિદાયાત દે રખ્ખી થી. લેકિન અપની જાનકો ખત્રેમેં ન ડાલો. જહાં હમ્લા કરો વહાં કારી ઝર્બ લગાઓ ઔર નિકલનેકી કોશિશ કરો ઔર જબ તુમ પર હમ્લા હો તો જમ કર લળો ઔર દુશ્મનકો નિકલને ન દો. યહ ઈત્ની ઝિયાદા ફૌજ તુમ્હારે ભરોસે પર આરામકી નીંદ સોતી હે ઔર ઈત્ની ઝિયાદા રસદ તુમ્હારી ઝિમ્મેદારી પર પળી હે.

છાપામારોંકો અપની ઝિમ્મેદારીકા પુરા પુરા એહસાસ થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને ખૈમાગાહસે દૂર ચટ્ટાનો ઔર બુલંદ જગહોં પર બીસસે ચાલીસ નફરીકી ચોકિયાં કાઈમ કર રખ્ખી થી જિન્કે ઝિમ્મે દેખ ભાલ ઔર ખૈમાગાહકી હિફાઝત થી ઐસી હી એક ચોકી જો પહાળિયોંમેં ખળી હૂઈ એક ચટ્ટાન પર થી દુશ્મનકે તીરોંકા નિશાના બની હૂઈ થી. ઉસ્કે પીછે ઊંચી પહાળિયાં થી ઔર એક વાદી

ઈસ, વાદીમેંસે ફૌજ ગુઝર સકતી થી. ઈસ ઢકી છૂપી ગુઝરગાહ પર નઝર રખનેકે લિએ યહ ચોકી કાઈમ કી ગઈ થી. વહાં દો સવાર દો ઘોળોંકે સાથ હર વકત તય્યાર રહતે થે. વહાં રોઝમર્રાકા મા'મૂલ બન ગયા થા કે સૂરજ ગુરૂબ હોનેકે બા'દ તીન ચાર તીર આતે ઔર એક દો સિપાહિયોંકો ખત્મ કર દેતે. એક શામ એક ઘોળેકો એક હી વકતમેં તીન તીર લગે ઔર ઘોળા તળપ તળપ કર મર ગયા. તીર કરીબકી પહાળીસે આતે થે. ઉસ્કે ફૌરન બા'દ અંધેરા છા જાતા થા, ઈસ લિએ તીર ચલાનેવાલોંકો ઢૂંડા નહીં જા સકતા થા.

એક રોઝ શામસે પહલે ચોકીકે દો સિપાહી પહાળી પર કહીં છુપ કર બેઠ ગએ. સૂરજ ગુરૂબ હોનેકો થા. દો તીર આએ, દોનોં ઈન દો સિપાહિયોંકી પીઠોંમેં લગે. દોનોં શહીદ હો ગએ. સુબ્હ ઉન્કી અધખાઈ લાશેં ઉઠાઈ ગઈ. રાતકો ભેળિયે લાશોંકો ખાતે રહે થે. સાફ ઝાહિર થા કે યહ સલીબી છાપામારોંકા કામ હે. એક રોઝ દસ સિપાહિયોંકા એક ગશ્તી જૈશ ઈલાકેકી તલાશીકે લિએ ભેજા ગયા. પહાળી ઈલાકેમેં જા કર ચાર ચાર અફરાદમેં તકસીમ હો કર બીખર ગએ, એક જગા દસ બારા સાલકી ઉમ્રકા એક બચ્ચા નઝર આયા. વહ સિપાહિયોંકો દેખ કર દોળ પળા ઔર એક બુલંદ ચટ્ટાનકે દામનમેં ગાઈબ હો ગયા. વહ ગડરિયા હો સકતા થા લેકિન વહાં કોઈ ભેળ બકરી ઔર કોઈ ઊંટ નહીં થા. સિપાહી વહાં તક ગએ તો ઉન્હેં ચટ્ટાનમેં તંગસા એક દહાના નઝર આયા જો કિસી ગારકા થા. બચ્ચા ઉસીમેં ચલા ગયા હોગા.

સિપાહિયોંને દહાનેકે સાથ કાન લગાએ તો અંદરસે ઉન્હેં બાતોંકી ધીમી ધીમી આવાઝેં સુનાઈ દી. કિસી બચ્ચેકા ગારમેં છુપ જાના કોઈ અજીબ બાત નહીં થી. યહ સિપાહી ઈસ બચ્ચેસે સલીબી છાપામારોંકે મુતા'લ્લિક પૂછના ચાહતે થે. ઉન્હોંને બહુત પુકારા લેકિન ગારમેં ખામોશી છા ગઈ. સિપાહિયોંને ધમકી દી કે જો કોઈ અંદર હે બાહર આ જાએ વર્ના હમ અંદર આ કર સબકો કત્લ કર દેંગે. અંદરસે એક જવાન ઔરત નિકલી. વહ ઈસ ઈલાકેકી ઝુબાનમેં સિપાહિયોંકો કોસને લગી. ફિર રો પળી ઔર કહા કે મુઝે કત્લ કર દો. મેરે બચ્ચોંકો બખ્શ દો. ઉસ્કે દો બચ્ચે થે. એક દસ બારહ સાલકા જો બાહરસે દોળા થા ઔર દૂસ્રા ચંદ મહિનોંકા થા જો ઈસ ઔરતને અંદર સુલાયા હુવા થા.

સિપાહિયોંને ઉસે બતાયા કે વહ મુસલમાન સિપાહી હે મગર ઔરત ઉન્હેં ગાલિયાં દેને લગી ઔર મન્નત સમાજત ભી કરને લગી. ઉસ્ને બતાયા કે દો રોઝ હૂએ ઉસ્કે ગાંવમેં પંદરહ સોલહ સલીબી સિપાહી આએ ઔર ગાંવ પર કબ્ઝા કર લિયા..... ઉન્હોંને તમામ ઘરોંકી તલાશી લી. ઈસ ઔરતકે ખાવિંદકો કત્લ કર

દિયા. કત્લ ઈસ તરહ કિયા કે ઉન્હોંને ગાંવકે તમામ બચ્ચોં, જવાનોં, બૂળ્હોં ઔર તમામ ઔરતોંકો એક જગા ઈકઠ્ઠા કરકે કહા કે કિસીકો પતા ન ચલને દે કે ઈસ ગાંવમેં સિપાહી રહતે હૈં. ઉન્હોંને અપની ઔર ઘોળોંકી ખુરાકકી ઝિમ્મેદારી ગાંવ પર ડાલ દી. ઈન્કે કમાનદારને તલ્વાર નિકાલી. ઈસ ઔરતકા ખાવિંદ સબસે આગે ખળા થા. કમાન્દારને ખાવિંદકો બાઝૂસે પકળ કર આગે કિયા ઔર તલ્વારકે એક હી વારસે ઉસ્કા સર તનસે જુદા કર દિયા. ઉસ્ને ગાંવવાલોંસે કહા કે કિસીને ઉસ્કે હુકમકી નાફરમાની કી તો ઉસે ઐસી સઝા મિલેગી.

ઈન સિપાહિયોંને અપને લિએ તીન ઝોપળેં ખાલી કરા લિએ ઔર ગાંવકી ઔરતોંકો બુલા કર ઉન્સે ખિદમત ખાતિર કરાને લગે. યહ ઔરત રાતકો મૌકા પા કર વહાંસે ભાગ આઈ. ઉસે મા'લૂમ નહીં થા કે સિપાહી અભી તક ગાંવમેં મૌજૂદ હૈ યા નહીં. યહ ગાંવ વહાંસે થોળી હી દૂર થા. સિપાહી ઔરતકો વહીં છોળ કર ગાંવકી તરફ ગએ. પહાળી સિલ્સિલા ખુલ જાતા થા. વહાં વસીઅ મૈદાન થા જિસ્મેં પંદરહ બીસ ઝોંપળોંકા એક ગાંવ થા. સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા ગશ્તી જૈશ ઘોળોં પર સવાર થા. ઉન્હોંને ગાંવ પર યલ્ગાર કરનેકે લિએ ઘોળે દોંળા દીએ. ઉસ વકત સલીબી સિપાહી જો ગાંવ પર કાબિઝ થે ગાંવમેં મૌજૂદ થે. ઉન્હોંને શાયદ પેહરા ખળા કર રખ્ખા થા. ઘૂળસવાર અભી ગાંવસે કુછ દૂર હી થે કે તમામ સલીબી સિપાહી બાહર આ ગએ. ઉન્કે આગે ચંદ એક બચ્ચે ઔર બહુતસી ઔરતેં થી. ઉન્હોંને બચ્ચોં ઔર ઔરતોંકો એ જગા ઈકઠ્ઠે કરકે ખળા કર દિયા ઔર ખૂદ નંગી તલ્વારેં હાથોંમેં લે કર ઉન્કે ગિર્દ નીમ દાયરેમેં ખળે હો ગએ. એકને સુલ્તાન અય્યૂબીકે સવારોંસે મુખાતિબ હો કર ચિલ્લા કર કહા "અગર તુમ આગે આઓગે તો હમ ઈન બચ્ચોં ઔર ઔરતોંકો કત્લ કર દેંગે.

સવાર બીસ પચ્ચીસ કદમ દૂર રૂક ગએ. વહ મુસલમાન બચ્ચોં ઔર ઔરતોંકો સલીબિયોંકે હાથોં કત્લ નહીં કરાના ચાહતે હૈં.

"બુઝદિલો !" સુલ્તાન અય્યૂબીકે છાપામાર જૈશકે કમાનદારને કહા "સલીબકી ખાતિર લળને આએ હો તો મર્દોંકી તરહ સામને આ કર લળો. ઔરતોં બચ્ચોંકી ઢાલકે પીછે કયૂં ખળે હો."

"તુમ સબ વાપસ ચલે જાઓ." સલીબી કમાનદારને કહા "હમ ગાંવસે ચલે જાએંગે."

જિન બચ્ચોં ઔર ઔરતોંકો સલીબી સિપાહિયોંને યરગમાલ બના રખ્ખા થા, ઉન્મેંસે એક ઔરતને સુલ્તાન અય્યૂબીકે સિપાહિયોંસે બુંલદ આવાઝસે કહા

"ઈસ્લામકે સિપાહિયોં ! રૂક કયૂં ગએ હો હમેં અપને ઘોળોં તલે રોંદ ડાલો. ઈન કાફિરોંમેંસે કિસીકો ઝિંદા ન જાને દો. હમ અપને બચ્ચોં સમેત લળનેકો તય્યાર હું."

સલીબી કમાનદારને તલ્વારકા ભરપૂર વાર કિયા. ઈસ ઔરતકા સર ઈસ્કે જિસ્મસે કટ કર ગિર પળા. સુલ્તાન અય્યૂબીકે ગશ્તી જૈશને અપને સિપાહિયોંકો તીરોં કમાન નિકાલનેકા હુકમ દિયા. પલક જપકકે ઉન્હોંને કમાને કંધોસે ઉતારી, આગેકી ઔર તરકશોસે એક એક તીર નિકાલ કર કમાનોંમેં ડાલ લિયા. તમામ સલીબી સિપાહી બચ્ચોં ઔર ઔરતોંકે પીછે બેઠ ગએ.

"ઝૂટે મઝહબકે પૂજારિયોં !" મુસલમાન કમાનદારને કહા "સિપાહી બચ્ચોં ઔર ઔરતોંકી પીઠ પીછે નહીં છુપા કરતે."

સલીબી એક ગલતી કર બેઠે થે. વહ શાયદ ભુલ ગએ થે કે ગાંવમેં મર્દ ભી હે ઈન મર્દોંકો સલીબિયોંને બહુત ખૌફઝદા કર રખ્ખા થા. વહ ભી અપને બચ્ચોં ઔર ઔરતોંકે કત્લસે ડરતે થે. ઈત્નેમેં એક ઔરતને લલકાર કહા "યહ કાફિર તો બુઝદિલ હે, તુમ હમારે ખૂનસે કયૂં ડરતે હો" ઉસ્ને અપને સામને ખળે તીન ચાર સાલકે બચ્ચેકો ઉઠાયા ઔર ઉસે આગે ઝમીન પર ફેંક કર કહા "મેં અપને ઈસ બચ્ચેકી કુર્બાની ખૂશીસે દેતી હૂં. હલ્લા બોલો. દસ કાફિરોંકી જાન લેનેકે લિએ મેં અપના બચ્ચા કુર્બાન કરતી હૂં."

એક સલીબી તલ્વાર સોંતે ઈસ ઔરતકો કત્લ કરનેકો ઉઠા મગર ઉસે ઈત્ની મોહલત ન મિલી. ઉન્કે પીછેસે ગાંવકે તમામ આદમી બર્છિયાં, લાઠિયાં ઔર જો હાથ લગા ઉઠાએ સલીબી સિપાહિયોં પર ટૂટ પળે. સલીબી બચ્ચોં ઔર ઔરતોંકે પીછે તીરોંસે બચનેકે લિએ બેઠે હૂએ થે. વહ જબ મુકાબલેકે લિએ ઉઠે, મુસલમાન સિપાહિયોંને હલ્લા બોલ દિયા. ઉન્મેંસે દો તીન સિપાહી ચિલ્લા રહે થે. "ઔરતેં નિકલ ભાગે. બચ્ચોંકો એક તરફ કર લો."

ઉન્કે ઘોળે સહરાઈ આંધીકી તરહ આ રહે થે. ઔરતોંને બચ્ચોંકો ઉઠાયા ઔર નિકલ ભાગી. ગાંવકે આદમી ઘોળોંસે બચને લગે. ઝરાસી દેરમેં દો સલીબિયોંકે સિવા બાકી તમામકો માર ડાલા ગયા. ગાંવવાલોંને ઉન્કી લાશોંકા કીમા બના દિયા. વહ દો ઝિંદા સલીબિયોંકો ભી અપને હાથોં મારના ચાહતે થે લેકિન મુસલમાન જૈશકે કમાનદારને બળી મુશ્કિલસે ઉન્હેં સમઝાયા કે ઈન દોસે ઉન્કે બાકી સાથિયોંકા પતા લગાયા જાએગા.

ઉન દોનોંકો સુલ્તાન અય્યૂબીકી ઈન્ટેલીજન્સકે નાઈબ સરબરાહ હસન બિન

અબ્દુલ્લાહકે હવાલે કર દિયા ગયા. ઉસ્ને ઉનસે કહા કે વહ અપને છાપામાર દસ્તોંકે મુતા'લ્લિક સબ કુછ બતા દે. વહ સિપાહી થે. ઉન્હોંને સબ કુછ બતા દિયા. યહ બાલ્ડવિનકે ફૌજકે છાપામાર થે. કમો બેશ એક હઝાર છાપામાર સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજ ઔર રસદકો નુકસાન પહુંચાનેકે લિએ બૈરૂતસે ભેજે ગએ થે. ઉન્કા અભી કોઈ મુસ્તકિલ અડ્ડા નહીં બના થા. વહ તમામ ઈલાકેમેં પાર્ટિયોંમેં તકસીમ હો ગએ થે. ઉન્હેં બતાયા ગયા થા કે વહ ઈસી તરહ છોટે છોટે ગાંવ પર કબ્ઝા કરકે વહીંસે ખૂરાક વગૈરહ હાસિલ કરે ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફોજકે લિએ મુસીબત બને રહે.

ઉન્હેં સુલ્તાન અય્યૂબીકે સામને લે જાયા ગયા. ઉસ્ને ઈનકી બાતેં સુની ઔર હુકમ દિયા "ઈન દોનોંકો દુર લે જા કર કત્લ કર દિયા જાએ. યહ કાતિલ ઔર લુટેરે હૈં" ઉસ્ને અપને સાલારોંસે કહા "ઈસ્સે યહ ઝાહિર હોતા હે કે સલીબી છાપામારોંકો મોસૂલ યા કિસી ઔર કિલ્એમેં રહનેકી ઈજાઝત નહીં મિલી વર્ના યહ ગાંવકો અડ્ડા ન બનાતે." સુલ્તાન અય્યૂબીને હુકમ દિયા "ઐસે હર એક ગાંવમેં થોળી થોળી નફરી ભેજ દો. સિપાહિયોંકો સખ્તીસે કહના કે ગાંવમેં કિસીકો પરેશાન ન કરે ઔર ઘોળોંકી ખૂરાક ફોજકી રસદસે લે. કિસી ગાંવસે અનાજકા એક દાના ઔરચારેકા એક તિનકા ભી ન લિયા જાએ."

હસન હાતિમકો રિપોર્ટ દે કર વાપસ આયા તો વહ બાકી રાત સો ન સકા. ઉસ્કે ઝહન પર સારા સવાર થી. ઉસે દિનકો હી પતા ચલ સકતા થા કે સારા કો ઉસ ઔરતને પકળ લિયા થા. ઉસ્કી ઉસે કોઈ સઝા તો નહીં મિલી ? હસનકો મા'લૂમ થા કે વહ ઔરત કોન હે લેકિન ઉસ ઔરતસે મિલ કર વહ સારાકી સિફારિશ નહીં કર સકતા થા કયૂંકે વહ ઉસે બતા નહીં સકતા થા કે રાત સારાકે કમરેમેં વહી થા. હસન યહ ભી સોચ રહા થા કે વહ મોસૂલકે એલ્ચિયોંસે કિસી તરહ મા'લૂમ કરે કે બાલ્ડવિનકે સાથ ઉન્હોંને કયા મુઆહદા તે કિયા હે. યહ રાઝ ઉન્હીંસે લિયા જા સકતા થા. ઈસ ઈજલાસમેં કોઈ મુલાઝિમ અંદર નહીં થા જિસ્સે હસન કુછ મા'લૂમ કર લેતા. વહ જિસ કદર ઝહન પર ઝોર દે કર ઈસ મસ્લેકા હલ ઢુંડતા થા, સારા ઈત્ની હી ઝિયાદા ઉસ્કે ઝહન પર ગાલિબ આતી જા રહી થી.

"સારા !" ઉસ્કે મુંહસે સરગોશી નિકલ ગઈ જો ગૈરઈરાદી થી. ઈસ્સે વહ ચૌંક ઉઠા. ઉસે કુછ ઐસા ઈત્મીનાન હોને લગા જૈસે ઉસે મસ્અલેકા હલ મિલ ગયા હો ઔર સારા ઈસ મસ્લેકો હલ કર દેગી. ઉસે યહ સવાલ પરેશાન કરને લગા

"ક્યા સારા કિસી મુસલમાન બાપકી બેટી હે ?" ઔર દૂસ્રા સવાલ યહ કે ઉસે અગર અપના બચપન યાદ આ ગયા તો વહ ઈસ્કા મસ્લા હલ કર સકતી હે ? ઉસ્કા યહી એક ઝરીઆ થા કે સારા મોસૂલકે કિસી એક એલ્ચીકો અપના ગર્વિદા બના લે ઔર ઉસ પર શરાબ ઔર અપને હુસ્નકા તિલિસ્મ તારી કરકે ઉસ્કે સીનેસે રાઝ નિકાલ લે મગર સવાલ યહ થા કે સારા માન જાએગી ? કહીં ઉસે હી ન પકળવા દે.

જાસૂસોંકો ખત્રે મોલ લેને પળતે થે. ઉન્કી કોશિશ તો યહી હોતી થી કે પકળ ન જાએ લેકિન વહ ડરસે દુબકકે ભી નહીં બેઠ સકતે થે કે વહ પકળે યા મારે જાએંગે. હસનકો અપની ઝુબાનકે ફનકા કમાલ દિખાના થા. ઉસે સારાકી બાતેં યાદ આ રહી થી જિન્સે સાફ ઝાહિર હોતા થા કે વહ મુસલમાનોંકો પસંદ કરતી હે. હસનકો યહી એહસાસ હો ગયા થા કે સારાકો શક હો ગયા હે કે વહ (હસન) મુસલમાન હે. હસનકા દિમાગ સોચ સોચ કર થક ગયા. ઉસે દૂરસે સુબ્હકી અઝાનકી આવાઝ સુનાઈ દેને લગી. ઉસ્કે દિમાગ પર ઈસ્લામ ઔર ખુદાકા તકદુસ તારી હો ગયા. ઉસ્કી મદદ ખુદા હી કર સકતા થા. ઉસ્ને ઉઠ કર વુઝૂ કિયા ઔર કમરેકા દરવાઝા બંદ કર લિયા સલીબિયોંકી ઈસ દુન્યામેં વહ મુસલમાન નહીં ઈસાઈ થા. હસનુલ્ઈદ્રીસ નહીં ગિલ્બર્ટ જેકબ થા. વહ છોટેસે કમરેમેં અકેલા રહતા થા. જહાં ઉસ્ને હઝરત ઈસા અલય્હિસ્સલામકા બુત સલીબકે સાથ લટકા હુવા રખ્ખા થા. દીવારકે સાથ કિસી મુસવ્વિરકી બનાઈ હૂઈ મરયમકી તસ્વીર આવેઝાં કર રખ્ખી થી. કરીબ હી સલીબ લટક રહી થી. ઉસ્ને યહ બુત, તસ્વીર ઔર સલીબ પલંગકે નીચે રખ દી. દરવાઝેકે અંદરવાલી ઝંજીર ચળા કર કિબ્લારૂ હુવા ઔર નમાઝ પળ્હને લગા. વહ હરરોઝ ઈસી તરહ છુપ કર નમાઝ પળ્હા કરતા થા મગર ઉસ્કી જઝબાતી હાલત કભી ઐસી નહીં હૂઈ થી જૈસી ઈસ સુબ્હકી નમાઝમેં હૂઈ. ઉસ્કે આંસૂ નિકલ આએ થે. ઉસ્કે મુંહસે યહ અલ્ફાઝ اِيَّاکَ نَعْبُدُ وَاِيَّاکَ نَسْتَعِيْنُ (તેરી હી ઈબાદત કરતે હેં ઔર તુજહીસે મદદ માંગતે હેં)" બુલંદ આવાઝસે નિકલ ગએ થે. ઈસે પહલી બાર મહસૂસ હુવા જૈસે ખુદા ઉસ્કે સામને ખળા હે ઔર ઈત્ની કરીબ ખળા હે કે વહ ખુદાકો છૂ સકેગા. ઉસ્ને નમાઝ ખત્મ કરકે દો નફલ પળ્હે ઔર દુઆકે લિએ હાથ ઉઠાએ. ઉસ્કી આંખે બંદ હો ગઈ. ઉસ્કી ઝુબાનસે અલ્ફાઝ સોચે બગૈર ફિસલને લગે "કિબ્લએ અવ્વલકે ખુદા ! આજ તેરા નામ લેનેવાલે તેરે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકા કલિમા પળ્હનેવાલે મુસલમાન ઉન ઈન્સાનોંકે ડરસે તેરી મસ્જિદે અકસામેં તેરે

હુઝૂર સજ્દા કરનેસે ડરતે હૈં જો તેરે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકે મુન્કિર હૈં. આજ તેરા કિબ્લએ અવ્વલ વિરાન હો ગયા હે. જો ઝમીન તેરે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકે કદમોંસે મુકદ્દસ ઔર મુબારક હૂઈ થી, ઉસ પર આજ સલીબકા સિયાહ સાયા પળ ગયા હે. જિસ બની ઈસ્રાઈલકો તેરી ઝાતને ધુત્કાર દિયા થા વહ આજ તેરે કિબ્લએ અવ્વલકો હૈકલે સુલૈમાની કહ રહી હે.''

"મેરે ખુદા ! અપની અઝમતકા પતા દે. મુઝે બતા તુ અઝીમ હે યા ખુદાએ યહૂદા. મુઝે બતા હઝરતે ઈસા અલય્હિસ્સલામ તેરે પાસ હે, યા સલીબિયોંકી સલીબ પર લટક રહે હૈં. અપની અઝમતકા પતા દે. કુર્આનકી અઝમતકા પતા દે. અપને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી અઝમતકા પતા દે ઔર મુઝે ઉસકા સબબ બના કે મૈં તેરે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ ઔર તેરે કુર્આનકી અઝમતકા પતા યહૂદિયોં ઔર સલીબિયોંકો દૂં. મુઝે હિમ્મત અતા ફરમા કે મૈં ઈન ચટ્ટાનોકો રેઝા રેઝા કર સકૂં જો સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ઔર કિબ્લએ અવ્વલકે દરમિયાન હાઈલ હો ગઈ હે. મુઝે રોશની દિખા કે મૈં ઈન અંધેરોંમેં અપને ફર્ઝકી મંઝિલ દેખ સકૂં. મુઝે ઈત્ને સખ્ત ઈમ્તીહાનમેં ડાલ કે મેરી જાન તેરે નામ પર કુર્બાન હો જાએ લેકિન વા'દા ફર્મા કે મેરી જાન રાએગા નહીં જાએગી. તુઝે તેરે નામ પર કુર્બાન હોનેવાલે શહીદોંકે યતીમ બચ્ચોંકી કસમ ! મુઝે હિમ્મતો રોશની અતા ફરમા કે મૈં ઈન યતીમોંકે બાપોંકે ખૂનકે એક એક કત્રેકા ઈન્તિકામ લે સકૂં....''

"તુઝે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી ઉન બેટિયોંકી કસમ જિન્કી ઈસ્મતેં મસ્જિદે અકસાકી આબરૂકી ખાતિર લુટ ગઈ હે. મુઝે જુર્અત અતા ફરમા કે કુફ્રકે હર કિલ્એકો મિસ્માર કર સકૂં. અપને ગાઝી બંદોંકો, અપને હિજાઝી બંદોંકો હિમ્મત ઔર હિદાયત અતા ફરમા વહ અપને ગૈરતકા ઈન્તિકામ લેં ઔર આનેવાલી નસ્લેં યહ ન કહ સકે કે હમ બેગૈરત થે. આજ બુત ભી તેરે નામ પર હંસ રહે હૈં. મેરા ખૂન ખોલ રહા હે. મુઝે વહ શુજાઅત અતા કરકે મૈં પથ્થરકે ઈન બુતોંકા મઝાક ઉળા સકૂં. મેરે ખુદા ! અગર તુ યહ નહીં કર સકતા તો મેરે ખૂનકો સર્દ કર દે. મુઝે ઐસા બેગૈરત બના દે કે મુઝે યાદ હી ન રહે કે ગૈરત કિસ ચીઝકા નામ હે. મેરી બીનાઈ વાપસ લે લે કે મૈં ઈસ્લામકી બેટિયોંકો બેહયા ઔર બેઆબરૂ હોતા ન દેખ સકૂં. મેરે કાન બંદ કર દે કે મૈં તેરા નામ ન સુન સકૂં. મૈં ઈન મુસલમાનોંકી ફરીયાદે ન સુન સકૂં જો ફલસ્તીનમેં સલીબિયોં ઔર યહૂદિયોંકે ગુલામ હો ગએ હૈં.''

હસનકી આવાઝ બુલંદ હો ગઈ "તુ કહાં હે ?..... તુ હે કે નહીં ?..... બોલ

મેરે ખુદા ! મુઝે ઝુબાન દેનેવાલે ખુદા ! ખુદ ભી બોલ. મુઝે બતા સુન્નત બરહક યા સલીબ, યા મુઝે ફેસ્લા કરને દે કે સચ્ચા કોન હે ! સુન્નત યા સલીબ. કુર્આન તેરી આવાઝ હે યા કિસી બંદેકી ?''

બળી હી હોલનાક ગળગળાહટ સુનાઈ દી જૈસે છત હિલ રહી હો. ઉસ્કે ફૌરન બા'દ રઅદ (બીજલી) ઈત્ની ઝોરસે કળકી કે હસનકા કમરા હિલ ગયા. કમરેકી દર્ઝોમેંસે હસનકો બીજલીકી ચમક દિખાઈ દી. ઉસ્ને ઔર ઝિયાદા બુલંદ આવાઝસે કહા ''ઈસ બીજલીસે મુઝે ભસ્મ કર દે યા અપની મસ્જિદે અકસાકો. મુસાફિર ન રહે મંઝિલ ન રહે. બીજલિયાં ઉન પર ભી ગિરા જિન્કે સુહાગ તેરે નામ પર ઉજળ ગએ હેં. અપને નામ પર યતીમ હોનેવાલોં પર બીજલિયાં ગિરા. અપને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકે નામલેવાઓં પર બીજલિયાં ગિરા તાકે કિસીકી ફરિયાદેં તેરે કાનોં તક ન પહુંચ સકે.''

રઅદ ફિર કળકી ઔર ઉસ્કે બા'દ ઘટાએં ગરજને લગી. બૈરૂતકા સાહિલ કરીબ હી થા. ઉન દિનોં સમંદર ખામોશ હુવા કરતા થા મગર સમંદર જોશમેં આ ગયા. ઈસ્કી લહરોંકી મુહીબ આવાઝ હસનકો યૂં સુનાઈ દેને લગી જૈસે બહીરએરૂમકી ગુસ્સેમેં આઈ હૂઈ મોજે ઉસ્કે કમરેકી દીવારોંસે ટકરા રહી હો. ઘટાઓંકી ગરજ, રઅદકી કળક ઔર સમંદરકા જોશ મિલ જુલ કર કયામતકા શોર બન ગએ. હસનકી આવાઝ ઔર ઝિયાદા બુલંદ હો ગઈ.

''ઐસે હી તુફાન મેરે અંદર ઉઠા કે મેં કુફ્રકે હર નિશાનકો ઉળાતા ઔર બહાતા લે જાઉં. મેરે ખૂનકે કત્રે બહા દે લેકિન મસ્જિદે અકસાકે સહનમેં. મેં શર્મસાર હૂં કે કિબ્લએ અવ્વલકા પાસબાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી યહાં તેરા લશ્કર લે કર આયા. તો મેં ઉસે ખબરદાર ન કર સકા કે બૈરૂતસે દૂર રહે કે યહાં કુફ્ફારકા ફંદા તય્યાર હેં. યહ મેરી મજબૂરી થી. યહ મેરા ગુનાહ થા. મુઝે જુર્અત ઔર શુજાઅત અતા કર કે મેં ગુનાહકા કફ્ફારા અદા કર સકૂં, વર્ના યહ બુત મેરી રૂહકો ભી તાને દેતે રહેંગે કે તેરા ખુદા હી કોઈ નહીં. મુઝે ઈન બુતોંકે આગે શર્મસાર ન કર, મુઝે શહીદોંકી રૂહોંકે આગે શર્મસાર ન કર.

રઅદ ઝોરસે કળકી. હસનકે કમરેકી છત, દરવાઝે ઔર ખિળકીકે કિવાળ બળી ઝોરસે ખટકે ઔર છત પર યૂં આવાઝેં આને લગી જૈસે ઘોળે દોળ રહે હેં. મુસલાધાર બારીશ શુરૂઅ હો ગઈ થી. તુફાને બાદોબારાં ઝમીનો આસ્માનકો હિલા રહા થા. હસનકે દિલ પર ઐસી ગિરફ્ત આ ગઈ જિસ્મેં ખૌફ ભી થા ઔર જઝબાતકી શિદ્દત ભી. કભી ઉસે ઐસે લગતા જૈસે વહ ખ્વાબ દેખ રહા હો. ઉસ્ને

ખુદાસે ઈસ તરહ કભી બાતેં નહીં કી થી. વહ છુપ કર નમાઝ પઢા કરતા થા ઔર મુખ્તસર અલ્ફાઝમેં દુઆ માંગ કર હસનસે જેકબ બન જાયા કરતા થા.

ઉસ રાત જબ વહ હાતિમકો રિપોર્ટ દે કર આયા થા, ઉસ્કી જઝબાતી કૈફિયત કુછ ઔર થી. ઉસ પર નીંદકા અષર ભી થા. ઉસ્કે સામને મસ્લા ઐસા આ ગયા થા કે વહ સોચ સોચ કર દીવાના હોને લગા થા. ઉસ્કે લિએ આસાન રાસ્તા યહ થા કે જિસ મસ્લેકા કોઈ હલ નહીં ઉસે ઝહનસે ઉતાર દે. સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી, અલી બિન સુફયાન ઔર ઉસ્કે લિડર હાતિમકો કયા ખબર થી કે ઈઝ્ઝુદ્દીનકે એલ્ચી બાલ્ડવિનકે પાસ આએ હૈં ઔર કોઈ મુઆહદા હો રહા હે. વહ ખામોશ રહતા. ઉસ્કે ઘરમેં ઉસ્કે માં બાપકો ઉસ્કી તનખ્વાહ ઔર ગૈરમુમાલિકમેં જાસૂસીકે ફાલતૂ પૈસે બાકાઈદા પહુંચ રહે થે. બૈરૂતમેં ઉસે અછ્છી પોઝીશન ઔર ઐશો ઈસ્રતકા સામાન હાસિલ થા, મગર વહ ઈમાનવાલા મર્દે મોમીન થા. અપને ફરાઈઝકો નમાઝ રોઝેકી તરહ મુતબર્રક સમઝતા થા. ઉસે એહસાસ થા કે કૌમકા હર ફર્દ યહ સમઝ લે કે યહ કામ કોઈ ઔર કર લેગા તો યહ રવય્યા સીધા શિકસ્ત, કૌમકી તબાહી ઔર કુફ્ફારકે ફતહકી તરફ લે જાતા હે.

રાતભર જાગે હૂએ જવાન ઔર તવાના હસનકો નીંદને મુસલ્લે પર હી દબોચ લિયા. ઉસ જઝબાતી કૈફિયતમેં ઉસે નીંદ નહીં આની ચાહિએ થી લેકિન ઉસ્કી સોચને કુછ ઐસા કરાર ઔર સુકૂન મહસૂસ કિયા કે રૂહને જિસ્મ ઔર દિમાગકો સુલા દિયા. વહ વહીં ઔંધા હો ગયા. ઉસે ઈત્ની મોહલત ન મિલી કે મુસલ્લા છુપા કર ઔર હઝરત ઈસા અલય્હિસ્સાલકા બુત, મરયમકી તસ્વીર ઔર સલીબ પલંગકે નીચેસે ઉઠા કર અપની અપની જગા રખ દેતા. દરવાઝા ખોલ દેતા ઔર જેકબકે બહરૂપમેં પલંગ પર સો જાતા. વહ ખ્વાબોંકી દુન્યામેં પહુંચ ગયા. ઉસ્ને મસ્જિદે અકસા દેખી. યહ મસ્જિદ ઉસ્ને એક બાર દેખી થી જબ વહ બૈતુલમુકદસમેં જાસૂસીકે એક મિશન પર ગયા થા. યહ મસ્જિદ વીરાન થી. ઉસ્કે ખુલે હૂએ દરવાઝે અપને નમાઝિયોંકી રાહ દેખ રહે થે મગર મુસલમાન છોટી છોટી મસ્જિદોંમેં યા ઘરોંમેં નમાઝ પઢ લિયા કરતે થે. સલીબિયોં ઔર યહૂદિયોંકે બચ્ચોંને મસ્જિદે અકસાકે સહનકો ખેલકા મૈદાન બનાયા હુવા થા જહાં બેશુમાર બચ્ચે જૂતોં સમેત ખેલ રહે થે. સલીબિયોંને વહાંકે મુસલમાનોંકો ખૌફઝદા કર રખ્ખા થા. હસન મસ્જિદે અકસાકે મુકદસ મુકામ ઔર મુસલમાનોંકે લિએ ઉસકી અહમિયતસે અછ્છી તરહ વાકિફ થા. વહ જબ વહાં ગયા થા તો ઉસ્કા

નામ રીલિફ નિકોલ્સન થા.

અબ વહ બૈરૂતમેં ખ્વાબમેં મસ્જિદે અકસાકી દેખ રહા થા. ઉસ્કે ગુંબદ પર બેશુમાર કબૂતર બેઠે થે. કબૂતર યકબારગી ઉળે ઔર તમામ કબૂતર ફિઝામેં જા કર શરારે બન ગએ. યહ શરારે મસ્જિદે અકસાકે ઈર્દ ગિર્દ ગિરને લગે. મસ્જિદકે અંદરસે સલીબિયોં ઔર યહૂદિયોંકા એક હુજૂમ નિકલા. ઈન સબકે કપળોંકો આગ લગી હૂઈ થી. વહ સબ ઈધર ઉધર ભાગ ગએ. વહ સબ ચીખ ઔર ચિલ્લા રહે થે. મગર કિસીકી આવાઝ નહીં સુનાઈ દેતી થી. ફિઝાસે બરસતે હૂએ શરારે રંગબીરંગકે પરીંદે બન ગએ ઔર એક એક કરકે મસ્જિદે અકસાકે સબ્ઝ ગુમ્બદ પર બેઠને લગે. અબ મસ્જિદમેં ન કોઈ સલીબી થા ન યહૂદી. હસન આહિસ્તા આહિસ્તા મસ્જિદકી તરફ ચલા. આસ્માન નીલા થા. દિનકી રોશની ભી નીલી થી. મસ્જિદકે દરવાઝેમેં ઐસી ચમક દિખાઈ દી જૈસે બહુત બળે આઈને પર સુરજકી કિરને પળી હોં.

હસનકી આંખે ખીરા હો ગઈ. ઉસ્ને આંખે બંદ કરકે ખોલી. ચમક યા નૂરકા એક ગોલા વહાં નહીં થા. વહાં સારા ખળી મુસ્કુરા રહી થી. હસન હૈરતઝદા હો કે રૂક ગયા. સારા પાંવસે સર તક ચાંદકી તરહ સુફેદ લબાદેમેં મલ્બૂસ થી. ઉસ્કા ચેહરા ઔર દોનોં હાથ નઝર આ રહે થે. ઉસ્કી મુસ્કુરાહટસે ઉસ્કે દાંત ઈત્ને ઝિયાદા સુફેદ નઝર આ રહે થે જિત્ની સુફેદી ઈસ ઝમીનકે લોગોંને કભી નહીં દેખી. સારાને બાઝૂ ફેલા દીએ. ઉસ્કે હોંટ હિલે નહીં થે, લેકિન હસનકો ઉસ્કી મુતરન્નમ આવાઝ સુનાઈ દી. "આ જાઓ, મસ્જિદે અકસા હમારી હે. ઈસ મસ્જિદમેં જો કાફિર દાખિલ હોગા ઉસ પર આસ્માન આગ બરસાએગા ઔર જો મુસલમાન ઈસ મસ્જિદકે તકદુસકો ભુલ ગએ હેં ઉન પર ભી આગ બરસેગી. મેંને ઈસ્કે સહનકો ઝમઝમકે પાનીસે ધો દિયા હે. મેરે ગુનાહ ધુલ ગએ. આઓ.... આઓ."

હસનકી આંખ ખુલ ગઈ. ઉસ્ને ફિર આંખે મૂંદ લીં. વહ ઈસ ખ્વાબસે દસ્તબર્દાર નહીં હોના ચાહતા થા મગર મૂંદી હૂઈ આંખોમેં અંધેરકે સિવા કુછ નહીં થા. વહ અબ હકીકતકી દુન્યામેં લોટ આયા થા. છત પર ઔર ઈધર ઉધર મુસ્લાધાર બારિશકા કયામતખેઝ શોર ઔર ઝક્કળકી ચીખેં થી. ઈસ્મેં સમંદરકી ભી આવાઝ થી જો પહલેસે ઝિયાદા ગુસ્સેમેં આ ગયા થા. બાદોબારાં ઔર બુહીરએરૂમકે ઈસ હંગામેમેં હસનકો ઐસે લગા જૈસે કિસીને ઉસ્કે દરવાઝે પર દસ્તક દી હો. યહ ઉસ્કા વહમ ભી હો સકતા થા. વહ વહમસે હી બેદાર હો ગયા. ઉસ્ને સલીબ, હઝરતે ઈસા અલય્હિસ્સલામકા બુત ઔર મરયમકી તસ્વીર ઉઠા કર સબકો અપની અપની

જગા લટકા દિયા. ઈસ દોરાન દરવાઝે પર દસ્તક બળી સાફ હૂઈ ઔર હસનને મુસલ્લા લપેટ કર તકીયેકે નીચે રખ દિયા ઔર દરવાઝા ખોલા.

દરવાઝેમેં સારા ખળી મુસ્કુરા રહી થી. બાદોબારાંકા યહ સમાંકે બરામદેસે પરે ઔર કુછ નઝર નહીં આતા થા. સારાકે કપળોં ઔર બાલોંસે પાની ટપક રહા થા.

"તુમ ઈસ તૂફાનમેં મેરે પાસ આઈ હો ?" હસનને ઉસે બાઝૂસે પકળ કર અંદર ઘસીટતે હૂએ કહા.

"નહીં જેકબ !" સારાને જવાબ દિયા "મેં કિસી ઔરકે પાસ ગઈ થી. વહ મિલા નહીં. ગહરી નીંદ સોયા હુવા હે. રાત ભર સબ શરાબ પિતે ઔર બેહૂદગી કરતે રહે હેં. અબ શામકો હી જાગેંગે. મેંને ઈન્તિઝાર કિયા લેકિન માયૂસ હો કર ઈધર આ ગઈ. યહ તૂફાન આગે નહીં જાને દે રહા થા. દિનકે વકત તો તુમ્હારે પાસ આનેસે મુઝે કોઈ નહીં રોક સકતા."

હસનને એક કપળા ઉઠાયા જો ઉસ્ને સારાકે સર પર ડાલ દિયા ઔર અપને હાથોં ઉસ્કે બાલ ઈસ કપળેસે ખુશ્ક કરને લગા. સારાકો યહ બેતકલ્લુફી બહુત પસંદ આઈ. હસનને ઉસ્કા ચેહરા ભી પોંછ દિયા. ફિર એક ચાદર ઉસે દે કર કહા "મેં મુંહ ઉધર ફેર લેતા હૂં તુમ ભીગે હૂએ કપળે ઉતાર કર ચાદર લપેટ લો."

સારાને જબ ભીગે હૂએ કપળે ઉતારે તો વહ સોચને લગી કે ઈસ શખ્સકો ઈત્ની ઝિયાદા રૂહાની મુહબ્બત હે કે ઉસ્કે જિસ્મકી દિલકશીકે સાથ ઉસે દિલચસ્પી નહીં, યા ઉસ્કા દિલ બિલ્કુલ હી મુર્દા હે.... સારાને જબ ઉસે કહા કે મેંને કપળે બદલ લિએ હે તો હસનને મુંહ ફેરા ઔર ઉસ્કે કપળે બરામદેમેં જા કર નિચોળ લાયા.

"અબ બતાઓ તુમ કહાં ગઈ થી" હસનને પૂછા "ઔર રાત મેરે બા'દ કયા હુવા થા ? વહ ઔરત અંદર આ ગઈ થી ?"

"ઉસી સિલ્સિલેમેં ઉધર આઈ થી" સારાને કહા ઔર ઉસે બતાયા કે રાતકો ઉસ ઔરતને ઉસ્કે કમરેમેં આ કર મુઆફીકી કયા શર્ત પેશ કી હે. ઉસ્ને કહા "મેંને યહ નહીં બતાયા કે તુમ મેરે કમરેમેં આએ થે. મેંને સિર્ફ ઈસ લિએ ઉસ્કી શર્ત માન લી કે મેરે સાથ તુમ્હેં ભી સઝા મિલેગી ઔર તુમ જાન્તે હો કે યહ સઝા કૈસી ભયાનક હોગી. તુમ શાયદ હૈરાન હો ગએ હોગે કે મેં કોઈ પાક સાફ લળકી નહીં, ફિર ભી મેં મોસૂલકે મેહમાનો યા કિસી ઔરકી ખ્વાબગાહમેં જાનેકો પસંદ નહીં કરતી. મેં રક્કાસા ઝરૂર હૂં લેકિન મેં યૂં ખિલોના નહીં બનના ચાહતી જિસ તરહ

યહ બૂઢ્ઢિયા મુઝે બનાના ચાહતી હે. મેરી અપની ભી કોઈ પસંદ ઔર નાપસંદ હે. મૈંને બહુત ગુનાહ કિએ હૈં લેકિન કિસીકી આમદનીકા ઔર કિસી ઔરકે ગુનાહોંકા ઝરીઆ નહીં બનૂંગી. ઈસ ઔરતને કહા હે કે વહ મુઝે ઈસ ચોરી છૂપે કારોબારમેંસે મુઆવઝા દેગી. વહ મુઝે મુઆવઝોંકી ભૂકી સમઝતી હે. મૈંને ઉસે કહ દિયા હે કે મેં ઉસ્કી ખ્વાહિશકે મુતાબિક આજ રાત મોસૂલકે એક મેહમાનકે પાસ ચલી જાઉંગી લેકિન મેં અબ કોશિશ કર રહી હૂં કે હાકિમોંકો બતા દૂં કે ઉસ ઔરતને દરેપર્દા કયા કારોબાર શુરૂઅ કર રખ્ખા હે."

"ઔર વહ કહ દેગી કે રાત તુમ્હારે કમરેમેં આદમી જાતે હૈં." હસનને કહા.

"કહતી રહે" સારાને કહા "મેં તો અબ સઝા લેનેકો ભી તય્યાર હૂં ઔર મેં ખૂદકુશીકે લિએ ભી તય્યાર હૂં. મેં ઈસ ઔરતકો બેનકાબ કરકે રહૂંગી. મેં રક્કાસા હૂં. મેં ઈસ્મત ફરોશી નહીં કરૂંગી."

"મેં સામને આ કર યહ કયૂં ન કહ દૂં કે તુમ્હારે કમરેમેં મેં ગયા થા." હસનને કહા. "મેં કહૂંગા કે મેરા તુમ્હારે સાથ જિસ્માની નહીં જઝબાતી તા'લ્લુક હે."

"અગર યહ કહના હોતા તો મેં ખૂદ કહ દેતી કે મેરે કમરેમેં જેકબ આયા થા." સારાને કહા "મગર ઐસા કહના તુમ્હેં ઘોળેકે પીછે બાંધ કર ઘોળા દોળાદેનેકે બરાબર હે. કોઈ નહીં માનેગા કે મેરા તુમ્હારા જઝબાતી તા'લ્લુક હે. યહ લોગ કિસીકે જઝબાતસે વાકિફ નહીં. ઉન્કે યહાં સબ કુછ જિસ્માની હે.... તુમ અલ્બરકો જાન્તે હો. ઈટલીકા રહનેવાલા હે. નેક ઔર રહમદિલ અફસર હે. બાલ્ડવિન પર ઉસ્કા ખાસ્સા અષર હે. સિર્ફ એક યહ બળા અફસર હે જો મુઝ જૈસી લળકિયોંકો સાફ સુથરી નિગાહોંસે દેખતા હે. મેં ઉસે રાતકી બાત સુનાઉંગી ઔર અપની ઈઝ્ઝત બચાનેકી કોશિશ કરૂંગી. અગર મેરી યહ કોશિશ નાકામ રહી તો મેં સમંદરમેં કૂદ જાઉંગી અગર સમંદરને મેરી લાશ ઉગલ દી તો તુમ ભી દેખ લેના વર્ના અલ્વિદા. બુહીરએરૂમકી મછલિયાં ખાઓગે તો શાયદ ઉન્મેં તુમ મેરે જિસ્મકી બૂ સુંઘ સકોગે."

"સારા!" હસનને કહા "તુમ ઈસાઈ નહીં હો. તુમ્હારે સાથ રહનેવાલી કોઈ એક ભી લળકી નહીં જો જિસ્માની અય્યાશી ઔર મુઆવઝેકો તુમ્હારી તરહ ઠુકરા દે. તુમને આજ તક મેરે સાથ જો બાતેં કી હે ઉસ્સે મુઝે યકીન હો ગયા હે કે તુમ્હારી રગોમેં મુસલમાનકા ખૂન હે. ઈસ ખૂનમેં અબ ઉબાલ આયા હે. જબ તુમ સલીબિયોંકે ગુનાહોંકી દલદલમેં ફંસ ગઈ હો. કહો, મેં ઝૂટ કહ રહા હૂં?"

સારને ઉસ્કી તરફ દેખા આહ લી ઔર બોલી "સુનો જેકબ !...."

"મૈં જેકબ નહીં સારા !" હસનને કહા "મેરા નામ હસનુલ્ઈદ્રીસ હે ઔર મુલ્કે શામકા રહનેવાલા હૂં. યહાં મેરા નામ ગિલ્બર્ટ જેકબ હે."

"જાસૂસ હો ?"

"કોઈ ઔર વજહ ભી હો સકતી હે" હસનને કહા "જાસૂસી હી વજહ નહીં. જિસ તરહ હમ દોનોં એક દૂસ્રેકી રૂહમેં ઉતર ગએ હૈં ઉસ્કી વજહ યહ હે કે હમ દોનોં મુસલમાનકી ઔલાદ હે." ઉસ્ને તકીયેકે નીચેસે મુસલ્લા નિકાલા ઔર દીવારમેંસે એક પથ્થર હટા કર ઉસ્કે પીછેસે કુર્આનકા એક છોટાસા નુસ્ખા નિકાલા. સારાકો દિખા કર કહા "મૈં ઈન્કે બગૈર નહીં રહ સકતા, યહ બુત, યહ તસ્વીર ઔર યહ સલીબ ધોકા હે."

"અગર મૈં કિસીસે કહ દૂં કે તુમ ઈસાઈ નહીં મુસલમાન હો તો કયા કરોગે ?" સારાને હંસ કર કહા "તુમ જાસૂસ નહીં હો સકતે. જાસૂસ અપના આપ ઈસ તરહ ઝાહિર નહીં કિયા કરતે."

"કહ દો." હસનને કહા "મૈં તુમ્હારી નઝરોંકે સામને ઈસ તુફાને બાદોબારામેં ગાઈબ હો જાઉંગા જાસૂસ મેરી તરહ અપના આપ ઝાહિર નહીં કિયા કરતે ઔર જબ ઝાહિર હોતે હૈં તો ઈત્ની આસાનીસે હાથ ભી નહીં આતે, જિત્ના તુમ સમઝતી હો.... લેકિન સારા ! મુઝે યકીન હે કે તુમ કિસીસે નહીં કહોગી."

હસનને આગે બઢ કર સારાકા ચેહરા અપને હાથોંકે પ્યાલેમેં લે કર બિલ્કુલ કરીબ કર લિયા. ઉસ્કી આંખોમેં આંખે ડાલ કર ધીમી મગર પૂર અષર આવાઝમેં કહા "તુમ કિસીસે નહીં કહોગી કે યહ શખ્સ જેકબ નહીં હસન હે. તુમ કહ હી નહીં સકોગી. હમારી રગોંમેં રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકે શૈદાઈયોંકા ખૂન હે. યહ ખૂન સુફેદ નહીં હો સકતા. યહ ખૂન અપને કત્રોંકો ધોકા નહીં દે સકતા." સારાકી આંખોકો હસનકી આંખોને જકળ લિયા. વહ મહસૂસ કરને લગી જૈસે યહ ખૂબરૂ જવાન બળે હી હસીન આસેબકી તરહ ઉસ્કે દિમાગ પર ઔર ઉસ્કે દિલ પર ગાલિબ આ ગયા હે. હસન કહ રહા થા "તુમ રકસકે લિએ નહીં મસ્જિદે અકસાકો કુફ્ફારસે આઝાદ કરાનેકે લિએ પૈદા હૂઈ હો. ખુદાને મુઝે ખ્વાબમેં બશારત દે દી હે. અબ યહ ન કહના કે તુમ મુસલમાન નહીં. તુમ કહ હી નહીં સકોગી. બોલો સારા ! મૈંને તુમ્હેં અપના રાઝ દે દિયા હે, તુમ મુઝે અપના રાઝ દે દો. મુઝે તુમ્હારે જિસ્મસે કોઈ સરોકાર નહીં. મૈં તુમ્હારી રૂહકો પાક દેખના ચાહતા હૂં."

સારા પર હસન તિલિસ્મ બન કર તારી હો ચુકા થા. સારાકી આંખોમેં આંસૂ આ ગએ. આહિસ્તાસે બોલી "હાં હસન મેં મુસલમાન હૂં મેં અપને બાપકે ગુનાહોંકી સઝા ભુગત રહી હૂં. મેં સારા નહીં સાઈરા હૂં."

"ગુનાહ કિસીકે ભી થે." હસનને કહા "મૈંને આજ તક તુમ્હારી ઝુબાનસે જો બાતેં સુની હે ઔર જિસ અંદાઝસે તુમને યહ બાતેં કી હે, મૈંને અંદાઝા લગાયા હે કે યહ ગુનાહ તુમ્હારે દિલ ઔર રૂહ પર ચુભ રહે હૈં. તુમ સલીબિયોંકે ખિલાફ નફરતકા ઔર મુસલમાનોંકી પસંદીદગીકા ઈઝહાર કરતી રહી હૂં. ઈસ્સે ઝાહિર હોતા હે કે યહ ચુભન તુમ્હેં બેચેન રખતી હે."

"જબસે તુમને મેરી રૂહકો પાક પ્યારસે આશના કિયા હે, મુઝે ઐશો ઈશ્રતકી યહ ઝિંદગી જહન્નમસે ઝિયાદા આતિશી ઔર અઝિય્યત નાક મહસૂસ હોને લગી હે. મેં ગુનાહોંમેં પલી, બળ્હી ઔર ગુનાહોંમેં જવાન હૂઈ હૂં. ગુનાહોંકા હુસ્ન અબ ઝહરીલા નાગ બન ગયા હે. મેં અબ ઝિંદા નહીં રહના ચાહતી." અપની જાન લેના ભી ગુનાહ હે. હસનને કહા, અલ્લાહ બખ્શનેવાલા મહેરબાન હે. ગુનાહોંકા કફફારા અદા કરો. સબ બેકરારિયાં રૂહાની સુકૂનમેં બદલ જાએગી.

"કયા કરૂંગી ?" સારાને આંસૂ પોંછતે હૂએ પૂછા "નમાઝ પળ્હા કરૂં ? તારીકુદુન્યા હો જાઉં ? બતાઓ કયા કરૂં ?"

"જાસૂસી." હસનને જવાબ દિયા "સિર્ફ એક બાર. પહલી ઔર આખરી બાર.... લેકિન તુમ ઉસ વકત તક જાસૂસી નહીં કર સકોગી જબ તક યહ ન સમઝ લો કે ઈસ્કા મકસદ કયા હે. ઈન્સાન અપને મકસદકી અઝમતસે અઝીમ બના કરતે હૈં. જાન્તી હો નુરૂદ્દીન ઝંગીકી ઝિંદગીકા મકસદ કયા થા ? સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા મકસદ કયા હે ? યહ તો બહુત બળે લોગોંકી બાતેં હે. મેં ઉન્કે મુકાબલેમેં કુછ ભી નહીં લેકિન તુમને મેરી ઝાતમેં ઐસા તા'ષ્પુર દેખા હોગા જિસ્ને તુમસે સચ બાત કહલવા લી હે. યહ દરઅસલ મેરી ઝાતકા અષર નહીં યહ મેરે મકસદકી અઝમત હે જો મુઝે ઈમાનસે ઝિયાદા અઝીઝ હે. મકસદકી હી અઝમત હે ઔર ઉસીકા તકદુસ હે કે તુમ્હારા યહ હુસ્ન ઔર જિસ્મકી યહ કશીશ જો ઈબાદત ગુઝારોંકો ચોંકા દેતી હે, મુઝ પર અષર નહીં કર સકી. કયૂં નહીં કર સકી ? સિર્ફ ઈસ લિએ કે મેં ઈન્સાનોં ઔર ચીઝોંકો રૂહકી નઝરોંસે દેખા કરતા હૂં."

"મેં સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા મકસદ અછ્છી તરહ જાનતી હૂં." સારાને કહા "મેં યહ ભી જાન્તી હૂં કે સલીબી હુકમરાન મુસલમાન ઉમરા ઔર હુકમરાનોંકો મદદ ઔર અય્યાશીકા સામાન દે કર ઉન્હેં સુલ્તાનકે ખિલાફ લળા રહે હૈં ઔર મેં

યહ ભી જાન્તી હૂં કે સલીબી આલમ ઈસ્લામકો સલીબકે સાએમેં લાના ચાહતે હેં. હસન! હસન મેંને યહ મકસદ યહાં આ કર પેહચાના હે વર્ના મેં ભી સલીબકે સૈલાબમેં બહ ગઈ થી. યહ સૈલાબ મુઝે યહાં તક લે આયા હે. યહ ભી સુનાઉંગી કે કૈસે. કુછ દિનોંસે મસ્જિદે અકસા મેરે દિલ પર ગાલિબ આ ગઈ હેં. દો રાતેં ગુઝરી મેંને ખ્વાબમેં મસ્જિદે અકસા દેખી હે. મેંને અભી તક યહ મસ્જિદ નહીં દેખી. મુઝે મા'લૂમ નહીં યહ કૈસી હે. ખ્વાબમેં યહ મસ્જિદ દેખી ઔર અંદર ગઈ. મસ્જિદ ખાલી ઔર વીરાન થી. મુઝે એક ગૂંજદાર આવાઝ સુનાઈ દી 'યહ તેરે ખુદાકા ઘર હે ઉસે આબાદ કર' મેં દેખ રહી હૂં કે આવાઝ કહાંસે આઈ હે લેકિન આંખ ખુલ ગઈ. યહ આવાઝ મેરે દિલમેં ઉતર ગઈ હે.... કયા ઉસે મેં અપના મકસદ બના સકતી હૂં?"

"યહ હર મુસલમાનકા ફર્ઝ હે." હસનને કહા "લેકિન ઉસ્કે લિએ કુર્બાનિયાં દેની પળતી હે. મેં બૈરૂતમેં હર લમ્હા મૌતકા ઈન્તિઝાર કરતા હૂં. મેં જિસ રોઝ પકળા ગયા વહ મેરી ઝિંદગીકા આખરી દિન હોગા."

"મેં કુર્બાની દેનેકો તય્યાર હૂં." સારાને કહા "મુઝે મેરા ફર્ઝ બતાઓ."

"તુમ્હેં ઈસ બૂળ્હી ઔર ગંદી ઔરતને મોસૂલકે જિસ એલ્ચીકી તફરીહકે લિએ જાનેકો કહા હે, તુમ ઉસ્કે પાસ ચલી જાઓ" હસનને કહા.

સારાને ઉસે ઈત્ની ઝિયાદા હેરતસે દેખા કે ઉસ્કી આંખે ઠહર ગઈ.

"હાં સારા!" હસનને કહા "તુમ્હેં યહ કુર્બાની દેની હોગી. સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ઔરતકો જાસૂસીકે લિએ નહીં ભેજા કરતે. વહ કહા કરતે હેં કે એક ઔરતકી ઈસ્મત બચાનેકે લિએ એક મઝબૂત કિલ્આ દુશ્મનકો દેનેકે લિએ તય્યાર હે હમ ઈસ્મતોંકે મુહાફિઝ હે, મગર સારા! તુમ યહાં મૌજૂદ હો. હમેં જો ફર્ઝ અદા કરના હે વહ સિર્ફ તુમ્હારે ઝરીએ હો સકતા હે. તુમ્હારે લિએ યહ કોઈ નઈ બાત નહીં હોગી કે કિસીકી તફરીહકા સામાન બનો. મેં તુમ્હેં એક દો તરીકે બતાઉંગા જિન્સે તુમ ઈન બુળ્હે મુસલમાનોંકે સીનોંસે રાઝ ભી નિકાલ સકોગી ઔર અપની ઈઝ્ઝત ભી બચા લોગી. તુમ્હારા મકસદ બળા પાક ઔર બુલંદ હે. મુઝે ઉમ્મીદ હે કે ખુદા તુમ્હારી આબરૂકી હિફાઝત કરેગા."

"મુઝે બતાઓ કયા કરના હે." સારાને કહા.

"યહ દોનોં એલ્ચી મોસૂલકે હુકમરાન ઈઝ્ઝુદ્દીનકી તરફસે આએ હેં." હસનને ઉસે બતાયા "મુઝે યકીન હે કે વહ સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે ખિલાફ બાલ્ડવિનસે મદદ લેને આએ હેં. ઈસ વકત હમારી ફૌજ નસીબાકે મુકામ પર

ખૈમાઝન હે. સુલ્તાનકો યહ ખૂશફહમી હે કે વહ અપને દોસ્તોંકે દરમિયાન ખૈમાઝન હે મગર વહ અપને મુસલમાન દુશ્મનોંકે નર્ગેમેં આએ હૂએ હેં. હમેં યહ મા'લૂમ કરકે સુલ્તાનકો ખબરદાર કરના હે કે સલીબી કૈસા જંગી ઈકદામ કરેંગે ઔર મોસૂલ ઔર હલબ ઔર દીગર છોટી છોટી ઈમારતોંકા રવય્યા કયા હોગા. કયા વહ સલીબિયોંકે ઈત્તિહાદી બન જાએંગે ?'' હસનને ઉસે બળી લંબી તફસીલસે ઉસ્કા કામ સમઝા દિયા ઔર યહ ભી બતાયા કે સલીબી લળકિયાં મુસલમાન ઈલાકોંમેં જા કર કિસ તરહ મુસલમાન ઉમરા, સાલારોં ઔર દીગર હુક્કામ પર અપની પુરકશીશ નસ્વાનિયતકા જાદૂ તારી કરકે રાઝ લે આતી હે. હસનને કહા ''તુમ્હેં ખૂદકુશી કરનેકી ઝરૂરત મહસૂસ નહીં હોગી. મેં તુમ્હેં પાક ઔર પુરમસર્રત ઝિંદગીમેં દાખિલ કર રહા હૂં. તુમ મઝલૂમ લળકી હો. તુમ્હેં ગાલિબન બચપનમેં સલીબિયોંને કિસી કાફલેસે ઈગવા કિયા થા. ઉન્હોંને તુમ્હેં ગુનાહોંકી ઝિંદગીમેં દાખિલ કિયા હે.''

''નહીં હસન !'' સારાને કહા ''મૈંને અપને આપકો ખૂદ હી ઈગ્વા કિયા થા. યહ કહાની ફિર કભી સુનાઉંગી. મુઝે અભી યહ કામ કરને દો. દુઆ કરો અલ્લાહ મુઝે સુર્ખરૂ કરેં ઔર મેં ગુનાહોંકા કફ્ફારા અદા કર સકૂં.''

બારિશ થમ ગઈ તો સારા અપને કપળે પહન કર હસનકે કમરેસે નિકલી. વહ જબ ઉસ ઈમારતમેં દાખિલ હૂઈ જહાં ઉસ્કા કમરા થા તો ઉસે વહ ઔરત મિલ ગઈ જો ઈન સબ લળકિયોંકી કમાન્ડર થી. ઉસ્ને સારાકો દેખા ઔર મુસ્કુરા કર કહા ''રાતકો તય્યાર રહના. મેરે આદમીને મોસૂલકે એક એલ્ચીકે સાથ બાત કર લી હે. આજ રાત ન કહીં નાચ ગાના હોગા ન કોઈ ઝિયાફત. મેં તુમ્હેં ઉસ્કે કમરેમેં છોળ આઉંગી.''

''મેં તય્યાર હૂં.'' સારાને કહા.

મોસૂલકે દોનોં એલ્ચિયોંકી હાલત ભૂકે ભેળિયોં જૈસી થી. વહ વહાં ઈઝ્ઝુદ્દીનકા ઔર અપના ઈમાન ફરોખ્ત કરને આએ થે. વહ અપની ગદ્દારીકો કામ્યાબ બનાનેકે લિએ ઈસ સલીબી બાદશાહસે મદદ લેને આએ થે. યહ બાદશાહ અપને મફાદકી ખાતિર ઔર મુસલમાનકે હુકમરાનોંકો આપસમેં લળાનેકી ખાતિર ઉન્હેં ચીઝેં, પુશ્તપનાહી ઔર મદદ દે રહા થા. ઈન મુસલમાન એલ્ચિયોંકે પાસ ન ઈમાન રહા થા ન, જાતી વકાર ન કૌમી વકાર. ઉન્કી દિલચસ્પી અબ ઈસ્મેં રહ ગઈ થી કે શાહ બાલ્ડવિન ઉન્હેં ઝિયાદાસે ઝિયાદા અય્યાશી કરાએ ઔર ઈન્આમો

ઈકરામ દેં. ઈન દોનોંકો બૈરૂતકે ગર્દો નવાહ ઔર સમંદરકી સેર કરાનેકે લિએ રોક લિયા ગયા થા. ઈસ દોરાન નાચને ગાનેવાલી લળકિયોંકે કમાન્ડરને અપને એક આદમીકો ઉન્કે પાસ ભેજા થા. ઉસ આદમીને ઉન્હેં કહા થા કે વહ ઉન્હેં ઐસી લળકિયાં લા દેગા જો ઉન્હોંને કભી નહીં દેખી હોગી. ઉન દોનોંકી બાંછે ખિલ ગઈ ઔર મુઆવઝા તે હો ગયા. ઉન્મેંસે એકકે પાસ સારાકો ભેજનેકે લિએ તય્યાર કિયા ગયા.

રાત સારાકો સિયાહ લબાદેમેં છુપા કર એક એલ્ચીકે કમરે તક પહુંચાયા ગયા. એલ્ચી જો વાલિએ મોસૂલ ઈઝ્ઝુદીનકા ફૌજી મુશીર થા. પચાસ સાલસે ઉપરકી ઉમ્રકા આદમી થા. ગુઝિશ્તા રાત ઉસ્ને ઈસ કદર શરાબ પી લી થી કે બેહોશ હો ગયા થા, લેકિન આજ રાત વહ અપને કમરેમેં આહિસ્તા આહિસ્તા પી રહા થા. વહ એક રક્કાસાકા ઈન્તિઝાર બેતાબીસે કર રહા થા જિસ્કે હુસ્નકે ઉસે અફસાને સુનાએ ગએ થે. ઉસ્કા દરવાઝા ખુલા. એક લળકી સરસે પાંવ તક સિયાહ લુબાદેમેં મસ્તૂર ઉસ્કે કમરેમેં દાખિલ હૂઈ. દરવાઝા બંદ હો ગયા. એલ્ચી ઉસ્કી તરફ લપટા ઔર ઉસ્કા ચેહરા બેનકાબ હોનેસે પહલે હી બળે ફહશ અલ્ફાઝ કહ કર ઉસ્સે લિપટ ગયા. વહ અપની ઉમ્રકો ભી ભૂલ ગયા.

સારાને ઉસ્કે બાઝૂઓંસે આઝાદ હો કર સિયાહ લુબાદેકો પરેં ફેંક દિયા. ઉસ્ને એલ્ચીકી તરફ દેખા તો હૈરતસે ઉસ્કા મુંહ ખુલ ગયા. વહ પીછે હટને લગી હત્તા કે ઉસ્કી પીઠ દીવારસે જા લગી. ઉસ્ને દોનોં હાથોંસે અપને કાન ઢાંપ લિએ. એલ્ચીને સારાકા ચેહરા દેખા તો ઉસે હિચકીસી આઈ ઔર ઉસ્કે મુંહસે સરગોશી નિકલી "સાઈરા ?"

સારા ખામોશીસે ઉસે દેખતી રહી જૈસે ઉસ્કી ઝુબાન બંદ હો ગઈ હો. એલ્ચીને ગબરાઈ હૂઈ ઔર હૈરતઝદા આવાઝમેં એક બાર ફિર પૂછા. "સાઈરા ? તુમ સાઈરા હો ?" વહ ખસ્યાનીસી હંસી હંસ કર બોલા. "નહીં મુઝે ગલતી લગી હે. તુમ્હારી શકલ મેરી એક બેટીસે બિલ્કુલ મિલતી જુલતી હે. ઉસ્કા નામ સાઈરા હે."

"વહ સાઈરા મેં હી હૂં જો આપકી બેટી હે." સારાકી ઝુબાન અચાનક ખુલ ગઈ. ઉસ્ને નફરતસે દાંત પીસ કર કહા "મેં હી આપકી બેટી હૂં. મુહલ્લાતમેં દૂસ્રોંકી બેટિયોંકો નચાનેવાલેકી બેટી ભી નાચ સકતી હે. મેં એક બેગૈરત બાપકી બેગૈરત બેટી હૂં."

એલ્ચી લળખળાયા ઔર પલંગ પર ગિર પળનેકે અંદાઝસે બેઠ ગયા. અબ ઉસ્કી ઝુબાન બંદ હો ગઈ થી. સાઈરા ઉસીકી બેટી થી. બાપ બેટીકો જુદા હૂએ દો

સાલ હો ગએ થે.

"ઈમાન ફરોશોંકી બેટિયાં ઈસ્મત ફરોશ હુવા કરતી હે." સારા આગે બળ્હી ઔર બાપકે સામને રૂક કર નફરતસે દાંત પીસને લગી. ઉસ્ને કહા "આજ અપની ગૈરત ઔર અપની ઈઝ્ઝતકા અંજામ દેખ. તુ અપની બેટીકી ઈસ્મતકા ગાહક હે. તેરી બેટી તેરે ખ્વાબગાહમેં રાત ગુઝારને આઈ હે." સારાને તીરકી તેઝીસે એક હાથ આગે કિયા ઔર કહા "લા, મેરી ઉજરત નિકાલ મેં રાત તેરે સાથ બસર કરને આઈ હૂં."

"તૂ.... તૂ....." ઉસ્કે બાપકી ઝુબાન લળખળા કર હકલાને લગી "તૂ ઘરસે ભાગ આઈ થી. મેં બેગૈરત નહીં હૂં, તૂ બેગૈરત હે."

"જો બાપ અપની જવાન બેટીકે સામને બેટીકી ઉમ્રકી લળકિયોંકે સાથ બેહયાઈકી હર્કતેં કરતા હે ઔર અપની બેટી જૈસી લળકિયોંકો નચાતા ઔર શરાબકે નશેમેં બદમસ્ત હો કર ઉસ્કે સાથ બેટીકે સામને દસ્તદરાઝી કરતા હે, ઉસ બાપકી બેટી ગૈરતવાલી નહીં બન સકતી. વહ ભી રક્કાસા યા તવાઈફ બનતી હે. બાપ ઉસ્કી શાદી કર દે તો વહ અપને ખાવિંદકો ધોકે દેતી ઔર દરેપર્દા કઈ ખાવિંદ બનાએ રખતી હે. સુન મેરે બાપ ! તુજે તેરા માઝી ઔર અપના હાલ બતાતી હૂં. મેંને તેરે ઘરમેં દમિશ્કમેં હોશ સંભાલા તો તુઝે ઔરતોંસે દરેપર્દા ઐશ કરતે દેખા. નુરૂદ્દીન ઝંગી મર ગએ તો તુ અલ્મુલ્કુસ્સાલેહકે સાથ હલબકો ભાગ ગયા. તૂ મુઝે ઔર મેરી માંકો ભી સાથ લે આયા. હલબમેં તૂ શરાબ ભી પીને લગા. તબ મેં લળકપનમેં થી. તેરે પાસ ગોરે ચિટ્ટે સલીબી આને લગે. ઉન્હોંને તુઝે દોલત દી. બળી ખૂબસૂરત લળકિયાં દી ઔર તૂ ખુલેઆમ શરાબ પિને લગા. તેરે ઘરમેં શરાબકી મહફિલે જમને લગી. લળકિયાં નાચને લગી. સલીબિયોંને મેરે સાથ છેળછાળ કી તો તૂ ખૂશ હુવા...."

"ફિર અલ્મલિકુસ્સાલેહ મર ગયા. તેરે પાસ સલીબી પહલેસે ઝિયાદા આને લગે. તૂ પહલેસે ઝિયાદા અય્યાશ હો ગયા. ઈઝ્ઝુદ્દીનને તુઝે બહુત બળા ઓહદા ઔર રૂત્બા દે દિયા. મેં તેરી ચહકતી રક્કાસા લળકિયોંમેં ઉઠને બેઠને લગી. ઉન્સે મેંને રક્સ સીખા. તુઝે પતા ચલા તો તૂ ખૂશ હુવા. સલીબિયોંને મુઝે દેખા તો ઉન્હોંને તેરે સામને મુઝે અપને સીનોસે લગાયા. તૂને બુરા ક્યૂં ન માના ? સિર્ફ ઈસ લિએ કે વહ મેરે બદલેમેં તુઝે યૂરોપકી એક લળકી દે દેતે થે. તુને અપના ઈમાન બેચ ડાલા. સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે ખિલાફ સાઝિશેં કી. તેરા કિર્દાર ખત્મ હો ગયા. તૂ યહ ભી ન દેખ સકા કે અપની બેટીકો ભી તુને અપની રાહ પર ડાલ દિયા

હે. ફિર એક સલીબીને મુઝે સબ્ઝ બાગ દિખાએ ઔર મેં તેરે ઘરકો ખૈરબાદ કહ કર અપને ખયાલોંકી જન્નતકો રવાના હો ગઈ. મુઝસે યહ મત પૂછ કે મેં જિસ તરહ આજ રાત તેરી ખ્વાબગાહમેં આઈ હૂં ઈસ તરહ કિત્ની ખ્વાબગાહોંકી રોનક બની હૂં. ઉસ સલીબીને મુઝે મુહબ્બતકા ફરેબ દે કર મુઝે બેચ ડાલા. મેં તુઝ જૈસે બેશુમાર દોલતમંદોકી તફરીહકા ઝરીઆ બન કર બૈરૂત પહુંચી જહાં મુઝે શાહી રક્કાસાકી હૈષિયતસે રખ લિયા ગયા. આજ મેરા અપના બાપ મેરી ઈસ્મતકા ગાહક હે.''

એલ્ચીને સર અપને હાથોંમેં થામ લિયા થા. ઉસ્કા જિસ્મ કાંપ રહા થા.

''આજ તૂ અપને ઈમાનકી કીમત વસૂલ કરને આયા હે.'' સારાને હકારત આમેઝ લેહજેમેં કહા ''તૂ ફલસ્તીન ઔર કિબ્લએ અવ્વલકા સોદા કરને આયા હે. અપની બેટીકી કીમત દેને આયા હે.'' સારાકી આવાઝ ભર્રા ગઈ. ઉસ્ને કહા ''યહ મેરી ઝિંદગીકી આખરી રાત હે. મેં બાપકે ગુનાહોંકી સઝા ભુગત કર ઈસ દુન્યાસે જા રહી હૂં.''

ઉસ્કે બાપને આહિસ્તા આહિસ્તા સર ઉઠાયા. ઉસ્કી આંખોસે આંસૂ બહ બહ કર ઉસકે ગાલોંકો તર કર રહે થે. ઉસ્ને ઉઠ કર દીવારસે લટકતી હૂઈ તલ્વાર ઉતારી. નિયામસે નિકાલી ઔર તલ્વાર સારાકે આગે કરકે કહા ''યહ લો. અપને હાથોં મુઝે ખત્મ કર દો. શાયદ મેરે ગુનાહોંકા કફ્ફારા અદા હો જાએ.''

સારાને ઉસ્કે હાથસે તલ્વાર લે લી ઔર કહા ''આજ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી ઉમ્મત ઈસ મુકામ પર આ પહુંચી હે જહાં એક બાપ અપની બેટીકે હાથમેં તલ્વાર દે કર યહ કહનેકે બજાએ કે જા બેટી કિબ્લએ અવ્વલકો ઈસ તલ્વારસે આઝાદ ઔર આબાદ કર, યહ કહ રહા હે કે મુઝે ઈસ તલ્વારસે કત્લ કરકે મેરે ગુનાહોંકા કફ્ફારા અદા કર દે.'' અપને બાપકી જઝબાતી હાલત ઔર શર્મસારીકે આંસૂ દેખ કર સારાકા લેહજા બદલ ગયા. બાપકા એહતિરામ લોટ આયા. ઉસ્ને કહા ''મર કર હી ગુનાહોંકા કફ્ફારા અદા નહીં કિયા જા સકતા. એક તરીકા યહ ભી હે કે ઝિંદા રહો ઔર દુશ્મનકો કત્લ કરો. મેં આપકો બતાઉં ?''

બાપને શિકસ્તખૂર્દગીકે અંદાઝસે બેટીકી તરફ દેખા.

''શાહ બાલ્ડવિનકે સાથ આપને જો મુઆહદા કિયા હે ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીકો શિકસ્ત દેનેકે લિએ જો મન્સૂબા તય્યાર ઔર તે કિયા હે વહ મુઝે બતા દેં.'' સારાને કહા ''મેં યહ સુલ્તાન તક પહુંચા દૂંગી. ઈસ્સે બળી નેકી ઔર કોઈ નહીં હો સકતી. આપકે સારે ગુનાહ બખ્શે જાએંગે'' બાપ ખામોશીસે સુન રહા થા. સારાને કહા ''હમ દોનોંકી નજાત ઉસ્મેં હે કે હમ દોનોં યહાંસે ફરાર હો કર

સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે પાસ પહુંચ જાએ ઔર આપ ઉસે સારી બાત અપની ઝુબાની સુના દેં."

"મૈં તય્યાર હૂં." બાપને કહા "લેકિન હમ યહાંસે નિકલેંગે કૈસે ?"

"ઈન્તિઝામ હો જાએગા." સારાને કહા.

બાપને બેટીકો ગલે લગા લિયા ઔર ફૂટ ફૂટ કર રોને લગા. ઉસ્કે અપને ગુનાહોંને ઉસ્સે હથિયાર ડલવા લિએ થે.

લળકિયોંકી કમાન્ડર ઔરત બહુત ખૂશ થી કે ઉસે બળા મોટા ગાહક મિલ ગયા હે. વહ ઈત્મીનાનસે સો ગઈ. ઉસે મા'લૂમ થા કે સારા સુબ્હ વાપસ આએગી મગર સારા હસનુલ્ઈદ્રીસકે કમરેમેં થી. ઉસ્ને જબ હસનકો બતાયા કે ઉસ્કા ગાહક ઉસ્કા બાપ થા તો હસનકો ચક્કર આ ગયા થા. સારાને હસનકો સુનાયા તો ઉસ્કે ઈસ બાપને ઘરકા માહોલ કિસ કદર ગુનાહ આલૂદ બના રખ્ખા થા ઔર વહ કિસ તરહ ઈન્હીં ગુનાહોંકી શૈદાઈ હો કર એક સલીબીકે સાથ ઘરસે ભાગી ઔર કિસ તરહ ઈસ મુકામ પર પહુંચી. સારાને ઉસે બતાયા કે ઉસ્કા બાપ સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે પાસ જાનેકો તય્યાર હે.

"મૈંને તુમ્હેં કહા થા કે તુમ્હારા મકસદ પાક હે." હસનને કહા "મુઝે ઉમ્મીદ હે કે ખુદા તુમ્હારી આબરૂકી હિફાઝત કરેગા. ખુદાને મેરી ઉમ્મીદ પૂરી કર દી હે.... અબ મૈં તુમ્હારે બાપસે મિલૂંગા ઔર ઉસે કહૂંગા કે તય્યાર રહના."

દિનકો હસન સારાકે બાપસે મિલા. બચ બચ કર બાત કી. ઉસ્કી ગૈરતકો ઝિંઝોળા ઔર જબ દેખા કે વહ બહુત હી નાદિમ હે તો હસનને ઉસે વહાંસે નિકલનેકા સહલ તરીકા બતાયા. ઉસ્કે સાથ સારી બાત તૈ કરકે વહ સારાસે ઉસ મહફૂઝ જગા મિલા જહાં વહ કભી કભી મિલા કરતે થે. સારાકે બાપને અપને મેઝબાનોંસે ખ્વાહિશ ઝાહિર કી કે વહ અકેલે ઝરા સેરકે લિએ જાના ચાહતા હે. ઉસે ઘોળા દે દિયા ગયા. વહ અપને સાથી એલ્ચીકો યહ બતા કર ચલા ગયા કે શામ તક લોટ આએગા. વહ શહરસે નિકલા તો એક જગા હસન ઘોળે પર સવાર ઉસ્કે ઈન્તિઝારમેં ખળા થા. એક ઔર જગા સારા છુપી હૂઈ થી. ઉસે બાપને અપને ઘોળે પર સવાર કરા લિયા ઔર વહ નસીબાકી સિમ્ત રવાના હો ગએ.

વહ બચ બચ ઔર છુપ છુપ કર ચલતે રહે. બહુત દૂર નિકલ ગએ તો ઉન્હોંને ઘોળે દોળા દીએ. સફર બહુત લંબા થા જો ઉન્હોંને એક રાત ઔર એક દિનમેં તૈ કર લિયા. બૈરૂતકે સુરાગરસાનોંકે લિએ શાહ બાલ્ડવિન કહર બના હુવા થા. મોસૂલકા

એક એલ્ચી લાપતા હો ગયા થા. એક શાહી રક્કાસા જો શાહ બાલ્ડવિનકો ઝાતી તૌર પર અચ્છી લગતી થી, ગાઈબ થી ઔર ગિલ્બર્ટ જેકબ નામકા એક ખુસૂસી બોડીગાર્ડ ભી લાપતા થા. તીનોંકા કોઈ સુરાગ નહીં મિલ રહા થા. લળકિયોંકી કમાન્ડર ઔરતકી ઝુબાન બંદ થી. વહ કિસીકો બતાનેસે ડરતી થી કે ઉસ્ને સારાકો ગુમશુદા એલ્ચીકે કમરેમેં ભેજા થા. બૈરૂતમેં સિર્ફ એક આદમીકો મા'લૂમ થા કે યહ તીનોં કહાં હે. ઉસ આદમીકા નામ હાતિમ થા મગર હાતિમ ગુમનામસા નઅલ સાઝ થા. ઉસે વહી લોગ જાન્તે થે જો ઉસ્સે ઘોળોંકો નઅલ લગવાયા કરતે થે. કિસીકે વહમો ગુમાનમેં ભી નહીં થા કે યહ ગરીબસા નઅલ સાઝ સુલ્તાન અય્યૂબીકે ઉસ જાસૂસ ગિરોહકા લીડર હે જો બૈરૂતકે અંદર સરગર્મ હે. સુરાગરસાં અપને કિયાસો ઔર કિયાસ આરાઈયોંસે બાવલે હૂએ જા રહે થે.

હસનુલ્ઈદ્રીસ, સારા ઔર ઉસ્કા બાપ સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે પાસ પહુંચ ચુકે થે. સુલ્તાન અય્યૂબી આદતકે મુતાબિક ખૈમેમેં ટહલ રહા થા. સારાકા બાપ ઉસે બતા ચુકા થા કે બાલ્ડવિનકે સાથ ઉસ્ને કયા મન્સૂબા તય્યાર કિયા હે. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસી વકત અપને સાલારોંકો બુલા લિયા ઔર નકશા સામને રખ કર ઉન્હેં બતાને લગા કે સલીબિયોંકા મન્સૂબા કયા હે ઔર ઉન્કે ખિલાફ વહ કયા કારવાઈ કરના ચાહતા હે.

ચલે કાફલે હિજાઝકે

ઈસ ખબરને સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો હૈરાન ન કિયા કે હલબ ઔર મોસૂલકે હુકમરાનો, ઈમાદુદ્દીન ઔર ઈઝ્ઝુદ્દીનને સલીબિયોંકે સાથ ઉન્કે ખિલાફ દરેપર્દા ગઠજોળ કર લિયા હે. યહ તો જૈસે ઉસ દોરમેં કસમ બન ગઈ થી કે છોટે બળે મુસલમાન ઉમરા સલીબિયોંકે સાથ દરેપર્દા દોસ્તાના ગાંઠને લગે થે. ઉસ્કી વજહ સિર્ફ યહ થી કે સુલ્તાન અય્યૂબી ઉન સબકો એક ખિલાફતકે તહત લા કર ઉન્હેં એક મુત્તહિદ કૌમ બનાના ચાહતા થા. મગર યહ ઉમરા અપની અલગ અલગ રિયાસતેં બરકરાર રખ કર ઉન્કે હુકમરાન બને રહનેકો અપના મકસદ બનાએ હૂએ થે. ઉન્હેં તવક્કુઅ થી કે ઉન્કા યહ મકસદ સલીબિયોંકી દોસ્તીસે પૂરા હો સકતા હે.

આપ પહલે પળહ ચુકે હૈં કે ઈન સબમેં અહમ હુકમરાન ઈઝ્ઝુદ્દીન ઔર ઈમાદુદ્દીન થે. ઉન્કી રિયાસતેં, હલબ ઔર મોસૂલ, મહલ્લેવુકૂઅ, વુસ્અત, દિફાઈ ઈસ્તિહકામ વગૈરહકે લિહાઝસે જંગી અહમિયતકે હામિલ થે. સલીબી ઈસ કોશિશમેં થે કે મુસલમાનોંકે યહ દોનોં મુકામ ઉન્કે કબ્ઝેમેં આ જાએ યા યહ સુલ્તાન અય્યૂબીકે કબ્ઝેમેં ન ચલે જાએ, કયૂંકે ઉન પર સુલ્તાન અય્યૂબીકા કબ્ઝા હો જાનેસે અફવાજ ઔર રસદ વગૈરહકે લિએ દો ઐસે અડ્ડે મિલ જાતે થે જહાંસે વહ આસાનીસે બૈતુલ મુકદસ પર ફૌજ કશી કર સકતા થા.

“રબ્બે કા'બાકી કસમ! મૈં હલબ ઔર મોસૂલ પર કબ્ઝા નહીં કરના ચાહતા.” સુલ્તાન અય્યૂબીને મુતઅદદ બાર કહા થા “મૈં કિસી મુસલમાન રિયાસતમેંસે અપની ફૌજે ગુઝારના ભી પસંદ નહીં કરૂંગા. મેરા મુદઆ યહ હે કે યહ ઉમરા ઔર હુકમરાન સલીબિયોંકે ખિલાફ મુત્તહિદ હો જાએં, ખિલાફતે બગદાદકે વફાદાર હો જાએ જો કુર્આનકા હુકમ હે. મૈં ઉન્હેં અપને ઝેરેનગીં નહીં કરૂંગા. મૈં ખલિફા નહીં હૂં. મૈં તો ખૂદ ખલિફાકા પૈરોકાર ઔર ખાદિમ હૂં.”

ખિલાફતકે તહત આ જાનેસે ઈન લોગોંકો યહ ખત્રા નઝર આ રહા થા કે ઉન્કી અય્યાશિયાં બંદ હો જાએગી ઔર સલીબિયોંકી તરફસે ઉન્હેં લળકિયોં ઔર શરાબકે તોહફે મિલતે થે વહ બંદ હો જાએંગે. વહ હુકૂમત, દુન્યાકી ઝૂટી શાનો શોકત ઔર ઐશોઈશ્રતકે આદી હો ગએ થે. ઉન્કી નઝરોંમેં સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકી કોઈ વકઅત નહીં રહી થી.

૧૧૮૩ ઈસ્વીકે અવાઈલમેં સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી નસીબાકે મુકામ પર

ખૈમાઝન થા. યહાંસે ઉસે બૈતુલ્મુકદસકી તરફ પેશકદમી કરની થી મગર ઉસે મુસલમાન ઉમરાકી નિય્યતમેં ફુતૂર નઝર આ રહા થા. વહ અબ યહ મા'લૂમ કરનેકી કોશિશ કર રહા થા કે હલબ ઔર મોસૂલકે વાલિયાનકી દરેપર્દા સરગર્મિયાં કયા હે ઔર સલીબી કયા મન્સૂબા બના રહે હૈં.

ઉસે અપને જાસૂસ હસનુલ્ઈદ્રીસને બૈરૂતસે આ કર પૂરી ઈત્તિલાઅ દે દી. ઈસ જાસૂસને દૂસ્રા કારનામા યહ કર દિખાયા કે ઈઝ્ઝુદીનકે એક ફૌજી મુશીર ઔર ઉસ્કી બેટીકો જો ઘરસે ભાગ કર બૈરૂતમેં સલીબિયોંકે પાસ રક્કાસા થી, અપને સાથલે આયા. હસનુલ્ઈદ્રીસ સુલ્તાન અય્યૂબીકે પાસ આયા ઔર બતાયા કે ઈઝ્ઝુદીનને બૈરૂત દો એલ્ચી સલીબિયોંકે પાસ જંગી ઈમ્દાદકે લિએ ભેજે હૈં. સુલ્તાન અય્યૂબી ઈસ ઈત્તિલાઅ પર હૈરાન ન હુવા, અલબત્તા યહ ઈત્તિલાઅ ઉસ્કે લિએ અહમ થી. ઉસ્ને ઉસી વકત સાલારોંકો બુલા લિયા ઔર નકશા સામને રખ કર ઉન્હેં બતાયા કે સલીબિયોંકા મન્સૂબા કયા હે.

ઈઝ્ઝુદીનકા જો એલ્ચી બૈરૂત સલીબિયોંસે મદદ લેને ગયા થા ઉસ્કા નામ એહતશામુદીન થા. અબ સુલ્તાન અય્યૂબીકે પાસ ઉસ્કી હૈષિયત એક કૈદીકી થી લેકિન સુલ્તાન અય્યૂબીને એહતિરામસે અપને સાલારોંકે સાથ બિઠાયા. એહતશામુદીનકો તકરીબન હર એક સાલાર જાન્તા થા. કોઈ ઉસે હકારતસે ઘૂર રહા થા ઔર કિસીકે ચેહરે પર ખૂશીકે આષાર થે કે વહ ઉન્કે દરમિયાન બેઠા હે ઔર કૈદ હે. સુલ્તાન અય્યૂબીને હસનુલ્ઈદ્રીસકી રિપોર્ટ સુન લી થી.

"મુઝે ઉમ્મીદ હે કે હમારા દોસ્ત એહતશામુદીન આપકો ખૂદ હી બતાએગા કે ઈઝ્ઝુદીન ઔર ઈમાદુદ્દીનકી નિય્યત કયા હે." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "મૈં એહતશામુદીન પર ઈલ્ઝામ આઈદ નહીં કરતા કે યહ હમારે ખિલાફ લળનેકે લિએ સલીબિયોંસે જંગી ઈમ્દાદ લેને ગયા થા. ઉસે વાલિએ મોસૂલ ઈઝ્ઝુદીનને ભેજા થા. યહ ઈઝ્ઝુદીનકા મુલાઝિમ હે."

"સુલ્તાને મોહતરમ !" એક સાલારને કહા "મુઝે ઉમ્મીદ હે કે આપ મુઝે યહ કહનેસે નહીં રોકેંગે કે એહતશામુદીન અપને હુકમરાનકા મા'મૂલીસા મુલાઝિમ નહીં. યહ ઉસ્કા ફૌજી મુશીર હે. યહ સાલાર હે. ઉસે અપને હુકમરાનકો ઐસા મશ્વરા નહીં દેના ચાહિએ થા કે સલીબિયોંસે મદદ હાસિલ કી જાએ."

"મુઝે હુકમ દિયા ગયા થા." એહતશામુદીનને જવાબ દિયા "અગર મૈં હુકમ ઉદુલી કરતા તો...."

"તો આપકો જલ્લાદકે હવાલે કર દિયા જાતા" એક નાઈબ સાલારને કહા

આપને મૌતકે ડરસે આપકે બાદશાહકા ઐસા હુકમ માના જો આપકી અપની કૌમ ઔર અપને મઝહબકી ઝિલ્લતકા બાઈષ હે. કયા હમ અપને ઘરોંસે દૂર, અપની ઔલાદસે બેખબર, અપને આપસે બેનિયાઝ યહાં અપની ઉમ્રેં લંબી કરને બેઠે હેં ? એક મુદ્દતસે હમ ઈન ચટ્ટાનોંમેં મારે મારે ફિર રહે હેં ઔર રાત ઈસ પથરીલી ઝમીન પર સોતે હેં જબ આપ હલબકે મહલમેં શહઝાદોં જૈસી ઝિંદગી બસર કર રહે હેં. આપ શરાબ પિતે હેં. નાચનેવાલી હસીન યહૂદી, સલીબી ઔર મુસલમાન લળકિયાં આપકા દિલ બહલાતી હે ઔર આપ નર્મ બિસ્તર પર સોતે હેં જિન પર મખમલકે પલંગપોશ બિછે હેં. હમ યહાં મરને આએ હેં. હમારે રફીકોંકી લાશેં જાને કહાં કહાં ઘૂમ હો ગઈ હેં. હમારે સિપાહિયોંકી હડ્ડિયાં સારે ઈલાકેમેં બિખર ગઈ હે. તુમ કિસી શહીદકી કોઈ હડ્ડી દેખોગે તો કહોગે યહ કિસી જાન્વરકી હડ્ડી હે. ઐશો ઈશ્રતને તુમ્હારી નઝરોંમેં શહીદોંકો શરાબમેં ડૂબો દિયા હે. દોસ્ત ઔર દુશ્મનકો એક કર દિયા હે. હમ મરને આએ હેં તો તુમ્હેં જીનેકા કયા હક હે ?''

''અહરામ !'' સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા ''એહતશામુદ્દીનને મેરે પાસ આ કર ગુનાહોંકા કફ્ફારા અદા કર દિયા હે. અગર ઉસે તા'ને દેને હોતે તો મેં ભી દે સકતા થા.''

''સુલ્તાને ઝીશાન !'' એક ઔર સાલારને કહા.

''ખુદાકે લિએ મુઝે સિર્ફ સુલ્તાન કહો'' સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા ''મુઝે શાનો શૌકતસે દૂર રહને દો મુઝે બાદશાહ બનાનેકી કોશિશ ન કરો. મેં સિપાહી હૂં, મુઝે સિપાહી રહને દો.... કહો, તુમ કયા કહના ચાહતે હો ?''

''મેં એહતશામુદ્દીનકો ઔર અપને ઉન હથિયારબંદ ભાઈયોંકો જો યહાં મોજૂદ હે યહ બતાના ચાહતા હૂં કે જો સાલાર અપને હુકમરાનકા ઈત્ના ગુલામ હો જાતા હે કે ઉસે ખૂશ કરનેકે લિએ ઉસ્કા ગલત હુકમ ભી માન લેતા હે, વહ અપની કૌમકી ઈઝ્ઝતકા કાતિલ હોતા હે. કૌમકી ઈઝ્ઝતકે મુહાફિઝ હમ હે. સલ્તનતકા માલિક બાદશાહ યા સુલ્તાન નહીં કૌમ હોતી હે. આજ હમ જિસ દોરમેંસે ગુઝર રહે હેં, યહ સિપાહીકા દોર હે, યહ જિહાદકા દોર હે. અગર ખલિફા ઔર સુલ્તાન સલ્તનતકા કારોબાર દયાનતદારીસે નહીં ચલાએંગે તો અલ્લાહકે સિપાહી ઉન્હેં અપના ઐસા હી દુશ્મન સમજેંગે જૈસે યહૂદી ઔર સલીબી હે ઔર જબ એહતશામુદ્દીનકી તરહ અલ્લાહકે સિપાહિયોં પર ભી સુલ્તાન બનનેકા નશા તારી હો જાએગા તો લાઈલાહ ઈલ્લાહકી લાશોં પર ગિર્જોકે ઘંટે બજેંગે.''

''ઈસ્લામ પર જો ભી દોર આએગા વહ અલ્લાહકે સિપાહીકા દોર હોગા.''

સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "જબ તક ઈસ્લામ ઝિંદા હે કુફ્ફાર હમારે દુશ્મન હી રહેંગે. આજ હમારે સાલારોંકે દિલોંમેં જાહો હશ્મતકી જો ખ્વાહિશ પૈદા હો ગઈ હે, વહ કિસી ભી વકત ઈસ્લામકો લે ડૂબેગી. મુઝે નઝર આ રહા હે કે ઈસ્લામ ઝિંદા રહેગા મગર ઉસ શેરકી તરહ ઝિંદા રહેગા જિસે સુધા લિયા ગયા હો ઔર ઉસે ફરામોશ કરા દિયા ગયા હે કે વહ બાદશાહ હે. યહ શેર બકરિયોંસે ભી ડરતા રહેગા. મુસલમાન કુફ્ફારકી ઉંગલિયોં પર નાચેંગે. અલ્લાહકા સિપાહી મૌજૂદ હોગા મગર ઉસ્કે હાથમેં તલ્વાર નહીં હોગી. અગર તલ્વાર હોગી તો વહ કિસી સલીબીકી દી હૂઈ હોગી જિસે વહ નિયામસે બાહર નિકાલનેકે લિએ સલીબીસે ઈજાઝત લેગા." સુલ્તાન અય્યૂબી બોલતે બોલતે ચુપ હો ગયા. ઉસ્ને નઝરેં જમા કર સબકો દેખા ઔર બોલા "મેં ભી બાતોંમેં ઉલઝ ગયા હૂં. મેરે રફીકોં ! હમેં કામ કરના હે. અગર હમ ઈસ બહષમેં પળ ગએ કે યહ ગુનાહ કિસ્કા હે ઔર વહ ખતા કિસ્કી હે ઔર કોન સચ્ચા ઔર કોન ઝૂટા હે તો હમ સિર્ફ બાતેં હી કરતે રહેંગે.... એહતશામુદ્દીન તુમ્હેં બતાએગા કે હલબ ઔર મોસૂલકે હુકમરાનોંને સલીબિયોંકે સાથ કયા તે કિયા હે ઔર હમેં કિસ કિસ્મકે દુશ્મનસે કિસ કિસ્મકી લળાઈ લળની પળેગી."

એહતશામુદ્દીન ઉઠા ઔર સબકે સામને જા ખળા હુવા. સબકો નઝરેં ઘુમા કર દેખા ઔર બોલા "મેરે દોસ્તોં ! મેં તુમ્હારી નઝરોંમેં હકારત ઔર કહર દેખ રહા હૂં. તુમ્હેં હક પહુંચતા હે કે મેરે લિએ સઝાએ મૌત તજવીઝ કરો, મગર મેં તુમ્હારે લિએ ઈબ્રતકા સામાન હૂં. યહ દુરૂસ્ત હે કે મેંને વાલિએ મોસૂલ ઈઝ્ઝુદ્દીનકી ખૂશી હાસિલ કરનેકે લિએ અપના ઈમાન ફરોખ્ત કિયા ઔર ઉસ્કા એલ્ચી બન કર બૈરૂત ગયા ઔર સલીબિયોંસે મદદ માંગી, મગર યહ ભી દુરૂસ્ત હે કે જિસ તિલિસ્મને મેરી અકલ ઔર મેરે ઈમાનકો અપને કબ્ઝેમેં લિયા ઉસ્સે તુમમેંસે કોઈ ભી નહીં બચ સકતા. કયા તુમમેંસે સાલાર ઔર હાકિમ ગદ્દારીકા જુર્મ કરતે નહીં પકળે ગએ ? ઉન્મેંસે બહુતસે ઐસે થે જિન પર સુલ્તાનકો ઈત્ના એ'તિમાદ થા જિત્ના ઉન્હેં અપની ઝાત પર હે મગર વહ ઈમાન ફરોશ નિકલે. મેં તુમ્હેં યહ બતાના ચાહતા હૂં કે ઈન્સાની ફિત્રતમેં એક ઐસી કમઝોરી હે જો ઈન્સાનકો ઐશો ઈશ્રતમેં ડાલ દેતી હે ઔર જહાંકે રોઝોશબમેં હુકૂમત ઔર મુઆશરેમેં ગુનાહકી તર્ગીબદેનેવાલી બાતેં હો, વહાં જાહિદ ભી ઐશ પસંદ ઔર ગુનહગાર બન જાતે હેં. હર કોઈ અમીર ઔર સુલ્તાન બનનેકે ખ્વાબ દેખને લગતા હે. હર ચીઝકી

ઝાતકા કિલ્આ મિસ્માર હો જાતા હે......"

"અગર તુમ મુઝે ગુનહગાર સમઝતે હો તો મેરી તલ્વારસે મેરા સર તનસે જુદા કર દો. અગર મુઝે તૌબાકા મૌકા દેતે હો તો મેં અઝમતે ઈસ્લામકી પાસબાની ઔર સલ્તનતે ઈસ્લામિયાક ફૈલાવકે લિએ તુમ્હારી બહુત મદદ કર સકતા હૂં."

"સલીબી શાયદ તુમસે આમને સામનેકી ટક્કર નહીં લેંગે." એહતશામુદીનને કહા "ઉન્હોંને હમેં હમારી અપની તલ્વારોંસે મરવાનેકા ઈન્તિઝામ કર લિયા હે. ઉન્હેં અપની ફૌજે મરવાનેકી ઝરૂરત નહીં રહી. વહ મુસલમાનોંકો મુસલમાનોંકે ખિલાફ લળાનેકે લિએ ઉન્હેં મદદ ઔર ઝરૂરી ચીઝેં દે રહે હેં. યહ છોટી બળી મુસલમાન ઈમારતેં ઔર રિયાસતેં જો દરઅસલ ખિલાફતે બગદાદકે સુબે હેં, સબ દરેપર્દા સલીબિયોંકે ગુલામ બન ગએ હેં તાકે ખુદમુખ્તાર રહે. અપને મર્કઝસે કટ કર ખુદમુખ્તારી ઈસી સૂરતમેં હાસિલ કી જા સકતી હે કે દુશ્મનકી મદદ લો ઔર અપને ભાઈકો દુશ્મન કહો. ખાનાજંગીમેં સિર્ફ એક ફરીક સચ્ચા ઔર મુહિબ્બેવતન હોતા હે. દૂસરા ફરીક દુશ્મનકા દોસ્ત હોતા હે. દુશ્મન ઉસે ખુલૂસસે મદદ નહીં દેતા બલ્કે અપને ફાઈદે ઔર અપને અઝાઈમકી તસ્કીનકે લિએ મદદ દેતા હે....."

"સલીબી હમારે મુખાલિફ ધળોંકો મદદ દે રહે હેં. ઉસ્કી સૂરત યહ હે કે વહ મોસૂલકો અપને છાપામાર દસ્તોંકા અડ્ડા બના રહે હેં. વહ કુછ અર્સે તક છાપામારોંકે શબખૂનોંકી જંગ લળેંગે. રફતા રફતા વહ હલબકો ઔર દિગર તમામ મુસલમાન રિયાસતોંકો અપને અડ્ડે બના લેંગે જો આપકે ખિલાફ ઈસ્તિ'માલ હોંગે. મેં જબ બૈરૂતમેં થા તો મુઝે પતા ચલા થા કે સલીબી મોસૂલસે કુછ દૂર પહાળી ઈલાકેમેં બેશુમાર અસ્લહા ઔર સામાન છુપા કર રખ્ખેંગે. ઉસ્મેં આતિશગીર માદ્દા બહુત ઝિયાદા હોગા. ઉસે વહ અપને છાપામારોંકે લિએ ઈસ્તિ'માલ કરેંગે ઔર બા'દમેં ખુલી જંગમેં ભી. વહ ખુલી જંગ ઉસી સૂરતમેં લળેંગે જબ બહુતસી મુસલમાન ઈમારતોંમેં અપને અડ્ડે બના કર મુસ્તહકમ કર ચુકે હોંગે. મેં અભી યહ મા'લૂમ નહીં કર સકા કે વહ અસ્લહા ઔર આતિશગીર માદ્દા કિસ મુકામ પર રખ્ખેંગે. યહ મા'લૂમ કરના આપકે જાસૂસોંકા કામ હે."

સુલ્તાન અય્યૂબીને સાલારોંકો ભેજ દિયા સિવાએ હસન બિન અબ્દુલ્લાહકો જો જાસૂસી ઔર સુરાગરસાનીકે મહકમેકા સર્બરાહ થા ઔર સાલાર સારિમ મિસ્રીકો ભી સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને પાસ રોક લિયા. યહ છાપામાર દસ્તોંકા સાલાર થા.

"મેરા કિયાસ સહી નિકલા." સુલ્તાન અય્યૂબીને ઈન દોનોંસે કહા "મુઝે

મા'લૂમ થા કે સલીબી મોસૂલ ઔર હલબકો દરેપર્દા તરીકોંસે અપને અડ્ડે બનાનેકી કોશિશ કરેંગે ઔર હમારે મુસલમાન ભાઈ ઉન્કે સાથ પૂરા તઆવુન કરેંગે. તુમને એહતશામુદ્દીનકી ઝુબાની સુન લિયા હે કે બાલ્ડવિન ઔર દૂસ્રે સલીબી મોસૂલસે કુછ દૂર કહીં જંગી સામાન ઔર આતિશગીર સૈયાલકા બહુત બળા ઝખીરા જમા કર રહે હૈં. તુમ જાનતે હો કે જિસ તરહ હમેં રસદકે ઝખીરેકી ઝરૂરત હે ઉસી તરહ સલીબિયોંકો ભી ઝરૂરત હે. હમમેંસે જિસ્કા ઝખીરા ખત્મ યા તબાહ હો ગયા વહ આધી જંગ હાર જાએગા. હમારે કુછ દસ્તે ટોલિયોંમેં તકસીમ હો કર મોસૂલ ઔર હલબકે દરમિયાન બેઠે હૈં. ઉન્હેં મૈંને ઈઝ્ઝુદ્દીન ઔર ઈમાદુદ્દીનકા આપસકા રાબતા તોળનેકે લિએ બિઠાયા હે. અબ બૈરૂત ઔર ઈન દોનોં જગહોંકે રાસ્તે રોકને હૈં યહ મુહિમ ઝરા મુશ્કિલ ઔર ખતરનાક હોગી ક્યૂંકે છાપામારોંકો અપને મુસ્તકરસે દૂર જાના હોગા.''

"યહ મુઝે દેખના હે કે યહ મુહિમ મુશ્કિલ હે યા આસાન'' સારિમ મિસ્રીને કહા "ઔર યહ મેરા ફર્ઝ હે કે મુશ્કિલકો આસાન કરૂં. આપ હુકમ દેં.''

"કોઈ કાફલા નઝર આએ ઉસે રોક લો.'' સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "તલાશી લો મુઝાહમત હો તો પૂરી જંગ લળો. કોશિશ કરો કે કૈદી ઝિયાદા હે.'' ઉસ્ને હસન બિન અબ્દુલ્લાહસે કહા "ઔર હસન ! તુમ મુઝે યહ કામ કરકે દિખાઓ કે મા'લૂમ કરો કે સલીબી અસ્લહા ઔર આતિશગીર સૈયાલકા ઝખીરા કહાં જમા કર રહે હૈં. હો સકતા હે વહ ઝખીરા કર ભી ચુકે હો. અગર તુમ જગા મા'લૂમ કર સકો તો ઉસ્કી તબાહીકા ઈન્તિઝામ કર દૂંગા.''

"યહ ઈન્તિઝામ ઈન્શાઅલ્લાહ મેરા હોગા'' સારિમ મિસ્રીને કહા.

"યહ ઝહનમેં રખ્ખો કે કુછ અર્સે તક હમારી જંગ આંખ મિચોલી જૈસી હોગી.'' સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "સલીબી ખુલી જંગ લળનેકે બજાએ શબખૂનો ઔર તખ્રીબકારીકી જંગ લળેંગે. વહ શાયદ મુઝે મુશ્તઈલ કરનેકી કોશિશ કરેંગે કે મૈં ઉન પર ખુલા હમ્લા કર દૂં. મૈં ઐસી હિમાકત નહીં કરૂંગા. વહ મુઝે કઈ જગહોં પર ઘાત લગાએંગે . મૈં સબસે પહલે અપને ઈન ઉમરાકો સાથ મિલાઉંગા જો સલીબિયોંકે દોસ્ત બનતે જા રહે હૈં. મૈં ઉન્સે તઆવુનકી ભીક નહીં માગુંગા. મૈં અબ તલ્વારકી નોક પર ઉન્સે તઆવુન લુંગા. મૈં ઉન્મેંસે કિસીકા ભી ખૂન બહાનેસે દરેગ નહીં કરૂંગા. યહ બરાએ નામ મુસલમાન હૈં. મુસલમાનકે ખિલાફ કાફિરકે સાથ દોસ્તી કરનેવાલા મુસલમાન ભી કાફિર હોતા હે. મુઝે અબ પર્વાહ નહીં કે તારીખ મુઝે કયા કહેગી. અગર મુઝે આજ કોઈ કહે કે આનેવાલી નસ્લે મુઝે

અપને ભાઈયોંકા કાતિલ ઔર ખાનાજંગીકા મુજરિમ કહેંગી તો ભી મેં અપને ઈરાદોંસે બા'ઝ નહીં આઉંગા. મેં તારિખ ઔર આનેવાલી નસ્લોંકે આગે નહી ખુદાકે આગે જવાબદેહ હૂં. ખુદાકે સિવા નિય્યતકો ઔર કોઈ નહીં જાન્તા. મેરે ઔર ફરિશ્તોંકે દરમિયાન અગર મેરે બેટે હાઈલ હોંગે તો મેં ઉન્હેં ભી કત્લ કર દૂંગા. અગર હમને આજ કિબ્લએ અવ્વલકો સલીબિયોંસે આઝાદ ન કરાયા તો હમારે બા'દ સલીબી ઔર યહૂદી ખાનએ કા'બા પર ભી કાબિઝ હો જાએંગે. મુઝે અપને ઉમરા ઔર હુકમરાનોંકે તૌર તરીકે બતા રહે હેં કે વહ બાદશાહ બનેંગે ઔર ઉન્કી ઔલાદ ભી બાદશાહ હોગી ઔર યહ લોગ ફલસ્તીનકો યહૂદિયોંકે કબ્ઝેમેં દે દેંગે. તલ્વારકે સિવા મેરે પાસ અબ કોઈ ઈલાજ નહીં રહા.''

''હમ આપકે હુકમકે મુન્તઝિર હે.'' સારિમ મિસ્રીને કહા ''અગર આપ મેરી રાઈ લેં તો મેં યહી કહૂંગા કે મર્કઝસે ખૂદમુખ્તારી યા નીમખુદમુખ્તારી માંગનેવાલોંકો ગદ્દારીકી સઝા મિલની ચાહિએ.''

''ઔર મેં ઉન્હેં સઝા દૂંગા.'' સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા.

સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને સારિમ મિસ્રી ઔર હસન બિન અબ્દુલ્લાહકો જંગી નોઈય્યતકી હિદાયત દે કર રૂખ્સત કર દિયા.

યહ દોનોં ચલે ગએ તો સુલ્તાન અય્યૂબી એક ઔર મસ્લે પર ગોર કરને લગા. ઉસ્ને જબ બૈરૂતસે મુહાસરા ઉઠાયા થા ઔર વહ નસીબાકે મુકામ પર આ કર ખૈમાઝન હો ગયા થા, ઉસ્સે કુછ અર્સે પહલે ઉસે બહરએ કુલ્ઝુમકે મશ્રકી ઈલાકેકે મુતા'લ્લિક યહ ઈત્તિલાએં મિલી થી કે સલીબી ફૌજી દસ્તે ઈસ ઈલાકેમેં કાફલોંકો લૂંટ લેતે હેં. સલીબી સિર્ફ મુસલમાન કાફલોંકો લૂંટતે થે. માલો દોલતકે અલાવા ઊંટ ઔર ઘોળે લે જાતે ઔર કમસિન ઔર નૌજવાન લળકિયોંકો ભી ઉઠા લે જાતે થે. ઝિયાદાતર રહઝની(ડકૈતી) ઉન દિનોં હોતી થી. જિન દિનોં મિસરકે હાજિયોંકે કાફલે જાતે ઔર આતે થે ઉન ડાકૂઓંકો ફૌજી પૈમાને પર હી રોકા જા સકતા થા, લેકિન સુલ્તાન અય્યૂબીકે પાસ ઈત્ની ફૌજ નહીં થી. ઈસ્કે અલાવા ઉસ્કે દિમાગ પર ફલસ્તીન ઔર વહ મુસલમાન ઉમરા સવાર થે જો સલીબિયોંકે સાથ દરેપર્દા સુલહ ઔર મદદકે મુઆહદે કર રહે થે. ઈસ લિએ સુલ્તાન અય્યૂબી ઉધર તવજ્જુહ નહીં દે સકા થા.

આપ પળ્હ ચુકે હેં કે બૈરૂતકે મુહાસરેમેં સુલ્તાન અય્યૂબીને બહરી બેળા ભી ઈસ્તિ'માલ કિયા થા જિસ્કા અમીરૂલ્બહર હિસામુદ્દી લૂલૂઅ થા. મુહાસરા ઈબ્તિદામેં

હી નાકામ હો ગયા તો સુલ્તાન અય્યૂબીને હિસામુદીનકો પૈગામ ભેજા થા કે વહ બેળા ઈસકંદરિયા લે જાએ. ઉસ્કે ફૌરન બા'દ કાહિરાસે સુલ્તાન અય્યૂબીકો પૈગામ મિલા કે સલીબિયોંને લૂંટના બાકાઈદા પેશા બના લિયા હે. ઔર અબ કોઈ કાફલા મંઝિલ તક પહુંચતા હી નહીં. સુલ્તાન અય્યૂબીને કાહિરાકો જવાબ દેનેકે બજાએ ઈસકંદરિયા અમીરૂલ્બહર હિસામુદીનકો હુકમ ભેજા કે વહ અપને બેળેકે ઉસ હિસ્સેકી જા કર કમાન લે લે જો બહરએ કુલ્ઝુમમેં હે.

સુલ્તાન અય્યૂબીકા હુકમ યહ થા "બહીરએ કુલ્ઝુમમેં તુમ્હારા મુકાબલા દુશ્મનકે બહરી બેળેસે નહીં હોગા, બલ્કે તુમ ખુશ્કી પર ઘાત લગા કર ઉન ડાકૂઓંકો પકળોગે જો મુસલમાનોંકે કાફલોંકો લૂંટતે હેં. મુઝે યહ બતાયા ગયા હે કે યહ ડાકૂ સલીબી ફૌજી હે જો બાકાઈદા મન્સૂબે ઔર ઉપરવાલોંકે અહકામકે તહત લૂંટ માર કર રહે હેં. યહ સહરામેં નહીં રહતે. સમંદરકે કિનારે રહતે હેં. તુમ ફૌજકા એક મુન્તખબ દસ્તા સાથ લે જાઓ ઔર સમંદરમેં ઘુમતે ફિરતે રહો જહાં તુમ્હેં ડાકૂઓંકા શુબા હો વહાં સિપાહિયોંકો કશ્તિયોંસે ઉતાર કર ખુશ્કી પર ભેજો ઔર ડાકૂઓંકા ખાતમા કરો. મેરે અગલે હુકમ તક તુમ કુલ્ઝુમમેં હી રહોગે."

હિસામુદીન હુકમ મિલતે હી બહીરએ કુલ્ઝુમમેં ચલા ગયા. ઉસ દોરમેં બહીરએરૂમ ઔર કુલ્ઝુમકો મિલાનેકે લિએ નહરે સુવેઝ નહીં થી. બહીરએ કુલ્ઝુમમેં સુલ્તાન અય્યૂબીને ચંદ એક જંગી જહાઝ ઔર કશ્તિયાં રખ્ખી હૂઈ થી. અગર આપ મશ્રિકે વુસ્તાકા નકશા દેખેંગે તો આપકો બહીરએ કુલ્ઝુમ ઔર ઉસ્કે ઉપર ખલીજે સુવેઝ નઝર આએગી. ઈસ સમંદરકે મગ્રિબી કિનારે પર મિસર ઔર મશ્રીકી કિનારે પર સઉદી અરબ હે. સિમલામેં સહરાએ સીનાઈ ઔર ખલીજ અકબા હે. બા'ઝ કાફલે જો મિસરસે હજકે લિએ જાતે થે, વહ ઊંટો ઔર ઘોળોં સમેત કશ્તિયોંકે ઝરીએ ખલીજે સુવેઝ પાર કરતે થે. અકસર કાફલે ખુશ્કી પરસે હી જાતે થે. ઔર બહીરએ કુલ્ઝુમકે સાથ સાથ સફર કરતે થે કયૂંકે સમંદરકે કરીબ ગરમીમેં કમી રહતી હે.

હિસામુદીનને વહાં જાતે હી સાહિલકે સાથ સાથ ખુશ્કી પર છાપેમારને શુરૂ કર દીએ ઔર ચંદ એક ડાકૂઓંકો પકળ કર વહીં કત્લ કર દિયા લેકિન ઉસે ઉન્મેં સલીબી અફવાજકા કોઈ એક ભી સિપાહી ન મિલા.

હિસામુદીનકો એક રોઝ ઈત્તિલાઅ મિલી કે મિસરસે એક બહુત બળા કાફલા હિજાઝકે લિએ રવાના હો ગયા હે. ઉસ વકત કાફલેકો સહરાએ અરબમેં હોના

ચાહિએ થા. હિસામુદ્દીનને તીન ચાર સિપાહિયોંકો ખાનાબદોશોકે લિબાસમેં ગશ્તકે લિએ ભેજા મગર ઉન્હેં કહીં કાફલા નઝર ન આયા. યહ એક બદકિસ્મત કાફલા થા જો સાહિલસે દૂર દૂર જા રહા થા. એક રાત કાફલેને એક જગા કિયામ કિયા. ઉસ્મેં તાજીર ભી થે ઔર હુજ્જાજ ભી. કઈ એક પૂરે પૂરે કુમ્બોકો સાથ લિએ જા રહે થે. ઉન્મેં બચ્ચે ભી થે, બૂઢે ભી ઔર ચંદ એક કમસીન ઔર નૌજવાન લળકિયાં ભી થી. ઊંટો ઔર ઘોળોંકી તા'દાદ ખાસી થી ઔર અફરાદ કમોબેશ છે સો થે. યહ સબ ખા પી કર સો ગએ થે.

કાફલા સહરકી તારીકીમેં જાગા. કિસીને અઝાન દી. સબને તયમ્મુ કરકે બાજમાઅત નમાઝ પળ્હી ઔર જબ રવાનગીકી તય્યારી હોને લગી તો કહીંસે બુલંદ લલકાર સુનાઈ દી "સામાન મત બાંધો. સબ એક તરફ ખળે હો જાઓ. કિસીને મુકાબલા કરનેકી કોશિશ કી તો વહ ઝિંદા નહીં રહેગા."

કાફલેમેં કઈ એક ગબરાઈ હૂઈ આવાઝેં સુનાઈ દી "ડાકૂ. ડાકૂ."

સુબ્હકી રોશની સાફ હો ગઈ. કાફલેવાલોંને દેખા. ઉન્કે ઈર્દ ગિર્દ સહરાઈ લિબાસમેં મલ્બૂસ સેકળોં આદમી ખળે થે. ઉન્મેં બા'ઝ ઘોળોં પર સવાર થે. ઉન્કે હાથોંમેં બર્છિયાં ઔર બા'ઝકે પાસ તલ્વારેં થી. ઉન્કે સર ઔર ચેહરે સાફોંમેં લિપટે હૂએ થે. કાફલેકી તા'દાદ ઝિયાદા થી ઈસ લિએ વહ આરઝી કિયામગાહ વસીઅ થી. ડાકૂઓંને ઘેરા તંગ કરના શુરૂઅ કર દિયા. કાફલેવાલે મુસલમાન થે. ખામોશીસે હથિયાર ડાલ દેના ઉન્કા ઉસૂલ નહીં થા. ઉન્હેં મા'લૂમ થા કે કાફલોં પર હમ્લે હુવા કરતે હેં, ઈસ લિએ વહ મુસલ્લાહ થે ઔર લળનેકે લિએ તય્યાર.

"ઔરતોં ઔર બચ્ચોંકો દરમિયાનમેં એક જગા કર લો." કિસીને આહિસ્તાસે કહા ઔર યહ હિદાયત કાનોકાન બિખરે હૂએ કાફલે તક પહુંચ ગઈ.

ઔરતેં ઔર બચ્ચે કિયામગાહકે વુસ્તકો જાને લગે. ડાકૂ આગે બળ્હને લગે. કાફલેમેંસે તલ્વારેં નિકલ આઈ. કુછ બર્છિયાં ભી થી. ડાકૂઓંને હલ્લા બોલ દિયા. ઉસ્કે બા'દ ઘોળોંકે દોળનેકા, લલકારકા ઔર તલ્વારેં ટકરાનેકા શોર થા જિસ્મેં ઔરતોં ઔર બચ્ચોંકી ચીખેં સુનાઈ દેતી ઔર શોરમેં ડૂબ જાતી થી. ડાકૂઓંમેંસે ઝિયાદાતર ઘોળોં પર સવાર થે ઈસ લિએ પલ્લા ઉન્હીંકા ભારી થા ઔર વહ તર્બિયત યાફતા ઔર તજુર્બાકાર ફૌજી થે. કાફલેવાલે જમ કર મુકાબલા કર રહે થે ઔર ના'રે ભી લગા રહે થે. એક આવાઝ બાર બાર સુનાઈ દેતી થી "લળકિયોંકો દરમિયાનમેં રખના... લળકિયોંકો અલગ ન હોને દેના."

એક લળકીકી બુલંદ આવાઝ સુનાઈ દી "હમારા ગમ ન કરો. હમ તુમ્હારે સાથ હે."

કાફલેવાલોંકો અગર ઘોળોં પર સવાર હોનેકા મૌકા મિલ જાતા તો વહ ઝિયાદા બેહતર તરીકેસે લળ સકતે, મગર ઉન્કે ઘોળે અભી ઝીનોકે બગૈર બંધે હૂએ થે. વહ સલીબિયોંકે ઘોળોંતલે રોંદે જા રહે થે. ઉન્મેંસે બા'ઝ ગિર ભી રહે થે. ઝિયાદાતર નુકાસાન કાફલેવાલોંકા હો રહા થા. ઉસ્કી વજહ યહ ભી થી કે વહ ઔરતોં ઔર બચ્ચોંકો અપને હિસારમેં લિએ હૂએ થે. વહ ઘુમ ફિર કર નહીં લળ સકતે થે. મા'ર્કા ફેલતા હી જા રહા થા. કાફલેમેં સાત આઠ જવાન લળકિયાં ભી થી. ઉન્મેં ઈસકંદરિયાકી રહનેવાલી એક રક્કાસા ભી થી જિસ્કા નામ રઅદી થા. વહ અપને પેશેસે ઈસી ઉમ્રમેં મુતનફ્ફિર હો ગઈ ઔર હજકે લિએ જા રહી થી. ઉસ્કે સાથ વહ આદમી થા જિસ્સે ઉસે મુહબ્બત હો ગઈ થી. વહ ઉસીકે સહારે અપને આકાઓંસે ભાગ આઈ થી. ઉન્હોંને અભી શાદી નહીં કી થી. દોનોંને ફેસ્લા કિયા થા કે વહ મક્કા મુઅઝ્ઝમા જા કર શાદી ઔર ફિર હજ કરેંગે.

રઅદી રક્કાસા થી ઈસ લિએ ઉસ્કા જિસ્મ ફુર્તિલા થા. કુછ દેર તક વહ ઉસ આદમીકે સાથ રહી જિસ્કે સાથ વહ હજકો જા રહી થી. ઉસ આદમીકે પાસ તલ્વાર નહીં થી જો ઉસ ઝમાનેમેં લોગ લિબાસકા હિસ્સા સમઝ કર અપને સાથ રખતે થે. ઉસ્કે બજાએ ઉસ્કે પાસ ખંજર થા. ઉસ્ને રઅદીકો અપને સાથ રખ્ખા ઔર ઉસ્કા ચેહરા ઔર સર ઈસ તરહ કપળેમેં લપેટ દિયા કે પતા ન ચલે કે યહ લળકી હે. ઉસ આદમીને એક ડાકૂકો જો ઘોળે પર સવાર નહીં થા પીછેસે પીઠ પર ખંજર મારા. ખંજર ઈત્ના ગહરા ઉતરા કે ફૌરન બાહર ન નિકલ સકા. ડાકૂને ઘૂમ કર ઉસ આદમીકે પહલૂમેં બર્છીકી તરહ તલ્વાર ઘોંપ દી, ફિર દોનોં ગિર પળે.

ઈસ ડાકૂકી પીઠકે સાથ તીરોંસે ભરી હૂઈ તર્કશ બંધી હૂઈ થી ઔર ઉસ્કે કંધે ઔર ગરદનમેં કમાન ભી લટક રહી થી. રઅદીને ઉસ્કી કમાન ઔર તરકશ ઉતાર લી. યહ તીનોં કિયામગાહકે કિનારે પર થે. કરીબ હી કુછ સામાન પળા થા જિસ્મેં ખૈમે ભી થે. રઅદી સામાન ઔર ખૈમોંકે ઢેરકે પીછે છુપ ગઈ. સલીબી ડાકૂઓંકે ઘોળે દોળતે હૂએ ઉસ્કે સામનેસે ગુઝરતે થે. રઅદીકી કમાનસે તીર નિકલતા ઔર ઘૂળસવાર ઔંધા હો જાતા. ઈસ તરહ ઉસ્ને કુછ સવારોંકો ગિરા લિયા ઔર ઉસ્કે બા'દ તીર ઘોળોંકો લગે જો બેકાબૂ હો કર ઔર ઝિયાદા તબાહી મચાને લગે.

રઅદીકો કોઈ ભી ન દેખ સકા મગર ઉસ્ને એક સવાર પર તીર ચલાયા જો સવારકે બજાએ ઘોળેકી ગરદનમેં ઉતર ગયા. ઘોળા બેકાબૂ હો કર ઘૂમા ઔર દૂરકા ચક્કર કાટ કર સામાન ખૈમોંકે ઉસી ઢેર પર આ ગયા જિસમેં રઅદી છૂપી હૂઈ થી. ઘોળા સામાનકે સાથ ટકરાયા ઔર ઢેર પર ગિર પળા. સવાર દૂર જા પળા. ઢેરસે

એક ચીખ સુનાઈ દી. ઘોળા રઅદીકે ઉપર ગિરા થા લેકિન વહ અભી મરા નહીં થા. ઉસ્કી ગરદનમેં તીર ઉતરા હુવા થા. વહ ફૌરન ઉઠા ઔર અંધાધુંદ ભાગ ગયા. સવાર ઉઠા તો ઉસે લિપટે હૂએ ખૈમોંમેં એક સર નઝર આયા જો કિસી ઔરતકા થા. સવારને ખૈમે હટા કર દેખા. ઉસે એક બળી હી ખૂબસૂરત લળકી નઝર આઈ. વહ ઉઠનેકે કાબિલ નહીં થી ઔર વહ બેહોશ ભી નહીં થી. સલીબીને ઉસે ઉઠાયા તો વહ કરાહને લગી.

દો રોઝ બા'દ હિસામુદ્દીન એક બહરી જહાઝમેં અપને કેબિનમેં બેઠા હુવા થા. દરવાઝે પર દસ્તક દી. બળી ફૌજકે દસ્તેકા કમાન્ડર દરવાઝા ખોલ કર અંદર આયા ઉસ્કે સાથ એક આદમી થા જિસ્કા ચેહરા ઉતરા હુવા ઔર લાશકી તરહ સુફેદ થા.

"સલીબી ડાકૂઓંને બહુત બળે કાફલેકો લૂંટ લિયા હે." દસ્તેકે કમાન્ડરને હિસામુદ્દીનસે કહા "યહ આદમી ઉન્કી કૈદસે ભાગ આયા હે. બાકી ઉસ્સે સુન લે."

ઉસ આદમીને તફસીલસે બતાયા કે કાફલે પર કિસ તરહ હમ્લા હુવા થા "હમને બહુત મુકાબલા કિયા લેકિન હમારે ઘોળે ઝીનોંકે બગૈર બંધે હૂએ થે વર્ના હમ ઘૂળસવારોંકો કામ્યાબ ન હોને દેતે. કાફલેકે થોળેસે આદમી ઝિંદા હે જો ડકૂઓંકે કબ્ઝેમેં હેં. મેરા ખયાલ હે કે અબ તક ઉન્હેં કત્લ કિયા જા ચુકા હોગા. મેં ભી ઉન્હીં કેદિયોંમેં થા. હમ તો મર્દ થે, શર્મનાક સૂરત યહ પૈદા હો ગઈ હે કે પાંચ જવાન લળકિયાં ઔર દસ બારહ કમસીન લળકિયાં ઉન્કે કબ્ઝેમેં હે. કાફલેમેં બળા કીમતી સામાન થા. નકદી હર એકકે પાસ થી. નવ્વે ઘોળે ઔર તકરીબન ડેળસો ઊંટ હે."

"વહ અબ કહાં હે ?"

"વહાં ડરાવને ડરાવનેસે સીધે ખળે ટીલે હેં" ઉસ્ને જવાબ દિયા "ટીલોંમેં ડાકૂઓંને કમરો જૈસે ગાર બના રખ્ખે હેં. ઉન્કે પાસ પાનીકા ઝખીરા હે. મા'લૂમ હોતા હે યહ ઉન્કા મુસ્તકિલ અડ્ડા હે. વીરાનેમેં હોતે હૂએ યહ જગા વીરાન નહીં લગતી." ઉસ્ને જો જગા બતાઈ વહ સમંદરસે બીસ મીલ દૂર થી. ઉસ્ને કહા "કુછ ડાકૂ ભી હમારી તલ્વારોં ઔર બર્છિયોંસે મરે હેં લેકિન ઝિયાદા નુકસાન હમારા હુવા હે. હમ જો ઝિંદા રહ ગએ ઉન્હેં વહ અપને સાથ લે આએ. શામ તક વહ હમારે તમામ ઊંટ, ઘોળે ઔર સારા સામાન ઉઠા કર અપને ટીલોંવાલે અડ્ડે પર લે આએ. રાતકો ઉન્હોંને શરાબ પી ઔર હમારા સામાન ખોલ ખોલ કર દેખને લગે. ઉન્કા એક સરદાર ભી હે. લળકિયાં ઉસ્કે હવાલે કર દી ગઈ થી. મેંને ફિર લળકિયોંકો

નહીં દેખા. વહ હમસે સામાન ઉઠવા કર એક વસીઅ ગારમેં રખવા રહે થે. બહુતસી મશા'લે જલ રહી થી. મેરે ઝિયાદા તો સાથી ઝખ્મી થે. મૈંને ઉન્હેં બતાયા કે મેં ભાગનેકી કોશિશ કરતા હૂં. ઉન્મેંસે કિસીને બતાયા કે અગર ખૈરિઅતસે નિકલ જાઓ તો સમંદર તક પહુંચનેકી કોશિશ કરના. વહાં અપની ફૌજકી ગશ્તી કશ્તી મિલ જાએગી. ઈસ્મેં અપને અસકરી હોંગે. ઉન્હેં બતાના કે હમ પર કયા મુસીબત ટૂટી હે.....''

''મુઝે યાદ આ ગયા કે હમ મિસરકી સર્હદસે નિકલ રહે થે તો વહાં અપને અસ્કરી મિલે થે. ઉન્હોંને હમેં કહા થા કે રાસ્તેમેં કોઈ મુશ્કિલ પેશ આ જાએ તો સાહિલ પર ચલે જાના, વહાંસે તુમ્હેં ફૌજકી મદદ મિલ જાએગી..... ડાકૂ શરાબમેં બદમસ્ત હૂએ જા રહે થે. હમ સામાન ઉઠા ઉઠા કર ગારમેં રખ રહે થે. મુઝે અંધેરેમેં ભાગનેકા મૌકા મિલ ગયા. ઈન ટીલોંમેંસે નિકલનેકા રાસ્તા નહીં મિલતા થા. દુબારા મેં ઘૂમ ફિર કર વહીં પહુંચ ગયા જહાંસે ભાગા થા. મૈંને અલ્લાહકો યાદ કિયા. કુર્આનકી જો આયાત યાદ થી વહ પળ્હને લગા ઔર આધી સતકે બહુત બા'દ ટીલોંકી ગલિયોંસે નિકલ આયા. સમુંદરકી સિમ્તકા ખયાલ ન રહા મેં અંધાધુંદ ચલતા રહા ઔર સુબ્હ હોને તક ઈત્ની દૂર આ ગયા જહાં ડાકૂ દેખ નહીં સકતે થે. સારા દિન અલ્લાહકો યાદ કરતા રહા. પાનીકા યહ છોટા મશ્કીઝા સાથ થા. થોળીસી ખજૂરેં ભી થી. ઉન્હોંને મુઝે ઝિંદા રખ્ખા.....''

''થકનસે ચલા ન ગયા તો દોપહરકે વકત એક રેતીલે ટીલેકે દામનમેં ગિર પળા. ટીલેકે સાએમેં નીંદ આ ગઈ. સૂરજ ગુરૂબ હુવા તો આંખ ખુલી. સીતારે રોશન હૂએ તો સિમ્તકા અંદાઝા હુવા બહુત દેર બા'દ હવામેં સમંદરકી બૂ મહસૂસ હોને લગી. મેં હવાકે મુખાલિફ ચલતે ચલા આયા ઔર શાયદ સહરકા વકત થા જબ મેં સાહિલ પર આ ગયા ઔર જિસ્મને જવાબ દે દિયા. મેં ગિરા ઔર જાને બેહોશ હો ગયા યા સો ગયા. કિસીને મુઝે જગાયા. સૂરજ બહુત ઉપર આ ગયા થા. મુઝે જગાનેવાલા કોઈ અસ્કરી થા. સાહિલકે સાથ મુઝે એક કશ્તી નઝર આઈ. ઉસ્મેં ભી અસ્કરી થે. વહ સબ મેરે પાસ આએ. મૈંને ઉન્હેં યહી કિસ્સા સુનાયા જો આપકો સુના રહા હૂં. ઉન્હોંને મુઝે કશ્તીમેં બિઠા લિયા. ખિલાયા પિલાયા ઔર મુઝે યહાં લે આએ. યહાં ઈન કમાન્ડરકે હવાલે કર દિયા. યહ મુઝે આપકે પાસ લે આએ.''

''હમારી રહનુમાઈકે લિએ તુમ હમારે સાથ ચલોગે.'' હિસામુદ્દીનને ઉસે કહા ''લેકિન તુમ્હારી હાલત ઐસી બુરી હે કે ફૌરન હમારે સાથ નહીં ચલ સકોગે.

થકનને તુમ્હેં લાશ બના દિયા હે."

"મેં ફૌરન આપકે સાથ ચલનેકો તય્યાર હૂં" ઉસ આદમીને કહા "મેં આરામ કિસ તરહ કર સકતા હૂં! જબ મુસલમાન લળકિયાં ડાકૂઓંકે કબ્ઝેમેં હૈં. અગર ઈસ સફરમેં મુઝે થકનસે મરના હે તો મેં મરનેકે લિએ તય્યાર હૂં. મુઝે કુર્આનકી આયાતને ઉસ જહન્નમસે નિકાલા હે, મુઝ પર કુર્આનકા ફર્ઝ આઈદ હોતા હે કે ઈન મા'સૂમ બચ્ચિયોંકો જાલિમોંકે ચુંગલસે છુળાઉં. મેં ઈસ ફર્ઝ પર જાન દેના ચાહતા હૂં."

"ડાકૂઓંકી તા'દાદ કિત્ની હે."

"પાંચસોસે ઝિયાદા હોગી." ઉસ્ને જવાબ દિયા.

"પાંચસો આદમી કાફી હોંગે?" હિસામુદીનને બરીં દસ્તેકે કમાન્ડરસે પૂછા "મુઝે સાથ હોના ચાહિએ."

"કાફી હોંગે" કમાન્ડરને જવાબ દિયા "ઈન્મે કમ અઝ કમ એકસો સવાર ઔર બાકી પ્યાદે હોંગે. હમેં છાપા મારના હે ઈસ લિએ હદફ તક ખામોશી બર્કરાર રખની હોંગી. ઘોળે જિત્ને હી ઝિયાદા હોગે ઈત્ના હી શોરકા ખત્રા હોગા. ઉસ શખ્સસે ઉસ જગાકી મઝીદ તફસીલ પૂછ લેતે હૈં ઔર અભી રવાના હો જાએંગે. યહ ચૂંકે ભટકતા ઔર ગિરતા પળતા આયા હે ઈસ લિએ ઈત્ની દેરસે પહુંચા હે. મૈંને સિમ્તકા અંદાઝા કર લિયા. મુઝે ઉમ્મીદ હે કે હમ શામકે ચલે આધી રાતકે કરીબ હદફ પર પહુંચ જાએંગે."

"છોટી મિન્જનીકેં સાથ લે લેના." હિસામુદીનને કહા "હાંડિયાં (આતિશગીર સૈયાલવાલી) ઔર ફલીતેવાલે તીર ભી સાથ લે.... ઔર ઈસે શામ તક મુકમ્મલ આરામ કરને દો.... સબકો બતા દેના કે મુકાબલા ડાકૂઓંસે નહીં સલીબકે તજુર્બાકાર ફૌજિયોંકે સાથ હે."

બરીં ફૌજકા કમાન્ડર ઈસ આદમીકો અપને સાથ લે ગયા.

સહરાકા વહ ખિત્તા જહાં સલીબી ડાકૂઓંને અપના અડ્ડા બના રખ્ખા થા કિલ્એસે કમ ન થા. બલ્કે ઈસ લિહાઝસે કિલ્એસે ઝિયાદા મઝબૂત ઔર નાકાબિલે તસ્ખીર થા કે વહાં ટીલોંને ભુલભુલૈયા જૈસી ગલિયાં બના રખ્ખી થી જો થોળે થોળ ફાસ્લે પર મુળ જાતીં યા શાખોંમેં તકસીમ હો જાતી થી. ઈસ ખિત્તેકે દરમિયાન એક વસીઅ મૈદાન થા. ઉસ્કે ઈર્દ ગિર્દ સલીબિયોંને ઊંચે ઔર લંબે ચોળે કમરે ખોદ રખ્ખે થે. ઊંટો ઔર ઘોળોંકે રહનેકી જગા અલગ થી હિસામુદીનકા બરીં ફૌજકા

દસ્તા પૂરી ખામોશીસે આધી રાતસે પહલે ઈસ ખિત્તેકે કરીબ પહુંચ ચુકા થા. સલીબિયોંને પકળે જાનેકા ખત્રા ગાલિબન કભી ભી નહીં મહસૂસ કિયા થા વર્ના વહ ઈધર ઉધર પેહરાકા ઈન્તિઝામ કરતે.

હિસામુદીનને ઘોળોંકો પીછે રખ્ખા તાકે ઉન્કે હિનહિનાનેકી આવાઝ દુશ્મન તક ન પહુંચે દસ્તેકા કમાન્ડર ચાર સિપાહિયોંકો સાથ લે કર ટીલોંકી એક ગલીમેં ચલા ગયા. ઘૂમતા મુળતા બહુત આગે ગયા તો ઉસે ઘોળોંકી હલ્કી હલ્કી આવાઝેં સુનાઈ દેને લગી. વહ ઘોળોંકી ઈન રાતકી આવાઝોંસે વાકિફ થા. એક જગા વહ એક બુલંદ ટીલે પર ચળ ગયા. વહ શબખૂનકા માહિર થા ઔર ઉસે છુપે હૂએ હદફ પર પહુંચનેકા તજુર્બા થા. વહ ટીલેકે ઉપર ગયા. ઉપર ચોળાઈ થી. વહાંસે ઉતરના પળા, ફિર એક ઔર બુલંદી પર ચળા. ઉસે આદમિયોંકી આવાઝેં સુનાઈ દેને લગી. જો હુલ્લળબાઝીકી તરહ થી. વહાંસે ભી ઉસે ઉતરના પળા. વહ એક ગલીમેં જા રહા થા કે કરીબ હી ઉસે કિસીકે બોલનેકી આવાઝ સુનાઈ દી. ઉસ્ને અપને સિપાહિયોંકો ઈશારા કિયા ઔર સબ અપને હથિયાર તાન કર ટીલેકે સાથ હો ગએ. આગે મોળ થા.

દો આદમી બાતેં કરતે મોળ મુળે. વહ શરાબ પિએ હૂએ થે જો ઉન્કે લેહજેસે ઝાહિર થા. સિપાહિયોંસે વહ ચાર કદમ આગે ગએ તો પીછેસે સિપાહિયોંને તલ્વારેં ઉન્કે પહલૂઓંસે લગા દી. કમાન્ડરને ઉન્કી ઝુબાનમેં જો ફલસ્તીની અરબી ઔર ઈબ્રાનીકી આમેઝિશ થી કહા કે આવાઝ નિકાલી તો મારે જાઓગે. ઉન્હેં વહાંસે દૂર લે ગએ. ઉન્હોંને જાનકે ખૌફસે બતા દિયા કે ઉન્કે સાથી કહાં હે ઔર ઉન તક કોનસા રાસ્તા જાતા હે. મુસલમાન કમાન્ડર, ઉન્મેંસે એકકો અપને સાથ બુલંદી પર લે ગયા જહાંસે વહ મૈદાન નઝર આતા થા. જહાં ઉસ્કે સાથી જશ્ન મના રહે થે. કમાન્ડરને ઉપરસે દેખા તો વહ હેરાન રહ ગયા. ઈસ બેરહમ સહરામેં જો જહન્નમસે કમ ન થા, ઈન સલીબિયોંને જન્નતકા મંઝર બના રખ્ખા થા. જહાં મુસાફિર પ્યાસે મર જાતે થે વહાં યહ લોગ શરાબ પી રહે થે. ઉન્મેંસે કુછ ઈધર ઉધર બેસુધ પળે. બા'ઝ ટોલિયોંમેં બેઠે ગા રહે થે યા હુલ્લળબાઝીમેં મસ્રૂફ થે. એક જગા એક લળકી નાચ રહી થી. મશા'લે ઈસ તરહ જલ રહી થી ઉન્કે ડંડે ઉમૂદી ટીલોમેં ગાળે હૂએ થે.

“બહુતસે અંદર હે” સલીબી કૈદીને કમાન્ડરકો બતાયા “વહ શરાબસે બેહોશ પળે હોંગે. ઐસા જશ્ન સિર્ફ ઉસ વકત મનાયા જાતા હે જબ કોઈ બહુત બળા કાફલા લૂટા જાતા હે. તીન ચાર રાતેં જશ્ન મનાયા જાતા હે.”

"તા'દાદ કિત્ની હે ?"

"છેસોકે કરીબ હોગી" ઉસ્ને જવાબ દિયા "કમાન્ડર એક નાઈટ હે. વહ ઉસ વકત લળકિયોંકે દરમિયાન બદમસ્ત પળા હોગા."

કમાન્ડરને બુલંદીસે મૈદાનકા જાઈઝા લિયા. ઉસે મશા'લોંકી રોશ્નીમેં જો કુછ નઝર આ રહા થા, વહ ઉસ્ને દેખ લિયા. જો નઝર નહીં આતા થા વહ ઉસે સલીબી કૈદીને બતા દિયા. વહ ઐસે રાસ્તે મા'લૂમ કર રહા થા જિસ્કી નાકાબંદી કી જા સકી. ઉસ્ને અપને કૈદીકો સાથ લિયા ઔર વહાંસે ઉતર આયા. દૂસ્રે કૈદી ઔર અપને સિપાહિયોંકો ભી સાથ લે કર વહ હિસામુદીનકે પાસ ગયા ઔર ઉસે બતાયા કે કિસ કિસ્મકી કારવાઈ કરની હે.

મૈદાનમેં મશા'લોંકી રોશનીમેં હુલ્લળબાઝી કરનેવાલે સલીબિયોંકી તા'દાદ કમ હો ગઈ થી. અબ ઉન્મેંસે ચંદ એક હી જાગ રહે થે. હિસામુદીનને કહા કે ઝિયાદાસે ઝિયાદા ડાકૂઓંકો ઝિંદા બાહર લાના. કમાન્ડરને ઉસ પર એ'તિરાઝ કિયા ઔર કહા "મેં ઈન્સે ઈન્તિકામ લેના ચાહતા હૂં. મેં ઈન્કી લાશેં યહીં ગલને સળનેકે લિએ ઔર સહરાઈ લોમળિયોંકે લિએ પળી રહને દૂંગા. આપ ઉન્હેં ઝિંદા કૈદી બના કર ઉન્કે હુકમરાનકે સાથ કોઈ સોદા કરના ચાહતે હો."

"નહીં" હિસામુદીનને કહા "મુઝે ભી ઈન્તિકામ લેના હે. મુઝે અપને ઉન મુસલમાન કૈદિયોંકે ખૂનકા ઈન્તિકામ લેના હે જિન્હેં સલીબકે જંગજૂ બાદશાહ અરનાતને અકરા લે જા કર કત્લ કિયા થા. જંગી કૈદિયોંકો કત્લ નહીં કિયા જાતા મગર અરનાતને હમારે તમામ કૈદિયોંકો પહલે ભુકા રખ્ખા. ઉન્સે મશક્કત કરાઈ ફિર ઉન્હેં કતારમેં ખળા કરકે કત્લ કિયા થા. ઈસ વાકિએકો સાત સાલ ગુઝર ગએ હેં. મેં ઈસે સારી ઉમ્ર નહીં ભુલ સકતા. આજ ઈન્તિકામકા મૌકા મિલા હે. મેં યહ નહીં સુનના ચાહતા કે યહ સલીબી ડાકૂ હમારે સાથ લળતે હૂએ મારે ગએ. ઉન્હેં ઝિંદા લાઓ લેકિન મેં ઉન્હેં ઝિંદા નહીં રહને દૂંગા. મેં ઉન્હેં ઉસી તરહ કત્લ કરૂંગા જિસ તરહ સલીબિયોંને હમારે કૈદી કત્લ કિએ થે."

હિસામુદીનકે સિપાહી તીન રાસ્તોંસે મૈદાનમેં દાખિલ હૂએ. ઉન્હોંને જલતી હૂઈ મશા'લોંસે અપની મશા'લે જલા લી. જો સલીબી જાગ રહે થે, ઉન્હોંને નશેકી હાલતમેં ગાલિયાં દી. વહ લળનેકી હાલતમેં નહીં થે હમ્લાઆવર સિપાહિયોંને ઉન્હેં ઝિંદા પકળનેકે બજાએ તલ્વારોંસે ખત્મ કર દિયા. જો સોએ હૂએ થે વહ શોરોગુલસે જાગ ઉઠે. પેશ્તર ઉસ્કે કે વહ સમજ પાતે કે યહ કયા હો રહા હે, વહ

બર્છિયોંકી ઉન્નીયો પર ઘર લિએ ગએ. ઉન્હેં હથિયાર ઉઠાનેકી મોહલત ન મિલી. ગારનુમા કમરોંમેંસે ચંદ એક બર્છિયાં ઔર તલ્વારેં લે કર નિકલે લેકિન કુછ મારે ગએ, બાકી હથિયાર ફેંક કર આ ખળે હો ગએ. ઉન્કા નાઈટ ઈસ હાલતમેં મદહોશ પળા થા કે ઈસ્કે જિસ્મ પર કોઈ કપળા ન થા. વહ ગાલિયાં બકને લગા. મુસલમાન સિપાહિયોંકો વહ અપને સિપાહી સમઝ રહા થા. ઉસ્કે કમરેસે તીન મુસલમાન લળકિયાં બરામદ હૂઈ.

દૂસ્રે કમરોંસે ભી ચંદ એક લળકિયાં નિકલી. યહ સબ મુસલમાન થી. ઉન્કી હાલત બહુત બુરી થી. વહ મુસલમાન સિપાહિયોંકો શાયદ ડાકૂઓંકા કોઈ દૂસ્રા ગિરોહ સમઝ રહી થી. ઈસી લિએ વહ દેહશતસે દુબકી હૂઈ થી. જબ ઉન્હેં પતા ચલા કે યહ મુસલમાન સિપાહી હે તો લળકિયાં પાગલોં કી સી હર્કતેં કરને લગી. વહ રોતી થી ઔર કભી સલીબિયોંકો દાંત પીસ પીસ કર ગાલિયાં દેતી ઔર કભી મુસલમાન સિપાહિયોંકો કોસને લગતી. ઉન્હોંને ઉન્હેં બેગૈરત ઔર બુઝદિલ કહા ઔર ઉન્મેંસે બા'ઝ બાર બાર કહતી થી "અગર તુમ મુસલમાન હો તો ઈન કાફિરોંકો કત્લ કયૂં નહીં કરતે ? કયા હમ તુમ્હારી બહનેં ઔર બેટિયાં નહીં ? કયા હમારી ઈસ્મતેં તુમ્હારી બેટિયોંકી ઈસ્મતોં જૈસી નહીં ?"

ઉસ વકત હિસામુદ્દીન ઔર બર્રી દસ્તેકા કમાન્ડર કમરોંકી તલાશી લે રહે થે. બાહર અબ કોઈ લળાઈ નહીં હો રહી થી. સલીબિયોંકો એક જગા બિઠા દિયા ગયા. ઉન્કે ગિર્દ મુસલ્લહ સિપાહી ખળે થે જિન્મેં બહુતસે સિપાહિયોંને કમાનોમેં તીર ડાલ રખ્ખે થે.

સુબ્હ જબ સલીબિયોંકા નશા ઉતરા તો વહ સમંદરકે કિનારે બેઠે થે. લળકિયોંકો હિસામુદ્દીનને અપને બહરી જહાઝમેં રખ્ખા. કૈદિયોંકી તા'દાદ કમો બેશ પાંચસો થી. બાકી મારે ગએ થે. ઉન્હોંને ટીલોંકે અંદર જો સામાન ઔર રકમ જમા કર રખ્ખી થી વહ કૈદિયોંસે ઉઠવા કર સાહિલ પર લાઈ ગઈ. ઈન કૈદિયોંકે કમાન્ડરસે જો મા'લૂમાત હાસિલ હૂઈ, ઉન્સે યહ ઈન્કિશાફ હુવા કે યહ એક મશ્હૂર સલીબી બાદશાહ રિનાલ્ડ ડી શાયતુનકી ફૌજકા દસ્તા થા. મુસલમાન કાફલોંકો લૂંટનેકે લિએ ઈન્હી નફરીકા એક દસ્તા યહાં મૌજૂદ રહતા થા. કુછ અર્સે બા'દ દૂસ્રા દસ્તા ભેજ દિયા જાતા. સામાન જો લૂંટા જાતા ઉસ્મેંસે કુછ હિસ્સા સિપાહિયોંકો મિલતા ઔર બાકી સબ અપને બાદશાહકો ભેજ દિયા જાતા. ઊંટ ઔર ઘોળે ભી સરકારી મિલ્કીયતમેં ચલે જાતે થે.

લળકિયોંકે મુતા'લ્લિક યહ એહકામ થે કે કમશીન લળકિયાં જો ગૈરમા'મૂલી તૌર પર ખૂબસૂરત હોતી થી, વહ સલીબિયોંકે હેડક્વાર્ટરોંમેં ભેજ દી જાતી થી જહાં ઉન્હેં ટ્રેનિંગ દે કર જવાનીકી ઉમ્રમેં જાસૂસી ઔર તખ્રીબકારીકે લિએ મુસલમાનોંકે ઈલાકેમેં ભેજા જાતા થા. જવાન લળકિયોંમેં કોઈ બહુતહી ખૂબસૂરત હો તો ઉસે ભી હેડક્વાર્ટરોંકે હવાલે કર દિયા જાતા થા. બાકી લળકિયોંકો યહ સલીબી સિપાહી ઔર કમાન્ડર અપને પાસ રખ લેતે થે.

"ઈસ કાફલેકે સાથ ભી બચ્ચિયાં હોંગી" હિસામુદ્દીનને પૂછા.

"બારહ ચૌદહ થી" સલીબી કમાન્ડરને બતાયા "સિર્ફ એક ભેજી ગઈ હે."

"ઔર બાકી ?"

"કત્લ હો ચુકી હે."

"ઔર કાફલેકે જિન આદમિયોંકો સાથ લાએ થે ?"

"ઉન્હેં સામાન ઉઠાનેકે લિએ લાએ થે. ફિર ઉન્હેં કત્લ કર દિયા થા."

ઉસ્ને જવાન લળકિયોંકે મુતા'લ્લિક બતાયા કે ઉન્મેં એક રક્કાસા થી. બહુત ખૂબસૂરત થી. ઉસ્કા જિસ્મ, હુસ્ન ઔર ઉસ્કા રક્સ હમારી ઝરૂરતકે મુતાબિક થા જિસ્કે લિએ હમ લળકિયાં હાસિલ કરતે હેં. ઉસ રક્કાસાકો ઉસી શામ ભેજ દિયા ગયા થા. ફૌરન ભેજનેકી વજહ યહ બતાઈ થી કે ઐસે કીમતી ઔર દિલકશ લળકીકા સિપાહિયોંમેં રખના ખતરનાક હોતા હે. કોઈ ભી સિપાહી ઉસે આઝાદીકા ઝાંસા દે કર ભગા લે જા સકતા હે.

"ઉન્હોંને ઈસ કાફલેકો કત્લ કિયા હે જો હજકો જા રહા થા" હિસામુદ્દીનને કમાન્ડરસે કહા "કાફલા હિજાઝ તક ન પહુંચ સકા. ઈન બદનસીબોંકી બજાએ મેં ઉન્કે કાતિલોંકો હિજાઝ ભેજૂંગા ઔર વહાં ઉન્હેં કત્લ કરાઉંગા."

હિસામુદ્દીન તમામ કૈદિયોંકો ઉસ જગા લે ગયા જહાં ઉન્હોંને કાફલેકો લૂંટા ઔર કત્લેઆમ કિયા થા. વહાં લોમળિયોં, ભેળિયોં ઔર ગિદળોંકી ખાઈ હૂઈ લાશેં બિખરી હૂઈ થી. હિસામુદ્દીનને કૈદિયોંસે કબરેં ખુદવાઈ. ઉસ્ને સબકી નમાઝે જનાઝા પળ્હાઈ ઔર સબકો દફન કર દિયા. ઉસ્ને કાહિરાસે હુકમ દિએ બગૈર ઈન તમામ કૈદિયોંકો એક હી બહરી જહાઝમેં ઠોસા ઔર જિદ્દાકી તરફ લે ગયા. વહાં ઉન્હેં ઉતારા ઔર ઉન્હેં ઈસ પૈગામકે સાથ હિજાઝ રવાના કર દિયા કે ઈન્હેં મીનાકે મૈદાનમેં કત્લ કર દિયા જાએ. પૈગામમેં ઉસ્ને તફસીલસે લિખ્ખા કે ઉન્કા જુર્મ કયા હે.

યૂરોપી મુઅર્રિખોંને સલીબી સિપાહિયોં ઔર ઉન્કે કમાન્ડરકે કત્લકો બહુત ઉછાલા ઔર ગલત રંગમેં પેશ કિયા ઉન્હેં ઉન્હોંને જંગી કૈદી કહા હે લેકિન યહ

નહીં બતાયા કે વહ કોનસી જંગકે જંગી કૈદી થે. વહ ઈસી કિલ્એમેં નહીં થે મુસલમાન મુઅર્રિખોંને અસલ વાકિઆ લિખ્ખા હે. ઉન્કી તહરીરોંસે યહ ષાબિત હોતા હે કે યહ અમીરૂલ્બહર હિસામુદીન લૂલૂઅકા ફેસ્લા થા જિસ્સે સુલ્તાન સલાહુદીન અય્યૂબી બિલ્કુલ બેખબર થા.

ઈસ સલીબી ડાકૂ દસ્તેકે કમાન્ડરને જિસ રક્કાસાકે મુતા'લ્લિક બતાયા થા કે ઉસે ઉસી શામ યહાંસે ભેજ દિયા ગયા થા. વહ રઅદી થી. ઉસ્કે કહનેકે મુતાબિક ઉસે ઈત્ની જલ્દી ઈસ લિએ ભેજ દિયા ગયા થા કે ઘોળેકે નીચે આ કર ઉસ્કી હાલત અચ્છી નહીં થી. કમાન્ડરને ઈસ ડરસે ઉસે ભેજ દિયા કે ઈસ પર યહ ઈલ્ઝામ આઈદ ન હોન સકે કે ઈસ રક્કાસાકો ઉસ્કે તશદ્દુદને ઈસ હાલત તક પહુંચાયા હે. યહ કમાન્ડર જિસ વકત હિસામુદીનકો અપના બયાન દે રહા થા, ઉસ વકત રક્કાસા રઅદી ચાર સલીબી સિપાહિયોંકે સાથ વહાંસે બહુત દૂર પહુંચ ચુકી થી. વહ ઘોળ પર સવાર થી. ઉસ્કી હાલત બહુત બેહતર હો ગઈ થી. રાસ્તેમેં ઉસ્ને સિપાહિયોંસે કઈ બાર કહા થા કે વહ ઉસે કાહિરા લે ચલેં જહાં વહ ઉન્હેં બેશુમાર રકમ દેગી મગર સિપાહી ન માને. આખિર એક સિપાહીને ઉસે કહા "તુમ દેખ રહી હો કે હમ તુમ્હેં શહઝાદિયોંકી તરહ સાથ લે જા રહે હેં. તુમ ઈત્ની ઝિયાદા ખૂબસૂરત હો ઔર તુમ્હારે જિસ્મમેં ઐસા જાદૂ હે કે જિસે ઈશારા કરો વહ તુમ્હારે કદમોંમેં જાન દે દેગા, લેકિન હમ તુમ્હારે જિસ્મસે ચાર કદમ દૂર રહતે હેં. વજહ યહ હે કે તુમ હમારે પાસ અમાનત હો ઔર યહ અમાનત હમારે બાદશાહકી હે જો સલીબકા બાદશાહ હે. અગર તુમ્હારા કહા માન લેં યા તુમ્હેં અપની મિલ્કીયત સમઝ લે તો હમેં ન બાદશાહ બખ્શેગા ન સલીબ."

"હમારી મંઝિલ કહાં હે ?" રઅદીને પૂછા.

"બહુત દૂર" ઈસે જવાબ મિલા "સફર કઠિન હે ઔર લંબા હે. એક ખત્રા યહ ભી હે કે હમેં ઉસ ઈલાકેમેંસે ભી ગુઝરના પળેગા જો મુસલમાનોંકે કબ્ઝેમેં હે."

રઅદીકો યહ ચાર સલીબી વાકિઈ શહઝાદિયોંકી તરહ લે જા રહે થે. "તુમ કિસી બળે હાકિમકી બેટી મા'લૂમ હોતી હો યા કિસી દોલતમંદ તાજીરકી બેટી. તુમ અપને ખાનદાનકે સાથ હજકો જા રહી થી ?" એક સલીબીને પૂછા.

"તુમ્હેં કિસીને બતાયા નહીં કે મેં રક્કાસા હૂં ?" રઅદીને જવાબ દિયા "મેરા કોઈ બાપ નહીં, કોઈ ભાઈ નહીં. મેરી માં ઈસ્માઈલિયામેં મશ્હૂર રક્કાસા

ઔર મુગ્નિય્યા હે. મુઝે બિલ્કુલ ઈલ્મ નહીં કે મેં ઉસ્કે કિસ ચાહનેવાલેકી બેટી હૂં. માંને બચપનમેં હી મુઝે રક્સકી તર્બિયત દેની શુરૂઅ કર દી થી. મુઝે રક્સ ઔર ગાના અચ્છા લગતા થા. મેં સોલા સતરહ સાલકી હૂઈ તો માંને મુઝે એક બહુત અમીર આદમીકે ઘર ભેજા. વહ બૂળ્હા આદમી થા. શરાબ પિએ હૂએ થા. બૂળ્હેને મુઝે કહા કે વહ મેરી મુહબ્બતમેં દીવાના હુવા જા રહા હે. મુઝે ઈસ બૂળ્હેસે નફરત હો ગઈ. મુઝે યહ એહસાસ હુવા કે મેરા બાપ નહીં હે. ઈસ બૂળ્હેકો દેખ કર મુઝે અપને બાપકા ખયાલ આ ગયા થા. ઈસ બૂળ્હેને મુઝે અપને પાસ બિઠા કર ઐસી ઝલીલ હર્કતેં કીં કે મુઝે પતા ચલ ગયા કે યહ મેરા બાપ નહીં, ન ઉસ્કે દિલમેં મેરી મુહબ્બત હે, યહ મેરા ગાહક હે....''

''મેં વહાંસે અકેલી ભાગ ગઈ. માંકો બતાયા તો ઉસ્ને મુઝે સમઝાયા કે યહ હમારા પેશા હે. મેં ન માની. માંને મુઝે મારા પીટા. મૈંને કહા કે મેં નાચૂંગી, ગાઉંગી લેકિન કિસીકે ઘર નહીં જાઉંગી. માંને મેરી શર્ત માન લી. જિન્કે પાસ દૌલત થી વહ હમારે ઘર આને લગે. મેં ચૂંકે કિસીકે ઘર નહીં જાતી થી ઈસ લિએ મેરી કીમત ચળ ગઈ. તીન સાલ ગુઝર ગએ ઔર ઈસ દૌરાન મેરે દિલમેં યહ આરઝૂ પૈદા હૂઈ કે કોઈ મેરે હુસ્ન ઔર મેરે રક્સકે બજાએ મેરે સાથ મુહબ્બત કરેં જિસ્મેં અય્યાશી ઔર બદમાશીકા દખલ ન હો. આખિર એક આદમી મુઝે મિલ ગયા. વહ દોબાર મેરે યહાં આયા થા. વહ મુઝે અચ્છા લગતા થા. મુઝસે સાત આઠ સાલ બળા થા. મેરી ઔર ઉસ્કી મુલાકાતેં બાહર હોને લગી. મેં બગીચેમેં સેરકે બહાને ચલી જાતી ઔર વહ વહાં મૌજૂદ હોતા....''

''વહ તો શહઝાદા થા. શરાબ પીતા થા. મૈંને એક શામ ઉસે કહા કે શરાબ છોળ દો. ઉસ્ને કસમ ખા કર કહા કે વહ આઈંદા શરાબ નહીં પિએગા. ઉસ્ને વા'દા પુરા કર દિખાયા. એક રોઝ ઉસ્ને મુઝે કહા નાચના છોળ દો. મૈંને કસમ ખા કર કહા કે મેં ઈસ પેશે પર લા'નત ભેજૂંગી લેકિન જબ તક ઈસ ઘરમેં હૂં યહ મુમ્કિન નહીં. ઉસ્ને કહા કે મેં અય્યાશ બાપકા અય્યાશ બેટા હૂં. મેરે બાપકે હરમમેં તુમસે છોટી ઉમ્રકી ભી લળકિયાં હે. મેં ઈસ ઘરમેં રહ કર નેક નહીં બન સકતા. મૈંને ઉસે કહા કે મેં નાચનેવાલી માંકી નાચનેવાલી બેટી હૂં. તુમ્હેં અપને બાપકી અય્યાશી ખરાબ કર રહી હે ઔર મુઝે અપની માંકા પેશા ખરાબ કર રહા હે. આઓ, કહીં દૂર ચલે જાએં ઔર મિયાં બીવીકી તરહ પાક ઝિંદગી બસર કરેં. વહ માન ગયા....''

''વહ મુસલમાન થા. મેરા કોઈ મઝહબ નહીં. મુઝે યહ ભી મા'લૂમ નહીં કે મેરા બાપ મુસલમાન થા, ઈસાઈ યા યહૂદી થા. મૈંને ઉસે કહા કે મુઝે મુસલમાન

સમઝો ઔર બતાઓ કે મઝહબ કયા હે. મુઝે મુહબ્બત દો, મુઝે પાક ઝિંદગી દો. ઉસ્ને બહુત સોચા ઔર બોલા કે પાક હોના હે તો હિજાઝ ચલો. મૈંને હિજાઝકી બહુત બાર્તે સુની થી. મુઝે ઐસે ગાને બહુત પસંદ આતે થે જિન્મેં હિજાઝ ઔર હિજાઝકે કાફલોંકા ઝિક્ર હોતા. મેં એક ગાના અકેલે ભી ગુનગુનાયા કરતી થી. 'ચલે કાફલે હિજાઝકે' ઉસ્ને હિજાઝકા નામ લે કર મેરી આરઝૂકો શોલા બના દિયા. મૈંને ઉસે કહા મેં તય્યાર હૂં. હિમ્મત કરો, મેરી આરઝૂ પૂરી કર દો. ઉસ્ને પુછા. તુમ જાન્તી હો મેં તુમ્હેં હિજાઝ કયૂં લે જા રહા હૂં? મૈંને કહા કે વહ બહુત ખૂબસૂરત સરઝમીન હે. ઉસ્ને કહા કે સિર્ફ ખૂબસૂરત નહીં, વહ પાક સરઝમીન હે. વહાં ખાનએ કા'બા હે. વહાં આબે ઝમઝમ હે ઔર વહાં જો જાતા હે ઉસ્કી રૂહ પાક હો જાતી હે. ઉસ્ને યહ ભી કહા કે વહાં હમ હજ્જે કા'બા કરેંગે ઔર પાક હો કર શાદી કરેંગે ફિર વહીં રહેંગે....

"મેં ઉસ વકતકો ભૂલ નહીં સકતી જબ વહ મેરે સાથ યહ બાર્તે બચ્ચોંકી તરહ કર રહા થા ઔર મેં જૈસે ઉસ્કી આંખોમેં ઉતર કર ઉસ્કી રૂહમેં સમા ગઈ થી. મેરી ઝાત ફના હો ગઈ થી, મેરા વુજૂદ ઉસ્કે વુજૂદમેં તહલીલ હો ગયા થા ઔર મૈંને ઉસે કહા થા કલ ચલના હે તો અભી ચલો. ઉસ્ને કહા કે કાફલે જાતે રહતે હૈં. મેં મા'લૂમ કર લૂંગા.... ફિર એક શામ ઉસ્ને કહા કે આજ રાત યહીં આ જાના કાફલા રવાના હો ગયા હે. હમ ઈસ્સે જા મિલેંગે. મૈંને ઉસે કહા કે મેં ઘર ચલી ગઈ તો રાત કોઈ નહીં આને દેગા. અભી લે ચલો. ઉસ્ને કહા આ જાઓ. મૈંને બુગ્ગીવાલેકો કુછ ન બતાયા શામ ગહરી હો ગઈ થી. છુપ કર ઉસ્કે સાથ ચલી ગઈ. ઉસ્ને મુઝે એક ખંડરમેં છુપા દિયા ઔર ચલા ગયા. વહ કુછ દેર બા'દ દો ઘોળે લે કર આ ગયા. વહ ઘોળે પર સવાર થા. દૂસ્રા ઘોળા ખાલી થા. દોનોંકે સાથ પાની ઔર ખાનેકા સામાન બંધા થા...."

"હમ અગલી શામ કાફલેસે જા મિલે ઔર રાત વહાં જા પહુંચે જહાં તુમ્ને મેરે ખ્વાબ મેરી મુહબ્બતકે લહૂમેં ગર્ક કર દીએ. વહ મારા ગયા, મેં પકળી ગઈ, હિજાઝકા કાફલા લૂંટા ગયા ઔર વહ ખાનએ કા'બાસે દૂર હી અલ્લાહકે હુઝૂર ચલા ગયા.... ખુદાને મેરે ગુનાહ બખ્શે નહીં. મેરે માથેકી કિસ્મતમેં કા'બાકા સજદા નહીં લિખ્ખા થા. મેરા વુજૂદ નાપાક થા જો અલ્લાહકો પસંદ નહીં થા કે ઉસ્કે કા'બે તક પહુંચે."

"તુમ મઝહબમેં પનાહ લેના ચાહતી હો તો હમારે મઝહબકો કરીબસે દેખના" એક સિપાહીને કહા.

"તુમને મેરા એક પાક તસવ્વુર રેઝા રેઝા કર દિયા હે." રઅદીને કહા "કયા તુમ્હારે મઝહબને યહ હુકમ દિયા હે જિસ્કી તુમને તા'મીલ કી હે ? મેં જો તસવ્વુર લે કર નિકલી થી વહ ઐસા ભયાનક તો નહીં થા ?"

"યહ હમારા મઝહબ નહીં" સિપાહીને કહા "યહ ઉન ઈન્સાનોંકા હુકમ થા જિન્કે હમ મુલાઝિમ હે."

"તુમસે તો મેં અછ્છી હૂં જિસ્કે કદમોંમેં શહઝાદે ઝરો જવાહિરાતકે સાથ અપના સર ભી રખતે થે" રઅદીને કહા "મગર મેં સહરાઓંકી ખાક છાનને નિકલ આઈ..... હુકમ વહ માનો જો અપની રૂહસે નિકલે. મેં ઉસ્કે મઝહબકી મુરીદ હૂં જિસ્ને મુઝે પાક મુહબ્બત દી ઔર પાકીઝા તસવ્વુર દિયા. ઈસ્સે મેં સમઝી કે ઉસ્કા મઝહબ ભી પાક હોગા. વહ મુઝે મેરે તસવ્વુરોંકી સરઝમીન હિજાઝકી તરફ લે જા રહા થા. તુમ મુઝે કહાં લે જા રહે હો ?"

"હમ ઈન્સાનોંકે હુકમકે પાબંદ હે" સિપાહીને કહા.

"મેં ખુદાકે હુકમકી પાબંદ હૂં." રઅદીને કહા.

"ખુદાને તુમ્હેં ધુત્કાર દિયા હે" એક ઔર સિપાહી બોલા "તુમ ઈસ વકત હમારી પાબંદ હો. હમ જહાં તુમ્હેં લે જા રહે હેં વહાં સોચના કે ખુદાકો રાઝી કિસ તરહ કિયા જા રહા હે. કોઈ નેકી કરના. શાયદ ખુદા તુમ્હેં બખ્શ દે."

"મેં જાન્તી હૂં તુમ મુઝે કહાં લે જા રહે હો ઔર કયૂં લે જા રહે હો" રઅદીને કહા "મેરા વુજૂદ સરાપા ગુનાહ હોગા ઔર મેં કોઈ નેકી નહીં કર સકૂંગી."

"તુમ કોઈ નેકી સોચ ભી નહીં સકતી" એક સિપાહીને કહા "તુમ ગુનાહકી પેદાવાર હો. ગુનાહોંમેં તુમને પરવરીશ પાઈ હે. એક ગુનાહગારકે સાથ ઘરસે ભાગ કર જા રહી થી.... તુમ નેકી કયા કરોગી ?"

"ઈન બેગુનાહોંકે ખૂનકા ઈન્તિકામ લૂંગી જિન્હેં તુમને કત્લ કિયા હે" રઅદીને દાંત પીસ કર કહા.

ચારોં સિપાહિયોંને બળી ઝોરસે કહકહા લગાયા ઔર એકને કહા "હમ પર તુમ્હારા એહતિરામ ફર્ઝ હે. હમેં હુકમ હી ઐસા મિલા હે વર્ના તુમ ઐસે અલ્ફાઝ દૂબારા ઝુબાનસે ન નિકાલતી."

રઅદી ઉન્હેં દેખતી રહીઔર ઉસ્કે દિલમેં નફરત ગહરી હોતી ગઈ.

મોસૂલમેં એક દુર્વેશકી શોહરત આનન્ ફાનન્ ફેલ ગઈ. વહ એક ઝઈફુલઉમ્ર ઈન્સાન થા. લોગ કહતે થે કે વહ કિસી ખૂશ નસીબ ઈન્સાનસે હી બાત કરતા હે

ઔર વહ જિસ્સે બાત કરતા હે ઉસ્કી હર મુરાદ પૂરી હો જાતી હે. કિસીને ઉસે શહરકી દીવારકે બાહર એક ઝોંપળા દે દિયા થા. ઉસ્કી કરામત સારે શહરમેં મશ્હૂર હો ગઈ. લોગ ઉસ્કે ઝોંપળેકે ગિર્દ હુજૂમ કિએ રખતે. વહ ઝરાસી દેરકે લિએ બાહર આતા. બાઝૂ ઉપર કરકે લોગોંકો ખામોશ રહનેકા ઈશારા કરતા. હુજૂમ પર ખામોશી તારી હો જાતી. વહ ઈશારોંમેં ઉન્હેં તસલ્લી દેતા ઔર ઝોંપળેમેં ચલા જાતા. ઉસ્કે સાથ ચાર પાંચ ખુબરૂ આદમી થે. જિન્કે ચેહરે સુફેદ ઔર ગુલાબી થે ઔર સરસે પાંવ તક સબ્ઝ લબાદોંમેં મલ્બૂસ થે.

ફિર યહ મશ્હૂર હો ગયા કે દુર્વેશ મોસૂલવાલોંકે લિએ કોઈ ખૂશખબરી લાયા હે. શહરમેં અજનબીસે કુછ લોગ નઝર આતે થે. વહ લોગોંકો દુર્વેશકે મુતા'લ્લિક કુછ ઐસી બાતેં સુનાતે થે જો હર કિસીકે દિલમેં ઉતર જાતી થી. હર કિસીકો અપની અપની મુરાદ પુરી હોતી નઝર આતી થી. ચંદ દિનોંમેં હી મશ્હૂર હો ગયા કે દુર્વેશ ઈમામ મહદી હે. બા'ઝ ઉસે હઝરત ઈસા કહને લગે. ફિર એક રોઝ લોગોંને દેખા કે દુર્વેશ વાલિએ મોસૂલ ઈઝ્ઝુદ્દીનકી બુગ્ગી પર મહલકો જા રહા થા. ઈઝ્ઝુદ્દીનકે મુહાફિઝોંને ઉસ્કા ઈસ્તિકબાલ કિયા ઔર વહ મહલમેં ચલા ગયા. કઈ ઘંટો બા'દ મહલસે નિકલા ઔર શાહી બુગ્ગી પર ચલા ગયા. લોગ જબ ઉસ્કે ઝોંપળેકો ગએ તો વહાં કોઈ ભી નહીં થા. દુર્વેશકો બુગ્ગી કહીં દૂર લે ગઈ થી. શામકો બુગ્ગી વાપસ આઈ. ઉસ્મેં બુગ્ગીબાન ઔર દો મુહાફિઝ થે. લોગોંને બુગ્ગી રોક લી ઔર મુહાફિઝોંસે પૂછા કે દુર્વેશ કહાં ચલા ગયા હે.

"હમેં કુછ ઈલ્મ નહીં વહ કહાં હે" એક મુહાફિઝને લોગોંકો બતાયા "ઉસ્ને પહાળિયોંકે કરીબ બુગ્ગી રૂકવા લી ઔર હમેં કહા કે તુમ જાઓ. હમને ઉન્કે સાથ એક આદમીસે પૂછા કે દુર્વેશ કહાં જા રહા હે ઉન્હોંને બતાયા કે વહ ઈન પહાળિયોં મેંસે કિસીકી ચોટી પર બેઠેગા. ઉસે ઉફુકસે એક નિશાની નઝર આએગી. દુર્વેશ પહાળીકી ચોટીસે ઉતર આએગા ઔર વાલિએ મોસૂલકો બતાએગા કે વહ કયા કરે, ફિર મોસૂલકી ફૌજ જિધર જાએગી ઉધર પહાળ ઉસે રાસ્તા દે દેંગે. સહરા સરસબ્ઝ હો જાએગા. દુશ્મનકી ફૌજે અંધી હો જાએગી ઔર વાલિએ મોસૂલ જહાં તક પહુંચ સકેગા વહાં તક ઉસ્કી હુકમરાની હોંગી. સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ઈઝ્ઝુદ્દીનકે આગે હથિયાર ડાલ દેગા. સલીબી ઉન્કે ગુલામ હો જાએંગે ઔર મોસૂલકે લોગ આધી દુન્યાકે બાદશાહ હો જાએંગે. સોના ચાંદીમેં ખેલેંગે..... હમેં યહ મા'લૂમ નહીં વહ કોનસી પહાળીકી ચોટી પર બેઠેગા."

મોસૂલસે કુછ દૂર કોહિસ્તાની ઈલાકા થા. વહાં કોઈ આબાદી નહીં થી. જહાં

કહીં પહાળોંમેં ઘિરા હુવા મૈદાન થા, વહાં દો ચાર ઝોંપળે નઝર આતે થે. ઈલાકા હરા ભરા થા. ગડરિયે મવેશી લેકે વહાં જાતે થે. એક રોઝ ગડરિયોંકો ઉધર જાનેસે રોક દિયા ગયા. લોગોંકો દૂરસે ગુઝરનેકી ઈજાઝત થી. મોસૂલકી ફૌજકે સંત્રી ગશ્ત કર રહે થે. ઉન્કે સાથ બાહરકે અજનબી લોગ ભી થે. કોહિસ્તાનકા એક વસીઅ ઈલાકા થા જિસ્કે કરીબ જાનેસે લોગોંકો મના કર દિયા ગયા. ઉન પાબંદિયોંકા નતીજા યહ હુવા કે યહ ખિત્તા લોગોંકી તવજ્જુહકા મર્કઝ બન ગયા. ઉસ્કે મુતા'લ્લિક અજીબો ગરીબ બાતેં સુનનેમેં આને લગી. યહ તો એક દિનમેં હર કિસીકી ઝુબાન પર ચળ્હ ગયા કે દુર્વેશકો આસ્માનસે એક નિશાની નઝર આએગી. ફિર આધી દુન્યા પર મોસૂલવાલોંકી બાદશાહી હોગી.

સિર્ફ એક ચાર દીવારી થી. જિસ્કે અંદર ચાર આદમી બેઠે કુછ ઔર કિસ્મકી બાતેં કર રહે થે. ઉન્મેં એક હસનુલ્ઈદ્રીસ ભી થા. પિછલી કિસ્તમેં આપ તફસીલસે પળ્હ ચુકે હૈં કે હસનુલ્ઈદ્રીસ સુલ્તાન અય્યૂબીકા જાસૂસ થા જો બૈરૂતસે નિહાયત કીમતી ખબર લાયા થા ઔર ઈસ ખબરકે સાથ વાલીએ મોસૂલ ઈઝઝુદીનકે એલ્ચી એહતશામુદ્દીન ઔર ઉસ્કી રક્કાસા બેટી સાઈરાકો ભી સુલ્તાન અય્યૂબીકે પાસ લે આયા થા. યહ એક બેમિસાલ કામ્યાબી થી. ઈસ્લામકી તારીખ પર ઈસ જાસૂસને બહુત બળા એહસાન કિયા થા. એહતશામુદ્દીનને સુલ્તાન અય્યૂબીકો બતાયા થા કે સલીબી મોસૂલકે કરીબ પહાળિયોંકી ખોહમેં અસ્લહા ઔર આતિશગીર સૈયાલ ઔર રસદકા બહુત બળા ઝખીરા જમા કરેંગે જિસ્સે ઝાહિર હોતા થા કે વહ ઈસ કોહિસ્તાનકો અપની ફૌજકા અડ્ડા બનાએંગે. મોસૂલકો તો વહ અપને છાપામારોંકા અડ્ડા બના રહે થે. ઈસ હકીકતકો સુલ્તાન અય્યૂબી ઔર સાલાર હી સમઝ સકતે થે કે જિસ ફૌજકા અડ્ડા ઔર રસદ કરીબ હો વહ આધી જંગ જીત લેતી હે. સલીબી ફૌજકો યહ તલ્ખ તજુર્બા હો ચુકા થા કે ઉન્હોંને જબ કભી પેશકદમી કી યા હમ્લા કિયા સુલ્તાન અય્યૂબીકે છાપામારોંને અકબમેં જા કર ઉન્કી રસદ તબાહ કર દી યા રસદ ઔર ફૌજકે દરમિયાન હાઈલ હો કર રસદ રોક લી. આગે સુલ્તાન અય્યૂબીને યહ ઈન્તિઝામ કર રખ્ખા હોતા થા કે પાની જહાં કહીં હોતા થા વહાં કબ્ઝા કર લેતા થા. જહાં કહીં ઘાસ ઔર ચારા હોતા વહાં ભી વહ કબ્ઝા કર લેતા યા ઘાસ વગૈરહ કટવા લેતા યા તબાહ કર દેતા તાકે સલીબિયોંકે ઘોળોં ઔર ઊંટોકો ચારા ન મિલ સકે. ઉસ્કે અલાવા વહ બુલંદિયોં પર અપને તિરંદાઝિયોંકી ટોલિયાં બિઠા દેતા થા

આપ પળ્હ ચુકે હૈં કે સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને ઈન્ટેલિજન્સકે સર્બરાહ હસન બિન અબ્દુલ્લાહસે કહા થા કે વહ મા'લૂમ કરે કે સલીબી કિસ મુકામ પર ઝખીરા કર રહે હૈં. ઉસ્ને છાપામાર દસ્તોંકે સાલાર સારિમ મિસ્રીસે કહા થા કે જબ ઝખીરેકા મુકામ મા'લૂમ હો જાએ તો ઉસે તબાહ કરનેકી કોશિશ કી જાએ. સુલ્તાન અય્યૂબીકી દૂરબીન નિગાહોંને દેખ લિયા થા કે સલીબી અબ મુકમ્મલ તય્યારી કરકે ખુલી જંગ લળેંગે. ઈસ્સે પહલે વહ સલીબી ઈલાકો પર હમ્લા નહીં કરના ચાહતા.

ઉસે જબ એહતશામુદીનકી ઝુબાની સલીબિયોંકે અઝાઈમકી ઈત્તિલાઅ મિલી તો ઉસ્ને યહ મન્સૂબા બનાયા કે સલીબિયોંકો કહીં ભી કદમ ન જમાને દીએ જાએ. ઉસ્ને એક હુકમ દિયા કે મા'લૂમ કરો કે સલીબી કોહિસ્તાનમેં કહાં ઝખીરા જમા કર રહે હૈં ઔર દૂસ્રા હુકમ યહ દિયા કે સંજારકી તરફ પેશકદમી કરો ઔર કિલ્એકો મુહાસરેમેં લે લો. સંજાર મોસૂલસે કુછ દૂર એક અહમ કિલ્આ ઔર જંગી અહમિયતકા એક કસ્બા થા. ઉસ્કા અમીર શર્ફુદીન બિન કુત્બુદીન થા. સંજારકો અપને કબ્ઝેમેં લેનેકા ઈકદામ સુલ્તાન અય્યૂબીકે ઉસ મન્સૂબેકી કળી થી જિસ્કે મુતા'લ્લિક ઉસ્ને કહા થા કે વહ અબ કિસીસે તઆવુનકી ભીક નહીં માંગેગા બલ્કે તલ્વારકી નોક પર તઆવુન હાસિલ કરેગા. ઉસે મા'લૂમ થા યહ છોટે છોટે મુસલમાન ઉમરા ખૂદમુખ્તાર હુકમરાન રહના ચાહતે હૈં, ઈસ લિએ સલીબિયોંકે સાથ દરેપર્દા મુઆહદે કર રહે હૈં. સંજારકે અમીર શર્ફુદીનકે મુતા'લ્લિક સુલ્તાન અય્યૂબીકો યકીન હો ગયા થા કે વહ વાલિએ મોસૂલ ઈઝ્ઝુદીનકા દોસ્ત હૈ ઔર ઈસ દોસ્તીકી બુન્યાદ યહી હે કે સુલ્તાન અય્યૂબીકે ખિલાફ મહાઝ મઝબૂત કિયા જાએ.

હસન બિન અબ્દુલ્લાહને અપને જાસૂસોંકા જાઈઝા લિયા. મોસૂલમેં ઉસ્કે જાસૂસ મૌજૂદ થે લેકિન વહ મહસૂસ કર રહા થા કે કિસી ઝિયાદા ઝહીન ઔર જુર્અતમંદ જાસૂસકો ઉન્કે પાસ ભેજા જાએ ક્યૂંકે ઉસે ખયાલ થા કે સલીબિયોંકા ઝખીરા મા'લૂમ કરના મુશ્કિલ કામ હો સકતા હે. હસનુલ્ઈદ્રીસને અપની ખિદમાત પેશ કી. હસન બિન અબ્દુલ્લાહ ઉસે નહીં ભેજના ચાહતા થા. ક્યૂંકે વહ લંબે અર્સે તક બૈરૂત રહા, ઈસ લિએ ઉસે પેહચાના જા સકતા થા. હસનુલ્ઈદ્રીસ ભેસ ઔર અપના લબો લેહજા બદલનેકા માહિર થા. ઉસ્ને હસન બિન અબ્દુલ્લાહસે કહા કે વહ અગર બૈરૂત ચલા જાએ તો ઐસા બહરૂપ ધારેગા કે જો ઉસે પેહચાનતે હૈં વહ ભી નહીં પેહચાન સકેંગે. મોસૂલમેં તો ઉસે કોઈ ભી નહીં જાન્તા થા. આખિર

ઉસીકો રવાના કરનેકા ફેસ્લા કિયા ગયા ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીને ખૂદ ઉસે કુછ હિદાયાત દી.

"મેરે અઝીઝ દોસ્ત !" સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને હાથ સીને પર રખ કર હસનુલ્ઈદ્રીસસે કહા "તારીખમેં નામ સુલ્તાન અય્યૂબીકા આએગા. શિકસ્ત ખાઉંગા તો તારીખ મુઝે શર્મસાર કરેગી ઔર ફતહ હાસિલ કરકે મરૂંગા તો વહ મેરી કબર પર ફૂલ ચળ્હાએંગે ઔર આનેવાલી નસ્લે મુઝે ખિરાજે તહસીન પેશ કરેગી. યહ બહુત બળી બેઈન્સાફી હોગી. ફતહકા સેહરા તુમ્હારે સર હોગા, તુમ્હારે ઈન સાથિયોંકે સર હોગા જો દુશ્મનકે અંદર જા કર ખબરેં લાતે ઔર મેરી ફતહકા બાઈષ બનતે હેં. ખુદા ઈસ હકીકતકો દેખ રહા હે. તુમ્હારે સર પર સેહરા ખુદા અપને હાથોં બાંધેગા. મેં શિકસ્ત ખાઉંગા તો યહ મેરી અપની ગલતી હોગી કે મેંને તુમ્હારી ઈત્તિલાઅકે મુતાબિક અમલ ન કિયા ઔર મેં ફતહ હાસિલ કરૂંગા તો યહ તુમ્હારી ફતહ હોગી કયૂંકે મેરી આંખે ઔર કાન તુમ હો. મેરી રૂહ તુમ્હારી કબ્ર પર ફૂલ ચળ્હાતી રહેગી. અઝીમ તુમ હો ઔર તુમ્હારે જાસૂસ સાથી. મેરી કોઈ અઝમત નહીં. મેં પૂરી ફૌજ લે કર સંજાર જા રહા હૂં. તુમ અકેલે જા રહે હોં મેં જો ફતહ પૂરી ફૌજકે સાથ હાસિલ કરૂંગા વહ તુમ અકેલે કર લોગે. જાઓ મેરે દોસ્ત ! ખુદાહાફિઝ."

જબ હસનુલ્ઈદ્રીસ એક ગરીબ મુસાફિરકે ભેસમેં એક ઊંટ પર સવાર હો કર નસીબાકી ખૈમાગાહસે નિકલા, ઉસ વકત સૂરજ ગુરૂબ હો ચુકા થા. વહ દૂર નિકલ ગયા તો ઉસે બેશુમાર ઘોળોંકી ટાપ સુનાઈ દેને લગી. વહ દૂર ગયા. ઉસે મા'લૂમ થા યહ ઘોળે કિસ્કે હેં. યહ સલાહુદીન અય્યૂબી સંજારકો મુહાસરેમેં લેને જા રહા થા. ઉસ્ને નસીબાસે અપના કેમ્પ ઉખાળા નહીં થા. અપના હેડક્વાર્ટર ઔર કુછ અમલા વહીં રહને દિયા ઔર અપને મહફૂઝા (રીઝર્વટ્રુપ્સ)કો ભી તય્યારીકી હાલતમેં નસીબા છોળ ગયા થા.

"તુમ યહાં યહ મા'લૂમ કરને આએ હો કે સલીબી પહાળોંમેં અપના ઝખીરા કહાં રખ્ખેંગે" મોસૂલકે જાસૂસોંકે કમાન્ડરને કહા "ઔર હમ યહાં યહ મા'લૂમ કરનેકી સોચ રહે હેં કે યહ દુર્વેશ કોન હે જો ઈન્હી પહાળોંમેં કહીં જા બેઠા હે. કોઈ ઉસે ઈમામ મહદી કહતા હે ઔર કોઈ ઈસા" ઉસ્ને હસનુલ્ઈદ્રીસકો પૂરી તફસીલસે બતાયા કે ઈસ દુર્વેશકો શહરમેં ઔર ઈર્દ ગિર્દકે ઈલાકેમેં કૈસી શોહરત હાસિલ હૂઈ હે "ઉન પહાળિયોંકે કરીબસે ગુઝરનેકી ઈજાઝત નહીં. કુછ તો અપની ફૌજકે

સંત્રી હે ઔર કુછ અજનબીસે આદમી હે જો કિસીકો આગે નહીં જાને દેતે. દુર્વેશ કિસી પહાળકી ચોટી પર બેઠા હે. ઉસે ખુદા આસ્માનસે કોઈ ઈશારા દેગા. રાતકો લોગ અપની છતોં પર ખળે આસ્માનકી તરફ દેખતે રહતે હૈં. કોઈ સિતારા ટૂટતા હે તો વહ ચિલ્લા ઉઠતે હૈં, વહ રહા ઈશારા. લોગ ખુદા ઔર રસૂલકો ભુલતે જા રહે હૈં."

યહ ચારોં જાસૂસ થે. ઉન્હેં ખુસૂસી ટ્રેનિંગ દી ગઈ થી જિસ્મેં યહ તા'લીમ ભી શામિલ થી કે તવહ્હુમપરસ્તી હરામ હે ઔર ખુદા ઔર રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકે બા'દ જો કુછ હે વહ ઈન્સાન ખૂદ હે. જહાં મોસૂલકે હર બાશિંદેકે દિમાગ પર યહ દુર્વેશ ગાલિબ આ ગયા થા, વહાં યહ જાસૂસ દુર્વેશકી હકીકત મા'લૂમ કરનેકી ફિક્રમેં થે.

"મેરે દોસ્તોં ! મેરી બાત હંસીમેં ન ટાલ દો તો કહૂં." હસનુલ્ઈદ્રીસને કહા. "જહાં દુર્વેશ હે વહાં સલીબિયોંકા ઝખીરા હે ઔર યહ કોઈ મા'મૂલી ઝખીરા હોતા તો ઈસ ઈલાકેકો લોગોંકે લિએ મમ્નૂઅ કરાર દે કર દુર્વેશકા ઢોંગ ન રચાયા જાતા. તુમ જાન્તે હો કે ઈત્ને વસીઅ ઈલાકેકે ઈર્દ ગિર્દ પૂરી ફૌજકા પેહરા ખળા કર દો તો ભી કોઈ ન કોઈ અંદર ચલા હી જાતા હે, લેકિન સિર્ફ યહ કહ દેના કે યહાં ખુદાકા ભેજા હુવા એક દુર્વેશ બેઠા હે ઔર વહ નહીં ચાહતા કે ઉસ્કે ઈલાકેમેં કોઈ આએ તો કોઈ ઉધર દેખનેકી જુર્અત ભી નહીં કરતા."

"યહ ઐલાનમેં કહા ગયા હે કે જિસ્ને ઈસ ઈલાકેમેં જાનેકી ઔર દુર્વેશકો દેખનેકી કોશિશ કી તો વહ કોળ્હી હો જાએગા ઔર ઉસ્કે બચ્ચે અંધે હો જાએંગે" હસનુલ્ઈદ્રીસકે એક ઔર સાથીને કહા "તુમને યહ બતા કર કે સલીબી વહાં કુછ રખ્ખેંગે હમારા આધા મસ્લા હલ કર દિયા હે. અબ હમેં કયા કરના હે ? સિર્ફ યહ મા'લૂમ કરના હે કે દુર્વેશ સલીબિયોંકા કોઈ ઢોંગ હે યા યહ મા'લૂમ કરના હે કે ઉન્હોંને વહાં કયા ઝખીરા રખ્ખા હે ?"

"દુર્વેશકો ઝખીરેકે સાથ તબાહ કરના હે." હસનુલ્ઈદ્રીસને કહા.

"ઔર લોગોંકો ઈસ વહમસે બચાના હે જો ઈન પર તારી કર દિયા ગયા હે." જાસૂસોંકે કમાન્ડરને કહા "સલીબિયોંકી અકલકી તારીફ કરો. વહ ઈસ જગા એક દુર્વેશકો બીઠા કર અપને ઝખીરોંકો લોગોંકી નઝરોંસે દૂર રખના ચાહતે હે. ઉસ્કે સાથ હી વહ મોસૂલકી ફૌજ ઔર લોગોંકો વાલિએ મોસૂલકો ભી ખુદાકે ઈશારેકા ઝાંસા દે કર જંગી તય્યારિયોંસે બા'ઝ રખના ચાહતે હૈં. ઈસ વકત હાલાત યહ હે કે ફૌજ ભી ઔર લોગ ભી ખુદાકે ઉસ ઈશારેકે ઈન્તિઝારમેં બેઠ ગએ હૈં જો

દુર્વેશકો મિલેગા."

"વાલિએ મોસૂલકા દુર્વેશકે મુતા'લ્લિક કયા રવય્યા હે ?" હસનુલ્ઈદ્રીસને પૂછા.

"દુર્વેશ ઉસ્કે મહલમેં ઉસ્કી છે ઘોળોંકી બુગ્ગી પર ગયા થા" કમાન્ડરને જવાબ દિયા "ઔર દુર્વેશ ઉસી બુગ્ગીમેં પહાળિયોંમેં ગયા હે. ઈસ્સે ષાબિત હોતા હે કે ઈઝ્ઝુદ્દીન ભી ઈસ સાઝિશમેં શામિલ હે યા વહ ઈસ સાઝિશકા શિકાર હે. જો કુછ ભી હે, હમેં મા'લૂમ હો જાએગા. રઝીઅ ખાતૂન મહલમેં મૌજૂદ હે. ઈસ્સે મા'લૂમ હો જાએગા કે મહલમેં દુર્વેશકી હૈષિયત કયા હે."

ઉન્હોંને ઈસ ઈલાકે ઔર દુર્વેશકી હૈષિયત મા'લૂમ કરને પર ગોર કરના શુરૂઅ કર દિયા.

સંજારકે કિલ્એકી દીવારોં પર સંત્રી નીમ બેદાર થે. વહ ઝમાના જંગો જદલકા થા મગર સંજારકે અમીર શર્ફુદ્દીન બિન કુત્બુદ્દીનકો કોઈ ખત્રા મહસૂસ નહીં હો રહા થા. વહ સલીબિયોંકા હાશિયા બર્દાર થા, ઈસ લિએ ઉન્સે ઉસે કોઈ ખત્રા નહીં થા. વાલિએ હલબ ઈમાદુદ્દીન ઔર વાલિએ મોસૂલ ઈઝ્ઝુદ્દીનને ઉસે કહા થા કે ઉસે જબ ભી ઝરૂરત પળી વહ દોનોં ઉસ્કી મદદકો પહુંચેગે. વહ ઈસ ખૂશફહમીમેં મુબ્તલા થા કે સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો ઉસ્કી નિય્યતકા ઈલ્મ નહીં. વહ શરાબ ઔર ઔરતમેં બદમસ્ત હો કર ગહરી નીંદ સોયા હુવા થા. સલીબિયોંને ઉસે દો બળી હસીન લળકિયાં તોહફેકે તૌર પર ભેજી થી. વહ લળકિયાં ઉસે બેદારીકે ખ્વાબમેં મગન રખતી થી.

કિલ્એકી દીવારકે ઉપરસે એક શરારાસા ગુઝર ગયા. ઉસ્કે ફૌરન બા'દ એક ઔર ફિર એક ઔર, સંત્રી પર દેહશત તારી હો ગઈ. યહ શરારે કિલ્એકે અંદર ગિરે ઔર ભયાનક શો'લે બન ગએ. કરીબ હી કોઈ સામાન પળા થા ઔર ઉસ્કે કરીબ એક મકાન થા. દોનોંકો આગ લગ ગઈ. યહ આતિશગીર સૈયાલકી હાંડિયાં થી જો સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજને મીન્જિનીકોંસે ફેંકી થી. ઉન્કે સાથ જલતે હૂએ ફલીતે બંધે હૂએ થે. હાંડિયાં મિટ્ટીકી થી જો ગિર કર ટૂટી તો અંદરકા સૈયાલ ફેલ ગયા ઔર જલતે હૂએ ફલીતોંને ઉસે આગ લગા દી.

કિલ્એમેં કિયામત બપા હો ગઈ. કિલ્એકે ઉપર રાત રોશન હો ગઈ. હર કોઈ જાગ ઉઠા. અમીર શર્ફુદ્દીનકો જગાયા ગયા. ઉસ્ને ખિળકીમેંસે શો'લે દેખે તો વાહી તબાહી બકતા બાહર આયા. કિસી વકત શર્ફુદ્દીન મર્દે મૈદાન હુવા કરતા થા મગર

સલીબિયોંને ઉસે શરાબ ઔર લળકિયોંસે ઈસ હાલ તક પહુંચા દિયા થા કે ઉસ રાત ઉસ્કે કદમ નહીં ઉઠતે થે. રાતોંકો રેગઝારોં ઔર સંગલાખ વાદિયોંમેં બિલા થકે લળનેવાલા જંગજૂ ચલનેકે કાબિલ નહીં રહા થા.... ફિર કિલ્એકા રાતકી ડયૂટીવાલા કમાનદાર ઉપરસે દોળા આયા ઔર શર્ફુદ્દીનકો બતાયા કે કિલ્આ મુહાસરેમેં હે.

"કિસ બદબખ્તને મુહાસરા કિયા હે ?" ઉસ્ને પૂછા.

"સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને" કમાનદારને જવાબ દિયા "વહ બાહરસે લલકાર રહે હેં કે કિલ્એકે દરવાઝે ખોલ દો, વર્ના હમ કિલ્એકો જલા કર ભસ્મ કર દેંગે."

શર્ફુદ્દીનકા નશા ઉતર ગયા, વહ સોચમેં પળ ગયા. બહુત દેર બા'દ બોલા "દરવાઝા ખોલ દો હમ ખૂદ બાહર જાએંગે."

કુછ દેર બા'દ કિલ્એકા દરવાઝા ખુલા ઔર શર્ફુદ્દીન બાહર નિકલા. ઉસ્કે સાથ મશા'લ બર્દાર થે. ઉધરસે સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને એક સાલારસે કહા કે વહ આગે જા કર શર્ફુદ્દીનકો ઉસ્કે પાસ લે આએ. વહ ખૂદ હી આ રહા થા. ઉસ્કે ઈસ્તિકબાલકે લિએ સુલ્તાન અય્યૂબી એક કદમ આગે ન બળ્હા. શર્ફુદ્દીન સુલ્તાન અય્યૂબીકે સામને જા કર ઘોળેસે ઉતરા ઔર બાઝૂ ફેલા કર ઉસ્કી તરફ દોળા લેકિન સુલતાન અય્યૂબીને ઐસા સર્દ રવય્યા ઈખ્તિયાર કિયા કે બદદીલીસે ઉસ્કે સાથ હાથ મિલાયા.

"શર્ફુદ્દીન !" સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "અપની ફૌજ ઔર જંગી સામાનકે સિવા કિલ્એસે જો કુછ લે જાના ચાહતે હો, સુબ્હ તુલૂઅ હોનેસે પહલે નિકાલ કર લે જાઓ, ફિર ઈધરકા રૂખ ન કરના." ઉસ્ને અપને એક સાલારસે કહા "કુછ નફરી અપને સાથ લે જાઓ ઔર નઝર રખ્ખો કે કિલ્એસે ફૌજ ઔર જંગી સામાન બાહર ન જાએ. ફૌજકી ગિનતી કરો ઔર ઉસે અપની ફૌજમેં શામિલ કર લો."

"મેં આપકા ગુલામ હૂં સુલ્તાન !" શર્ફુદ્દીનને કહા. "કિલ્આ ઔર ફૌજ આપકી હોગી. મુઝે કિલ્એમેં રહને દેં."

"કિલ્એકી ઝરૂરત થી તો મુકાબલા કરતે" સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "તુમ જૈસે બુઝદિલોં ઔર ઈમાનફરોશોંકો હક હાસિલ નહીં કે ઈન્ને બળે કિલ્એકે અમીર કહલાએ."

"મેં ઔર આપકા મુકાબલા કરતા ?" શર્ફુદ્દીનને કહા "મેંને સુના કે આપ આએ હેં તો મેં બાહર આ ગયા. મુસલમાન મુસલમાનકે ખિલાફ કૈસે લળ સકતા હે ?"

"જૈસે પહલે લડ ચુકા હે." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "શર્ફુદ્દીન ! તુમ સલીબિયોંકે દોસ્ત હો ઔર નામકે મુસલમાન. ઝરા અપની હાલત દેખો. તુમ સિપાહીસે ક્યા બન ગએ હો. ઈમાન બેચ કર અય્યાશી ખરીદનેવાલોંકી યહી હાલત હોતી હે. શરાબ ઔર ઔરતને તુમમેં જુર્અત નહીં રહને દી. તુમ ઝૂટ ભી બોલતે હો. અગર તુમમેં ઝરાસી ભી ગૈરત હોતી તો અપના કિલ્આ યૂં લડે બગૈર ઔર મરે બગૈર મેરે હવાલે ન કરતે."

"સુલ્તાને આલીમુકામ !" શર્ફુદ્દીનને ઈલ્તિજા કી. "મુઝે કિલ્એમેં રહને દીજિએ."

સુલ્તાનને અપને એક સાલારસે કહા "ઈસે કિલ્એમેં લે જાઓ ઔર કૈદમેં ડાલ દો. ઉસ્કી ખ્વાહિશ પૂરી કર દો."

તીન ચાર આદમી આગે બઢે તો શર્ફુદ્દીનને સુલ્તાન અય્યૂબીકે કરીબ હો કર કહા "મેં મોસૂલ જાના ચાહતા હૂં."

"હાં. ઈઝ્ઝુદ્દીન તુમ્હારા દોસ્ત હે." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા. "ઉસ્કે પાસ ચલે જાઓ."

સંજાર પર સુલ્તાન અય્યૂબીને કબ્ઝા કર લિયા ઔર તકિયુદ્દીનકો ઈસ્કા કિલ્એદાર ઔર અમીર મુકર્રર કિયા.

ઉસ્કે આગે આમદ એક કિલ્આ થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને રાતકા બાકી હિસ્સા સંજાર કિલ્એમેં ગુઝારા ઔર સુબ્હ આમદકી તરફ કૂચ કર ગયા. આમદ જૈસે આજ કલ ઉમ્મીદા કહા જાતા હે, દજલાકે કિનારે એક મશ્હૂર કસ્બા થા ઔર ઉસ્કા ભી અમીર મુસલમાન થા. યહ કસ્બા એક કિલ્આ થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસે મુહાસરેમેં લે લિયા. વહાંકી ફૌજ ઔર શહરિયોંને મુકાબલા કરનેકી કોશિશ કી મગર આઠવેં રોઝ અમીરને હથિયાર ડાલ દીએ. સુલ્તાન અય્યૂબીને વહાંકા જો અમીર ઔર કિલ્એદાર મુકર્રર કિયા ઉસ્કા નામ નુરૂદ્દીન થા જો કારા અર્સલાનકા બેટા થા.

રઅદી ચાર સલીબિયોંકે સાથ અભી સફરમેં થી. ઉસ્કી જિસ્માની હાલત ઠીક હો ગઈ થી. સલીબિયોંને ઉસ્કે આરામકા બહુત ખયાલ રખ્ખા થા લેકિન ઉસ રાતકે બા'દ જબ ઉસ્ને ઉન્હેં અપની ઝિંદગીકી કહાની સુનાઈ થી. ઉન્કે સાથ કોઈ બાત ન કી. ઉસ્કે ઝહનમેં સલીબીકે યહ અલ્ફાઝ ગુંજ રહે થે "તુમ્હેં ખુદાને ધુત્કાર દિયા હે. કોઈ નેકી કરો, ખુદા તુમ્હેં બખ્શ દેગા" ઉસ્કી જિસ્માની હાલત તો ઠીક થી લેકિન જઝબાતી હાલત બહુત બુરી થી. વહ જિસ્કે સાથ હજકો જા રહી થી, ઉસ્કી યાદ

ઉસે તળપાતી રહતી થી. ઉસ્કે સાથ હી ઉસ્કે તસવ્વુરોંમેં હિજાઝકે કાફલે સુએ મંઝિલ તરફ ચલતે રહતે થે. વહ જબ બહુત પરેશાન હો જાતી તો યહ સોચને લગતી કે ખુદા ઉસે ઉસ્કે ગુનાહોંકી સઝા દે રહા હે. ઉસે મા'લૂમ નહીં થા કે ગુનાહોંસે બખ્શિશ કિસ તરહ માંગી જાતી હે.

રઅદી અપને ચાર મુહાફિઝોંકે સાથ મંઝિલકે કરીબ આ ગઈ થી. યહ અબ મોસૂલકે ઈલાકેમેં દાખિલ હો ગએ થે. એક રોઝ ઉન્હોંને એક શુતુર સવાર દેખા જિસ્ને ઉન્હેં દેખ કર ઊંટ રોક લિયા થા. ઉસ્ને સર ઔર ચેહરા સિયાહ પઘળીમેં લપેટ રખ્ખા થા. સિર્ફ આંખે નઝર આતી થી. ઉસ્કી નઝરેં રઅદી પર જમી હૂઈ થી. સલીબી સિપાહી અપની ફૌજી વર્દીમેં નહીં થે ઈસ લિએ કોઈ કહ નહીં સકતા થા કે યહ સલીબી સિપાહી હે. ઉન્હેં ડાકૂ યા મુસાફિર કહા જા સકતા થા.

"ઉસ શુતુર સવારકી આંખે દેખી થી ?" એક સલીબીને અપને સાથિયોંસે પૂછા.

"બહુત ગોરસે દેખી થી." દૂસ્રે સિપાહીને જવાબ દિયા "મેં ઈન નઝરોંકો પેહચાનતા હૂં. અબ હમેં ઝિયાદા હોશિયાર રહના પળેગા. યહ લળકી ઈત્ની ખૂબસૂરત હે કે કિસી ડાકૂકી નઝરમેં આ ગઈ તો મુશ્કિલ પૈદા હો જાએગી. આગે ઈલાકા પહાળી હે."

વહ દિનભર ચલતે રહે. શામકે બા'દ દો ચટ્ટાનોંકે દરમિયાન મોઝૂં જગા દેખ કર ઉન્હોંને ઘોળે રોક લિએ ઔર ખાને પીનેકા એહતિમામ કરને લગે. ખાનેકે બા'દ વહ બેસુધ સો ગએ. સિર્ફ એક સિપાહી હર રાતકી તરહ જાગતા રહા. થોળી દેર બા'દ ઉસે કોઈ આહટ સુનાઈ દી. યહ કિસી ગિદળોં વગૈરહકે ચલનેસે ઢલાનસે પથ્થર લુળકતા હોગા લેકિન સિપાહી ચોકન્ના હો ગયા. ઉસ્ને કાન ખળે કર લિએ. આહટ ફિર સુનાઈ દી. ઉસ્ને અપને એક સાથીકો જગાયા ઔર ઉસે કાનમેં બતાયા કે ઉસે કિસીકી આહટ સુનાઈ દે રહી હે વહ ભી ઉઠા. દોનોંને કમાનોંમેં તીર ડાલ લિએ ઔર એક એક તરફ ઔર દૂસ્રા દૂસ્રી તરફ ખળા હો ગયા.

રાત તારીક થી. કુછ નઝર નહીં આતા થા. અબ કોઈ આહટ સુનાઈ નહીં દેતી થી. રાતકે સુકૂતમેં યકે બા'દ દીગરે દો મર્તબા "પિંગ પિંગ"કી આવાઝ સુનાઈ દી. પેશ્તર ઉસ્કે કે દોનોં સિપાહી ઈન આવાઝોંકી સિમ્ત મા'લૂમ કર સકતે એક એક તીર દોનોંકી પસલિયોંમેં ઉતર ગએ. ઉન્કે સાથી દિનભરકે થકે હૂએ ગહરી નીંદ સો રહે થે. ઉન દોનોંને તીર ખા કર ઉન્હેં આવાઝેં દી તો વહ હળબળા કર ઉઠે. ભાગતે કદમોંકી આવાઝેં સુનાઈ દી તો એક મશા'લ ભી જલ ઉઠી જો ઈન દોનોં

સિપાહિયોંકી તરફ બળ્હ રહી થી. ફૌરન બા'દ વહ સાત આઠ આદમિયોંકે મુહાસરેમેં આ ગએ ઉન્મેં એકને ચેહરા ઔર સર પઘળીમેં લપેટ રખ્ખા થા. યહ વહી મા'લૂમ હોતા થા જો દિનકે વકત ઊંટ પર સવાર થા ઔર ઉસ્ને રૂક કર રઅદીકો ગહરી નઝરોંસે દેખા થા.

દોનોં સિપાહી થે. ઉન્હોંને તલ્વારોંસે મુકાબલા કિયા લેકિન સાત આઠ બર્છિયોંને ઉન્કે જિસ્મ છલની કર દિએ ઔર રઅદી હમ્લા આવરોંકે કબ્ઝેમેં આ ગઈ. વહ અલગ ખળી થી. ઉસ્કે ચેહરે પર ખૌફકી હલ્કીસી ભી ઝલક નહીં થી. મશાલકે નાચતે હૂએ શો'લેમેં ઉસ્કા હુસ્ન ઐસા પૂરઅષર લગ રહા થા જૈસે વહ ઈસ દુન્યાકી મખ્લૂક ન હો.

રઅદીકો ઘોળે પર સવાર કર લિયા ગયા. સિયાહ પઘળીવાલા ભી ઘોળે પર સવાર હુવા ઔર દોનોં ઘોળોંસે પહલૂ બપહલૂ ચલને લગે. ઉસ આદમીને રઅદીસે પૂછા "અપને મુતા'લ્લિક કુછ બતાઉંગી ?" રઅદીને અપને મુતા'લ્લિક સબ કુછ બતા દિયા.

રઅદીકો જહાં લે જાયા ગયા, વહ કોઈ મહલ યા મકાન નહીં બલ્કે એક ચોકોર ખૈમા થા. ઉસ્કા આધા હિસ્સા ઝમીનકે ઉપર ઔર બાકી નિસ્ફ ઝમીનમેં થા. કનાતે ઔર ઉપર શામિયાના ફૂલદાર રેશ્મી કપળેકા થા. અંદર કાલીન બિછા હુવા ઔર ચોળા પલંગ થા. ફાનૂસ રોશન થે. ગુમાન નહીં હોતા થા કે યહ ખૈમા હે. શરાબકી સુરાહી ભી રખ્ખી થી. વહાં તીન આદમી મૌજૂદ થે. જિન્કે મુતા'લ્લિક ફૌરન પતા ચલ ગયા કે સલીબી હે. ઉન્હોંને રઅદીકો દેખા તો વહ ખામોશીસે ઔર હૈરતસે ઉસે દેખને લગે. સિયાહ નકાબપોશ ઉસ્કે સાથ થા. ઉસ્ને પઘળીકા નકાબ ઉતાર ફેંકા ઔર બોલા "ઐસા તોહફા પહલે કભી દેખા હે ?..... ઔર યહ રક્કાસા હે."

રઅદી ખામોશ ખળી રહી. ફાનૂસકી રોશ્નીમેં ઉસ્કા હુસ્ન ઔર ઝિયાદા તિલિસ્માતી લગતા થા. વહ યહાં ભી ખૌફઝદા નહીં થી. ઉસે પલંગ પર બિઠાયા ગયા ઔર પૂછા ગયા કે વહ કોન હે ઔર કહાં જા રહી થી. રઅદીને અપની ઝિંદગીકી કહાની એક બાર ફિર સુના દી. ઉસ્કી કહાનીસે વહાં કોઈ ભી મુતા'ષ્ષિર ન હુવા. ઈન લોગોંકે પાસ મુતા'ષ્ષિર હોનેવાલે જઝબાતકી કમી થી. ઈસ સવાલકે જવાબમેં કે વહ કહાં જા રહી થી ઉસ્ને કહા "મુઝે કિસી સલીબી બાદશાહકે પાસ લે જાયા જા રહા થા."

"તો કયા તુમને ચાર સલીબિયોંકો કત્લ કર દિયા હે ?" એક આદમીને ગુસ્સેસે ઉસ આદમીસે પૂછા જો રઅદીકો લાયા થા.

"વહ સલીબી નહીં લગતે થે." ઉસ્ને જવાબ દિયા "તુમને મુઝે કહા કે દો તીન લળકિયાં લે આઓ તાકે ઈસ વીરાનેમેં દિલ બહલાનેકા કોઈ ઝરીઆ હો. મુઝે ઈત્તિફાકસે યહ નઝર આ ગઈ. મેંને ઈન ચારોંકો મશ્કૂક મુસલમાન સમઝા. પીંછા કિયા ઔર ઉન્હેં કત્લ કરકે લળકી લે આયા."

"તુમ્હારે સાથ કોન કોન થા ?"

"સિર્ફ દો અપને આદમી થે" ઉસ્ને જવાબ દિયા "બાકી પાંચ મોસૂલકે મુસલમાન થે જો યહાં પેહરેકા કામ કરતે હેં."

"અગર યહ રાઝ ફાશ હો ગયા કે તુમને અપને કિસી હુકમરાનકા તોહફા ઉસ્કે મુહાફિઝોંકો કત્લ કરકે ઉળા લિયા હે તો ઉસ્કા નતીજા જાનતે હો કયા હોગા ?"

વહ ખામોશ રહા. અચાનક એક આદમી ખૈમેમેં ઉતરા ઔર બોલા "યહ રાઝ ફાશ નહીં હોગા. તુમ ડરતે હો કે હમ જો મુસલમાન તુમ્હારે સાથ હે, યહ રાઝ ફાશ કર દેંગે. ઐસા નહીં હોગા."

"યહ કોન હે ?"

"યહ મેરા ખાસ આદમી હે." સિયાહ પઘળીવાલેને જવાબ દિયા ઔર મોસૂલકે કિસી બળે આદમીકા નામ લે કર કહા "ઉસ્ને દિયા હે. કાબિલે એ'તિમાદ ઔર અકલમંદ હે."

"મેં આપ હીકા આદમી હૂં." ઉસ્ને કહા "મોસૂલ ઔર ઈસ ઈલાકેકે જો રાઝ આપકે પાસ જાતે હે વહ મેરે ઔર મેરે સાથિયોંકે હાસિલ કિએ હૂએ હોતે હેં."

ઉસ્સે કુછ ઔર બાતેં પૂછી ગઈ જિન્કે જવાબમેં ઉસ્ને ઐસે અંદાઝસે બાતેં કી કે સબને ઉસે કાબિલે એ'તિમાદ સમઝ લિયા. કિસીકો ઝરાસા ભી શુબા ન હુવા. કે યહ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા બળા હી ખતરનાક જાસૂસ હે જિસ્કા અસલ નામ હસનુલ્ઈદ્રીસ હે. ખુદાને ઉસ્કે ચેહરે મોહરે ઔર જિસ્મકી સાખ્તમેં ઐસી જાઝબિયત પૈદા કી થી કે દેખનેવાલા ઉસે નઝરઅંદાઝ નહીં કર સકતા થા. ઉસ્ને અપની ઝુબાન ઔર લબોલેહજેમેં ઐસા જાદૂ પૈદા કર લિયા થા જિસ્સે સુનનેવાલા મસ્હૂર હો જાતા થા. વહ અદાકારી ઔર લેહજા બદલ કર બાત કરનેકા માહિર થા. મોસૂલમેં સુલ્તાન અય્યૂબીકે જો જાસૂસ થે ઉન્કા રાબતા હુક્કામકે હલ્કે તક ભી થા. ઉન્હોંને મા'લૂમ કર લિયા થા કે ઈસ દુર્વેશસે વાલિએ મોસૂલ ઈઝઝુદ્દીન ભી મુતા'સ્સિર હે.

ઉસ્ને મોસૂલકે હર બાશિંદેકી તરહ તસ્લીમ કર લિયા થા કે દુર્વેશકો આસ્માનસે ઈશારા મિલેગા ઔર ઉસ્કે બા'દ ઈઝ્ઝુદ્દીન અપની ફૌજકો બાહર નિકાલેગા ફિર યહ ફૌજ ફતહ પર ફતહ હાસિલ કરતી ચલી જાએગી.

જાસૂસોંકો ઈઝ્ઝુદ્દીનકે અકીદેકે મુતા'લ્લિક ઉસ્કી બીવી રઝીઅ ખાતૂન (બેવહ નુરૂદ્દીન ઝંગી)ને ઈત્તિલાઅ દી થી. ઈસ ખાતૂનકે મુતા'લ્લિક આપ પિછલી અકસાતમેં પઢ ચૂકે હૈં. વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકી અકીદતમંદ થી. મહલકી ખબરેં ઉસીકે ઝરીએ બાહર આતી થી. ઉસ્ને જાસૂસોંકો તફસીલસે બતાયા થા કે ઈઝ્ઝુદ્દીન સલીબિયોંકે જાલમેં બુરી તરહ ફંસ ગયા હે. સલીબિયોંને ઉસ પર જાદૂસા કર દિયા હે. યહ દુર્વેશ અગર સલીબિયોંકા કોઈ ઢોંગ નહીં ઔર દુર્વેશ હી હે તો યહ કોઈ પાગલ હે. ઉસ્કા કહના હે કે ખુદા ઉસે ફતહકા ઈશારા દેગા. યહ હમારી ઈસ્લામી અકીદેકે મુનાફી હે. ઈસ પૈગામકે સાથ રઝીઅ ખાતૂનને જાસૂસોંસે કહા થા કે ઉસ દુર્વેશકો બેનકાબ કરેં ઔર મુમ્કીન હો તો કત્લ કર દે. રઝીઅ ખાતૂનને ઈસ શકકા ભી ઈઝહાર કિયા કે સલીબી ઉન પહાળિયોંકે અંદર કુછ ઔર કર રહે હૈં. મા'લૂમ કરો કે યહ કયા હે ઔર ઉસ્કી ઈત્તિલાઅ સુલ્તાન અય્યૂબી તક પહુંચાઓ.

હસનુલ્ઈદ્રીસ દુર્વેશકી પૂરઅસ્રાર દુન્યામેં દાખિલ હો ગયા થા ઔર ઉસ્ને ઈન સલીબિયોંમેં એ'તિમાદ હાસિલ કર લિયા થા યહ પહાળિયોંમેં રહતે થે મગર ઉસે એક હદસે આગે પહાળિયોંમેં નહીં જાને દિયા જાતા થા જો રાઝ થા વહ ઉસ હદસે આગે થા. વહાં પહાળિયાં ઊંચી થી ઔર ઉન્મેં ગિરી હૂઈ ચટ્ટાને થી. હસનુલ્ઈદ્રીસ દુર્વેશકો દેખના ચાહતા થા મગર વહ ઉસે નઝર નહીં આતા થા. વહ કિસીસે પૂછતા નહીં થા કે ઈસ પર કોઈ શક ન કરે. ઉસ્ને ઈસ કદર એ'તિમાદ હાસિલ કર લિયા થા કે વહ ઉસે રઅદીકે ઈગ્વાકે લિએ ભી સાથ લે ગએ થે.

રઅદી ઈસ નીમ ઝમીનદોઝ સાઈબાનમેં રહનેવાલી દો તીન સલીબિયોંકે લિએ તફરીહકા સામાન બન ગઈ થી. ઈન્મેં જો ઉન્કા સર્બરાહ થા વહ રઅદીકો તફરીહકે ઝરીએસે કુછ ઝિયાદા અહમિયત દેને લગા થા ઈસ લિએ વહ ઈસ લળકીકો હર કિસીકા ખિલોના બનનેકી ઈજાઝત નહીં દેતા થા. યહ રઅદીકી હુસ્નકા અષર ભી થા જો બાઝારી કિસ્મકી નાચનેવાલિયોંકી નિસ્બત પાક ઔર માસૂમ લગતા થા ઔર યહ અષર ઉસ્કી બાતોંકા ભી થા જો નાચનેવાલિયોં જૈસી નહીં થી. એક રાત ઈસ સર્બરાહને ઉસ્સે પૂછા "કયા તુમ મેરી ખૂશનુદીકે લિએ નાચતી હો ઔર તુમ કયા મેરે સાથ રાતેં ગુઝારનેમેં ખૂશી મહસૂસ કરતી હો ?"

"ન આપકો ખૂશ હોના ચાહિએ ન મૈં ખૂશ હૂં." રઅદીને મતાનતસે કહા "મજબૂરીને મુઝે ખિલોના બના દિયા હે. મૈં દિલકી બાત કહનેસે ડરૂંગી નહીં. મુઝે આપસે નફરત હે. મૈં આપકે હર હુકમકી તામીલ શદીદ હકારતસે કરતી હૂં."

"તુમ જાન્તી હો કે ઈસ બદઝુબાનીકી પાદાશમેં મૈં તુમ્હારા સર તનસે જુદા કર સકતા હૂં!" સર્બરાહને કહા "મૈં તુમ્હારા યહ હસીન ચેહરા ગિધ્ધોંકે આગે ફૈંક સકતા હૂં."

"ઔર યહ મેરે લિએ બહુત બળા ઈન્આમ હોગા." રઅદીને કહા "મેરે લિએ યહ બહુત સખ્ત સઝા હે કે મેરા સર મેરે તનકે સાથ હે ઔર આપ જૈસા ગિધ મેરી રૂહકો ખા રહા હે. આપ અપને આપકો જંગજૂ ઔર બહાદૂર સમઝતે હે. એક બેબસ ઔર મજબૂર લળકીકો કૈદમેં રખ કર ફખ્ર મહસૂસ કરતે હૈં. મર્દાનગી ઔર તલ્વારકે ઝોરસે આપ મુઝે અપની લૌંડી બનાના ચાહતે હૈં. મેરે દિલ પર ઈસ તરહ હુકૂમત કરે કે આપ મુઝસે યહ ન પૂછે કે મૈં આપકી ખૂશ્નૂદીકે લિએ આપકા હુકમ માનતી હૂં ? બલ્કે મૈં આપસે પૂછું કે મેરે રક્સ ઔર મેરે વુજૂદસે આપકો મુસર્રત હાસિલ હોતી હે યા નહીં ?"

"અગર મૈં તુમ્હારે સામને સોનેકી ડલિયાં રખ દૂં તો દિલસે મુઝે અપના આકા તસ્લીમ કર લોગી ?"

"નહીં" રઅદીને જવાબ દિયા. "મુઝે જિસ ઈન્આમકી ઝરૂરત હે વહ તુમ્હારે પાસ નહીં હે. વહ જિસ્કે પાસ થા વહ મર ગયા.... વહ ઈન્સાન થા જિસે મેરે જિસ્મકે સાથ કોઈ દિલચસ્પી નહીં થી.... ઔર તુમ ?..... તુમ ગિધ હો, ગીદળ હો, ભેળિયે હો."

"ઉસ્ને તુમ્હેં મુહબ્બત દી થી." સર્બરાહને કહા "અગર મૈં તુમ્હેં વહી મુહબ્બત દે દૂં તો ?"

"મૈં નહીં મેરી રૂહ મુહબ્બતકી પ્યાસી હે." ઉસ્ને કહા. સર્બરાહને શરાબકા પ્યાલા ઉઠાયા. મુંહસે લગાને લગા તો રઅદીને પ્યાલા પકળ લિયા ઔર ઉસ્કે હાથસે લે કર રખ્ખા નહીં બલ્કે ફૈંક દિયા ઔર કહા "મુઝે બાતોં પર ઉકસાયા હે તો મેરી બાતેં સુન લો. શરાબ પી લોગે તો તુમ્હારી અકલ પર ઔર જઝબાત પર ભી પર્દે પળ જાએંગે. તુમને પૂછા હે કે તુમ મુઝે વહી મુહબ્બત દે દો તો મૈં કબૂલ કર લૂંગી ? મુઝે પહલે અપની મુહબ્બત દિખાઓ. યહ સચ્ચી હૂઈ તો મુઝે અપને સાથ જલતે હૂએ સહરામેં લે ચલોગે તો હંસી ખૂશી ચલૂંગી. તુમ્હારે સાથ ચલ કર મર જાઉંગી."

સર્બરાહને ઉસે દેખા. ઉસ્ને ઈસ લળકીકે જિસ્મકે રૂએં રૂએંકો દેખા થા. કઈ રોઝસે દેખ રહા થા. ઉસકે ભૂરે ભૂરે, બિખરે બિખરે બાલોંકે ગુદાઝસે ભી લુત્ફ અંદોઝ હુવા થા. ઉસ્ને ઈન રેશ્મી બાલોંકા સહર ઉસ વકત ભી દેખા થા જબ યહ બાલ ઉસકે ઉર્યાં સીને પર ઔર ઉર્યાં પીઠ પર બિખરે હોતે થે. વહ લળકીકે જિસ્મસે ઈત્ના હી વાકિફ હો ગયા થા જિત્ના કે અપને જિસ્મસે વાકિફ થા મગર લળકીને નફરત ઔર હકારતકા ઈઝહાર ઐસી બેખોફીસે કર દિયા ઔર ઉસકે હાથસે પ્યાલા છીન કર યૂં લે ફેંક દિયા તો ઉસ શખ્સકી મર્દાનગી જવાબ દે ગઈ. ઉસ્ને અપને આપમેં ઐસી બેબસી મહસૂસ કી જૈસે યહ લળકી ઉસ પર તિલિસ્મ બન કર ગાલિબ આ ગઈ હો. યહ મર્દકી ફિત્રત હે કે દસ મર્દોંકા મુકાબલા કર સકતા હે, દરિંદોસે ભી લળ જાતા હે મગર એક ઔરત જિસે વહ પસંદ કરતા હે વહ ઉસે કહ દે કે મુઝે તુમસે નફરત હે તો વહ રેતકી ઢેરી બન જાતા હે. યહી જઝબાતી હાલત ઈસ શખ્સકી હૂઈ જિસ્ને જવાની મૈદાને જંગમેં ગુઝારી ઔર મુસલ્સલ મૌતસે ખેલ રહા થા.

"મૈં તુમ્હેં અપને કિસી સાથીકે હાથ ખિલોના નહીં બનને દૂંગા."

"મૈં હુકમકી પાબંદ હૂં." રઅદીને કહા "મૈં ખૂદકુશી નહીં કરૂંગી. યહ બુઝદિલી હે. મૈં ભાગનેકી ભી કોશિશ નહીં કરૂંગી. યહ ધોકા હે. મૈં ખૂદકુશી કર ચુકી હૂં. અપના મન માર દિયા હે."

વહ આહિસ્તા આહિસ્તા ઉઠા ઔર ઈસ તરહ કદમ ફૂંક કર રઅદીકી તરફ બઢ્હા જૈસે ઈસ લળકીને ઉસે હિપ્નોટાઈઝ કર લિયા હો. ઉસ્ને આહિસ્તા આહિસ્તા અપના હાથ ઉઠાયા ઔર રઅદીકે બાલોં પર હાથ ફેર કર બોલા "તુમ મેરે તસવ્વુરોંસે ભી ઝિયાદા ખૂબસૂરત હો." ઉસ્ને હાથ પીછે કર લિયા ઔર બોલા "મૈંને આજ પહલી બાર મહસૂસ કિયા હે કે તુમ્હારી આવાઝમેં સોઝ હે. તુમ રક્કાસા હો. મુગ્નિય્યા તો નહીં ?"

"મૈં ગાતી ભી હૂં." રઅદીને કહા "લેકિન નગ્મા વહ સુનાઉંગી જો મુઝે પસંદ હોગા, જિસ્મેં મેરા દર્દ હોગા"

વહ ગુનગુનાને લગી. "ચલે કાફલે હિજાઝકે"

સાઈબાનકે અંદરકે માહોલ પર વજદ તારી હો ગયા. આવાઝ રઅદીકે દિલસે નિકલ ગઈ. ઈસ નગ્મેમેં ઉસકી મુહબ્બતકે બયન થે. દિલકી આહેં થી. આરઝૂઓંકા સોઝ થા ઔર ઉસકે ઉન ખ્વાબોંકા હુસ્ન થા જો હિજાઝકે રાસ્તેમેં શહીદ હો ગએ થે. રઅદીકી આંખોમેં આંસૂ તેરને લગે ઉસકી લૈ ઔર પૂરસોઝ હો ગઈ ઔર અજીબ બાત યહ હૂઈ કે સલીબી સર્બરાહકો ઐસી ગુનૂદગી આને લગી જો ઉસે પહલે કભી

નહીં આઈ થી. ઉસે હર રાત શરાબ મદહોશ કરતી ઔર વહ ઉસી મદહોશીમેં સો જાયા કરતા થા.

વહ ગહરી નીંદ સો ગયા તો રઅદીકી નઝર ઉસ શખ્સ પર પળી જો પલંગકે કરીબ ટિપાય પર-પળા થા. રઅદીને આહિસ્તાસે ખંજર નિયામસે નિકાલા ઉસ્કી નોક પર ઉંગલી રખ્ખી ઔર ખંજર મજબૂતીસે પકળ કર સોએ હૂએ સલીબીકે કરીબ ગઈ. ઉસ્ને ખંજરકી નોક ઉસ્કી શહરગકે કરીબ કી, ફિર દિલકે કરીબ લે ગઈ. હાથ ઉપર ઉઠાયા તો ઉસે આવાઝ સુનાઈ દી "શી.... ઉસ્ને ઉધર દેખા. સાઈબાનકા પર્દા ઉઠાયા વહી ખુબરૂ આદમી ખળા થા જિસ્ને કહા થા કે વહ સલીબિયોંકા જાસૂસ હે વહ હસનુલ્ઈદ્રીસ થા."

હસનુલ્ઈદ્રીસને રઅદીકો ઈશારેસે અપની તરફ બુલાયા. રઅદીને ખંજર નિયામમેં ડાલા ઔર પર્દે તક ગઈ હસનુલ્ઈદ્રીસને ઉસે બાઝૂસે પકળા ઔર બાહર લે ગયા, બોલા "આજ રાત યહ અકેલા હે. દૂસ્રે બહુત દિનોંકે લિએ ચલે ગએ હેં. યહ શખ્સ મેરી ઝિમ્મેદારી ઔર હિફાઝતમેં હે લેકિન મેં સોએ હૂએકો કત્લ નહીં કરૂંગા. ઉસે જો કત્લ કરને આએગા, વહ મેરે હાથોં મારા જાએગા.... તુમ તો ઈસે કહ રહી થી કે મેં ખૂદકુશી નહીં કરૂંગી કે યહ બુઝદિલી હે ઔર મેં ભાગૂંગી નહીં કે યહ ધોકા હે, મગર તુમ સોએ હૂએકો કત્લ કરને લગી થી. કયા યહ ધોકા નહીં ?"

"તુમ ઉસે બતા દોગે કે મેંને ઉસ્કી શહરગ ઔર દિલ પર ખંજર રખ્ખા થા ?" ઉસ્ને પૂછા ઔર આહ લેકે બોલી "બતા દેના. વહ મુઝે કત્લ કર દેગા. ઈસ્સે મેરા ભલા હો જાએગા ઔર વહ તુમ્હેં ઈન્આમ દેગા. ઈસ્સે તુમ્હારા ભલા હો જાએગા."

"મુઝે ઈસ શખ્સસે ઈત્ની હી નફરત હે જિત્ની તુમ્હારે દિલમેં હે." હસનુલ્ઈદ્રીસને કહા "મેં ઈસે કુછ નહીં બતાઉંગા."

"ઔર મુજસે ઈસ્કા ઈન્આમ માંગોગે ?" રઅદીને પૂછા. "બલ્કે મુઝે ઈન્આમકે તૌર પર માંગોગે ?"

"નહીં." હસનુલ્ઈદ્રીસને કહા "મુઝે કિસી ઈન્આમકી ઝરૂરત નહીં" વહ લળકીકો ઝરા પરે લે ગયા ઔર અપનાઈય્યતકે લેહજેમેં બોલા "મેં ભી તુમ્હારી તરહ હિજાઝકા મુસાફિર હૂં. હમને જિસ રાત તુમ્હેં ઉન આદમિયોંસે છીના થા ઉસ રાત તુમને અપની ઝિંદગીકી કહાની સુનાઈ થી. તુમને અપને જઝબાત ઔર અપની એક ખ્વાહિશકા ભી ઈઝહાર કિયા થા. મેં ઈસ રાતસે સોચ રહા હૂં કે તુમ્હેં કોનસી

નેકી બતાઉં જિસ્સે તુમ ખુદાકી ખૂશ્નૂદી હાસિલ કર સકતી હો.'' હસનુલ્ઈદ્રીસકી ઝુબાનકે સહરને રઅદીકો મસ્હૂર કર લિયા. વહ બોલતા રહા. યહ સુનતી રહી. સુલ્તાન અય્યૂબીકે ઈસ જાસૂસને ઈસ હસીન લળકીકે દિલ પર કબ્ઝા કર લિયા.... રઅદી વહાંસે ઉઠને પર આમાદા નહીં થી. હસનુલ્ઈદ્રીસને ઉસે જાને પર મજબૂર કિયા તો વહ ચલી ગઈ. દો તીન ચાર રાતેં મિલે. હસનુલ્ઈદ્રીસને રઅદીકો અપની જઝબાતી બાતોં ઔર નેક નિય્યતીકે જાદૂમેં ગિરફતાર કર લિયા થા. રઅદી ઉસ્સે હિજાઝકી બાતેં પૂછતી થી ઔર વહ જઝબાતી અંદાઝમેં ઉસે હિજાઝકી બાતેં સુનાતા થા. દિનકે વકત હસનુલ્ઈદ્રીસ ઈસ કોશિશમેં લગા રહતા થા કે જહાં ઉસે નહીં જાને દિયા જાતા વહાં કયા હે. મગર વહ કુછ ભી મા'લૂમ ન કર સકા. "એક રાત ઉસ્ને લળકીકો એ'તિમાદમેં લિયા ઔર કહા કે ઈન લોગોંને ઈન પહાળોંમેં કયા છુપા રખ્ખા હે. રઅદીને ફૌરન જવાબ દિયા. જંગી સામાન હે ઉસ (સર્બરાહ)ને મુઝે બતાયા થા. કહતા થા કે ઉસ્મેં આગ લગાનેવાલા તેલ ઈત્ના ઝિયાદા હે કે મુસલમાનોંકે સારે શહરોંકો જલા કર ભી ખત્મ ન હો.... બેશક મેં ઉસ શખ્કી લોંડી બલ્કે દાશ્તા હૂં, લેકિન યહ મેરે આગે ગુલામોં જૈસી હર્કતેં કરતા હે.''

"કયા તુમ ઉસ્સે ખૂશ હો કે તુમ ઈત્ને ઊંચે રુત્બેવાલે સલીબીકી દાશ્તા હો ઔર યહ તુમ્હારા ગુલામ હે ?''

"નહીં !'' રઅદીને ઉદાસ લેહજેમેં જવાબ દિયા "મેં અપને જિસ્મકી બાત કર રહી હૂં. મેરી રૂહ કભી ખૂશ નહીં હોગી. મુઝે જો હિજાઝકે રાસ્તેસે ઈગ્વા કરકે લાએ થે વહ કહતે થે કે ખુદા તુમસે નારાઝ હે. કોઈ ઐસી નેકી કરો કે ખુદા તુમ્હારે ગુનાહ બખ્શ દે ઔર વહ જો મુઝે હિજાઝ લે જા રહા થા જિસે મૈંને ચાહા થા, વહ કહતા થા કે હજ કરકે હમ પાક હો જાએંગે. ફિર વહીં શાદી કરેંગે. મેં ગુનાહોંમેં ડૂબતી ચલી જા રહી હૂં. મેં કયા નેકી કરૂંગી. ખુદા મુઝે સઝા દેતા ચલા જાએગા.''

"ઝમઝમકા પાની હી નહીં, આગ ભી તુમ્હેં પાક કર સકતી હે'' હસનુલ્ઈદ્રીસને હંસ કર કહા "તુમ હિજાઝ ન પહુંચ સકી. પાસબાને હિજાઝકો ખૂશ કર દો તો ખુદા તુમ્હારી રૂહકો ગુનાહોંસે પાક કર દેગા, તુમ નજાત પા લોગી.''

"કોન હે પાસબાને હિજાઝ ?'' રઅદીને હૈરાન હો કર પૂછા "ઔર યહ કોનસી આગ હે જો મુઝે પાક કર સકતી હે ?''

"પાસબાને હિજાઝ સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી હે.'' હસનુલ્ઈદ્રીસને કહા "ઔર આગ યહ હે જો ઈન પહાળોંમેં કિન્સ્ત્રોં ઔર મશ્કોંમેં તેલકી સૂરતમેં ભરી

પળી હે ઈસ્સે હિજાઝ તકકો આગ લગાઈ જાએગી. તુમ કિસી તરહ મુઝે વહાં તક પહુંચા દો જહાં આગ ઔર જંગકા સામાન ભરા પળા હે."

રઅદી કુછ સમઝ ન સકી. હસનુલ્ઈદ્રીસને ઉસે બળી લંબી કહાની સુનાઈ. સુલ્તાન અય્યૂબીકા અઝ્મ ઔર ઉસ્કા કિર્દાર બતાયા. સલીબિયોંકે અઝાઈમ બતાએ ઔર ઉસે ઐસી બાતેં સુનાઈ કે ઉસ્કે દિલમેં સલીબિયોંકી નફરત પૈદા હો ગઈ ઔર ઉસે હક ઔર બાતીનકા તઝાદ મા'લૂમ હો ગયા.

દૂસ્રે દિન હસનુલ્ઈદ્રીસને દેખા કે રઅદી ઘોળે પર સવાર સલીબી સર્બરાહકે હમરાહ પહાળિયોંકે ઉસ હિસ્સેકી તરફ જા રહી થી જિધર હસનુલ્ઈદ્રીસકો ઔર સલીબી પહરેદારોંકો ભી વહાં જાનેકી ઈજાઝત નહીં થી.... રાતકો સર્બરાહ રઅદીસે દિલસે દિલ બહલા કર ગહરી નીંદ સો ગયા. યહ નીંદ બહુત હી ગહરી થી ક્યૂંકે રઅદીને હસનુલ્ઈદ્રીસકા દિયા હુવા ચુટકી ભર સુફૂફ ઉસ્કે શરાબકે પ્યાલેમેં ડાલ દિયા થા. જાસૂસ બેહોશ કરનેવાલા સુફૂફ અપને સાથ રખ્ખા કરતે થે. રઅદી ઉસ જગા પહુંચ ગઈ જહાં હસનુલ્ઈદ્રીસ ઉસ્કે ઈન્તિઝારમેં ખળા થા.

"વહાં તો બહુત બળા ગાર હે." રઅદીને ઉસે બતાયા "ઉન લોગોંને ખોદ ખોદ કર ઉસે ઔર ઝિયાદા વસીઅ કર લિયા હે. ઈત્ના ચોળા ઔર લંબાકે દહાનેસે દૂસ્રા સીરા નઝર નહીં આતા. અંદર આગ લગાનેવાલે તેલકે હઝારહાં મટકે ઔર કિન્સ્તર રખ્ખે હૈં. સાથ હી બર્છિયાં, તીરો કમાન, અનાજ, ખૈમે, કપળે ઔર બેઅંદાઝ સામાન પળા હે..... મૈંને ઈસ સલીબી સરદારસે બચ્ચોંકી તરહ કહા કે મૈં ઈન પહાળિયોંકે અંદરકી સેર કરના ચાહતી હૂં. ઉસ્ને કહા કે કલ દિનકો લે ચલૂંગા. તુમ તો મેરી મલિકા હો. કિસીકો બતાના મત કે મૈં તુમ્હેં ઉધર લે ગયા થા. વહ મુઝે લે ગએ" રઅદીને ઉસે બતાયા કે ઈસ ગારમેં સામને દો આદમી પહરે પર ખળે રહતે હૈં ઔર ગારકા દહાના ખુલા રહતા હે. ગારસે સો દેળસો ગઝ દૂર પહરેદાર દસ્તેકે ખૈમેં હૈં. રઅદીને કહા "ગારસે ઝરા પરે એક ખૈમા હે જિસ્કે બાહર એક ઝઈફ આદમી બેઠા ઊંઘ રહા થા. સર્બરાહને ઉસે પાંવકી ઠોકરસે બેદાર કરકે કહા 'ઓય દુર્વેશ ! કોઈ તકલીફ તો નહીં ? ખાના ઠીક મિલતા હે ?' બૂળ્હેને ઝઈફ આવાઝમેં પૂછા 'જનાબ' મુઝે કબ રિહા કરોગે ? મુઝે અબ જાને દો, સર્બરાહને નફરતસે કહા 'અભી ઈન્તિઝાર કરો. બહુત ઈન્આમ મિલેગા' યહ શાયદ વહી દુર્વેશ હે જિસ્કા તુમને ઝિક્ર કિયા થા."

"હાં!" હસનુલ્ઈદ્રીસને કહા "યહ સલીબિયોંકા વહી ઢોંગ હૈં જિસ્ને મોસૂલકે

બાશિંદો ઔર ઉન્કે વાલી ઈઝ્ઝુદ્દીનકો ભી દીવાના બના રખ્ખા હે.... ઓ રઅદી ! હમ દોનોં મિલ કર ખુદાસે તુમ્હારે ગુનાહોંકી બખ્શીસ હાસિલ કરેંગે."

દોનોં ચલ પળે મગર છુપ છુપ કર. રાતકા અંધેરા ફાઈદા દે રહા થા. વહ ચટ્ટાનોંકી તંગ ગલિયોંસે ગુઝરતે, રૂકતે, ઈધર ઉધર દેખતે, કાન ખળે કિએ હૂએ ઉસ જગા પહુંચ ગએ જહાં દો પહરેદાર ખળે થે. ઉન્કે કરીબ એક મશાલ જલ રહી થી જિસ્કા ડંડા ઝમીનમેં ગળા હુવા થા. હસનુલ્ઈદ્રીસ ઔર રઅદી ઉન્સે પંદરા બીસ કદમ દૂર છુપે રહે દોનોં અપની અપની જાનકી બાઝી લગાને આએ થે. ખુદા દેખ રહા થા. હસનુલ્ઈદ્રીસ ખાંસા ઔર રઅદીકો એક તરફ કર દિયા ઔર ખૂદ બેઠ ગયા. એક સંત્રી "કોન હે ?" પુકાર કર ઉધર આયા. અંધેરમેં ઉસે કુછ નઝર ન આયા. હસનુલ્ઈદ્રીસને પીછેસે ઉસ્કી ગરદન બાઝૂકે ઘેરેમેં ઝકળ લી ઔર દૂસ્રે હાથસે ખંજરકે તીન ચાર વાર ઉસ્કે દિલકે મુકામ પર કિએ. સંત્રી ગિર પળા.

હસનુલ્ઈદ્રીસ ઈન્તિઝાર કરતા રહા. દૂસ્રે સંત્રીને અપને દૂસ્રે સાથીકો પુકારા. ઉસે જવાબ ન મિલા તો વહ આહિસ્તા આહિસ્તા ઈધર આયા. વહ જબ અપને મરે હૂએ સાથીકે કરીબ પહુંચા તો અંધેરેમેં ઉસે કોઈ ઝમીન પર પળા નઝર આયા. ઉસ્ને ઝુક કર દેખા ઔર વહ હસનુલ્ઈદ્રીસકે શિકંજેમેં આ ગયા. રઅદીને ઈન્તિઝાર ન કિયા. વહ ગારકી તરફ દોળી ઔર ઝમીનસે મશાલ ઉખાળ કર ગારકે અંદર ચલી ગઈ. હસનુલ્ઈદ્રીસને દૂસ્રે સંત્રીકો ભી ખત્મ કર દિયા. પહરેદારોંકા દસ્તા ખૈમોમેં સોયા હુવા થા. હસનુલ્ઈદ્રીસને રઅદીકો પુકારા મગર વહ વહાં નહીં થી. વહ ગારકી તરફ દોળા. વહાં મશાલ ભી નહીં થી.

ઈત્નેમેં ગારમેં એક શો'લા ઉઠા. રઅદી દોળતી બાહર આઈ. ઉસ્કે કપળોંકો આગ લગી હૂઈ થી. ઉસ્ને ગારકે અંદર આતિશગીર સૈયાલકા એક મટકા ઓંધા કરકે મશાલસે ઉસે આગ લગા દી થી. ઉસે મા'લૂમ ન થા કે યહ સૈયાલ કિસ તરહ ભળક કર જલ ઉઠતા હે. શો'લેને ફેલ કર રઅદીકો ભી ઝદમેં લે લિયા. જબ હસનુલ્ઈદ્રીસને ઉસે પકળા ઉસ વકત ઉસ્કા ઈત્ના હસીન ચેહરા સિયાહ હો ચુકા થા ઔર ઉસ્કે રેશમ જૈસે બાલ જલ ચુકે થે. હસનુલ્ઈદ્રીસને ઉસ્કે કપળોંકી આગ બુઝાતે અપને હાથ જલા લિએ. કપળોંકી આગ તો બુઝ ગઈ મગર રઅદી પર ગશી તારી હો રહી થી. ઉસ્કી આંખે જલ કર બંદ હો ગઈ થી.

હસનુલ્ઈદ્રીસને ઉસે કંધે પર ઉઠાયા ઔર દોળ પળા. મમ્નુઆ ઈલાકેસે નિકલ કર ઉસે અગલે ઈલાકેસે પૂરી વાકિફીયત થી ઈસ લિયે બેતહાશા દોળ પળા. ગારમેં રૂકી હૂઈ આગને બંદ કિન્સ્તરો ઔર મટકોકો ઈત્ની હરારત દે દી કે

એક મુહીબ ધમાકા હુવા જિસ્સે ઝમીન ઝલ્ઝલેકી તરહ કાંપી. હઝારોં મન બંદ આતિશગીર સૈયાલ એક હી બાર ફટ ગયા થા. ઉસ્ને જહાં તબાહીકા સારા સામાન તબાહ કિયા, વહાં સલીબિયોંકા છુપાયા હુવા તમામતર અસ્લિહા ઔર દીગર સામાન ભી ભસ્મ હો ગયા.

ધમાકેને મોસૂલ શહરકો જગા દિયા. લોગોં પર દહશત તારી હો ગઈ. હસનુલ્ઈદ્રીસ શહરમેં દાખિલ નહીં હો સકતા થા કયૂંકે શહરકે દરવાઝે બંદ થે. વહ શહરકે બજાએ નસીબાકી તરફ ચલ પળા. વહ ખત્રેસે નિકલ ગયા થા. ઉસ્ને રઅદીકો કંધે પર ડાલ રખ્ખા થા. બહુત દૂર જા કર વહ થક ગયા. રૂકા ઔર રઅદીકો ઝમીન પર લિટા દિયા. રઅદીને સરગોશી કી "આગને મુઝે પાક કર દિયા હે" વહ હંસી ઔર ખ્વાબમેં બળબળાનેકે લેહજેમેં બોલી "કાફલા હિજાઝકો જા રહા હે. વહાં જા કર શાદી કરેંગે."

"રઅદી. રઅદી." હસનુલ્ઈદ્રીસને ઉસે બુલાયા.

"ખુદાને મેરે ગુનાહ બખ્શ દીએ હે ના ?" રઅદીને પૂછા. વહ ઉઠ બેઠી ઔર બાઝૂ આગે કરકે બોલી. "વહ જા રહે હેં. દેખો. વહ કાફલે હિજાઝકો જા રહે હેં મેં ભી જા રહી હૂં."

વહ એક તરફ ગિરી. હસનુલ્ઈદ્રીસને ઉસે બુલાયા, હિલાયા, આખિર નબ્ઝ પર હાથ રખ્ખા, રઅદીકી રૂહ હિજાઝકે કાફલેકે સાથ જા ચુકી થી.

હસનુલ્ઈદ્રીસને ખંજરસે કબર ખોદી. સુબ્હ તક વહ દો અળ્હાઈ ફીટ ગહરા ઔર રઅદીકે કદ જિત્ના લંબા ગળ્હા ખોદ સકા. ઉસ્ને રઅદીકો ઉસ્મેં લિટાયા ઔર ઉપર મિટ્ટી ડાલ દી.

જબ કુછ રોઝ બા'દ સુલ્તાન અય્યૂબીકો સલીબિયોંકે ઝખીરેકી તબાહીકી ઈત્તિલાઅ મિલી ઉસ વકત વહ એક મશ્હૂર મુકામ તલખાલિદકી તરફ પેશ કદમી કર રહા થા. તલખાલિદ એક બળી રિયાસત થી જિસ્કા હુકમરાન સુકમાનુલ્કુતબી શાહ અર્મન થા. વહ ઉસ વકત હુર્ઝુમકે મુકામ પર થા જહાં ઉસે વાલિએ મોસૂલ ઈઝ્ઝુદીનને મુલાકાતકે લિએ બુલાયા થા. મુલાકાતકા મકસદ યહ થા કે શાહ અરમન સુલ્તાન અય્યૂબીકે ખિલાફ લળનેકે લિએ ઈઝ્ઝુદીનકો ફૌજ ઔર દીગર જંગી મદદ દેં. સુલ્તાન અય્યૂબીકો ઈસ મુલાકાતકા ઈલ્મ કબ્લ અઝ વકત હો ગયા. ઉસ્ને શાહ અરમનકે દારૂલ્હુકૂમત તલખાલિદકો મુહાસરેમેં લેનેકે લિએ પેશકદમી કર દી.

દૂસ્રા દુર્વેશ

સલીબિયોંકે લિયે યહ ચોંટ મા'મૂલી નહીં થી કે ઉન્હોંને મુસલમાનોંકે ઈલાકે મોસૂલકે કરીબ પહાળિયોંકે ગારોંકો વસીઅ કરકે ઈત્ના ઝિયાદા અસ્લિહા ઔર આતિશગીર સૈયાલ છુપા કર રખ્ખા થા. જિસ્સે વહ સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકી તમામ તર કિલ્આ બંદિયોંકો ખંડરોંમેં બદલ સકતે થે, મગર સુલ્તાન અય્યૂબીકે તબાહકાર જાસૂસોંને ઉસે ઉળા દિયા. યહ સામાન ચૂંકે પહાળીકે અંદર વસીઅ ગારમેં થા. ઉસ્કે ધમાકેને દૂર દૂર તક ઝમીન યૂં હિલા દી થી જૈસે ઝલ્ઝલા આયા હો. યહ તો કિસીકો ભી મા'લૂમ નહીં થા કે યહ તબાહી કિસ તરહ બપા કી ગઈ હે. જિસ્સે સિર્ફ સલીબિયોંકી હી નહીં બલ્કે સલીબિયોંકે ઈત્તિહાદી ઈઝ્ઝુદ્દીનકી કમર ટૂટ ગઈ થી. ઉન્હોંને સુલ્તાન અય્યૂબીકે ખિલાફ દરેપર્દા જો મુઆહદા કર રખ્ખા થા ઉસ મુઆહદેકે પરખ્ચે ઉળ ગએ થે. સલીબિયોંકો યકીન થા કે યહ સુલ્તાન અય્યૂબીકે જાસૂસોંકા કામ હે. ઉન્હોંને સોચા હી નહીં કે યહ ઈત્તિફાકિયા હાદષા ભી હો સકતા હે.

પિછલી કિસ્તમેં તફસીલસે બયાન કિયા જા ચુકા હે કે સલીબી મોસૂલકે વાલી ઈઝ્ઝુદ્દીનકો અપના ઈત્તિહાદી બના કર મોસૂલકે પહાળી ઈલાકેકો અપના ફૌજી અડ્ડા ઔર અસ્લિહા બારૂદ ઔર દીગર રસદકા બહુત બળા ઝખીરા બનાના ચાહતે થે મગર રઅદી નામકી સિર્ફ એક લળકીને અપને સાથી હસનુલ્ઈદ્રીસકે તઆવુનસે ઉન્કા ઝખીરા તબાહ કર દિયા. ઈસ ઈલાકેસે લોગોંકો દૂર રખનેકે લિએ એક દુર્વેશકી નુમાઈશ કરકે ઉસ્કી ઝુબાની યહ મશ્હૂર કરા દિયા થા કે યહ દુર્વેશ ઈસ ઈલાકેકી એક પહાળી પર બેઠેગા ઔર ઉસે ખુદા મોસૂલકી ફતહકા ઈશારા દેગા ફિર મોસૂલ યા'ની ઈઝ્ઝુદ્દીનકી સલ્તનત દૂર દૂર તક ફેલ જાએગી. ઈસ દુર્વેશકા યહ અંજામ હુવા કે અસ્લિહા ઔર આતિશગીર સૈયાલકી તબાહીકે સાથ હી તબાહ હો ગયા.

દૂસ્રે દિન મોસૂલકે લોગોં પર દેહશત તારી થી. ઉન્હેં બતાનેવાલા કોઈ નહીં થા કે રાત યહ ધમાકા ઔર ઝમીનકા લર્ઝા કૈસા થા ઔર પહાળિયોંસે યહ જો સિયાહ બાદલ ઉઠ ઉઠ કર આસ્માનકો જા રહે હેં યહ કૈસે હેં. આતિશગીર સૈયાલ કઈ રોઝ જલતા રહા થા. ઉસ્કે સાથ વસીઅ ગારમેં અંદર જો સામાન રખ્ખા થા વહ ભી જલ રહા થા. ડરકે મારે કોઈ ઉધર જાતા નહીં થા. સબ ઉસે દુર્વેશકી કરામત યા કહર સમઝ રહે થે. ઐસી દહશતઝદગીકી અઝિય્યતનાક કૈફિયતમેં ઉન્હેં એક સદા સુનાઈ દી. "વહ જહન્નમકી આગમેં જલ ગયા હે. વહ અપને

જહન્નમમેં જલ ગયા હે.''

યહ એક ઔર દુર્વેશ થા જો સબ્ઝ કબામેં મલ્બૂસ થા. સરકે બાલ લંબે ઔર સુફેદ થે, ડાઢી ભી લંબી ઔર સુફેદ થી. ઈસ્કે ચેહરે પર બુળ્હાપેકી ઝુર્રિયાં થી. એક હાથમેં લંબા અસા ઔર દૂસ્રે હાથમેં કુર્આન થા. યહ ઉસી દુર્વેશકી માનિંદ થા જો ઉસીકી તરહ અચાનક નુમૂદાર હુવા ઔર ઉસ્ને એલાન કિયા થા કે ઉસે ખુદા આસ્માનસે એક ઈશારા દેગા. યહ નયા દુર્વેશ ભી અચાનક નુમૂદાર હુવા ઔર જબ યહ બાઝારમેં આયા તો ખૌફસે કાંપતે હૂએ લોગોંને ઉસે ઘેર લિયા. ઉસ્કી આંખે નીમવા થી. ઉસ્ને રૂક કર કહા ''વહ જહન્નમમેં જલ ગયા હે. જો કહતા થા ખુદા ઈશારા દેગા. ઉસ્કે અંજામસે ઈબ્રત હાસિલ ન કરનેવાલોં ! તુમ સબ ઉસી જહન્નમમેં, ઈસી દુન્યામેં જલોગે. ખુદાને તુમ્હેં રાતકો બીજલીકી કળકકી આવાઝસે ઈશારા દે દિયા હે. વહ સિયાહ ધુવાં દેખો. અલ્લાહકે કહરસે ડરો. ઈસ કિતાબકો માનો જો મેરે હાથમેં હે. યહ અલ્લાહકા કલામ હે. યહ કુર્આનેપાક હે.''

''ખુદાકે લિએ હમેં કુછ બતા.'' એક બૂળ્હેને આગે હો કર પૂછા ''યહ સબ કુછ કયા થા ? વહ કોન થા ? તુમ કોન હો ? હમેં બતા કે રાત ઝમીન કયૂં લરઝી થી ઔર યહ સિયાહ ધુવાં કૈસા હે ?''

''વહ મજઝૂબ થા.'' નએ દુર્વેશને કહા ''પાગલ થા ઉસ્ને અલ્લાહકે રાઝોંકી દુન્યામેં દખલ દિયા. અલ્લાહકે સિવા કોઈ ઔર ફતહકા યા કિસી ખૂશખબરીકા ઈશારા નહીં દે સકતા. ફતહ ઔર શિકસ્ત, ખૂશી ઔર ગમ અલ્લાહકે હાથમેં હે. ઉસ્ને અપને આપકો અલ્લાહકા એલ્ચી કહા ઔર ગુનહગાર હુવા. ઉસ્ને સઝા પા લી. જા કર દેખો. ઉસ્કી એક હડ્ડી ભી નઝર નહીં આએગી. વહ જિસ પહાળ પર બેઠા થા ઉસ પહાળકો ભી સઝા મિલી. વહ સિયાહ ધુવાં દેખો. પહાળ અભી તક જલ રહા હે. ઉસ ઝૂટે દુર્વેશકો અબ ભી સચ્ચા માનોગે તો તુમ ભી જલોગે.''

''હમેં બતા સચ્ચા કોન હે ?'' લોગોંને પૂછા ''કયા તૂ સચ્ચા હે ?''

''નહીં.'' ઉસ્ને જવાબ દિયા ઔર કુર્આન બુલંદ કરકે કહા ''અલ્લાહકા યહ કલામ સચ્ચા હે. ઉસ દુર્વેશકો ભૂલ જાઓ. ઈસ કિતાબકી બાત માનો. જો ઈશારે અલ્લાહને ઈસ્મેં દીએ હેં વહ કોઈ ઈન્સાન નહીં દે સકતા.''

વહ આગેકો ચલ પળા.

વહ દિન ભર મોસૂલમેં યહી સદા લગાતા ફિરતા રહા. ''વહ જહન્નમકી આગમેં જલ ગયા. વહ અપની આગમેં જલ ગયા હે.'' જહાં ઉસે લોગ રોક લેતે

વહ ઈસ મોઝૂ પર વઅઝ દેતા કે ગૈબકા હાલ કોઈ ઈન્સાન નહીં જાનતા ઔર ખુદાકે ઈશારે યહી હૈં જો કુર્આનમેં હે. ઉસ્ને ઝોહરકી નમાઝ એક મસ્જિદમેં પળ્હી, અસરકી કિસી દૂસ્રી મસ્જિદમેં ઔર મગ્રિબકી એક ઔર મસ્જિદમેં પળ્હી. વહ જિસ મસ્જિદમેં ગયા વહાં નમાઝિયોંકે હુજૂમ જમા હો ગએ. ઉસ્ને હર મસ્જિદમેં યહી વઅઝ દિયા કે બરહક સિર્ફ કુર્આન હે ઔર અય લોગોં! કુર્આનકે ઈશારોં પર અમલ કરો.

વહ મગ્રિબકી નમાઝ પળ્હ કર નિકલા તો રાત ગહરી હો રહી થી. વહ એક વીરાનેકી તરફ ચલ પળા. લોગ ભી ઉસ્કે પીછે ચલ પળે. ઉસ્ને સબકો રોક કર કહા "અબ મેરે પીછે કોઈ ન આએ. મેં સારી રાત વીરાનેમેં ઈબાદત કરૂંગા ઔર તુમ્હારે ગુનાહોંકી બખ્શિશ માંગૂંગા."

ઉસ્ને લોગોં પર ઐસા તઅષ્ષુર પૈદા કર દિયા થા કે ઉન્કે દિલોંસે પહલે દુર્વેશકી દેહશત નિકલ ગઈ થી. ઉસ્ને લોગોંસે રૂકનેકો કહા તો વહ રૂક ગએ. ઉસ્ને કુછ દુઆઈયા અલ્ફાઝ કહે ઔર અંધેરેમેં ગાઈબ હો ગયા. લોગ વહીં ખળે ચેમિયોં ગોઈયાં કરતે રહે. કિસીમેં ઉસ્કે પીછે જાનેકી જુર્અત નઝર નહીં આતી થી મગર એક આદમી ઐસા થા જો અંધેરેસે ફાઈદા ઉઠાતે હૂએ, લોગોંકી નઝરેં બચા કર દુર્વેશકે પીછે જા રહા થા. દુર્વેશ લોગોંકી નઝરોંસે ઓઝલ હો કર તેઝ ચલને લગા થા. ઉસ્કે પીછે જાનેવાલે આદમીને ભી કદમ તેઝ કર લિએ. ઉસ્કે કદમોંકી આવાઝ પર દુર્વેશ રૂકા ઔર પીછે દેખા. વહ આદમી જૈસે અંધેરેમેં દુર્વેશકો સાએકી તરહ નઝર આ રહા થા ફૌરન રૂકા ઔર બેઠ ગયા. દુર્વેશકો કુછ ભી નઝર ન આયા તો વહ ચલ પળા લેકિન વહ બાર બાર ઘૂમ કર દેખતા થા.

કુછ ઔર આગે ગએ તો યહ આદમી દુર્વેશકે કરીબ પહુંચ ગયા. દુર્વેશને બુલંદ આવાઝસે કુછ પળ્હના શુરૂઅ કર દિયા. યહ કિસી આયતકા વિર્દ થા. ઉસ્ને કદમ સુસ્ત કર લિએ. પીછેવાલે આદમીને અપને કમરબંદસે ખંજર નિકાલા ઔર દબે પાંવ વહ ફાસ્લા તૈ કિયા જો ઉસ્કે ઔર દુર્વેશકે દરમિયાન રહ ગયા થા. ઉસ્ને ખંજરવાલા હાથ ઉપર કિયા. વહ પીછેસે દુર્વેશ પર વાર કરકે ઉસે ખત્મ કરનેકો થા. ખંજર અભી ઉપર હી થા કે દુર્વેશ બિજલીકી તેઝીસે ઘુમા. ઉસ્ને અપના મોટા અસા ઉપરકો ઘુમાયા. અસા ઉસ આદમીકી ખંજરવાલી કલાઈ પર લગા. ઉસ્કે સાથ હી ઉસ્ને ઉસ આદમીકે પેટમેં ઐસી લાત જમાઈ કે વહ આદમી દોહરા હો ગયા. દુર્વેશકે એક હાથમેં કુર્આન થા. ઈસ લિએ વહ એક હી હાથસે લળ સકતા થા. ઉસ્ને અસા ઉસ આદમીકે સર પર મારા. ઉસ્કા ખંજર ઉસ્કે હાથસે છૂટ ગયા.

દુર્વેશને ખંજર ઉઠા લિયા. વહ આદમી આહિસ્તા આહિસ્તા ઉઠ રહા થા. દુર્વેશને ઉસે કહા "ખંજર મેરે હાથમેં હે પેટકે બલ પળે રહો."

વહ આદમી પેટકે બલ લેટ ગયા. દુર્વેશને મુંહસે કિસી જાન્વરકી આવાઝ નિકાલી. ઐસી હી આવાઝ દૂરસે ભી સુનાઈ દી. ઉસ્ને ફિર આવાઝ નિકાલી. અંધેરેમેં દોળતે કદમોંકી આહટ સુનાઈ દી. દો આદમી દુર્વેશકે કરીબ આ રૂકે દુર્વેશને હંસ કર કહા "ઈસ બદબખ્તને વહી હર્કત કી હે જિસ્કા હમેં પહલે હી ખત્રા થા. મુઝે તો ઉમ્મીદ થી કે દિનકે વકત મોસૂલકે કિસી દરીચેસે તીર આએગા ઔર મેરે દિલમેં ઉતર જાએગા લેકિન ઉન્હોંને મુઝે રાતકો ઈસ્સે કત્લ કરાનેકી કોશિશ કી હે. યહ લો ઈસ્કા ખંજર" દુર્વેશને ઝમીન પર લેટે હૂએ આદમીકો અસાકી હલ્કીસી ઝર્બ લગા કર કહા "ઉઠ મર્દૂદ ! તૂ મુસલમાન હે ?"

"હાં મેરે બુઝુર્ગ !" ઉસ શખ્સને અદબસે કહા "મેં મુસલમાન હૂં."

દુર્વેશ ઔર ઉસ્કે દોનોં સાથિયોંને કહકહા લગાયા. દુર્વેશને ઉસે કહા "મુઝે બુઝુર્ગ ન કહો દોસ્ત ! મેં તુમસે ઝિયાદા જવાન હૂં."

"તુમ્હારા બહરૂપ કામ્યાબ રહા હે." દુર્વેશકો ઉસ્કે એક સાથીને કહા.

ઉસ આદમીકો તીનોં અપને સાથ દૂર એક ખૈમેમેં લે ગએ જિસ્કે કરીબ ચાર પાંચ ઊંટ ખળે થે. ઈર્દ ગિર્દ ચટ્ટાનેં થી. ઉસ આદમીકો ખૈમેમેં બિઠાયા ગયા. એક દિયા જલ રહા થા. ઉસ્ને દેખા કે દુર્વેશકા ચેહરા તો ઝુર્રિયોં ભરા થા જૈસે વહ અસ્સી સાલકા બૂળ્હા હો લેકિન અબ ઉસ્કી આવાઝ જવાનોં જૈસી થી. દુર્વેશને સુફેદ ડાળ્હી ઔર સરકે લંબે બાલ ઉતાર દીએ. ઉસ્કે એક સાથીને ઉસે પાનીમેં ભીગા હુવા કપળા દિયા જો દુર્વેશને અપને મુંહ પર રગળા. બૂળ્હાપેકી ઝુર્રિયાં ગાઈબ હો ગઈ. ઈન્મેંસે જો ચેહરા બરામદ હુવા વહ એક જવાન આદમીકા ચેહરા થા.

"તુમ અસલમેં કોન હો ?" હમ્લા કરનેવાલેને ઉસે પૂછા.

"જિસે તુમ કત્લ કરને આએ થે." ઉસ્ને કહા "અબ તુમ બતા દો કે તુમ્હેં કિસ્ને મેરે કત્લકે લિએ ભેજા થા. કુછ છુપાનેકી કોશિશ કરોગે તો બહુત બૂરી મૌત મરોગે."

"મેરે પાસ છુપાનેકે લિએ કુછ ભી નહીં." ઉસ આદમીને જવાબ દિયા "મુઝે મહલકે એક હાકિમ અહમદ બિન અમ્રને કહા થા કે શહરમેં એક દુર્વેશ ફિર રહા હે. ઉસ્ને મુઝે તુમ્હારા હુલિયા ઔર તુમ્હારી સદાએં બતાઈ થી ઔર કહા થા કે ઈસ દુર્વેશકો અંધેરેમેં કત્લ કરના હે. કિસીકો પતા ન ચલે. અહમદ બિન અમ્રને કહા થા કે દુર્વેશકો કત્લ કરકે આઓગે તો દોસો દીનાર મિલેંગે."

"કયા અહમદ બિન અમ્ર મુઝે બૂળ્હા દુર્વેશ સમઝ રહા થા ?"

"ઉસ્ને બતાયા નહીં." ઉસ આદમીને જવાબ દિયા "ઉસ્ને યહી કહા થા કે દુર્વેશકો કત્લ કરના હે."

દુર્વેશકા બહરૂપ ધારનેવાલે ઉસ્કે દોનોં સાથી સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે ઝમીનદોઝ ગિરોહકે આદમી થે જો મોસૂલમેં કામ કર રહે થે. પીછલી કહાનીમેં જિસ દુર્વેશકા ઝિક્ર આયા હે ઉસ્કે અષ્રાતકો ઝાઈલ કરનેકે લિએ સુલ્તાન અય્યૂબીકે ગિરોહકે ઈન આદમિયોંને એક આદમીકો દુર્વેશ બનાયા ઔર ઉસે શહરમેં ઘુમાયા થા. લોગ તવહ્હુમ પરસ્ત થે. દુર્વેશોંકો ખુદાકી આવાઝ સમઝતે થે. પહલે દુર્વેશકો સલીબિયોંને અપને એક ફરેબકી કામ્યાબીકે લિએ ઈસ્તિ'માલ કિયા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીકે આદમિયોંને અપને એક જવાન સાથીકો દુર્વેશકે બહરૂપમેં પેશ કરકે લોગોંકો તવહ્હુમ પરસ્તીસે હટા કર કુર્આનકી તરફ માઈલ કરનેકી કામ્યાબ કોશિશ કી થી.

અહમદ બિન અમ્ર જો મોસૂલમેં બિન અમ્રકે નામસે મશ્હૂર થા, વાલિએ મોસૂલ ઈઝ્ઝુદ્દીનકી ઈન્તિઝામિયાકા એક આ'લા હાકિમ થા જિસ્કી હૈષિયત વઝીર જિત્ની થી. ઉસે ઈત્તિલાઅ મિલી કે એક દુર્વેશ શહરમેં પહલે દુર્વેશકે ખિલાફ સદાએં લગાતા ફિર રહા હે તો વહ સમઝ ગયા કે યહ સુલ્તાન અય્યૂબીકે હામી ગિરોહકા આદમી હે, લિહાઝા ઉસે કત્લ કરના ઝરૂરી હે વર્ના લોગોંકો પહલે દુર્વેશકી અસ્લિયતકા ઈલ્મ હો જાએગા ઔર ઉન્હેં યહ ભી પતા ચલ જાએગા કે પહાળોંમેં કયા જલ રહા હે. સુલ્તાન અય્યૂબીકે ઈસ આદમીકો કત્લ કરનેકે લિએ મહલકે હિફાઝતી દસ્તેકા એક સિપાહી મુન્તખબ કિયા ગયા ઔર ઉસે દોસો દીનારકા લાલચ દે કર "દુર્વેશ"કે ક્રત્લકે લિએ ભેજા ગયા. કિરાએકા યહ કાતિલ જિસે બૂળ્હા સમઝ રહા થા વહ એક જવાન આદમી નિકલા. ઉસે મા'લૂમ નહીં થા કે બૂળ્હેકે બહરૂપમેં યહ જવાન આદમી તજુર્બાકાર લળાકા જાસૂસ ઔર છાપામાર હે.

બિન અમ્રકે ભેજે હૂએ ઈસ કાતિલકો દીએકી રોશનીમેં ખૈમેમેં બિઠા કર બહુત કુછ પૂછા ગયા લેકિન ઉસ્સે કોઈ રાઝ મા'લૂમ ન હો સકા. વહ સલીબિયોંકે કિસી બાકાઈદા જાસૂસ યા તખ્રીબકાર ગિરોહકા આદમી નહીં થા. વહ ઉજરત પર સિર્ફ કત્લ કરને આયા થા. જિસ આદમીને દુર્વેશકા બહરૂપ ધારા થા ઉસ્ને અપને દોનોં સાથિયોંકી તરફ દેખા. તીનોંને આંખો હી આંખોમેં કુછ તૈ કર લિયા. ઉન્મેં એક ઉઠા ઔર ખૈમેસે રસ્સીકા એક ગઝ ભર લંબા ટુકળા ઉઠાયા. વહ કિરાએકે ઈસ કાતિલકે પીછે હુવા ઔર તેઝીસે રસ્સી ઉસ્કી ગરદનકે ગિર્દ લપેટ કર ઐસા

ફંદા બનાયા કે યહ આદમી તળપને લગા ઔર ઝરાસી દેરમેં ઠંડા હો ગયા.

દૂસ્રે દિન અહમદ બિન અમ્ર વાલિએ મોસૂલ ઈઝ્ઝુદ્દીનકે ડયોળ્હીનુમા કમરેમેં ઉસ્કે પાસ ખળા થા. વહ ગુસ્સેમેં થા ઔર ઈઝ્ઝુદ્દીનકે ચેહરે પર પરેશાની થી. અહમદ બિન અમ્રકે હાથમેં એક કાગઝ થા. ઉન્કે સામને ફર્શ પર એક લાશ પળી થી જિસ્કી ગરદનકે ગિર્દ રસ્સી લિપટી હૂઈ થી. ઔર ઈસ રસ્સીકે સાથ યહ કાગઝ બંધા હુવા થા જો ઈઝ્ઝુદ્દીનકે પાસ થા. યહ હિફાઝતી દસ્તેકે ઉસ સિપાહીકી લાશ થી જિસે ઉસ્ને નએ દુર્વેશકો અંધેરેમેં કહીં જા કર કત્લ કરનેકો ભેજા થા. બિન અમ્ર સારી રાત ઈસ સિપાહીકા ઈન્તિઝાર કરતા રહા થા. સુબ્હ ઉસે ઈત્તિલાઅ મિલી કે ઉસ્કે ઘરકે સામને એક લાશ પળી હે. વહ બાહર આયા. ઝમીન પર ઉસ્કે સિપાહીકી લાશ પળી થી. આંખ ખુલી હૂઈ થી. ઝુબાન બાહર આ ગઈ થી. ગરદનકે ગિર્દ રસ્સી થી ઔર રસ્સીકે સાથ કાગઝ બંધા થા.

કાગઝ પર લિખ્ખા થા "ઈઝ્ઝુદ્દીન વાલિએ મોસૂલકે નામ, તુમ્હારે એક હાકિમ અહમદ બિન અમ્રને મેરે કત્લકે લિએ ઈસ આદમીકો ભેજા થા. મેં ઉસ્કી લાશ ઈઝ્ઝતોં એહતરામસે અહમદ બિન અમ્રકી દેહલીઝ પર રખ ચલા હૂં. યહ બદનસીબ સિપાહી મુઝે કત્લ નહીં કર સકા. તુમ ભી ઈસ તરહકે બદનસીબ હો જો સુલ્તાન અય્યૂબીકા અભી તક કુછ નહીં બિગાળ સકે ઔર આઈન્દા ભી કુછ નહીં બિગાળ સકોગે. કુફ્ફારકી દોસ્તીસે તુમ ઝિલ્લતકે સિવા કુછ હાસિલ નહીં કર સકોગે. હમ તુમ્હેં ચેનસે જીને નહીં દેંગે એક રોઝ તુમ્હારી લાશ ભી તુમ્હારે મહલકી દહલીઝ પર પળી હોગી. અહમદ બિન અમ્ર જૈસે હાકિમો ઔર મુશીરોંસે બચો. યહ ખુશામદી ટોલા તુમ્હારા કભી વફાદાર નહીં હો સકતા. યહી લોગ તુમ્હારે ઝવાલકા બાઈષ બનેંગે. હમારી તાકત દેખો. તુમ્હારા ફૌજી મુશીર એહતશામુદ્દીન બૈરૂત સલબિયોંકે સાથ દરેપર્દા મુઆહદેકે લિએ ગયા. લેકિન હમને ઉસે લાપતા કર દિયા. વહ અબ સુલ્તાન અય્યૂબીકે પાસ હે. તુમ્હારે સલીબી દોસ્તોંને પહાળિયોંકો ખોદ કર ઉન્કે અંદર જંગી સામાન રખ્ખા. હમને યહ સામાન નઝરે આતિશ કરકે તુમ્હારી રિયાસતકો ઝલ્ઝલેકા ઝટકા દિયા. તુમને અપને એક સિપાહીકો મેરે કત્લકે લિએ ભેજા ઔર હમને તુમ્હારે સિપાહીકી લાશ તુમ તક પહુંચા દી. હમ જિન્નોં ઔર ભૂતોંકી તરહ તુમ પર ગાલિબ રહેંગે મગર તુમ હમેં દેખ નહીં સકોગે. તુમ્હારા ઝવાલ શુરૂઅ હો ચુકા હે. તુમ્હારી નજાત ઈસીમેં હે કે સુલ્તાન અય્યૂબીકી ઈતાઅત કબૂલ કર લો ઔર અપની ફૌજ ઉસ્કે હવાલે કર દો. હમેં

કિબ્લએ અવ્વલ આઝાદ કરાના હે. ઈસ દુન્યવી બાદશાહી ઔર જાહો જલાલસે બાઝ આ જાઓ. તખ્તો તાજને કિસીકા કભી સાથ નહીં દિયા.''

અહમદ બિન અમ્રને લાશ અપને ઘરકે સામનેસે ઉઠવાઈ ઔર ઈઝ્ઝુદ્દીનકે સામને જા રખવાઈ. ઈઝ્ઝુદ્દીનને ભી યહ તહરીર પઢી ઔર કાગઝ બિન અમ્રકો દે કર ગહરી સોચમેં ખો ગયા. બિન અમ્ર ગુસ્સેકા ઈઝહાર કર રહા થા લેકિન ઈઝ્ઝુદ્દીનકા ગુસ્સા સર્દ પઢ ચુકા થા.

''મુઝે ઈત્તિલાઅ મિલી હે કે મસ્જિદોંમેં ભી ઈસ નએ દુર્વેશકે ચર્ચે હો રહે હેં.'' ઈઝ્ઝુદ્દીનને કહા ''ઔર અબ તહરીરસે યહ સાબિત હો ગયા હે કે કોઈ દુર્વેશ નહીં બલ્કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા કોઈ આદમી હે.'' ઉસ્ને કાગઝ મરોળ કર લાશ પર ફેંક દિયા.

''મેં ઉસે તલાશ કર લૂંગા'' બિન અમ્રને ગુસ્સેસે કહા ''ઔર સરેઆમ ઉસ્કા સર તનસે જુદા કરાઉંગા.''

''ઠંડે દિલસે સોચો'' ઈઝ્ઝુદ્દીનને કહા ''ઈસ એક આદમીકો કત્લ કર દેનેસે તુમ સલાહુદ્દીનકો કોઈ નુકસાન નહીં પહુંચા સકતે. હમેં કુછ ઔર કરના હે, કુછ ઔર સોચના હે. મેં ચાહતા થા કે સલીબી સલાહુદ્દીન પર હમ્લા કર દેતે મગર મા'લૂમ નહીં વહ આગે ક્યૂં નહીં આ રહે. વહ ચાહતે હે કે મેં સલાહુદ્દીનસે બરાહે રાસ્ત ટક્કર લૂં ફિર વહ મેરી મદદ ઈસ તરહ કરેંગે કે ઉન્કે છાપામાર દસ્તે સલાહુદ્દીનકે પહલૂઓં ઔર અકબ પર ઔર ઉસ્કી રસદ પર શબખૂન મારતે રહેંગે. ઈસ તરહ મુઝે મૈદાને જંગમેં બર્તરી ઔર કામ્યાબી હાસિલ હોગી.''

''ઔર ઝરૂર હોગી.'' બિન અમ્રને ફર્શ પર પાંવ મારતે હૂએ કહા.

''ઈસ તહરીરમેં સહી લિખ્ખા હે કે તુમ ખુશામદી હો'' ઈઝ્ઝુદ્દીનને કહા ''મેં એક ઉલ્ઝનમેં પઢા હુવા હૂં ઔર તુમ ખૂશ કરનેકે લિએ બચ્ચોંકી તરહ બાતેં કર રહે હેં. કયા તુમ મુઝે કોઈ બેહતર મશ્વરા નહીં દે સકતે ?'' ઉસ્ને તાલી બજાઈ. એક નૌજવાન ખાદિમા દોળી આઈ. ઉસ્ને ઝુક કર સલામ કિયા. ઈઝ્ઝુદ્દીનને કહા ''દરબાનસે કહો યહ લાશ ઉઠવા લે ઔર કહીં દફન કર દે'' યહ કહ કર વહ દૂસરે કમરેમેં ચલા ગયા જો ઉસ્કા ખાસ કમરા થા. અહમદ બિન અમ્ર ભી સાથ થા. ઈઝ્ઝુદ્દીન ફિર ઈધર આયા ઔર ખાદિમાસે કહા ''સુરાહી ઔર પ્યાલે લે આઓ. દરબાનસે કહો કિસીકો ઈધર ન આને દે.''

ખાદિમાને લાશ દેખી તો વહ ડર ગઈ. ઉસ્કી નઝર મરોળે હૂએ કાગઝ પર પઢ

ી. વહ અરબી પઢ સકતી થી. ઉસ્ને તહરીર પઢી ઔર કાગઝ અપને કપડોંકે અંદર છુપા લિયા. દોળ કર બાહર ગઈ. દરબાનસે કહા કે લાશ ઉઠવા કર દફન કરા દે, વહ સુરાહી ઔર દો પ્યાલે સુનહરી થાલમેં રખ કર ઈઝ્ઝુદ્દીનકે કમરેમેં ચલી ગઈ.

"શાહ આરમેનિયાંને મેરે પૈગામકા જવાબ દે દિયા હે" ઈઝ્ઝુદ્દીન બિન અમ્રસે કહ રહા થા "ઉસ્ને મુઝે અપને દારૂલ્હુકૂમત તલખાલિદમેં મિલનેકે બજાએ મુઝે હુર્ઝુમ બુલાયા હે. વહ તલ ખાલિદસે રવાના હો ગયા હે. મેં દો રોઝ બા'દ ઉસે મિલને જા રહા હૂં."

ખાદિમાને પ્યાલોંમેં જલ્દી જલ્દી શરાબ ડાલનેકે બજાએ કપડેસે પ્યાલે પોંછને શુરૂઅ કર દીએ. ઉસ્કે કાન ઈઝ્ઝુદ્દીનકી બાતોં પર લગે હૂએ થે.

"મેરા ખયાલ હે શાહ આરમેનિયા તલ ખાલિદસે હુર્ઝુમ જાનેકી ગલતી કર રહા હે." બિન અમ્રને કહા.

"કયૂં કે સલાહુદ્દીન તલ ખાલિદકી તરફ પેશ કદમી કર રહા હે" ઈઝ્ઝુદ્દીનને કહા "તુમ્હેં યહ ડર હે કે શાહ આરમેનિયાકી ગૈર હાઝરીમેં સલાહુદ્દીન અય્યૂબી તલ ખાલિદકો મુહાસરેમેં લે લેગા.... ઐસા નહીં હોગા. અગર ઐસા હુવા ભી તો હમ સલાહુદ્દીનકી ફૌજ પર અકબસે હમ્લા કર દેંગે. હમ ઈસ લળાઈકો તૂલ દેંગે ઔર સલીબિયોંકો ઈત્તિલાઅ દેંગે કે વહ ભી સલાહુદ્દીન પર હમ્લા કર દે. મુઝે યકીન હે કે સલાહુદ્દીનકી ફૌજ પીસકે રહ જાએગી."

"આપ કબ જા રહે હેં?" બિન અમ્રને પૂછા.

"દો રોઝ બા'ઝ" ઈઝ્ઝુદ્દીનને જવાબ દિયા.

ખાદિમા શરાબ પેશ કરનેમેં ઈસ્સે ઝિયાદા તાખીર નહીં કર સકતી થી. ઉસ્ને પ્યાલોંમેં શરાબ ડાલી ઔર દોનોંકો પેશ કી. ઈઝ્ઝુદ્દીનને ઉસે કહા કે વહ ચલી જાએ. વહ ડયોઢીનુમા કમરેમેં ગઈ તો વહાંસે લાશ ઉઠાઈ જા ચુકી થી. ખાદિમા વહાંસે બાહર નહીં જા સકતી થી. ઉસે ડયૂટી પર રહના થા. વહ બેઠ ગઈ ઔર સોચને લગી. અચાનક ઉસ્કે મુંહસે 'હાય' નિકલી. ઉસ્ને દોનોં હાથ પેટ પર રખ લિએ ઔર દોહરી હો ગઈ. દરબાન ઔર દૂસ્રે મુલાઝિમ દોળે આએ. ઉસ્ને કરાહતે હૂએ બતાયા કે ઉસે પેટમેં અચાનક દર્દ ઉઠા હે. ઉસ્કી જગા ફૌરન દૂસ્રી ખાદિમા બુલા કર વહાં બિઠા દી ગઈ ઔર ઉસે તબીબકે પાસ લે ગએ. તબીબકો ઉસ્ને બતાયા કે ઉસ્કે પેટમેં દર્દ હે. ઉસે દવાઈ દી ગઈ. ઉસ્ને કહા કે વહ કામકે કાબિલ નહીં રહી.

કુછ દેર બા'દ ઉસ્કી તબીઅત સંભલ ગઈ. તબીબને ઉસે દો દિનોંકી છુટ્ટી લીખ દી ઔર ઉસે કહા કે અપને ઘર ચલી જાએ. વહ અપને ઘરકો જાનેકે બજાએ

ગુલામ ગર્દીશો વગૈરહસે ગુઝરતી ઈઝ્ઝુદ્દીનકી બીવી રઝીઅ ખાતૂનકે કમરેમેં ચલી ગઈ. રઝીઅ ખાતૂનકે મુતા'લ્લિક પહલે તફસીલસે બતાયા જા ચુકા હે કે નુરૂદ્દીન ઝંગી મર્હૂમકી બેવહ થી. ઈઝ્ઝુદ્દીનને ઉસ્કે સાથ શાદી કર લી થી. રઝીઅ ખાતૂનને ઈસ ઉમ્મીદ પર શાદી કબૂલ કી થી કે ઈઝ્ઝુદ્દીનકો વહ સલાહુદ્દીનકા દોસ્ત ઔર ઈત્તિહાદી બના દેગી ઔર મુસલમાન ઉમરા ઔર હુકમરાન મુત્તહિદ હો કર ફલસ્તીનસે સલીબિયોંકો નિકાલ દેંગે, મગર ઈઝ્ઝુદ્દીનને જિસ નિય્યતસે શાદી કી થી વહ રઝીઅ ખાતૂનકી નિય્યતસે ઉલટ થી. દમિશ્ક, બગદાદ ઔર ઈન મુકામાતકે ગર્દો નવાહકે તમામ ઈલાકોં પર રઝીઅ ખાતૂનકા અષર થા ઔર રઝીઅ ખાતૂન અપને મર્હૂમ ખાવિંદ નુરૂદ્દીન ઝંગીકી તરહ સુલ્તાન અય્યૂબીકી મુઅતકીદ ઔર ઉસ્કી નેક અઝાઈમકી હામી થી. ઉસ્ને જવાન લળકિયોંકી ફૌજ બના રખ્ખી થી.

ઈઝ્ઝુદ્દીનને ઈસ અઝીમ ખાતૂનકે સાથ ઈસ નિય્યતસે શાદી કી થી કે ઉસે સુલ્તાન અય્યૂબીકે ખિલાફ ઈસ્તિ'માલ કરે ઔર અગર યહ મુમ્કિન ન હો સકા તો ઉસે ઝૌજિયતકી કૈદમેં રખ્ખે તાકે દમિશ્ક ઔર બગદાદકે લોગ ઉસ્કી કિયાદતસે મહરૂમ હો જાએ. રઝીઅ ખાતૂનને શાદીકે બા'દ ઉસ્કી નિય્યત પેહચાન લી થી. પહલે તો ઉસ્ને એહતિયાજ કિયા લેકિન ઔરત અકલવાલી થી ઔર ઉસ્ને ઈઝ્ઝુદ્દીન પર અપના એ'તિમાદ પૈદા કરકે જાસૂસી શુરૂઅ કર દી ઔર શહરમેં સુલ્તાન અય્યૂબીકે જો જાસૂસ થે, ઉન્કે સાથ દરેપર્દા રાબતા કાઈમ કર લિયા. ઉસ્કી બેટી (જો ઝંગીકી બેટી થી) શમ્સુન્નિસા જવાન થી. વહ ભી જાસૂસી કર રહી થી. માં બેટીને સુલ્તાન અય્યૂબી તક બળે કીમતી રાઝ પહુંચાએ થે. ઉસ્કે સાથ હી રઝીઅ ખાતૂનને દો સાલારોં ઔર એક મુશીરકો અપને હાથમેં કર લિયા થા. ઈઝ્ઝુદ્દીનકો ઉસ્ને યકીન દિલા દિયા થા કે વહ અબ સુલ્તાન અય્યૂબીકે હકમેં નહીં રહી યા કમ અઝ કમ ઉસ્કે ખિલાફ નહીં રહી. રઝીઅ ખાતૂન ખૂબસૂરત ઔરત થી. ઉસ્ને નિસ્વાનિયતકી શીરીની ઔર ઝુબાનકી ચાશ્નીસે ઈઝ્ઝુદ્દીનકો અપને કબ્ઝેમેં લે લિયા થા. ઉસ્કે સાથ હી મહલકે અંદર ભી જાસૂસોંકા ગિરોહ બના લિયા થા.

વહ અપને કમરેમેં બેઠી થી કે ઈઝ્ઝુદ્દીનકી નૌજવાન ખાદિમા અંદર આઈ.

"પેટ દર્દકા બહાના કરકે આઈ હૂં" ખાદિમાને રઝીઅ ખાતૂનસે કહા "તબીબને આજ ઔર કલકી છુટ્ટી દે દી હે" ઉસ્ને કમીઝકે અંદરસે વહ કાગઝ નિકાલા જો ઉસ્ને લાશસે ઉઠાયા થા. કાગઝ રઝીઅ ખાતૂનકો દિયા ઔર ઉસે બતલાયા કે યહ કાગઝ એક સિપાહીકી લાશકે સાથ થા.

રઝીઅ ખાતૂનને તહરીર પઢી ઔર બોલી "આફરીન, હમારે મુજાહિદ કામ કર રહે હૈં, તો ઉસ્કા મતલબ યહ હુવા કે ઈન કમબખ્તોંને હમારે આદમીકો કત્લ કરાનેકી કોશિશ કી થી. મુઝે ઈત્તિલાઅ મિલ ચુકી હે કે હમારે ઈસ દુર્વેશને લોગોંકે દિલોંસે સલીબિયોંકે દુર્વેશકી દહશત ઔર વહમ નિકાલ દિયા હે."

"યહ તહરીર ઉસીકી હે" ખાદિમાને કહા "મૈં ઉસ્કા હાથ પહચાનતી હૂં."

રઝીઅ ખાતૂનને હંસ કર કહા "મુઝે મા'લૂમ હે કે તુમ ઉસ્કા હાથ હી નહીં ઉસ્કા દિલ ભી પેહચાનતી હો, લેકિન યહ ખયાલ રખના કે દિલોંકે જાલમેં હી ન ઉલઝ જાના. ફર્ઝ પહલે."

ખાદિમા શર્માસી ગઈ "અભી તક અપને જઝબાતકો ફર્ઝકે રાસ્તેમેં નહીં આને દિયા. મૈં ફહદકો ભી યહી કહા કરતી હૂં કે ઉસે મુઝસે દિલી મુહબ્બત હે તો અપને ફર્ઝકો જઝબાત પર હાવી રખ્ખે."

ફહદ વહી જવાન સાલ આદમી થા જિસ્ને નએ દુર્વેશકા રૂપ ધારા થા. વહ બગદાદકા રહનેવાલા થા. ઉસ્મેં જાસૂસ બનનેકી તમામતર ખુબિયાં મૌજૂદ થી. ખૂબરૂ જવાન થા. દો સાલસે મોસૂલમેં મુકીમ થા ઔર કામ્યાબીસે જાસૂસી કર રહા થા ઔર નઝરિયાતી મહાઝ પર ભી ઉસ્ને અપને સાથિયોંકે સાથ નુમાયા કામ્યાબિયાં હાસિલ કર લી. ઉસી સિલ્સિલેમેં ઉસ્કી મુલાકાત ઈઝ્ઝુદ્દીનકી ઈસ ખાદિમાસે હૂઈ થી ઔર દોનોં એક દૂસ્રેકે દિલમેં ઉતર ગએ થે. ખાદિમા શહરમેં રહતી થી લેકિન ઉસ્કા ઝિયાદા વકત મહલમેં ગુઝરતા થા. જાસૂસીકી ઝમીનદોઝ કારવાઈયોંકે અલાવા ભી ઈન દોનોંકી મુલાકાતેં હોતી રહતી થી.

"મૈં જો ખબર લાઈ હૂં, વહ અભી બતાઈ હી નહીં" ખાદિમાને રઝીઅ ખાતૂનસે કહા "ઈઝ્ઝુદ્દીન દો રોઝ બા'દ શાહ આર્મેનિયાંસે મિલને હુર્ઝુમ જા રહે હૈં. મૈંને શરાબ પેશ કરનેકે દોરાન ઉન્સે યહ બાત સુની હે. વહ અહમદ બિન અમ્રકો બતા રહે થે કે શાહ આરમેનિયાને ઉન્હેં પૈગામ ભેજા હે કે વહ તલ ખાલિદસે હુર્ઝુમ રવાના હો રહા હે ઔર ઈઝ્ઝુદ્દીનસે વહાં મિલેં.... મૈં રાતસે ફારિગ નહીં હો સકતી થી. મૈંને પેટકે દર્દકા બહાના બનાયા ઔર આપ તક પહુંચી હૂં."

રઝીઅ ખાતૂનને અપને ઝાનૂ પર હાથ માર કર કહા "સલાહુદ્દીન અય્યૂબી તલ ખાલિદકી તરફ પેશ કદમી કર રહા હે મુઝે મા'લૂમ નહીં કે તલ ખાલિદમેં અપને જાસૂસ હે યા નહીં. યહ ખબર સલાહુદ્દીન અય્યૂબી તક પહુંચની ચાહિએ. હો સકતા હે વહ ઈન દોનોંકો હુર્ઝુમમેં પકળ લે. યહ કામ તુમ્હીં કરો. ફહદ યા ઉસ્કે કિસી ઔર સાથી તક પહુંચો ઔર ઉસે યહ ખબર સુના કર મેરા પૈગામ દો કે

સલાહુદ્દીન અભી તલ ખાલિદકે રાસ્તેમેં હોગા, યહ ખબર ઉસ તક પહુંચા દે. અભી જાઓ."

ખાદિમા ચલી ગઈ.

કુછ હી દેર બા'દ ઈઝ્ઝુદ્દીન રઝીઅ ખાતૂનકે કમરેમેં દાખિલ હુવા. ઉસ્કે ચેહરે પર ગભરાહટ બળી સાફ થી. રઝીઅ ખાતૂનકો મા'લૂમ થા કે વહ કયૂં પરેશાન હે, ફિર ભી ઈસ પરેશાનીકી વજહ પૂછી.

"મેં સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકી દુશ્મની ઔર સલીબિયોંકી દોસ્તીકે પથ્થરોંમેં પિસ રહા હૂં" ઈઝ્ઝુદ્દીનને હારે હૂએ લેહજેમેં કહા.

"મેરી તમામતર દિલચસ્પિયાં આપકે સાથ હે" રઝીઅ ખાતૂનને કહા "મગર મેં સલાહુદ્દીનકે હકમેં કોઈ બાત કહતી હૂં તો આપકો શક હોતા હે કે મેં ઉસ્કી હામી ઔર આપકે ખિલાફ હૂં. આપકી પરેશાનીકી વજહ યહ નહીં કે આપકે ઔર સલાહુદ્દીનકે દરમિયાન અદાવત પૈદા હો ગઈ હે, અસલ વજહ યહ હે કે આપને ઉસ કૌમકો દોસ્ત સમઝ લિયા હે જો આપકી દોસ્ત હો સકતી હે આપકે મઝહબકી દુશ્મન હી રહેગી. સલીબી અપને અઝાઈમકી તકમીલકે લિએ આપકો ધોકા દેંગે ઔર ઝરૂર દેંગે."

"તો કયા મેં સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે કદમોંમેં જા કર તલ્વાર રખ દૂં ?" ઈઝ્ઝુદ્દીનને તંઝિયા લેહજેમેં પૂછા "અગર મેં ઐસા કર ગુઝરૂ તો અપની ફૌજકે સામને કિસ મુંહસે ખળા હોઉંગા."

"સલાહુદ્દીન આપકો અપના મહકૂમ નહીં અપના ઈત્તિહાદી બનાના ચાહતા હે" રઝીઅ ખાતૂનને કહા.

"તુમ ઈસ શખ્સકી નિય્યતકો નહીં સમઝ સકી" ઈઝ્ઝુદ્દીનને કહા "વહ સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકી બાત કરતા હે મગર ઉસે અપની ઝાતી સલ્તનત બનાએગા."

"ઈસ્કા મતલબ યહ હુવા કે આપ ઈસ્સે લળેંગે" રઝીઅ ખાતૂનને કહા "અગર આપકા યહી ઈરાદા હે તો પરેશાન હોનેકે બજાએ જંગકી તય્યારી કરેં. ફૌજમેં ઈઝાફા કરેં."

"મેરી પરેશાની યહ હે કે સલાહુદ્દીનને જાસૂસ ઔર તબાહકારોંકા જાલ બિછા દિયા હે" ઈઝ્ઝુદ્દીનને કહા "તુમ્હેં મા'લૂમ હે કે મેરા ઈત્ના કાબિલ ફૌજી મુશીર એહતશામુદ્દીન બૈરૂત બાલ્ડવિનસે મુઆહદા કરને ગયા ઔર વહાંસે ગાઈબ

હો ગયા. મુઝે ઈત્તિલાઅ મિલી હે કે વહ સલાહુદ્દીનકે સાથ હે. હમારે તમામ રાઝ ઉસ્કે પાસ હે. મૈંને સલીબિયોંસે અસ્લિહા આતિશગીર સૈયાલ ઔર દીગર સામાનકા ઝખીરા અપને કરીબ જમા કરાયા થા. વહ તબાહ હો ગયા હે. આજ મેરે હિફાઝતી દસ્તેકે એક સિપાહીકી લાશ મેરે પાસ આઈ હે."

"ઉસે કિસીને કત્લ કિયા હે ?" રઝીઅ ખાતૂનને અંજાન બન કર પૂછા.

"હાં" ઈઝ્ઝુદ્દીનને અસલ બાત પર પર્દા ડાલ કર કહા "ઉસે કિસીને કત્લ કર દિયા હે. ઉસે એક ખાસ કામકે લિએ ભેજા ગયા થા. ઉસ્કે કાતિલ સલાહુદ્દીનકે આદમી મા'લૂમ હોતે હૈં."

ઈસ લાશકે સાસ ફહદકા લિખ્ખા હુવા જો કાગઝ થા વહ રઝીઅ ખાતૂનકે પાસ થા લેકિન વહ અંજાન બની રહી. ઉસ્ને સોચા કે ઈઝ્ઝુદ્દીન ગબરાયા હુવા હે, ઈસ પર ઔર ઝિયાદા ગબરાહટ તારી કી જાએ.

"આપકો અચ્છી તરહ મા'લૂમ હે કે સલાહુદ્દીન સિર્ફ મૈદાને જંગમેં નહીં લળતા" રઝીઅ ખાતૂનને કહા "વહ જબ અપને ઘરમેં સોયા હુવા હોતા હે તો ઉસ્કે દુશ્મન સમઝતે હે જૈસે વહ ઉન્કે સર પર બેઠા હે. ઈસ વકત વહ તલ ખાલિદકી તરફ જા રહા હે લેકિન યૂં મા'લૂમ હો રહા હે જૈસે વહ મોસૂલમેં બેઠા હે ઔર અપની નિગ્રાનીમેં તબાહી કરા રહા હે. સલીબિયોંકી ફૌજકા અંદાજા કરેં. સલાહુદ્દીનકી ફૌજસે દસ ગુનાહ ઝિયાદા હે મગર સલીબી આગે બળ્હ કર ઉસ પર હમ્લા કરનેકી જુર્અત નહીં કરતે. સલીબિયોંકે મુકાબલેમેં આપકે પાસ જો ફૌજ હે વહ આપ જાનતે હૈં, આપકો યહ ભી જાન લેના ચાહિએ કે આપ આપકી ફૌજમેં ઐસે કમાનદાર મૌજૂદ હે જો આપકે વફાદાર નહીં. વહ આપકો ધોકા દે સકતે હૈં."

ઈઝ્ઝુદ્દીન ઔર ઝિયાદા ગબરા ગયા ઔર બોલા "મૈં ઈસ હદ તક પહુંચ ચુકા હૂં. જહાંસે મૈં આસાનીસે વાપસ નહીં આ સકતા. મૈં દો રોઝ બા'દ કહીં બાહર જા રહા હૂં. અગર હાલાતને સાથ દિયા તો કામ્યાબ હો જાઉંગા" વહ ચુપ હો કર ગહરી સોચમેં ખો ગયા. કુછ દેર બા'દ બોલા "રઝીઅ ! મૈંને એક ઉમ્મીદ તુમ્હારે સાથ વાબસ્તા કર રખ્ખી હે."

"મૈં આપકી હર ઉમ્મીદ પૂરી કરૂંગી" રઝીઅ ખાતૂનને કહા "અગર આપ મુઝે સલાહુદ્દીનકે ખિલાફ કોઈ કારવાઈ કરનેકો કહેંગે તો મૈં કર ગુઝરૂંગી. મૈં આપકે એક બચ્ચેકી માં બન ચુકી હૂં. મુઝે બતાએ મૈં આપકી કોનસી ઉમ્મીદ પૂરી કર સકતી હૂં. મુઝે કિસી કળી આઝમાઈશમેં ડાલે."

"મૈં બાહર જા રહા હૂં." ઈઝ્ઝુદ્દીનને કહા "મુઝસે અભી યહ ન પૂછના કે

મેં કહાં જા રહા હૂં. ઉસે અભી રાઝમેં રખના હે..ઉસ્કે બા'દ મેં સલાહુદ્દીનકે ખિલાફ કોઈ કારવાઈ કરૂંગા. અગર હાલાત મેરે ખિલાફ હો ગએ તો મૈં તુમસે ઉમ્મીદ રખૂંગા કે તુમ મેરી તરફસે સુલ્તાન અય્યૂબીકે પાસ જાઓગી ઔર ઉસ્કે સાથ મેરા સમઝોતા કરા દોગી. હો સકતા હે કે ઉસ વકત મૈં ઉસ્કે પાસ જાઉં તો વહ મુઝે મિલનેસે ભી ઈન્કાર કર દે."

રઝીઅ ખાતૂનને ઉસે યહ મશ્વરા ન દિયા કે વહ શિકસ્તસે પહલે હી સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે સાથ સમઝોતા કર લે ઉસ્ને ઈઝ્ઝુદ્દીનસે યહ ભી ન પૂછા કે વહ કહાં જા રહા હૈં. ઉસે ખાદિમા બતા ગઈ થી કે વહ હુર્ઝુમ શાહ આર્મેનિયાંસે મિલને જા રહા હૈં ઔર યહ સુલ્તાન અય્યૂબીકે ખિલાફ મહાઝ બન રહા હે રઝીઅ ખાતૂનકો વહ અભી નહીં બતાના ચાહતા થા કે વહ કહાં જા રહા હે ક્યૂંકે વહ ઉસે રાઝ રખના ચાહતા થા. ઉસે મા'લૂમ નહીં થા કે વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકી જાસૂસાસે બાતેં કર રહા હૈં. તાહમ રઝીઅ ખાતૂનને ઉસે યકીન દિલાયા કે વહ જબ ભી કહેગા સુલ્તાન અય્યૂબીકે સાથ ઉસ્કા સમઝોતા કરા દિયા જાએગા. ઈઝ્ઝુદ્દીનકી ગબરાહટસે રઝીઅ ખાતૂનકો ખૂશી મહસૂસ હો રહી થી.

ઈઝ્ઝુદ્દીન સર ઝુકાએ હૂએ કમરેસે નિકલ ગયા. રઝીઅ ખાતૂનકી ઝાતી ખાદિમા જો ઉસીકી ઉમ્રકી થી અંદર આઈ ઔર રઝીઅ ખાતૂનસે પૂછા કે વાલિએ મોસૂલ બહુત પરેશાન દિખાઈ દેતે હૈં. યહ ખાદિમા ભી રઝીઅ ખાતૂનકે ઝમીનદોઝ ગિરોહકી ફર્દ થી.

"ઈમાન ઔર કિર્દારસે મુન્હરિફ હો કર ઈન્સાનકી યહી હાલત હુવા કરતી હે" રઝીઅ ખાતૂનને કહા "યહ હુકમરાન જો કૌમસે અલગ હો કર અપની અપની રિયાસતોંકે બાદશાહ બનનેકે ખ્વાબ દેખ રહે હૈં કિસી દરખ્તકી ઉન ટહનિયોંકે માનિંદ હે જો દરખ્તસે અલગ હો ગઈ હે. ઉન્કી કિસ્મતમેં અબ યહી લિખ્ખા હે. ઉન્કે પત્તે ઝળ જાએંગે, બિખર જાએંગે ઔર યહ ટહનિયાં સુખ કર મિટ્ટીમેં મિલ જાએગી. યહ હુકૂમતકા લાલચ હે જિસ્ને મેરે ખાવિંદકો શરાબ ઔર ઔરતકા શૈદાઈ બનાયા હે. ઈસ શખ્સને સલીબિયોંકા મિઠા ઝહર અપની રગોંમેં ઉંડેલ દિયા હે. ઈઝ્ઝુદ્દીન મૈદાને જંગકા બાદશાહ થા. ઉસ્કી તલ્વારસે સલીબકા દિલ કટતા થા લેકિન આજ ઉસ્કે દિલ પર ખૌફ તારી હે. ઉસ શખ્સકી જુર્અત જવાબ દે ગઈ હે. મુઝસે, એક ઔરતસે મદદ માંગ રહા હે. બાદશાહીકા નશા, શરાબ ઔર ઔરત ઈન્સાનકા યહી હશ્ર કિયા કરતી હે. ઉસ્કી કિસ્મતમેં શિકસ્ત લિખ દી ગઈ હે. જબ એક સાલાર તખ્તો તાજકા ખ્વાહાં હો જાતા હે તો ઉસ્કી પૂરી ફૌજ દીનો

ઈમાનસે દસ્ત બર્દાર હો જાતી હે, ફિર મુલ્કો મિલ્લતકા વકાર ખાકમેં મિલતા હે ઔર દુશ્મન સર પર સવાર હો જાતે હૈં."

વહ નૌજવાન ખાદિમા જો ફહદકો યહ પૈગામ દેને નિકલી થી કે ઈઝ્ઝુદીન શાહ આર્મેનિયાસે મિલને હુર્ઝુમ જા રહે હૈં, ઈસ ઠિકાને પર ગઈ જહાં ફહદકો હોના ચાહિએ થા મગર વહાં તાલા લગા હુવા થા. ફહદ ઉમુમન શુતુરબાનોંકે ભેસમેં રહતા થા. વહ દો ઊંટ અપને સાથ રખતા થા ઔર તાજિરોં વગૈરહકા સામાન ઈધર ઉધર લે જાતા થા. વહ ઉસ જગા ગઈ જહાં વહ અપને ઊંટોકે સાથ બેઠા યા ખળા હોતા થા. વહ વહાં ભી નહીં થા. ઉસ્ને એક શુતુરબાનસે પૂછા કે ફહદ કહાં હે. શુતરબાનકી હૈષિયતસે ઉસ્કા નામ કુછ ઔર થા ઉસે બતાયા ગયા કે વહ ઊંટો પર સામાન લાદ કર ફુલાં જગા ચલા ગયા હે. ખાદિમા ઉધરકો ચલ પળી ઔર ઉસે પતા ન ચલા કે એક ઔર આદમી ઉસ્કે તઆકુબમેં આ રહા હૈં.

યહ આદમી થા તો મોસૂલકા મુસલમાન લેકિન સલીબિયોંકા જાસૂસ થા ઔર ઉસ્કા તા'લ્લુક ઈઝ્ઝુદીનકે મહલકે અમલેસે થા. ઈસ્ને ખાદિમાકો તબીબકે પાસ પેટકે શદીદ દર્દકી હાલતમેં દેખા થા. વહ ઈસ લળકીકો જાનતા થા. ઉસ્ને ઈસ લળકીકો ઉસ વકત ભી દેખા થા જબ વહ દવાઈ લે કર મહલસે નિકલ રહી થી. ઉસે યહ તો મા'લૂમ ન થા કે યહ રઝીઅ ખાતૂનસે મિલ કર આઈ હે. ઉસ્ને યહ દેખા થા કે લળકી ઈત્ની તેઝ ચલ રહી થી જૈસે ઉસે કોઈ તકલીફ ન હો. યહ આદમી સલીબિયોંકા તય્યાર કિયા હુવા જાસૂસ થા. ઉસે ઈસ લળકી પર શક હુવા. ઈઝ્ઝુદીનકા અપના જાસૂસીકા નિઝામ તો ઈત્ના અછ્છા નહીં થા. સલીબિયોંને ઉસે બતાએ બગૈર વહાં અપને જાસૂસ છોળ રખ્ખે થે. ઉન્કે ઝિમ્મે દો કામ થે. એક યહ કે ઈઝ્ઝુદીન પર નઝર રખ્ખે કે વહ કહીં દરેપર્દા સુલ્તાન અય્યૂબીકા દોસ્ત તો નહીં બન રહા. દૂસ્રા યહ કે ઉન અફરાદકી નિશાનદહી કરે જો ઈઝ્ઝુદીનકે મહલમેં ઔર મોસૂલમેં મૌજૂદ હે ઔર જાસૂસી કર રહે હૈં.

સલીબિયોંકે ઈસ જાસૂસને ઈસ લળકીકા તઆકુબ શુરૂઅ કર દિયા ઔર જબ દેખા કે વહ ઔર ઝિયાદા તેઝ ચલ રહી હે ઔર કિસીકો ઢૂંડતી ફિરતી હે તો ઉસ્કા શક પુખ્તા હો ગયા. ઉસે અબ યહ દેખના થા કે વહ કિસે ઢૂંડ રહી હે. અગર યહ લળકી વાકિઈ જાસૂસ હે તો ઉસ્સે એક યા એકસે ઝિયાદા જાસૂસોંકો પકળા જા સકતા થા. લળકીકો અબ એક શુતુરબાનને બતાયા થા કે વહ કહાં ગયા હે. વહ ઈસ તરફ જા રહી થી ઔર જાસૂસ ઉસ્કે પીછે જા રહા થા.

એક જગા ઊંટોસે સામાન ઉતારા જા રહા થા. ફહદ ભી સામાન ઉતાર રહા થા. ઉસ્ને લળકીકો દેખ લિયા. કરીબસે ગુઝરતે હૂએ લળકીને ફહદકી આંખોમેં આંખે ડાલી ઔર આગે નિકલ ગઈ. ફહદકો મા'લૂમ થા કે વહ કહાં ઉસકા ઈન્તિઝાર કરેગી. જાસૂસ ઉસ્કે પીછે લગા રહા. લળકીકો મા'લૂમ ન થા. ફહદને જલ્દી જલ્દી અપને ઊંટોસે સામાન ઉતારા ઔર લળકીકે પીછે ગયા. ઉસ્ને એક ઊંટકી મહાર પકળ રખ્ખી થી. દૂસ્રે ઊંટકી મહાર ઉસ ઊંટકે પીછે બંધી થી. લોગ આ જા રહે થે. ફહદ લળકીકે સાથ હો ગયા. લળકી રૂકી નહીં. યૂં મા'લૂમ હોતા થા જૈસે અપને ધ્યાનસે જા રહી હો, ફહદ ભી બઝાહિર ઉસ્કી તરફ તવજ્જુહ નહીં દે રહા થા લેકિન લળકી ઉસે પૈગામ દે રહી થી.

ચંદ કદમોં તક લળકીને પૈગામ સુના દિયા ઔર કહા "યહ કામ કરકે આઓગે તો વહાં મિલૂંગી જહાં હમ કુછ દેર બેઠા કરતે હૈં. અભી નહીં. કહીં ઐસા ન હો કે હમ અપને ફર્ઝસે ભટક જાએ.... તુમ્હેં મા'લૂમ હોગા. સુલ્તાનકી ફૌજ કહાં હોગી?"

"મુઝે મા'લૂમ હે" ફહદને જવાબ દિયા "મૈં અભી રવાના હો જાઉંગા."

"ખુદા હાફિઝ" લળકીને કહા.

"ફીઅમાનિલ્લાહ"

લળકી એક તરફ મુળ ગઈ. વહ એક ગલી થી. તબ ઉસ્ને ઘૂમ કર દેખા. એક આદમી ઉસ્કે પીછે આ રહા થા. ઉસે યાદ આયા કે ઈસ આદમીકો ઉસ્ને ફહદકી તલાશકે દોરાન તીન ચાર મર્તબા દેખા થા. ઉસે યહ ભી ખયાલ આયા કે ઈસ આદમીકો ઉસ્ને મહલમેં ભી દેખા હે. ઝહન પર ઝોર દિયા તો ઉસે યાદ આયા કે યહ શખ્સ મહલમેં મુલાઝિમ હે. લળકીકો કુછ શક હુવા. ઉસ્ને ઉસ આદમીકી નિય્યત મા'લૂમ કરનેકે લિએ ગલિયોંકે દો તીન મોળ મુળે. યહ આદમી ઉસ્કે પીછે રહા. લળકી આબાદીસે બાહર નિકલ ગઈ. યહ આદમી ભી બાહર નિકલ ગયા. કુછ દૂર દરખ્તોંકા ઝુંડ થા. લળકી વહાં બેઠ ગઈ. યહ આદમી આગે નિકલ ગયા. ઉસે ગાલિબન યહ શક હુવા હોગા કે લળકી કિસીકે ઈન્તિઝારમેં બેઠી હે. વહ બહુત આગે ચલા ગયા.

લળકી હોશિયાર થી. વહ જલ્દીસે કરીબકી ઝાળિયોંમેં છુપ ગઈ. વહાંસે સરકતી ઝાળિયોંસે નિકલી ઔર એક ગલીમેં ગાઈબ હો ગઈ. વહ આદમી દૂર જા કર વાપસ આયા. અબ ઉસ્ને દૂસ્રા રાસ્તા ઈખ્તિયાર કિયા થા. ઉસે તવક્કુઅ થી કે ઉસ્કે પાસ કોઈ આદમી બેઠા હોગા મગર ઉસ્ને કરીબ આ કર દેખા વહાં લળકી નહીં થી. ઉસ્ને ઈધર ઉધર દેખા. લળકીકા નામો નિશાન નહીં થા.

લળકી અપને ઘર પહુંચ ચુકી થી.

સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી આર્મેનિયાંકી તરફ બળ્હ રહા થા. ઉસ્ને અપની ઝિંદગીકા સબસે બળા ખત્રા મોલ લે રખ્ખા થા. સલીબી અફવાજ કિસી ભી વકત મુત્તહિદ હો કર ઉસ પર હમ્લા કર સકતી થી ઔર વહ અકેલા થા. મુસલમાન ઉમરા ઉન્કે ખિલાફ થે. અપની અપની રિયાસત ઔર હુકમરાન અલગ અલગ કાઈમ કરનેકે લિએ વહ અપના ઈમાન સલીબિયોંકે હાથ બેચ ચુકે થે. ખાનાજંગી તક હો ચુકી થી જો સલીબિયોંકી દરેપર્દા કોશિશોંકા નતીજા થા. અબ સુલ્તાન અય્યૂબી ઈન તમામ મુસલમાન ઉમરાકો બઝોરે શમશીર અપને મહાઝ પર મુત્તહિદ કરનેકા અઝ્મ લિએ હૂએ થા કે ઈન્મેંસે જો મેરી સફોંમેં નહીં આતા વહ ખૂદમુખ્તાર ભી નહીં રહેગા. ઉસ્ને ચંદ એક કિલ્ઓં પર કબ્ઝા કર લિયા થા ઔર વહાંકે ઉમરા ઔર કિલ્એદારોંને ઉસ્કી ઈતાઅત કુબૂલ કર લી થી. અબ વહ ઈન હુકમરાનોંકી તરફ બળ્હ રહા થા જો કુછ તાકત રખતે થે. વહ કમાલ દિલેરીસે ઈન દુશ્મનોંકે દરમિયાન ફૌજકો ઘુમા ફિરા રહા થા ઔર યહ બહુત બળા ખત્રા થા.

"અગર તુમ્હારે ઈરાદે નેક હૈં તો તુમ્હેં ડરના નહીં ચાહિએ" સુલ્તાન અય્યૂબી તલ ખાલિદકે રાસ્તેમેં એક પળાવ કિએ પળા થા. ઉસ્ને અપને ખેમેમેં સાલારોંકો બુલા રખ્ખા થા. કહ રહા થા "મૈં જાન્તા હૂં તુમ કયા સોચ રહે હો. અગર તુમ્મેંસે કોઈ મેરે ઈસ ફેસ્લેસે મુત્તફિક નહીં કે મૈં સલીબિયોંકી તરફસે બેખબર હો કર ગલત સિમ્તકો ચલ પળા હૂં તો મૈં ઉસે હક બજાનિબ સમઝૂંગા. મૈં ઉસે યહ નહીં કહૂંગા કે વહ મેરા હુકમ માને ઔર મેરે ગલત ફેસ્લે પર અમલ કરે. મૈં ઉસે યહી કહૂંગા કે વહ મેરે મકસદકો સમઝે ઔર દિલસે તમામ ખૌફ ઔર વસ્વસે નિકાલ દે. હમારી મંઝિલ યરૂશલમ બૈતુલ્મુકદસ કિબ્લએ અવ્વલ હે. ખુદાને હમેં ઈસ કળી આઝમાઈશમેં ડાલ દિયા કે હમારે ભાઈ ઈમાન ફરોશ નિકલે. ઉન્હેં કિબ્લએ અવ્વલ નહીં હુકમરાની ચાહિએ..... યાદ રખ્ખો મેરે રફીકોં! જબ તારીખ લિખ્ખી જાએગી તો ઈસ્મેં યહ તહરીર હોગા કે હમારે દોરકી ફૌજ બુઝદિલ ઔર નાઅહલ થી શિકસ્તકી લાઅનત હમેશા ફૌજકે હિસ્સેમેં આતી હે. હુકમરાન અગર કુફ્ફારકે દરેપર્દા દોસ્ત હી હૂએ, આનેવાલી નસ્લે ફૌજ પર લા'નત ભેજેગી..."

"હમેં ખુદાકે હુઝૂર ભી જાના હે. ખુદાને હમ પર જો ફર્ઝ આઈદ કિયા હે વહ હમેં પુરા કરના હે. યા ઈસ ફર્ઝકી અદાયગીમેં જાન દેની હે. મર્કઝસે અલગ હોનેવાલોંકે લિએ મેરે દિલમેં કોઈ રહમ નહીં. અગર હમને આજ અલગ અલગ

રિયાસતેં બનાનેકે જહાં ન રોકા તો એક દિન યહી જહાં ઈસ્લામકે ઝવાલકા બાઈષ બનેગા. કહનેકો યહ ઈસ્લામી મુલ્ક હોંગે લેકિન અપની બાદશાહિયોં ઔર ઐશો ઈશ્રત કાઈમ રખનેકે લિએ અપને તાકતવર દુશ્મનકે સાથ સમઝોતે કરતે ઔર અપના ઈમાન નીલામ કરતે ફિરેંગે. અપને તાકતવર દુશ્મનકો ખૂશ કરનેકે લિએ દરેપર્દા એક દૂસ્રેકી જળેં ખોખલી કરતે રહેંગે. ઉન્કા કમઝોરસા દુશ્મન ભી ઉન્કે લિએ તાકતવર હોગા. એક હુકમરાન અપની પૂરી રઆયાકો બેવકાર બના દેગા. હમેં કોશિશ કરની ચાહિએ કે કૌમકે બિખરે હૂએ શિરાઝેકો આજ હી સમેટ લેં....''

''મૈં અબ યહ બાતેં બાર બાર ઈસ લિએ કર રહા હૂં કે અપના નુક્તએ નઝર જો વકતકી એક ઝરૂરત હે તુમ્હારે દિલોં પર નક્શ હો જાએ ઔર ઐસા ન હો કે અપને કિસી ઐસે ભાઈકો દેખ કર જો હમારે મઝહબકા દુશ્મન હે, તુમ્હારી તલ્વાર ઝૂક જાએ કૌમકી મર્કઝિયત ઔર ઈત્તિહાદકો ખત્મ કરનેવાલા ભાઈ દુશ્મનસે ઝિયાદા ખતરનાક હોતા હે.... મૈં તુમ્હેં બતા ચુકા હૂં કે હમ તલ ખાલિદકે મુહાસરેકે લિએ જા રહે હૈં ઔર યહ હમારા આખરી પળાવ હે. ઉસ્કે આગે તલ ખાલિદ હે. મુહાસરેકે લિએ મૈં તુમ સબકો બતા ચુકા હૂં કે કિસ કિસ્કે દસ્તે હોંગે. મહફૂઝા મેરે હાથમેં હોગા. છાપામાર દસ્તે ટોલિયોંમેં તકસીમ હો કર ઉન રાસ્તોંકો ઝદમેં લે લેંગે જિન્સે સલીબી ફોજકો આનેકા ખત્રા હો સકતા હે યા આર્મેનિયાંકી ફોજ મુહાસરા તોળનેકે લિએ આ સકતી હે. જાસૂસોંકી ઈત્તિલાઅકે મુતાબિક સલીબી હમ્લેકા ખત્રા નહીં, ફિર ભી એહતિયાત લાઝમી હે....''

''હમ આર્મેનિયાં પર કબ્ઝા નહીં કરના ચાહતે. હમેં શાહ આર્મેનિયાંસે અપની શરાઈત તસ્લીમ કરાની હે. મૈં તુમ્હેં બતા ચુકા હૂં કે ઈઝ્ઝુદ્દીન શાહ આર્મેનિયાંકી મદદકા તલબગાર હૈં. હમેં આર્મેનિયાં પર ખત્રા બન કર સવાર હો જાના હે તાકે શાહ આર્મેનિયાં ઈઝ્ઝુદ્દીનકો મદદ ન દે સકે લેકિન મૈં તુમ્હેં કિસી ખૂશફહમીમેં મુબ્તલા નહીં કરના ચાહતા. યહ ઐન મુમ્કિન હે કે આર્મેનિયાંકી ફોજ ઔર શહરી હમારા મુકાબલા ઈત્ના સખ્ત કરેંગે કે હમેં પસ્પા હોના પળે. ઈસ સૂરતમેં ઈઝ્ઝુદ્દીન ભી હમ પર હમ્લા કર સકતા હે ઔર હલબકા વાલી ઈમાદુદ્દીન ભી. હમેં ગિરતા દેખ કર છોટે છોટે ઉમરા ભી હમેં ઘોળોં તલે રોંદેંગે. ઈન નતાઈજ ઔર ખત્રોંકો સામને રખ કર હમેં લળના હે મૈં તુમ્હેં નકશા દિખા ચુકા હૂં. કિસીકે દિલમેં કોઈ શક હો તો રફઅ કરના. યહ મુહાસરા ઔર હમ્લા હમેં ઈત્ની બળી મુશ્કિલમેં ડાલ સકતા હે કે હમ શિકસ્ત ભી ખા સકતે હૈં.''

રાતકા પહલા પહર થા જબ સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ઈસ આખરી પળાવમેં અપને સાલારોંકો અપની પહલેસે દી હૂઈ હિદાયાત યાદ દિલા રહા થા. ઉસ્કે સામને નકશા પળા થા. દરબાનને ખૈમામેં આ કર ઉસ્કે કાનમેં કુછ કહા. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસે કહા "ફૌરન અંદર ભેજ દો."

દરબાનને ખૈમેકા પર્દા ઉઠાયા ઔર સરસે ઈશારા કિયા. ફહદ ખૈમેમેં દાખિલ હુવા. ઉસ્ને મોસૂલસે યહાં તક કહીં રૂકે બગૈર મસાફત તૈ કી થી. ઉસ્કા ચેહરા ઉતરા હુવા થા. હોંટ ખુશ્ક થે ઔર આંખે બંદ હૂઈ જા રહી થી. જાસૂસી ઔર સુરાગ રસાનેકે મહકમેકા સર્બરાહ હસન બિન અબ્દુલ્લાહ ખૈમેમેં મૌજૂદ થા.

"મા'લૂમ હોતા હે તુમને આરામ કિએ બગૈર સફર કિયા હે." સુલ્તાન અય્યૂબીને ફહદસે કહા "બેઠ જાઓ" દરબાનકો આવાઝ દે કર ઉસે કહા "ઉસ્કે લિએ ખાના યહીં લે આઓ."

"ખબર ઐસી થી કે આરામકી મોહલત હાસિલ કરના ગુનાહ મા'લૂમ હોતા થા." ફહદને ઉખળી હૂઈ સાસોંસે કહા "મેરા ઘોળા શાયદ ઝિંદા ન રહ સકે."

"કયા ખબર હે ?"

"શાહ આર્મેનિયાં અપને દારૂલ્હુકૂમતમેં નહીં" ફહદને કહા "વહ હુર્ઝુમમેં ખૈમાઝન હે. ઈઝ્ઝુદ્દીન ઉસે મિલને હુર્ઝુમ જા રહા હે. ઝાહિર હે કે યહ હમારી ફૌજકે ખિલાફ મુઆહદા હોગા. શાહ આર્મેનિયાંકે સાથ અપની ફૌજકે ભી દો દસ્તે હોંગે ઔર ઈઝ્ઝુદ્દીન ભી અપને ફૌજકે દો તીન દસ્તે અપને સાથ લા રહા હે."

"યહ બાદશાહ શાહી શાનો શોકતસે એક જગા ઈકટ્ઠે હો રહે હેં." સુલ્તાન અય્યૂબીને મુસ્કુરા કર કહા, ફિર પૂછા "મોસૂલમેં સલીબિયોંકે કયા રંગ ઢંગ હે."

"સલીબી ઠંડે ઠંડેસે મા'લૂમ હોતે હેં." ફહદને જવાબ દિયા "ઉન્કે ઝખીરેકી તબાહીકી ઈત્તિલાઅ આપકો મિલ ચુકી હે. હમને વહાંકે લોગોંકે દિલોંસે પહલે દુર્વેશકા વહમ ઔર ફરેબ નિકાલ દિયા હે."

"શાહ આર્મેનિયાં ઔર ઈઝ્ઝુદ્દીનકી હુર્ઝુમમેં મુલાકાતકે મુતા'લ્લિક તુમ્હેં કહાંસે ઈત્તિલાઅ મિલી હે ?" સુલ્તાન અય્યૂબીને પૂછા "મેં કૈસે યકીન કર લૂં કે ઈત્તિલાઅ સહી હે ?"

"રઝીઅ ખાતૂનકી ઈત્તિલાઅ ગલત નહીં હો સકતી." ફહદને કહા.

"અલ્લાહ ઈસ અઝીમ ખાતૂનકો અપની રહમતોંસે નવાઝે." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા ઔર જઝબાતકે ગલબેસે ઉસ્કી આવાઝ ભર્રા ગઈ.

"રઝીઅ ખાતૂનને આપકો સલામ કહા હે." ફહદને કહા "ઔર યહ ભી કે

ઈઝ્ઝુદ્દીનકે પાંવ લડનેસે પહલે હી ઉખડ રહે હૈં. ઉસ પર ગબરાહટ તારી હે ઔર અગર ઉસે એક ઝર્બ ઔર પડી તો વહ ઘુટને ટેક દેગા.''

''મોસૂલમેં કોઈ ફૌજી હલચલ હે ?'' સુલ્તાન અય્યૂબીને પૂછા ''કોઈ જંગી તય્યારી ?''

''સલીબી જાસૂસ ઔર મુશીર સરગર્મ હે.'' ફહદને જવાબ દિયા ''કોઈ જંગી તય્યારી નઝર નહીં આતી. ઈઝ્ઝુદ્દીન સલીબિયોંસે જિસ કિસ્મકી ઈઆનત માંગ રહા હે વહ આપકો અચ્છી તરહ મા'લૂમ હે. શહરમેં હમારે આદમી પૂરી કામ્યાબીસે અપના કામ કર રહે હૈં ઔર રઝીઅ ખાતૂન ઔર ઉન્કી બેટી શમ્સુન્નિસાકી કોશિશોંસે કિલ્એ ઔર મહલકે અંદરકા હર ગોશા ઔર હર રાઝ હમારી નઝરમેં હે.''

''સદઆફરીં મેરે દોસ્ત !'' સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉઠ કર ઉસ્કા ગાલ થપથપાયા ઔર કહા ''તુમ્હેં મા'લૂમ નહીં કે તુમ જો ઈત્તિલાઅ લાએ હે વહ કિત્ની કારઆમદ ઔર કીમતી હે. મુઝે ઉમ્મીદ હે કે ફૌજોંકા અબ ઈત્ના ખૂનખરાબા નહીં હોગા જિત્ના મુહાસરે ઔર હમ્લેમેં હોતા.'' ઉસ્ને સાલારોંસે મુખાતબ હો કર કહા ''અબ હમ તલ ખાલિદકા મુહાસરા નહીં કરેંગે. ફૌજ ઉધર હી જાએગી. છાપામારોંકા સિર્ફ એક દસ્તા મેરે સાથ હુર્ઝુમકી સિમ્ત જાએગા.''

હુર્ઝુમ એક ખૂબસૂરત જગા થી. હર તરફ સબ્ઝાઝાર, ચશ્મે ઔર હરે ભરે દરખ્ત થે. હરિયાલીસે ઢકી હૂઈ ચટ્ટાને ભી થી. ઈસ ખિત્તેકો કુદરતને તો હુસ્ન દિયા હી થા, આર્મેનિયાંકે બાદશાહને ઉસે આ કર અર્ઝે જન્નત બના દિયા. શામિયાનો ઔર કનાતોંને મહલકા મંઝર બના દિયા ઉન્કે અંદર રંગીન રોશ્નિયોંવાલે ફાનૂસ લટકાએ ગએ થે. છે છે ઘોડોંકી બુગ્ગિયાં ભી થી ઔર મુહાફિઝ દસ્તેકે સવાર ઔર ઘોડે તિલિસ્માતીસી શાનકે હામી થે. રક્શો સુરૂરકા ખાસ ઈન્તિઝામ થા. આર્મેનિયાંકી સબસે ઝિયાદા હસીન ઔર નાચનેવાલી લડકિયાં સાથ લાઈ ગઈ થી. હરમકી મુન્તખબ લડકિયોંકે ખૈમે અલગ થે. શાહ આર્મેનિયાને મર્દીનકે અમીરકો ભી વહાં મદઉ કિયા થા.. મર્દીન હુર્ઝુમકે કરીબ હી એક ઈલાકા થા. જિસ્કા અમીર કુત્બુદ્દીન ગાઝી થા. મર્દીન ઉસ્કી જાગીર થી. શામિયાનો, કનાતોં ઔર ખૈમોંસે કુછ દૂર શાહ આર્મેનિયાંકી દો દસ્તે ફૌજ ખૈમાઝન થી.

શાહ આર્મેનિયાં અમીર મર્દીનકે સાથ દો તીન રોઝ શિકાર ખેલતા રહા, ફિર એક રોઝ વાલિએ મોસૂલ ઈઝ્ઝુદ્દીન આ ગયા. ઉસ્કે સાથ હી અપને ફૌજકે દો

મુન્તખબ દસ્તે થે. રાતકો રક્સો સુરૂરકી મહફીલ જમી. શરાબકી સુરાહિયાં ખાલી હૂઈ, ઔરતોં, શરાબનેં વહ કૈફિયત પૈદા કર દી કે યહ મુસલમાન હુકમરાન, ઉન્કે ઉમરા હુઝરા ઔર સાલાર કિબ્લએ અવ્વલકે સાથ ખાનએ કા'બાકો ભી ભુલ ગએ. રાત ઐશો ઈશ્રતમેં ગુઝાર કર વહ સારા દિન ગહરી નીંદ સોતે રહે. ઉસ રાત જબ વહ શરાબ ઔર ઔરતકે નશેમેં મખ્મલીન કાલિનોં પર રંગીન ફાનૂસોંકે નીચે બદમસ્ત હો રહે થે, ઉસ રાત સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી વહાંસે દો અળાઈ મીલ દૂર છાપામારોંકે એક દસ્તેકે સાથ પથરીલી ઝમીન પર સોયા હુવા થા. ઉસ્ને છોટાસા સફરી ખૈમા સાથ રખ્ખા થા તાકે નસબ કરને ઔર ગાળનેમેં ઝિયાદા વકત સર્ફ ન હો. વહ યહાં સુલ્તાન નહીં છાપામાર બનકે આયા થા.

ઉસ્ને ખાના બદોશીકે બહરૂપમેં અપને જાસૂસ હુર્રૂમકે ઈસ શાહાના કેમ્પકા જાઈઝા લેને ઔર તમામતર ઝરૂરી મા'લૂમાત હાસિલ કરનેકે લિએ ભેજ દીએ થે. ઉન્મેં ફહદ ભી થા. ઉસ્ને ફટે પુરાના કપળે પહન રખ્ખે થે. યહ તીન ચાર જાસૂસ અપને ઊંટોકી મહારે પકળે કેમ્પકે ઈર્દ ગિર્દ ઘૂમ રહે થે. ઉન્હેં કોઈ યહાંસે હટ જાનેકો કહતા તો વહ હાથ ફેલા કર ખાનેકી ભીક માંગતે. ફહદ શાહી શામ્યાનોંકે કરીબસે ગુઝરા તો ઉસે વહ નૌજવાન ખાદિમા નઝર આઈ જિસ્ને ઉસે રઝીઅ ખાતૂનકા પૈગામ દિયા થા. ફહદને ઉસે પેહચાન લિયા. યહ લળકી ઈઝ્ઝુદ્દીનકી ખુસૂસી ખાદિમા થી જો યહાં ભી ઉસ્કે સાથ આઈ થી.

ફહદને ભીકારિયોંકી તરહ સદા લગાઈ "શહઝાદી ! આપકા ગુલામ સફરમેં હે. કુછ ખાનેકો મિલ જાએ."

"ભાગ જાઓ યહાંસે" લળકીને દૂરસે કહા "વર્ના પકળે જાઓગે."

"ફહદકો મોસૂલમેં તો કોઈ નહીં પકળ સકા." ફહદને અપની અસલી આવાઝમેં કહા "તુમ યહાં પકળવા દો."

"ઓહ !" લળકી ઈધર ઉધર દેખ કર ઉસ્કે કરીબ આ ગઈ "તુમ પહુંચ ગએ હો ? દેખ લો. મેરી ખબર ગલત તો નહીં થી... લેકિન યહાં ન રૂકો. ચલે જાઓ.... તુમ રાત કહાં હોગે ? આજ રાત શાયદ મેં જલ્દી ફારિગ હો જાઉં. મિલ બેઠે મુદ્દત ગુઝર ગઈ હે."

"તુમ્ને હી કહા થા કે જઝબાત પર ફર્ઝકો ગાલિબ ન આને દેના." ફહદને કહા "હમારા ફર્ઝ અભી અદા નહીં હુવા. ઝિંદા રહે તો મિલેંગે."

"તુમને સબ કુછ દેખ લિયા હે ?" લળકીને પૂછા. "સુલ્તાન કહાં હે ?"

"સુલ્તાન જલ્દી આ જાએગા." ફહદને જવાબ દિયા.

"ઓ..ય કોન હે યહ ?" કિસીકી આવાઝ આઈ. "હટાઓ ઈસ બદબખ્તકો

વહાંસે ?''

લળકી ફહદકો ડાંટને લગી ઔર ફહદ વહાંસે ચલા ગયા. લળકી એક ખૈમેકી ઓટસે ઉસે જાતા દેખતી રહી. ઈસ ખયાલસે ઉસકે આંસૂ નિકલ આએ કે ફહદકા ફર્ઝ કૈસા અઝિય્યતનાક હે ઔર કિત્ના ખતરનાક. વહ ઈસ ખૂબરૂ ઔર તનોમંદ જવાનકો દિલો જાનસે ચાહતી થી મગર વહ ચોરી છૂપે મિલતી થી તો અપને જઝબાતકી કમ ઔર ફરાઈઝકી બાતેં ઝિયાદા કરતે થે. કઈ મા'રેકે જો ઉન્કી ફૌજને જીતે થે વહ ફહદ ઔર ઈસ લળકી જૈસે જાસૂસોંકી બદોલત જીતે થે. યહ દુશ્મનકે ઘરમેં રહ કર ઝમીનદોઝ મા'રેકે લળતે થે. ઉન્કી જાન હર લમ્હા મૌતકે મુંહમેં રહતી થી. ઈસ નૌજવાન ઔર હસીન ખાદિમાકે જઝબાત ઉબલ આએ. અગર ઉસ્કા ફર્ઝ રાસ્તેમેં હાઈલ ન હોતા તો વહ ફહદકો યૂં મારા મારા ફિરને ન દેતી. વહ જાનતી થી કે ફહદ ઈસી પથરીલી વાદિયોંમેં કહીં સો જાતા હોગા.

''હમ ખુદાકે હુઝૂર મિલેંગે.'' લળકીને અપને આપસે કહા ઔર અપને કામકો ચલી ગઈ.

રાતકા પહલા પહર થા. આજ રાત હુર્ઝુમકે શાહી કેમ્પમેં કોઈ ગાના બજાના નહીં થા. ખામોશી તારી થી. શાહ આર્મેનિયાંકે શામ્યાનેમેં ઉસકે પાસ ઈઝ્ઝુદ્દીન ઔર અમીર મર્દીન કુત્બુદ્દીન ગાઝી બેઠે થે. ઈઝ્ઝુદ્દીન કહ રહા થા ''ઈસ્મેં કિસી શકકી કોઈ ગુંજાઈશ નહીં રહી કે સલાહુદ્દીન અપની સલ્તનત વસીઅ કર રહા હે. અગર હમ ઉસ્કે ઈત્તિહાદી બન જાએ તો વહ હમેં અપના અમીર બના કર રખ્ખેગા. હમ ખૂદમુખ્તાર નહીં હોંગે. હાલ હી મેં વહ મુસલમાન ઉમરાકે કઈ કિલ્ઓં પર કબ્ઝા કર ચુકા હે ઔર ઉસ્કી ફૌજી તાકતકે ખૌફસે યહ તમામ ઉમરા ઔર કિલ્એદાર ઉસ્કી ઈતાઅત કર ચુકે હેં. મૈંને ઉસે ન રોકા તો વહ સિર્ફ મોસૂલ પર નહીં, હલબ પર ભી હાથ સાફ કરનેકી કોશિશ કરેગા મગર મેં અકેલા ઉસ્કે ખિલાફ નહીં લળ સકતા. ઈમાદુદ્દીન મેરે સાથ હે લેકિન ઈસ સૂરતમેં કે સલાહુદ્દીન અપની ફૌજ લૂટેરોંકી તરહ લિએ દનદનાતા ફિર રહા હે, ઈમાદુદ્દીનકો અપની ફૌજ હલબસે નહીં નિકાલની ચાહિએ. હલબકા દિફાઅ ઝિયાદા ઝરૂરી હે. કયૂંકે યહ મુકામ બહુત અહમ હે.''

''મેં જાન્તા હૂં.'' શાહ આર્મેનિયાંને કહા ''સલીબિયોંકી ભી નઝરેં હલબ પર લગી હૂઈ હે.''

''ઈસી લિએ મેં સલીબિયોંકે સાથ કોઈ મુઆહદા નહીં કરતા.'' ઈઝ્ઝુદ્દીનને કહા ''વહ હમસે મદદકે બદલે હલબ માંગેગે.''

"ઔર વહ ઝરૂર માંગેગે." કુત્બુદ્દીન ગાઝીને કહા "મૈં બેહતર યહી સમઝતા હૂં કે આપકો આપસમેં કોઈ મુઆહદા કર લેના ચાહિએ. આપ દોનોંકી ફૌજેં મિલ કર સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો શિકસ્ત દે સકતી હે."

"મુઝે મા'લૂમ હુવા હે કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકી ફૌજ તલ ખાલિદકી તરફ જા રહી હે." ઈઝ્ઝુદ્દીનને કહા.

"મેરી ઉસ્કે સાથ કોઈ દુશ્મની નહીં." શાહ આર્મેનિયાંને કહા "મેરા ખયાલ હે વહ મેરી સર્હદોંસે દૂર રહેગા. મૈંને ઉસ્કી પેશકદમીકી સિમ્તકા જાઈઝા લિયા હે. વહ કહીં ઔર જા રહા હે."

"મુઝે સલીબિયોં પર ભરોસા નહીં" ઈઝ્ઝુદ્દીનને કહા "વહ મુઝે હર તરહકી મદદ દેતે હૈં લેકિન જંગ સિર્ફ સામાન ઔર મુશીરોંસે નહીં લળી જા સકતી. મૈં ઉન્હેં કહતા હૂં કે મૈં સલાહુદ્દીનકી ફૌજકો જંગમેં ઉલ્ઝા લેતા હૂં ઔર વહ ઉસ પર હમ્લા કર દે. મૈંને ઉન્હેં યહ મશ્વરા ભી દિયા થા કે વહ દમિશ્ક ઔર બગદાદકો મુહાસરેમેં લે લેં. અગર વહ ઐસા કરેં તો સલાહુદ્દીન હમારે ઈલાકોંસે નિકલ જાએગા. મગર વહ ન જાને કયા સોચ રહે હૈં."

"વહ હમ સબકો અપના મહકૂમ બનાનેકી સોચ રહે હૈં" શાહે આર્મેનિયાંને કહા "સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ન રહા તો સલીબી હમેં ખા જાએંગે. હમેં ઈન પર ભરોસા કરના હી નહીં ચાહિએ."

"ફિર આપ મેરી મદદ કરેં." ઈઝ્ઝુદ્દીનને કહા "મૈં આગે બળ્હ કર સલાહુદ્દીનસે લળતા હૂં. આપ ઉસ પર હમ્લા કરેં."

ઈસ મોઝૂ પર વહ બહુત દેર તબાદલએ ખયાલાત કરતે રહે. આખિર શાહ આર્મેનિયાંને ઈસ શર્ત પર ઈઝ્ઝુદ્દીનકી તજવીઝ માન લી કે ઉસ્કી ફૌજકે ઈન્સાનોં ઔર જાન્વરોંકે ખૂરાકકી ઝિમ્મેદારી ઈઝ્ઝુદ્દીન લે. ઈઝ્ઝુદ્દીનને યહ શર્ત માન લી ઔર તે હુવા કે ઈઝ્ઝુદ્દીન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે સાથ આમ્ને સામનેકી ટક્કર લેગા ઔર શાહ આર્મેનિયાંકી ફૌજ સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજ પર અકબસે હમ્લા કર દેગી. ઈઝ્ઝુદ્દીન તજુર્બાકાર જંગજૂ થા. જંગ લળના ઔર લળાના જાન્તા થા. ઉસ્ને વહીં જંગકી મન્સૂબાબંદી કર લી.

આધી રાતસે કુછ દેર પહલેકા ઝિક્ર હે. જબ ઈઝ્ઝુદ્દીન ઔર શાહ આર્મેનિયાં જંગકા પ્લાન બના રહે થે, રાત ઘોળોંકે ટાપોંસે લરઝને લગી. શાહ આર્મેનિયાંને દરબાનકો બુલા કર ગુસ્સેસે કહા "યહ જિન સવારોંકે ઘોળે ખૂલ કર ભાગ રહે હૈં

ઉન્હેં સુબ્હ યહાં લે આઓ. બદબખ્ત બેખબરીકી નીંદ સો જાતે હૈં."

મગર યહ ઘોળે ઉસકે દસ્તેકે નહીં થે. યહ સુલ્તાન સલાહુદીન અય્યૂબીકે છાપામાર સવાર થે. જિન્કી તા'દાદ ચાલીસ ઔર પચાસકે દરમિયાન થી. યહ ઉન્કા શબખૂન થા. ઝરાસી દેરમેં બાહર કયામત બપા હો ગઈ. છાપામાર દો હિસ્સોંમેં તકસીમ હો કર સરપટ આએ ઔર ગુઝર ગએ. ઉન્કે હાથોંમેં મશા'લેં થી જિન્સે વહ ફૌજકે ખૈમોંકો જલાતે ગુઝર ગએ. કઈ ખૈમોંકો આગ લગ ગઈ થી. સોએ હૂએ સિપાહી હળબળા કર ઉઠે. ફૌરન બા'દ સવારોંકી એક ઔર મોજ આઈ જો બર્છિયોં ઔર તલ્વારોંસે અપને સામને આનેવાલોંકો કાટકે ગુઝર ગએ. જલતે હૂએ ખૈમોંને રોશની કર દી થી. ફિર તીરોંકા મેંહ બરસને લગા. ઈન્મેં જલતે હૂએ ફલીલોંવાલે તીર ભી થે. બંધે હૂએ ઘોળોં ઔર ઊંટોંકા વહ ગુલ કે દેહશત તારી હૂઈ જા રહી થી. ઝખ્મિયોંકી ચીખોં પુકાર કયામતખેઝ થી.

ફિર જાન્વરોંકે રસ્સે ખુલ ગએ. ઘોળે ઔર ઊંટ ડર કર ઈધર ઉધર ભાગને દોળને લગે. ઈસ ગુલ ગપાળે ઔર ચીખોં પુકારમેં કેમ્પકે ઈર્દ ગિર્દસે બુલંદ આવાઝેં સુનાઈ દે રહી થી "હથિયાર ડાલ દો ઈઝ્ઝુદીનં હમારે સામને આ જાઓ. શાહે આર્મેનિયાં તલ ખાલિદ હમારે મુહાસરેમેં હૈ."

ઈન્મેંસે કોઈ ભી સામને ન આયા. ઈઝ્ઝુદીનને અપને એક વફાદાર કમાન્દારસે કહા કે વહ ઉસે એક ઘોળા લા દે. બળી મુશ્કિલસે ઉસે ઘોળા લા કર દિયા ગયા. વહ સવાર હુવા ઔર અફરા તફરીકે ઈસ કયામતખેઝ આલમમેં નિકલ ગયા. ઉસ્ને અપને દસ્તોંકી, અપને ઝાતી અમલેકી ઔર અપને સાથ જો લળકિયાં લાયા થા, ઉન્કી પર્વાહ ન કી. જાન બચા કર ભાગ ગયા.

ઉસ દોરકા એક વકાએ નિગાર અસદુલ્અસદી લિખતા હૈ કે સુલ્તાન અય્યૂબી ઘેરા તંગ કરકે ઈન હુકમરાનોંકો ગિરફતાર કર સકતા થા લેકિન ઉસ્ને મસ્લીહતન ઐસા ઈકદામ ન કિયા. ઉસકી વજહ યહ હો સકતી થી કે વહ ઈન હુકમરાનોંકો અપના ઈત્તેહાદી બના કર ઉન્કી ફૌજોંકો ફત્હે ફલસ્તીનકે લિએ ઈસ્તિ'માલ કરના ચાહતા થા. વજહ ખ્વાહ કુછ હી થી, ફરવરી ૧૧૮૩ ઈસ્વી (હિજરી ૫૭૯)કા યહ મા'ર્કા સુલ્તાન અય્યૂબીને છાપામારોંસે ઈસ તરહ લળાયા ઔર ઉસ્ને આગે બઢ્હ કર કિસીકો ગિરફતાર કરનેકી કોશિશ હી ન કી. ઈસ શબખૂનકી નિગરાની ઉસ્ને ખૂદ કી થી.

શાહ આર્મેનિયાંને ભાગનેકી બજાએ વહીં રૂકે રહના મુનાસિબ સમઝા. રાત ગુઝર ગઈ. સુબ્હ હૂઈ તો કેમ્પમેં જલે હૂએ ખૈમોંકી રાખ બીખરી હૂઈ થી.

લાશેં પળી થી. ઝખ્મી તળપ રહે થે. ઘોળે ઔર ઊંટ ઈધર ઉધર ઘૂમ ફિર રહે થે. હમ્લા આવરોંકા કુછ પતા ન થા કહાં હે. શાહ આર્મેનિયાં જાન્તા થા કે સુલ્તાન અય્યૂબી યહીં કહીં કરીબ હી હોગા. વહ સોચને લગા કે સુલ્તાન અય્યૂબીકો કહાં તલાશ કરેં. ઈત્નેમેં ઉસે દો સવાર આતે નઝર આએ. વહ શાહ આર્મેનિયાંકે સામને આ કર ઉતરે ઔર સલામ કિયા. વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકે ફૌજી હુક્કામ થે.

"સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને સલામ ભેજા હે." એકને કહા "ઉન્હોંને કહા હે કે વહ કિસીકો ગિરફતાર કરનેકા ઈરાદા નહીં રખતે. ઈઝ્ઝુદ્દીન વાપસ મોસૂલ ચલા જાએ ઔર આરામસે બેઠ કર સોચે ઔર શાહે આર્મેનિયાંકે લિએ સુલ્તાન મોહતરમને પૈગામ દિયા હે કે ઉન્કી ફૌજ તલ ખાલિદકે કરીબ પહુંચ ગઈ હે. આપકો શામ તક વહાંસે ઈત્તિલાઅ મિલ જાએગી. આપકે પહુંચને તક આપકા દારૂલ્હુકૂમત હમારે કબ્ઝેમેં હોગા. અગર આપ સુલ્તાને શામો મિસરકી શરાઈત કબૂલ કર લે તો તલખાલિદસે ફૌજ વાપસ આ સકતી હે. અગર આપ મુકાબલેકા ફેસ્લા કરતે હેં તો નતાઈજકો પહલે ઝહનમેં રખ લે. હમેં પૈગામકા જવાબ દે. આપ હમારે મુહાસરેમેં હે."

"સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો મેરા સલામ કહો." શાહે આર્મેનિયાંને કહા હે "મેં અપને એક વઝીરકો શામસે પહલે સુલ્તાન અય્યૂબીકે પાસ ભેજ રહા હૂં."

દોનોં સવાર ચલે ગએ. શાહ આર્મેનિયાંકા યહ વઝીર બેક્તમોર થા જો ઉસ્કે સાથ થા. શાહ આર્મેનિયાંને ઉસે કહા કે હમેં ઈન લોગોંકે ઈખ્તિલાફાત ઔર અદાવતમેં પળનેકી ઝરૂરત નહીં. ઉધર તલખાલિદ મુહાસરેમેં હે ઔર હમ યહાં હે. જાઓ ઔર સલાહુદ્દીન અય્યૂબીસે કહો કે અપની ફૌજ વાપસ બુલા લે. હમ ઉસ્કે કિસી દુશ્મનકે સાથ કોઈ મુઆહદા ઔર ઈત્તિહાદ નહીં કરેંગે.

બેક્તમોર દાનિશમંદ વઝીર થા. ઉસ્ને સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે સાથ બાત કી. સુલ્તાન અય્યૂબીને બળી સખ્ત શરાઈત પેશ કી ઔર મનવા લી. બેક્તમોરને તહરીરી વા'દા દે દિયા કે શાહ આર્મેનિયાંકી ફૌજ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે કિસી દુશ્મનકી મદદકો નહીં જાએગી. સુલ્તાન અય્યૂબીને મુહાસરા ઉઠા લિયા ઔર શાહે આર્મેનિયાંસે મિલે બગૈર તલખાલિદકો રવાના હો ગયા.

એક ઔર અહમ મુકામ દયારે બક્ર થા જો ઉસ ઝમાનેમેં ઉમ્મીદા કહલાતા થા. ઈસ મુકામકો જંગી અહમિયત હાસિલ થી ઔર ઉસ્કી અહમિયત યહ ભી થી

કે ઉસકે ગર્દો નવાહકે ઈલાકેકે લોગ જંગજૂ ઔર ફન્ને સિપાહગીરીકે માહિર થે. સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજમેં બહુતસે સિપાહી ઈસી ઈલાકેકે થે. અપની ફૌજકી કમી સુલ્તાન ઈસી ઈલાકેસે પૂરી કિયા કરતા થા. યહાંકે લોગ તો સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે હામી થે મગર હુકમરાન અપની હુકમરાની કાઈમ રખનેકી ખાતિર સુલ્તાન અય્યૂબીકા મુખાલિફ થા ઔર મુસલમાન હોતે હૂએ સલીબિયોંકે સાથ દરેપર્દા દોસ્તીકી કોશિશમેં થા.

સુલ્તાન અય્યૂબીને અપની ફૌજકો દયારે બક્રકી તરફ પેશકદમીકા હુકમ દિયા. યહ બર્કરફતાર પેશકદમી થી. સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને સાલારોંકો ઈત્ના હી બતાયા થા કે દયારે બક્રકો મુહાસરેમેં લે કર ઉસ જગા પર કબ્ઝા કરના હે ઔર ફતહકી સૂરતમેં વહાંકે મૌજૂદા અમીરકી કોઈ શર્ત તસ્લીમ નહીં કી જાએગી ઔર કોઈ રહમ નહીં કિયા જાએગા.

"મેરા ખયાલ હે કે ઈન ઉમરા પર ઝુલ્મ ન કિયા જાએ." એક સાલારને કહા "ઉન્કી અફવાજકો અપની ફૌજમેં શામિલ કરકે ઉન્હેં બરાએ નામ અમીર રહને દિયા જાએ."

"મેં અબ કિસી સાંપકો કૌમકી આસ્તીનમેં નહીં પલને દૂંગા." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "મુઝે ઈત્તિલાએં મિલી હે કે યહ શખ્સ અપને ઈલાકેકે લોગોંકો હમારી ફૌજમેં શામિલ હોનેસે રોક રહા હે ઔર વહ ખિલાફતકે ખિલાફ કારવાઈયાં કર રહા હે હમેશા યાદ રખ્ખો કે મર્કઝસે ખૂદમુખ્તારી માંગનેવાલે યા દરેપર્દા કોશિશોંસે અલગ હોનેવાલે ગદ્દાર હોતે હેં ઔર યહ ગદ્દાર બહુત ખતરનાક હોતે હેં કયૂંકે વહ કૌમકે દુશ્મનસે મદદ લેતે ઔર અપની કૌમ યા'ની ખિલાફતકે ખિલાફ ઈસ્તિ'માલ કરતે હેં. મેં ઈન લોગોંકા સર કુચલ દેના ચાહતા હૂં તા કે જબ આપકા અસલ દુશ્મન યા'ની સલીબી આપકે સામને આએં તો આપકી પીઠ પીછેસે કોઈ વાર કરનેવાલા ન હો ઔર કોઈ સાંપ ઝમીનસે નિકલ કર આપકો ડંક ન માર સકે. દયારે બક્ર અલ્લાહકે સિપાહિયોંકા ખિત્તા હે. હમારી ફૌજકી એક ચોથાઈ નફરી ઈસી ખિત્તેકી હે. અગર હમને ઈન જંગજૂઓંકે ગદ્દાર હુકમરાનકો બખ્શ દિયા તો ઈસ ખિત્તેકે લોગોંકા ઈમાન ભી તબાહ હો જાએગા ઔર ફન્ને સિપાહગીરી ભી..."

"સારી કૌમ યા કિસી મુલ્કકે તમામ લોગ ગદ્દાર યા બેઈમાન નહીં હુવા કરતે. હુકમરાન અગર ઈમાન ફરોશ હો તો કૌમકે જોહર ખત્મ હો જાતે હેં. અચ્છી ભલી કૌમે બેવકાર હો જાતી હે. જઝબે મર જાતે હેં ઔર ફિર કૌમે આઝાદ કૌમોંકી તરહ ઝિંદા નહીં રહતી. હમેં અપને ઈસ કિસ્મકે હુકમરાનોંકો ખત્મ કરના હે ઔર સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકા એક મર્કઝ બનાના હે. આપને દેખા હે કે ખિલાફતે બગદાદ

મફલૂજ હો કર રહ ગઈ હે. અગર ખિલાફતકા હુકમ ચલતા તો હમેં ફીજકશી ન કરની પળતી. યહ ફૌજકા ફર્ઝ હે કે હર મુલ્કકે અંદર ઈન્તિશારકો ઔર નાઅહલ ઔર ઈમાન ફરોશ હુકમરાનકો ખત્મ કરે. મેં ફિર વહી અલ્ફાઝ દોહરાતા હૂં કે તારીખ યહી કહેગી કે છટ્ટી સદી હિજરીકી ફૌજ નિકમ્મી થી જિસ્ને ન ખિલાફતકા વકાર બહાલ કિયા ન દુશ્મનકો.''

દયારે બક્રકા મુહાસરા ઈત્ની તેઝીસે હુવા કે અંદરવાલોંકો મુઝાહમતકી મોહલત ન મિલી. સુલ્તાન અય્યૂબીને હિદાયત જારી કી થી કે શહરિયોંકા નુકસાન કમસે કમ હો. અંદર અપને જાસૂસ મૌજૂદ થે ઔર સુલ્તાન અય્યૂબી ખૂદ ભી શહરસે ઔર હુકમરાનકે મહલ ઔર હેડક્વાર્ટરસે વાકિફ થા. ઈસ લિએ મિન્જનીકોંસે જો પથ્થર ઔર આતિશગીર સૈયાલકી જો હાંડિયાં ફૈંકી ગઈ વહ સરકારી ઈમારતોં પર ફૈંકી ગઈ. બાહરસે ઐલાન કિએ ગએ કે અમીર હથિયાર ડાલ કર બાહર આ જાએ લેકિન કિલ્એકી દીવારોં પર ખળે અમીરને જવાબી ઐલાન કરાયા કે હથિયાર નહીં ડાલે જાએંગે. લળો ઔર શહર લે લો.

દયારે બક્રકી ફૌજને જમ કર મુકાબલા કિયા. સુલ્તાન અય્યૂબી મુહાસરોંકા માહિર થા લેકિન ઉસ્ને મુઝાહમત દેખી તો સમઝ ગયા કે યહ મુહાસરા તૂલ પકળગા ઔર ઉસ્કે લિએ કુછ ઝિયાદા હી કુર્બાની દેની પળેગી. દીવારેં તોળનેવાલે અફરાદ રાતકી તારીકીમેં દીવાર તક પહુંચ ગએ. લેકિન ઉપરસે ઉન પર આગ ફૈંકી ગઈ ઔર વઝની પથ્થર ભી ફૈંકે ગએ. બળે દરવાઝે પર મિન્જનીકોંસે આતિશગીર હાંડિયાં ફૈંક કર ફલીતેવાલે તીર મારે ગએ જિસ્સે દરવાઝેકા લકળીકા હિસ્સા જલ ગયા મગર ઉસ્કા લોહેકા ઢાંચા ઘના થા જિસ્મેંસે ગુઝરના મુમ્કીન નહીં થા તાહમ ગુઝરનેકી કોશિશ કી જા સકતી થી. ફિઝામેં તીર ઉળ રહે થે.

સુલ્તાન અય્યૂબી હૈરાન થા કે અંદરવાલે ઐસા સખ્ત મુકાબલા કયૂં કર રહે હૈં. યહ રાઝ બા'દમેં ખુલા થા કે અમીર દયારે બક્રને મુહાસરેકી ઈત્તિલાઅ મિલતે હી શહરમેં ઐલાન કરા દિયા કે સલીબિયોંને શહરકા મુહાસરા કર લિયા હે. ઈસ ઐલાન પર શહરકે લોગ લળને ઔર મરનેકે લિએ તય્યાર હો ગએ થે. ઔર ઉન્હોંને ફૌજકે દોશ બદોશ શહરકી દીવાર પર આ કર મુહાસરા કરનેવાલોં પર તીરોં ઔર બર્છિયોંકા મેંહ બરસા દિયા. યહ દેખા ગયા થા કે ચારોં તરફ દીવાર પર ફૌજકે સાથ શહરી ભી થે. શહરકે લોગોંકા હોસ્લા બુલંદ થા લેકિન સુલ્તાન અય્યૂબીને શહરિયોંકો લળતે દેખ કર ભી યહ હુકમ ન દિયા કે શહર પર ભી આગ

બરસાઈ જાએ.

મુહાસરા આઠ રોઝ જારી રહા. ઝિયાદાતર નુકસાન સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજકા હો રહા થા કયૂંકે ઉસ્કી ટોલિયાં આગે બળ્હતી ઔર તીરોંકા નિશાના બનતી થી. ફિર એક મો'જિઝા હુવા. શહરકી દીવાર પર ના'રે ગરજને લગે "યહ સલીબી નહીં હે યહ સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી હે ઉન્કે ઝંડે દેખો. મુસલમાનોં! તુમ આપસમેં લળ રહે હો." તબ સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજમેં દયારે બક્રકે ઈલાકેકે જો સિપાહી ઔર કમાન્દાર થે, ઉન્હોંને બુલંદ આવાઝસે પુકારના શુરૂ કર દિયા "હમ તુમ્હારે બેટે ઔર તુમ્હારે ભાઈ હે. દરવાઝે ખોલ દો."

યહ ઈન્કિશાફ ભી બા'દમેં હુવા થા કે શહરકે અંદર સુલ્તાન અય્યૂબીકે જાસૂસ ઔર ઝમીનદોઝ કારિંદે થે, ઉન્હોંને ભાગ દોળ કર લોગોંકો બતાયા થા કે મુહાસરા કરનેવાલે સલીબી નહીં મુસલમાન હે ઔર યહ સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી હે. યહ મુહિમ આસાન નહીં થી. જાસૂસ આઝાદીસે લોગોંકો સરકારી ઐલાનકે ખિલાફ કુછ કહ નહીં સકતે થે. ઈસ મુહિમમેં દો જાસૂસ પકળે ભી ગએ થે. ઉન્હોંને કામ્યાબી હાસિલ કર લી. નવ્વેં રોઝ અંદરકી ફૌજ ઔર શહરિયોંકી સોચ ઔર જઝબા હી બદલ ગયા. શહરિયોંને હુકમરાન ઔર ઉસ્કે હાશિયા બર્દારોંકી ધમકિયોં ઔર ચીખોં પુકારકી પર્વાહ ન કરતે હૂએ શહરકે દરવાઝે ખોલ દીએ. સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી શહરમેં દાખિલ હુવા તો શહરકે લોગોંને બેતાબીસે ના'રે લગા લગા કર ઉસ્કા ઈસ્તિકબાલ કિયા. ઔરતોંને મુંડેરોં ઔર દરીચોંસે ઉસ પર ઔર ઉસ્કી ફૌજ પર અપને દુપટ્ટે ઔર રૂમાલ ફેંકે.

સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને દયારે બક્રકે અમીરકો શહરસે નિકલ જાનેકા હુકમ દિયા ઔર યહ શહર નુરૂદ્દીન ઈબ્ને કારા અર્સલાન ઔર એક ઔર અમીરકો દે દિયા. કાઝી બહાઉદ્દીન શદાદને ઉસ્કા નામ ઈબ્ને નકન લિખ્ખા હે જો નુરૂદ્દીનકે હી ખાનદાનકા ફર્દ થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉન્હેં ઝરૂરી હિદાયાત દી. વહાંકી ફૌજકો અપની ફૌજકા હિસ્સા બનાયા ઔર હુકમ દિયા કે ઈસ ઈલાકેકી મઝીદ ફૌજ તય્યાર કી જાએ.

મૈ ૧૧૮૩ ઈસ્વી સન (મુહર્રમુલ્હરામ ૫૭૯ હિજરી)મેં સુલ્તાન અય્યૂબીને દયારે બક્રકો અપની અમલદારીમેં લિયા ઔર હલબકી સિમ્ત કૂચ કિયા. ઉસ્કે સબસે બળે દુશ્મન હલબકા વાલી ઈમાદુદ્દીન ઔર મોસૂલકા વાલી ઈઝ્ઝુદ્દીન થે. અબ વહ ઉન્કી તરફ તવજ્જુહ દેના ચાહતા થા.

ન મેં તુમ્હારી, ન મિસર તુમ્હારા

ફતહ હાસિલ કરકે કોન ખૂશ નહીં હોતા ? સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો કિસી મા'ર્કે, મુહાસરે યા બળી જંગમેં ફતહ હોતી તો ઉસ્કે ચેહરે પર નુરાનીસી રોનક આ જાતી થી. ઉસ્કી ફૌજ ખુશી મનાતી, સિપાહી રાતોંકો સોતે થે. બકરે, દુમ્બે ઔર ઊંટ ઝબાહ હોતે. સિપાહી ખૂદ પકાતે ઔર સુલ્તાન અય્યૂબી ઉન્કે લિએ મશરૂબાતકે મટકે ખોલ દિયા કરતા થા. મગર ૧૧૮૩ ઈસ્વી (૫૭૯ હિજરી)કે દોરાન ઉસ્કે ચેહરે પર રોનક નહીં થી નહીં ઉસ્કી ફૌજ જશ્ન મના રહી થી હાલાંકે ઉસ્કે એક સાલકે અર્સેમેં મુતઅદદ કિલ્એ સર કર લિએ ઔર શાહ આર્મેનિયાં જૈસે તાકતવર હુકમરાનસે શિકસ્તકે અહદનામે પર દસ્તખત કરાકે ઉસ્સે અપની શરાઈત મનવા લી થી.

મુઅર્રિખોંને ઈસ દોરકો સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફુતૂહાતકા દોર કહા હે મગર ઉસ્કી જઝબાતી કૈફિયત યહ થી જૈસે હર ફતહકે બા'દ ઉસ્કે ચેહરે પર બૂળ્હાપેકી એક લકીરકા ઈઝાફા હો ગયા હો. લકીરે બૂળ્હાપે ઔર ઉદાસીકી થી. વહ ઈન્મેંસે કિસી એક ફતહ ઔર કિસી એક કામ્યાબી પર ભી ખૂશ ન થા. ઉસે જબ છાપામારોંકા સાલાર સારિમ મિસ્રી ફાતિહાના અંદાઝસે રિપોર્ટ દેતા થા કે ગુઝિશ્તા રાત છાપામારોંને ફુલાં જગા શબખૂન માર કર દુશ્મનકો ઈત્ના નુકસાન પહુંચાયા હે તો સુલ્તાન અય્યૂબી આહિસ્તાસે સર હિલા કર ઉસે ખિરાજે તહસીન પેશ કરતા ઔર ફિર ઉસ્કા સર યૂં ઝુક જાતા થા જૈસે ઉસ્કે ઝમીર પર ઐસા બોઝ આ પળા હો જો ઉસ્કી બર્દાશ્તસે બાહર હો.

"મુઝે મુબારકબાદ ઉસ રોઝ કહના જિસ રોઝ તુમ સલીબિયોંકો શિકસ્ત દોગે" એક રોઝ સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને સાલારોંસે કહા. વહ ઉસે દયારે બકકી ફતહકે બા'દ મુબારકબાદ કહને આએ થે. ઉસ રોઝ તો ઉસ્કી આંખે લાલ હો ગઈ જૈસે વહ આંસૂઓંકો રોકનેકી કોશિશ કર રહા હો. ઉસ્ને કહા "તુમ મહસૂસ નહીં કર રહે કે હમ ઘરોંસે નિકલે થે સલીબિયોંકો શિકસ્ત દેને ઔર ઉન્હેં અપની સરઝમીનસે નિકાલનેકે લિએ મગર ઉંગલિયોં પર ગિનો કે તુમ કિત્ને બર્સોંસે અપને હી ભાઈયોંસે લળ રહે હો ઔર હિસાબ કરો કે હમ એક દૂસ્રેકા કિત્ના ખૂન બહા ચુકે હે. કયા તુમ ઉસે ફતહ કહતે હો ? મેં ઈસ ખાનાજંગીમેં જો ભી ફતહ હાસિલ કરતા હૂં વહ મેરી ઔર તુમ્હારી નહીં વહ સલીબિયોંકી ફતહ હોતી હે. જબ દો ભાઈ આપસમેં લળતે હે તો ખૂશી ઔર કામ્યાબી ઉન્કે દુશ્મનકો હોતી હે.

મેં ઉસે ફતહ નહીં કહતા જો હમને અપને ભાઈયોં પર હાસિલ કી હે."

"સલીબી કયૂં દુબુક ગએ હેં?" એક સાલારને કહા "હમ આપકો ઉન પર ભી ફતહ હાસિલ કરકે દિખા દેંગે."

"ઉન્હેં વહાંસે નિકલને ઔર લળનેકી કયા ઝરૂરત હે જહાં વહ દુબુક કર બેઠ ગએ હેં" સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "જંગકા પહલા ઉસૂલ કયા હે ?... દુશ્મનકી અસ્કરી કુવ્વતકો તબાહ કરના. સલીબિયોંને હમારી અસ્કરી કુવ્વતકો હમારે ભાઈયોંકે હાથોં તબાહ કરાનેકા કામ્યાબ ઈન્તિઝામ કર રખ્ખા હે. હમ આપસમેં લળ લળ કર કમઝોર હોતે જા રહે હેં ઔર સલીબી ઈસ સૂરતેહાલસે ઔર ઈસ વકતસે ફાઈદા ઉઠાતે હૂએ રોઝ બરોઝ તાકતવર હોતે જા રહે હેં. ફલસ્તીન પર ઉન્કા કબ્ઝા મઝબૂત હોતા જા રહા હે. હુકમરાની સદા અલ્લાહકી હે મગર હુકમરાનીકા નશા જબ ઈન્સાન પર તારી હોતા હે તો મઝહબ ઔર મિલ્લતકા વકાર તો દૂરકી બાત હે, વહ અપની બેટિયોંકો નંગા નચાને લગતા હે. ઝૂટ ઔર ફરેબકારીકો વહ જાઈઝ ઔર ઝરૂરી સમઝને લગતા હે. સલીબી ઉમ્મતે રસૂલે મકબૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકો રિયાસતોંમેં તકસીમ કરતે ચલે જા રહે ઔર અલ્લાહકી ફૌજકો ઈન રિયાસતોંમેં તકસીમ કરકે ઈસ્લામકી અસ્કરી કુવ્વતકો પારા પારા કર રહે હેં."

"હમેં ઈન ઈલાકોંસે ફૌજકે લિએ બહુત ભરતી મિલ રહી હે" એક સાલારને કહા "બળે અચ્છે સિપાહી ઔર સવાર બળી ખૂશીસે આ રહે હેં."

"લેકિન મુઝે ઉસ્કી કોઈ ખૂશી નહીં" સુલ્તાન અય્યૂબીને સબકો ચોંકા દિયા. ઉસ્ને કહા "યહ લોગ સિર્ફ ઈસ લિએ હમારી ફૌજમેં ભરતી હો રહે હેં કે જિસ શહરકો ફતહ કિયા જાતા હે વહાં હમારી ફૌજ લૂંટ માર કરતી હે ઔર વહાંસે હસીન ઔરતેં મિલતી હે."

"હમને અપની ફૌજકો ઐસી લૂંટ માર ઔર આબરૂરેઝીકી ઈજાઝત કભી નહીં દી" એક ઔર સાલારને કહા.

"અગર હમારા દુશ્મન હમારી ફૌજકે ખિલાફ યહી મશ્હૂર કર રહા હે કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને અપની ફૌજકો લૂંટ મારકી ઔર મફતૂહકી જવાન લળકિયાં ઉઠા લે જાનેકી ઈજાઝત દે રખ્ખી હે. દુશ્મનને હમારી ફૌજકે ખિલાફ યહ બેબુન્યાદ બાતેં ઈસ લિએ મશ્હૂર કર રખ્ખી હે કે ખૂદ મુસલમાનોંકે દિલોંમેં ઈસ્લામી ફોજકે ખિલાફ નફરત પૈદા હો જાએ ઔર હમેં કહીંસે ભી લોગોંકા તઆવુન ન મિલે બલ્કે હમ જિસ શહરકા મુહાસરા કરે વહાંકે લોગ મુસલમાન હોતે હૂએ ભી હમારી ઈસ

ફૌજકે ખિલાફ લળેં જો ઈસ્લામી ફૌજ હે ઔર જો હર લિહાઝસે હિઝબુલ્લાહ કહલાનેકી હકદાર હૈં. યાદ રખ્ખો મેરે દોસ્તોં ! કૌમ બગૈર ફૌજકે ઔર ફૌજ કૌમકે વાલિહાના તઆવુનકે બગૈર દુશ્મનકે લિએ આસાન હોતી હે. અપને દુશ્મનકો પેહચાનો. તુમ્હારા દુશ્મન દાનિશમંદ હે. ઉસ્ને હમારી કૌમ ઔર ફૌજમેં મુનાફરત પૈદા કરનેકા બળા અછ્છા એહતિમામ કિયા હે. કુર્આનને સીસા પિલાઈ હૂઈ દીવાર બન જાનેકા હુકમ સિર્ફ કૌમ યા ફૌજકો નહીં દિયા. સીસા પિલાઈ હૂઈ દીવાર કૌમ ઔર ફૌજ મિલ કર બનતી હે. ઈસ દીવારમેં શિગાફ ડાલનેકા યહ તરીકા કારગર હે કે ફૌજકો નાઅહલ, બુઝદિલ, ઝાની ઔર ડાકૂ કહ કર કૌમકી નઝરોંસે ગિરા દિયા જાએ."

"દયારે બક્રકે લોગોં પર તો ઐસા કોઈ અષર નહીં દેખા" સારિમ મિસ્રીને કહા "ઉન્હેં જૂં હી પતા ચલા કે મુહાસરા કરનેવાલે હમ હૈં ઔર ઉન્કા હુકમરાન અપની ફૌજકો ઈસ્લામી ફૌજકે ખિલાફ લળા રહા હે તો લોગોંને શહરકે દરવાઝે ખોલ દિએ થે."

"વહાં હમારે જાસૂસ ઝિયાદા તા'દાદમેં થે." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા. "વહાંકી તમામ બળી મસ્જિદોંકે ઈમામ હમારે આદમી થે. ઉન્હોંને વહાં લોગોંકો સિર્ફ નમાઝ, રોઝા ઔર હજ, ઝકાતકે વઅઝ નહીં દીએ. ઉસ્કે સાથ વહ લોગોંકો સલીબિયોંકે અઝાઈમ ઔર અપને ઈમાન ફરોશ ઉમરા ઔર હાકિમોંકે મુતા'લ્લિક ભી બતાતે રહે હૈં ઔર યહ ભી કે જબ એક મુસલમાન દૂસ્રેકા ખૂન બહાતા હે તો અર્શે મુઅલ્લા લરઝ જાતા હે ઔર ખુદા ઈસ બસ્તી પર અપના કહર નાઝિલ કરતા હે જહાંકે મુસલમાન મુસલમાનોંકે ખિલાફ લળતે ઔર ખૂન બહાતે હે. તુમ્હેં યહ મા'લૂમ નહીં કે દયારે બક્રમેં સલીબિયોંકે જાસૂસ ઔર તખ્રીબકાર ભી દુર્વેશોં, સુફિયોં ઔર આલિમોંકે બહરૂપમેં મૌજૂદ થે ઔર નઝરિયાતી તખ્રીબકારી કર રહે થે લેકિન હમારે આદમિયોંને ઉન્મેંસે બા'ઝકો ખુફયા તરીકોંસે ઈગ્વા ઔર કત્લ કિયા ઔર ઉન્કી આવાઝકો બેકાર કર દિયા, મગર હમ ઈસ વકત જિસ ઈલાકેમેં હૈં વહાં સલીબિયોંકી તખ્રીબકારી કામ્યાબ હો રહી હે."

"યહ જો સિપાહી ઔર સવાર લૂંટ મારકે લાલચસે ભરતી હો રહે હે કયા યહ પૂરી ફૌજકો ખરાબ નહીં કરેંગે ?" સાલારને પૂછા.

"તુમને દેખા નહીં કે ઉન્હેં કિસ કિસ્મકી તર્બિયત દી જા રહી હે ?" સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "મૈંને તુમ્હેં તર્બિયત ઔર જંગી મશ્કોંકા જો નયા તરીકા બતાયા હે વહ ઉન્હેં સહી સોચ પર લે આએગા. મેં ફૌજમેં ઉન્કી તકસીમ ઐસે તરીકેસે કર

રહા હૂં કે યહ ફૌજ પર નહીં બલ્કે ફૌજ ઈન પર અષર અંદાઝ હોગી. તુમ બહુત જલ્દી મેરા યહ તહરીરી હુકમ ભી દેખ લોગે કે મફતુહા ઈલાકેમેં અપના કોઈ સિપાહી લૂંટ માર કરતા યા કિસી ઔરત પર હાથ ડાલતા દેખા જાએ તો ઉસે તીરકા નિશાના બના દિયા જાએ યા કરીબ.જા કર ઉસ્કી ગરદન ઉળા દી જાએ. દુશ્મનકે બેબુન્યાદ ઈલ્ઝામાતકો ગલત ષાબિત કરનેકા યહી એક તરીકા હે કે ફૌજ અપને કિર્દારસે મફતૂહ લોગોં પર ઔર અપની કૌમ પર ભી દિલ મોહ લેનેવાલા અષર પૈદા કરે, મુઝે યહી ખત્રા નઝર આ રહા હે કે સલીબી ઔર યહૂદી હર દોરમેં ઈસ્લામકી ફૌજ ઔર કૌમકે દરમિયાન મુનાફરત પૈદા કરનેકી કોશિશ કરતે રહેંગે. કૌમકી કિર્દારકુશી અલગ ઔર ફૌજકી અલગ કરેંગે ઔર ઈસ તરહ દોનોંકા ઈમાન ઔર કૌમી જઝબા બરબાદ કરકે ઉન્હેં એક દૂસ્રેકા દુશ્મન બનાએ રખ્ખેંગે. યહ કામ વહ મુસલમાનોંકે હાથોં કરાએંગે.''

સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી દરિયાએ ફુરાતકે કિનારે ખૈમાઝન થા. ઉસ્ને કઈ એક છોટી છોટી મુસલમાન રિયાસતોંકે હુકમરાનોંકો તાબેઅ બના લિયા ઔર મુતઅદ્દદ કિલ્ઓં પર કબ્ઝા કર લિયા થા. યહ વહ મુસલમાન હુકમરાન થે જો દરેપર્દા સલીબિયોંકે દોસ્ત ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીકે મુઆલિફ થે. સુલ્તાન અય્યૂબીકી મંઝિલ 'બૈતુલ્મુકદ્દસ' થી જિસ પર સલીબિયોંને કબ્ઝા કરકે ઉસે યરૂશલમકા નામ દે રખ્ખા થા મગર અપને મુસલમાન હુકમરાન ઔર ઉમરા સુલ્તાન અય્યૂબીકે રાસ્તેમેં હાઈલ હો ગએ થે. સુલ્તાન અય્યૂબી ફૌજકો ચંદ દિન આરામ દેનેકે લિએ ફુરાતકે કિનારે રૂક ગયા થા. વહાં ઘોળોં, ખચ્ચરોં, ઊંટો ઔર રસદકી કમી પૂરી કી જા રહી થી.

સૂરજ ગુરૂબ હોનેસે કુછ દેર પહલે સુલ્તાન અય્યૂબી ફુરાતકે કિનારે ટહલ રહા થા. ઉસ્કે સાથ ઘૂળસવાર દસ્તોંકા સાલાર ઔર છાપામાર દસ્તોંકા સાલાર સારિમ મિસ્રી થા. ઉન્સે કુછ દૂર સુફેદ જુબ્બેમેં મલ્બૂસ એક આદમી ખળા થા જિસ્ને દુઆકે લિએ હાથ ઉઠાએ રખ્ખે થે. સુલ્તાન અય્યૂબી ઉધર ચલ પળા. કરીબ પહુંચા તો દેખા કે વહાં ચાર કબરેં હે. ઉન્મેંસે એક કબ્રકે સરહાને એક ડંડા ઘળા થા ઔર ઉસ્કે સાથ લકળીકી એક તખ્તી થી જિસ પર લાલ રંગસે અરબી ઝુબાનમેં લિખ્ખા થા :

અમ્રૂલ્મમ્લૂક
અલ્લાહ તેરી શહાદત કબૂલ કરે

નસ્રૂલ્મમ્લૂક

ઉસ્કે સાથકી કબ્ર પર ભી ઐસી હી તખ્તી લગી હૂઈ થી જિસ પર ઉસી કિસ્મકી લાલ તહરીર થી :

નસ્રૂલ્મમ્લૂક અલ્લાહ મેરી શહાદત કબૂલ કરે

સુલ્તાન અય્યૂબીને દોનોં તહરીરે પળ્હી ઔર ઉસ આદમીકી તરફ દેખા જો કબ્રો પર ફાતિહા પળ્હ રહા થા. વહ વઝઅ ઔર લિબાસસે આલિમ ફાઝિલ લગતા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસ્કી તરફ દેખા તો ઉસ્ને ઝરા ઝુક કર કહા "મૈં ઈસ ગાંવકા ઈમામ હૂં. જહાં કહીં પતા ચલતા હે કે શહીદકી કબ્ર હે વહાં ચલા જાતા હૂં ઔર ફાતિહા પળ્હતા હૂં. મેરા યહ અકીદા હે કે મુજાહિદ વહ અઝીમ શખ્સીયત હે જિસ્કે ઘોળેકે સુમ્મોંકી ઉળાઈ હૂઈ ગર્દકા એહતિરામ ખુદાને ભી કિયા હે ઔર જિહાદ ફિસબીલિલ્લાહકો ખુદાએ ઝુલ્જલાલને અફઝલ ઈબાદત કહા હે."

"મગર અલ્લાહકે નામ પર જાને કુર્બાન કરનેવાલે ઐસે હી ગુમનામ લોગ હોતે હૈં જિન્કી કબરેં આપ દેખ રહે હૈં. તારીખમેં ઉસ્કા નહીં મેરા નામ આએગા મગર મુઝે અઝમત દેનેવાલે યહ લોગ થે" ઉસ્ને અપને સાલારોંકી તરફ દેખા ઔર કબરોંકી દોનોં તખ્તિયોંકી તહરીરોં પર હાથ ફેર કર કહા "યહ અલ્ફાઝ લાલ રંગમેં ઉંગલી ડૂબો કર લિખ્ખે ગએ હૈં. લિખનેવાલા એક હી આદમી મા'લૂમ હોતા હે."

"લાલ રંગ નહીં સુલ્તાન મોહતરમ !" છાપામારોંકે સાલાર સારિમ મિસ્રીને કહા "યહ ખૂન હે. અમ્રૂલ્મમ્લૂકકી કબ્રકી તખ્તી નસ્રૂલ્મમ્લૂકને અપને ખૂનસે લિખ્ખી થી ઔર ઉસ્ને અપને હી ખૂનસે અપની કબ્રકી ભી તખ્તી લિખ્ખી ઔર શહીદ હો ગયા થા. સોલહ સતરહ દિન ગુઝરે રાતકો દરિયાસે હમને એક બહુત બળી કશ્તી પકળી થી જિસ્મેં દુશ્મનકે છાપામારોંકે લિએ રસદ જા રહી થી. આપકો ઈસ્કી ઈત્તિલાઅ દી ગઈ થી. યહ કશ્તી હમારે આઠ છાપામારોંને પકળી થી. ઉન્મેંસે યહ ચાર શહીદ હો ગએ થે. હમેં પહલે ઈત્તિલાઅ મિલ ગઈ થી કે એક બળી કશ્તી રાતકો ગુઝરેગી જિસ્મેં દુશ્મનકી રસદ ઔર અસ્લિહા હોગા. મૈંને અપને આઠ છાપામાર ભેજે. યહ એક છોટીસી કશ્તીમેં થે...."

"આધી રાત દૂસ્રે કિનારેકે સાથ સાથ વહ કશ્તી જા રહી થી હમેં ઈત્તિલાઅ મિલી થી કે ઉસ્મેં ચાર પાંચ આદમી હોંગે લેકિન હમારે છાપામારોંકી કશ્તી ઉસ્કે કરીબ ગઈ તો ઉસ્મેં કમો બેશ બીસ આદમી થે. ઉસ્સે પહલે કે હમારે છાપામાર દુશ્મનકી કશ્તીમેં કૂદ જાતે. દુશ્મનકે આદમી તલ્વારોંસે મુસલ્લાહ થે, હમારી કશ્તીમેં

કૂદ આએ. હમારે યહ છાપામાર દરિયાઈ છાપોકા તજુર્બા રખતે થે. વહ અપની કશ્તીસે દરિયામેં કૂદે ઔર દુશ્મનકી કશ્તીમેં ચઢ કર ઉસ્કે બાદબાનોંકે રસ્સે કાટ દીએ. દોનોં કશ્તિયોંમેં ખૂનરેઝ મા'ર્કા લળા ગયા. હમારે છાપામારોંને બળી કશ્તીસે અપની કશ્તી પર તીર ફેંકે જિસ્મેં દુશ્મનકે આદમી થે. બહરહાલ હમારે જાંબાઝ અકલ ઔર દાંવપેચસે મા'ર્કા લળ કર દોનોં કશ્તિયાં લે આએ. દુશ્મનકે આદમી જો મરે નહીં થે દરિયામેં કૂદ કર દૂસરે કિનારે પર ચલે ગએ...."

કશ્તિયાં કિનારે લગી. મુઝે ઈત્તિલાઅ મિલી તો મૈં ઉન્હેં દેખને ગયા. સુબ્હ તુલૂઅ હો રહી થી. એક કશ્તીમેં અમ્રૂલ્મમ્લૂકકી ઔર ઉસ્કે દો સાથિયોંકી લાશેં થી ઔર બાકી સબ ઝખ્મી થે. નસ્રૂલ્મમ્લૂક સબસે ઝિયાદા ઝખ્મી થા. દો ગહરે ઝખ્મ બર્છીકે ઔર તીન ઝખ્મ તલ્વારકે થે. વહ હોંશમેં થા. મર્હમપટ્ટીકે લિએ લે ગએ તો ઉસ્ને મુઝસે કહા કે ઉસે એક તખ્તી દી જાએ જો વહ અપને દોસ્તકી કબ્ર પર લગાના ચાહતા હે. મૈંને તરખાનોંસે ઉસે તખ્ત મંગવા દી. ઉસ દોરાન ઉસ્ને અપની મર્હમપટ્ટી ન હોને દી. તખ્તી આઈ તો ઉસ્ને અપને ખૂનમેં શહાદતકી ઉંગલી ડૂબો ડૂબો કર અમ્રૂલ્મમ્લૂકકા નામ ઔર યહ તહરીર લિખ્ખી ઔર તખ્તી મુઝે દે કર કહા કે યહ અમ્રકી કબ્ર પર લગા દી જાએ. મૈંને યહ તખ્તી એક ડંડેકે સાથ લગા કર અમ્રૂલ્મમ્લૂકકી કબ્રકે સર્હાને લગા દી.

"નસ્રૂલ્મમ્લૂકકે ઝખ્મોંસે ખૂન નિકલતા રહા. બંદ નહીં હો રહા થા. તીસ્રે દિન ઉસ્કી હાલત બિગળ ગઈ. મૈં ઉસે દેખને આયા તો જર્રાહને માયૂસીકા ઈઝહાર કિયા. ખૂદ નસ્રૂલ્મમ્લૂકકો મહસૂસ હોને લગા થા કે વહ ઝિંદા નહીં રહ સકેગા. ઉસ્ને મુઝે કહા કે ઉસે વૈસી હી એક તખ્તી દી જાએ. મૈંને તખ્તી મંગવા લી. ઉસ્ને તખ્તી અપને પાસ રખ લી. રાતકો મુઝે ઈત્તિલાઅ મિલી કે નસ્ર શહીદ હો ગયા હે. મૈં ગયા તો ઉસ્કે એક ઝખ્મી સાથીને તખ્તી મુઝે દી ઔર બતાયા કે નસ્રને અપને એક ઝખ્મસે પટ્ટી ખોલ લી. ખૂન નિકલ રહા થા. ઉસ્ને અપને ખૂનમેં ઉંગલી ડૂબો ડૂબો કર યહ તહરીર લિખ્ખી 'નસ્રૂલ્મમ્લૂક, અલ્લાહ મેરી શહાદત કબૂલ કરે' ઉસ્કે સાથીને બતાયા કે નસ્રને કહા થા કે ઉસે અપને દોસ્ત અમ્રૂલ્મમ્લૂકકે પહલૂમેં દફન કિયા જાએ. ઈસ તરહ યહ દોનોં તખ્તિયાં એક હી શહીદકે ખૂનસે લિખ્ખી ગઈ હે.

"યહ દોનોં મમ્લૂક થે મોહતરમ ઈમામ !" સુલ્તાન અય્યૂબીને ઈમામસે કહા "આપ જાન્તે હોંગે કે મમ્લૂક કિસ નસ્લસે હેં. યહ ઉન ગુલામોંકી નસ્લસે હેં જિન્હેં આઝાદ કરા દિયા ગયા થા. હમારે રસૂલે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહે વ

સલ્લમને ગુલામીકો મમ્નૂઅ કરાર દિયા ઔર ફર્માયા થા કે ઈન્સાન ઈન્સાનકા ગુલામ નહીં હો સકતા. ઝરા દેખો ઈન ગુલામોંને કૈસા કારનામા કર દિખાયા હે. યહ આઠ થે લેકિન બીસ આદમિયોંસે ઈત્ની બળી કશ્તી છીન કર લે આએ હૈં. મુઝે અપની ફૌજમેં મમ્લૂકો ઔર તુર્કો પર જિત્ના ભરોસા હે ઔર કિસી પર નહીં."

"અબ ઈન્સાન ફિર ઈન્સાનકા ગુલામ બનતા જા રહા હે" ઈમામને કહા "હુકમરાની હાસિલ કરનેકે જતન ઈસી લિએ કિએ જાતે હૈં કે ઈન્સાનોંકો ગુલામ બનાયા જાએ લેકિન ઈન્સાન સમઝતા નહીં કે તખ્તો તાજને કિસીકે સાથ કભી વફા નહીં કી. ફિરઔન ભી મિટ્ટીમેં મિલ ગયા. ખુદાને હર ઉસ ઈન્સાનકો ઈબ્રતનાક સઝા દી હે જિસ્ને તખ્તો તાજસે પ્યાર કિયા ઔર હર ઉસ ઈન્સાનકા ખૂન બહાયા જિસ્સે ઉસે બાદશાહીકી બૂ આઈ."

સુલ્તાન અય્યૂબીકે મુહાફિઝ દસ્તેકા કમાન્ડર એક આદમીકો સાથ લિએ આ રહા થા. ઉસ આદમીકી હાલત બતા રહી થી કે બળે લંબે સફરસે આયા હે. કમાન્ડરને કરીબ આ કર કહા "કાહિરાસે કાસિદ આયા હે."

"કયા ખબર લાએ હો?" સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસ્સે પૂછા.

"ખબર અચ્છી નહીં" કાસિદને કહા ઔર કમરબંદસે એક કાગઝ નિકાલ કર સુલ્તાન અય્યૂબીકો દિયા.

સુલ્તાન અય્યૂબી અપને ખૈમેકો ચલ પળા.

ખૈમેમેં બેઠ કર ઉસ પૈગામકો ખોલા. યહ ઉસ્કે જાસૂસી ઔર સુરાગરસાનીકે સર્બરાહ અલી બિન સુફયાનકે હાથકા લિખ્ખા હુવા થા. લિખ્ખા થા "હમારા સબસે ઝિયાદા દીનદાર ઔર દિલેર નાયબ સાલાર હબીબુલ્કુદુસ દસ દિનોંસે લાપતા હે. સલીબિયોંકી તખ્રીબકારી ઝોરોં પર હે. હમ યહાં ઝમીનદોઝ જંગ લળ રહે હૈં. ઈમાન ફરોશોંકી તા'દાદમેં ઈઝાફા હોતા જા રહા હે. ઈસ મસ્લે પર આપકો પરેશાન હોનેકી ઝરૂરત નહીં. હમ દુશ્મનકો કામ્યાબ નહીં હોને દેંગે. પરેશાની હબીબુલ્કુદુસને પૈદા કર દી હે. ઉસ્કા કોઈ સુરાગ નહીં મિલ રહા. ઉસ્કા સિર્ફ લાપતા હો જાના પરેશાનકુન નહીં. હમ એક ઔર ખત્રા મહસૂસ કર રહે હૈં. આપકો મા'લૂમ હે કે હબીબુલ્કુદુસકે માતેહત જિત્ને દસ્તે હૈં, વહ ઉન્હેં ઈત્ના હર દિલ અઝીઝ હે કે સિપાહી ઉસ્કે ઈશારે પર જાને કુર્બાન કરતે હૈં. અગર વહ ખૂદ દુશ્મનસે જા મિલા હે તો યહ ખત્રા હે કે વહ અપને દસ્તોંકો જો ઉસ્કે ઝેરે અષર હે સલ્તનતકે ખિલાફ બગાવત પર આમાદા કર સકતા હે. મૈં ઉસે તલાશ કરનેકી

કોશિશોંસે દસ્ત બર્દાર થા માયૂસ નહીં હુવા. મેં આપસે સિર્ફ યહ ઈજાઝત લેના ચાહતા હૂં કે અગર તલાશકે દોરાન વહ સામને આ જાએ ઔર ઝરૂરત મહસૂસ હો કે ઉસે માર ડાલા જાએ તો ઉસે માર દિયા જાએ ? આપકે કાઈમ મુકામ અમીરે મિસ્રને ઉસ્કી ઈજાઝત નહીં દી. સિર્ફ યહ ઈજાઝત દી હે કે મેં આપકો બરાહે રાસ્ત ખત લિખ કર ઈજાઝત લે લું. અગર મેં ઉસે તલાશ ન કર સકા તો આપ મુઝસે બા'ઝપુર્સ કરેંગે ઔર અગર વહ મેરે હાથસે મારા ગયા તો ભી આપ પસંદ નહીં કરેંગે. ઉસ નાઈબ સાલારકા હમારે દુશ્મનકે પાસ રહના હમારે લિએ બહુત બળા ખત્રા હે."

સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસી વકત કાતિબકો બુલાયા ઔર પૈગામકા જવાબ લિખવાને લગા :

"અઝીઝ અલી બિન સુફયાન ! તુમ પર ખુદાકી રહમત હો. હબીબુલ્કુદુસ પર મુઝે ઈત્ના હી એ'તિમાદ થા જિત્ના તુમ પર હે. જો ઈન્સાન અપના ઈમાન ફરોખ્ત કરને પર આ જાએ વહ ખુદાસે નહીં ડરતા, વહ મુજ જૈસે હકીર ઈન્સાનસે કયૂં ડરેગા. તુમ્હેં ઈસ પર હૈરાન નહીં હોના ચાહિએ કે હબીબુલ્કુદુસ જૈસા ઈન્સાન ભી ધોકા દે સકતા હે. ઈમાન એક કુવ્વત હે મગર યહ હીરે ઔર જવાહિરાતકી તરહ ચમકતા નહીં. ઈસ્મેં ઔરતકે હુસ્નો જમાલકી કશીશ નહીં ઔર ઈમાન તખ્તો તાજ ભી નહીં. જબ ઈન્સાન પર દુન્યાકી લઝ્ઝતોંકા સુરૂર ઔર ઝરો જવાહિરાતકી હવસ પૈદા હો જાતી હે તો ઈમાનસે દસ્ત બર્દાર હોનેમેં કુછ વકત નહીં લગતા.... હબીબુલ્કુદુસકો તલાશ કરનેકી કોશિશ કરો. અગર કભી ઝરૂરત મહસૂસ હો કે ઉસે કત્લ કર દિયા જાએ તો તુમ્હેં મેરી તરફસે ઈજાઝત હે, લેકિન યહ મા'લૂમ કરનેકી કોશિશ કરના કે ઉસે ઈગ્વા તો નહીં કિયા ગયા ? હાલાત તુમ્હારી નઝરમેં હે. જો બેહતર સમઝો વહ કરો. મફાદે સલ્તનત ઔર મઝહબ મુકદ્દમ હે. એક ઈન્સાનકી ઝિંદગી ઔર મૌત ઉસ્કે રાસ્તેકી રૂકાવટ નહીં બન સકતી. જહાં ફૌજકી ઈત્ની ઝિયાદા તા'દાદ મારી જા રહી હે, સિપાહી અપની જાને દે રહે હેં. વહાં એક ગદ્દાર હાકિમકો માર દેનેસે પહલે ઈત્ના ઝિયાદા ન સોચો કે તુમ્હારા કીમતી વકત ઈસ પર સર્ફ હોતા રહે. અલ્લાહસે ગુનાહોંકી બખ્શિશ માંગતે રહો. હમ સબ ગુનહગાર હે. પાક ઝાત સિર્ફ અલ્લાહ ઔર ઉસ્કે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી હે તુમ હક પર હો તો અલ્લાહ તુમ્હારે સાથ હે."

સુલ્તાન અય્યૂબીને પૈગામકે નીચે અપની મુહર લગાઈ ઔર પૈગામ કાસિદકે હવાલે કર દિયા ઔર ઉસ્સે કહા કે વહ રાતભર આરામ કરકે અલસ્સુબહ રવાના

હો જાએ.

વહ તારીખે ઈસ્લામકા પૂરઆશોબ દોર થા. ઈધર સરઝમીને અરબ મુસલમાનોંકે ખૂનસે લાલ હો રહી થી. સલીબી ઔર યહૂદિયોંને મુસલમાનોંમેં ગદ્દાર ઔર સાઝિશી પૈદા કરકે મુસલમાનોંકો ખાનાજંગીમેં ઉલ્ઝા દિયા થા ઉધર મિસ્રમેં યહી કુફ્ફાર મુસલમાન હાકિમોંમેં ગદ્દાર પૈદા કરનેકી કોશિશોંમેં મસ્રૂફ થે લોગોંમેં સુલ્તાન અય્યૂબીકી હુકૂમતકે ખિલાફ નફરત પૈદા કર રહે થે ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજ પર બળે હી શર્મનાક ઈલ્ઝામાતકી તશ્હીર કર રહે થે. ઉન્હોંને યહ મુહિમ ઝમીનદોઝ તરીકેસે ચલા રખ્ખી થી. અલી બિન સુફયાન ઔર કાહિરાકા કોતવાલ ગયાષ બિલ્બીસ ઈસ મુહિમકે અષ્રાત ઝાઈલ કરને ઔર મુજરિમોંકો પકળનેમેં સરગર્મ રહતે થે.

એક નાઈબ સાલારકા ગાઈબ હો જાના મા'મૂલી વાકિઆ નહીં થા મગર ઉસ્કા કુછ ભી સુરાગ નહીં મિલ રહા થા. હબીબુલ્કુદુસકે મુતા'લ્લિક કોઈ સોચ ભી નહીં સકતા થા કે વહ ભી ગદ્દારીકા મુર્તકિબ હો સકતા હે લેકિન ઉસ દોરમેં ગદ્દારી એક આમસી ચીઝ બનકે રહ ગઈ થી. હબીબુલ્કુદુસ લાપતા હુવા તો સબને યહી કહા કે વહ કોઈ ફરિશ્તા તો નહીં થા. ઉસ્કી તીન બીવિયાં થી ઔર યહ કોઈ મઅયૂબ અમ્ર નહીં થા. ઉસ્કી હેષિયતકે હાકિમોંને ચાર ચાર બીવિયાં રખ્ખી હૂઈ થી. હબીબુલ્કુદુસકી ઝિંદગીમેં શરાબ ઔર રાગ રંગકા ઝર્રા ભર દખલ ન થા. સૌમો સલાતકા પાબંદ થા ઔર મૈદાને જંગમેં દુશ્મનકે લિએ સરાપા કહર. શુજાઅતકે અલાવા ફન્ને હર્બો ઝર્બમેં મહારત રખતા થા. જંગી મન્સૂબાબંદી ઐસી કે કમસે કમ નફરીસે કષીર તા'દાદ દુશ્મનકા સત્યાનાસ કર દેતા થા.

ઉસ્કી સબસે બળી ખૂબી યહ થી કે અપને દસ્તોંમેં હર દિલ અઝીઝ થા. ઉસ્કી માતેહત જો કમાનદાર ઔર સિપાહી થે ઉન્કે લળનેકા અંદાઝ યહ હોતા થા જૈસે વહ હુકમસે નહીં અકીદતસે લળ રહે હૈં. બા'ઝ ઔકાત તો યહ ગુમાન હોતા થા કે યહ દસ્તે ઉસ્કી ઝાતી ફૌજ હે ઔર યહ સુલ્તાન અય્યૂબીકે હુકમસે નહીં હબીબુલ્કુદુસકે ઈશારે પર હી લળતે હૈં. ઉન્કી તર્બિયત ઉસ્ને ઈત્ની સખ્ત કર રખ્ખી થી ઔર ઉન્હેં ઈત્ની જંગી મશ્કેં કરાતા થા કે આજકી ઝુબાનમેં યહ "કેકટ્રુપ્સ" બન ગએ થે. ઉન્કી નફરી તીન હઝાર પ્યાદા ઔર દો હઝાર સવાર થી. તીરંદાઝીમેં ઈત્ને માહિર જૈસે અંધેરેમેં આવાઝ પર તીર ચલાએં તો તીર બોલનેવાલેકે મુંહમેં લગે.

અલી બિન સુફયાન જાસૂસી ઔર સુરાગ રસાનીકા માહિર થા. ગયાષ

બિલ્બીસ કોતવાલ થા ઔર સોલ ઈન્ટેલિજન્સમેં મહારત રખતા થા. ઈન દોનોંકી રાય યહ થી કે હબીબુલ્કુદુસકો દુશ્મનને ઉસ્કી ઉસી ખૂબીકી વજહસે અપને જાલમેં લિયા હે કે વહ અપને પાંચ હઝાર નફરીકે દસ્તોંકો બાગી કર સકેગા. પાંચ હઝાર નફરી નહીં થી. ઈન દસ્તોંકો નિહત્તા કર દેનેકી ભી તજવીઝ પેશ હૂઈ થી જો અલી બિન સુફયાન ઔર ગયાષ બિલ્બીસને યહ દલીલ દે કર મુસ્તરદ કર દી થી કે ઈસ તરહ યહ બાગી ન હૂએ તો ભી બાગી હો જાએંગે. ઉસ્કે બજાએ ઉન્હોંને ઈન દસ્તોંમેં કિસી ન કિસી બહરૂપમેં અપને જાસૂસ છોળ દીએ થે જો બારાકોંમેં સિપાહિયોંકી ગપશપ સુનતે રહતે થે. કમાનદારોં પર ભી ઉન્કી નઝર થી.

ગહરી નઝર હબીબુલ્કુદુસકે ઘર પર રખ્ખી ગઈ થી. ઉન્કી તીન બીવિયોંમેં એકકી ઉમ્ર તીસ ઔર ચાલીસકે દરમિયાન થી ઔર દો ચોબીસ પચ્ચીસ સાલકી થી. ઉન્સે પૂછા ગયા. ઉન્હોંને ઈત્ના હી બતાયા થા કે એક શામ ઉસ્કે પાસ દો આદમી આએ થે. હબીબુલ્કુદુસ ઉન્કે સાથ નિકલ ગયા થા ફિર વાપસ નહીં આયા. મુલાઝિમોંસે ભી બહુત ગહરી તફતીશ કી ગઈ. ઉન્સે ભી કુછ સુરાગ ન મિલા. બીવિયોંકે મુતા'લ્લિક દરેપર્દા મા'લૂમ કિયા ગયા. ઉન્મેં કોઈ ભી મશ્કૂક નહીં થી. સિર્ફ ઈત્ના પતા ચલા કે છોટી ઉમ્રકી દો બીવિયોંમેંસે એકકે પાસ જિસ્કા નામ ઝોહરા થા ઉસે સબસે ઝિયાદા પ્યાર થા. યહ ઉસ્કે એક સવાર દસ્તેકે કમાનદારકી બેટી થી.

ઈસ કમાનદારસે પૂછા ગયા કે ઉસ્ને અપની ઉમ્રકે આદમીકો અપની જવાન બેટી ક્યૂં દી થી ? ક્યા હબીબુલ્કુદુસને ઉસે માતેહત સમઝ કર મજબૂર કિયા થા ?

"નહીં" કમાનદારને જવાબ દિયા "નાયબ સાલાર હબીબુલ્કુદુસ ઈસ્લામ ઔર જિહાદકે ઈત્ને હી મતવાલે હે જિત્ના મેં હૂં. મેંને ઉન્કે સાથ લળાઈયાં લળી હે. વહ કહા કરતે થે કે મોમીનકી તલ્વાર નિયામસે નિકલ આએ તો નિયામમેં ઉસ વકત તક નહીં આની ચાહિએ જબ તક દુશ્મનકા એક ભી સિપાહી સામને મૌજૂદ હો ઔર વહ કહા કરતે થે કે કુફ્રકા ફિત્ના ખત્મ હોને તક જિહાદ જારી રહતા હે. ગદ્દારોંસે વહ ઈત્ની નફરત કરતે થે કે એક સર્હદી લળાઈમેં સૂડાનિયોંને અચાનક હમ્લા કિયા તો હમારે દો સવાર ભાગ ઉઠે. નાયબ સાલારને દેખ લિયા. ઉન્હેં પકળનેકા હુકમ દિયા. ઉન્હેં પકળ લાએ. નાયબ સાલારને ઉન્સે કુછ પૂછે ઔર કહે બગૈર ઉન્હીંકે ઘોળોંકે પીછે અપને હાથોં બાંધા ઔર ઘોળોં પર દો સવાર બિઠા કર હુકમ દિયા કે ઘોળે દોળાઓ ઔર રૂકો ઉસ વકત જબ ઘોળે ખૂદ થક કર રૂક જાએં...."

જબ ઘોળે વાપસ આએ તો ઉન્કા પસીના બહ રહા થા ઔર સાંસ લેના

મુશ્કીલ હો રહા થા. ઉન્કે પીછે બંધે હૂએ સિપાહિયોંકા યહ હાલ થા કે ઉન્કે જિસ્મ પર કપળે નહીં થે ઔર ઉન્કી ખાલેં ઉતર ગઈ થી. જિસ્મ પર ગોશ્ત ભી પૂરા નહીં થા. લળાઈ ઈસ તરહ ખત્મ હો ગઈ થી કે સૂડાનિયોંમેંસે ઝિયાદાતર મારે ગએ, કુછ પકળે ગએ ઔર બાકી ભાગ ગએ. હબીબુલ્કુદુસને તમામ દસ્તેકો ઈકટ્ઠા કરકે ઈન સિપાહિયોંકી લાશેં દિખાઈ ઔર કહા અલ્લાહકી રાહમેં લળનેસે ભાગનેવાલોંકી યહ સઝા દુન્યવી હે, અગલે જહાનમેં ઉન્કે જિસ્મ સાલિમ હોંગે ઔર ઉન્હેં દોઝખમેં ફેંક દિયા જાએગા....

"હમ સબ જિહાદ ઔર શહાદતકે જઝબેસે સરશાર હે. એક રોઝ મેરી બેટી મેરે સાથ થી. મેને અપની બેટીકો ભી વહી તર્બિયત દે રખ્ખી હે જો બાપને મુઝે દી થી. મેરા એક બેટા ઈસ વકત સુલ્તાનકી ફૌજકે સાથ શામમેં હે. મેં અપની બેટીકો બતાયા કરતા થા કે હમારે નાયબ સાલાર હબીબુલ્કુદુસ સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી જૈસે મુજાહિદ હે. મેરી બેટીકો નાયબ સાલારને ઉસ રોઝ દેખ લિયા ઔર પૂછા કે યહ કોન હે મેને બતાયા કે મેરી બેટી હે ઔર યહ મુજાહિદા હે. બહુત દિનો બાદ ઉન્હોંને મુઝે કહા કે વહ ઉસ્કી બેટીકે સાથ શાદીકા ઈરાદા રખતે હેં. મેને અપની બેટીકી માંસે બાત કી તો ઉસ્ને કહા કે બેટી પહલે હી કહતી હે કે વહ કિસી ઐસે આદમીકે સાથ શાદી કરના ચાહતી હે જો ઈસ્લામકી પાસબાનીમેં અપની જાનકી બાઝી લગાનેવાલા હો. ઈસ તરહ મેંને બળી ખૂશીસે અપની બેટીકી શાદી નાયબ સાલારસે કર દી ઔર મેરી બેટીને ઉન્હેં દિલી તૌર પર કબૂલ કર લિયા. અબ સુના હે કે વહ લાપતા હે. મેં આપકો યકીનકે સાથ કહતા હૂં કે ઉસકે મુતા'લ્લિક અગર દિલસે કિસીકો રંજ હે તો વહ સિર્ફ મેરી બેટી હે. વહ ઈસીકો ઝિયાદા ચાહતે થે. બાકી વહ બીવિયાં કહતી હે કે યહ મર ગયા તો કિસી ઔર કે સાથ શાદી કર લેંગે."

"મુઝે અબ યકીનસા હોને લગા હે કે ઉસ્કા દિમાગ હમારે કબ્ઝેમેં આ ગયા હે" યહ આવાઝ કાહિરાસે બહુત દૂર ખંડરોંસે ઉભરી થી જહાં કિસી ફિરઔનને અપને ઝમાનેમેં મહલ બનાયા થા. ઉસ જમાનેમેં યહ જગા બહુત ખૂબસૂરત ઔર સરસબ્ઝ હોગી. ઈલાકા પહાળી થા ઔર દરિયાએ નીલકે કિનારે પર થા. પહાળિયોં પર દરખ્ત ઔર સબ્ઝા થા ઔર વહાં દરિયા કુછ અંદરકો આ જાતા થા. કિસી ફિરઔનને યહ મહલ બનાયા થા. સુલ્તાનકે દોરમેં યહ ડરાવના ખંડર બન ચુકા થા. દીવારેં ઔર સૂતુનો પર ઘાસ ઉગી હૂઈ થી. ચીલો જિત્ને બળે ચિમગાડરોંકે

સિયાહ બાદલ ઈસ ખંડરમેં સીમટે રહતે થે. ખંડરોંકે બરામદો ઔર કમરોંમેં ઈન્સાની હડ્ડિયાં ઔર ખોપળિયાં બીખરી હૂઈ થી. ઉસ દોરકે હથિયાર ભી ઈધર ઉધર પળે નઝર આતે હૈં. ઉધર અબ કોઈ નહીં જાતા થા. મશ્હૂર હો ગયા થા કે વહાં જિન્નોં, ચુળેલો ઔર બદરૂહોંકા બસેરા હે જો ઝિંદા ઈન્સાનોંકા શિકાર કરતી હૈ.

ઈસ હોલનાક ખંડરમેં જિસ્કે મીલોં દૂરસે ભી કોઈ નહીં ગુઝરતા થા, એક આદમી કહ રહા થા કે મુઝે અબ યકીનસા હોને લગા હે કે ઈસ્કા દિમાગ હમારે કબ્ઝેમેં આ ગયા હે. ફિર ઉસ્ને કહા "નહીં આએગા તો યહાંસે ઝિંદા નહીં નિકલેગા."

"હમ ઉસે ઈસ લિએ નહીં લાએ કે યહાં લા કર ઉસે કત્લ કર દે" દૂસ્રેને કહા "અગર કત્લ કરના હોતા તો ઉસે ઉસ્કે ઘરસે ઉઠાને ઔર ઉસે ઈત્ને દૂર લાનેકે બજાએ વહીં કત્લ કર દેતે ? ઉસે ઈસ કામકે લિએ તય્યાર કરના હે જિસ્કે લિએ ઉસે લાએ હૈં."

"હશીશ અપના કામ કર રહી હે."

"તુમ કિસીકો નશા પિલા કર ઉસ્સે ઐસી બાતેં કરા સકતે હો જિન્કા ઉસ્કી અકલકે સાથ કોઈ તા'લ્લુક નહીં હોતા. હશીશસે તુમ કિસીકે ઈમાન ઔર નઝરીએકો નહીં બદલ સકતે. યહ શખ્સ પાંચ હઝાર નફરીકી જંગી કુવ્વતકા હામિલ હે. હમેં સિર્ફ ઉસે નહીં ઉસ્કી પૂરી નફરીકો અપને હાથમેં લે લેના ઔર ઉસે મિસ્રકી ફૌજકે ખિલાફ લળાના હે, ફિર મિસ્ર હમારા હોગા ઔર ફિર સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકી હાલત ઉસ શેર જૈસી હોગી જો બહુતસે શિકારિયોંકે ઘેરેમેં હોગા. વહ સબકો ચીર ફાળ દેનેકો જપટેગા મગર ઉસે સિર્ફ મૌત મિલેગી.... અગર સુલ્તાન અય્યૂબીકા નાયબ સાલાર હબીબુલ્કુદુસ અપને દસ્તોંકો ઈશારા કર દે તો વહ કુછ સોચે બગૈર ઉસ્કા હુકમ માનેંગે."

હબીબુલ્કુદુસ ઉસી ખંડરકે એક કમરેમેં બેઠા થા જિસે સાફ કર લિયા ગયા થા. ઉસ્કે નીચે નરમ ગદ્દે બીછે હૂએ ઔર ઉસ્કે પીછે ગોલ તકીયે થે. આસાઈશકા સારા સામાન મૌજૂદ થા. ઉસ્કે સામને એક આદમી બેઠા થા જિસ્ને ઉસ્કી આંખોમેં આંખે ડાલ રખ્ખી થી ઔર વહ કહ રહા થા "મિસ્ર મેરી મમ્લકત હે. સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ઈરાકી કુર્દ હે. ઉસ્ને મેરી મમ્લકત પર કબ્ઝા કર રખ્ખા હે. સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને મેરી મમ્લકતકી હસીન લળકિયોંસે અપના હરમ ભર રખ્ખા હે. મેરે પાંચ હઝાર જાંબાઝ પૂરે મિસ્ર પર કબ્ઝા કર લેંગે."

હબીબુલ્કુદુસકે હોટોં પર મુસ્કુરાહટ થી. ઉસ્કે ચેહરે પર રોનક થી. વહ બળ ...ાનેકે લેહજેમેં કહને લગા "મેરી તલ્વાર કહાં હે ? મેરા ઘોળા તય્યાર કરો. મૈં

સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો કત્લ કરૂંગા. મેરે પાંચ હઝાર જાંબાઝ એક દિનમેં મિસ્રકી ફોજસે હથિયાર ડલવા લેંગે.''

''સલીબી મેરે દોસ્ત હે'' ઉસ આદમીને ઉસ્કી આંખોમેં આંખે ડાલે હૂએ કહા ''વહ મેરી મદદકો આએંગે. દોસ્ત વહ જો બૂરે વકતમેં મદદ દે.''

''મેરી તલ્વાર કહાં હે ?'' હબીબુલ્કુદુસ ઝરા સાફ આવાઝમેં બોલને લગા ''મિસ્ર બહુત ખૂબસૂરત હો ગયા હે. મિસ્રકી લળકિયાં ઝિયાદા હસીન હો ગઈ હે. મિસ્ર મેરા હે. મિસ્ર મેરા હે.''

એક લળકી અંદર આઈ જિસ્કા લિબાસ ઐસા થા કે બરહના લગતી થી. ઉસ્કે બાલ મુલાયમ ઔર ખૂલે હૂએ થે. ઉસ્કા જિસ્મ હલ્કે ગુલાબી રંગકા ઔર સુડોલ થા વહ હબીબુલ્કુદુસકે સાથ લગ કર બેઠ ગઈ. ઉસ્ને અપના એક બાઝૂ હબીબુલ્કુદુસકે કંધો પર ડાલ દિયા. હબીબુલ્કુદુસ અપના ગાલ ઉસ્કે રેશ્મી બાલોંસે મસ કરને લગા. ઉસ્ને મખ્મૂર લેહજેમેં કહા ''મિસ્ર બહુત હસીન હો ગયા હે.''

લળકી એક તરફ હટ ગઈ ઔર બોલી ''લેકિન મુઝ પર સુલ્તાન અય્યૂબીકા કબ્ઝા હે.''

હબીબુલ્કુદુસને લપક કર ઉસે અપને બાઝૂઓંમેં લે લિયા ઔર અપને કરીબ ઘસીટ કર બોલા ''તુમ પર કોઈ કબ્ઝા નહીં કર સકતા. તુમ મેરી હો, મિસ્ર મેરા હે.''

''જબ તક સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ઝિંદા હે જબ તક મિસ્ર પર ઉસ્કી બાદશાહી હે, ન મેં તુમ્હારી હૂં ન મિસ્ર તુમ્હારા હે.''

''મેં ઉસે કત્લ કર દૂંગા.'' હબીબુલ્કુદુસને કહા ''મેં ઉસે કત્લ કર દૂંગા.''

''રૂક જાઓ.'' એક સખ્ત ગુસ્સેલી આવાઝ કમરેમેં ગુંજી. યહ એક સલીબી થા જો મિસ્રી ઝુબાન બોલ રહા થા યહ વહી થા જિસે ખંડરમેં કિસી દૂસરી જગા એક મિસ્રી બતા રહા થા કે અબ યકીન હોને લગા હે કે ઈસ શખ્સ (હબીબુલ્કુદુસ)કા દિમાગ હમારે કબ્ઝેમેં આ રહા હે ઔર ઉસ્ને કહા થા કે ઈસે હશીશકે નશેકે બગૈર અપને કામમેં લાના હે. વહ ઈસ કમરેમેં આયા જહાં હબીબુલ્કુદુસકો હશીશકે નશેકે ઝેરે અસર અપને રંગમેં રંગનેકી કોશિશ કી જા રહી થી. ઉસ્ને ગુસ્સેસે કહા ''તુમ હસન બિન સબાહકે પુજારી હશીશ ઔર ખુફયા કત્લકે સિવા કુછ ભી નહીં જાન્તે લળકીકો ઉસ્કે પાસ રહને દો ઔર તુમ મેરે સાથ આઓ.''

વહ ઈસ આદમીકો અપને સાથ લે ગએ. બાહર લે જા કર ઉસે કહા ''અબ ઉસે હશીશ ન દેના. ઈસ્કા નશા ઉતર જાને દો. હમેં ઉસ્કે હાથોં સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો

કત્લ નહીં કરાના. હમેં ઈસ્કે દસ્તોંકો બગાવત પર આમાદા કરના હે. મેં બહુત દેરસે પહુંચા વર્ના ઈસ્કા યહ હાલ ન હોને દેતા. હોશમેં રખ કર ઉસે સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા દુશ્મન બનાના હે. તુમ લોગોંને ઉસે જિસ ખૂબીસે ઈગ્વા કિયા હે ઉસ્કી મેં દિલસે તારીફ કરતા હૂં ઔર ઉસ્કી તુમ્હેં ઈત્ની કીમત દી જા રહી હે જો પહલે તુમ્હેં કહીંસે નહીં મિલી હોગી મગર તુમને ઈસે હશીશ દે દે કર હમારા કામ મુશ્કીલ બના દિયા હે. ઈસે અબ વહ સુફૂફ ઔર શરબત દો જિસ્સે નશેકા અષર ઉતર જાતા હે.''

સલીબિયોંકી જાસૂસી ઔર તખ્રીબકારી ઔર મુસલમાન નૌજવાનોંકી કિર્દારકુશીકે તરીકે અનાળિયોંવાલે નહીં થે. ઉન્કે ઉસ ફનકે માહિરીન ઈન્સાની ફિત્રતકી કમઝોરિયોં ઔર મુતાલબાતસે અચ્છી તરહ વાકિફ થા. ઉન્કી નિગાહ સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજ ઔર ઈન્તિઝામિયાકે હર અફસર પર થી. ઈધર અરબકે ઉમરા વુઝરા ઔર મુખ્તલિફ રિયાસતોંકે મુસલમાન હુકમરાનોંકી ખામિયોંસે ભી વહ આગાહ થે. ઉન્કી કોશિશ યહ હોતી થી કે ઝિયાદાસે ઝિયાદા હુકમરાન ઔર હાકિમ ઉન્કે ઝેરે અષર હો જાએ ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીકે ખિલાફ લળને પર આમાદા હો જાએં. યહૂદી અપની દૌલત ઔર અપની લળકિયોંકી સૂરતમેં ઉન્કી પૂરી મદદ કરતે થે. ઈન કુફ્ફારકે માહિરીનને મુસલમાન હુકમરાનોં વગૈરહકો ચંદ એક ઝુમરોંમેં તકસીમ કર રખ્ખા થા.

એક ઝુમરેમેં ઉન્હેં રખ્ખા ગયા થા જો એક દો ખૂબસૂરત ઔર શોખ લળકિયોં, શરાબ ઔર ઝરો જવાહિરાતકે બદલે અપના ઈમાન બેચ ડાલતે થે. દૂસ્રે ઝુમરેમેં વહ થે જો અપની અલગ રિયાસત બના કર ઉન્કે ખૂદમુખતાર બાદશાહ બનનેકે ખ્વાબ દેખા કરતે થે. તીસ્રેમેં વહ થે જો મુલ્કો મિલ્લતકે વફાદાર ઔર પક્કે મુસલમાન થે ઉન્મેંસે સલીબી યહ દેખતે થે કે કોન અષરો રૂસૂખવાલા હે જિસે હાથમેં લિયા જાએ તો વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકી ખુફયા પોલીસિયોં ઔર પ્રોગ્રામોસે કબ્લ અઝ વકત ઈત્તિલાઆત દે સકતા હો ઔર ઉન્મેં કોન ઐસા હે જિસ્કા ફૌજકે કુછ હિસ્સે પર અષર હો ઔર વહ ઈસ હિસ્સેકો અપની સલ્તનતકે ખિલાફ બાગી કર સકતા હો. ઈન પક્કે દીનદારોં ઔર મુજાહિદોંકો હાથમેં લેનેકે લિએ ઉન્કે પાસ કુછ તરીકે થે જિન્મેં એક ઈગ્વા કરના ઔર ઉસે અપના ઈત્તિહાદી બનાના થા. એક તરીકા કત્લકા ભી થા લેકિન કત્લ કમ હી કરાએ જાતે થે. અગર ઝરૂરત પળે તો કત્લ હસન બિન સબાહકે પેશાવર કાતિલોંસે કરાયા જાતા થા.

નાઈબ સાલાર હબીબુલ્કુદુસ ઐસા હાકિમ થા જિસે કત્લ કરાનેસે કુછ હાસિલ નહીં હો સકતા થા. ઉસે હાથમેં લેના થા. જૈસા કે બતાયા જા ચુકા હે કે મિસરકી ફૌજકી પાંચ હઝારકી નફરી ઉસ્કી મુરીદ થી. સલીબિયોંકે મુસલમાન એજન્ટોંને ઉન્હેં બતાયા થા કે યહ શખ્સ ઈમાન નહીં જાન દેનેવાલા હે ઔર ઉસ્મેં ઈત્ના શદીદ જઝબા ઔર ગૈરમા'મૂલી અહલિયત હે કે અગર ઉસે અપને ઈન્હીં દોસ્તોંકે સાથ એક લાખકે લશ્કરકે ખિલાફ લળાયા જાએ તો શામકા સૂરજ ઈત્ની જલ્દી ઉફકમેં નહીં ગિરેગા જિત્ની જલ્દી ઉસ્કે આગે દુશ્મનકી લાશેં ઔર હથિયાર ગિરેંગે.

સલીબીયોંને તજુર્બા કર લિયા થા. વહ ઈસ તરહ કે ઉન્હોંને કભી ઉસ્કે પાસ કોઈ નૌજવાન ઔર ગૈરમા'મૂલી તૌર પર ખૂબસૂરત લળકી એક નાદાર, યતીમ ઔર મઝલૂમ લળકીકે બહરૂપમેં મદદ લેનેકે લિએ ભેજી. કભી કિસી લળકીકો કિસી ઔર ઝાતી કામસે ભેજા. ઝિયાફતોં ઔર ખેલ તમાશોંમેં બળી બળી હસીન લળકિયાં ઉસ્કે પીછે ડાલી મગર વહ ઈસ જાલમેં ન આયા જૈસે પથ્થર હો. મિસ્રમેં બગાવત કરાના સલીબિયોંકે લિએ ઝરૂરી હો ગયા થા કયૂંકે સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી શામ ઔર ફલસ્તીનકે ઈલાકોંકે બિખરે હૂએ મુસલમાન ઉમરાકો દલાઈલસે યા તલ્વારસે અપના મુતીઅ બનાતા ચલા જા રહા થા ઔર ઉસ્કે બા'દ ઉસે ફલસ્તીનકા રૂખ કરના થા. ઉસ્કી તવજ્જુહ ફલસ્તીનસે હટાનેકે લિએ એક તરીકા યહ હો સકતા થા કે મિસ્રમેં ઉસ્કી જો ફૌજ હે ઉસે બગાવત પર આમાદા કિયા જાએ.

ઈસ્સે પહલે સલીબી સૂડાનિયોંકો મિસ્રી ફૌજકે ખિલાફ ઈસ્તિ'માલ કરનેકી કોશિશ કર ચૂકે થે. સૂડાની ફૌજને હમ્લા કિયા ભી થા મગર સૂડાની ફૌજમેં અકષરીઅત વહાંકે હબશિયોંકી થી ઔર વહ તવહ્હુમ પરસ્ત થે. દૂસ્રે યહ કે વહ હુજૂમકી સૂરતમેં લળ કર ઔર હુજૂમકી સૂરતમેં ભાગતે થે. સલીબિયોંને ઉન્હેં મિસરકે ખિલાફ હી રખ્ખા, લેકિન લળનેકી ન સોચી. અબ બગાવત મિસ્રકી ફૌજસે હી કરાઈ જા સકતી થી. ઉસ્કે લિએ ઉન્હોંને જો મોઝૂ સાલાર દેખા વહ હબીબુલ્કુદુસ થા. જાસૂસોં ઔર માહિરીનને ઉસ્કે ઈગ્વાકા ફેસ્લા કિયા ઔર હસન બિન સબાહકે ફિર્કેકે ફિદાઈયોંકો મુંહ માંગી ઉજરત દે કર ઉન્સે ઈગ્વા કરા લિયા.

ઈગ્વાકા તરીકા યહ ઈખ્તિયાર કિયા કે એક શામ દો આદમી હબીબુલ્કુદુસકે ઘર ગએ ઔર કિસી ગાંવકા નામ લે કર કહા કે વહાંકી મસ્જિદકી છત બેઠ ગઈ હે ઔર પૂરી મસ્જિદ અઝ સરેનવ તા'મીર કરની હે. ઉન્હોંને કહા કે રાતકો ગાંવકે લોગ જમા હો રહે હેં વહ ભી ચલેં તાકે લોગ દિલ ખોલ કર માલી મદદ દે. ઈસ સિલ્સિલેમેં ઉન્હોંને ઐસી જઝબાતી બાતેં કી કે વહ ઉન્કે સાથ ચલ પળા. શહરસે

બાહર નિકલ ગએ તો ચાર ઔર આદમી મિલે. ઉન સબને ઉસે જકળ લિયા ઔર ઉસ ખંડરમેં લે ગએ. વહાં પહુંચતે હી ઉસે ધોકેમેં હશીશ પિલા દી. સલીબી જો ઈસ્સે બાત કરને ઔર ઉસે અપના હમખયાલ બનાને પર મામૂર થા વહ કિસી ઔર કામસે કહીં ચલા ગયા. ઉસે ઈગ્વા કરનેવાલે ખંડરમેં મૌજૂદ રહે. ખંડરકે એક કમરેમેં ઈસ્કે લિએ આસાઈશકી હર ચીઝ પહુંચા દી ગઈ. દો લળકિયાં ભી થી જો હસીન હોનેકે અલાવા દિલોંકો મોહ લેને ઔર પથ્થર જૈસે પુખ્તા કિર્દારકે આદમિયોંકો ભી હૈવાન બના દેનેકે ફનકી માહિર થી.

ઈન સબકો મા'લૂમ થા કે ઈસ નાઈબ સાલારકો કયૂં ઈગ્વા કિયા ગયા હે. ઉન્હોંને ઈન્આમો ઈકરામકે લાલચમેં અઝ ખૂદ હી ઉસ્કે ઝહનકો અપને મખ્સૂસ તરીકેસે અપને સાંચેમેં ઢાલનેકી કોશિશ શુરૂ કર દી. યહ તરીકા હશીશકી એક ખાસ કિસ્મસે નશા તારી કરનેકા થા જિસ્કે દૌરાન મતલૂબા ફર્દકે ઝહનમેં બાતોંકે ઝરીએ નિહાયત દિલકશ તસવ્વુરાત ડાલે જાતે થે. યહ એક કિસ્મકા હિપ્નોટાઈઝ કરનેકા તરીકા થા. ઉસ્મેં નીમ ઉર્યાં ખૂબસૂરત લળકિયાં ભી ઈસ્તિ'માલ કી જાતી થી. યહ ગિરોહ કઈ દિનોંસે હબીબુલ્કુદુસ પર યહ તરીકા ઈસ્તિ'માલ કર રહા થા ઔર ઉસ્ને ઉન્કે સાથ મતલબકી બાતેં શુરૂ કર દી થી જિન્સે ઉન્હેં ઉમ્મીદ બંધ ચલી થી કે ઉન્હોંને ઉસ્કે દિમાગકો અપને કબ્ઝેમેં લે લિયા હે.

ઉધર કાહિરામેં મિસ્રી ફૌજ ઔર કોતવાલીકે જાસૂસ ઉસ્કી તલાશમેં પરેશાન હો રહે થે. સબકા યહી ખયાલ થા કે વહ સૂડાનિયોં ઔર સલીબિયોંકે પાસ ચલા ગયા હે. અલી બિન સુફયાનકો મા'લૂમ થા કે હબીબુલ્કુદુસકા અષર અપને દસ્તોં પર કિસ કદર ઝિયાદા હે ઈસ લિએ ઉસ્ને મિસરકે કાઈમ મુકામ અમીરકી ઈજાઝતસે સુલ્તાન અય્યૂબીકો ઈત્તિલાઅ દે દી થી. તવક્કુઅ યહી થી કે વહ અપને મોઅતમદ કમાનદારોંકો કોઈ પૈગામ ભેજેગા. જાસૂસોં ઔર સુરાગરસાનોંને હર તરફ નઝર રખ્ખી લેકિન મા'લૂમ યહી હોતા થા કે ઉસ્કા પૈગામ કિસીકી તરફ નહીં આયા. યહ ભી દેખા જા રહા થા કે ઈન દસ્તોંમેંસે કોનસા કમાનદાર ગાઈબ હોતા હે લેકિન ઈત્ને દિનોંમેં કોઈ ભી ગૈરહાઝિર ન હુવા.

ઈત્નેમેં વહ સલીબી ખંડરાતમેં આ ગયા જિસે હબીબુલ્કુદુસકે સાથ બાત ચીત કરની થી. ઉસ્ને પહલા કામ યહ કિયા કે હશીશ રૂકવાઈ ઔર હબીબુલ્કુદુસકા નશા ઉતારા. સલીબીને પૂરી રાત નશેકે અષ્રાત ઉતરનેકા ઈન્તિઝાર કિયા. અગલે રોઝ હબીબુલ્કુદુસકે પાસ બેઠ ગયા. વહ અભી સોયા હુવા થા. ઉસ્કી જબ આંખ

ખુલી તો ઉસ્ને ઈધર ઉધર દેખા ઔર જબ ઉસ્કી નઝર સલીબી પર પળી તો વહ ફૌરન ઉઠ બૈઠા ઔર સલીબીકો બળી ગોરસે દેખને લગા.

"મુઝે અફસોસ હૈ કે ઈન લોગોંને આપકે સાથ બહુત બુરા સુલૂક કિયા હૈ" સલીબીને કહા "આપ ઈત્ને હેરાન ઔર પરેશાન ન હોં. યહ બદબખ્ત આપકો હશીશ પિલાતે રહે ઔર આપકો બળે ખુબસૂરત ખ્વાબ દિખાતે રહે હૈં. આપ હશીશ ઔર ફિદાઈયોંકે ઈસ તરીકેસે યકીનન વાકિફ હોંગે. આપકી તોહિન કી ગઈ હે જિસ્કી મૈં મુઆફી ચાહતા હૂં. મૈં આપકો કોઈ ખ્વાબ નહીં દિખાઉંગા. બળી ખુબસૂરત હકીકત આપકે સામને રખ્ખૂંગા. અપને આપકો કૈદી ન સમઝેં. મૈં આપકા રૂત્બા ઊંચા કરૂંગા. કમ નહીં હોને દૂંગા."

"યહ લોગ ધોકેમેં મુઝે યહાં લે આએ થે." હબીબુલ્કુદુસને કહા "ફિર શાયદ યહ મુઝે કહીં ઔર લે ગએ થે." ઉસ્ને નિગાહેં ઘુમા કર હર તરફ દેખા ઔર હૈરાન સા હોકે બોલા "વહ કોઈ બહુત હી ખુબસૂરત જગહ થી... મુઝે યહાં કોન લાયા હે ?"

"અપને આપકો બેદાર કરેં." સલીબીને કહા "યહ સબ હશીશકા અષર થા. આપ પહલે રોઝસે યહીં હે."

"મુઝે ઈગ્વા કિયા ગયા થા ?" હબીબુલ્કુદુસને હકીકતકો સમઝતે હૂએ ઝરા રો'બસે કહા "તુમ કોન હો ?"

"મૈં આપકા એક મુસલમાન ભાઈ હૂં." સલીબીને કહા "મુઝે આપસે લેના કુછ ભી નહીં કુછ દેના હે."

"અગર મૈં લેનેસે ઈન્કાર કર દૂં તો ?"

"તો ઝિંદા વાપસ નહીં જા સકોગે." સલીબીને કહા "આપ કાહિરાસે ઈત્ની દૂર હે કે આપકો મૈંને આઝાદ કર દિયા તો આપ રાસ્તેમેં મર જાએંગે."

"મુઝે વહ મૌત ઝિયાદા પસંદ હોગી." હબીબુલ્કુદુસને કહા "મૈં અપને દુશ્મનકી કૈદમેં નહીં મરના ચાહતા."

"ન આપ કૈદમેં હે ન મૈં આપકા દુશ્મન હૂં" સલીબીને કહા "ઈન ખબીષોને આપકે સાથ તોહીન આમેઝ સુલૂક કરકે આપકો બદઝન કર દિયા હે. મુઝે આપસે કુછ ઝરૂરી બાતેં કરની હે."

"ઈન બાતોંકે લિએ મુઝે ઈગ્વા કરકે ઈત્ની દૂર લાનેકી કયા ઝરૂરત થી ?"

"અગર મૈં યહ બાતેં કાહિરામેં આપકે સાથ કરતા તો હમ દોનોં કૈદખાનેકે તહખાનેમેં હોતે." સલીબીને કહા "વહાં કદમ કદમ પર અલી બિન સુફયાન ઔર

કોતવાલ ગયાષ બિલ્બીસને જાસૂસ ખળે રખ્ખે હૈં.''

હબીબુલ્કુદુસકા ઝહન સાફ હો ચુકા થા. ઈસ્કા દિમાગ સોચનેકે કાબિલ હો ગયા થા. વહ જાન ગયા કે વહ સલીબી તખ્રીબકારોંકે ચુંગલમેં આ ગયા હે. ઉસ્ને પૂછા ''તુમ સલીબિયોંકે આદમી હો યા સૂડાનિયોંકે ?''

''મેં મિસરકા આદમી હૂં.'' ઉસ્ને જવાબ દિયા ''ઔર આપ ભી મિસ્રી હે. આપ બગદાદી શામી યા અરબી નહીં. મિસર મિસ્રિયોંકા હે. યહ નુરૂદ્દીન ઝંગી ઔર સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે ખાનદાનકી જાગીર નહીં. યહ ઈસ્લામી મુલ્ક હે. યહાં અલ્લાહકી હુકમરાની હોગી ઔર ઉસ્કા ઈન્તિઝામ ઔર કારોબાર મિસ્રી મુસલમાન ચલાએંગે. કયા આપને કભી મહસૂસ નહીં કિયા કે હમ પર હુકૂમત કરનેવાલે બગદાદ ઔર દમિશ્કસે આએ હૈં ઔર ઉન્હોંને મિસરકો શામકે સાથ મિલા કર એક સલ્તનત બના લિયા હે ?''

''તુમ મુઝે મિસરકો સલાહુદ્દીન અય્યૂબીસે આઝાદ કરાને પર ઉકસા રહે હો?''

''મેં જાન્તા હૂં કે આપ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો પૈગમ્બર નહીં તો પીરો મુર્શિદ ઝરૂર સમઝતે હૈં.'' સલીબીને કહા ''મેં ઉસ્કે ખિલાફ કોઈ બાત નહીં કરૂંગા. અય્યૂબીમેં બહુતસી ખુબિયાં હે. મેં ભી ઉસે ઈત્ના હી પસંદ કરતા હૂં જિત્ના આપ કરતે હૈં મગર હમેં યહ સોચના ચાહિએ કે વહ કબ તક ઝિંદા રહેગા. ઈસ્કે બા'દ મિસર ઉસ્કે જિસ ભાઈ યા બેટેકે હાથ આએગા ઉસ્મેં સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકી ખુબિયાં નહીં હોગી. મિસર એક ઔર ફિરઔનકે કબ્ઝેમેં આ જાએગા.''

''મુઝસે તુમ કયા કામ લેના ચાહતે હો ?''

''અગર આપ મેરી બાત સમઝ ગએ હૈં તો મેં આપકો બતા સકતા હૂં કે આપ કયા કર સકતે હે'' સલીબીને જવાબ દિયા ''અગર આપકે દિલમેં શક હે તો મુજસે પૂછેં. પહલે અપના શક રફઅ કરેં. આપ સોચ લે. આપ અભી અભી જાગે હૈં. ઈન બદબખ્તોંકી દી હૂઈ હશીશકા ભી આપ પર અષર હે. મેં આપકે લિએ નાશ્તા ભિજવાતા હૂં. ઈત્ને દિનોં આપકો કિસીને નહાને નહીં દિયા. મેં આપકો એક ચશ્મે પર લે ચલૂંગા.''

વહ ઉઠા ઔર બાહર નિકલ ગયા. થોળી દેર બા'દ એક ઔર આદમી આયા. ઉસ્ને કહા ''મેરે સાથ ચલેં. નાશ્તેસે પહલે નહા લેં.''

ખંડરસે ઉસે કિસી ઉલ્ઝે રાસ્તેસે નિકાલા ગયા જો પહાળિયોંમેં ચલા ગયા

થા. કુછ આગે એક ચશ્મા થા જિસ્કા શફ્ફાફ પાની છોટેસે કુદરતી તાલાબમેં જમા હો રહા થા. વહ પહાળિયોંસે ઘુમ કર ચશ્મેકી તરફ ગએ તો વહાં દો લળકિયાં બિલ્કુલ નંગી નહા રહી થી ઔર એક દૂસ્રી પર હાથોંસે પાની ફેંક રહી થી. હબીબુલ્કુદુસ રૂક ગયા ઔર ઉસ્ને મુંહ દૂસ્રી તરફ ફેર લિયા. લળકિયાં ચીખતી ભાગ ઉઠી. ઉસ વિરાનેમેં ઉસે હસીન ઔર બર્હના લળકિયાં જિન્ન ઔર ચુળેલે લગતી થી. હબીબુલ્કુદુસને ઈધર ઉધર દેખા. હર તરફ પહાળિયાં થી. ઉસ્ને પીછે દેખા. ખંડર એક પહાળીકે પીછે આ ગયા થા. ઉસ્કે સાથ જો આદમી આયા થા વહ ઉસ્કે આગે આગે જા રહા થા.

હબીબુલ્કુદુસને લપક કર એક બાઝૂ ઉસ્કી ગરદનકે ગિર્દ લપેટ દિયા ઔર બાઝૂકા શિકંજા તંગ કરકે ઉસ્ને દૂસ્રે હાથસે ઉસ્કે પેટમેં પૂરી તાકાતસે તીન ચાર ઘૂંસે મારે. યહ આદમી દમ ઘુટનેસે મર ગયા. હબીબુલ્કુદુસને ઉસે ઘસીટ કર એક ઘની જાળીકે પીછે ફેંક દિયા ઔર ખૂદ ભાગ ઉઠા. ઉસ્ને એક પહાળીમેંસે રાસ્તા દેખ લિયા થા. વહાં પહુંચા તો એક આદમી બર્છી તાને ખળા થા. ઉસ્ને ઈત્ના હી કહા "વાપસ" વહ નિહત્તા થા સર ઝુકા કર પીછેકો મુળા. ચંદ કદમ હી ચલા હોગા તો સલીબી ઉસ્કે સામને આન ખળા હુવા. વહ મુસ્કુરા રહા થા.

"મેં આપકો દાનિશમંદ સમઝતા હૂં." સલીબીને કહા "આપ ઈસ ઈલાકેસે નિકલ નહીં સકતે. અહમક ન બને નહા લે. મેરે સાથ આએં."

વહ ઝીલસે નહા કર નિકલા ઔર કપળે પહને. સલીબી ઉસે અપને સાથ લે આયા. રાસ્તેમેં ઉસ્ને સલીબીસે પૂછા "યહ લળકિયાં તુમ્હારે સાથ હે ?"

"ઈસ વીરાનેમેં ઐસી રોનક સાથ રખના ઝરૂરી હે." સલીબીને કહા "કયા આપકો તીન બીવિયાં નહીં ?.... અગર આપકો ઉન્કે સાથ દિલચસ્પી નહીં તો ન સહી. અગર આપ તન્હાઈ યા ગબરાહટ મહસૂસ કરેં તો ઈન લળકિયોંમેંસે કિસીકો ભી અપને સાથ રખ સકતે હો."

ઈત્નેમેં એક લળકી નાશ્તા લે કર આઈ. હબીબુલ્કુદુસ ઉસે દેખતા હી રહા. લળકી ઉસ્કે પાસ બેઠ ગઈ ઔર સલીબી બાહર નિકલ ગયા. લળકીને બાતોં ઔર અદાઓંસે ઉસ પર તિલિસ્મ તારી કર દિયા. બહુત દેર બા'દ જબ સલીબી વાપસ આયા ઔર લળકી ચલી ગઈ તો હબીબુલ્કુદુસકો અફસોસસા હુવા.

"આપ આઝાદ મિસરકે સાલારે આ'લા હોંગે." સલીબીને ઉસે કહા "આપકે દસ્તોંમેં જો તીન હઝાર પ્યાદે ઔર દો હઝાર સવાર હે વહ આપકે મુરીદ હેં આપ ઉન્કી મદદસે મિસરકી હુકૂમત પર કબ્ઝા કર સકતે હેં."

"સલાહુદીન અય્યૂબી હમ્લા કરેગા તો કયા મેં ઈન્હીં દસ્તોંસે મિસરકો ઉસ્સે બચા લૂંગા ?"

"સૂડાની મુસલમાન જો કભી મિસરકી ફૌજમેં હુવા કરતે થે હમારે સાથ હોંગે" સલીબીને કહા "સલાહુદીન અય્યૂબીકી ફૌજમેં જો મિસ્રી હે ઉન તક હમ ખબર પહુંચાએંગે કે યહ ખાનાજંગી નહીં બલ્કે મિસ્રી મિસરકો આઝાદ કરાનેકે લિએ લળ રહે હેં. આપ અપને દસ્તોંસે બગાવત કરાએ. આપકો જંગી તાકત દેના હમારા કામ હે."

ઉસ આદમીને લંબી તફસીલસે ઉસે અપના મન્સૂબા બતાયા. હબીબુલ્કુદુસ અબ ઈન્કાર નહીં કર રહા થા બલ્કે યૂં સવાલ કર રહા થા જૈસે વહ કાઈલ હો ગયા હો.

"મેં વાપસ કાહિરા નહીં જાઉંગા તો બગાવત કૈસે કરાઓંગે ?" હબીબુલ્કુદુસને પૂછા.

"આપ વાપસ નહીં જાએંગે" સલીબીને કહા "આપ યહીંસે અપને કાબિલ એ'તિમાદ સાથિયોંકો પૈગામ દેંગે. ઉસ્કા ઈન્તિઝામ હમ કરેંગે.... આપને હમારે એક કીમતી આદમીકો માર ડાલા હે. હમ આપકો કત્લ કર સકતે હે. હમારે બાઝૂ ઈત્ને લંબે હેં કે આપકે ખાનદાનકે બચ્ચે બચ્ચેકો કત્લ કર સકતે હે. અગર આપને હમેં ધોકા દિયા તો હમ ઐસા કરકે દિખા ભી દેંગે."

"ફિર મુઝે યહાં લંબે અર્સેકે લિએ રહના ભી પળેગા" હબીબુલ્કુદુસને કહા.

"કુછ અર્સા તો લગેગા." સલીબીને જવાબ દિયા.

"મેરી એક ઝરૂરત પૂરી કર દો" હબીબુલ્કુદુસને કહા "તુમને મુઝે દો લળકિયાં પેશ કી હે. મેં ગુનાહસે બચના ચાહતા હૂં. ઐસા ભી હો સકતા હે કે મેં ઈત્ની હસીન લળકીમેં ઉલઝ કર અપના અસલ મકસદ ભૂલ જાઉં. ઉસ્કે બજાએ યહ ઈન્તિઝામ કર દો કે મેરી સબસે છોટી બીવીકો જિસ્કા નામ ઝોહરા હે, યહાં લે આઓ. ઉસે પૈગામ રસાનીકે લિએ ભી ઈસ્તિ'માલ કર સકૂંગા."

"ફિર મુજ પર એ'તિમાદ કરો." હબીબુલ્કુદુસને કહા "મુઝે કાહિરા પહુંચા દો. મેં એક માહકે અંદર બગાવત કરા દૂંગા."

"યહ નહીં હો સકતા" સલીબીને કહા "મોહતરમ ! હમ જો કુછ કર રહે હેં, વહ મિસરકે મફાદમેં હે ઔર ઉસ્મેં આપકા ભી ફાઈદા હે. મેં યા મેરી તંઝિમકા કોઈ ભી ફર્દ મિસરકા હુકમરાન બનનેકા ખ્વાબ નહીં દેખ રહા. આપ સમઝનેકી કોશિશ કરેં."

"મૈં સમઝ ગયા હૂં." હબીબુલ્કુદુસને કહા "ઔર મૈં સોચ સમઝ કર બાત કર રહા હૂં. મેરી બીવી ઝોહરા તક મેરા પૈગામ પહુંચાઓ કે મેરે પાસ આ જાએ. જો કામ વહ કર સકતી હે વહ કોઈ ઔર નહીં કર સકતા. ઉસ્કે આનેકે બા'દ દેખૂંગા કે ઈસ મન્સૂબેકો કિસ તરહ કામ્યાબ બનાયા જા સકતા હે."

વહ એક ભિકારન થી જિસ્ને ઝોહરાકો રાસ્તેમેં રોક લિયા થા. દો તીન દિનોંસે દેખ રહી થી કે ઝોહરા હબીબુલ્કુદુસકે ઘરસે હર રોઝ બા'દ દોપહર અપને માં બાપકે ઘર જાતી હે. ભિકારનને ઉસ્કે આગે હાથ ફેલા કર કહા "નાયબ સાલાર હબીબુલ્કુદુસને આપકો બુલાયા હે. યહ ઉન્કે હાથકી તહરીર હે" ઝોહરાને કાગઝ હાથમેં લે કર તહરીર પળ્હી. યહ ઉસ્કે ખાવિંદકે હાથકી થી. ભિકારનને કહા "વહ જહાં કહીં ભી હે ખૂદ ગએ હૈં. ઈત્ને બળે આદમીકો કોઈ ઉઠા કર નહીં લે જા સકતા. વહ સિર્ફ આપકો ચાહતે હૈં ઔર કહતે હૈં કે ઝોહરાકે બગૈર મૈં ઝિંદા નહીં રહ સકતા.... ઔર મૈં આપકો યહ ભી બતા દૂં કે આપને મુઝે પકળવાનેકી કોશિશ કી યા કોતવાલકો ઈત્તિલાઅ દી તો દોનોંકો કત્લ કર દિયા જાએગા. હબીબુલ્કુદુસકે પાસ આપકા જાના ઝરૂરી હે."

"મૈં તુમ પર કિસ તરહ એ'તિબાર કર લૂ ?" ઝોહરાને પૂછા.

"મૈં ભિકારન નહીં." ઔરતને જવાબ દિયા "યહ મેરા બહરૂપ હે. મૈં ભી આપકી તરહ શહઝાદી હૂં. હમારા મકસદ નેક ઔર મુકદ્દસ હે આપ દિલમેં કોઈ વહમ ન રખ્ખે."

ઈસ ઔરતને ઔર ભી બહુતસી બાતેં કી જિન્સે ઝોહરા મુતા'સ્સિર હો ગઈ. ઉસ્ને ઈસ ઔરતકે કહનેકે મુતાબિક રાતકો એક જગા ચોરી છુપે પહુંચનેકા વા'દા કર દિયા. ઉસ્ને ઈસ ડરસે કિસીસે ઝિક્ર ન કિયા કે ઈસ ઔરતને કહા થા કે ઉસ્કી ઔર ઉસ્કે ખાવિંદકી ઝિંદગી ઔર મૌતકા ઔર મિસરકી આઝાદી ઔર ગુલામીકા સવાલ થા.

ઉસ્સે રાત મુકર્રર કી હૂઈ જગા ઝિયાદા ઈન્તિઝાર ન કરના પળા. દો આદમી જિન્હેં વહ અંધેરેકી વજહસે પહચાન ન સકી, ઉસી ભિકારનકે સાથ આએ. ભિકારનકો ઉસ્ને આવાઝસે પેહચાના મગર વહ અબ ભિકારિયોંકે બહરૂપમેં નહીં થી. વહ કોઈ જવાન ઔર ખૂબસૂરત ઔરત થી. ઉસ્ને ઝોહરાસે કહા "અલ્લાહકે ભરોસે પર ઉન્કે સાથ ચલી જાઓ. દિલમેં કોઈ ડર ન રખના" ઉસે એક ઘોળે પર બિઠાયા ગયા. વહ દોનોં ભી ઘોળોં પર સવાર હૂએ ઔર ઝોહરા એક ઐસે સફર પર રવાના હો ગઈ જિસ્કી મંઝિલકા ઉસે ઈલ્મ ન થા. ઔરત વહીં ખળી રહી.

શહરસે દૂર જા કર સવારોંને ઝોહરાસે કહા કે ઉસ્કી આંખો પર પટ્ટી બાંધના ઝરૂરી હે. ઝોહરા ઉન્મેં અકેલી થી, મુઝાહમત નહીં કર સકતી થી. ઉસ્કી આંખો પર પટ્ટી બાંધ દી ગઈ.

દો રોઝ બા'દ પત્તા ચલા કે નાયબ સાલાર હબીબુલ્કુદુસકી છોટી બીવી ભી લાપતા હો ગઈ હે. સુરાગ રસાનોંને ઈબ્તિદાઈ તફતીશ કી તો વહ માનનેકો તય્યાર ન હૂએ કે ઉસે ઈગ્વા કિયા ગયા હે. હબીબુલ્કુદુસકે મુતા'લ્લિક હર કોઈ કહ રહા થા કે વહ સલીબિયોં યા સૂડાનિયોંકે પાસ ચલા ગયા હે. અબ લોગ યહ ભી કહને લગે કે ઉસ્કી બીવી ભી ઉસ્કે પાસ ચલી ગઈ હે. કિસીકો મા'લૂમ ન હો સકા કે વહ કિસ વકત ઔર કિસ તરહ ગઈ હે. ઉસ વકત તક વહ હબીબુલ્કુદુસકે પાસ પહુંચ ચુકી થી. ઉસ્કી આંખે ઉસ કમરેમેં ખોલી ગઈ થી જહાં ઉસ્કા ખાવિંદ ઉસ્કે સામને ખળા થા. વહ પૂરી રાત ઔર અગલા દિન આધા સફરમેં રહી થી. રાસ્તેમેં ઉસે ખાને પિલાનેકે દોરાન ઈન આંખોસે પટ્ટી ખોલી ગઈ થી ઔર ઉસે સાથ લે જાનેવાલે આદમિયોંને ઉસ્કે સાથ કોઈ બિલાઝરૂરત યા ઐસી વૈસી બાત નહીં કી થી. ઉસે ઉન્હોંને યહ યકીન બાર બાર દિલાયા થા કે ઉસે ડરના નહીં ચાહિએ.

હબીબુલ્કુદુસકો દેખ કર ઉસ્કી જાનમેં જાન આઈ. ઉસ્કે સાથ સલીબી ભી થા. હબીબુલ્કુદુસને ઝોહરાસે કહા "યહ હમારે દોસ્ત હે ઔર તુમ અપને આપકો યહાં કૈદી ન સમઝના. તુમ બહુત થકી હૂઈ હો. આજ રાત આરામ કર લે. કલ સુબ્હ તુમ્હેં બતાએંગે કે હમ કયા કરનેવાલે હૈં. તુમ અકષર કહા કરતી હો કે તુમ મર્દોંકી તરહ જિહાદમેં શરીક હોના ચાહતી હો. મેરે ઈસ દોસ્તને તુમ્હારે લિએ બળા અચ્છા મૌકા પૈદા કર દિયા હે."

સલીબી ઉન્હેં અકેલા છોળ કર બાહર નિકલ ગયા.

ઝોહરા અભી નૌજવાનીકી ઉમ્રમેં થી ઔર ઉસ્કે હુસ્નમેં ખાસ્સી કશીશ થી. જિસ્મ છરેરા ઔર તબીઅતમેં કુછ શોખી ભી થી. શામસે ઝરા પહલે વહ દો લળકિયાં જિન્હેં હબીબુલ્કુદુસને તાલાબમેં નહાતે દેખા થા ઉસ્કે કમરેમેં આઈ ઔર ઝોહરાકો બેતકલ્લુફ સહેલિયોંકી તરહ અપને સાથ લે ગઈ. યહ થા તો હૈબતનાક ખંડર લેકિન લળકિયાં જહાં રહતી થી વહ કમરા સજા હુવા ઔર વહાં રંગીન ફાનૂસ થે. ઉસ કમરેમેં ખંડરકા ગુમાન નહીં હોતા થા. ઝોહરા થોળેસે વકતમેં ઉન્મેં ગુલમિલ ગઈ. ઉન્મેંસે એક લળકીને ઉસે કહા "તુમ્હારે માં બાપ કિત્ને ઝાલિમ હે જિન્હોંને તુમ જૈસી નવખેઝ કલી જૈસી લળકીકો ઈસ બૂળ્હેકે કદમોંમેં ફેંક દિયા હે.

તુમ્હેં ઉસ્ને ખરીદા તો નહીં થા ?''

"હાં !" ઝોહરાને રંજીદા લેહજેમેં કહા "ઈસ્ને મુઝે ખરીદા થા. મેં ભાગ કર કહીં જા ભી તો નહીં સકતી."

"અગર કોઈ પનાહ મિલ જાએ તો ભાગ જાઓગી ?"

"અગર યહ પનાહ મેરી મૌજૂદા ઝિંદગીસે બેહતર હૂઈ તો મેં ભાગ જાઉંગી" ઝોહરાને કહા ઔર પૂછા "ઉસ્ને મુઝે યહાં કયૂં બુલાયા હે ? તુમ લોગ કોન હો ? કયા યહ મુઝે બેચ રહા હે ?"

"અગર તુમ હમારે પાસ આ જાઓ તો શહઝાદી બનકે રહોગી" એક લળકીને ઉસે કહા "હમ તુમ્હેં બતા દેગી કે હમ કોન હે મુઝે ઈસ્સે પહલે યહ દેખના હે કે તુમ હમારે સાથ રહનેકે કાબિલ ભી હો યા નહીં.... તુમ હમારે સાથ બાહર જા કર હમારી તરહ કપળે ઉતાર કર તાલાબમેં નહા સકોગી ?"

"ઈસ હૈવાનસે મુઝે આઝાદ કરા દો તો જો કહોગી કરૂંગી" ઝોહરાને કહા.

એક આદમી ઝોહરાકો ખાનેકે લિએ બુલાને આ ગયા. ઉસ્ને કહા કે નાયબ સાલાર ખાને પર ઈન્તિઝાર કર રહે હૈં. ઝોહરા ચલી ગઈ તો વહી સલીબી આ ગયા જો હબીબુલ્કુદુસકે સાથ બાત ચીત કરતા રહા થા. લળકિયોંને ખૂશીકા ઈઝહાર કરતે હૂએ ઉસે બતાયા "યહ લળકી હમારે કામકી હે ઔર વહ ઈસ બૂળ્હે ખાવિંદસે સખ્ત નફરત કરતી હે. અગર તુમ ઈજાઝત દો તો ઉસે અપને રંગમેં રંગ લેતી હે. તુમને દેખ લિયા હે યહ કિત્ની ખૂબસૂરત હે. ઉસ્મેં શોખી ભી હે ઔર ઉસ્કા જિસ્મ સખ્તી બર્દાશ્ત કર સકતા હે. તર્બિયતકી ઝરૂરત હે."

"લેકિન મેં યહ સોચ રહા હૂં કે યહ શખ્સ તો કહતા થા કે ઉસે અપને ઈસ બીવી પર એ'તિમાદ હે ઔર વહી પૈગામ રસાનીકા કામ કર સકતી હે" સલીબીને કહા "અગર યહ લળકી ઉસ શખ્સસે નફરત કરતી હો તો ઉસે ધોકા દેગી ઔર હમ સબકો પકળવાએગી. ઉસ્કા મતલબ યહ હુવા કે ઈસ મુઆમ્લેમેં જલ્દબાઝી નહીં કરની ચાહિએ. યહ આદમી હમારે ફરેબમેં આ ગયા. મુઝે મિસ્રી મુસલમાન ઔર વતન પરસ્ત સમઝતા હે. હમારા કામ કરનેકો તય્યાર હો ગયા હે. અગર યહ લળકી ઉસે ધોકા દેનેકી સોચ સકતી હે તો હમ ઉસે ઈસ્તિ'માલ કર સકતે હે મેં ઉસે પરખૂંગા. તુમ રાતકો થોળી દેરકે લિએ ઉસે મેરે પાસ લે આના કિસી બહાને બાહર ચલી જાના."

ખાનેકે કુછ દેર બા'દ લળકિયાં ફિર ઉસે હંસને ખેલને ઔર ગપશપકે લિએ લે આઈ. ઉસે પહલેસે ઝિયાદા બેતકલ્લુફ બલ્કે કિસી હદ તક બેહયા કર લિયા. સલીબી આ ગયા ઔર લળકિયાં કિસી બહાને બાહર નિકલ ગઈ. સલીબીને

ઝોહરાસે વહી બાતેં કી જો લળકિયાં ઉસ્કે સાથ કર ચુકી થી. સલીબીને ઉસે અપને મેઅયારકે મુતાબિક પરખા ઔર ઉસે બાઝૂસે પકળ કર અપને કરીબ કરને લગા તો ઝોહરાને અપના બાઝૂ છુળા કર કહા "મૈં ઐસી આમ ઔર સસ્તી ચીઝ નહીં કે ઝરાસે ઈશારે પર આપકી ગોદમેં ગિર પળૂંગી."

સલીબીકો ઉસ્કી યહ બાત પસંદ આઈ. લળકી હર કિસીકે હાથમેં આનેવાલી નઝર નહીં આતી થી. અલબત્તા ઉસ્ને યહ દેખ લિયા કે ઝોહરામેં વહ જોહર મૌજૂદ હે જો ઉન્કી જાસૂસ ઔર તખ્રીબકાર લળકિયોંમેં હોતે થે ઝરા તર્બિયતકી ઝરૂરત થી. ઉસે ભી ઝોહરાને બતાયા કે ઉસે અપને ખાવિંદસે નફરત હે લેકિન વહ ચૂંકે મઝબૂર હે ઔર નફરતકા ઈઝહાર નહીં કર સકતી ઈસ લિએ વહ સમઝતા હે કે વહ ઉસે ચાહતી હે.

"અબ ભી નફરતકા ઈઝહાર ન કરના" સલીબીને ઉસે કહા "મૈં તુમ્હેં ઈસ્સે આઝાદ કરા લૂંગા ઔર તુમ શહઝાદિયોંકી તરહ ઝિંદગી બસર કરોગી.... તુમ યહીં બેઠો. મૈં તુમ્હારી સહેલિયોંકો તુમ્હારે પાસ ભેજ દેતા હૂં."

વહ કમરેસે નિકલ ગયા ઔર લળકિયોંકે પાસ ચલા ગયા. ઉન્હેં કહા "લળકી કામકી હે. ઉસે અપને સાએમેં લે લો. હબીબુલ્કુદ્દુસ ઉસે બૂરી તરહ ચાહતા હે. ઈસ લળકીકો હમ ઈસ બાત પર લાએંગે કે વહ ઉસ્કે સાથ દિવાનાવાર મુહબ્બતકા અમલી ઈઝહાર કરતી રહે તાકે વહ અપને કાબિલે એ'તિમાદ કમાનદારોં વગૈરહકે સાથ ઈસ લળકીકી મા'રિફત રાબતા કાઈમ કર સકે. યહ તુમ્હારા કામ હે કે લળકીકો અપને જાલમેં લે લો. ઉસે અપની ઝિંદગીકા શાહાના પહલૂ દિખાઓ ઔર તુમ જાન્તી હો કે ઉસે કિસ તરહ ઔર કિસ મકસદકે લિએ તય્યાર કરના હે."

ઝોહરા હબીબુલ્કુદ્દુસકે સાથ વાલિહાના મુહબ્બતકા ઈઝહાર કરતી રહી ઔર સલીબી ઔર ઉસ્કે સાથ ઉસ્કી સાથી લળકિયોંકો બતાતી રહી કે ઉસે હબીબુલ્કુદ્દુસસે નફરત હે. દોનોં લળકિયોંને ઉસે અપને સાથ રખના ઔર બાહર લે જાના શુરૂ કર દિયા. ઉસે ચશ્મેકે તાલાબ પર લે ગઈ તો ઉસ્ને બિલા ઝિઝક તમામ કપળે ઉતાર દીએ ઔર લળકિયોંકે સાથ પાનીમેં ખેલને લગી. ફિર યહ ઉન્કા રોઝમર્રાકા મા'મૂલ બન ગયા. રાત વહ હબીબુલ્કુદ્દુસકે સાથ ગુઝારતી થી. દિનકા ઝિયાદાતર વકત દોનોં લળકિયાં ઉસે અપને સાથ રખતી ઔર કભી સલીબી ભી ઉસ્કે સાથ દોસ્તાના બાતેં કરતા થા. ઝોહરા ચાર પાંચ દિનોંમેં ઈન લળકિયોં જૈસી હો ગઈ. ઉસ્કી શોખિયાં બેહયાઈકા રંગ ઈખ્તિયાર કરને લગી ઔર લળકિયાં

આહિસ્તા આહિસ્તા ઉસે અપને પૂરઅસ્રાર ઝિંદગીકે મુતા'લ્લિક બતાને લગી.

ઈસ દોરાન સલીબીને હબીબુલ્કુદ્દસકે સાથ બગાવતકા મન્સૂબા તય્યાર કર લિયા. હબીબુલ્કુદુસને યહ મન્સૂબા તય્યાર કરનેમેં બહુત મદદ દી. અબ સલીબીકો ઈસ પર એ'તિબાર આ ગયા થા ઉસ્ને હબીબુલ્કુદુસકો મિસ્રી ફૌજકે એક દો આ'લા હુક્કામ ઔર દો ઈન્તિઝામિયાકે હાકિમોંકે નામ બતાએ જો દરેપર્દા સુલ્તાન સલાહુદ્દીનકે ખિલાફ થે ઔર બગાવતકી સોચ રહે થે. ઉન્હોંને હી યહ ફેસ્લા કિયા થા કે કિસી તરહ ઉસે હાથમેં લિયા જાએ. સલીબીને ઉસે યહ ન બતાયા કે વહ સલીબી હે. વહ અપને આપકો મિસ્રી વતન પરસ્ત હી બતાતા રહા. ઉસ્કા મકસદ બગાવત કરાના થા.

ઝોહરા ઈન દોનોં લળકિયોંમેં ઈસ કદર શીરો શકર હો ગઈ થી કે અબ યહ કહના કે વહ કિસી શરીફ બાપકી બેટી યા એક મુસલમાન નાયબ સાલારકી બીવી હે ગલત થા. હબીબુલ્કુદુસ ઉસે અપની વફાદાર બીવી સમઝતા થા. એક રોઝ ઉસ્ને લળકિયોંસે કહા કે વહ ખંડરસે ઔર પહાળિયોંમેં ગિરી હૂઈ દુન્યાસે તંગ આ ગઈ હે. લળકિયોંને ઉસે કહા કે વહ ઉસે ઈન પહાળિયોંકે પરેકી દુન્યા દિખલાએંગી. ચુનાંચે વહ ઉસે એક પહાળી રાસ્તેસે ગુઝારતી એક ઝીલકે કિનારે લે ગઈ ઔર ઉસ્કે કિનારે કિનારે જબ વહ ઔર આગે ગઈ તો ઉસે દરિયાએ નીલ નઝર આયા. ઉસીકા પાની પહાળીકે અંદર આ કર ઝિલ બના હુવા થા. એક જગા પહાળીકી ઓટમેં એક કશ્તી છુપી હૂઈ થી જિસ્મેં દો ચપ્પૂ થે. યહ જગા બહુત હી ખૂબસૂરત થી. ઝોહરા ઉન લળકિયોંકે સાથ વહાં હંસતી ખેલતી રહી.

"યહાં ફિરઔનોંકી શાહઝાદિયાં ખેલા કરતી થી" એક લળકીને કહા.

"ઔર તુમ દોનોં ઉન્કી બદરૂહેં લગતી હો" ઝોહરાને હંસ કર કહા.

"તુમ્હારે મુકાબલેમેં હમ દોનોં વાકિઈ બદરૂહેં લગતી હે" દૂસરી લળકીને કહા.

"સુનો ઝોહરા" એક લળકીને ઉસ્સે કહા "તુમ્હેં મા'લૂમ હો ગયા હોગા કે તુમ્હારા યહ બૂળ્હા ખાવિંદ યહાં કયૂં છુપા બેઠા હે ઔર તુમ્હેં કયૂં લાયા ગયા હે ?"

"વહ તો પહલે રોઝ હી ઉસ્ને બતા દિયા થા" ઝોહરાને કહા "મેં યહ કામ કર દૂંગી મગર કહતે હેં કે ચંદ દિન રૂક જાઓ."

"ઔર તુમ ચાહતી હો કે હમ આઝાદ મિસરકી શાહઝાદિયાં હોંગી ?"

"મુઝે ઈસ ખાવિંદસે આઝાદ કરા દેના તો મેં અપને આપકો શહઝાદી

સમઝને લગૂંગી" ઝોહરાને કહા.

"યહ તેહ હો ચુકા હે લેકિન તુમ્હારે ખાવિંદકો મા'લૂમ નહીં" લળકીને કહા "કયા તુમ ઉસ કામકે લિએ તય્યાર હો જો ઈસ સિલ્સિલેમેં તુમ્હેં કરના હોગા ?"

"વકત આએગા તો દેખના" ઝોહરાને કહા "અગર મુઝે યહ કામ ન કરના હોતા તો અપને ખાવિંદકો યહાં કત્લ કર ચુકી હોતી. યહાં અચ્છા મૌકા થા."

દૂસ્રે દિન ભી વહ લળકિયોંકે સાથ દરિયાકે કિનારે ચલી ગઈ. લળકિયાં ઉસે જિસ રાસ્તે દરિયા પર લે જાતી થી, વહ ઐસા રાસ્તા થા કે વહ અકેલી જાતી તો ઉસે યહ રાસ્તા કભી ન મિલતા. યહ રાસ્તા કુદરતી થા લેકિન ખુફિયા. ઝોહરાને ઉન્હેં એક દો બાર કહા થા કે કશ્તી પર દરિયામેં ચલે લેકિન લળકિયોંને ઉસે રોક દિયા થા. હબીબુલ્કુદુસ પર ભી અબ પહલે જૈસી પાબંદી નહીં રહી થી. ઉસ્ને યકીન દિયા થા કે વહ આઝાદ મિસરકા હામી હે ઔર સુલ્તાન સલાહુદીન અય્યૂબીકા તખ્તા ઉલટ કર દમ લેગા. અબ ઉસ્કા યહ હાલ થા કે સલીબી ઉસ્કે સાથ ઈસ મોઝૂ પર ઈત્ની બાતેં નહીં કરતા થા જિત્ની વહ ખૂદ કરને લગા થા. ઈસ શખ્સમેં ઈન્કિલાબ આ ગયા થા.

એક દો રોઝ બા'દ ઈસ ખંડરમેં દો ઔર આદમી આએ. ઉન્મેં એક સૂડાની થા ઔર દૂસ્રા મિસ્રી. ઉન્હેં હબીબુલ્કુદુસસે મિલાયા ગયા. વહ ઈન દોનોંકો નહીં જાન્તા થા. ઉન્કે પાસ મિસર, સૂડાન ઔર અરબકે નકશે થે. કુછ ઔર કાગઝાત ભી થે. ઉન્હોંને હબીબુલ્કુદુસકે સાથ બગાવતકે હકીકી પહલૂઓં પર બળી લંબી બાત કી. હબીબુલ્કુદુસને ન સિર્ફ દિલચસ્પીકા ઈઝહાર કિયા બલ્કે ઉન્હેં ઐસે મશ્વરે દીએ જો ઉન્કે ઝહનમેં નહીં આએ થે. ઉન્હોંને હબીબુલ્કુદુસકો ચંદ ઔર લોગોંકે નામ બતાએં જો મિસરકી ફૌજ ઔર ઈન્તિઝામિયાંમેં થે ઔર દરેપર્દા સુલ્તાન અય્યૂબીકે ખિલાફ ઝમીન હમવાર કર રહે થે. ઈન દોનોં આદમિયોંને યહ ભી બતાયા કે મિસરકી સર્હદ પર મિસ્રી ફૌજકે જો દસ્તે હેં ઉન્હેં ગલત અહકામ દે કર સર્હદી દિફાઅમેં ઈત્ના શિગાફ પૈદા કર લિયા જાએગા જિસ્સે સૂડાનકી ફૌજકે કુછ દસ્તે અંદર આ કર બગાવતમેં જાન ડાલ સકેંગે.

"બગાવત કામ્યાબ હોનેકી સૂરતમેં મિસરકા અમીર કોન હોગા ?" હબીબુલ્કુદુસને પૂછા.

"ચૂંકે તન્ઝીમને ફેસ્લા કર લિયા હે કે સાલારે આ'લા આપ હોંગે ઈસ લિએ સબને યહ ફેસ્લા ભી કિયા હે કે અમીર આપ હી હોંગે" મિસ્રીને કહા "સલાહુદીન

અય્યૂબી યકીનન હમ્લા કરેગા ઔર જંગ તુલ પકળ સકતી હે ઈસ લિએ આઝાદ મિસરકા પહલા અમીર સાલાર હી હોના ચાહિએ. કયૂંકે જંગી હાલાતમેં કિસી ગૈર અસ્કરીકો અમારતકી ગદ્દી પર બિઠાના મુનાસિબ નહીં હોગા. આપમેં જો ખુબિયાં હે વહ ઔર કિસી સાલારમેં નહીં."

હબીબુલ્કુદસકા સીના ઔર ઝિયાદા ફેલ ગયા ઔર ઉસ્કી ગર્દન તન ગઈ.

"ઉમ્મીદ હે આપકો ઈસ પર એ'તિરાઝ નહીં હોગા કે ઝરૂરત પળને પર હમને સલીબિયોંસે ભી મદદ લેનેકા ઈન્તિઝામ કર લિયા હે" સૂડાનીને કહા.

"ઉન્હેં મુઆવઝા કિસ શકલમેં દિયા જાએગા ?" હબીબુલ્કુદુસને પૂછા.

"ઉન્કે લિએ યહી મુઆવઝા કાફી હે કે હમ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે ખિલાફ લળેંગે ઔર મિસરકો આઝાદ કરાએંગે" મિસ્રીને કહા "ઉન્હેં મિસર નહીં ચાહિએ. વહ ફલસ્તીનકો અય્યૂબીસે બચાનેકી ફિક્રમેં હે. મિસર અય્યૂબીકે હાથસે નિકલ ગયા તો વહ ઈસ ફૌજસે જો મિસરમેં મૌજૂદ હે, મહરૂમ હો જાએગા ઔર ઉસે યહાંસે જો રસદ ઔર દીગર જંગી ઈમ્દાદ મિલતી હે વહ બંદ હો જાએગી ઔર અગર ઉસ્ને મિસર પર હમ્લા કિયા તો ઉસ્કે સાથ જો મિસ્રી સિપાહી હે વહ અપને મિસ્રી ભાઈયોંકે ખિલાફ નહીં લળેંગે."

હબીબુલ્કુદુસને ઉન્હેં નિહાયત અછ્છી તર્કીબે બતાઈ ઔર યકીન દિલાયા કે ઉસ્કે માતેહત પાંચ હઝાર નફરીકે જો દસ્તે હેં વહ ઉસ્કે ઈશારે પર બગાવત પર આમાદા હો જાએંગે. અબ યહ તૈ કરના થા કે ઈન દસ્તોંકો બગાવત પર આમાદા કરનેકે લિએ કયા કયા તરીકે ઔર ઝરીએ ઈખ્તિયાર કિએ જાએંગે.

"સૂરત એક હી બેહતર હે કે મેં વાપસ ચલા જાઉં" હબીબુલ્કુદુસને કહા "મગર મુઝે વાપસ નહીં જાના ચાહિએ કયૂંકે મુઝસે પૂછા જાએગા કે મેં કહાં રહા. મુઝે અપની બીવીને બતાયા હે કે અલી બિન સુફયાન ઔર ગયાષ બિલ્બીસ યહ કહ રહે હેં કે મેં અપની મર્ઝીસે દુશ્મનકે પાસ ચલા ગયા હૂં. ઈસ શકકી બીના પર વહ મુઝે હિરાસતમેં લે લેંગે ફિર હમારા ખેલ શુરૂ હોનેસે પહલે હી ખત્મ હો જાએગા. મેંને દરઅસલ યહ ગલતી કી હે કે બીવીકો યહાં બુલા લિયા હે. ઉસે અગર વાપસ ભેજા તો ઉસ્કે સાથ ભી અછ્છા સુલૂક નહીં હોગા. મુઝે યહીં રહના ચાહિએ. ઝરા મુઝે સોચને દેં કે મેં અપને કોન કોનસે કમાનદારસે આપકા રાબતા કરાઉં."

અબ હબીબુલ્કુદુસકી વફાદારી પર કોઈ શક ન રહા.

"હલબકા મુહાસરા ખેલ નહીં હોગા" સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ફુરાતકે કિનારે ખૈમેમેં બેઠા અપને સાલારોંસે કહ રહા થા "તુમ સબકો યાદ હોગા કે હમને પહલે ભી એક બાર મુહાસરેમેં લિયા થા લેકિન હલબવાલે ઐસી બેજીગરીસે લળતે થે કે હમેં મુહાસરા ઉઠાના પળા થા. યહ હલબવાલોંકી બહાદુરી થી જિસ્ને હમેં આને પર મજબૂર કર દિયા. અબ વહ હાલાત નહીં હે, ફિર ભી હમેં હર ખત્રેકી પેશબંદી કર લેની ચાહિએ. યહાંસે ફૌજમેં જો ભરતી લી ગઈ હે, ઉસ પર અભી ભરોસા નહીં કિયા જા સકતા. મિસરસે કુમક મંગવાની પળેગી. હો સકતા હે મેં નાયબ સાલાર હબીબુલ્કુદુસકે દસ્તોંકો બુલા લૂં" યહ કહ કર સુલ્તાન અય્યૂબી ખામોશ હો ગયા. ઉસ્કે ચેહરેકા રંગ બદલ ગયા.... વહ આખિર કહાં ગયા ?... મેં જબ મિસરસે રવાના હોને લગા થા તો ઉસ્ને મુઝે કહા થા કે આપ મિસરકા ગમ દિલસે નિકાલ દે, સલીબિયોં યા સૂડાનિયોંને આપકી ગૈરહાઝિરીમેં મિસર પર હમ્લા કિયા તો સિર્ફ મેરે તીન હઝાર પ્યાદે ઔર દો હઝાર સવાર ઉન્કે હમ્લેકો પસ્પા કર દેંગે ઔર અગર કિસીને મિસરકે અંદર સર ઉઠાયા તો ઉસ્કા સર ઉસ્કે ધળકે સાથ નહીં રહેગા.... હમ અલ્લાહકે સિપાહી હે મગર વહ અલ્લાહકા શેર હે."

"મા'લૂમ હોતા હે ઉસ્કી ઈન્હીં ખુબિયોંકો દેખતે હૂએ દુશ્મનને ઉસે ગાઈબ કર દિયા" એક સાલારને કહા "ઉસ્કા આધી ફૌજ પર બળા ગહરા અષર હે. ઈસ લિહાઝસે વહ અપની ઝાતમેં એક તાકત હે. દુશ્મનને હમેં ઈસ તાકતસે મહરૂમ કિયા હે." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "લેકિન ઈત્ની જલ્દી નહીં બુલાઉંગા મિસરકા દિફાઅ ઝિયાદા ઝરૂરી હે. ખત્રા યહ હે કે મિસરકો બાહરસે ઈત્ના ખત્રા નહીં જિત્ના અંદરસે હે. ઈમાન ફરોશ હમારે અંદર બેઠે હૂએ હેં. ઉન્હોંને ફલસ્તીનકો હમસે બહુત દૂર કર દિયા હે."

ઔર ઉસ વકત કાહિરાસે દૂર પહાળિયોંમેં ઘિરે હૂએ એક ડરાવને ખંડરમેં સુલ્તાન અય્યૂબીકા કાબિલે એ'તિમાદ ઔર બળા હી કાબિલ નાયબ સાલાર મિસરમેં બગાવતકા એહતિમામ કર ચુકા થા. ખંડરમેં ઉસ રાત જશ્ન મનાયા જા રહા થા. અગર બાહરકે લોગ ઈસ રાત ખંડરમેં આતે તો ડર કર ભાગ જાતે. વહ ચંદ એક ઈન્સાનોં ઔર ઈત્ની હસીન લળકિયોંકો જિન્નાત યા બદરૂહેં સમઝતે. સહી માનોંમેં જંગલમેં મંગલ બના હુવા થા. આઠ દસ આદમી થે. ઉન્મેંસે હબીબુલ્કુદુસ સિર્ફ ઉસ સલીબીકો જો પહલે દિનસે ઉસ્કે સાથ થા, મિસ્રી ઔર સૂડાનીકો જિસ્કે સાથ ઉસ્ને બગાવતકે મન્સૂબેકો આખરી શકલ દી થી, જાન્તા થા. દૂસરોંકો ઉસ્ને પહલી

બાર દેખા. યહ સબ ઉસી ખંડરમેં હબીબુલ્કુદુસકે આનેસે પહલસે મૌજૂદ થે લેકિન પહાળિયોંકે અંદર ઔર ઉપર છુપ છુપ કર પહરા દેતે રહતે થે. વહ ઉન્હીંકા એક સાથી થા જિસે હબીબુલ્કુદુસને ફરારકી કોશિશમેં કત્લ કર દિયા થા. અબ પહરેકી ઝરૂરત નહીં થી. હબીબુલ્કુદુસ ઉન્કા કાબિલે એ'તિમાદ દોસ્ત બન ચુકા થા. ઉસે ઉન્હોંને ખુફયા તરીકોંસે આઝમા ભી લિયા થા.

આજ રાત યહ પુરા ગિરોહ જશ્નમેં શામિલ થા. ઝિયાફતકા વૈસા હી ઈન્તિઝામ થા જૈસા કિસી મહલમેં હોતા હે. શરાબકી સુરાહિયાં ખાલી હો રહી થી. ઉન્કી દોનોં લળકિયોંને રકસ ભી કિયા થા. હબીબુલ્કુદુસ જશ્નમેં શરીક થા લેકિન ઉસ્ને શરાબ પીનેસે ઈન્કાર કર દિયા થા ઉસે મજબૂર ન કિયા ગયા. ઝોહરાને દૂસ્રી લળકિયોંકી તરહ શરાબ પેશ કી લેકિન ખૂદ ન પી. સલીબીને મિસ્રી ઔર સૂડાનીસે કહ દિયા થા કે ઝોહરાકે મુતા'લ્લિક મોહતાત રહે વર્ના હબીબુલ્કુદુસ બિગળ જાએગા. ઝોહરાને દૂસ્રી લળકિયોંકી તરહ બેહયાઈકા મુઝાહરા ન કિયા લેકિન જશ્નમેં દિલચસ્પી ઔર જોશો ખરોશસે હિસ્સા લે રહી થી.

આધી રાત તક સબ શરાબમેં મદહોશ હો ચુકે થે. મિસ્રી ઔર સલીબી દોનોં લળકિયોંકો અપને સાથ લે ગએ. બા'ઝ તો બેહોશ હો ગએ થે. ઝોહરાને હબીબુલ્કુદુસકો આંખસે ઈશારા કિયા. વહ વહાંસે ઉઠ ગયા. ઝોહરાને કમરેમેં જા કર ઝાંકા જહાં મિસ્રી ઔર સૂડાની લળકિયોંકો લે ગએ થે. વહ દોનોં આદમી ઔર લળકિયાં બર્હના હાલતમેં પળી થી ઉન્મેંસે કોઈ ભી હોશમેં નહીં થા. ઝોહરાકો મા'લૂમ થા કે હથિયાર કહાં રખ્ખે હેં. વહ એક બર્છી, એક તલ્વાર, દો કમાનેં ઔર તીરોંસે ભરે દો તર્કશ ઉઠા લાઈ હબીબુલ્કુદુસ ઉસ્કે ઈન્તિઝારમેં ખળા થા. ઉસ્ને ઝોહરાકે હાથસે તલ્વાર લે લી. એક કમાન ઔર તર્કશ અપને કંધોસે લટકાયા ઔર દૂસ્રી ઝોહરાકે કંધોસે લટકા દી ઔર બર્છી ઉસીકે પાસ રહને દી.

"ઈન સબકો કત્લ ન કર દિયા જાએ ?" ઝોહરાને હબીબુલ્કુદુસસે પૂછા.

"યહાંસે ફૌરન નિકલના ઝિયાદા ઝરૂરી હે" હબીબુલ્કુદુસને કહા "મુઝે દરિયા તક લે ચલો."

ઝોહરાને દરિયા તક રાસ્તા દેખ રખ્ખા થા. અગર પહલે રાસ્તા ન દેખા હોતા તો વહ દોનોં વહાંસે કભી ન નિકલ સકતે. ઝોહરા આગે આગે ચલ પળી. વહ દબે પાંવ જા રહે થે ઔર ઉન્કે કાન ઈધર ઉધરકી આવાઝોં પર લગે હૂએ થે. હબીબુલ્કુદુસને તલ્વાર ઔર ઝોહરાને બર્છી તાન રખ્ખી થી. ઝોહરા હબીબુલ્કુદુસકો કશ્તી તક લે ગઈ જો છુપા કર રખ્ખી ગઈ થી. દોનોંને કશ્તી ખોલી ઉસ્મેં બેઠે ઔર

નિહાયત આહિસ્તા આહિસ્તા ચપ્પૂ મારને લગે તાકે આવાઝ પૈદા ન હો. હર લમ્હા ડર થા. કે કહીં ન કહીંસે કોઈ આદમી નિકલ આએગા યા કહીંસે તીર આએગા... કુછ ભી ન હુવા. કશ્તી પહાળિયોંકે તંગ રાસ્તેસે નિકલ ગઈ ઔર દરિયાકા શોર શુરૂ હો ગયા.

"અલ્લાહકા નામ લો ઔર એક ચપ્પૂ તુમ સંભાલ લો" હબીબુલ્કુદુસને ઝોહરાસે કહા "તુમ જિહાદમેં હિસ્સા લેનેકી ખ્વાહિશમંદ રહતી થી. અલ્લાહને તુમ્હેં મૌકા દે દિયા હે. હમ અભી ખત્રેસે નિકલે નહીં. કશ્તીકો દરિયાકે દરમિયાન લે ચલતે હૈં."

એક ચપ્પૂ ઝોહરાને ઔર દૂસરા હબીબુલ્કુદુસને લે લિયા ઔર દોનોં કશ્તી ચલાને લગે. પહાળિયોંકે સિયાહ ભૂત પીછે હટને ઔર છોટે હોને લગે.

ઉન દિનોં દરિયાએ નીલ કિનારેસે કિનારે તક ભરા હુવા ઔર પૂર જોબન પર થા. કિનારોંકે સાથ સાથ બહાવ પૂરસુકૂન થા, દરમિયાનમેં બહુત તેઝ ઔર સરકશ લહરે ઉઠ રહી થી. હબીબુલ્કુદુસકો વહાં તક નહીં જાના ચાહિએ થા લેકિન કિનારેકે સાથ સાથ જાના ભી પૂરખતર થા. જૂં હી કશ્તી તેઝ બહાવમેં પહુંચી, યૂં લગા જૈસે કિસી કુવ્વતને ઉસે અપની તરફ ઘસીટ લિયા હો. કશ્તી તેઝીસે બહને, ઉપર ઉઠને ઔર ગિરને લગી. હબીબુલ્કુદુસને ઝોહરાસે કહા "ગબરા ન જાના. હમ ડૂબેંગે નહીં ઈન્શાઅલ્લાહ. મેં ઝરા સિમ્ત દેખ લૂં."

"આપ મેરી ફિક્ર ન કરેં" ઝોહરાને કહા "ડૂબ ગએ તો કયા હો જાએગા. ઈન કાફિરોંકી કૈદસે તો નિકલ આએ હૈં."

હબીબુલ્કુદુસને આંખે સિકુળ કર પહાળોંકી તરફ દેખા જો અબ ઝમીનકે ઉભારકી તરહ નઝર આ રહે થે ફિર ઉસ્ને આસ્માનકી તરફ દેખા ઔર પૂરજોશ લેહજેમેં બોલા, "મેં ઉસ જગાકો પેહચાનતા હૂં. ઈસ પહાળી ખિત્તેકી સહરાવાલી તરફ અપને દસ્તોંકો પહાળી જંગકી મશ્ક કરા ચુકા હૂં. ઈધર દરિયાવાલી તરફસે મેં વાકિફ નહીં થા. હમ સીધે કાહિરા જા રહે હૈં. નીલ હમેં બળી તેઝીસે કાહિરા લે જા રહા હૈં... અલ્લાહકા શુક્ર અદા કરો ઝોહરા ! યહ ખુદાઈ મદદ હે. અલ્લાહ નિય્યતોંકો પેહચાનતા હે.... લેકિન હમેં કાહિરાસે પહલે એક ઔર જગા રૂકના હે. કુછ દેર આગે દરિયાકા મોળ હે. ઉસ્કે કરીબ હમારી ફૌજકી એક ચોકી હે. દરિયાઈ ગશ્તકે લિએ ઉન્કે પાસ કશ્તિયાં હે ઉસ ચોકીકી નફરીસે મેં ઉન સબ આદમિયોંકી પકળ સકૂંગા, મગર વહ બેદાર હો જાએંગે."

"મુઝે ઉમ્મીદ હે કે કલ દોપહર તક ઉન્મેંસે કોઈ ભી બેદાર નહીં હો સકેગા" ઝોહરાને કહા "મેરે હાથસે ઉન્હોંને શરાબ ખાસ્સી ઝિયાદા પી લી થી ઔર મૈંને આખરી ભરી હૂઈ સુરાહીસે ઉન્હેં જો એક એક પ્યાલા પિલાયા થા, ઉસ્મેં ખાકીકે રંગકા થોળાસા સુફૂફ મિલા દિયા થા."

"વહ કયા થા ?"

"ઈન લળકિયોં પર મૈંને જિસ તરહ એ'તિમાદ પૈદા કર લિયા થા, વહ તો આપકો હર રાત તન્હાઈમેં બતાતી રહી હૂં" ઝોહરાને કહા "કલકી બાત હે કે ઉન્હોંને હશીશ દિખાઈ ઔર ઉસ્કા ઈસ્તિ'માલ સમઝાયા, ફિર ઉન્હોંને મુઝે એક ડિબિયા ખોલ કર યહ સુફૂફ દિખાયા ઔર કહા કે બા'ઝ આદમિયોંકો બેહોંશ કરના ઝરૂરી હે. યહ ચુટકી ભર સુફૂફ શરબત યા પાની યા ખાનેમેં મિલા દો તો આદમી બેહોંશ હો જાતા હે. ઉસે જહાં જી ચાહે ઉઠા લે જાઓ..... આજ રાત જબ મેં શરાબકે મટકેસે આખરી સુરાહી ભરને ગઈ તો ઉસ ડિબિયામેંસે આધા સુફૂફ ઉસ્મેં મિલા દિયા. અગર ઈસ્કા અષર વૈસા હી હે જૈસા લળકિયોંને બતાયા હે તો ઉન્હેં કલ શામ તક હોશમેં નહીં આના ચાહિએ."

હબીબુલ્કુદુસને આંખે સિકુળ કર પહાળોંકી તરફ દેખા ઔર પૂરજોશ લેહજેમેં બોલા "મેં ઈસ જગાકો પેહચાનતા હૂં." ઉસ્કે આંસૂ ફૂટ આએ. યહ જઝબાતકી શિદ્દત ઔર ખિરાજે તહસીનકે આંસૂ થે. ઉસ્ને રૂંધી હૂઈ આવાઝમેં કહા "મૈંને તુમ્હેં બહુત સખ્ત આઝમાઈશમેં ડાલ દિયા થા ઝોહરા ! મૈંને તુમ્હેં જિસ દુન્યાકા ભેદ લેનેકો કહા થા વહ ગુનાહોંકી ગલીઝ મગર બળી હસીન દુન્યા હે. તુમને મેરે લિએ બહુત બળી કુર્બાની દી હે."

"આપકે લિએ નહીં ઈસ્લામકી અઝમતકે લિએ" ઝોહરાને કહા "મેં આપકી શુક્રગુઝાર હૂં કે આપને મુઝે યહ મુકદસ ફર્ઝ અદા કરનેકા મૌકા દિયા. આપ શાયદ મુઝ પર એ'તિબાર ન કરેં. ગુનાહોંકી પુરકશીશ દુન્યામેં જા કર ભી અપના દામન ગુનાહસે પાક રખ્ખા હે. યહ ભી અછ્છા હુવા કે મુઝે યહાં લાયા ગયા તો ઉન્હોંને મુઝે આપકે સાથ તન્હા રહને દિયા વર્ના આપ મુઝે બતા ન સકતે કે યહ લોગ આપકો બગાવત કરાનેકે લિએ ઈગ્વા કરકે લાએ હેં ઔર મુઝે ઈન લળકિયોંમેં બેહયા ઔર શોખ લળકી બન કર યહ ઝાહિર કરના હે કે મુઝે આપસે નફરત હે ઔર મેં ઈસ્સે ભાગના ચાહતી હૂં. આપને જબ મુઝે ઈન લળકિયોંકી ખસલતેં ઔર ઉન્કે કમાલાત બતાએ ઔર કહા કે મેં ભી ઐસી હી બન જાઉં તો મેં ગબરા ગઈ થી કયૂં કે મેં તો તષવ્વુરમેં ભી ઐસા નહીં કર સકતી લેકિન યહ બળી હી અજીબ બાત

હે કે યહ હર્કતેં ઔર યહ સબ બાતેં મુઝસે બગૈર કોશિશકે હી ગઈ ઔર ખુદાને મુઝે કામ્યાબી અતા ફર્માઈ. અગર યહ લળકિયાં મુઝે દરિયા તકકા રાસ્તા ન દિખાતી તો હમ વહાંસે કભી ન નિકલ સકતે.... કયા આપને મુઝે ઈસી કામકે લિએ યહાં બુલાયા થા ?"

"નહીં !" હબીબુલ્કુદુસને કહા "યહ સૂરત તુમ્હારે આનેસે અઝ ખૂદ પૈદા હો ગઈ હે. મૈંને કુછ ઔર સોચા થા. તુમ્હેં ઈસ્તિ'માલ અપની રિહાઈકે લિએ હી કરના થા. તુમ્હેં ફર્ઝી પૈગામરસાં બનાના થા લેકિન ઈન લળકિયોંને તુમ્મેં કિસી ઔર હી દિલચસ્પીકા ઈઝહાર કિયા તો મેરે દિમાગમેં યહ તર્કીબ આ ગઈ જિસ પર તુમ્ને નિહાયત ખૂબીસે અમલ કિયા ઔર અબ હમ આઝાદ હૈં... મૈંને ઈન લોગોં પર એ'તિમાદ કર લિયા થા. મેરા ખયાલ થા કે યહ લોગ ગૈરમા'મૂલી તૌર પર ચાલાક હોતે હૈં લેકિન હમ લોગ અપને હોંશ ઔર ઈમાન કાઈમ રખ્ખેં તો યહ લોગ અહમક હે. મેરે સાથ જિસ આદમીકો તુમ્ને દેખા થા યહ અપને આપકો મિસ્રી મુસલમાન ઝાહિર કરતા થા. મૈં પહલે રોઝ હી જાન ગયા થા કે યહ સલીબી હે ઔર મૈં સલીબિયોંકે જાલમેં આ ગયા હૂં."

યહ પહાળી ખિત્તા બહુત દૂર રહ ગયા થા. નીલકે દરમિયાનકી રવ બહુત તેઝ હો ગઈ ઔર ઝિયાદા જોશમેં આ ગઈ થી. કશ્તી ઉસ્કે રહમોં કરમ પર ઉપર ઉઠતી, ગિરતી ઔર ઉઠતી જા રહી થી. ચપ્પૂ બેકાર થે. દરિયાકે જોશ ઔર કહરમેં જો ઈઝાફા હો ગયા થા ઉસ્સે અંદાઝા હોતા થા કે દરિયા તંગ હો ગયા હે ઔર આગે મોળ હે. યહ વહી મોળ થા જિસ્સે કુછ આગે ફૌજકી ચોકી થી.... અચાનક કશ્તી રૂકી ઔર ઘૂમ ગઈ. હબીબુલ્કુદુસને ચપ્પૂ થામ લિએ. દરિયાકા શોર બહુત બળ્હ ગયા થા. કશ્તી એક ચક્કરમેં ઘૂમને લગી. કશ્તી ભંવરમેં આ ગઈ થી. હબીબુલ્કુદુસને તાકતસે ચપ્પૂ મારે મગર ભંવરકે ચક્કરકી તાકત બહુત ઝિયાદા થી. કશ્તી કાબૂમેં નહીં રહી થી. ઉસે અપને દોનોં મુસાફિરોં સમેત દરિયાકે તેહમેં જાના થા.

"ઝોહરા !" હબીબુલ્કુદુસને ચિલ્લા કર કહા "મેરી પીઠ પર આ જાઓ."

ઝોહરા ઉસ્કી પીઠ પર સવાર હો ગઈ ઔર બાઝૂ ઉસ્કી ગર્દનકે ગિર્દ લપેટ લિએ. હબીબુલ્કુદુસને ઉસ્સે કહા "મુઝે ઔર ઝિયાદા મઝબૂતીસે પકળ લો ઔર મુઝસે અલગ ન હોના" યહ કહ કર ઉસ્ને ચક્કરમેં ભંવરકે ઝોર પર તૈરતી કશ્તીસે દરિયામેં ઈસ તરહ છલાંગ લગાઈ કે ભંવરસે બાહર પહુંચ જાએ.

વહ ઝોહરાકે સાથ પાનીકે અંદર ચલા ગયા ઔર જિસ્મકી તમામતર કુવ્વતેં મર્કૂઝ કરકે ઉભર આયા. વહ ભંવરકી ઝદસે નિકલ ગયા લેકિન યહ મોળ થા ઔર દોનોં તરફ ચટ્ટાનેં થી. પાની સિકુળ ગયા થા ઔર મોઝેં ઝિયાદા ઊંચી ઔર ગઝબનાક હો ગઈ થી. ઝોહરા તેરના નહીં જાન્તી થી. ઉસ્ને ખુદાસે મદદ માંગના શુરૂઅ કર દી. હબીબુલ્કુદુસ ઉસ્કે બોઝ તલે સૈલાબી મોઝોંસે લળ રહા થી. વહ ઉસે ચટ્ટાનકે સાથ પટખતી થી ઔર વહ ચટ્ટાનસે બચનેકે લિએ હાથ પાંવ મારતા થા. ઉસ્કી કોશિશ યહ થી કે અપના ઔર ઝોહરાકા મુંહ પાનીસે બાહર રખ્ખે લેકિન મોઝે ઉસ્સે બાર બાર ડૂબો કર ઉપરસે ગુઝર જાતી થી.

ફિર મોઝેં ઉસે મોળસે નિકાલ લે ગઈ ઔર દરિયા ચોળા હો ગયા. હબીબુલ્કુદુસકે બાઝૂ ઔર ટાંગે શલ હો ચુકી થી. ઉસ્ને તાકતકે આખરી ઝર્રે યકજા કિએ ઔર ઉસ તુંદ રવસે નિકલનેકો ઝોર લગાયા. ઉસ્ને મહસૂસ કિયા કે ઝોહરાકી ગિરફ્ત ઢીલી હો ગઈ હે. ઉસ્ને ઝોહરાકો પુકારા મગર વહ ન બોલી. ઉસ્કે બાઝૂ બિલ્કુલ ઢીલે હો ગએ.... હબીબુલ્કુદુસ સમઝ ગયા કે ઝોહરાકે મુંહ ઔર નાકકે રાસ્તે પાની અંદર ચલા ગયા હે. ઉસે બચાના ઔર તૈરના બહુત મુશ્કિલ હો ગયા. ઉસ્ને એક હાથસે ઉસે સંભાલા ઔર ઝોર લગાયા તો તુંદ રવસે નિકલ ગયા. કિનારા અભી દૂર થા. અબ તૈરના આસાન થા. ઉસ્ને મદદકે લિએ ચિલ્લાના શુરૂઅ કર દિયા. ઉસ્કા જિસ્મ અકળ ચુકા થા ઔર ઝોહરા ગિરી જા રહી થી કે એક કશ્તી ઉસ્કે કરીબ આઈ. ઉસે આવાઝ સુનાઈ દી "કોન હો ?" ઉસ્ને આખરી બાર બાઝૂ મારે ઔર લપક કર કશ્તીકા કિનારા પકળ લિયા. ઉસ્ને કહા "ઈસે મેરે ઉપરસે ઉઠા લો" ઝોહરાકો કશ્તીવાલોંને ઉપર ઘસીટ લિયા. વહ બેહોશ હો ચુકી થી. કશ્તીમેં ઉસ્કી ફૌજકે સિપાહી થે. ઉન્કી ચોકી યહીં થી. વહ હબીબુલ્કુદુસકી પુકાર પર ઈધર આએ થે.

ચોકીમેં જા કર ઉસ્ને બતાયા કે વહ નાયબ સાલાર હબીબુલ્કુદુસ હે. ચોકીકે કમાનદારને ઉસે પેહચાન લિયા ઔર બહુત હૈરાન હુવા. ઝોહરા બેહોશ પળી થી. હબીબુલ્કુદુસને ઉસે પેટકે બલ લિટા કર પીઠ ઔર પહલૂઓં પર અપના વઝન ડાલા તો ઉસ્કે મુંહ ઔર નાકસે બહુત પાની નિકલા. વહ અભી હોશમેં નહીં આઈ થી. હબીબુલ્કુદુસને કમાનદારસે કહા કે વહ બળી કશ્તિયોંમેં દસ દસ સિપાહી સવાર કરો ઔર પહાળી ખિત્તે પર ચલે. ઉસ્ને બતાયા કે પહાળિયોંકે અંદર જો ખંડર હે ઉસ્મેં દસ બારા સલીબી તખ્રીબકાર બેહોશ પળે હૈં ઉન્હેં લાના હે ઔર હો સકતા હે વહાં કુછ ઔર આદમી પહુંચ ચુકે હોં. મુઝે ખુશ્કીકી તરફસે અંદર જાનેકે રાસ્તેકા ઈલ્મ નહીં.

"મૈં એક રાસ્તા જાન્તા હૂં." કમાનદારને કહા "ખુશ્કીસે આસાન રહેગા."

બીસ ઘૂળસવારોંકે આગે હબીબુલ્કુદુસ ઔર ચોકીકા કમાનદાર થા. સુબ્હકી રોશ્ની અભી ધૂંદલી થી જબ વહ પહાળિયોંમેં દાખિલ હો ગએ. ખામોશીકી ખાતિર ઉન્હોંને ઘોળે બાહર રહને દીએ ઔર પૈદલ આગે ગએ હબીબુલ્કુદુસકી જિસ્માની હાલતકો દરિયાને ચુસ લિયા થા. ફિર ભી ચલા જા રહા થા. વહ અપની બીવીકો બેહોશીકી હાલતમેં ચોકીમેં છોળ આયા થા. ઉસ્કે લિએ ઝિયાદા ઝરૂરી તખ્રીબકારોંકી ગિરફતારી થી. વહ પહાળિયોં ઔર ચટ્ટાનોંકે દરમિયાન ભૂલભુલૈયોં જૈસે રાસ્તોંસે ગુઝરતે ગએ. કુછ દેર બા'દ ઉન્હેં ખંડર નઝર આને લગા.

સબસે પહલે હબીબુલ્કુદુસકો સલીબી નઝર આયા. ઉસ્કે કદમ ડગમગા રહે થે ઔર સર ડોલ રહા થા. ઉસે પકળા ગયા વહ કુછ બળબળાયા. સાત આઠ આદમી વહીં બેહોશ પળે થે જહાં રાતકો ગિરે થે ઔર કમરેમેં મિસ્રી ઔર સૂડાની ઔર દોનોં લળકિયાં બર્હના ઔર બેહોશ પળી થી. ઈન સબકો સિપાહિયોંને ઉઠા લિયા. ઉન્કા સામાન ભી ઉઠા લિયા ગયા ઔર ઉન સબકો ઘોળે પર ડાલ કર ચોકીમેં લે ગએ. ઉસ વકત તક ઝોહરા હોશમેં આ ચુકી થી.

દિનકા પિછલા પહર થા જબ યહ તખ્રીબકાર હોશમેં આને લગે. ઉસ વકત કાહિરાકે રાસ્તેમેં થે. વહ ઘોળોંકે સાથ બંધે હૂએ થે ઔર બીસ સિપાહિયોંકી હિરાસતમેં થે. હબીબુલ્કુદુસને ઉન્કે સાથ કોઈ બાત ન કી. કાફલા ચલતા રહા.

આધી રાતકે બા'દ અલી બિન સુફયાનકે મુલાઝિમને ઉસે જગાયા ઔર કહા કે અમીર બુલાતે હૈં. વહ ફૌરન પહુંચા. વહાં ગયાષ બિલ્બીસ ભી મૌજૂદ થા. અલી બિન સુફયાન યહ દેખ કર હૈરાન રહ ગયા કે હબીબુલ્કુદુસ ભી બેઠા થા. ઉસ્ને ઉન તમામ ફૌજી ઔર ગૈરફૌજી હાકિમોંકે નામ બતાએં જો ઉસે ખંડરસે મા'લૂમ હૂએ થે. યહ ગદ્દાર થે. ઉન્હોંને બગાવતમેં શામિલ હોના ઔર કામ્યાબ કરાના થા. કાઈમ મુકામ અમીરકે હુકમસે ઉસી વકત ઉન સબકે ઘરોં પર છાપે મારે ગએ ઔર સબકો ગિરફતાર કર લિયા ગયા. ઉન્કે ઘરોંસે જો ઝરોં જવાહિરાત બરામદ હૂએ વહ ઉન્કે જુર્મકો ષાબિત કર રહે થે.

ઉસ વકત સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી હલબકો મુહાસરેમેં લેનેકે લિએ ઈસ શહરકે કરીબ એક મુકામ મૈદાનુલ્બદર પર ખૈમાઝન થા. ઉસ્ને શામ ઔર દૂસરે મુકામાતસે અપની ફૌજકે થોળે થોળે દસ્તે બુલા લિએ થે હલબકે મુતા'લ્લિક વહ

અપને સાલારોંસે કહ ચુકા થા કે ઈસ શહરકે લોગ ઈસી તરહ બેજીગરીસે લળેંગે જિસ તરહ વહ પહલે મુહાસરેમેં લળે થે. ગો ઉસ્કે જાસૂસોંને જો હલબકે અંદર થે ઉસે યહ ઈત્તિલાઅ દી થી કે અબ ઈન્ને બરસોંકી ખાનાજંગીસે હલબકે લોગોંકે ખયાલાત બદલ ગએ હૈં. ખયાલાત બદલનેકે સુલ્તાન અય્યૂબીને ભી ઝમીનદોઝ એહતિમામ કિયા થા. અબ વહાંકા હુકમરાન સુલ્તાન ઈમાદુદ્દીન થા જિસે લોગ ઝિયાદા પસંદ નહીં કરતે થે. ફિર ભી સુલ્તાન અય્યૂબી કિસી ખૂશફહમીમેં મુબતલા ન હુવા. ઉસ્ને ઈધર ઉધરસે દસ્તે મૈદાનુલ્ખદર જમા કર લિએ.

વહ અપને સાલારોંકો આખરી બયાનાત દે રહા થા કે કાહિરાકા કાસિદ પહુંચા. ઉસ્ને જો પૈગામ દિયા ઉસે પળ્હ કર ઉસ્કા ચેહરા ચમક ઉઠા. ઉસ્ને બુલંદ આવાઝસે કહા "મેરા દિલ કહ રહા થા કે હબીબુલ્કુદુસ મુઝે ધોકા નહીં દેગા. અલ્લાહ ઈસ્લામકી હર બેટીકો ઝોહરાકા જઝબા ઔર ઈમાન દે"અલી બિન સુફયાનને ઉસે નાયબ સાલાર હબીબુલ્કુદુસકી વાપસીકી સારી રૂએદાદ લિખ્ખી થી જિસ્મેં ઉસ્કી બીવી ઝોહરાકા તફસીલી ઝિક્ર થા. ઉસ્ને ઉસી વકત પૈગામકા જવાબ લિખવાયા જિસ્મેં ઉન ગદ્દારોંકે લિએ જો પકળે ગએ થે યહ સઝા લિખ્ખી કે ઉન્હેં ઘોળોંકે પીછે બાંધ કર ઘોળે શહરમેં દોળાએ જાએ ઔર ઘોળેં ઉસ વકત રોકે જાએ જબ ઈન ગદ્દારોંકા ગોશ્ત હડ્ડિયોંસે અલગ હો જાએ.

દો રોઝ બા'દ સુલ્તાન અય્યૂબીને હલબ પર ચળ્હાઈ કર દી જો મુહાસરા નહીં યલ્ગાર થી. બળી મિન્જનીકોંસે શહરકે દરવાઝોં પર પથ્થર ઔર આતિશગીર સૈયાલકી હાંડિયાં મારી ગઈ. શહરકી દીવારોં પર ઔર અંદર ભી હાંડિયાં ફૈંક કર આતશી તિરોંકા મેંહ બરસા દિયા ગયા. દીવારેં તોળનેવાલે જૈશ દીવારેં તોળને લગે. લેકિન શહરવાલોં ઔર ફૌજકી તરફસે મુઝાહમતમેં ઈત્ની શિદ્દત નહીં થી. કાઝી બહાઉદ્દીન શદ્દાદને અપની યાદદાશ્તોંમેં લિખ્ખા હે કે હલબકે હુકમરાન ઈમાદુદ્દીનકે ઉમરા વુઝરા ઉસ્કી ખામિયોંસે આગાહ થે ઉસ્ને સલીબિયોંસે જંગી ઈમ્દાદકે અલાવા સોનેકી સૂરતમેં દૌલત બહુત લી થી. ઉસ્કે ઉમરા વુઝરાકી નઝર ઉસ પર થી. ઉન્હોંને ઐસે મુતાલબાત પેશ કિએ કે ઈમાદુદ્દીન જો પહલે હી અય્યૂબીકી તૂફાની યલ્ગારસે ખૌફઝદા થા, ઈન મુતાલબાતસે ગબરા ગયા.

ઉસ્ને હલબકે કિલ્એદાર (ગવર્નર) હિસામુદ્દીનકો સુલ્તાન અય્યૂબીકે પાસ ઈસ દરખ્વાસ્તકે સાથ ભેજા કે ઉસે મોસૂલકા થોળાસા ઈલાકા દે દિયા જાએ. સુલ્તાન અય્યૂબીને યહ શર્ત માન લી. યહ ખબર જબ શહરકે લોગોંને સુની વહ ઈમાદુદ્દીનકે મહલકે સામને ઈકટ્ઠે હો ગએ. ઈમાદુદ્દીનને ઐલાન કિયા કે યહ ખબર સહી હે કે

વહ હલબસે દસ્ત બર્દાર હો કર જા રહા હે ઔર લોગ અપના કોઈ નુમાઈન્દા સુલ્તાન અય્યૂબીકે પાસ ભેજ કર ઉસ્કે સાથ સુલહ કર લે યા જો કારવાઈ વહ કરના ચાહતે હૈં કરેં.

શહરકે મુઅઝ્ઝિઝીનને ઈઝ્ઝુદ્દીન જર્દીક અન્નૂરી ઔર ઝૈનુદ્દીનકો અપની નુમાઈન્દગીકે લિએ સુલ્તાન અય્યૂબીકે પાસ ભેજા. જર્દીક અન્નૂરી મમ્લૂક થા. વહ ગ્યારહ જૂન ૧૧૮૩ (૧૭ સફર ૫૭૯ હિજરી)કે રોઝ સુલ્તાન અય્યૂબીકે પાસ ગએ ઔર અપની તમામ ફૌજકો શહરકે બાહર બુલા કર સુલ્તાન અય્યૂબીકે હવાલે કર દિયા. ફૌજકે સાથ હલબકે મુઅઝ્ઝિઝીન ઔર ઉમરા, વુઝરા ભી આએ થે. સુલ્તાન અય્યૂબીને સબકો બેશકીમત લિબાસ પેશ કિએ.

છટ્ટે રોઝ જબ સુલ્તાન અય્યૂબી ઈસ ફતહસે મસ્રૂર થા. ઉસે ઈત્તિલાઅ મિલી કે ઈસ્કા ભાઈ તાજુલ્મુલુક જો ઈસી જંગમેં ઝખ્મી હો ગયા થા ચલ બસા હે. સુલ્તાન અય્યૂબીકી મુસર્રત ગહરે ગમમેં બદલ ગઈ. તાજુલ્મુલુકકે જનાઝેમેં ઈમાદુદ્દીન ભી શામિલ હુવા. ઉસ્કે બા'દ ઈમાદુદ્દીન હલબસે નિકલ ગયા. સુલ્તાન અય્યૂબીને હલબકી હુકૂમત સંભાલ લી. બહાઉદ્દીન શદ્દાદકે બયાનકે મુતાબિક ઉસ્ને અપની તમામ ફૌજકો જો લંબે અર્સેસે મુસલ્સલ લળ રહી થી, રૂખ્સત પર ઘરોંકો ભેજ દિયા ઔર ખૂદ હલબકે ઈન્તિઝામી ઉમૂરમેં મસ્રૂફ હો ગયા. ઉસ્કી મંઝિલ બૈતુલ્મુકદ્દસ થી.

અય્યૂબીને કસમ ખાઈ થી

સુલ્તાન અય્યૂબીકે ચેહરે પર ઉસ રોઝ રોનક થી ઔર આંખોમેં વહ ચમક જિસે ઉસ્કી હાઈકમાન્ડકે સાલાર ઔર ઉસ્કે કરીબ રહનેવાલે સારે હુક્કામ બળી અછ્છી તરહ પેહચાનતે થે. ઉસ્કે ચેહરે પર ઐસી રોનક ઔર આંખોમેં ઐસી ચમક ઉસ વકત આયા કરતી થી જબ વહ કોઈ તારીખી ફેસ્લા કર ચુકતા થા. વહ મુહર્રમ ૫૮૩ હિજરી (માર્ચ ૧૧૮૭ ઈસ્વી)કા મહિના થા. સુલ્તાન અય્યૂબી દમિશ્કમેં થા. વહ ઉન તમામ મુસલમાન ઉમરા, હુકમરાનોં ઔર કિલ્એદારોંકો અપના મુતીઅ ઔર ઈત્તિહાદી બના ચુકા થા જો સલીબિયોંકે દોસ્ત બન કર ઉસ્કે ખિલાફ મહાઝ આરા હો ગએ થે. ઉન્મેં સબસે ઝિયાદા અહમ હલબ ઔર મોસૂલકે વાલી ઈઝ્ઝુદીન ઔર ઈમાદુદ્દીન થે. ઉન્હોંને બરસોં પર ફેલી હૂઈ ખાનાજંગીકે બા'દ સુલ્તાન અય્યૂબીકે આગે હથિયાર ડાલ દીએ થે. ઉન્કી ફૌજે સુલ્તાન અય્યૂબીકી મુશ્તરકા કમાનકે તહત આ ગઈ થી.

વહ દમિશ્ક ઉસ વકત ગયા થા જબ ઉસ્ને યહ અહદ પુરા કર લિયા થા કે ફલસ્તીનકી તરફ પેશકદમીસે પહલે ઈમાન ફરોશોંકો ઘુટનોં બિઠાઉંગા તાકે ઉન્મેંસે કોઈ ભી ઉસ્કે ઔર કિબ્લએ અવ્વલકે દરમિયાન હાઈલ ન હો સકે. ઉન ગદ્દારોંકો બઝોરે શમ્શીર રાહે રાસ્ત પર લા કર સુલ્તાન અય્યૂબીને અપની ઝુબાનસે યહ નહીં કહા થા કે ફાતેહ હૂં. વહ કહા કરતા થા કે ઈસ્લામકી તારીખકા યહ બાબ બળા હી શર્મનાક હોગા. ઉસ્મેં યહ વાકિઆત બયાન કિએ જાએંગે કે સલાહુદ્દીનકા દોર સિયાહ દોર થા જબ સલીબી બૈતુલ્મુકદ્દસ પર કાબીઝ થે ઔર મુસલમાન આપસમેં લળ રહે થે. અલબત્તા વહ યહ ઝરૂર કહા કરતા થા કે ગદ્દારોંકો અપના ઈત્તિહાદી બના કર હમને સલીબિયોંકે અઝાઈમ તબાહ કર દીએ હૈં.

ઉસ રોઝ દમિશ્કમેં ઉસ્ને અપની હાઈકમાનકે સાલારોં, મુશીરોં ઔર ફૌજસે તા'લ્લુક રખનેવાલે ગૈરફૌજી હુક્કામકો કાન્ફ્રન્સકે લિએ બુલાયા તો સબને સુલ્તાન અય્યૂબીકે ચેહરે પર મખ્સૂસ રોનક ઔર આંખોમેં વહ ચમક દેખી જો કભી કભી દેખનેમેં આયા કરતી થી. સબ સમઝ ગએ કે ઉન્કે સુલ્તાનને મંઝિલકો રવાના હોનેકા ફેસ્લા કર લિયા હે. ઉસ્મેં કિસીકો શક ન થા કે ઉસ્કી મંઝિલ બૈતુલ્મુકદ્દસ હે. અબ ઉન્હેં ઉસ્કી ઝુબાનસે યહ સુનના થા કે ઈસ રોઝ ઔર ઈસ વકત કૂચ હોગા ઔર કૂચ કિસ તર્તીબસે હોગા ઔર રાસ્તા કોનસા હોગા.

"મેરે દોસ્તોં! મેરે રફીકોં!" સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ઠહરી હૂઈ આવાઝમેં

ઉન્સે મુખાતબ હુવા "આપ સબ યકીનન મેરી તાઈદ કરેંગે કે હમ બૈતુલ્મુકદસકી તરફ પેશકદમીકે લિએ તય્યાર હે. આજ મેં આપસે જો બાતેં કરૂંગા ઔર આપ અપને શુકૂક રફઅ કરનેકે લિએ મુઝસે જો સવાલ પૂછેંગે ઔર જો એ'તિરાઝ કરેંગે વહ હમારી તારીખ હોગી. હમારે અલ્ફાઝ ઔર હમારે અહદ તારીખકી તહરીર બનેંગે ઔર યહ તહરીર હમારી આખરી નસલ તક જાએંગી.યહ ભી ન ભૂલના કે હમ ઈસ દુન્યામેં યહ તહરીર છોળ કર જાએંગે ઔર ખુદાકે હુઝૂર અપને આ'માલ લે કર જાએંગે. યહ ફેસ્લા આપકો કરના હે કે હમેં અપની આનેવાલી નસ્લોંકે આગે ઔર ખુદાએ ઝુલ્જલાલકે આગે શર્મસાર હોના હે યા સુર્ખરૂ. ફતહકી ઝમાનત હમમેંસે કોઈ ભી નહીં દે સકતા મગર હમ સબ યહ અહદ કર સકતે હે કે હમ લળેંગે, મરેંગે, વાપસ નહીં આએંગે."

સુલ્તાન અય્યૂબીને સબકો દેખા. ઉસ્કી નિગાહેં સબ પર ઘૂમી. ઉસ્કી હોટોં પર મુસ્કુરાહટ આ ગઈ. ઉસ્ને કહા "મેં તુમ્હેં ખૂશફહમિયોંમેં મુબ્તલા નહીં કરૂંગા લેકિન આપમેંસે કિસીકે દિલમેં યહ ડર હો કે સલીબિયોંકે પાસ જિત્ની ફૌજ હે હમ ઉસ્સે આધી ફૌજ તય્યાર કર સકે હેં ઔર હમ ઈત્ની દૂર લળને જા રહે હેં. મેં આપકો યાદ દિલાના ચાહતા હૂં કે હમ હમેશા થોળીસી કમ નહીં બલ્કે હમ કમ તા'દાદસે કઈ ગુના ઝિયાદા દુશ્મનસે લળે ઔર ફતહ પાઈ હે. જંગ તા'દાદસે નહીં જઝબે ઔર અકલસે લળી જાતી હે. ઈમાન મઝબૂત હો તો બાઝૂ, તલ્વારેં ઔર દિલ ભી મઝબૂત હો જાતે હેં. હમારે પાસ ઈમાનકી કમી નહીં, અકલકી ભી કમી નહીં. અપને ઈમાનકો મઝબૂત રખ્ખે ઔર અકલકો ઈસ્તિ'માલ કરેં."

"હમમેં કોઈ એક ભી નહીં જો અપની ઔર દુશ્મનકી ફૌજી તાકતકા મુવાઝના કર રહા હો" છાપામારોંકે સાલાર સારીમ મિસ્રીને ઉઠ કર કહા ઔર અપને સાથિયોં પર નઝરેં દોળાઈ. હર એકને ઉસ્કી તાઈદ કી. સારીમ મિસ્રીને કહા "અલબત્તા યહ દેખના ઝરૂરી હે કે હમ બૈતુલ્મુકદસ કિસ તરફસે ઔર કિસ અંદાઝસે પહુંચેંગે. એહતિયાત લાઝમી હે હમ તકબ્બુરસે ગુરેઝ ઔર હકીકતકો તસ્લીમ કરેંગે."

"હમને આપકો યહી બતાનેકે લિએ બુલાયા હે" સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "મેંને પેશકદમી ઔર જંગકા મન્સૂબા આપકે મુશીરોંસે તય્યાર કિયા હે ઔર મેંને કઈ રાતોંકી સોચકે બા'દ ફેસ્લા કિયા હે કે હમારી પહલી મંઝિલ હતીન હોગી. આપ સબ હતીનકી જંગકી એહમિયતસે આગાહ હે. વહાં મુઝે વહ ઝમીન મિલ જાએંગી. જહાં મેં સલીબિયોંકો લળાના ચાહતા હૂં જંગકા ઉસૂલ મેં આપકો પહલે ભી કઈ બાર બતા ચુકા હૂં અપને ઝહન પર નકશ કર લો કે જંગમેં આપકી

બેહતરીન દોસ્ત વહ ઝમીન હે ! જિસ પર આપ દુશ્મનકો લા કર લળાતે હેં. ઝમીન ઐસી મુન્તખબ કરો જો આપકો ફાઈદે ઔર દુશ્મનકો નુકસાન દે. યહ ઝમીન હમેં હતીનકે ઈલાકેમેં મયસ્સર આએગી, બશર્તેકે આપ બર્કરફતારી, રાઝદારી ઔર પહલકારીસે ઈસ ઝમીન તક પહુંચ જાએં ઔર દુશ્મનકો તમામ ફાઈદોંસે મહરૂમ કર દે....''

''હતીનકે ઈલાકેમેં બુલંદિયાં ભી હે ઔર પાની હે. આપ બુલંદિયોં ઔર પાનિયોં પર કબ્ઝા કર લે તો સમઝ લે કે આપ આધી જંગ જીત ગએ લેકિન દુશ્મનકો ઐસી ઝમીન પર લાના આસાન કામ નહીં. અગર હમારે મન્સૂબેકી એક ભી કળી પર અમલ ન હો સકા તો સારા મન્સૂબા તબાહ હો જાએગા ઔર તબાહી હમેં વહાં તક લે જાએગી જહાંસે વાપસી નામુમ્કિન હોગી. મેરા ખયાલ હે કે હમ ઈસ માહકે વસ્ત તક દમિશ્કસે કૂચ કર સકેંગે. મૈંને હલબ ઔર મિસર કાસીદ ભેજ દીએ હેં. ઉન્હેં તેઝરફતારીસે, કમસે કમ પળાવ કરકે, ફૌજે ભેજની હે જો હમેં રાસ્તેમેં મિલેંગી. હમેં અપની તમામ ફૌજોંકો એક જગા જમા કરના હે. બાહરસે આનીવાલી ફૌજ ઔર યહાંકી ફૌજકો મિલા કર ઔર ઉન્કે સાલારોંકો મુકમ્મલ મન્સૂબા બતા કર ફૌજોંકી તકસીમ કરની હે. હમારી પેશકદમી ફૌજકે મુખ્તલિફ હિસ્સોંકી પેશમદકી હોગી. હર હિસ્સેકા રાસ્તા અલગ હોગા....''

''મૈંને રાઝદારી બર્કરાર રખનેકા ઈન્તિઝામ હસ્બે મા'મૂલ કર દિયા હે. આપકે કિસી ઔરકો, કિસી કમાનદાર ઔર કિસી સિપાહીકો મા'લૂમ નહીં હોના ચાહિએ કે હમ કહાં જા રહે હેં. હમારે જાસૂસ દુશ્મનકે ઈલાકેમેં મૌજૂદ હેં. વહ દુશ્મનકી ઝરા ઝરાસી હર્કતકી ઈત્તિલાએં બાકાઈદગીસે ભેજ રહે હેં. અબ ઝરૂરત યહ હે કે દુશ્મનકે ઈન જાસૂસોંકો અંધા, બેહરા ઔર ગુમ્રાહ કર દિયા જાએગા જો હમારે ઈલાકેમેં મૌજૂદ હે. હસન બિન અબ્દુલ્લાહને ઉસ્કા ભી ઈન્તિઝામ કર દિયા હે. એક બાત મેં આપકો અભી બતા દેના ચાહતા હૂં. વહ યહ હે કે ફૌજકા એક હિસ્સા મેરે સાથ હોગા જિસે મેં કુર્ક લે જાઉંગા.''

સુલ્તાન અય્યૂબી અચાનક ખામોશ હો ગયા. ઉસ્કા સર ઝૂક ગયા. કુછ દેર બા'દ ઉસ્ને સરકો ઝટકા દે કર ઉપર કિયા ઔર બોલા ''ચાર સાલ ગુઝરે મૈંને એક કસમ ખાઈ થી. મુઝે યહ કસમ પૂરી કરની હે.''

સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકી યહ કસમ એક તારીખી વાકિઆ હે. ઉસ્ને કોન્ફ્રન્સમેં ચાર સાલ પહલેકા યહ વાકિઆ સબકો યાદ દિલાયા. ઈસ સિલ્સિલેકી

પહલી કહાનિયોંમેં તફસીલસે સુનાયા જા ચુકા હે કે સલીબી હુકમરાન અખ્લાક ઔર કિર્દારસે ઐસે આરી થે કે મુસલમાનોંકે કાફલોંકો લૂંટ લેતે થે. યહ કામ ઉન્કી ફૌજ કિયા કરતી થી. જિન દિનોં હાજિયોંકે કાફલે હિજાઝકો જાતે ઔર વાપસ આતે થે ઉન દિનોં સલીબી ફૌજકે દસ્તે ઈન કાફલોંકો લૂંટનેકે લિએ રાસ્તોંમેં ઘાત લગાતે થે. એક સલીબી હુકમરાન અર્નાત જો ઉસ વક્ત કુર્ક પર કાબિઝ થા યહ કામ અપને હુકમ ઔર અપને ખાસ દસ્તોંસે કરાયા કરતા થા. અપને ઈસ જુર્મ પર વહ નાઝ ભી કિયા કરતા ઔર હાજિયોંકે કાફલોંકો લૂંટ કર ફખ્રસે ઉસ્કા ઝિક્ર કિયા કરતા થા જૈસે ઉસ્ને મુસલમાનોં પર બહુત બળી ફતહ હાસિલ કી હો. ઉસ્કી ઈસ રહઝનીકા ઝિક્ર સિર્ફ મુસલમાન મુઅર્રિખોંને હી નહીં કિયા યૂરોપી મુઅર્રિખોંને તફસીલસે લિખ્ખા હે કે વહ કાફલોંકો લૂંટનેકા ઈન્તિઝામ કિસ તરહ કિયા કરતા થા.

૧૧૮૪ – ૧૧૮૬મેં ઉસ્કે એક દસ્તેને હિજાઝસે મિસર જાનેવાલે હાજિયોંકે એક કાફલે પર હમ્લા કિયા ઔર લૂંટ લિયા થા. એક મિસ્રી વકાએ નિગાર મુહમ્મદ ફરીદ અબૂ હદીદને લિખ્ખા હે કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકી બેટી ભી ઈસ કાફલેમેં થી લેકિન ઔર કિસી મુઅર્રિખ યા ઉસ વક્તકે વકાએ નિગારને યહ નહીં લિખ્ખા કે ઉસ કાફલેમેં સુલ્તાન અય્યૂબીકી બેટી થી. કાઝી બહાઉદ્દીન શદાદકી ડાઈરી મુસ્તનદ દસ્તાવેઝ હે ક્યૂંકે વહ ઉન વાકિઆતકા ઐની શાહિદ હે. અલબત્તા એક ઈશારા એક વકાએ નિગારકી તહરીરસે મિલતા હે જો ઈસ તરહ હે કે જબ સુલ્તાન અય્યૂબીકો ઈત્તિલાઅ મિલી કે અર્નાતકી ફૌજને મિસરકે એક કાફલેકો લૂંટ લિયા હે તો સુલ્તાન અય્યૂબીકી ગઝબનાક ઔર ગરજદાર આવાઝ સુનાઈ દી "વહ મેરી બેટી થી મેં ઉસ્કા ઈન્તિકામ લૂંગા. વહ મેરી બેટી થી."

કાફલેમેં કોઈ નૌજવાન લળકી થી ઈસે સલીબી ઉઠા લે ગએ થે. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસી વક્ત કસમ ખાઈ થી "અર્નાતકો મેં આજસે અપના ઝાતી દુશ્મન સમઝતા હૂં. મેં કસમ ખાતા હૂં કે ઈસ્સે અપને હાથોં ઈન્તિકામ લૂંગા."

સબ જાનતે હે કે ઉન્કે સુલ્તાનને ઈસ અંદાઝસે ઔર ઈસ લબો લેહજેમેં કભી બાત નહીં કી. વહ ભળક કર બાત કરને ઔર બળ મારનેકો પસંદ નહીં કરતા થા. ઉસ્કી હર બાત ફેસ્લા હુવા કરતી થી. ઉસ્ને જબ ઈન્તિકામકી કસમ ખાઈ તો સબ સમઝ ગએ કે યહ સુલ્તાનકા અઝ્મ ઔર ફેસ્લા હે. યૂં તો હર સલીબી હુકમરાન ઈસ્લામકા દુશ્મન થા લેકિન અર્નાત ઈસ્લામકી ઔર રસૂલે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી તોહીન કરતા રહતા થા. મુસલમાન કૈદિયોંકો સામને ખળા કરકે રસૂલે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ પર વહ દુશ્નામ તરાઝી કરતા ઔર

કહા કરતા "બુલાઓ અપને રબ્બે કા'બાકો તુમ્હારી મદદ કરે. પળ્હો અપને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકા કલિમા કે તુમ આઝાદ હો જાઓ" ઔર વહ કહકહે લગાયા કરતા થા. ઉસકી ઈસ આદતસે સુલ્તાન અય્યૂબી ભી વાકિફ થા, ઈસ લિએ વહ અર્નાતકા જબ નામ લેતા તો નફરતકા ભરપૂર ઈઝહાર કિયા કરતા થા.

આજ ચાર સાલ બા'દ સુલ્તાન અય્યૂબી જબ સલીબિયોંકે ખિલાફ ફૌજકશીકી હિદાયાત અપને સાલારોંકો દે રહા થા તો ઉસ્ને સારા વાકિઆ યાદ દિલા કર કહા "ઈસ બદબખ્ત કાફિર (અર્નાત)સે મુઝે અપને હાથોંસે ઈન્તિકામ લેના હે. અલ્લાહ મુઝે યહ મૌકા ઔર હિમ્મત અતા ફર્માએ કે મેં અપને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી હિત્કકા ઈન્તિકામ લે સકૂં" ઉસ્ને સાલારોંકો મઝીદ હિદાયાત દેતે હૂએ કહા "મુઝે ઉમ્મીદ હે કે હમ તીન માહ બા'દ ઉસ મોસમમેં હતીનકે ઈલાકેમેં પહુંચેંગે જબ સૂરજકે શો'લે પાનીકે કત્રોંકો રેતકે ઝર્રોમેં બદલ દેતે હેં ઔર જબ રેતકે યહ જલતે હૂએ ઝર્રે ઈન્સાનોંકો ભૂન ડાલતે હેં ઔર જબ રેગ્ઝારમેં સરાબ ઔર આસ્માનોંકો ઉઠનેવાલે રેતકે બગોલોંકે સિવા કુછ નહીં હોતા. મેં સલીબિયોંકો ઈસ વકત લળાઉંગા જબ સૂરજ સર પર હોગા. સલીબી લોહેકે ખોદોં ઔર ઝિરહ બકતરમેં જલ જાએંગે. લોહેકા જો લિબાસ વહ તીરોં, તલ્વારોં ઔર બર્છિયોંસે બચનેકે લિએ વહ પહનતે હેં વહ હર સલીબીકા અપના અપના જહન્નમ બન જાએંગા." મુઅર્રિખોં ઔર જંગકે યૂરોપી માહિરીન ઔર મુબસ્સિરોંને સુલ્તાન અય્યૂબીકે ઈસ ઈકદામકી તારીફ કી હે કે ઈસ્ને જંગકે લિએ જિસ મોસમકા ઈન્તિખાબ કિયા વહ જૂન જૂલાઈકે દિન થે જબ રેગ્ઝાર ભટ્ટીસે નિકાલી હૂઈ સિલકી તરહ ગરમ હોતા હે. સલીબી ફૌજી આહની લિબાસસે મહફૂઝ હોતે થે. ઉન્કે નાઈટ (સરદાર) સરસે પાંવ તક ઝિરહ બકતરમેં મલ્બૂસ હોતે થે. તીર ઔર તલ્વારકા ઉન પર કુછ અષર નહીં હોતા થા. મગર સુલ્તાન અય્યૂબીને લોહેકા યહ લિબાસ ઉન્કી બહુત બળી કમઝોરી બના દિયા થા. એક તો વહ છાપામાર કિસ્મકી જંગ લળતા થા. થોળીસી નફરીસે પહલૂઓં પર બર્કરફતાર હમ્લે કરતા ઔર હમ્લા આવર દસ્તે ઝર્બ લગા કર વહાં રૂકતે નહીં થે. ઈસ ચાલસે સલીબી ફૌજકો ફેલના પળતા ઔર રફતાર તેઝ કરની પળતી લેકિન ઝિરહ બકતરકા વઝન રફતાર ઈત્ની નહીં હોને દેતા થા. જિત્ની સુલ્તાન અય્યૂબીકે દસ્તોંકી હોતી થી.

સુલ્તાન અય્યૂબીને ઝિરહ બકતરકા દૂસ્રા તોળ યહ સોચા કે વહ ઉસ વકત જંગ શુરૂઅ કરતા થા જબ સૂરજ સર પર ઔર રેગિસ્તાન શો'લા બના હુવા હોતા થા. ઝિરહ બકતર તન્નૂરકી તરહ તપ જાતી થી. પ્યાસસે જિસ્મ ખુશ્ક હો જાતા થા

ઔર પાની પર સુલ્તાન અય્યૂબી જંગસે પહલે કબ્ઝા કર લેતા થા. રેગિસ્તાનકી ઝુલ્સા દેનેવાલી તપિશ ઈસ્લામી ફૌજકે લિએ ભી દુશ્વારિયાં પૈદા કરતી થી. લેકિન ઉસ્કે લિબાસ હલકે ફુલકે હોતે થે. ઈસ્કે અલાવા સુલ્તાન અય્યૂબીકી ટ્રેનીંગ બળી સખ્ત થી. વહ ઘોળોં, ઊંટો ઔર તમામ ફૌજકો લંબે લંબે અર્સેકે લિએ રેગિસ્તાનમેં રખતા ઔર ખૂદ ભી ઉન્કે સાથ રહતા થા. ઉસ્ને ફૌજકો ભૂકા પ્યાસા રહનેકી યહ ટ્રેનીંગ દે રખ્ખી થી. રમઝાનકે મહિનેમેં વહ ટ્રેનીંગ ઔર જંગી મશ્કેં ઝિયાદા કિયા કરતા ઔર કહા કરતા થા કે ઈસ મુબારક મહિનેમેં ખુદાએ ઝુલ્જલાલ અપને હાથોં હમારી તર્બિયત કરતે હૈં.

જિસ્માની ટ્રેનીંગકે અલાવા ઉસ્ને સિપાહિયોંકી ઝહની બલ્કે રૂહાની તર્બિયતકા ભી ઈન્તિઝામ કર રખ્ખા થા. સિપાહિયોંકો યહ ઝહન નશીન કરાયા જાતા થા કે વહ અલ્લાહકે સિપાહી ઔર દીને ઈસ્લામકે મુહાફિઝ હૈં, કિસી બાદશાહ યા સુલ્તાનકી ફૌજકે મુલાઝિમ નહીં વહ માલે ગનીમત સિપાહિયોંમેં તકસીમ કરતા થા લેકિન ઉન્હેં તા'અ્સુર યહ દિયા જાતા થા કે જંગ માલે ગનીમતકે લિએ નહીં લળી જાતી ઔર માલે ગનીમત જિહાદકા ઈન્આમ ભી નહીં. ઈન્આમ અલ્લાહ દેતા હે. સબસે બળી ચીઝ ગૈરત થી જો ઉસ્ને સારી ફૌજમેં પૈદા કર રખ્ખી થી. વહ સબસે ઝિયાદા ઝિક્ર ઉન મુસલમાન લળકિયોંકા કરતા થા જિન્હેં સલીબી ઉઠા લે જાતે થે ઔર ઉન ખવાતીનકા ભી જો સલીબિયોકે મકબૂઝા ઈલાકોંમેં સલીબિયોંકી દરિંદગીકા શિકાર હો રહી થી.

"કૌમકે શહીદોંકો ઔર કૌમકી મઝલૂમ બેટિયોંકો ભૂલ જાનેવાલી કૌમકી કિસ્મતમેં કુફ્ફારકી ગુલામી લિખ દી જાતી હે." યહ અલ્ફાઝ સુલ્તાન અય્યૂબીકી ઝુબાન પર રહતે થે. વહ સિપાહિયોંમેં ઘૂમતા ફિરતા રહતા થા ઉન્કી ગપશપ ઔર ઉન્કી ખેલકૂદમેં શામિલ હો જાયા કરતા થા ઉન્સે વહ કહા કરતા થા "ઈન્તિકામ ફૌજ લિયા કરતી હે. અગર ફૌજને ફર્ઝ અદા ન કિયા તો ઉસ્કે લિએ ઈસ દુન્યામેં ભી ઝિલ્લત હે ઔર અગલી દુન્યામેં ભી."

સામને સલીબુસ્સલબૂત રખ્ખી થી ઔર ઉસ્કે પાસ ઈસ સલીબકા મુહાફિઝ ખળા થા જો અકરાકા બળા પાદરી થા. ઈસાઈયોંકે અકીદેકે મુતાબિક યહ વહ અસલ સલીબ થી જિસ પર હઝરત ઈસા અલય્હિસ્સલામકો મસ્લૂબ કિયા ગયા થા. કહતા હે કે ઈસ ચોબી સલીબ પર અભી તક હઝરત ઈસા અલય્હિસ્સલામકે ખૂનકે નિશાન મૌજૂદ હે. ઈસે સલીબે આ'ઝમ ભી કહતે હૈં. ઈસી લિએ અકરાકા

પાદરી "મુહાફિઝે સલીબે આ'ઝમ" કહલાતા થા ઔર ઉસ્કા હુકમ બાદશાહોંકે હુકમસે ઝિયાદા અહમિયત રખતા થા. બાદશાહ ભી ઉસ્કે હુકમકે પાબંદ હોતે થે. ઈસાઈયોં ઔર યહૂદી લળકિયોંકો ઉસીકી ઈજાઝતસે મુસલમાનોંકે ઈલાકોંમેં જાસૂસી, કિર્દારકુશી ઔર નઝરિયાતી તખ્રીબકારીકે લિએ ભેજા જાતા થા. જો લળકી ઈસ કામકી ટ્રેનીંગ મુકમ્મલ કરકે બાહર ભેજી જાતી ઉસે સલીબકા મુહાફિઝે આ'ઝમ અપની દુઆઓંકે સાથ રૂખ્સત કિયા કરતા થા.

ઈન લળકિયોંસે સલીબુસ્સબૂત પર હાથ રખવા કર વફાદારીકા ઔર સલીબકો ધોકા ન દેનેકી કસમ લી જાતી થી. ઐસી હી કસમ સલીબી ફૌજકે હર અફસર ઔર હર સિપાહીસે ભી લી જાતી થી. ઈસ્કે બા'દ ઐસી હી એક છોટીસી સલીબ ઉસ્કે ગલેમેં લટકા દી જાતી થી.

નાસિરાકે મુકામ પર સલીબી હુકમરાન જમા થે. ઉન્મેં ગાઈ ઓફ લોઝીનાન, રેમાનડ ઓફ ત્રિપોલી, ગ્રેન્ડ માસ્ટર ગ્રાડ, માઉન્ટ ફેર્ત, હમ્ફરી ઓફ તુરાન, અમાર્લિક ઔર શહઝાદા અર્નાત ઓફ કુર્ક કાબિલે ઝિક્ર હે ઔર વહાં અકરાકા પાદરી "મુહાફિઝે સલીબે આ'ઝમ" ભી મૌજૂદ થા. ઉન્કે લિએ જો શામ્યાને ઔર કનાતે લગાઈ ગઈ થી વહ કપળોંકા એક ખૂશનુમા મહલ થા. મહલકી તરહ ઉસ્કે કમરે, બરામદે, ઔર ગુલામ ગર્દિશેં થી. રંગરંગ રોશનીવાલે ફાનૂસોંકી રોશનીને ઉસે મરમર ઔર મહલ્લાતસે ઝિયાદા હસીન બના રખ્ખા થા. ઉસ્કે ઈર્દ ગિર્દ રહાઈશી શામ્યાનોં ઔર કનાતોંકે કમરે થે ઔર ઉન્કે ઈર્દ ગિર્દ સલીબી નાઈટોંકે ખેમે ઔર ઉન્કી ફૌજકે મુન્તખબ દસ્તે ખેમાઝન થે. શરાબકે મટકોંકે સાથ ઉન હસીન ઔર દિલકશ લળકિયોંકી કુછ તા'દાદ ભી મૌજૂદ થી જિન્કા તિલિસ્માતી હુસ્ન ઔર શોખિયાં ભાઈકો ભાઈકા ઔર બાપકો બેટેકા દુશ્મન બના દેતી થી.

એક શામ્યાને તલે જિસ પર પુખ્તા મહલકે કમરેકા ગુમાન હોતા થા, સલીબુસ્સુબૂત રખ્ખી હૂઈ ઔર ઉસ્કે પાસ અકરાકા પાદરી ખળા થા. ઉસ્કે સામને સલીબી હુકમરાન ઔર ઉન્કે જર્નેલ ઔર મુન્તખબ નાઈટ બેઠે થે. સબકો મા'લૂમ થા કે યહ એક તારીખી ઈજિતમા હે ઔર તારીખકા એક નયા બાબ લિખ્ખા જાને લગા હે ઈસ બાબકા ઉન્વાન થા "સલાહુદ્દીનકો હમેશાકે લિએ ખત્મ કર દો."

"સલીબકે મુહાફિઝોં !" અકરાકે પાદરીને કહા "યહ હે વહ સલીબ જિસ પર તુમ સબને હાથ રખ કર કસમ ખાઈ થી આજ યહ સલીબ તુમ્હારે સામને ઈસ લિએ અકરાસે લા કર રખ્ખી ગઈ હે કે ઈસ્કે સાથ તુમને જો અહદ કિયા થા વહ તુમ્હારે દિલોંમેં તાઝા હો જાએ. અબ તુમ્હેં એક ખૂનરેઝ ઔર ફેસ્લાકુન જંગકે લિએ

તય્યાર હોના હે. યહ જંગ તુમ્હેં લળની હે. તુમ સબ જંગજૂ હો, જર્નેલ હો, તુમ્હારી ઉમ્ર મૈદાને જંગમેં ગુઝર ગઈ હે. મેં ઈસ મૈદાનકા આદમી નહીં હૂં. મેં તુમ્હારે મઝહબકા પેશવા હૂં. મેં તુમ્હેં યહ બતાને આયા હૂં કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો શિકસ્ત દે કર દુન્યાએ અરબ પર સલીબકી હુકમરાની કાઈમ કરની હે. યરૂશલમ તો હે હી હમારા, યહ મત ભુલો કે મક્કા ઔર મદીના પર ભી કબ્ઝા કરના હે ઔર ઈસ મુકદ્દસ સલીબકો ખાનએ કા'બાકે ઉપર રખના ઔર ઉસે યસૂઅ મસીઅકી ઈબાદતગાહ બનાના હે...."

"યાદ રખ્ખો કે તુમ મદીનાસે તીન મીલ દૂર તક પહુંચ ગએ થે મગર મુસલમાનોંને તુમ્હેં ઈસ્સે આગે ન બળ્હને દિયા. તુમ્હેં ભી ઈસી જુનૂનસે લળના હે જિસ જુનૂનસે મુસલમાન અપને કા'બેકે તહફ્ફુઝકે લિએ લળે થે. સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકી નઝરેં યરૂશલમ પર લગી હે. વહ કહતા હે કે યહ બૈતુલ્મુકદ્દસ હે ઔર યહાં ઉન્કા કિબ્લએ અવ્વલ હે. અગર ઈસ્સે યરૂશલમ બચાના ચાહતે હો તો નઝરેં મક્કા પર રખ્ખો. ઝહનમેં યહ યાદ રખ્ખો કે હમારી જંગ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીસે નહીં, યહ સલીબ ઔર ઈસ્લામકી જંગ હે. યહ દો મઝહબોંકી, દો અકીદોંકી જંગ હે. યહ જંગ હમ ન જીત સકે તો હમારી અગલી નસ્લ લળેંગી. વહ ઈસ્લામકા ખાતિમા ન કર સકી ઉસ્સે અગલી નસ્લ લળેગી, તાઆંકિ દોનોંમેંસે એક મઝહબ ખત્મ હો જાએગા. ખાતિમા ઈસ્લામકા હોગા ઔર સારી દુન્યા પર સલીબકી હુકમરાની હોગી...."

"હમને મુસલમાનોંકો શિકસ્ત દેનેકે લિએ દૂસરે તરીકે ભી ઈખ્તિયાર કિંએ હે લેકિન વહ કામ્યાબ નહીં હો સકે. તુમ સબકો યાદ હોગા કે હમ ઈસ મુહિમમેં કિત્ની લળકિયાં ઝાએઅ કર ચુકે હેં. હમ બેશુમાર દોલત ઔર અસ્લિહા ભી ઝાએઅ કર ચુકે હેં જો મુસલમાન ઉમરાકો સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે ખિલાફ દેતે રહે હેં. હમને ઈન લળકિયોં ઔર ઝરો જવાહિરાતસે યહ હાસિલ કિયા હે કે મુસલમાનોંમેં શરાબ ઔર અય્યાશીકી આદત પૈદા કર દી. ઉસ્કા નતીજા થા કે હમ છે સાત સાલ ઉન્હેં આપસમેં લળાતે રહે ઉન્કી ઈસ ખાનાજંગીસે હમને યહ ફાઈદા ઝરૂર ઉઠાયા હે કે મુસલમાનોંકી જંગી કુવ્વત ખાસ્સી હદ તક ઝાએઅ કર દી હે ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીકે બેહતરીન ઔર તજુર્બાકાર સિપાહી ઔર ઉન્કે કમાન્ડર ખાનાજંગીમેં મરવા દીએ હેં. ઈસ ખાનાજંગીસે હમને યહ ફાઈદા ભી ઉઠાયા હે કે સાત આઠ સાલ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો ઉસ્કે અપને ઈલાકોંસે બાહર નહીં નિકલને દિયા. ઈસ અર્સેમેં હમને જંગી તય્યારિયાં મુકમ્મલ કર લી ઔર યરૂશલમકા

દિફાઅ ઈત્ના મઝબૂત કર લિયા હે કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે લિએ ઈન રાસ્તોં તક પહુંચના જો યરૂશલમકો જાતે હેં નામુમ્કિન હો ગયા હે...."

"મગર ઉસ્ને વહ કૈફિયત ફિર હાસિલ કર લી હે જો ઉન્કી ખાનાજંગીસે પહલે થી. હલબ ઔર મોસૂલકી ફૌજેં ભી ઉસે મિલ ગઈ હે. તમામ મુસલમાન ઉમરા ઉસ્કે હામી હો ગએ હે. મુઝફ્ફરૂદીન ઔર કકબોરી જૈસે સાલાર જો ઉસ્કે ખિલાફ લળે ઔર હમારે દોસ્ત બન ગએ થે ઉસ્કે પાસ ચલે ગએ હૈં. ગદ્દારોંકો ઈસ્ને ઈત્ના કમઝોર ઔર બેબસ કર દિયા હે કે વહ અબ હમારે કિસી કામકે નહીં રહે. અબ કોઈ મુસલમાન હુકમરાન ઐસા નહીં રહા જો સલાહુદ્દીન અય્યૂબી પર અકબસે હમ્લા કરે. હમને હશીશૈનકો ભી આઝમા દેખા હે. વહ ચાર પાંચ કાતિલાના હમ્લોંમેં ભી ઉસે કત્લ નહીં કર સકે. અબ ઉસ્કે સિવા કોઈ ચારાકાર ઔર કોઈ હલ ઔર રાસ્તા નહીં રહા કે હમ મિલ કર સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી પર યલ્ગાર કરેં. લેકિન અપને જર્નૈલોંને યહ મશ્વરા દિયા હે કે હમ્લેમેં પહલ ઉસે કરને દેં. ઉસ્કી મુઝે દો વુજૂહાત બતાઈ ગઈ હે. એક યહ કે અપની ફૌજોંકો ઈત્ની દૂર નહીં લે જાની ચાહિએ કે રસદકે રાસ્તે મસ્દૂદ ઔર ખતરનાક હો જાએ ઔર દૂસ્રી વજહ યહ કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબી જિસ તરીકેકી જંગ લળતા હે ઉસ્સે હમેં અપની ફૌજ દૂર દૂર તક ફૈલાની પળતી હે. અબ જબકે દુશ્મનકે ઈલાકેમેં હમારા કોઈ હામી નહીં રહા, ઈસ લિએ હમેં હમ્લેકા ખત્રા સોચ સમઝ કર મોલ લેના ચાહિએ...."

"હમેં ઝિયાદા ઈન્તિઝાર નહીં કરના પળેગા. જાસૂસોંકી ઈત્તિલાઅકે મુતાબિક સુલ્તાન અય્યૂબી યરૂશલમકી તરફ પેશકદમીકા ફેસ્લા કર ચુકા હે. યહ તુમ્હેં દેખના હે કે ઉસ્કી પેશકદમીકા રાસ્તા કોનસા હોગા ઔર વહ સીધા યરૂશલમકી તરફ આએગા યા કયા કરેગા. હમેં યહ હકીકત તસ્લીમ કરની ચાહિએ કે હમ અકેલે અકેલે ઉસ્કે ખિલાફ નહીં લળ સકતે. અબ તુમ મુત્તહિદ હો ગએ હો. સલીબે આ'ઝમકો યહાં ઉઠા લાનેકા મકસદ યહ હે કે તુમ સબ એક હી બાર સલીબ પર હાથ રખ કર કસમ ખાઓ કે તુમ દુશ્મનકે ખિલાફ એક જાન હો કર લળોગે ઔર ઝાતી રંજિશોં ઔર ઝાતી મફાદાતકો નઝર અંદાઝ કરકે મુત્તહિદા મફાદકે લિએ લળોગે ઔર યહ મફાદ સલીબે આ'ઝમ ઔર યસૂઅ મસીહકે અકીદેકા હોગા ઔર તુમ સબ ઈસ્લામકે ખાતમેકે લિએ લળોગે."

સબ ઉઠે ઉન્હોંને સલીબ પર હાથ રખકે ઔર અકરાકે પાદરીને કસમકે જો અલ્ફાઝ કહે વહ સબને દોહરાએ.

દૂસ્રે દિન સબ બહુત દેરસે જાગે. રાત જબ પાદરીને ઉન્હેં છુટ્ટી દી તો વહ શરાબ ઔર રક્સમેં મગન હો ગએ. વહ અપની અપની પસંદકી લળકિયોંકો અપને સાથ લાએ થે. ઉસ્ને હુસ્નો જમાલ, નીમ ઉર્યાં જિસ્મોં, ખુલે બીખરે હૂએ રેશ્મી બાલોં, નાઝોઅદા ઔર શરાબને ઈસ ખિત્તેકો જન્નતે અર્ઝી બનાએ રખ્ખા. દૂસ્રે દિનકા સૂરજ તુલૂઅ હો ચુકા થા મગર સલીબિયોંકે ઈસ શાહાના કેમ્પમેં નીંદને મૌતકા સુકૂત તારી કર રખ્ખા થા.

શહઝાદા અર્નાતકે ખૈમેસે એક જવાન સાલ લળકી નિકલી. બહુત હી ખૂબસૂરત ઔર લંબે કદકી લળકી થી. ઉસ્કા રંગ દિલકશ થા ઔર ઉસ્કી આંખોમેં સહર થા લેકિન યહ રંગ ઔર યહ આંખે સલીબી યા યહૂદી લળકી જૈસી નહીં થી. યહ સૂડાન, મિસ્ર યા દમિશ્ક જૈસે ઈલાકોંકી પૈદાવાર મા'લૂમ હોતી થી. ઉસ્કે હુસ્નકી યહી ઝમાનત કાફી થી કે અર્નાત ઉસે અપને સાથ લાયા થા. ઉસે દેખ કર એક બૂળ્હી ખાદિમા દોળતી ઉસ તક પહુંચી. વહાં જો ફૌજ ઈન હુકમરાનોંકે સાથ ગઈ થી ઉસ્કી ઈત્ની નફરી નહીં થી જિત્ની તા'દાદ નોકરોં ઔર નોકરાનિયોંકી સાથ થી. ઈસ લળકીકો અર્નાત પ્રિન્સેસ લિલી કહા કરતા થા. વહ શકલો સૂરત ઔર કદ બુતસે શહઝાદી હી લગતી થી. ઉસ્ને ખાદિમાસે કહા કે સિર્ફ મેરે લિએ નાશ્તા જલ્દી લાઓ ઔર બુગ્ગી તય્યાર કરો, મેં ઈસ ઈલાકેકી સેરકો જા રહી હૂં.

અર્નાત ગહરી નીંદ સોયા હુવા થા. ઉસે જાગનેકી કોઈ જલ્દી નહીં થી. વહાં તો સિર્ફ પાદરી સુબ્હ સવેરે જાગા ઔર ઈબાદત કરકે ફિર સો ગયા થા. લિલીકે લિએ કોઈ કામ નહીં થા. નાશ્તા આને તક વહ તય્યાર હો ગઈ ઔર જબ નાશ્તા કર ચુકી થી તો બુગ્ગી આ ચુકી થી. યહ દો ઘોળોંકી ખૂબસૂરત બુગ્ગી થી. કુર્કસે અર્નાતકે સાથ વહ ઈસી બુગ્ગીમેં આઈ થી.

બુગ્ગીમેં બેઠનેકે પહલે ઉસ્ને બુગ્ગીબાનસે કહા ''યહ ઈલાકા બહુત ખૂબસૂરત લગતા હે. મેં સેરકે લિએ જાના ચાહતી હૂં. તુમ ઈસ જગાસે વાકિફ તો નહીં હોંગે?''

''અચ્છી તરહ વાકિફ હૂં શહઝાદી મોહતરમા!'' બુગ્ગીબાનને જવાબ દિયા ''અગર આપ સેરકે લિએ જાના ચાહતી હે તો મેં કમાન ઔર તર્કશ લિએ ચલતા હૂં. આપ શિકાર ભી ખેલ સકતી હેં. યહાં હિરન ઝિયાદા તો નહીં લેકિન કહીં નઝર આ જાતે હેં. ખર્ગોશ આમ હે. પરિંદે હેં.''

લિલીને મુસ્કુરા કર કહા ''કયા તુમ મુઝે તીરંદાઝ સમઝતે હો?... જાઓ. લે આઓ.''

''કોઈ મુશ્કિલ નહીં.'' બુગ્ગીબાનને કહા ''આપ લળાઈ પર તો નહીં જા

રહીં. શિકાર પર ચલાયા હુવા તીર ખતા ગયા તો કયા હો જાએગા."

વહ દોળતા ગયા ઔર કમાન ઔર તર્કશ ઉઠા લાયા.

બુગ્ગી ખૈમાગાહસે બહુત દૂર ચલી ગઈ. યહ ખિત્તા સરસબ્ઝ થા. દરખ્ત ભી ખાસ્સે થે ઔર ઊંચી નીચી ટેકરિયાં થી. માર્ચ એપ્રિલકે દિન થે. બહારકા મોસમ થા. ઉસ્સે યહ ખિત્તા ઔર ઝિયાદા ખૂબસૂરત હો ગયા થા. બુગ્ગી આહિસ્તા આહિસ્તા ચલી જા રહી થી. એક ઝંડેકે નીચે લિલીકે કહને પર બુગ્ગી રૂક ગઈ ઔર વહ ઉતરી. ઉસ્કા બુગ્ગીબાન સીબ્બલ નામકા ઈસાઈ થા ઔર ઈન્હીં ઈલાકોંકા રહનેવાલા થા. ઉસ્કી ઉમ્ર તીસ સાલસે કુછ ઉપર હોગી. ખૂબરૂ ઔર દરાઝકદ જવાન થા. ઈસી લિએ ઉસે અર્નાતને બુગ્ગીકે લિએ મુન્તખબ કિયા થા. લિલીકો ભી યહ આદમી પસંદ થા. ઝિંદા દિલ ઔર ફર્મા બર્દાર થા. લિલી જબ અર્નાતકે પાસ આઈ ઉસે એક સાલ બા'દ સીબ્બલ ઉન્કે પાસ આયા થા.

"મુસલમાનોંકી સર્હદ કહાંસે શુરૂઅ હોતી હે ?" લિલીને બુગ્ગીસે ઉતર કર પૂછા.

"જહાં તક કિસીકી ફૌજ પહુંચ કર ડેરે ડાલ દે વહ ઉસ્કી સર્હદ બન જાતી હે." બુગ્ગીબાનને જવાબ દિયા "મેં આપકો ઈત્ના બતા સકતા હૂં કે યહાંસે આઠ દસ મીલ દૂર સમંદરકી તરહ એક વસીઅ ઝીલ હે જિસ્કા નામ ગેલીલી હે. ઉસ્કે કિનારે તબ્રિયા નામકા એક કસ્બા હે. ઉસ્સે કુછ ઈધર હતીન નામકા એક મશહૂર ગાંવ હે. ઉસ ઝીલસે આગેસે મુસલમાનોંકા ઈલાકા શુરૂઅ હો જાતા હે."

"યા'ની મુસલમાનોંકા ઈલાકા યહાંસે દૂર નહીં." લિલીને કહા "કયા હમ બુગ્ગી પર ઝીલ તક જા સકતે હૈં ?"

"હમ કુર્કસે બુગ્ગી પર આએ હૈં." સીબ્બલને કહા "ઔર ઝીલ તો યહ કરીબ હે. યહ દો ઘોળે બગૈર થકે વહાં તક પહુંચા સકતે હૈં."

લિલીને બચ્ચોંકી તરહ ઉસ્સે રાસ્તા પૂછના શુરૂઅ કર દિયા ઔર બુગ્ગીબાન ઝમીન પર લકીરેં ડાલ કર ઉસે રાસ્તા સમઝાને લગા.

"દમિશ્કકો ભી રાસ્તા જાતા હોગા ?" લિલીને પૂછા.

બુગ્ગીબાનને ઉસે દમિશ્ક તકકા રાસ્તા સમઝા દિયા.

લિલીને તરકશસે તીર નિકાલા ઔર દરખ્તોંમેં પરિંદે દેખને લગી. ઉસ્ને એક પરિંદે પર તીર ચલાયા જો ખતા ગયા. લિલીને કહકહા લગાયા. બુગ્ગીબાનને ઉસે નિશાન લેનેકા તરીકા સમઝાયા. ઉસ્ને કુછ તીર ઈધર ઉધર ચલાએ.

"ઔર આગે ચલો." લિલીને બુગ્ગીમેં બેઠતે હૂએ કહા "ઉસ જગા ચલો જહાં હિરન હો. મૈં હિરનકો માર લૂંગી."

સીબ્બલ ઉસે ડેળ દો મીલ દૂર લે ગયા. એક જગા બુગ્ગી રોક કર ઉસ્ને કહા કે થોળી દેર ઈન્તિઝાર કરેં, શાયદ કોઈ હિરન યા ખરગોશ તિતર આ જાએ. વહ ખૂદ એક તરફકો ચલ પળા. કોઈ બીસ કદમ દૂર એક દરખ્ત થા. સીબ્બલ ઉસ્કે સાથ કંધા લગા કર ખળા હો ગયા. વહ શહઝાદી લિલીકે લિએ હિરન યા ખરગોશ દેખ રહા થા. લિલીકી તરફ ઉસ્કી પીઠ થી. લિલીને કમાનમેં તીર ડાલા ઔર સીબ્બલકી પીઠકા નિશાના લિયા. ઉસે કોઈ દેખતા તો યહી કહતા કે લિલી મઝાક કર રહી હે. ઉસ્ને કમાન ખીંચી. ઉસ્કે હાથોંમેં કમાન કાંપ રહી થી. એક આંખ બંદ કિએ વહ સીબ્બલકી પીઠકા નિશાના લિએ હૂએ થી.

ઉસ્ને કમાન ઔર ઝિયાદા ખીંચી ઔર તીર ચલા દિયા. તીર સીબ્બલકે કંધેકે બીલ્કુલ કરીબ દરખ્તકે તનેમેં લગા. સીબ્બલ ગબરા કર હટા ઔર મુળા. ઉસ્ને દરખ્તમેં ઉતરે હૂએ તીરકો ફિર લિલીકો દેખા, મગર લિલી હંસ નહીં રહી થી. ઉસ્કે ચેહરે પર ઐસી સંજિદગી થી જો ઉસ્ને પહલે કભી નહીં દેખી થી. ફિર ભી ઉસ્ને હંસ કર કહા "આપ મુઝ પર તીરંદાઝીકી મશ્ક કર રહી હે ?" ઔર વહ લિલીકી તરફ ચલ પળા.

લિલીને તર્કશસે એક ઔર તીર નિકાલ કર કમાનમેં ડાલ લિયા ઔર બોલી "વહીં રૂક જાઓ ઔર ઈધર ઉધર ન હોના."

સીબ્બલ રૂક ગયા ઔર લિલીને કમાન સામને કરકે એક બાર ફિર ખીંચી. સીબ્બલને ચિલ્લા કર કહા "શહઝાદી ! આપ કયા કર રહી હે?"

શહઝાદીકી કમાનસે તીર નિકલા. સીબ્બલકી નઝરેં ઉસી પર થીં. વહ બેઠ ગયા ઔર તીર ઝન્નાટેસે ઉસ્કે કરીબસે ગુઝર ગયા. સીબ્બલ શહઝાદીકા એહતરામ ઔર અપની હૈષિયતકો ભૂલ ગયા. લિલી તર્કશસે એક ઔર તીર નિકાલ રહી થી. સીબ્બલ બળી હી તેઝીસે ઉસ્કી તરફ દોળા. લિલી ઈત્ની જલ્દી તીર નિકાલ કર કમાનમેં ન ડાલ સકી. સીબ્બલ ઉસ પર લપકા તો લિલી દોળ કર પરે હો ગઈ, લેકિન સીબ્બલ મર્દ થા ઔર જવાન ભી થા. દોળ કર લિલી તક પહુંચા ઔર ઉસે પકળ લિયા. ઉસ્સે કમાન છીન લી ઔર ઉસ્કે કંધોંસે તર્કશ ભી ઉતાર લી.

"મૈં ઉન ગુલામોંમેસે નહીં હૂં જિન પર ઉન્કે આકા હર તરહકા ઝુલ્મ કરતે હૈં." સીબ્બલને કહા ઔર એર તીર કમાનમેં ડાલ કર કમાન લિલી પર તાની, બોલા "કયા તુમ મુઝ પર મશ્ક કરના ચાહતી હો ? કયા મેરી ખિદમાત ઔર ફર્માબર્દારીકા યહ સિલા હે?"

લિલીને કોઈ જવાબ ન દિયા. ઉસકે હોંટ કાંપે ઔર ઉસકી આંખોંમેં આંસૂ આ ગએ. સીબ્બલને કમાન પરે ફેંક દી ઔર આહિસ્તા આહિસ્તા ઉસકે કરીબ ગયા.

"મેં કુછ ભી નહીં સમઝ સકા કે આપને મુઝ પર તીર કયૂં ચલાએ ઔર આપક આંખોંમે આંસૂ કયૂં આ ગએ હેં ?" સીબ્બલને પૂછા.

"તુમ મેરી કોઈ મદદ નહીં કર સકતે ?" લિલીને ઐસે લેહજેમેં કહા જો કિસી શહઝાદીકા નહીં એક ડરી હૂઈ લળકીકા લેહજા થા.

"મેં આપકી ખાતિર જાન તક દે સકતા હૂં" સીબ્બલને કહા. 'કૈસી મદદ ?"

"ઈન્આમસે માલા માલ કર દૂંગી." લિલીને કહા "મુઝે ઈન્આમકે તૌર પર માંગોગે તો યહ ભી કબૂલ કરૂંગી. મુઝે ઝીલ ગેલીલીસે આગે મુસલમાનોંકે ઈલાકેમેં લે ચલો... દમિશ્ક ચલો. વહાં યહ બુગ્ગી ઔર દોનોં ઘોળે તુમ્હારે હોંગે. ઈન્આમ અલગ દિલવાઉંગી."

"મુઝે શક હે આપકે દિમાગ પર કોઈ અષર હો ગયા હે." સીબ્બલને કહા "ચલિએ. વાપસ ચલેં."

"અગર મેરી બાત નહીં માનોગે તો વાપસ જા કર શહઝાદા અર્નાતસે કહૂંગી કે તુમને યહાં મુઝ પર દસ્ત દરાઝી કી થી" લિલીને ઉસકી સુની અનસુની કરતે હૂએ કહા.

"અચ્છ્છા હુવા આપને બતા દિયા." સીબ્બલને કહા "અબ આપ વાપસ નહીં જાએંગી, ન મેં વાપસ જા રહા હૂં. આપકે હાથ પાંવ બાંધ કર મેં બુગ્ગીમેં ડાલ લૂંગા ઔર કિસી શહરમેં જા કર આપકો બુર્દાફરોશોંકે હાથ બેચ ડાલૂંગા... મુઝે બતાઓ મુસલમાનોંકે પાસ કયૂં જાના ચાહતી હો ?" તબ લિલીકો એહસાસ હુવા કે વહ એક જાલમેં ફંસ ગઈ હે. વહ બેઠ ગઈ ઔર સર ઘૂંટનોંમેં દે કર સિસકને લગી. સીબ્બલ ઉસે દેખતા રહા. યહ લળકી ઉસકે લિએ અજનબી નહીં થી લેકિન અબ વહ ઉસે ગોરસે દેખને લગા. ઉસકે બાલ, ઉસકી રંગત ઔર ઉસકી ડીલ ડોલ સલીબી લળકિયોં જૈસી નહીં થી. ઉસે મા'લૂમ થા કે સલીબિયોંકે પાસ મુસલમાનોંકી ઈગ્વા કી હૂઈ લળકિયાં ભી હે. યહ ભી શાયદ મગ્વિયા હોગી લેકિન ઉસે તો વહ તીન સાલોંસે ખૂશો ખુર્રમ દેખ રહા થા. વહ ઉસકે પાસ બેઠ ગયા.

"અગર મુસલમાન હો તો બતા દૂ." સીબ્બલને કહા "તુમ્હેં શાયદ ઈગ્વા કિયા ગયા થા."

"ઔર તુમ શહઝાદા અર્નાતકો બતા કર ઈન્આમ લોગે." લિલીને કહા "ઔર ઉસે બતાઓગે મેંને ભાગનેકી કોશિશ કી થી" ઉસે સીબ્બલકે ગલેમેં એક ડોરી

લટકતી નઝર આઈ. ઉસ્ને યહ ડોરી ખીંચી તો છોટીસી સલીબ ડોરીસે બંધી હૂઈ બાહર આ ગઈ. લિલીને કહા "ઈસે હાથમેં લે કર કસમ ખાઓ કે તુમ મુઝે ધોકા નહીં દોગે, અર્નાતકો નહીં બતાઓગે મૈંને તુમ પર તીર ક્યૂં ચલાએ થે."

સીબ્બલ ઉસ્કી અસ્લિયત સમઝ ગયા ઔર બોલા "સલીબ પર ખાઈ હૂઈ કસમ ઝૂટી હોગી." ઉસ્ને સલીબકી ડોરી ગલેસે ઉતારી ઔર સલીબ પરે ફેંક દી. કહને લગા "મુસલમાન સલીબ પર કસમ નહીં ખાયા કરતે."

લિલીને ચૌંક કર સીબ્બલકો દેખા જૈસે ઉસે સીબ્બલકે અલ્ફાઝ પર યકીન ન આ રહા હો. ઉસ્ને સલીબકો દેખા જો પરે ઝમીન પર પળી થી. કોઈ સલીબી કિત્ના હી ગુનહગાર ક્યૂં ન હો સલીબકી તોહીન નહીં કરતા. સીબ્બલકો બહરહાલ યકીન આ ગયા કે લિલી કિસી મુસલમાનકી બેટી હે.

"મૈંને તુમ પર અપના રાઝ ફાશ કર દિયા હે." સીબ્બલને કહા "અબ તુમ મુઝે બતા દો કે તુમ્હેં કબ ઔર કહાંસે ઈગ્વા કિયા ગયા થા."

"મેં હજ્જે કા'બાસે અપને વાલિદૈનકે સાથ મિસરકો વાપસ જા રહી થી." લિલીને ડરે હૂએ બચ્ચેકી તરહ કહા "બહુત બળા કાફલા થા. ઉસ વક્ત મેરી ઉમ્ર સોલહ સતરહ સાલ થી. ચાર સાળે ચાર સાલ ગુઝર ગએ હૈં. કુર્દકે કરીબ ઉન કાફિરોંને કાફલે પર હમ્લા કિયા ઔર માલો અસ્બાબ લૂંટ લિયા. ઉન્હોંને બહુત કુશ્તોખૂન કિયા થા. મુઝે મા'લૂમ નહીં કે મેરે વાલિદૈન મારે ગએ થે યા ઝિંદા હે. યહ કાફિર મુઝે અપને સાથ લે આએ. યહ શાયદ મેરી બદકિસ્મતી થી કે મેં ઈત્ની ખૂબસૂરત થી કે વાલિએ કુર્ક શહઝાદા અર્નાતને મુઝે પસંદ કર લિયા ઔર અપને લિએ રખ લિયા. અગર મેં ઈત્ની ખૂબસૂરત ન હોતી તો મા'લૂમ નહીં કૈસે કૈસે દરિંદોંકે હાથોં અબ તક મર ચૂકી હોતી...."

"શાહઝાદા અર્નાતકે આગે મેં બહુત રોઈ મગર બેકાર થા. ઉસ્ને કહા કે મેં અપની બાદશાહી છોળ દૂંગા તુમ્હેં નહીં છોળૂંગા. ફિર ઉસ્ને મુઝે શહઝાદિયોંકી તરહ રખ્ખા. ઉસ્ને મેરે સાથ શાદી નહીં કી ઔર મુઝે અપના મઝહબ કબૂલ કરનેકો ભી નહીં કહા. મેં ઉસ્કી અય્યાશીકા ઝરીઆ બની રહી. ઉસ્કે પાસ કઈ ઔર જવાન લળકિયાં થી વહ મેરી દુશ્મન બન ગઈ લેકિન અર્નાત સિર્ફ મુઝે સાથ રખતા ઔર મેરી બાત માનતા થા. મૈંને અપની ઈસ હાલતકો કબૂલ કર લિયા. મેં ઔર કર ભી કયા સકતી થી. ઔરતકી કિસ્મત યહી હોતી હે કે જિસ્કે કબ્ઝેમેં આ જાએ ઉસ્કી મિલ્કિયત ઔર ઉસ્કી ગુલામ હોતી હે."

વહ બોલતે બોલતે ચૂપ હો ગઈ. સીબ્બલકો ગોરસે દેખ કર બોલી "કયા તુમ

યહ સારી બાતેં શાહઝાદા અર્નાતકો સુના હોગે ? ફિર વહ મુઝે કયા સઝા દેગા ?"

"અગર મેં વાકિઈ સીબ્બલ હોતા તો યહી કરતા જો તુમ્હેં ડર હે." બુગ્ગીબાનને કહા "મેં શામી મુસલમાન હૂં. મેરા નામ બક્ર બિન મુહમ્મદ હે."

"તુમ ઉન જાસૂસોંમેંસે તો નહીં હો જિન્કે મુતા'લ્લિક અર્નાત કહા કરતા હે કે હમારે મુલ્કમેં છૂપે હૂએ હેં ?" લળકીને પૂછા ઔર બોલી "મેરા નામ કુલ્સૂમ હુવા કરતા થા."

"મેં જો કુછ ભી હૂં" બક્રને જવાન દિયા "મુસલમાન હૂં. મેં તુમ્હેં ધોકા નહીં દૂંગા. યહ કોઈ નઈ બાત નહીં કે એક ઈગ્વા કી હૂઈ મુસલમાન લળકીકી મુલાકાત કિસી ઐસે મુસલમાનસે હો ગઈ જો સલીબિયોંકે પાસ ઈસાઈયોંકે બહરૂપમેં મુલાઝિમ થા. ઐસે વાકિઆત પહલે ભી હો ચુકે હેં. યહાં તક ભી હુવા હે કે ભાઈ જાસૂસ બન કર સલીબિયોંકે કિસી શહરમેં ગયા તો વહાં ઉસ્કી મુલાકાત અપની ઉસ બહનસે હો ગઈ જો બહુત અર્સા પહલે તુમ્હારી તરહ ઈગ્વા હૂઈ થી. હૈરાન ન હો કુલ્સૂમ ! તુમ હજ્જે કા'બાસે વાપસ આ રહી થી. ખુદાને તુમ્હારા હજ કબૂલ કર લિયા હે. મેં આલિમ ફાઝિલ નહીં કે તુમ્હેં બતાઉં કે ખુદાને તુમ્હેં યહ સઝા કયૂં દી હે. અલબત્તા અબ યૂં નઝર આતા હે જૈસે ખુદાને તુમસે કોઈ નેકીકા કામ કરાનેકે લિએ ઈસ જહન્નમમેં ફેંકા થા.... તુમ સિર્ફ ફરાર હોના ચાહતી હો યા ફરારકા કોઈ મકસદ ભી હે ?"

"બહુત બળા મકસદ." કુલ્સૂમને કહા "તુમ શાયદ નહીં જાન્તે કે અકરાકે પાદરીને ઈન સલીબિયોંકો યહાં કયૂં બુલાયા હે. રાત અર્નાત જબ અપને ખૈમેમેં આયા તો વહ નશેમેં ઝૂમ રહા થા. ઉસ્ને મુઝે બાઝૂઓં પર ઉઠા લિયા ઔર બોલા, તુમ બહુત બળે મુલ્કકી મલિકા બનનેવાલી હો. સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ચંદ દિનોંકા મેહમાન હે. વહ હમારે જાલમેં આ રહા હે. બહુત જલ્દી આ રહા હે. મૈંને ખૂશીકા ઈઝહાર કિયા ઔર ઉસ્સે પૂછા કે ઉન્કા મન્સૂબા કયા હે. ઉસ્ને મુઝે પૂરી તફસીલસે બતા દિયા કે યહાં જિત્ને સલીબી હુકમરાન આએ હેં ઉન્હોંને સલીબ પર હાથ રખ કર ઈત્તિહાદ ઔર એક દૂસ્રેસે વફાદારીકી કસમ ખાઈ હે."

"કયા યહ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે કિસી ઈલાકે પર હમ્લા કરેંગે ?"

"મેરે ફરારકા મકસદ યહી હે કે સુલ્તાન અય્યૂબી તક યહ ખબર પહુંચાઉં કે સલીબિયોંકે ઈરાદે ઔર મન્સૂબે કયા હે ઔર ઉન્હોંને કિત્ની ફૌજ જમા કર લી હે ઔર ઉસે કહાં કહાં તકસીમ કરકે ફૈલાયા હે. અર્નાતને મુઝે બતાયા હે કે યહ લોગ હમ્લા કરને નહીં જાએંગે બલ્કે સુલ્તાન અય્યૂબીકો હમ્લેકા મૌકા દેંગે તાકે વહ

અપને મુસ્તકરસે દૂર આ જાએ ઔર ઉસ્કી રસદકે રાસ્તે લંબે હો જાએ. ઉન્કા ઈરાદા યહ ભી હે કે અગર સુલ્તાન અય્યૂબીને કુછ અર્સે તક હમ્લા ન કિયા તો યહ લોગ તીન તરફસે પેશકદમી ઔર યલ્ગાર કરેંગે."

"તુમ્હેં અચાનક યહ ખયાલ કયૂં આયા હે કે યહ ખબર સુલ્તાન અય્યૂબી તક પહુંચની ચાહિએ ?" બક્ર બિન મુહમ્મદને પૂછા ઔર બતાયા "કુલ્સૂમ ! મેં ઉસી મૈદાનકા મુજાહિદ હૂં અગર મેં તુમ્હેં કહૂં કે તુમ અર્નાતકે કહને પર સુલ્તાન અય્યૂબીકો ગલત ખબર દેને જા રહી હો તાકે વહ ગુમ્રાહ હો જાએ તો ઉસ્કા કયા જવાબ દોગી ?"

"યહ કે તુમ કમ અકલ આદમી હો" કુલ્સૂમને જવાબ દિયા "અગર તુમ સુલ્તાન અય્યૂબીકે જાસૂસ હો તો બેવકૂફ જાસૂસ હો. તુમ અપની ફૌજોંકો સલીબિયોંકે હાથોં મરવાઓગે. અગર અર્નાત સુલ્તાન અય્યૂબીકો ગુમરાહ કરનેકી સોચતા તો વહ કોઈ ઔર ઝરીઆ ઈખ્તિયાર નહીં કર સકતા થા ? અગર યહ કામ મુઝસે કરાના ચાહતા તો મુઝે રાતકો બુગ્ગી પર બિઠા કર મુસલમાનોંકે ઈલાકોંકે કરીબ ન છોળ આતા ?... સુનો બક્ર ! ગોરસે સુનો. મૈંને તુમ પર પહલા જો તીર ચલાયા થા ઉસ્કા ઈરાદા અચાનક બિજલીકી તરહ મેરે દિમાગમેં આયા થા. મેં તો સિર્ફ સેરકે લિએ નિકલી થી. યહ તુમ થે જિસ્ને કહા થા કે તીરોં કમાન સાથ લે ચલેં યહાં શિકાર હોગા."

યહાં આ કર મૈંને તુમસે મુસલમાનોંકી સર્હદ ઔર દમિશ્કકે જો રાસ્તે પૂછે વહ યહ મા'લૂમ કરનેકે લિએ પૂછે થે કે મેં ઉસ સર્હદસે કિત્ની દૂર હૂં ઔર મેં આસાનીસે વહાં તક પહુંચ સકતી હૂં ? તુમને જબ બતાયા કે વહ ઈલાકા ચંદ મીલ દૂર હે તો મેં સોચને લગી કે તુમ્હેં કોઈ લાલચ દે કર સાથ લે ચલૂં લેકિન તુમ્હેં મેં ઈસાઈ સમઝતી રહી ઔર બિલ્કુલ ઉમ્મીદ નહીં રખતી થી કે તુમ મેરી મદદ કરોગે બલ્કે ઉમ્મીદ યહ થી કે તુમ અર્નાતસે ઈન્આમ લેનેકે લિએ ઉસે બતા દોગે કે યહ લળકી મુસલમાનોંકી જાસૂસ હે. મેરે લિએ કોઈ રાસ્તા નહીં થા. તુમ મુઝસે થોળે દૂર દરખ્તકે સાથ લગ કર ખળે હો ગએ તો મૈંને દરખ્ત પર એક પરિંદે પર તીર ચલાનેકે લિએ તીર કમાનમેં ડાલા. ઉસ વકત મેરી નઝરેં તુમ્હારી પીઠ પર જમ ગઈ....

"તબ મુઝે અચાનક ખયાલ આયા કે તુમ ઈત્ને કરીબ હો કે તીર તુમ્હારી પીઠમેં ગહરા ઉતર જાએગા ઔર મુઝે દૂસ્રા તીર ચલાનેકી ઝરૂરત નહીં પળેગી. તુમ મર જાઓગે તો મેં બુગ્ગી ભગા કર ઈસ રાસ્તે પર હો લૂંગી જો તુમને મુઝે

સમઝા દિયા થા. મૈંને કોઈ ઔર ખત્રા સોચા હી નહીં થા. શાયદ મુઝમેં અકલ કમ ઔર જઝબાત ઝિયાદા થે ઔર ઈન જઝબાતમેં અપને ઈન્તિકામકા જઝબા ઝિયાદા થા. મૈંને કાંપતે હાથોંસે તીર ચલા દિયા. મુઝમેં ઈત્નીસી ભી અકલ ન રહી કે તુમ્હેં કહ દેતી કે તીર ગલતીસે નિકલ ગયા હે. તુમ ફૌરન માન લેતે કયૂંકે તુમ જાન્તે હો કે મૈંને કભી કમાન હાથમેં નહીં લી થી. મૈંને યહી રાહે નજાત દેખી કે તુમ્હેં માર હી ડાલૂ ઔર મુસલમાનોંકે ઈલાકેકી તરફ ભાગ જાઉં મગર મૈં કામ્યાબ ન હો સકી."

"ઈસ્સે પહલે તુમ્હેં કભી ભાગનેકા ખયાલ નહીં આયા થા ?" બક્રને પૂછા.

"ઈબ્તિદામેં ભાગનેકા હી ખયાલ મેરે દિમાગ પર સવાર રહા મગર મુઝે હકીકતકો કબૂલ કરના પળા કે મૈં ભાગ નહીં સકતી." ઉસ્ને જવાબ દિયા "ઉસ્મેં કોઈ શક નહીં કે અર્નાતને મુઝે સહી મા'નોંમેં શહઝાદી બના દિયા થા. વહ કહા કરતા થા કે મુઝે કિસી લળકીસે કભી ઐસી મુહબ્બત નહીં હૂઈ થી જૈસી તુમસે હૂઈ હે. મૈં ઉસ્કે સાથ શરાબ પીતી રહી. ઈસ્સે મૈં બચ નહીં સકતી થી. જિસ્માની તૌર પર મૈં ઈસ ઝિંદગીમેં તહલીલ હો ચુકી થી. ઐસી શાહાના ઝિંદગી તો મૈં કભી ખ્વાબમેં ભી નહીં દેખ સકતી થી. લેકિન તન્હાઈમેં મેરા દિલ મુસલમાન હો જાતા થા ઔર યહ મુઝે તળપા દેતા થા કે મૈં હજ્જે કા'બાસે આઈ હૂં. કભી કભી મૈં ખુદાસે ગિલે શિકવે ભી કિયા કરતી થી ઔર અક્સર યૂં હોતા કે મૈં ખુદાકો ભૂલ જાતી થી..."

"ઈસી દોરાન સુલ્તાન અય્યૂબીને મુહાસરા ઉઠા લિયા ઔર વાપસ ચલા ગયા. અર્નાત કહકહે લગાતા મેરે પાસ આયા ઔર બોલા 'મૈંને ઉસે બેવકૂફ બના લિયા હે.' મૈંને ઉસ્કે સાથ મુઆહદા કર લિયા હે કે આઈંદા હાજિયોંકે કાફલોં પર હાથ નહીં ઉઠાઉંગા ઔર મૈંને ઉસ્કે સાથ જંગ ન કરનેકા ભી મુઆહદા કર લિયા હે...."

"મેરે દિલકો બહુત સદમા હુવા. સુલ્તાન અય્યૂબીકો વાપસ નહીં જાના ચાહિએ થા. મુઝે રિહા કરાએ બગૈર ઉસે મુહાસરા નહીં ઉઠાના ચાહિએ થા."

"સુલ્તાન અય્યૂબીકે સામને ઈસ્સે ઝિયાદા બળી મુહિમ હે." બક્રને કહા "ઉસે બલ્કે હમેં બૈતુલ્મુકદ્દસ આઝાદ કરાના હે જહાં હમારા કિબ્લા હેં. હમેં અર્ઝે ફલસ્તીનકો આઝાદ કરાના હે જો હમારે નબિયોં ઔર પૈગમ્બરોંકી સરઝમીન હે. અગર સુલ્તાન અય્યૂબી એક એક મુસલમાન લળકીકો આઝાદ કરાને નિકલ ખળા હુવા તો વહ અપની મુકદ્દસ મંઝિલસે દૂર ભટકતા ઔર લળતા ખત્મ હો

જાએગા. કૌમે ઈન્હે મુકદ્દસ મકસદકી ખાતિર અપને બચ્ચોંકો કુર્બાન કર દિયા કરતી હે."

"અર્નાતકી એક બૂરી આદતને મુઝે ફરામોશ ન કરને દિયા કે મૈં મુસલમાન હૂં." કુલ્સૂમને કહા "વહ રસૂલે ખુદા સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકી શાનમેં ગુસ્તાખી કરતા રહતા હે. વહ યહ કહતા હે કે સુલ્તાન અય્યૂબી અપને કિબ્લએ અવ્વલ તક પહુંચનેકે લિએ હાથ પાંવ માર રહા હે ઔર હમ ઉસકે ખાનએ કા'બાકો મિસ્માર કરને ઔર અપની ઈબાદતગાહ બનાનેકે લિએ જા રહે હૈં."

સલીબિયોંકી ઈન અઝાઈમકા તઝકિરા યૂરોપી મુઅર્રિખોંને ભી કહા હે કે સલીબિયોંને ખાનએ કા'બા ઔર રસૂલે મકબૂલ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકે રોઝએ મુબારક મિસ્માર કરનેકા મન્સૂબા તય્યાર કર લિયા થા ઔર એક બાર વહ મદીના મુનવ્વરાસે તીન મીલ દૂર તક પહુંચ ભી ગએ થે કુર્કકા જો મુહાસરા સુલ્તાન અય્યૂબીને કિયા ઔર એક માહ બા'દ ઉઠા લિયા થા યહ ભી એક તારીખી વાકિઆ હે. મુહાસરા ઉઠાનેકી વજહ યહ નહીં થી કે અર્નાતને જંગ ન કરને ઔર આઈંદા હાજિયોંકે કાફલોં પર હમ્લે ન કરનેકા મુઆહદા કર લિયા થા. વહ તો સુલ્તાન અય્યૂબીકો મા'લૂમ થા કે સલીબી મુઆહદે તોળનેકે લિએ કયા કરતે હૈં. મુહાસરા ઉઠાનેકી અસલ વજહ યહ થી કે વહ બૈતુલ્મુકદસકી ફતહકી તય્યારિયોંમેં મસ્રૂફ થા. અર્નાતને ઈસ મુઆહદેકે દો હી સાલ બા'દ હાજિયોંકે એક ઔર કાફલે પર હમ્લા કિયા થા. ઈસ મુઆહદેકી મીઆદ ૧૧૮૮ ઈસ્વી સન તક થી. સુલ્તાન અય્યૂબીને ૧૧૮૭ ઈસ્વીમેં હતીનકી તરફ પેશકદમી કી થી ઔર ઈસ અહદકે સાથ વહ દમિશ્કસે નિકલા થા કે અર્નાતકો અપને હાથોં કત્લ કરેગા.

કુલ્સૂમ બકકો બતા રહી થી "અર્નાતકે સાથ મૈં ખુશ ભી રહી ઔર મેરે દિલમેં ઈન્તિકામ ભી મૌજૂદ રહા. વહ કભી કભી મુઝે બતાયા કરતા થા કે સુલ્તાન અય્યૂબીકે જાસૂસ ભેસ બદલ કર આ જાતે હૈં ઔર યહાંકે રાઝ લે જાતે હૈં. ઉસ્ને યહ ભી બતાયા થા કે બળી હી હસીન સલીબી ઔર યહૂદી લળકિયાં મુસલમાનોંકે ઈલાકોંમેં મુસલમાનોંકી તરહકે નામોંસે ઊંચે રૂત્બો ઔર ઓહદોવાલે હાકિમોંકો જાલમેં ફાંસ લેતી ઔર ઉન્હેં સલીબકે મકાસીદકે લિએ ઈસ્તિ'માલ કરતી હે. અર્નાત મુઝે ઉન લળકિયોંકી કહાનિયાં સુનાયા કરતા થા. યહ સુન કર મુઝે કઈ બાર ખયાલ આયા કે યહ લળકિયાં અપને મઝહબકે લિએ અપની આબરૂ કુર્બાન કર દેતી હે. ઈસ્મત હી વહ મોતી હે જિસકે તહફ્ફુઝકે લિએ ઔરત જાન પર ખેલ જાતી

હે લેકિન યહ લળકિયાં ઈત્ની બળી કુર્બાનિયાં દે ડાલતી હે...."

"મેરી આબરૂ તો લૂટી હી ચુકી થી. મૈંને ઈરાદા કર લિયા કે અપને મઝહબકે લિએ કુર્બાની દૂંગી મગર મુઝે મૌકા નહીં મિલતા થા. અબ યહાં આ કર અર્નાતને મુઝે ઐસા રાઝ દે દિયા હે જો સુલ્તાન તક પહુંચના ચાહિએ. શાયદ ખુદાને મુઝે ઈસી નેકીકે લિએ ઈસ જહન્નમમેં ભેજા થા ! કયા તુમ મુઝે બતા સકતે હો કે ઈસ ખબરસે સુલ્તાન અય્યૂબીકો કોઈ ફાઈદા પહુંચેગા ?"

"બહુત ઝિયાદા." બકરને કહા "લેકિન યહ ખબર તુમ લે કર નહીં જાઓગી. અગર તુમ યા હમ દોનોં યહાંસે ગાઈબ હો ગએ તો શહઝાદા અર્નાત ફૌરન્ સમઝ લેગા કે હમ દોનોં જાસૂસ થે. ઈસ તરહ યહ અપની મન્સૂબોંમેં રદ્દો બદલ કર દેંગે ઔર હમ સુલ્તાન અય્યૂબી તક જો ખબર પહુંચાએંગે વહ ઉસકી શિકસ્તકા બાઈષ બન સકતી હે."

"ઉસકા મતલબ યહ હુવા કે ઈત્ની અહમ ખબર સુલ્તાન અય્યૂબી તક નહીં પહુંચ સકતી." કુલ્સૂમને કહા.

"પહુંચ સકતી હે ઔર પહુંચાઈ જાએગી." બકરને કહા "લેકિન કુર્ક વાપસ જા કર યહ ઈન્તિઝામ હોગા."

"તુમ જાઓગે ?" કુલ્સૂમને પૂછા "મેં યહાંસે ભાગના ભી ચાહતી હૂં."

"મેં નહીં જાઉંગા." બકરને કહા "તુમ ભી નહીં જાઓગી. કુર્કમેં મેરે સાથી મૌજૂદ હે. ખબરેં લે જાનેકા કામ ઉન્કી ઝિમ્મેદારી હે. મેરા કામ ખબરેં હાસિલ કરના હે. અબ યહ કામ તુમ કરોગી. તુમ્હારા કામ ખત્મ નહીં હુવા, અભી શુરૂ હુવા હે. મેં તુમ્હેં બતાઉંગા કે સુલ્તાનકો ઈસ કિસ્મકી મા'લૂમાતકી ઝરૂરત હે. યહ મા'લૂમાત તુમ મુઝે દોગી ઔર મેં ઉન્હેં દમિશ્ક તક પહુંચાઉંગા."

"તો મુઝે ઈસ જહન્નમમેં હી રહના પળેગા ?" કુલ્સૂમને ઉદાસસા હો કર પૂછા.

"હાં." બકરને જવાબ દિયા. "તુમ્હેં ઈસ જહન્નમમેં ઔર મુઝે મૌતકે મુંહમેં મૌજૂદ રહના પળેગા.... કુલ્સૂમ ! તુમ્હેં યહ કુર્બાની દેની પળેગી. સુલ્તાન કહા કરતે હેં કે એક જાસૂસ યા એક છાપામાર અપની પૂરી ફૌજકી ફતહ યા શિકસ્તકા બાઈષ બન સકતા હે લેકિન જાસૂસ હર લમ્હા મૌતકે મુંહમેં ખળા રહતા હે. જાસૂસ જબ દુશ્મનકે હાથ ચળ જાતા હે તો ફૌરન કત્લ નહીં કર દિયા જાતા. ઉસે અઝિય્યતેં દી જાતી હે. ઉસકી ખાલ આહિસ્તા આહિસ્તા ઉતારી જાતી હે. ઉસે મરને નહીં દિયા જાતા, ઉસે જીને ભી નહીં દિયા જાતા, લેકિન અપને મઝહબ ઔર અપને વતનકે લિએ કિસી ન કિસીકો અપની ઝિંદા ખાલ ઉતરવાની હી પળતી હે. કૌમોંકા નામો

નિશાન ઉસ વકત મિટના શુરૂ હોતા હે જબ ઉન્મેં કુર્બાનીકા જઝબા ખત્મ હો જાતા હે.... તુમને જહાં ચાર સાલ ગુઝાર દીએ હૈં વહાં ચાર મહિને ઔર ગુઝાર દો. તુમ અબ અર્નાતકો અપના આ'કા ન સમઝો. ઉસ્કે સાથ પહલેસે ઝિયાદા મુહબ્બતકા ઈઝહાર કરો લેકિન દિલમેં યહ સમઝો કે તુમને એક ઐસે ઝહરીલે નાગ પર કબ્ઝા કર રખ્ખા હે જો તુમ્હારે હાથસે આઝાદ હો ગયા તો આલમે ઈસ્લામકો ડસ લેગા."

"મુઝે બતાઓ." કુલ્સૂમને બેતાબ હો કર કહા "ખુદાકે લિએ મુઝે બતાતે રહો કે મૈં અપને ખુદાકે હુઝૂર કિસ તરહ સુર્ખરૂ હો સકતી હૂં."

બક્રને ઉસે બતાના શુરૂઅ કર દિયા. ઉસે મુકમ્મલ હિદાયાત દી ઔર બતાયા ઔર કહા "સબકે સામને યહ ઝાહિર ન હોને દેના કે મેરા ઔર તુમ્હારા કોઈ ઔર તા'લ્લુક ભી હે. યહાં હમારે જાસૂસોંકા સુરાગ લગાનેવાલે સલીબી જાસૂસ ભેસ બદલ કર ઘૂમતે ફિરતે રહતે હૈં. યહ ભી યાદ રખ્ખો કે સિર્ફ હમ દોનોં જાસૂસ નહીં, હમારે ઔર ભી બહુતસે સાથી હે. વહ હર ઉસ શહરમેં મૌજૂદ હે જહાં સલીબી હુકમરાન ઔર જર્નેલ મૌજૂદ હે. ઉન્મેં એકસે એક બહાદુર ઔર અકલમંદ હે. દિલમેં યહ ખૂશફહમી ન રખના કે હમ દોનોં કોઈ બહુત બળા કારનામા કર રહે હે. ખુદા પર એહસાન ન કરના. યહ હમારે ફર્ઝ હે જો હમેં અદા કરના હે ખ્વાહ હમેં કૈસી હી અઝિય્યતમેં ક્યૂં ન ડાલ દિયા જાએ."

કુલ્સૂમ જબ ખૈમાગાહમેં અપને ખૈમેકે સામને બુગ્ગીસે ઉતરી ઉસ વકત વહ શહઝાદી લિલી થી ઔર બક્ર બિન મુહમ્મદ સીબ્બલ થા. કુલ્સૂમ જબ બુગ્ગીસે ઉતર રહી થી ઉસ વકત સીબ્બલ બુગ્ગીકે પાસ ખળા ગુલામોંકી તરહ ઝૂકા હુવા થા. ખૈમેમેં ગઈ તો અર્નાત એક નકશે પર ઝુકા હુવા થા. કુલ્સૂમને ઉસે કહા કે વહ સૈરકે લિએ નિકલ ગઈ ઔર શિકાર ભી ખેલા થા.

"કયા મારા ?" અર્નાતને નકશેસે નઝરેં હટાએ બગૈર પૂછા.

"કુછ ભી નહીં" કુલ્સૂમને જવાબ દિયા "સબ તીર ખતા ગએ લેકિન જલ્દી હી શિકાર મારનેકે કાબિલ હો જાઉંગી." યહ કહ કર વહ ભી નકશે પર ઝૂક ગઈ. ઉસ્ને પૂછા "પેશકદમીકા નકશા હે યા દિફાઅકા ?"

"પેશકદમી સલાહુદ્દીન અય્યૂબી કરેગા." અર્નાતને બેખયાલીકે આલમમેં કહા "અબ દિફાઅ ભી ઉસીકો કરના પળેગા ક્યૂંકે હમ ઉસે જાલમેં લા રહે હૈં. ઉસ્કા દમ ખમ ખત્મ કરકે હમ પેશકદમી કરેંગે હમેં રોકનેવાલા કોઈ ન હોગા. તુમ અપને ખૈમેમેં જાઓ લિલી ! મુઝે બહુત કુછ સોચના હે. આજ રાત હમારી જો કાન્ફ્રન્સ હોગી ઉસ્મેં જંગકા મન્સૂબા ઔર નકશા બનાયા જાએગા. મુઝે જો મશવરે

દેને હેં ઉન્મેં કોઈ ગલતી નહીં હોની ચાહિએ."

"ઉસકા નામ કુલ્સૂમ હે ઔર બક્ર બિન મુહમ્મદ ઉસકે સાથ હે. વહ અર્નાતકા બુગ્ગીબાન હે." સુલ્તાન અય્યૂબીકી ઈન્ટેલિજન્સકા નાઈટ સર્બરાહ હસન બિન અબ્દુલ્લાહ ઉસે કુર્કકે જાસૂસોંકી ભેજી હૂઈ પૂરી ખબર સુના ચુકા થા.

સુલ્તાનકી આંખે લાલ હો ગઈ. ઉસ્ને કહા "કોન બતા સકતા હે કે હમારી કિત્ની બેટિયાં ઈન કુફ્ફારકે કબ્ઝેમેં હે ઔર ઉન્કી અય્યાશીકા ઝરીઆ બની હૂઈ હે. મેં અર્નાતકો નહીં બખ્શૂંગા. ખયાલ રખના હસન! ઉસ લળકીકો વહાંસે નિકાલના હે લેકિન અભી નહીં."

"કુર્કમેં હમારે જો આદમી હે વહ ઉસે મોઝૂ વકત પર નિકાલ લાએંગે" હસન બિન અબ્દુલ્લાહને કહા.

અકરાકા પાદરી ઔર યહ સલીબી ઈત્તિહાદી નાસિરામેં તીન રોઝ રહે ઔર ઉન્હોંને પ્લાન ઔર નકશા તય્યાર કર લિયા થા. કુલ્સૂમને અર્નાતસે સબ કુછ મા'લૂમ કર લિયા થા ઔર બક્રકો બતા દિયા. સલીબિયોંકો ભી સુલ્તાન અય્યૂબીકે કઈ રાઝ મા'લૂમ હો ગએ થે. ઉન્કે જાસૂસ મોસૂલ, હલબ, દમિશ્ક, કાહિરા ઔર હર જગા મૌઝૂદ થે. ઉન્હોંને સલીબિયોંકો સહી ઈત્તિલાએં ભેજી થી. સલીબિયોંકો યહ ભી પતા ચલ ગયા થા કે મિસરસે ભી ફૌજ આ રહી હે. સલીબિયોંકો યહ ભી મા'લૂમ હો ગયા થા કે સુલ્તાન અય્યૂબી બહુત જલ્દી પેશકદમી કરનેવાલા હે, લિહાઝા ઉન્હોંને દિફાઅમેં લળને ફિર સુલ્તાન અય્યૂબીકો ઘેરેમેં લેનેકા પ્લાન તય્યાર કિયા થા. ઈસ મકસદકે લિએ ઉન્હોંને મુખ્તલિફ જગહોં પર ફૌજ ખૈમાઝન કર દી થી. ઉન્હેં અભી યહ મા'લૂમ નહીં હુવા થા કે સુલ્તાન અય્યૂબી કિધરસે આએગા ઔર મૈદાને જંગ કોનસા હોગા. અપને અંદાઝેકે મુતાબિક ઉન્હોંને સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજકી નફરી, પ્યાદા ઔર સવારકા હિસાબ લગા લિયા થા.

હસન બિન અબ્દુલ્લાહને કુર્કસે આએ હૂએ અપને આદમીસે તફસીલી રિપોર્ટ લી. ઈસ જાસૂસને કુલ્સૂમ ઔર બક્રકે મુતા'લ્લિક ભી બતાયા. હસન બિન અબ્દુલ્લાહને યહ રિપોર્ટ સુલ્તાન અય્યૂબીકો દી.

"યહ ઈત્તિલાઅ ઉન તમામ ઈત્તિલાઓંકી તસ્દીક કરતી હે જો હમેં દૂસરી જગહોંકે જાસૂસોંને ભેજી હેં" સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "યહ તો હમેં પહલે હી મા'લૂમ હો ચુકા હે કે સલીબી મેરા ઈન્તિઝાર કર રહે હેં. અબ કુર્કકી ઈત્તિલાઅને ઉસ્કી તસ્દીક કર દી હે. ઉસ્મેં નઈ બાત યહ હે કે ચંદ એક સલીબિયોંને ઈત્તિહાદ કર

લિયા હે ઔર મુજે ઉન્કી મુત્તહિદા ફૌજસે લળના હોગા. ઉસ્કે અલાવા યહ ઈત્તિલાઅ નઈ હે કે જંગી તાકત કિત્ની હે. ઉન્કે સાથ દો હઝાર દોસો નાઈટ હોંગે. યહ બિલાશુબા બહુત બળી તાકત હે. નાઈટ સરસે પાંવ તક ઝિરહ બક્તરમેં મલ્બૂસ ઔર મહફૂઝ હોતા હે. નાઈટકે ઘોળે આમ જંગી ઘોળોંકી નિસ્બત ઝિયાદા તાકતવર ઔર ફુર્તીલે હોતે હેં. મેં ઉન્હેં ગર્મિયોંકે ઉરૂજમેં લળાઉંગા.''

''ઔર ઉન ઝિરહપોશ નાઈટોંકે સાથ આઠ હઝાર સવાર હોંગે.'' હસન બિન અબ્દુલ્લાહને કહા ''પ્યાદા ફૌજકી તા'દાદ તીન હઝારસે ઝિયાદા બતાઈ ગઈ હે.''

''મેરે લિએ યહ ખબર નઈ નહીં હે કે શાહ આર્મેનિયાંકી ફૌજ ભી સલીબિયોંકે પાસ આ રહી હે'' સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા ''યહ સલીબિયોંકી તીસ બત્તીસ હઝાર ફૌજકે અલાવા હોગી. યહ મિલા કર દુશ્મનકી નફરી ચાલીસ હઝાર હો જાએગી. કુર્કકી ઈત્તિલાઅ ઔર દૂસરી જગહોંસે આનેવાલી ઈત્તિલાઓંસે યહ યકીન હો ગયા હે કે સલીબી દિફાઈ જંગ લળેંગે ઔર મુઝે ઘેરેમેં લે લેંગે. ઉસ્કે મુતાબિક મેરા યહ ફેસ્લા સહી મા'લૂમ હોતા હે કે મેં હતીનકે મુઝાફાતમેં લળૂંગા. ઈસ ઈલાકેસે મેં અછ્છી તરહ વાકિફ હૂં.''

''મેરે રફીકો ! અબ વકત આ ગયા હે કે હમ ઈસ ફર્ઝકી અદાઈગીકે લિએ નિકલ ખળે હોં જો ખુદાએ ઝુલ્જલાલને હમેં સોંપા હે'' સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને અપને બળે કમરેમેં સાલારોં ઔર નાઈટ સાલારોંસે ખિતાબ કરતે હૂએ કહા ''હમ ઈક્તિદારકે લિએ આપસમેં લળને ઔર મરનેકે લિએ પૈદા નહીં કિએ ગએ થે. હમને આપસમેં બહુત કુશ્તો ખૂન કર લિયા હે. ઈસ દોરાન દુશમનને અર્ઝે ફલસ્તીનમેં અપને પંજે ગહરે ઉતાર લિએ હેં. કૌમને હમારે હાથમેં તલ્વાર દી હે ઔર ઈસ એ'તિમાદકે સાથ દી હે કે હમ દુશ્મનાને દીનકા ખાતમા કરેંગે ઔર અરબકી મુકદ્દસ સરઝમીનકો કુફ્ફારકે નાપાક વુજૂદસે પાક કરેંગે....''

''આપ કઈ બર્સોંસે મુસલ્સલ લળ રહે હેં લેકિન અસલ જંગ અબ શુરૂ હો રહી હે. અપને ઝહનોંમેં ઈસ જંગકે મકસદકો તાઝા કર લો. યહ ફેસ્લા કર લો કે હમેં એક આઝાદ ઔર બાવકાર કૌમકી હૈષિયતસે ઝિંદા રહના હે ઔર હમેં અપને ખુદાકે અઝીમ મઝહબકો કુફ્રકે ગિનૌને સાએસે આઝાદ રખના હે. હમેં સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકો વહાં તક લે જાના હે, જહાં તક મુહમ્મદ બિન કાસિમ લે ગયા થા ઔર જહાં તક તારિક બિન ઝિયાદ લે ગયા થા. ઉન્કે બા'દ આનેવાલોંકા

ફર્ઝ યહ થા કે અલ્લાહકા પૈગામ વહાંસે ભી આગે લે જાતે જહાં તક કૌમકે યહ બેટે લે ગએ થે મગર અલ્લાહકી સલ્તનત ઐસી સુકળી કે હમારે દીનકે દુશ્મન હમારે ઘરમેં આન્ બેઠે હૈં ઔર વહ ખાનએ કા'બા ઔર રોઝએ મુબારકકો મિસ્માર કરનેકે મન્સૂબે બનાએ હૂએ હૈં. કયૂં?... યહ કયૂં કર મુમ્કિન હુવા ?... જહાં બાદશાહીકા જુનૂન દિમાગોં પર કાબિઝ હોતા હે વહાં સર્હદે સુકળતી હે ઔર તખ્તો તાજકી ખાતિર ઉમરા અપને મઝહબ ઔર અપની ગૈરતકો ભી તર્ક કર દિયા કરતે હૈં...''

''હમારે ઝવાલકા બાઈષ તખ્તો તાજકા નશા ઔર ઝર્રો જવાહિરાતકી મુહબ્બત હે. કહાં વહ વકત કે હમ દુન્યા પર છા ગએ થે ઔર કહાં હમારા વકત કે દુન્યા હમ પર છા ગઈ હે ઔર હમ આખિરતકો ફરામોશ કિએ બેઠે હે. હમમેં દોસ્ત ઔર દુશ્મનકી પેહચાન નહીં રહી. અસ્કરી જઝબે પર દુન્યાકી ઝૂટી લઝ્ઝતોંકા જાદૂ ચલ ગયા હે. યાદ રખ્ખો મેરે રફીકોં ! મેં આપકો કઈ બાર કહ ચુકા હૂં કે કૌમકી કિસ્મત તલ્વારકી નોકસે લિખ્ખી જાતી હે ઔર યહ તહરીર ઉન મુજાહિદોંકી હોતી હે જિન્કે હાથમેં તલ્વાર હોતી હે. જબ સાલાર તખ્ત પર બેઠ કર સર પર તાજ રખ લેતે હે તો ઉન્કે હાથોંમેં તાકત નહીં રહતી કે તલ્વાર નિયામસે બાહર ખીંચ સકે. ઉન્કે દિલોંમેં અપને અકીદે ઔર અપની કૌમકે વકારકે તહફ્ફુઝકા જઝબા નહીં રહતા, ફિર મઝહબકા ઈસ્તિ'માલ યહી રહ જાતા હે કે અપની રિઆયાકો મઝહબકે નામ પર ધોકે દો ઔર દુશ્મનકે સાથ દરેપર્દા દોસ્તી કર લો તાકે આરામસે અલ્લાહકી નેક ઔર સાદાલોહ બંદોં પર હુકૂમત કર સકો....''

''હમ આજ ઈસ્લામકી અઝમતકી ખાતિર સિર્ફ ઈસ લિએ ઘરોંકો ખૈરબાદ કહને ઔર દુશ્મન પર ટૂટ પળનેકે કાબિલ હૂએ હે કે હમને ઈક્તિદારકે પૂજારિયોંકો ખત્મ કર દિયા હે. હમને આસ્તીનકે સાંપોકા સર કુચલ ડાલા હે. અગર હમ હાર ગએ તો ઉસ્કી વજહ ઉસ્કે સિવા ઔર કોઈ નહીં હો સકતી કે હમારી નિય્યતમેં ફુતૂર થા.''

સુલ્તાન અય્યૂબી ઐસી જઝબાતી ઔર લંબી તકરીર કરનેકા આદી નહીં થા લેકિન જિસ મુહિમકે લિએ વહ નિકલ રહા થા ઉસ્કે લિએ સબકો ઝહની ઔર રૂહાની તૌર પર તય્યાર કરના ઝરૂરી થા. યહ ઉસ્કે વફાદાર ઔર કાબિલે એ'તિમાદ સાલાર ઔર નાયબ સાલાર થે. ઉન્મેં મુઝફ્ફરૂદીન જૈસા કાબિલ ઔર દીલેર સાલાર ભી થા જો કિસી વકત ઉસ્કા સાથ છોળ કર ઉસ્કે મુખાલિફ કેમ્પમેં ચલા ગયા ઔર ઉસ્કે ખિલાફ લળા ભી થા. ઉસ્કે સાથી તકીયુદીન ઔર અફઝલુદીન, ફર્ખ શાહ

ઔર મલીકુલ્આદિલ જૈસે સાલાર ભી થે જો ઉસ્કે અપને ખાનદાન્ન ઔર અપને ખૂનકે રિશ્તેકે થે. સાલાર કકબોરી ઉસ્કા દસ્ત રાસ્ત થા. ઉન્મેં કોઈ ભી ઐસા નહીં થા જો ફન્ની, તકનીકી ઔર જઝબાતી લિહાઝસે કમતર હોતા, લેકિન સુલ્તાન અય્યૂબી પહલી બાર અર્ઝે ફલસ્તીનમેં હમ્લેકે લિએ જા રહા થા ઔર ઉસ્કી મંઝિલ બૈતુલ્મુકદ્દસ થી.

યહ મુહિમ આસાન નહીં થી. સલીબિયોંકી જંગી કુવ્વત ઝિયાદા ભી થી ઔર બર્તર ભી. સલીબિયોંકો યહ ફાઈદા હાસિલ થા કે ઉન્હેં દિફાઅમેં અપને ઝમીન પર લળના થા જહાં ઉન્હેં રસદકા કોઈ મસ્લા દરપેશ નહીં થા ઔર વહ અપને મુસ્તકરકે કરીબ થે. સુલ્તાન અય્યૂબી અપને મુસ્તકરસે દૂર જા રહા થા જહાં તક રસદકે રાસ્તે મખદોશ થે. જંગી ફુનૂનકે મુતાબિક ઝિયાદા દુશ્વારિયાં હમ્લા આવરકો પેશ આતી હે ઔર હમ્લા આવરકી નફરી દુશ્મનસે અગર સૈગુના નહીં તો દુગની ઝરૂર હોની ચાહિએ મગર સુલ્તાન અય્યૂબીકી નફરી કમ થી. ઉસે યહી યકીન થા કે યહ જંગ બહુત તૂલ પકળેગી ઔર ઘરોંકો વાપસ આના મુમ્કીન નહીં હોગા, ઈસ લિએ ઉસ્ને યહ ઝરૂરી સમઝા કે અપને સાલારોંકો બતા દે કે વહ તારીક બિન ઝિયાદકી ઈસ કારવાઈકો ઝહનમેં રખ્ખે જિસ્મેં ઉસ્ને બહિરએરૂમ પાર કરકે કશ્તિયાં જલા ડાલી થી કે વાપસીકા ખયાલ હી ઝહનસે નિકલ જાએ.

કાઝી બહાઉદ્દીન શદ્દાદને અપની યાદદાશ્તોં બઉન્વાન "સુલ્તાન (સલાહુદ્દીન) પર કયા ઉફતાર પળી" મેં લિખ્ખા હે "સુલ્તાનકા અકીદા યહ થા કે ખુદાને કુફ્ફારકે ખિલાફ લળનેકા જો હુકમ દિયા હે યહ ઉસ્કા ફર્ઝે અવ્વલીન હે જિસે દુન્યાકે હર કામ ઔર હર ફર્ઝ પર ફૌકિયત હાસિલ હે. કુફ્ફારસે લળના ઔર અલ્લાહકી હુકમરાની કાઈમ કરના ઉસ્કા ઐસા ફર્ઝ હે જો ખુદાકે હુકમસે ઉસે સોંપા ગયા હે. ઝિયાદાસે ઝિયાદા મુલ્કોંકો અલ્લાહકી સલ્તનતમેં શામિલ કરના ઔર બની નોએ ઈન્સાનકો ઈતાઅતે ઈલાહીકી તરફ લાના... ઉસ્ને તમામ ફૌજોંકો, જહાં જહાં વહ થી, એશ્ત્રાકે મુકામ પર જમા હોનેકા જો હુકમ ભેજા ઉસ્મેં અલ્લાહકે હુકમકે અલ્ફાઝ ભી લિખ્ખે."

સુલ્તાન અય્યૂબીકી નઝરેં મુસ્તબિલકી તારીકિયોંમેં ઝાંક રહી થી. ઉસ્ને હતીનકે મુકામકો મૈદાને જંગ બનાનેકા ફેસ્લા કિયા થા. હતીન ફલસ્તીનકા એક ગુમનામસા ગાંવ થા લેકિન સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસે વહ અઝમત બખ્શી કે ઈસાઈ દુન્યાકે જંગી મુબસ્સિર આજ ભી તજઝીએ કરતે નઝર આતે હૈં કે સલીબી જંગોંકે

ઈસ હિરોને કિસ કિસ્મકી ચાલોં ઔર સ્ટ્રેટેજીસે ઈન્ને તાકતવર ઔર બરતર અસ્લિહાવાલે દુશ્મનકો ઐસી શર્મનાક શિકસ્ત દી થી કે સલીબિયોંકે એકકે સિવા બાકી તમામ હુકમરાન જંગી કૈદી હો ગએ થે.

જંગી ઉલૂમકી બારીકિયાં સમજનેવાલે મુબસ્સિરોં ઔર મુઅર્રિખોંને સુલ્તાન અય્યૂબીકી દીગર ખુબિયોંકે અલાવા ઉન્કે ઈન્ટેલિજન્સ ઔર કાઉન્ટર ઈન્ટેલિજન્સ ઔર કમાન્ડો ઓપરેશનકો ખિરાજે તહસીન પેશ કિયા હે. યહ હે ભી હકીકત કે બક્ર બિન મુહમ્મદ જૈસે જાસૂસ અપની જાનેં મૌતકે મુંહમેં ડાલકર અહમ મા'લૂમાત હાસિલ કિએ થે ઔર સુલ્તાન અય્યૂબી તક પહુંચા રહે થે. કુલ્સૂમ જૈસી મઝલૂમ લળકિયાં શાહાના ઝિંદગી ઔર ઐશો ઈશ્રતકો ઠુકરા કર અપને તૌર પર ઈસ્લામી ફૌજકી મદદ કર રહી થી. તારીખ ઈન ગુમનામ ગાઝિયો ઔર શહીદોંકે નામ બતાનેસે કાસિર હે જિન્હોંને પસે પર્દા ઔર ઝમીનદોઝ જિહાદ કિયા ઔર હતીનકો તારીખે ઈસ્લામકી અઝમતકા નિશાન બના દિયા.

સુલ્તાન અય્યૂબી હમેશા જુમ્આકે મુબારક દિન લળાઈકે લિએ કૂચ કિયા કરતા થા કે યહ કબૂલિયતકા દિન હે. ઈસ મુબારક રોઝ હર મુસલમાનકા સર ખુદાકે હુઝૂર ઝુકા હુવા હોતા હે ઔર જબ સિપાહી અપની કૌમકો ઈબાદતમેં મસરૂફ છોળ કર જિહાદકે લિએ નિકલતા હે તો સારી કૌમકી દુઆએં ઉસ્કે સાથ હોતી હે. હતીનકો કૂચ કરનેકે લિએ ભી ઉસ્ને જુમ્આકા દિન મુન્તખબ કિયા. યહ પંદરહ માર્ચ ૧૧૮૭ ઈસ્વીકા દિન થા. ઉસ્ને ફૌજકા સિર્ફ એક હિસ્સા સાથ લિયા ઔર કુર્કકે કરીબ જા ખૈમાઝન હુવા.

સલીબી જાસૂસોંને ફૌરન અપની ઈત્તિહાદી ફૌજકો ખબર પહુંચા દી કે સુલ્તાન અય્યૂબી કુર્કકે કરીબ ખૈમાઝન હો ગયા હે ઈસ્સે યહ મતલબ લિયા ગયા કે વહ કુર્કકા મુહાસરા કરેગા લેકિન ઈસ્કા મકસદ યહ થા કે મિસર ઔર શામકે કાફલે હજ્જે કા'બાસે વાપસ આ રહે થે. ઈન પર કુર્કકે કરીબ હી હમ્લે હુવા કરતે થે. વાલિએ કુર્કકા શહઝાદા અર્નાત ઈસ મુઆમલેમેં બળા હી બદતીનત થા. સુલ્તાન અય્યૂબી ઈન કાફલોંકો ખૈરિઅતસે ગુઝારનેકે લિએ ઈસ ઈલાકેમેં ચલા ગયા. ઉસ્કે અલાવા ઉસ્કા મકસદ યહ ભી થા કે સલીબિયોંકો ધોકા દે ઔર વહ અપના દિફાઅ ફેલા દેને પર મજબૂર હો જાએ. ઉસ્ને અપને સાલારોંકો બતા દિયા કે કાફલે ગુઝાર કર વહ કહાં જાએગા.

કુર્કકે મહલમેં તો જૈસે ઝલઝલા આ ગયા થા. શહઝાદા અર્નાતકો નિસ્ફ

શબકે બા'દ જગા કર બતાયા ગયા કે કોઈ બહુત બળી ફૌજ શહરસે કુછ દૂર ખૈમે ગાળ રહી હે. વહ હળબળા કર ઉઠા. યહ સુલ્તાન અય્યૂબીકે સિવા કોન હો સકતા થા. કુલ્સૂમ ઉસ્કી ખ્વાબગાહમેં થી. વહ અર્નાતકે સાથ દોળતી શહરકે બળે દરવાઝેકી ઉપરવાલી દીવાર પર ભી ગઈ. વહાંસે સેકળોં મશા'લેં નઝર આ રહી થી. ઝિયાદાતર મશા'લેં મુતહર્રિક થી. ખૈમે ગાળે જા રહે થે. રાતકી ખામોશીમેં ઘોળોંકી હિનહિનાનેકી આવાઝેં સાફ સુનાઈ દે રહી થી.

અર્નાતને અપની ફૌજકો મુહાસરેમેં લળનેકે લિએ દીવારોં પર મોર્ચાબંદ કર દિયા. દરવાઝોં પર દિફાઈ ઈન્તિઝામાત મઝબૂત કર દીએ ગએ. અર્નાત ભાગ દોળ રહા થા. ઉસે કુલ્સૂમકા કોઈ ખયાલ નહીં થા. કુલ્સૂમ વાપસ ગઈ તો અર્નાતકા મુહાફિઝ દસ્તા બેદાર હો કર હુકમકા મુન્તઝિર ખળા થા ઔર એક જગા વહ શાહી બુગ્ગી થી જિસ પર કુલ્સૂમ નાસિરા ગઈ ઔર સૈરકે લિએ ભી ગઈ થી ઔર ઉસ્કે પાસ બક્ર બિન મુહમ્મદ ચાકોચોબંદ ખળા થા. વહાં હર આદમી અપની ડ્યૂટી પર પહુંચ ગયા થા.

કુલ્સૂમને હુકમકે લેહજેમેં બક્રસે કહા "સીબ્બલ ! બુગ્ગી ઈધર લાઓ."

બક્ર બુગ્ગી લાયા તો કુલ્સૂમ ઈસ્મેં બેઠ ગઈ ઔર ઉસે કિસી તરફ લે ગઈ. અર્નાતકી હરમકી ઔરતેં ભી ભાગ કર બાહર આ ગઈ થી ઉન્હોંને કુલ્સૂમકો જો ઉન્કે લિએ પ્રિન્સેસ લિલી થી, બુગ્ગીબાનકો હુકમ દેતે ઔર બુગ્ગીમેં બેઠ કર જાતે દેખા તો ઉન્મેંસે એકને દાંત પીસ કર કહા "યહ બદબખ્ત કિસી મુસલમાનકી ઔલાદ અપને આપકો મલિકા સમજને લગી હે. ઉસે ઠિકાને લગાના હી પળેગા"

"વકત આ ગયા હે." દૂસરીને કહા "સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા મુહાસરા બહુત ખૌફનાક હોતા હે. વહ આગ ફેંકેગા. મિન્જનીકોંસે પથ્થર ફેંકેગા. અંદર ભગદળ ઔર તબાહી મચેગી ઔર યહ વકત હોગા જબ હમ ઈસ મુંહચળી ડાઈનકો ઠિકાને લગા દેંગી."

"તુમ્હારા ચાહનેવાલા વહ જર્નેલ ભી તો કુછ નહીં કર સકા." તીસ્રીને કહા.

"ઔર બહુત હે કુછ કરનેવાલે." ઉસ્ને જવાબ દિયા "કલ શામ તક શહરકી હાલત દેખના. ફિર શહઝાદા અર્નાત કિસી ઔર શહઝાદી લિલીકો તલાશ કરેગા."

ઉસ વકત કુલ્સૂમને બુગ્ગી એક અંધેરી જગા રૂકવા રખ્ખી થી. બક્ર બુગ્ગીકે સાથ ખળા થા. કુલ્સૂમ ઉસ્સે પૂછ રહી થી "હમારે આદમી અંદરસે કોઈ દરવાઝા ખોલનેકા ઈન્તિઝામ કર સકેંગે ?"

"કોશિશ કી જાએગી" બક્રને કહા "અગર યહ ફૌજ હમારી હે તો મેં હૈરાન

હૂં કે હમેં પહલે ઈત્તિલાઅ કયૂં નહીં દી ગઈ. સુલ્તાન અય્યૂબી ઐસી ગલતી નહીં કિયા કરતે. મુઝે કુછ શક હે. યહ સુબ્હ પતા ચલેગા યહ કિસ્કી ફૌજ હે.''

''કયા હમ યહાંસે ફરાર હો સકેંગે ?'' કુલ્સૂમને પૂછા.

''હાલાત પર મુન્હસિર હે.''

''મેં ઈસ અફરા તફરીમેં અર્નાતકો આસાનીસે કત્લ કર સકતી હૂં.''

''ઐસી હર્કત ન કરના.'' બક્ર બિન મુહમ્મદને કહા ''ફૌજ શહરમેં દાખિલ હો ગઈ તો હમ નઝર રખ્ખેંગે કે વહ ફરાર હોનેકી કોશિશ ન કરે... કોઈ નઈ ખબર ?''

''અર્નાત સુલ્તાન અય્યૂબીકો દેખ રહા થા કે કિસ તરફ પેશકદમી કરતા હે.'' કુલ્સૂમને કહા ''અબ હાલાત કુછ ઔર હો ગએ હૈં. પહલે કહતા થા કે વહ અપની ફૌજકે સાથ ઝીલે ગેલીલીકો જા રહા હે.''

''ઝિયાદા દેર ન રૂકો.'' બક્રને કહા ''ચલો વાપસ ચલે.''

સુબ્હ તુલૂઅ હી કુર્કકી દીવારોં પર દૂરમાર કમાનોંવાલે તીરંદાઝ મુસ્તઈદ ખળે થે. પથ્થર ઔર આગકી હાંડિયાં ફેકનેવાલી મિન્જનીકે નસબ હો ચુકી થી. ફૌજ તય્યારીકી હાલતમેં ખળી થી ઔર શહઝાદા અર્નાત દીવાર પર ખળા સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજકો દેખ રહા થા. યહ યકીન હો ગયા કે સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજ હે. યહ મા'લૂમ ન હો સકા કે સુલ્તાન ખૂદ ભી સાથ હે, મગર ઈસ ફૌજમેં મુહાસરેવાલી કોઈ હર્કત ઔર સરગર્મી નહીં થી. ખૈમે લગે હૂએ થે. ઔર સિપાહી રોઝમર્રાકે મા'મૂલમેં લગે હૂએ થે.

યહ દિન ગુઝર ગયા, ફિર પાંચ છે દિન ઔર ગુઝર ગએ. અર્નાત પર ઈન્તિઝાર ઔર ઈઝતિરાબકી કૈફિયત તારી રહી. ઉસે જો નઝરમેં આ રહા થા વહ યહ થા કે રાતકો સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને ઘૂળસવાર છાપામાર ઉસ રાસ્તે પર દૂર તક ફૈલા દીએ થે જિન પર હિજાજકે કાફલોંકો ગુઝરના થા. ચંદ દિનોં બા'દ પહલા કાફલા આતા નઝર આયા યહ મિસરકા કાફલા થા. ઘૂળસવાર ઉસ્કે સાથ હો ગએ. કાફલા સુલ્તાન અય્યૂબીકે ખૈમાગાહકે કરીબ પહુંચા તો સુલ્તાન અય્યૂબી દોળ કર આગે બળ્હા ઔર હુજ્જાજસે મુસાફહા કિયા. ઉસ્ને અકીદત ઔર એહતિરામસે સબકે હાથ ચુમે ઔર અપને ખૈમાગાહમેં ઉન્હેં આરામ ઔર ખાનેકે લિએ રોકા ઉસ્કે છાપામાર દૂર તક હુજ્જાજકે સાથ ગએ. એક હી રોઝ બા'દ શામી હુજ્જાજકા કાફલા આ ગયા. ઉસ્કા ભી સુલ્તાન અય્યૂબીને ઈસ્તિકબાલ કિયા.

ખાના ખિલાયા ઔર અપને હિફ઼ાઝતી ઈન્તિઝામાતમેં ઉસે રૂખ્સત કિયા.

ઈત્ને દિન કુર્કકે અંદર સલીબી ફૌજ તય્યારીકી હાલતમેં રહી થી ઔર શહર પર ખૌફ તારી રહા સુલ્તાન અય્યૂબીકે જાસૂસ અપની સરગર્મિયોંમેં મસ્રૂફ રહે. એક સુબ્હ અર્નાતકો ઈત્તિલાઅ મિલી કે સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજ જા રહી હે. અર્નાત ઉસ્કે સિવા કુછ ન દેખ સકા કે હુજ્જાજકે દોનોં કાફલે સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજકી હિફાઝતમેં ગુઝર ગએ હેં. સુલ્તાન અય્યૂબીકે સિર્ફ જાસૂસોંકો મા'લૂમ થા કે અસલ કિસ્સા કયા થા. ઉસ્ને કૂચસે પહલે ઉન્હેં ઈત્તિલાઅ ભિજવા દી થી કે વહ કહીં ઔર જા રહી હે ઔર વહ (જાસૂસ) અર્નાતકી નકલો હર્કતકી ઈત્તિલાએં દેતે રહેં.

૨૭ મૈ ૧૧૮૭ ઈસ્વી (૧૭ રબીઉલ્અવ્વલ)કે રોઝ સુલ્તાન એલિશ્તરકે મુકામ પર જા ખૈમાઝન હુવા. વહાં મિસર ઔર શામકી ફૌજે ઉસ્સે જા મિલી. ઉસ્કા સબસે બળા બેટા અલ્મલિકુલ્અફઝલ જિસ્કી ઉમ્ર સોલા સાલ થી એક મશ્હૂર સાલાર મુઝફ્ફરૂદ્દીનકે સાથ જા મિલા ઈસ તરહ ઉસ્કી સારી ફૌજ જમા હો ગઈ. ઉસ્ને તમામ સાલારોં, નાયબ સાલારોંકો આખરી હિદાયાતકે લિએ જમા કિયા ઔર કહા "મેરે રફીકોં ! અલ્લાહ તુમ્હારા મદદગાર હે. દિલોંસે અપને અઝીઝોં ઔર અપને ઘરોંકા ખયાલ નિકાલ દો ઔર દિલોંમેં કિબ્લએ અવ્વલકો બસા લો ઔર દિલોંમેં ખુદાએ ઝુલ્જલાલકા ઈસ્મે મુબારક નકશ કર લો જિસ્ને હમેં યહ સઆદત બખ્શી હે કે કિબ્લએ અવ્વલકો આઝાદ કરાએં ઔર અપની બેટિયોંકી બેઈઝ્ઝતીકા ઈન્તિકામ લેં જો કુફ્ફારકે હાથોં બેઆબરૂ હૂઈ..."

"અબ હમ જો બાત કરેંગે વહ હકીકતકી કરેંગે. હમારી તા'દાદ દુશ્મનકે મુકાબલેમેં કમ હે ઔર આપકા મુકાબલા સાત સલીબી બાદશાહોંકી મુત્તહિદા ફૌજકે સાથ હે જિસ્મેં દો હઝાર દોસો સરસે પાંવ તક ઝિરહ બકતરમેં ડૂબે હૂએ નાઈટ હે. ઉન્કી દૂસ્રી ફૌજ નીમ ઝિરહપોશ હેં. ઈસ ફૌજકો યહ સહૂલત હાસિલ હે કે અપને મુસ્તકરકે કરીબ હે ઔર યહ સારા ઈલાકા ઉસ્કા અપના હે જહાં ઉસે રસદકી કોઈ દુશ્વારી નહીં હોગી. હમેં દો જંગે લળની હે. એક બરાહે રાસ્ત દુશ્મનકે ખિલાફ ઔર દૂસ્રી ઈન દુશ્વારિયોંકે ખિલાફ જો હમેં દરપેશ હેં. યહ દુશ્વારિયાં દુશ્મનકી તરફ મુન્તકિલ કરની હે."

ઉસ્ને નકશા ફેલા કર અપની તલ્વારકી નોકસે સબકો બતાયા કે ઉસ્કા મૈદાને જંગ કોનસા હોગા. જો સાલાર ઈસ જગાસે વાકિફ થે ઉન્હોંને ચોંક કર સુલ્તાન અય્યૂબીકી તરફ દેખા. ઉન્કી આંખોમેં હૈરત થી. સુલ્તાન અય્યૂબી ઉન્કે ઈસ્તિઅજાબકો

સમઝ ગયા ઔર મુસ્કુરાયા.

"યહ હતીનકે મુઝાફાતકા મૈદાન હે." ઉસ્ને કહા "આપ સોચ રહે હેં કે યહ ઝમીન સુકે હૂએ દરખ્તકી ખાલકી તરહ ખૂશ્ક, ઊંચી નીંચી ઔર મોસમકી બેરહમીસે કટી ફટી હે ઔર યહ ઝમીન ઈત્ની પ્યાસી હે કે ઈન્સાનોં ઔર હમારે ઘોળોંકા ખૂન પી જાએગી. આપને દેખા નહીં કે ઈર્દ ગિર્દ ઊંચી નીંચી ટેકરિયાં હે. હાં યહ સબ બેઆબો ગયાહ ઔર પ્યાસી હે. યહ લોહેકી તરહ તપ રહી હે. આપકી આંખોમેં જો સવાલ હે. વહ મેં સમઝતા હૂં. વહ કોનસી ફૌજ હે જો ઈસ જહન્નમ નુમા ઈલાકેમેં લળેગી ? વહ હમારી ફૌજ હોગી. આપકે હલ્કે ફુલ્કે સવારોંકે દસ્તે (લાઈટ કેલરી) યહાં તીતલિયોંકી તરહ ઉળતે ફિરેંગે ઔર વહ લોહેકે લિબાસમેં મલ્બૂસ નાઈટોં ઔર નીમ ઝિરહપોશ સલીબી સવારોંકો નચાતે ફિરેંગે. દુશ્મનકે યહ સવાર ઔર પ્યાદે લોહેકી તપીશસે બહુત જલ્દી પ્યાસસે બેહાલ હો જાએંગે ઔર લોહેકા વઝન ઉન્હેં ઈત્ની ફુર્તીસે હર્કત નહીં કરને દેગા જિસ તેઝીસે હમારે સવાર ભાગે દોળેંગે...."

"આપ જાન્તે હેં કે મેં હર કારવાઈ જુમ્આકે મુબારક રોઝ કિયા કરતા હૂં. મેં ઈસ વકત આગે બળ્હૂંગા. જબ મસ્જિદોંમેં કૌમ ખુત્બા સુન રહી હોગી. યહ વકત કબૂલિયતકા હોતા હે. મેંને હર કસ્બે ઔર હર ગાંવમેં ઈત્તિલાઅ ભિજવા દી થી કે જુમ્આકે રોઝ દુઆઓંમેં અપને ઈન મુજાહિદીનકો શામિલ રખ્ખા કરે જો જુમ્આકી નમાઝસે મહરૂમ હો કર મૈદાને જંગમેં ઝખ્મી હો કર મૈદાને જંગમેં ગિરતે હેં. ઉઠતે હેં ઔર જુમ્આ ન પળ્હ સકનેકા ખિરાજ લહૂકે નઝરાનોંસે અદા કરતે હેં. યહ વહ હોગા જબ સૂરજ સર પર હોગા ઔર લોહેકી ભટ્ટીકી તરહ ગરમ કર દેગા..."

"ઔર યહ દેખો. યહ ગેલીલીકી ઝીલ હે ઔર યહ દરિયા હે." ઉસ્ને તલ્વારકો છળીકી તરહ નકશે પર માર કર બતાયા "ઔર યહ વાહિદ તાલાબ હે જિસ્મેં પાની હે. બાકી તમામ તાલાબ ખુશ્ક હો ગએ હેં. યહ વહ મહિના હે જિસે સલીબકે પૂજારી જૂન કહા કરતે હેં હમેં પાની ઔર દુશ્મનકે દરમિયાન આના હે. મેં અલ્ફાઝમેં દુશ્મનકો પાનીસે મહરૂમ કર ચુકા હૂં, ઉસ્કો અમલી તૌર પર પ્યાસા મારના આપકા કામ હે. દુશ્મન હતીનકે મૈદાનમેં લળનેસે ગુરેઝ કરેગા, મેં ઉસે યહી લળાઉંગા. ફૌજકો મેંને ચાર હિસ્સોંમેં તકસીમ કિયા હે, આપ દેખ રહે હેં કે મુઝફ્ફરૂદ્દીન ઔર મેરા બેટા અલ્ફઝલ હમમેં નહીં હે. વહ એક હિસ્સેકો સાથ લે કર દરિયાએ ઉર્દૂન ઝીલ ગેલીલીસે પાર કર ગએ હેં. યહ દસ્તે તબૂર (ઝીલે તૂર) તક પહુંચેંગે શાયદ પહુંચ ચુકે હોંગે. યહ એક ધોકા હે જો મેં દુશ્મનકો દે રહા હૂં."

ઉસ્ને ફૌજકી બાકી તીન હિસ્સોંકી તફસીલાત ઔર ઉન્કે મિશન બતાએ. ઈન તીનમેંસે એક હિસ્સા (મેન બોડી) અપની કમાનમેં રખ્ખા. મુઅર્રિખીનકે મુતાબિક યહી હિસ્સા રીઝર્વ ઔર ટાસ્કફોર્સકે તૌર પર ઈસ્તિ'માલ કરના થા. યહ ફેસ્લાકુન કારવાઈકે લિએ થા. ઈન હિસ્સોંકો મુખ્તલિફ મુકામાતસે દરિયા પાર કરાયા ગયા. સલીબી અપને મુખ્બિરોં ઔર દેખ ભાલકે દસ્તોંકે ઝરીએ યહ નકલોં હર્કત દેખ રહે થે લેકિન યહ ન સમઝ સકે કે સુલ્તાન અય્યૂબીકા પ્લાન કયા હે. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઝીલ ગેલીલીકે મગરીબી કિનારે પર તબ્રીયાકે મુકામ પર એક પહાળી પર જા ડેરે ડાલે.

સલીબિયોંકો એક ઔર ધોકા ભી હુવા. સુલ્તાન અય્યૂબી અકષર છાપામાર કિસ્મકી જંગ લળા કરતા થા. શબખૂન ઝિયાદા મારતા થા. કમસે કમ નફરીસે દુશ્મનકી ઝિયાદા તા'દાદ પર "ઝર્બ લગાઓ ઔર ભાગો"કે ઉસૂલ પર હમ્લે કરતા ઔર દુશ્મનકો ફેલા દેતા થા. સલીબી ઉસ્કી ઉસી જંગકે લિએ તય્યાર થે. ઉસ્કી ફૌજકા જો હિસ્સા મુઝફ્ફરુદ્દીન ઔર અલ્ફઝલકી ઝેરેકમાન દરિયા પાર કર ગયા થા ઉસ્ને સલીબિયોંકી ફૌજકી ચોકિયોં (આઉટપોસ્ટોં) પર શબખૂન મારને શુરૂ કર દીએ થે. ઈસ્સે સલીબિયોંકો યહ ધોકા હુવા કે સુલ્તાન અય્યૂબી અપને મખ્સૂસ અંદાઝસે લળેગા, લેકિન અબ ઉસ્ને કોઈ ઔર હી અંદાઝ સોચ રખ્ખા થા. છાપામારોંકો ઉસ્ને હસ્બે મા'મૂલ વહી મિશન દીએ જો હર જંગમેં ઉન્હેં દિયા કરતા થા.

સલીબી ફૌજ કિલ્આબંદિયોંમેં થી ઔર બાહર ભી થી. સુલ્તાન અય્યૂબીને તેઝરફતારીસે ફૌજકો ઈસ તરહ ડીપ્લાય કિયા કે ઝીલ ગેલીલી ઔર જો એક દો પાનીકે તાલાબ થે વહ ઉસ્કે કબ્ઝેમેં આ ગએ. સલીબિયોંકી ફૌજકે એક હિસ્સે (ફિરંગિયોં)ને સેફૂરિયાંકે મુકામ પર ઈજ્તિમા કિયા લેકિન સુલ્તાન અય્યૂબી આગે બળ્હ કર મુકાબલા કરનેકે બજાએ તબરિયાકે મુકામ પર રૂકા રહા. વહ સલીબિયોંકો હતીનકે કરીબ લાના ચાહતા થા. સલીબી આગે આતે નઝર ન આએ તો ઉસ્ને પ્યાદા દસ્તે ઝરાસે આગે બળ્હા દીએ ઔર ખૂદ હલ્કા રસાલા (લાઈટકેલેરી) લે કર તબ્રીયા પર હમ્લા કર દિયા ઔર હુકમ દિયા કે તબ્રીયાકો તબાહો બરબાદ કરકે શહરકો આગ લગા દી જાએ. ઈસ હુકમ પર અમલ કિયા ગયા.

તબ્રીયાકા કિલ્આ ઝરા હટ કર થા. ફૌજ કિલ્એમેં થી. શહરકો બચાનેકે લિએ ફૌજ કિલ્એસે નિકલ કર શહરકો રવાના હૂઈ. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસ્કા રાસ્તા રોક

લિયા. સુલ્તાન અય્યૂબીને અપની ફૌજકે દસ્તે મુખ્તલિફ સિમ્તોંકો રવાના કર દીએ થે. સલીબિયોંકી ફૌજ જો કિલ્એસે આઈ થી ઉસ્કી કમાન શાહ રેમાન્ડકે હાથમેં થી. તબ્રીયાકી ટેકરિયોં પર ઉસ્કી ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીકી આમને સામનેકી લળાઈ હૂઈ. કાઝી બહાઉદ્દીન શદાદ ઈસ લળાઈકા આંખો દેખા હાલ ઈસ અલ્ફાઝમેં બયાન કરતા હે. "દોનોં ફૌજોંકે સવારોંને એક દૂસરે પર હમ્લા બોલા. હર અવ્વલકે સવાર તીર ચલાતે આ રહે થે. ફિર પ્યાદા દસ્તોંકો ભી મૈદાનમેં ઉતાર દિયા ગયા. સલીબિયોંકો મૌત નઝર આને લગી થી ઔર મુસલમાનોંકો પીછે દરિયા ઔર સામને દુશ્મન નઝર આ રહા થા. પીછે હટનેકે લિએ ઉન્કે પાસ કોઈ જગા નહીં થી, ઈસ લિએ દોનોં ફૌજેં ઈત્ને કહરસે લળી જિસ્કી મિષાલ તારીખ પેશ નહીં કર સકતી."

સારા દિન લળાઈ જારી રહી. રાત મુસલમાન છાપામારોંને દુશ્મનકો પરેશાન રખ્ખા. દુશ્મનકી ફૌજ ઔર ઘોળેં પ્યાસે થે લેકિન પાની પર મુસલમાન કાબિઝ થે. છાપામાર દુશ્મનકો પાનીકી તલાશમેં જાને ભી નહીં દેતે થે. અગલે રોઝ સલીબિયોંને ટેકરિયોં પર ચળ્હ કર લળાઈ લળી. મુસલમાન બળ્હ બળ્હ કર હમ્લે કરતે થે મગર સલીબી બુલંદિયોંસે ફાઈદા ઉઠા રહે થે. મુસલમાનોંકા રસાલા ચૂંકે હલ્કા થા ઈસ લિએ ઉન્હોંને ટેકરિયોંકા ઘેરા કરકે ઉપર ચળ્હના શુરૂઅ કિયા પ્યાદા તિરંદાઝોંને ઉન્કે સરોંકે ઉપરસે તીર બર્સાએ. ઈત્નેમેં સલીબિયોંને દેખા કે ઉન્કે કમાન્ડરકા ઝંડા નઝર નહીં આ રહા. યહ ફૌરન હી મા'લૂમ હો ગયા કે ઉન્કા બાદશાહ રેમાન્ડ મૈદાને જંગસે ભાગ ગયા હે. હાલાંકે ઉન્કે સલીબે આ'ઝમ પર હાથ રખ કર અપને ઈત્તિહાદિયોંકા વફાદાર રહને ઔર પીઠ ન દિખાનેકી કસમ ખાઈ થી. મુઅર્રિખ લિખતે હેં કે સલીબે આ'ઝમ હતીનકી ઈસ જંગમેં સાથ લાઈ ગઈ થી.

સલીબિયોંકે ભાગનેકે રાસ્તે મસ્દૂદ હો ચુકે થે. વહ અબ દિફાઈ જંગ લળ રહે થે. બુલંદિયાં ઉન્કી મદદ કર રહી થી. યહ દિન ભી ગુઝર ગયા. મુસલમાન ફૌજને બેઅંદાઝ ખુશ્ક ઘાસ ઔર લકળિયાં જમા કરકે સલીબિયોંકે ઈર્દ ગિર્દ આગ લગા દી. રાતકો સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજ ઘાસ ઔર લકળિયાં જમા કરતી ઔર આગ તેઝ કરતી રહી. દિનભરકે પ્યાસે ઔર થકે હૂએ સલીબી ટેકરિયોં પર જલને લગે. ઈન્મેંસે એક દસ્તેને ભાગનેકી કોશિશ કી લેકિન મુસલમાનોંને ઉન્મેંસે કિસી એકકો ભી ઝિંદા ન જાને દિયા. દૂસ્રે દિન સલીબી ફૌજને હથિયાર ડાલ દીએ ઔર જર્નૈલોં સમેત સુલ્તાન અય્યૂબીકી કૈદમેં આ ગઈ.

સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજકે દૂસરે તીન હિસ્સે મુખ્તલિફ જગહોં પર ઈસ કિસ્મકી જંગ લળ રહે થે કે કભી સલીબિયોંકે પહલૂ પર હમ્લા કરતે ઔર નિકલ જાતે ઔર કભી અકબ પર હમ્લા કરતે ઈધર ઉધર હો જાતે. એક દો પ્યાદા દસ્તે ઈસ અંદાઝસે દુશ્મનકે આગે રહે કે આગે બળ્હતે ઔર પીછે હટ આતે. ઈસ તરહ દુશ્મન હતીનકે મૈદાનમેં આ ગયા મગર ઉસ વકત તક વહ ઔર ઉસકે ઘોળે પ્યાસસે અધમૂએ હો ચુકે થે.

૩ જૂલાઈ ૧૧૮૭ ઈસ્વીકે રોઝ સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને પ્લાનકી ઈસ કળી પર કારવાઈ શુરૂઅ કી જો ઉસ્ને હતીનકે લિએ બનાયા થા. યહ ભી જુમ્આકા મુબારક દિન થા. ઈસે પહલેસે જાસૂસોંને જિન્મેં કુલ્થૂમ ઔર બક્ર કાબિલે ઝિક્ર હૈ યહ બતા દિયા થા કે સાત સલીબિયોંને ઈત્તિહાદ કર લિયા હૈ. લિહાઝા સુલ્તાન અય્યૂબીકી જંગી તાકત જો થી સો થી, ઉસ્ને અપની ચાલોં, ફૌજકી તકસીમ, છાપામારોંકે ઈસ્તિ'માલ, દેખ ભાલકે ઈન્તિઝામ ઔર મૈદાનમેં બર્ક રફતાર નકલો હર્કતકે અંદાઝમેં રદ્દો બદલ ઔર કારગર તરીકે ઔર દાવ સોચ લિએ થે. દુશ્મનકો વહ બળી ખૂબીસે હતીનમેં લે આયા થા. ઈર્દ ગિર્દકી કિલ્આબંદિયોં ઔર આબાદિયોં પર વહ કાબિઝ હો ચુકા થા. પાની ઉસકે કબ્ઝેમેં થા ઔર અબ મોસમકા કહર ઉસકે હકમેં થા.

દુશ્મન જબ હતીનમેં આયા તો વહ જાન ન સકા કે વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકી નિહાયત ખૂબીસે તકસીમ ઔર ડિપ્લાય કી હૂઈ ફૌજકે નર્ગેમેં આ ગયા હૈ. સુલ્તાન અય્યૂબીકે છાપામારોંને દુશ્મનકી દેખ ભાલકી ચોકિયોં ઔર ગશ્તી જૈશોં, આઉટ પોસ્ટોં ઔર રસદકે લિએ કિયામત બપા કર રખ્ખી થી. રાતકો વહ દુશ્મનકો ન આરામ કરને દેતી થી ન જર્નેલોંકો સોચનેકી મોહલત દેતે થે.

૪ જુલાઈ ૧૧૮૭ ઈસ્વીકે રોઝ સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજકે દરમિયાની હિસ્સેને આમને સામને હમ્લા કિયા. ટેકરિયોંકી વજહસે મૈદાને જંગ તંગ થા. સલીબી ઈધર ઉધરસે આગે બળ્હનેકી કોશિશ કરતે તો મુસલમાનોંકા લાઈટ રસાલા હર્કતમેં આ જાતા તિરંદાઝ બુલંદિયોં પર થે જહાંસે વહ સલીબિયોં પર તીરોંકા મેંહ બર્સા રહે થે. સુલ્તાન અય્યૂબીકી કૈફિયત યહ થી કે કભી ઉપર જાતા કભી નીચે આતા ઔર ઉસકે સબા રફતાર કાસિદ પૈગામ લા ઔર લે જા રહે થે. સલીબી નાઈટોંકો ઝિરહ બક્તર જલા રહી થી. ઉન્કે ઘોળે પ્યાસે થે પાની સામને નઝર આ રહા થા જો પ્યાસકો બળ્હા રહા થા.

સલીબિયોંને કુમક મંગવા કર એક જવાબી હમ્લા કિયા જો ઉન્કી આખરી

ઉમ્મીદ થી. જહાં ઉન્હોંને હમ્લા કિયા વહાંકી કમાન તકીયુદ્દીનકે હાથ થી. ઉસ્ને હમ્લા રોકનેકે લિએ અપને દસ્તોંકો નીમ દાઈરેકી શકલમેં કર દિયા. દુશ્મન સીધા ઔર સરપટ આયા. તકીયુદ્દીનને નીમ દાયરેકે સીરે બંદ કર દીએ ઔર સલીબી ઘેરેમેં આ ગએ. મુસલમાન સવારોંને ઉન્હેં કાટ ઔર કુચલ ડાલા. અબ જંગકી યહ સૂરત થી કે સલીબી હતીનકે મૈદાનમેં દિફાઈ જંગ લળ રહે થે. હતીનસે દૂર ઈન્કા અગર કોઈ દસ્તા રહ ગયા થા તો ઉસે મુસલમાનોંને વહીં બેકાર કર દિયા જહાં વહ થા. યહ પહલા ઔર આખરી મૌકા થા કે અકરાકા પાદરી "મુહાફિઝ સલીબે આ'ઝમ" સલીબુસ્સલબૂતકે સાથ મૈદાને જંગમેં મૌજૂદ થા. યા'ની જિસ સલીબ પર સલીબિયોંને ઈસ્લામકો ખત્મ કરનેકે હલફ (કસમ) ઉઠાએ થે વહ સલીબ મૈદાને જંગમેં લાઈ ગઈ થી મગર સલીબી બાદશાહોંને પીઠ દિખાની શુરૂઅ કર દી. ગાઈ ઓફ લોઝીનાન અપને દો સાથિયોંકે સાથ ભાગ રહા થા કે ઉસે મુસલમાન સવારોંને દેખ લિયા ઔર ઉન્હેં ઝિંદા પકળ લિયા.

અકરાકા પાદરી મારા ગયા ઔર સલીબે આ'ઝમ મુસલમાનોંકે કબ્ઝેમેં આ ગઈ. મશ્હૂર મુઅર્રિખોંને ઉસ સલીબકે મુતા'લ્લિક કુછ નહીં લિખ્ખા. ઉસ દોરકી તહરિરોંસે પતા ચલતા હે કે બૈતુલ્મુકદ્દસકી ફતહકે બા'દ સુલ્તાન અય્યૂબીને સલીબ વહાંકે ઈસાઈયોંકો એહતિરામસે લોટા દી થી.

શામ તક જંગે હતીનકા ફેસ્લા હો ચુકા થા. સલીબિયોંકે જાની નુકસાનકા કોઈ શુમાર ન થા. બાકી ફૌજને હથિયાર ડાલ દીએ થે. સુલ્તાન અય્યૂબીકે સામને જો કૈદી લાએ ગએ ઉન્મેં રેમાન્ડકે સિવા બાકી છે ઈત્તિહાદી થે ઔર ઉન્મેં કુર્કકા શહઝાદા અર્નાત ભી થા જિસે અપને હાથોં કત્લ કરનેકી કસમ સુલ્તાન અય્યૂબીને ખાઈ થી. મુઅર્રિખ લિખતે હૈં ઔર ઉસ્કા તફસીલી ઝિક્ર કાઝી બહાઉદ્દીન શદ્દાદને કિયા હે કે સુલ્તાન અય્યૂબીને સલીબી બાદશાહ જેફ્રેકો શરબત પેશ કિયા. જેફ્રેને આધા શરબત પી કર ગ્લાસ અર્નાતકો દે દિયા.

અર્નાત શરબત પીને લગા તો સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને તર્જુમાનસે ગરજ કર કહા "ઉસે (અર્નાતસે) કહો કે ઉસે મૈંને નહીં અપને બાદશાહને શરબત દિયા હે. અરબી મેઝબાન સિર્ફ ઉસ દુશ્મનકો શરબત પેશ કરતે હે જિસ્કી વહ જાન બખ્શી કર દેતે હૈં. મૈંને અર્નાતકો શરબત પેશ નહીં કિયા." બહાઉદ્દીન શદ્દાદ લિખતા હે કે સુલ્તાન અય્યૂબી આંખોસે જૈસે શો'લે નિકલ રહે થે.

સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા કે ઈન સબકો ખાને પર બિઠાઓ. જબ સબ ખાનેવાલે ખૈમેમેં જા કર ખાના ખા ચુકે તો સુલ્તાનને ફિર જેફ્રે ઔર અર્નાતકો અપને ખૈમેમેં

બુલાયા. ઉસ્ને અર્નાતસે કહા કે તુમ હમેશા હમારે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલચ્હિ વ સલ્લમકી તોહિન કરતે રહે હો. તુમ્હારી નજાત ઉન્મેં હે કે ઈસ્લામ કબૂલ કર લો. અર્નાતને ઈન્કાર કર દિયા. સુલ્તાન અય્યૂબીકો યહી તવક્કુઅ થી. ઉસ્ને બળી તેઝીસે તલ્વાર નિકાલી ઔર એક હી વારસે અર્નાતકા એક બાઝૂ જિસ્મસે અલગ કર દિયા ઔર ચિલ્લા કર કહા "મર્દૂદ ! તુને મૈંને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલચ્હિ વ સલ્લમકી તોહિન કી. અગર યહ ગાલિયાં મુઝે દેતા તો આજ તુ ઝિંદા હોતા મુઅર્રિખ લિખતે હૈં કે સુલ્તાન અય્યૂબીકે ખૈમેમેં ઉસ્કે જો દો તીન સાલાર થે. ઉન્હોંને તલ્વારોંસે અર્નાતકો ખત્મ કર દિયા. સુલ્તાનને નફરતકે લેહજેમેં હુકમ દિયા "ઈસ નાપાક લાશકો બાહર ફૈંક દો."

કાઝી બહાઉદ્દીન શદ્દાદ લિખતા હે "સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસ્કી લાશ ખૈમેસે બાહર ઔર ઉસ્કી રૂહ જહન્નમકે અંદર ફૈંક દી."

બાદશાહ જેફ્રેને અપને ઈત્તિહાદીકા યહ અંજામ દેખા તો ઉસ્કે ચેહરે પર હવાઈયાં ઉળને લગી. વહ સમઝ ગયા કે અબ ઉસ્કી બારી હે. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસે દેખા તો આગે બળ્હ ક ઉસ્કે કંધે પર હાથ રખ દિયા ઔર તહમ્મુલસે કહા "બાદશાહ બાદશાહોંકો કત્લ નહીં કિયા કરતે લેકિન ઉસ્કે ગુનાહ ઐસે થે કે મુઝે ઉસે અપને હાથોં કત્લ કરનેકી કસમ ખાની પળી. આપ ન ડરેં."

કૈદી બાદશાહોંકો કૈદિયોંકે ખૈમોંમેં ભેજ દિયા ગયા ઔર સુલ્તાન અય્યૂબી સજ્દેમેં ગિર પળે.

કુર્કકે મહલમેં રાત ખામોશ થી. વહાં અર્નાત ભી નહીં થા ઔર ઉસ્કે જર્નેલ ઔર દરબારી ભી નહીં થે. વહાં ઉસ્કે હરમકી ઔરતેં થી, કુલ્સૂમ થી ઔર ઉન્કે નોકર ઔર નોકરાનિયાં થી ઔર કિલ્એમેં મુખ્તસરસી ફૌજ થી. વહાં અભી અર્નાતકી મૌતકી ઈત્તિલાઅ નહીં પહુંચી થી. રાતકા પહલા પહર ગુઝર ચુકા થા. ઈસ વકત તક કુલ્સૂમ સો જાતી થી.

એક ઔરત દબે પાંવ કુલ્સૂમકી ખ્વાબગાહમેં આઈ. ઉસ્કે હાથમેં ખંજર થા વહ કુલ્સૂમકે પલંગ તક પહુંચી. કમરેમેં કોઈ રોશની નહીં થી. ઔરતને ખંજરવાલા હાથ બુલંદ કિયા ઔર પૂરી તાકતસે ખંજરકા વાર કિયા લેકિન ઉસે કોઈ ચીખ ન સુનાઈ દી. ખંજર પલંગમેં ઉતર ગયા થા. ઉસ્ને બિસ્તર પર હાથ ફેરા વહાં કુલ્સૂમ નહીં થી. ઔરત યહ સમઝ કરકે કુલ્સૂમ કહીં નિકલ ગઈ હોંગી પલંગકે સાથ છુપ કર બેઠ ગઈ.

ઝરાસી દેર બા'દ કમરેમેં દબે પાંવ કિસીકી આહટ સુનાઈ દી જો પલંગ તક ગઈ. ઔરતને ઉઠ કર ઉસ પર ખંજરકા વાર કિયા. ફૌરન બા'દ ઉસ્કે અપને પેટમેં ખંજર ઉતર ગયા. ફિર દોનોં તરફસે ખંજરોંકે વાર હૂએ, દોનોં બાહરકો દોળી ઔર બાહર જા કર ગિર પળી. હરમકી દૂસરી ઔરતોંને દેખા કે ઉન્મેં કુલ્થૂમ નહીં થી યહ દોનોં હરમકી ઔરતેં થી જો કુલ્થૂમકો કત્લ કરને ગઈ થી. ઉસી રોઝ દોનોંને ઉસ્કે કત્લકા મન્સૂબા બનાયા થા મગર યહ ગલત ફહમી રહી કે કત્લ કરને કોન જાએગી. અંધેરે કમરેમેં દોનોંને એક દૂસરીકો કુલ્થૂમ સમઝા.

ઉસ વકત કુલ્થૂમ મહલસે નહીં કુર્કસે હી નિકલ ગઈ થી. ઉસી રોઝ બક્રકો અપને જાસૂસ સાથિયોંકે ઝરીએ ઈત્તિલાઅ મિલી થી કે હતીનમેં સલીબિયોંકો બહુત બૂરી શિકસ્ત હો રહી હે. કુર્કકે જાસૂસોંને હી બક્રકો મશવરા દિયા થા કે વહ કુલ્થૂમકો લે કર નિકલ જાએ કુલ્થૂમકે લિએ રાત કિલ્એકા દરવાઝા ખુલવાના મુશ્કિલ નહીં થા. સબ જાનતે થે કે યહ શહઝાદા અર્નાતકી ચહીતી હે. બક્ર બિન મુહમ્મદ સીબ્બલકે રૂપમેં ઉસે શાહી બુગ્ગીમેં લે જા રહા થા. હરમકી કોઈ ઔરત કુલ્થૂમકો જાતે નહીં દેખ સકી થી.

શહરસે દૂર જા કર ઉન્હેં વહ દો ઘોળે મિલ ગએ જો જાસૂસોંકે ઈન્તિઝામકે તહત વહાં ઈન્તિઝારમેં ખળે થે. બુગ્ગી વહીં છોળ દી ગઈ. કુલ્થૂમ ઔર બક્ર ઘોળોં પર સવાર હૂએ ઔર ગાઈબ હો ગએ. દૂસરે દિન રાસ્તેમેં અપની ફૌજકે એક કાસિદને બતાયા કે સલીબિયોંકો શિકસ્ત હો ચુકી હે, અર્નાત મારા જા ચુકા હે ઔર સુલ્તાન અય્યૂબી અભી હતીન ઔર નાસિરાકે ઈલાકેમેં હે. કુલ્થૂમ સુલ્તાનકે પાસ જાના ચાહતી થી.

વહ ઝીલે ગેલીલી પહુંચ ગએ ઔર જબ કુલ્થૂમકો સુલ્તાન અય્યૂબીકે સામને લે જાયા ગયા તો વહ સુલ્તાનકે પાંવ પર ગિર પળી.

"મેરી બેટી!" સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસે ઉઠા કર શફક્કતસે ગલે લગાયા ઔર કહા "મેરી ઈસ ફતહમેં તુમ જૈસી ન જાને કિત્ની બેટિયોંકા હાથ હે."

"મેં ઉસ્કી લાશ દેખના ચાહતી હૂં." કુલ્થૂમને કહા.

"સબકી લાશેં દરિયામેં ફેંક દી ગઈ હે" સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "ઉસે મેંને અપને હાથોં સઝા દી હે.... તુમ્હેં કલ કાહિરા ભિજવા દિયા જાએગા. મુઝે અભી બહુત દૂર જાના હે. જહાં ભી રહો બેટી! મેરે લિએ દુઆ કરતી રહના કે મેં આગે હી આગે દૂર હી દૂર જાતા રહૂં ઔર જહાં શામકો સૂરજ ડૂબ જાતા હે. વહાં તક અલ્લાહ ઔર ઉસ્કે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકા પૈગામ પહુંચા દૂં."

હતીનકી ફતહ ઈસ લિએ બહુત અહમ થી કે ઈસ્સે સુલ્તાન અય્યૂબીને અર્ઝે

ફલસ્તીનકા દરવાઝા તોળ લિયા ઔર ઉસ્મેં દાખિલ હો ગયા થા. ઈત્ના વસીઅ ઈલાકા લે કર ઉસકે લિએ બૈતુલ્મુકદ્દસકી ફતહ આસાન હો ગઈ થી ઉસીને ઈસ ઈલાકેકો ફૌજી મુસ્તકર બના લિયા ઔર બૈતુલ્મુકદ્દસકી તરફ પેશકદમીકી તય્યારી ઔર અસ્લિહા ઔર રસદ ફાઝખીરા કરને લગા.

ફસ્લે સલીબી જિસ્ને કાટી થી

હતીનમેં સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને જો ફતહ હાસિલ કી થી વહ મા'મૂલી નોઈય્યત કી નહીં થી. સાત સલીબી હુકમરાન મુત્તહિદ હો કર સુલ્તાન અય્યૂબીકી જંગી કુવ્વતકો હમેશાકે લિએ ખત્મ કરને ઔર ઉસકે બા'દ મદીના મુનવ્વરા ઔર મક્કા મુઅઝ્ઝમા પર કબ્ઝા કરને આએ થે લેકિન વહ અપની જંગી કુવ્વતકા યહ હશ્ર કરા બેઠે જૈસે સહરાકા ટીલા આંધીસે રેતકે ઝર્રોંકી સૂરતમેં સહરામેં બિખર જાતા હે. ચાર મશ્હૂર ઔર તાકતવર હુકમરાન જંગી કૈદી બને જિન્મેં યરૂશલમ (બૈતુલ્મુકદ્દસ)કા હુકમરાન ગાઈ ઓફ લોઝીનાન કાબિલે ઝિક્ર હે. સલીબી ફૌજકા મોરલ ટૂટ ગયા ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજકા મોરલ બુલંદ હો ગયા.

જંગ ખત્મ હો ચુકી થી. છાપામારોંકી જંગ જારી થી. વહ ભાગનેવાલે સલીબી સિપાહિયોંકો પકળ રહે થે. સલીબિયોંકે હોસ્લે ઈસ હદ તક પસ્ત હો ચુકે થે કે કાઝી બહાઉદ્દીન શદ્દાદકે અલ્ફાઝમેં "એક શખ્સને જિસ્કે મુતા'લ્લિક મુઝે યકીન હે કે સચ બોલતા હે, મુઝે બતાયા કે ઉસ્ને અપની ફૌજકે સિપાહીકો દેખા જો તીસ સલીબી સિપાહિયોંકો ખૈમેકી એક હી રસ્સીસે બાંધે હૂએ લા રહા થા." ઐસે મનાઝિર તો કઈ એક દેખનેમેં આએ કે એક એક મુસલમાન સિપાહી કઈ કઈ સલીબી સિપાહિયોંકો નિહત્તા કરકે હાંક કર લા રહા હે. બા'ઝ યૂરોપી મુઅર્રિખોંને સલીબિયોંકી ઈસ શિકસ્તકે ઉસી કિસ્મકે કઈ વાકિઆત લિખ્ખે હે ઔર સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકી જંગી અહલિયતકો ખિરાજે તહસીન પેશ કિયા હે.

બહીરએ રૂમકે સાહિલ પર ઈસ્રાઈલકે શિમાલમેં અકરા એક મશ્હૂર શહર થા જિસે બા'ઝને અક્કા ભી લિખ્ખા હે.

ઈસ શહરકી શોહરતકી વજહ યહ હે કે વહાં સલીબે આ'ઝમકા મુહાફિઝ પાદરી રહતા થા. પિછલી કિસ્તમેં સુનાયા જા ચુકા હે કે વહ સલીબ અકરાકે બળ ગિર્જેમેં રખ્ખી થી જિસ્કે મુતા'લ્લિક ઈસાઈયોંકા અકીદા થા કે હઝરત ઈસા અલય્હિસ્સલામકો ઈસી પર મસ્લૂબ કિયા ગયા થા. ઉસે સલીબુસ્સલબૂત કહતે થે. સુલ્તાન અય્યૂબીકે ખિલાફ લળનેવાલે બલ્કે દુન્યાએ અરબ પર કબ્ઝા કરનેકે લિએ લળનેવાલે ઈસાઈ ઈસી સલીબ પર હલ્ફ (કસમ) ઉઠાતે થે. ઈસી લિએ ઉન્હેં સલીબી કહા ગયા થા. હલ્ફ (કસમ) ઉઠાનેવાલે હર સલીબીકે ગલેમેં લકળીકી છોટીસી સલીબ તા'વીઝકી તરહ ડાલ દી જાતી થી. લિહાઝા જિત્ને સલીબી ફૌજી

જંગમેં ગિરતે થે ઈત્ની હી સલીબે ગિરતી થી. અલ્લામા ઈકબાલ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ઈસકો ફસ્લે સલીબી કહા હે.

હતીન ઔર ઉસકે ગર્દો નવાહકે મીલ દો મીલ ઈલાકેમેં ઔર ઉસ્સે ભી દૂર દૂર જહાં જહાં જંગ લળી ગઈ થી સલીબિયોંકી લાશેં બિખરી હૂઈ થી. મરનેવાલે તળપ તળપ કર મરે થે. મા'મૂલી તૌર પર ઝખ્મી હોનેવાલે ભી મર ગએ થે જિસકી વજહ ઝખ્મ નહીં પ્યાસ થી. આહનપોશ નાઈટોંકે લિએ ઝિરહ બક્તર તન્નૂર બન ગઈ ઔર ઉન્કી મૌતકા બાઈષ બની થી. ઝખ્મિયોંકો પાની પિલાનેવાલા કોઈ ન થા. ન કોઈ ઉન્કી મર્હમપટ્ટી કરનેવાલા થા. ઉન્મેં મુસલમાન ઝખ્મી ઔર શહીદ ભી થે ઉન્હેં રાત મશા'લોંકી રોશ્નીમેં ઉઠા લિયા ગયા થા.

આજકે દોરકા એક મુઅર્રિખ એન્તોનીવેસ્ટ ઉસ દોરકે મુઅર્રિખોંકે હવાલેસે લિખતા હે કે હતીનકે મૈદાને જંગમેં લાશોંકી તા'દાદ તીસ હઝારકે ઉપર થી. લાશેં ઉઠાનેકા કોઈ ઈન્તિઝામ ન કિયા ગયા. ઉન્કે જો સાથી ઝિંદા રહે વહ જંગી કેદી હો ગએ યા તિત્તર બિત્તર હો કર ભાગ ગએ થે. એન્તોનીવેસ્ટને લિખ્ખા હે કે ઈન લાશોંકો મુર્દાખોર પરિંદો ઔર દરિંદોને ખાયા. મુર્દાખોર ઈત્ને નહીં થે જિત્ની લાશેં થી. બહુતસી લાશેં ચંદ દિનોંમેં હડ્ડિયોંકે સાલીમ ઢાંચોમેં બદલ ગઈ. બુલંદીસે દેખનેવાલોંકો હદ્દે નિગાહ તક ઝમીન હડ્ડિયોંકી વજહસે સુફેદ નઝર આતી થી. ઈન હડ્ડિયોંમેં હઝારોં છોટી છોટી સલીબે બિખરી હૂઈ થી જૈસે પકી હૂઈ ફસલસે ફલ ગિર કર ખુશ્ક હો ગએ હો.

સુલ્તાન સલાહુદીન અય્યૂબીને યહ ફસ્લ કાટ ડાલી થી. ઉસે ઈસ ઈલાકેકો લાશોંસે સાફ કરનેકી ઝરૂરત નહીં થી કયૂંકે ઉસે વહાં રૂકના નહીં થા. ઉસ્કી મંઝિલ બૈતુલ્મુકદસ થી લેકિન વહ બાતેં અકરાકી કર રહા થા. અકરાકે મુતા'લ્લિક હમ બતા ચુકે હેં કે સલીબુસ્સલબૂતકી બદોલત ઉસે વહી મુકામ હાસિલ હો ગયા થા જો હમારે લિએ મક્કા મુઅઝ્ઝમાકા હે. તમામ સલીબી હુકમરાન અકરા જા કર સલીબકે મુહાફિઝે આ'ઝમસે દુઆ લેતે ઔર સલીબે આ'ઝમકો ચૂમ કર મૈદાને જંગમેં જાતે થે, લેકિન અબ યહ સલીબ સુલ્તાન સલાહુદીન અય્યૂબીકે ખૈમેકે બાહર પળી થી. ઉસ્કા મુહાફિઝે આ'ઝમ પાદરી મારા જા ચુકા થા. યહ ભી એક વજહ થી કે સલીબી દિલ છોળ બેઠે થે.

"હમેં અબ સીધા અકરા પર યલ્ગાર કરની હે" સલાહુદીન અય્યૂબીને અપને સાલારોં ઔર નાઈબ સાલારોંસે કહા "અલ્લાહકા શુક્ર અદા કરતા હૂં કે મુઝે પુરા

મહફૂઝા ઈસ્તિ'માલ કરનેકી ઝરૂરત નહીં પળી.'' ઉસ્ને સબ પર નિગાહેં દોળાઈ ઔર મુસ્કુરા કર કહા ''યહ ન સમઝો કે મુઝે આપકી ઔર આપકે દોસ્તોંકી થકનકા એહસાસ નહીં. ઈસ્કા અજર તુમ્હેં અલ્લાહ દેગા. તુમ્હારા હજ મસ્જિદે અક્સામેં હોગા. અગર હમ યહાં આરામ કરને બેઠ ગએ તો સલીબી કહીં જમા હો કર તાઝા દમ હો જાએંગે. મેં ઉન્હેં ઝખ્મ ચાટનેકી ભી મોહલત નહીં દેના ચાહતા.''

સાલાર કદરે હૈરાન હૂએ. ઉન્હેં તવક્કુઅ થી કે સુલ્તાન અય્યૂબી બૈતુલ્મુકદસકી તરફ હુકમ દેગા મગર ઉસ્ને અક્રા પર હમ્લેકા ઈરાદા ઝાહિર કિયા. ઉસ્કે પીછે સલીબુસ્સલબૂત રખ્ખી થી. ઉસ્ને સલીબકો દેખા ઔર કુછ દેર દેખતા રહા. હાઝિરીન પર ખામોશી તારી રહી. ઉસ્ને અચાનક તેઝીસે સાલારોંકી તરફ ઘૂમ કર કહા ''મેરે રફીકોં! યહ દો અકીદોંકી જંગ હે. યહ હક ઔર બાતીલકા તસાદુમ હે. ઈસ સલીબ પર જમા હુવા ખૂન દેખો. યહ ખૂન હઝરત ઈસા અલય્હિસ્સલામકા નહીં. યહ ખૂન ઈસ પાદરીકા નહીં જિસે ઈસાઈ દુન્યા ઈસ સલીબકા મુહાફિઝ માનતી થી ઔર યહ ખૂન ઉન રાહીબોંકા ભી નહીં જિન્હોંને યહ ઈત્ની બળી સલીબ મૈદાને જંગમેં ઉઠા રખ્ખી થી. વહ સબ અલ્લાહકે સિપાહિયોંકે હાથોં મારે ગએ હૈં. લેકિન યહ ખૂન ઉન્મેંસે કિસીકા ભી નહીં. યહ બાતિલકા ખૂન હે, યહ બેબુન્યાદ અકીદેકા ઔર યહ ઈન્સાનોંકે બનાએ હૂએ નઝરીએકા ખૂન હે.''

સુલ્તાન અય્યૂબીકી આવાઝમેં જઝબાતી જોશ પૈદા હો ગયા. ઉસ્ને કહા ''મેં હર જંગી મુહિમ જુમ્આકે રોઝ શુરૂઅ કરતા હૂં. પેશકદમી જુમ્આકે રોઝ કરતા હૂં. જુમ્આ મુબારક દિન હે. મેં હર મુહિમકી ઈબ્તિદાઅ જુમ્આકે ખુત્બેકે વકત કિયા કરતા હૂં કયૂંકે યહ વકત કબૂલિયતે એઝદીકા હોતા હે ઔર જબ તુમ દુશ્મનસે લળ રહે હોતે હો, તુમ પર તીરોંકા મેંહ બરસ રહા હોતા હે, દુશ્મનકી મીન્જિનીકેં તુમ પર આગ ઔર પથ્થર બરસા રહી હોતી હે ઉસ વકત કૌમકે હર ફર્દ વ બશરકે હાથ અલ્લાહકે હુઝૂર તુમ્હારી સલામતી ઔર ફતહકે લિએ ઉઠે હૂએ હોતે હૈં. તુમને દેખા નહીં કે મેંને કૂચ જુમ્આકે રોઝ કિયા થા ઔર ઈસ જંગકી ઈબ્તિદા ભી જુમ્આકે રોઝ કી થી ઔર તુમ ફાતેહ હો. તુમ્હેં અલ્લાહકી ખૂશનુદી હાસિલ હે. યહ હમારે અઝીમ અકીદે ઔર નઝરીએકી ફતહ હે. યહ ચાંદ સીતારે ઔર ચોબી સલીબકા મા'ર્કા થા જો ચાંદ સીતારેને જીત લિયા.... મેં તુમસે યહ બાતેં કયૂં કહ રહા હૂં? ઈસ લિએ કે તુમમેંસે કિસીકે દિલમેં અપને અકીદેકે મુતા'લ્લિક કુછ શક હો તો વહ દૂર હો જાએ ઔર તુમ અલ્લાહકી રસ્સીકો ઔર ઝિયાદા મઝબૂતીસે પકળ લો...''

"તુમ શાયદ હૈરાન હો રહે હો કે મૈંને અકરા પર હમ્લેકા ફેસ્લા ક્યૂં કિયા હે. જઝબાતી લિહાઝસે ઉસ્કી વજહ યહ હે કે સલીબિયોંને એક બાર મદીના મુનવ્વરા ઔર મક્કા મુઅઝ્ઝમાકી તરફ પેશકદમી કી થી શાહઝાદા અર્નાત (કાઉન્ટ રિજનાલ્ડ) મક્કા મુઅઝ્ઝમાસે સિર્ફ દો કોસ દૂર રહ ગયા થા. મૈંને અર્નાતસે મક્કા મુઅઝ્ઝમાકો બુરી નઝરસે દેખનેકા ઈન્તિકામ લે લિયા હે. અબ મુઝે સલીબિયોંકે હુકમરાનોં ઔર નાઈટોંસે ઈન્તિકામ લેના હે. અકરા ઉન્કા મક્કા હે. મૈં ઉસે તહેતેગ કરૂંગા. મસ્જિદે અકસાકી જો બેહુર્મતી હો રહી હે મૈં ઉસ્કા ઈન્તિકામ લૂંગા.... ઔર જંગી લિહાઝસે બૈતુલ્મુકદ્દસસે પહલે અકર પર કબ્ઝા કરના ઈસ લિએ ઝરૂરી હે કે ઈસ્સે સલીબિયોંકે હોસ્લે પસ્ત હો જાએંગે."

સુલ્તાન અય્યૂબીને બહુત બળા નકશા જો ઉસ્ને અપને હાથસે બના રખ્ખા થા, ખોલ કર સબકે આગે ફેલાયા ઔર હતીન પર ઉંગલી રખ કર કહા "તુમ ઈસ વક્ત યહાં હો" વહ અપની ઉંગલી ઈસ તરહ તેઝીસે લે ગયા જૈસે ઉસ્ને કુછ કાટનેકે લિએ ખંજરકી નોક ચલાઈ હો. કહને લગા "મૈં સલીબિયોંકી હુકમરાનીકો દો હિસ્સોંમેં કાટ કર ઈન હિસ્સોંકે દરમિયાન આ જાઉંગા. અકરા પર કબ્ઝા કરકે મૈં ટાઈર, બૈરૂત, હૈફા, અસ્કલાન ઔર છોટે બળે તમામ સાઈલી શહરોં ઔર કસ્બોંકો તબાહો બરબાદ કરૂંગા. કિસી ભી સલીબીકો ખ્વાહ વહ ફૌજી હે યા ગૈરફૌજી ઉન ઈલાકોંમેં નહીં રહને દૂંગા. સાહીલી ઈલાકોં પર કબ્ઝા ઈસ લિએ ભી ઝરૂરી હે કે યૂરોપકે કુછ ઔર બાદશાહિયાં અપને સલીબી ભાઈયોંકી મદદકે લિએ અપની ફૌજે, માલો દોલત ઔર જંગી સામાન ભેજેંગી. સાહીલ તુમ્હારા હોગા તો દુશ્મનકા કોઈ બહરી જહાઝ સાહીલકે કરીબ નહીં આ સકેગા. યહાંસે હમ બૈતુલ્મુકદસકી તરફ પેશકદમી કરેંગે. હમેં જંગ જારી રખની ચાહિએ."

અગર આપ ફલસ્તીન (મૌજૂદા ઈસ્રાઈલ) ઔર લબ્નાનકા નકશા દેખેં તો આપકો ઝિલ ગેલીલીકે કિનારે પર હતીન ઔર ઉસ્કે બિલ્મુકાબિલ સમંદરકે કિનારે અકરા નઝર આએંગે. જુનૂબમેં યરૂશલમ (બૈતુલ્મુકદસ) હે. હતીનસે અકરા પચ્ચીસ મીલ ઔર હતીનસે બૈતુલ્મુકદસ સત્તર (૭૦) મીલ હે. આજકે લબનાન ઔર ફલસ્તીન પર સલીબી કાબીઝ થે. મુઅર્રિખ લિખતે હૈં કે સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને પ્લાન બનાયા થા કે હતીનસે અકરા તક ઈસ તરહ પેશકદમી કરેગા કે રાસ્તેમેં આનેવાલે ઈલાકોં પર કબ્ઝા કરતા જાએગા ઔર વહાંકે સિર્ફ મુસલમાન બાશિંદોંકો વહાં રહને દેગા ઔર સલીબિયોંકો વહાંસે નિકાલ દેગા. જંગી ઉલૂમકે માહિરીનને ઉસે નિહાયત ઉમદા પ્લાન કહા હે. સુલ્તાન અય્યૂબીને યહ પ્લાન

સલીબિયોંકી જંગી કુવ્વતકો દો હિસ્સોમેં કાટનેકે લિએ હી બનાયા થા. ઉસ્કી ફૌજ સલીબિયોંકે મુકાબલેમેં સલીબિયોંકે ઈત્ને ઝિયાદા જાની નુકસાનકે બાવજૂદ કમ થી, લેકિન ઉસ્કી જંગી ચાલેં સલીબિયોંસે બર્તર ઔર નકલો હર્કતકી રફતાર બહુત તેઝ થી.

"અકરાકા દિફાઅ બહુત મઝબૂત હે" સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને સાલારોંસે કહા "હમારે જાસૂસોંને બતાયા હે કે વહાં જવાન ઔર તંદુરસ્ત મુસલમાન બાશિંદે કેદમેં પળે હેં. વહાંકે ઈસાઈ શહરી શહરકે દિફાઅમેં જાનકી બાઝી લગા કર લળગે. ચૂંકે મુસલમાન કેદમેં હેં ઈસ લિએ વહ અંદરસે હમારી કોઈ મદદ નહીં કર સકેંગે. મેં લંબા મુહાસરા નહીં કરના ચાહતા. તુમ્હારી યલ્ગાર તૂફાની હોની ચાહિએ. અકરા તક હમારી પેશકદમીકી હિફાઝત છાપામાર કરેંગે. પેશકદમી ફેલ કર હોગી. રાસ્તેમેં કોઈ બસ્તી આબાદ ન રહે મગર સિપાહી માલે ગનીમતકે લિએ રૂકે નહીં. ઈસ કામકે લિએ અલગ જૈશ મુકર્રર કર દીએ ગએ હેં."

અકરામેં મુસલમાનોંકી હાલત યહ થી કે કોઈ બૂઢ્હા યા અપાહજ મુસલમાન આઝાદ હોગા. બાકી સબ દેહશત ઝદગીકી ઝિંદગી ગુઝાર રહે થે. બહાઉદ્દીન શદાદને ઈન મુસલમાનોંકી તા'દાદ જો કેદમેં થે ચાર હઝારસે ઝાઈદ લિખ્ખી હે. શદાદકે અલાવા ઉસ દોરકે દો વકાએ નિગારોંને પાંચ ઔર છે હઝારકે દરમિયાન લિખ્ખી હે. દૂસ્રોં લફઝોંમેં યહ કહ લે કે અકરા મુસલમાનોંકે લિએ કેદખાના થા. કિસી મુસલમાનકી બહૂ બેટીકી ઈઝ્ઝત મહફૂઝ નહીં થી. સલીબિયોંકા મકસદ યહ થા કે મુસલમાન ચલતી ફિરતી લાશેં બનકે રહ જાએ ઔર ઈન્કે બચ્ચોંમેં મઝહબ ઔર કૌમિયતકા એહસાસ હી પૈદા ન હો. વહાંકી મસ્જિદે વીરાન હો ગઈ થી.

૪ જુલાઈ ૧૧૮૭ ઈસ્વીકે બા'દ વહાંકે મુસલમાનોં પર સલીબિયોંને ઝુલ્મોં તશદ્દુદકા ઈઝાફા કર દિયા. ઘરોંમેં જો મુસલમાન થે, ઉન્હેંને બાંધ કર ખૂલે કેદખાનેમેં લે ગએ. યહ એક તરહકા બેગાર કેમ્પ થા. વહાં મુસલમાનોંસે મવેશિયોંકી તરહ કામ લિયા જાતા થા. ૫ જુલાઈ ૧૧૮૭ ઈસ્વીકે બા'દ ઉન્હેં કામકે લિએ બાહર ન નિકાલા ગયા ઔર ઉન પર પેહરા ઔર સખ્ત કર દિયા ગયા. ઈસ્સે ઈન બદનસીબોંને અંદાઝા લગાયા ગયા કે સલીબિયોંકો કહીં શિકસ્ત હૂઈ હે યા ઈસ્લામી ફૌજને શહરકા મુહાસરા કર લિયા હે. ઔરતેં ખુદાકે હુઝૂર ગિળગિળાને લગી. સજ્દોં પે સજ્દે કરને લગી. કેદખાનેમેં સિસ્કિયાં સુનાઈ દેને લગી. માંઓને નન્હે

નન્હે બચ્ચોંકે હાથ પકળ કર દુઆકે લિએ ઉઠાએ ઔર કહા "બેટા! કહો અલ્લાહ ઈસ્લામકો ફતહ દે. કહો, મેરે અલ્લાહ બાહરકે મુસલમાનોંકો હિમ્મત દે કે હમેં ઝાલિમોંકી બસ્તીસે નિકાલ લે જાએં."

સેકળોં બચ્ચે ઔર સેકળોં ઔરતેં અલ્લાહકે હુઝૂર દસ્ત બદુઆ થી. બચ્ચે અપની માંઓકો સિસકતા દેખ કર રોને લગે થે. ઉન્હેં આહો બકા સુનાઈ દી ઔર ઉસ્કે સાથ કોળોંકે ઝન્નાટે ભી સુનાઈ દેને લગે. સબ સહમ ગએ. ઉન્હોંને દેખા કે બહુતસે કૈદી લાએ જા રહે થે. યહ શહરકે વહ બાશિંદે થે જો ઘરોંમેં થે. ઉન્કી ઔરતોં ઔર બચ્ચોંકો ભી સાથ લે આએ થે. ઉન્કો કોળે બર્સાએ જા રહે થે.

૬ – ૭ જુલાઈકી દરમિયાની રાત આધી ગુઝર ગઈ થી જબ શહરમેં હળબોંગ બપા હો ગઈ ઔર આગકે શો'લે કહીં કહીંસે બુલંદ હોને લગે. તીર ઉસ ખુલે કૈદખાનોંમેં ભી ગિરને લગે. ઉન કૈદિયોંકે ઈર્દ ગિર્દ ખુશ્ક ખારદાર ઝાળિયોંકી ઘની બાળ બિછી હૂઈ થી ઔર રસ્સોંકે જાલ ભી તને હૂએ થે. રાતકો કૈદખાનેકે ઈર્દ ગિર્દ જગા જગા મશા'લે જલા કર રખ દી ગઈ તાકે કૈદિયોં પર નઝર રખ્ખી જા સકે. કિસી કૈદીને બાહરસે આયા હુવા એક તીર ઉઠા કર મશા'લકી રોશનીમેં દેખા તો ઉસ્ને ચિલ્લા કર કહા "મૈં ઈસ તીરકો પેહચાનતા હૂં. યહ ઈસ્લામી ફૌજકા તીર હે."

રસ્સોંકે જાલમેંસે એક તીર સનસનાતા આયા જો ઈસ કૈદીકે સીનેમેં ઉતર ગયા. યહ કિસી સલીબી સંત્રીને ઈસ મુસલમાનકો ખામોશ કરનેકે લિએ ચલાયા થા. શહર જાગ ઉઠા. શહર ઔર કિલ્એકી દીવારોં પર ભાગ દોળ ઔર શોરમેં ઈઝાફા હોતા જા રહા થા ઔર કમાનોંસે તીર નિકલનેકી આવાઝેં બળ્હતી જા રહી થી. બાહર "અલ્લાહુ અકબર"કે ના'રે ગરજને લગે થે. ધમક ધમકકી આવાઝેં ભી સુનાઈ દેને લગી થી. યહ બળે બળે પથ્થર થે જો સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજકી મિન્જનીકેં દીવારકે કિસી એક મુકામ પર ફેંક રહી થી.

યહ સુલ્તાન સલાહુદીન અય્યૂબીકા મુહાસરા થા જો મુહાસરા કમ ઔર યલ્ગાર ઝિયાદા થી. શહરમેં આગ ફૈંકનેવાલે મિન્જિકોંકે અલાવા દરવાઝોં ઔર દીવાર પર વઝની પથ્થર ફૈંકનેવાલી બળી મિન્જનીકેં ભી ઈસ્તિ'માલ કી જા રહી થી. બુલંદ મચાનેં સાથ લાઈ ગઈ થી. હર એક મચાનમેં દસ ઔર બીસ તક સિપાહી ખળે હો સકતે થે. ઉસ્કે નીચે પહિએ થે. ઉન્હેં ઘોળે યા ઊંટ ખીંચતે થે. યહ મુતહર્રિક મચાનેં દીવાર તક લે જાઈ જાતી થી મગર સલીબી શહરકે દિફાઅમેં

બેજીગરીસે લળ રહે થે. શહરી ભી અપની ફૌજકે દોશ બદોશ લળ રહે થે વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકી મુતહર્રિક મચાનોં પર તીરોંકી બોછાળેં માર કર મુસલમાન સિપાહિયોંકો ખત્મ કર દેતે થે. બા'ઝ મચાનેં જો દીવારકે કરીબ ચલી ગઈ થી, ઉન પર સલીબિયોંને જલતી હૂઈ મશા'લે ફેંકી ઔર આતિશગીર સૈયાલકી હાંડિયાં ફેંક કર ઉન્હેં જલા ડાલા.

અંદર કૈદી કેમ્પમેં અબ યહ કૈફિયત થી કે હઝારહા કૈદી એક હી આવાઝમેં લાઈલાહ ઈલ્લલ્લાહકા બુલંદ વિર્દ કર રહે થે. ઔરતોંને ઝોલિયાં ફેલા રખ્ખી થી ઔર બંહતે આંસૂઓંસે મર્દોંકે સાથ આવાઝ મિલા કર કલિમા શરીફકા વિર્દ કર રહી થી. ફિર કિસીને બુલંદ આવાઝસે કહા "નસ્રુમ્મિનલ્લાહી વ ફત્હુન્ કરીબ" ફૌરન હી તમામ મર્દો, ઔરતોં ઔર બચ્ચોંકી આવાઝેં એક આવાઝ બન ગઈ જો જંગકે શોરોગુલસે ઝિયાદા બુલંદ થી ઔર સારે શહરમેં સુનાઈ દે રહી થી.

દો તીન સંત્રી અંદર આ ગએ. વહ કૈદિયોંકો ખામોશ કરાનેકી કોશિશ કરને લગે. તીન ચાર જોશીલે જવાન ઉઠે ઔર સંત્રિયોં પર ટૂટ પળે. ફાટક ખુલા થા. બાકી કૈદી બાહરકો દોળે મગર તીરોંકી બોછાળને આગેવાલોંકો ગિરા દિયા, ફિર ઘોળે સરપટ દોળતે આએ. સવારોંકે હાથોંમેં બર્છિયાં થી. કૈદી અંદરકો ભાગે ઔર જો પીછે રહ ગએ થે વહ સવારોંકી બર્છિયોંસે શહીદ હો ગએ. ફરાર કામ્યાબ ન હો સકા ઔરતેં ઔર બચ્ચે અલ્લાહકે હુઝૂર સજ્દે કરને લગે ઔર ફિર સબ એક હી આવાઝમેં કલામે પાકકા વિર્દ કરને લગે.

રાત ભર સુલ્તાન અય્યૂબીકે જાંબાઝ જૈશ દીવાર તક પહુંચને ઔર શિગાફ ડાલને યા સુરંગ ખોદનેકે લિએ આગે બળ્હતે રહે ઔર ઉપરસે સલીબી ઉન પર તીર, પથ્થર ઔર આગ ફેંકતે રહે. સુલ્તાન અય્યૂબી બેદરેગ કુર્બાની દે રહા થા. શહરકી દીવારકે એક મુકામ પર બળી મિન્જનીકોંસે વઝની પથ્થર મારે જા રહે થે. સુબ્હ તુલૂઅ હૂઈ તો દીવાર પર હર તરફ અકરાકે શહરી ઔર ફૌજી મખ્ખિયોંકી તરહ નઝર આ રહે થે. વહ તીર બરસા રહે થે. યહ ભી નઝર આયા કે દીવાર એક જગાસે ફટ રહી થી. સુલ્તાન અય્યૂબી ઘોળે પર સવાર ઝરા પીછે ખળા દેખ રહા થા. ઉસ્ને હુકમ દિયા કે જહાંસે દીવાર ફટ રહી હે, ઉસકે ઉપર ઔર દાંએ બાંએ દુશ્મન પર તીરોંકા મેંહ બરસા દો. ઉસ્ને દૂસ્રી તરફસે ભી તિરંદાઝ બુલા કર ઈસી મુકામ પર મર્કૂઝ કર દીએ. ઉસ્ને સુરંગે ખોદનેવાલે જૈશસે કહા કે દોળ કર દીવાર તક પહુંચે.

જાંબાંઝોકા જૈશ પહુંચ ગયા. દીવારકે ઉપર ઈત્ને ઝિયાદા ઔર ઈત્ને તેઝ

તીર બર્સાએ જા રહે થે કે ઉપરવાલોંકે લિએ સર ઉઠાના મુહાલ હો ગયા થા. જાંબાઝોને દીવારમેં ઈત્ના શિગાફ ડાલ દિયા. જિસ્મેંસે દો આદમી બયકવકત ગુઝર સકતે થે. સિપાહિયોંમેં ઈસ કદર જોશો ખરોશ થા કે વહ હુકમકે બગૈર શિગાફકી તરફ ઉઠ દોળે ઔર એક દૂસરેકે પીછે અંદર ચલે ગએ સલીબિયોંને દીવારકે ઉપરસે નીચે આતે વકત ઈત્ના વકત લગા દિયા કે બહુતસે મુસલમાન સિપાહી અંદર ચલે ગએ. સલીબિયોંને બેજીગરીસે મુકાબલા કિયા મગર ઈન મુસલમાન ઔરતોં ઔર મા'સૂમ બચ્ચોંકી દુઆએં જો અંદર કૈદમેં પળે કુફ્ફારકા ઝુલ્મો સિતમ સેહ રહે થે, અર્શ તક પહુંચ ચુકી થી. સુલ્તાન અય્યૂબીકી દરઅસલ કુવ્વત તો યહ થી.

શહરકે અંદર ભગદળ બપા હો ગઈ. વહાં યહ ખબર પહલે હી પહુંચ ચુકી થી કે સલીબુસ્સલબૂત મુસલમાનોંકે કબ્ઝેમેં ચલી ગઈ હે ઔર ઉસ્કા મુહાફિઝે આ'ઝમ મારા ગયા હે. હતીનકી જંગસે ભાગ હૂએ સલીબી સિપાહી ભી ઈસ શહરમેં આએ થે. કુછ ઝખ્મી ભી પહુંચ ગએ થે. ઉન્હોંને અપની શિકસ્ત ઔર પસ્પાઈકો બર્હકષાબિત કરનેકે લિએ બળી દેહશતનાક અફવાહેં ફેલાઈ થી. ઉન્કે અષ્રાત ઈસ વકત સામને આએ જબ સુલ્તાન અય્યૂબીકે જાંબાઝોંને દીવાર તોળ ડાલી ઔર રૂકે હૂએ સૈલાબકી તરહ અંદર જાને લગે. સલીબિયોંને મુકાબલા તો કિયા લેકિન શહરિયોંમેં ભગદળ બપા હો ગઈ. વહ શહરસે ભાગનેકે લિએ દરવાઝોં પર ટૂટ પળે ઔર સિપાહિયોંકે રોકનેકે બાવજૂદ દો તીન દરવાઝે ખોલ દીએ.

શહરિયોંકા હુજૂમ દરવાઝોંમેં ફંસ ગયા. મુસલમાન સવારોંને અપને કમાન્દારોંકે હુકમસે ઘોળોંકો એળ લગા દી. ઘોળે શહરિયોંકો કુચલતે હૂએ અંદર ચલે ગએ. ફિર મુજાહિદીનકે સૈલાબકો કોઈ ન રોક સકા. તમામ દરવાઝે ખુલ ગએ ઔર સલીબી હથિયાર ડાલને લગે. સૂરજ ગુરૂબ હોનેસે પહલે અકરાકા હુકમરાન સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે સામને ખળા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને સલીબી ફૌજકે જર્નેલોં ઔર દિગર કમાન્ડરોંકો અલગ કર દિયા ઔર ઉસ જગા ચલા ગયા જહાં મુસલમાનોંકે પૂરે પૂરે કુમ્બે કૈદમેં પળે થે. ઉન્કે સંત્રી ભાગ ગએ થે ઔર કૈદી ફાટક ઔર રસ્સોંકા જાલ તોળનેકી કોશિશ કર રહે થે.

સુલ્તાન અય્યૂબી ઉન્સે દૂર હી રૂક ગયા. યહ તો ઈન્સાની લાશેં થી. ઉસ્ને ઔરતોં ઔર બચ્ચોંકો દેખા તો ઉસ્કી આંખોમેં આંસૂ આ ગએ.

"જાઓ. રસ્સે કાટ દો. ઉન્હેં આઝાદ કર દો" સુલ્તાન અય્યૂબીને ભર્રાઈ હૂઈ

આવાઝમેં કહા "ઔર ઉન્હેં યહ ન બતાના કે મેં યહાં શહરમેં મૌજૂદ હૂં. મેં ઉન્કા સામના નહીં કર સકતા."

સુલ્તાન અય્યૂબીકે હુકમ પર ચંદ એક સવાર સરપટ ઘોળે દોળા કર પહુંચે ઉન્હોંને લકળીકા ફાટક તોળ દિયા. કઈ જગહોંસે રસ્સોંકા જાલ કાટ કર ઝાળિયાં હટા દી. કૈદિયોંકા હુજૂમ ભગદળકે અંદાઝસે નિકલ રહા થા. સવારોંને ઉન પર કાબૂ પાનેકે લિએ ચિલ્લા ચિલ્લા કર કહા "આરામસે નિકલો. અબ તુમ્હેં પકળને કોઈ નહીં આએગા. વહ દેખો કિલ્એ પર તુમ્હારા ઝંડા લહરા રહા હે."

"ઉન્હોંને હમારે ગુનાહોંકી સઝા ભુગતી હે" સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને પાસ ખળે એક સાલારસે કહા "યહ ગદ્દારોંકે ગુનાહ થે જિન્કી સઝા ઈન મા'સૂમોંકો મિલી. અપને દીનકે દુશ્મનોંકો દોસ્ત સમઝનેવાલોંને યહ કભી નહીં સોચા કે કૌમકા કયા હશ્ર હોગા. અગર મેરા રાસ્તા તખ્તો તાજકી શૈદાઈ ઔર ગદ્દાર ન રોક લેતે તો હમારે ઈન હઝાર બચ્ચોં ઔર બેટિયોંકી યહ હાલત ન હોતી... હઝરત ઈસા અલય્હિસ્સલામને મુહબ્બત ઔર અમનકા સબક દિયા થા લેકિન સલીબકે પૂજારિયોંમેં મુસલમાનોંકે ખિલાફ ઈત્ની નફરત ભરી હૂઈ હે કે વહ અપને પૈગમ્બરકે ફર્માનકી ભી પર્વાહ નહીં કરતે. દુન્યામેં સિર્ફ દો મઝહબ બાકી રહેંગે. ઈસ્લામ ઔર ઈસાઈયત. અગર હમને દિલસે દુન્યાકી ઝૂટી લઝ્ઝતોંકો ન નિકાલા તો ઈસાઈયત હમારી ઈસ કમઝોરીસે ઈસ્લામકા ખાત્મા કર દેગી."

સુલ્તાન અય્યૂબી ઉસ જગા ગયા જહાં સલીબી જર્નેલ ઔર દિગર કમાન્ડર અલગ ખળે થે. ઉસ્ને કહા "ઈન સબકો સાહિલ પર લે જાઓ ઔર સબકો કત્લ કરકે સમંદરમેં ફેંક દો. દૂસ્રે જંગી કૈદિયોંમેંસે છાંટી કર લો. જિન્હેં ઝિંદા રખના ચાહતે હો ઉન્હેં દમિશ્ક ભેજ દો ઔર બાકી સબકો ખત્મ કર દો. કિસી નિહત્તે શહરી પર હાથ ન ઉઠાના. ઉન્મેંસે જો શહરસે જાના ચાહતે હે ઉન્હેં ન રોકો, જો યહાં રહના ચાહતે હે ઉન્હેં ઈઝ્ઝતસે રહને દો."

૮ જુલાઈ ૧૧૮૭ ઈસ્વી અકરા પર કબ્ઝા મુકમ્મલ હો ચુકા થા.

રાત જબ સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ખાનેસે ફારિગ હુવા તો ઉસે ઈત્તિલાઅ દી ગઈ કે એક નિહાયત અહમ કૈદી ઉસ્કે સામને લાયા જા રહા હે.

"કોન હે વહ ?"

"હર્મન" સુલ્તાનકો બતાયા ગયા "સલીબિયોંકા અલી બિન સુફયાન."

કારિઈનને ઈસ સિલ્સિલેકી પીછલી કહાનિયોંમેં હર્મનકા નામ કઈ બાર પળ્હા હોગા. યહ અલી બિન સુફયાનકી તરહ સલીબિયોંકી ઈન્ટેલિજન્સકા સર્બરાહ

થા ઔર કિર્દારકુશીકા માહિર. જો સલીબી ઔર યહૂદી લળકિયાં મુસલમાન ઈલાકોંમેં જાસૂસી ઔર કિર્દારકુશીકે લિએ ભેજી જાતી થી ઉન્હેં ટ્રેનિંગ દેનેવાલા હર્મન થા. વહ અપની બહુતસી લળકિયોંકે સાથ અકરામેં થા ઔર પકળા ગયા. વહ શહરસે નિકલ રહા થા લેકિન અય્યૂબીકા એક જાસૂસ ઉસ્કે તઆકુબમેં થા. ઉસ્ને હર્મનકો ઉસ્કે બહરૂપમેં ભી પેહચાન લિયા. વહ લળકિયોંકો કિસાન ઔરતોં જૈસા લિબાસ પેહના કર સાથ લે જા રહા થા. જાસૂસને કમાન્દારકો બતાયા.

કમાન્દારને દો તીન સિપાહિયોંકે સાથ હર્મન ઔર ઉસ્કે ઝનાના કાફલેકો ઘેર લિયા. હર્મન લળકિયોંકે અલાવા અપને સાથ સોના ભી લે જા રહા થા. ઉસ્ને લળકિયાં કમાનદાર ઔર ઉસ્કે સિપાહિયોંકે સામને ખળી કર દી ઔર સોના ઉન્કે આગે રખ દિયા. બોલા "જિસે જો લળકી પસંદ હે લે લે ઔર યહ સોના ભી આપસમેં બાંટ લો."

"મુઝે તમામ લળકિયાં પસંદ હે." કમાન્દારને કહા "ઔર મેં સારા સોના લે લૂંગા. તુમ ભી મેરે સાથ ચલો."

વહ ઉન સબકો સાથ લે આયા ઔર ઉન સબકો સોને સમેત સુલ્તાન અય્યૂબીકે ઝાતી અમલેકે હવાલે કર દિયા. હર્મન સુલ્તાન અય્યૂબીકે લિએ અહમ ઔર કીમતી કૈદી થા. ઉસે સુલ્તાન અય્યૂબીકે કમરેમેં દાખિલ કર દિયા ગયા.

"તુમ મેરી ઝુબાન જાન્તે હો હર્મન !" સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "ઈસ લિએ મેરી ઝુબાનમેં બાત કરો. મેં તુમ્હારે ફન ઔર તુમ્હારી દાનીશમંદીકા એ'તિરાફ કરતા હૂં. તુમ્હારી કદર જિત્ની મેં કર સકતા હૂં ઈત્ની તુમ્હારે હુકમરાન નહીં કર સકે. મેં તુમ્હારે સાથ કુછ બાતેં કરના ચાહતા હૂં."

"અગર આપ મુઝસે બાતેં કિએ બગૈર મેરે કત્લકા હુકમ દે દે તો ઝિયાદા અચ્છા હોગા." હર્મનને કહા "અગર મુઝે અકરાકી ફૌજકે જર્નેલો ઔર કમાન્ડરોંકી તરહ કત્લ હોના ઔર મેરી લાશકો મછલિયોંકે ખુરાક બનના હે તો બાતેં કરનેસે કયા હાસિલ ?"

"તુમ કત્લ નહીં હોગે હર્મન !" સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "મેં જિસે કત્લ કરાયા કરતા હૂં ઉસ્કી સિર્ફ સૂરત દેખા કરતા હૂં, ઈસ્સે કભી બાત નહીં કી."

સુલ્તાનને દરબાનકો બુલાયા ઔર ઉસે કહા કે હર્મનકો શરબત પેશ કરે. હર્મનકે ચેહરે પર રોનક આ ગઈ. વહ અરબકે ઈસ રિવાઝસે વાકિફ થા કે અરબી મેઝબાન દુશ્મનકો પાની યા શરબત પેશ કરે તો ઉસ્કા મતલબ યહ હોતા હે કે ઈસ્ને દિલસે દુશ્મની નિકાલ દી હે ઔર ઉસ્ને જાંબખ્શી કર દી હે. દરબાનને શરબત પેશ કિયા જો હર્મનને પી લિયા.

"આપ મુઝસે યહ પૂછના ચાહેંગે કે કોનસે કોનસે ઈલાકેમેં હમારી કિત્ની કિત્ની ફૌજ હે" હર્મનને કહા "ઔર આપ યહ જાનના ચાહેંગે કે ઉન્કે લળનેકી અહલિયત કેસી હે."

"નહીં." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "યહ તો મુઝસે પૂછો કે તુમ્હારે કિસ ઈલાકેમેં કિત્ની ફૌજ હે. મેરે જાસૂસ તુમ્હારે સીનેકે અંદર બેઠે રહે હેં... ઔર અબ મુઝે ઈસ્કી પર્વાહ નહીં કે કહાં કિત્ની ફૌજ હે. હતીનમેં તુમ્હારી ફૌજ થોળી નહીં થી. થોળી ફૌજ મેરી થી. અબ ઔર થોળી રહ ગઈ હે. અર્ઝે મુકદસસે અબ મુઝે કોઈ ફૌજ નહીં નિકાલ સકતી. તુમ યહ ખબર સુનોગે કે સલાહુદીન અય્યૂબી મર ગયા હે, પસ્પા નહીં હુવા."

"અગર આપકે તમામ કમાનદાર ઉસ કમાનદારકે કિર્દારકે હેં તો મેં આપકો યકીનકે સાથ કહતા હૂં કે આપકો બળીસે બળી ફૌજ ભી યહાંસે નહીં નિકાલ સકતી." હર્મનને કહા "મેંને ઉસે જો લળકિયાં પેશ કી થી ઉન્હોંને આપકે પથ્થરોં જૈસે સાલારોં ઔર કિલ્એદારોંકો મોમ કિયા ઔર સલીબકે સાંચેમેં ઢાલા હે ઔર સોના ઐસી ચીઝ હે જિસ્કી ચમક આંખોકો નહીં અકલકો અંધા કર દેતી હે. મેં સોનેકો શૈતાનકી પૈદાવાર કહા કરતા હૂં. આપકે કમાનદારને સોનેકી તરફ દેખા તક નહીં. મેરી નઝર ઈન્સાની ફિત્રતકી કમઝોરિયોં પર રહતી હે. લઝ્ઝત ઔર ઝહની અય્યાશી ઈમાનકો ખા જાતી હે. મેંને આપકે ખિલાફ યહી હથિયાર ઈસ્તિ'માલ કિયા હે. જબ યહ કમઝોરિયાં કિસી જર્નેલમેં પૈદા હો જાતી હે યા પૈદા કર દી જાતી હે તો શિકસ્ત ઉસ્કે માથે પર લિખ દી જાતી હે. મેંને આપકે યહાં જિત્ને ગદ્દાર પૈદા કિએ હેં ઉન્મેં પહલે યહી કમઝોરિયાં પૈદા કી થી. હુકૂમત કરનેકા નશા ઈન્સાનોંકો લે ડૂબતા હે."

"મેરી ફૌજકે કિર્દારકે મુતા'લ્લિક તુમ્હારી કયા રાઈ હે?" સુલ્તાન અય્યૂબીને પૂછા.

"અગર આપકી ફૌજકા કિર્દાર ઐસા હી હોતા જૈસા મેં બનાનેકી કોશિશ કર રહા થા તો આજ આપકી ફૌજ યહાં ન હોતી" હર્મનને કહા "અગર આપ બદકિર્દાર હુકમરાનોં, અમીરોં, વઝીરોં ઔર સાલારોંકો ખત્મ ન કર ચુકે હોતે તો વહ આપકો કભીકે હમારી કૈદમેં ડાલ ચૂકે હોતે. મેં આપકી તા'રીફ કરૂંગા કે આપને દિલમેં હુકૂમતકી ખ્વાહિશ નહીં રખ્ખી."

"હર્મન!" સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "મેંને તુમ્હારી જાન બખ્શી કી હે. તુમ્હેં અપના દોસ્ત કહા હે. મુઝે યહ બતાઓ કે મેં અપની ફૌજકે કિર્દારકો કિસ તરહ

મઝબૂત ઔર બુલંદ રખ સકતા હૂં ઔર મેરે મરનેકે બા'દ યહ કિર્દાર કિસ તરહ મઝબૂત રહ સકતા હે."

"મોહતરમ સુલ્તાન !" હર્મનને કહા "મેં આપકો જાસૂસી ઔર સુરાગરસાનીકા ઉસ્તાદ સમઝતા હૂં. આપ સહીહ મુકામ પર ઝર્બ લગાતે હે. આપકા જાસૂસીકા નિઝામ નિહાયત કારગર હે. અલી બિન સુફયાન, હસન બિન અબ્દુલ્લાહ ઔર બિલ્બીસ જૈસે માહિરીનકી મૌઝૂદગીમેં આપ નાકામ નહીં હો સકતે, મગર મેં આપકો યહ બતા દૂં કે યહ સિર્ફ આપકી ઝિંદગી તક હે. હમને આપકે યહાં જો બીજ બો દિયા હે વહ ઝાએઅ નહીં હોગા. આપ ચૂંકે ઈમાનવાલે હેં ઈસ લિએ આપને બેદીન અનાસિરકો દબા લિયા હે. ખાનાજંગી કિસ્ને કરાઈ થી ?.... હમને. હમને આપકે ઉમરાકે દિલોંમેં હુકૂમત, દોલત, લઝ્ઝત ઔર ઔરતકા નશા ભર દિયા હે. આપકે જાનશીન ઈસ નશેકો ઉતાર નહીં સકેંગે. મેરે જાનશીન ઈસ નશેકો તેઝ કરતે રહેંગે..."

"મોહતરમ સુલ્તાન ! યહ જંગ જો હમ લળ રહે હેં યહ મેરી ઔર આપકી જંગ નહીં. યહ કલીસા ઔર કા'બાકી જંગ હે. જો હમારે મરનેકે બા'દ ભી જારી રહેગી. હમ મૈદાને જંગમેં નહીં લળેંગે. હમ કોઈ મુલ્ક ફતહ નહીં કરેંગે. હમ મુસલમાનોંકે દિલો દિમાગકો ફતહ કરેંગે. હમ મુસલમાનોંકે મઝહબી અકાઈદકા મુહાસરા કરેંગે. હમારી યહ લળકિયાં, હમારી દોલત ઔર હમારી તહઝીબકી કશીશ જિસે આપ બેહયાઈ કહતે હેં, ઈસ્લામકી દીવારોંમેં દરાળ ડાલેંગી. વહ મુસલમાન અપની તહઝીબસે નફરત ઔર યૂરોપકે તૌર તરીકોંસે મુહબ્બત કરેંગે. વહ વકત આપ નહીં દેખેંગે, મેં નહીં દેખૂંગા. હમારી રૂહેં દેખેંગી."

સુલ્તાન અય્યૂબી જર્મન નઝાદ હર્મનકી બાતેં બળી ગોરસે સુન રહા થા. હર્મન કહ રહા થા "હમને ફારસ, અફગાનિસ્તાન યા હિંદુસ્તાન પર જા કબ્ઝા કયૂં નહીં જમાયા ? હમને અરબકો કયૂં મૈદાને જંગ બનાયા હે ?... સિર્ફ ઈસ લિએ કે સારી દુન્યાકે મુસલમાન ઈસી ખિત્તેકી તરફ મુંહ કરકે ઈબાદત કરતે હેં ઔર યહાં મુસલમાનોંકા કા'બા હે. હમ મુસલમાનોંકે ઈસ મર્કઝકો ખત્મ કર રહે હેં. આપકા અકીદા હે કે આપકે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ મસ્જિદે અકસાસે આસ્માનોં પર ગએ થે. હમને ઈસ્કી મુંડેર પર સલીબ રખ દી હે ઔર વહાંકે મુસલમાનોંકો યહ બતા રહે હેં કે ઉન્કા યહ અકીદા ગલત હે કે ઉન્કે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ કભી યહાં આએ ઔર યહાંસે મે'રાજકો ગએ થે."

"હર્મન !" સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "મેં તુમ્હારે નજરિએ ઔર અઝાઈમકી

તારીફ કરતા હૂં. અપને મઝહબકે સાથ હર કિસીકો ઈસી તરહ વફાદાર હોના ચાહિએ જૈસે તુમ હો. ઝિંદા વહી કૌમ રહતી હે જો અપને મઝહબ ઔર અપની મુઆશરતી અકદારકી પાસબાની કરે ઔર ઉન્કે ગિર્દ ઐસા હિસાર રખ્ખે કે કોઈ બાતીલ નઝરિયા ઉન્હેં નુકસાન ન પહુંચા સકે. મૈં જાન્તા હૂં કે યહૂદી હમારે યહાં નઝરિયાતી તખ્રીબકારી કર રહે હૈં ઔર વહ તુમ્હારા સાથ દે રહે હૈં. મૈં બૈતુલ્મુકદસ જા રહા હૂં ઔર ઈસી ગરઝસે જા રહા હૂં જિસ ગરઝસે તુમ યહાં આએ હો. વહ હમારે અકીદોંકા મર્કઝ હે. મેરે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકો અલ્લાહ તઆલાને વહાંસે મે'રાજકી સઆદત બખ્શી થી. મૈં ઉસે સલીબકે કબ્ઝેસે છૂળાઉંગા.''

''ફિર કયા હોગા ?'' હર્મનને કહા ''ફિર આપ ઈસ દુન્યાસે ઉઠ જાએંગે. મસ્જિદે અકસા ફિર હમારી ઈબાદતગાહ બન જાએગી. મૈં જો પેશીનગોઈ કર રહા હૂં યહ અપની ઔર આપકી કૌમકી ફિત્રતકો બળી ગોરસે દેખ કર કર રહા હૂં. હમ આપકી કૌમકો રિયાસતોં ઔર મુલ્કોંમેં તકસીમ કરકે ઉન્હેં એક દૂસ્રેકા દુશ્મન બના દેંગે ઔર ફલસ્તીનકા નામો નિશાન નહીં રહેગા. યહૂદિયોંને આપકી કૌમકે લળકોં ઔર લળકિયોંમેં લઝ્ઝત પરસ્તીકા બીજ બોના શુરૂઅ કર દિયા હે. ઉન્મેંસે અબ કોઈ નુરૂદ્દીન ઝંગી ઔર સલાહુદ્દીન અય્યૂબી પૈદા નહીં હોગા.''

સુલ્તાન અય્યૂબીકા ઝહન ફારિગ નહીં થા. ઉસ્ને હર્મનસે મુસ્કુરા કર હાથ મિલાયા ઔર કહા ''તુમ્હારી બાતેં બહુત કીમ્તી હે. મૈં તુમ્હેં દમિશ્ક ભેજ રહા હૂં. વહાં તુમ્હેં મુઅઝ્ઝઝ કૈદિયોંમેં રખ્ખા જાએગા.''

''ઔર યહ લળકિયાં જો મેરે સાથ હે ?''

સુલ્તાન અય્યૂબી ગહરી સોચમેં ખો ગયા. કુછ દેર બા'દ બોલા ''મૈં ઔરતોંકો જંગી કૈદી નહીં બનાયા કરતા. ઉન્હેં કત્લ કરકે સમંદરમેં ફેંક સકતા હૂં.''

''મોહતરમ સુલ્તાન ! યહ બહુત હી ખૂબસૂરત લળકિયાં હે.'' હર્મનને કહા ''આપ ઉન્હેં એક નઝર દેખેં કે આપ ઉન્હેં કત્લ નહીં કર સકેંગે, કૈદમેં ભી નહીં ડાલેંગે. આપકે મઝહબમેં લોંડીકે સાથ શાદી કરનેકી ઈજાઝત હે. લોંડિયોંકો હરમમેં રખ્ખા જા સકતા હે.''

''મેરે મઝહબને ઐસી અય્યાશીકી ઈજાઝત કભી નહીં દી.'' સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા ''મૈં અપને ઘરમેં યા કિસી ભી મુસલમાનકે ઘર સાંપ નહીં પાલ સકતા.''

''મગર ઉન્કા કોઈ કુસૂર નહીં.'' હર્મનને કહા ''ઉન્હેં ઈસ કામકે લિએ બચપનસે તય્યાર કિયા ગયા થા.''

"ઈસી લિએ મૈં ઈન્કે કત્લકા હુકમ નહીં દે રહા." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "મૈં ઉન્હેં ચલે જાનેકી ઈજાઝત દેતા હૂં. મૈં તુમ્હારી ઈસ સોચકી તારીફ કરતા હૂં કે તુમ યહ શીરીં ઝહર મેરી કૌમમેં ફૈલાના ચાહતે હો, લેકિન મૈં ભી તુમ્હારી તરહ સોચ સકતા હૂં. ઉન્હેં કહ દો કે અકરાસે નિકલ જાએ. ઉન્મેં કોઈ ભી યહાં કહીં યા જહાં કહીં નઝર આ ગઈ, ઉસે કત્લ કર દિયા જાએગા."

સુલ્તાન અય્યૂબીને દો તીન દિનોંમેં અપની હુકૂમત કાઈમ કર દી. મસ્જિદોંકો સાફ કરાયા. જો માલે ગનીમત હાથ આયા થા ઉન્મેંસે ખાસ્સા હિસ્સા અપની ફૌજમેં તકસીમ કિયા. કુછ ઉન મુસલમાન ઘરાનોંકો દિયા જો કૈદમેં પળે રહે થે મગર ઉસ્કી દિલચસ્પિયોંકા મર્કઝ ફલસ્તીનકા નકશા થા. ઉસ્કી ઉંગલી આજકે લબ્નાન ઔર ઈસ્રાઈલકે સાહિલકે સાથ સાથ નકશે પર ચલ રહી થી ઔર ઉસ્કે દિલોં દિમાગ પર બૈતુલ્મુકદસ ગાલિબ થા. ઉસે ઈધર ઉધરકી કોઈ હોંશ નહીં થી. ઉસે મા'લૂમ થા કે ઉસ્કા કોનસા દસ્તા કહાં હે. છાપામાર દસ્તોંકી તકસીમ નિહાયત અછ્છી થી. ઉન્કા દૂસ્રે દસ્તોંકે સાથ બાકાઈદા રાબતા થા.

"સુલ્તાને આલી મુકામ !" સુલતાન અય્યૂબીકો હસન બિન અબ્દુલ્લાહકી આવાઝ સુનાઈ દી.

"હસન !" સુલ્તાનને નકશેસે આંખે હટાએ બગૈર કહા "જો કહના હોતા હે ફૌરન કહ દિયા કરો. હમારે પાસ વકત નહીં કે હર બાત સરકારી તૌર તરીકોંસે કરેં. મેરા મુકામ ઉસ રોઝ આલી હોગા જિસ રોઝ મૈં ફાતેહકી હૈષિયતસે બૈતુલ્મુકદસમેં દાખિલ હોઉંગા."

"ત્રિપોલીસે ઈત્તિલાઅ આઈ હે કે રેમાન્ડ મર ગયા હે."

"ઝખ્મી થા ?"

"નહીં સુલ્તાન !" હસન બિન અબ્દુલ્લાહને જવાબ દિયા "વહ સહીહ ઔર સલામત ત્રિપોલી પહુંચા થા. દૂસ્રે દિન અપને કમરેમેં મરા હુવા પાયા ગયા. હો સકતા હે ઉસ્ને ખૂદકુશી કી હો."

"વહ ઈત્ના ખુદાર ઔર ગય્યૂર નહીં થા." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "વહ પહલે ભી કઈ બાર શિકસ્ત ખા કર મૈદાનસે ભાગ ગયા હે. બહરહાલ મુજે ઉસ્કે મરનેકા અફસોસ હે. ઉસ્ને મુઝે કત્લ કરાનેકે લિએ હશીશૈનસે તીન હમ્લે કરાએ થે."

મુઅર્રિખીનને રેમાન્ડ ઓફ ત્રિપોલી (મૌજૂદા લબ્નાન)કી મૌતકી મુખ્તલિફ

વુજૂહાત લિખ્ખી હે. કાઝી બહાઉદ્દીન શદાદને ફેફળોંકી બીમારી લિખ્ખી હે લેકિન ઝિયાદાતરને લિખ્ખા હે કે ઉસે હશીશૈનને ઝહર દે દિયા થા. રેમાન્ડ દોગલે કિર્દારકા ઔર સાઝિશી ઝહનકા સલીબી હુકમરાન થા. મુસલમાનોંમેં ખાનાજંગી કરાનેમેં ઉસ્કા ભી હાથ થા. સલીબી હુકમરાનોંમેં મુનાફરત ફૈલાનેસે ભી બા'ઝ નહીં આતા થા. ઉસ્કા યારાના હસન બિન સબાહકે ફિદાઈયોંકે સાથ થા. સુલ્તાન અય્યૂબી પર ઉસ્ને એક દો કાતિલાના હમ્લે કરાએ થે. ઉસ્ને એક દો સલીબી હુકમરાનોંકો ભી ફિદાઈ હશીશૈનસે કત્લ કરાનેકી કોશિશ કી થી મગર ન સિર્ફ નાકામ રહા બલ્કે જિન્હેં વહ કત્લ કરાના ચાહતા થા ઉન્હેં ઉસ્કે મન્સૂબેકા ઈલ્મ ભી હો ગયા થા. ઉસ દૌરકે કાતિબોં ઔર વકાએ નિગારકી ગૈરમત્બૂઆ તહરીરોંમેં ઐસે ઈશારે મિલતે હે કે રેમાન્ડ ઈત્તિહાદિયોંકે સાથ સલીબુસ્સલબૂત પર કસમ ખા કર હતીનકે મૈદાનમેં ગયા થા લેકિન ભાગ આયા. ત્રિપોલી પહુંચા તો અગલે હી રોઝ અપને કમરેમેં મુર્દા પાયા ગયા. ઝિંદગીકી આખરી રાત હશીશૈનકા સરદાર શૈખ સન્નાન ઉસ્કે પાસ ગયા થા.

ઈસ્સે પહલે એક ઔર મશ્હૂર સલીબી હુકમરાન બાલ્ડવિન મર ગયા થા. યહ ફિરંગિયોં (ફ્રેન્ક્સ)કા જંગજૂ બાદશાહ થા. આપને ઈસ્કા ઝિક્ર ઈન કહાનિયોંમેં કઈ બાર પળ્હા હોગા. બૈતુલ્મુકદ્દસ ઉસ્કી અમલદારીમેં થા. બાલ્ડવિન જંગી ઉમૂરકા માહિર થા. વહ જાન્તા થા કે સુલ્તાન અય્યૂબી બૈતુલ્મુકદ્દસકો ફતહ કરના ચાહતા હે. બાલ્ડવિનને બૈતુલ્મુકદ્દસકો બચાનેકા યહ એહતિમામ કિએ રખ્ખા કે અપની ફૌજે મુસલમાન ઈલાકોંમેં ઘુમાતા ફિરાતા ઔર લળતા રહા ઔર યહ ઉસ્કી કાબિલીયતકા ષબૂત હે કે ઉસ્ને ઈઝ્ઝુદ્દીન, શરફુદ્દીન ઔર ગુમશ્તગીનકો મુત્તહિદ કરકે સુલ્તાન અય્યૂબીકે ખિલાફ મહાઝઆરાં કર દિયા થા ઔર ઈસ મહાઝકો વહ જંગી સાઝો સામાન, શરાબ, ઝર્રો જવાહિરાત ઔર હસીન લળકિયોંસે મુસ્તહકમ કરતા રહતા થા. બૂળ્હા આદમી થા. જંગે હતીનસે ચંદ રોઝ પહલે મર ગયા. ઉસ્કી જગા ગાઈ ઓફ લોઝીનાનને બૈતુલ્મુકદ્દસકી હુકૂમત સંભાલ લી થી.

તારીખ આજ તક કમાન્ડો ઔર ગોરિલા ઓપરેશનકી ઐસી મિસાલ પેશ નહીં કર સકી જૈસી સુલ્તાન અય્યૂબીકે છાપામાર દસ્તોંને કી થી. છાપામાર દુશ્મનકે યહાં તબાહી બપા કર સકતે હેં લેકિન કિસી ઈલાકે પર કબ્ઝા નહીં કર સકતે. કબ્ઝા ફૌજ કિયા કરતી હે બશર્તે કે વહ ફૌજ તેઝ હો ઔર છાપામારોંકી બપા કી હૂઈ અફરા તફરી ઔર તબાહી કે ફૌરન બા'દ હમ્લા કર દે. સુલ્તાન અય્યૂબીને

છાપામારોં ઔર ફૌજકો મિશન દે દિયા થા જો મુખ્તસરન યહ થા કે બૈતુલ્મુકદસકે ઈર્દ ગિર્દ, દૂર દૂર તકકે ઈલાકોંસે સલીબી ફૌજકો બેદખલ ઔર તબાહ કરના, સાહિલી ઈલાકોંકી કિલ્આબંદિયોં પર કબ્ઝા કરના ઔર દુશ્મનકા જિસ કદર અસ્લિહા ઔર રસદ હાથ આએ ઉસે મહફૂઝ મુકામાત પર ઝખીરા કરના.

સુલ્તાન અય્યૂબીને અપની ફૌજકો વાઝેહ મકસદ દે રખ્ખા થા. યહી ઉસ્કી અસલ કુવ્વત થી. સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને સાલારોંસે કહ રખ્ખા થા કે જિસ શહર ઔર કસ્બે પર કબ્ઝા કરો વહાંકે મુસલમાનોંકી હાલત અપને સિપાહિયોંકો દિખાઓ, ઉન્હેં વહ મસ્જિદે દિખાઓ જિન્હેં સલીબિયોંને વિરાન કિયા ઔર બેહુર્મતી કી થી. ઉન્હેં વહ મુસલમાન ખવાતીન દિખાઓ જો સલીબિયોંકે હાથોં બેઆબરૂ હોતી રહી થી. ઉન્હેં અછ્છી તરહ દિખાઓ કે હમારા દુશ્મન કૈસા હે ઔર ઉસ્કે અઝાઈમ કયા હે.

યહી વજહ થી કે સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજકા છોટેસે છોટા દસ્તા બળેસે બળોસ્તે પર કહર બન કર ટૂટા. સિપાહિયોંને વહ સબ કુછ દેખ લિયા થા જો સુલ્તાન અય્યૂબી ઉન્હેં દિખાના ચાહતા થા. યહ દીવાનગીકી કૈફિયત થી, એક જુનૂન થા, સુલ્તાન અય્યૂબીકે કાનોંમેં એક હી આવાઝ પળહતી થી "ફુલાં કસ્બે પર કબ્ઝા કર લિયા ગયા હૈ... ફુલાં મોર્ચેસે સલીબી પસ્પા હો ગએ હૈં." સિપાહી આરામકે બગૈર મુસલ્સલ લળ ઔર બળ્હ રહે થે મગર એક રોઝ સુલ્તાન અય્યૂબી સરસે પાંવ તક હિલ ગયા.

વહ અપને કમરેમેં નકશે પર ઝુકા હુવા અપની હાઈકમાનકે સાલારોં ઔર મુશીરોંસે અગલા પ્લાન તય્યાર કર રહા થા બહાર શોર ઉઠા "મૈં તુમ્હારે સુલ્તાનકો ભી કત્લ કર દૂંગા. તુમ સલીબકે પૂજારી હો. છોળ દો મુઝે... ના'રએ તકબીર – અલ્લાહુ અકબર" યહ એક હી આદમીકી આવાઝ થી. ઉસ્કે સાથ કઈ ઔર આવાઝેં સુનાઈ દે રહી થી "યહાંસે લે જાઓ ઉસે... સુલ્તાન ખફા હોંગે.... માર દો. જાનસે માર દો ઉસે... ઉસ્કે મુંહ પર પાની ફૈંકો.... પાગલ હો ગયા હે."

સલાહુદ્દીન અય્યૂબી દોળ કર બાહર નિકલા. ઉસે તવક્કુઅ થી કે કોઈ સલીબી સિપાહી હોગા મગર વહ ઉસ્કી અપની ફૌજકા એક કમાનદાર થા જિસ્કે દોનોં હાથ ખૂનસે લાલ થે ઔર ઉસ્કે કપળોં પર ખૂન હી ખૂન થા. ઉસ્કી આંખે ખૂનકી તરહ ગહરી લાલ થી ઔર ઉસ્કે હોટોંકે કોનોંસે ઝાગ ફૂટ રહી થી. ઉસે ચાર આદમિયોંને બાઝૂઓંસે ઝકળ રખ્ખા થા. વહ કાબૂમેં નહીં આ રહા થા.

"છોળ દો ઉસે" સુલ્તાન અય્યૂબીને ગરજ કર કહા.

"સુલ્તાન !"ઈસ કમાનદારને કહર ભરી આવાઝમેં કહા "યહાં આ કર તુમ્હારી સબ ફૌજ બેગૈરત હો ગઈ હે. કુફ્ફાર ક્યૂં ઝિંદા નિકલ રહે હેં. તુમ હમારે સુલ્તાન બને ફિરતે હો. તુમને ઈન મુસલમાન ઔરતોં ઔર બચ્ચોંકો દેખા થા. જો કૈદમેં પળે થે ?"

સુલ્તાનકે મુહાફિઝ દસ્તેકે કમાન્ડરને લપક કર ઈસ કમાનદારકે મુંહ પર હાથ રખ લિયા. કમાનદારને ઉસ કમાન્ડરકે બાઝૂકો પકળ કર ઈત્ની ઝોરસે ઝટકા દિયા કે કમાન્ડર ઉસ્કે કંધોસે ઉપરસે હોતા સુલ્તાન અય્યૂબીકે સામને જા પળા.

"મત રોકો ઉસે બોલનેસે" સુલ્તાન અય્યૂબીને ફિર એક બાર ગરજ કર કહા "આગે આઓ દોસ્ત ! મુઝે બતાઓ ઉન્હોંને તુમ્હેં ક્યૂં પકળ લિયા હે ?"

બાત યહ ખુલી કે વહ એક જૈશકા કમાનદાર થા. ઉસે યહ ફર્ઝ સોંપા ગયા થા કે જો મુસલમાન કુમ્બે કૈદમેં પળે રહે થે ઉન્કે ઘરોંમેં અનાજ વગૈરા પહુંચાએ ઔર ઉન્મેં જો બીમાર હે ઉન્હેં ફૌજકે તબીબોંકે પાસ ભેજે. ઈસ કામકે લિએ સૌ સો સિપાહિયોંકે દો જૈશ મુકર્રર કિએ ગએ થે. યહ કમાનદાર મઝલૂમ મુસલમાનોંકે ઘરોંમેં જાતા રહા. ઉન્સે ઉસે મા'લૂમ હોતા રહા કે ઈસાઈયોંને ઉન્કે સાથ કૈસા સુલૂક કિયા થા. યહ તફસીલાત બળી હી દર્દનાક ઔર બળી હી શર્મનાક થી. ઈસ કમાનદારને અપની ફૌજકે સિપાહિયોંકો મસ્જિદે સાફ કરતે દેખા એક મસ્જિદમેં દો ઔરતોંકી બરહના લાશેં નિકલી જો ગલ સળ રહી થી. યહ ઈસ કમાનદારને દેખ લી.

લાશેં નિકાલને ઔર મસ્જિદકો સાફ કરનેવાલે સિપાહિયોંકે આંસૂ બહ રહે થે ઉન્મેંસે એક કહ રહા થા "હમારી બહનોં ઔર બેટિયોંકી યહ હાલત હોતી રહી ઔર હમારે સુલ્તાનને કુફ્ફારકો ઈજાઝત દે દી હે અપને કુમ્બેકો લે કર ચલા જાએ."

ઈસ કમાનદારકા ખૂન ખોલ ઉઠા. વહ આગે ગયા તો પંદરા બીસ લળકિયાં ઉસે જાતી નઝર આઈ. ઉન્કે સાથ ઉન્કા એક સાથી કમાનદાર ચંદ એક સિપાહિયોંકે સાથ જા રહા થા. લળકિયાં બહુત ખૂબસૂરત થી. કમાનદારને અપને સાથીસે પૂછા કે યહ લળકિયાં કોન હે ઔર ઉન્કે સાથ સિપાહી ક્યૂં જા રહે હેં ?

"યહ વહ લળકિયાં હે જિન્હોંને મિસર ઔર શામમેં ગદ્દાર પૈદા કિએ થે" કમાનદારને ઉસે બતાયા. વહ ઈસ કાફલેકે સાથ ચલ પળા. ઉસ્કે સાથીને ઉસે સુનાયા "ઉન્કી કારસ્તાનિયાં તુમ સુનતે રહે હો. ઉન્કા સરદાર (હર્મન) પકળા ગયા હે. યહ સબ સલીબી હે. સુલ્તાનને ઉન્કે સરદારકો કૈદમેં ડાલ દિયા હે ઔર

લળકિયોંકે મુતા'લ્લિક હુકમ દિયા હે કે ઉન્હેં શહરસે દૂર લે જા કર ઉન ઈસાઈયોંકે હવાલે કર દો જો અકરાસે જા રહે હેં."

"ઔર તુમ ઉન્હેં ઝિંદા છોળ આઓગે ?" કમાનદારને પૂછા.

"હાં, હુકમ યહી મિલા હે."

"કયા યહ હમારી ઉન બહનોંસે ઝિયાદા પાક ઔર મુકદ્દસ હે જિન્કી બર્હના લાશેં મસ્જિદોંસે નિકલ રહી હે જિન્હેં કૈદમેં રખ કર બેઆબરૂ કિયા જાતા રહા હે?"

ઉસ્કે સાથીને આહ ભર કર કહા "મેં હુકમકા પાબંદ હૂં."

કમાનદાર રૂક ગયા ઔર ઉસ કાફલેકો જાતે દેખતા રહા. અચાનક ઉસ્ને તલ્વાર નિકાલ લી ઔર ઉન્કી તરફ દોળ પળા. ઉસ્ને ના'રા લગાયા "મેં કિસીકા પાબંદ નહીં" ઉસ્ને તલ્વાર ઈસ કદર તેઝ ચલાઈ કે પલક ઝપકતે તીન ચાર લળકિયોંકે સર કાટ ડાલે. ઉન્કા મુહાફિઝ કમાનદાર ઉસે પકળનેકો દોળા. લળકિયાં ચીખતી ચિલ્લાતી ઈધર ઉધર ભાગી. કમાનદાર એક એક લળકીકે પીછે ગયા ઔર મઝીદ તીન ચાર લળકિયોંકો ખત્મ કર દિયા. એક સિપાહી ઉસે પકળનેકે લિએ કરીબ ગયા તો ઉસ્ને ઈસ સિપાહીકે પેટમેં તલ્વાર બર્છીકી તરહ ઘોંપ દી. ફિર ઉસ્કે કરીબ કોઈ નહીં જાતા થા. ઉસ્ને બાકી લળકિયોંકો દેખા જો ઈધર ઉધર ભાગ ગઈ થી.

ઈસ તરહ વહ શહરસે બાહર નિકલ ગયા. ઉસે કુછ ઈસાઈ શહરસે જાતે નઝર આએ. કમાનદારને ઈન પર હમ્લા કર દિયા. ઉસ્કે સામને જો આયા ઉસે ઉસ્ને કત્લ કિયા ઔર યહી ના'રે લગાતા રહા "મેં બેગૈરત નહીં હૂં અલ્લાહુ અકબર."

ઉસ્કે સાથી કમાનદારકે શોર પર કઈ એક સિપાહી ઈકઠ્ઠે હો ગએ જિન્હોંને ઉસે ઘેર કર પકળ લિયા. ઉસે ઘસીટ કર લા રહે થે કે ઉસ ઈમારતકે કરીબસે ગુઝરે જહાં સુલ્તાન અય્યૂબી અપને અમલેકે સાથ ઠહરા હુવા થા. કિસીને કહા કે ઉસે સુલ્તાનકે અમલેકે હવાલે કર દો. વહ ડરતે થે કે સુલ્તાનકે હુકમકી ખિલાફવર્ઝી હૂઈ હે. કિસી નિહત્તે શહરી પર હાથ ઉઠાનેકો જુર્મ કરાર દિયા ગયા થા. યહ કમાનદાર ચિલ્લા રહા થા. ઉસ્કા શોર સુન કર સુલ્તાન અય્યૂબી બાહર નિકલ આયા.

સુલ્તાન અય્યૂબીને યહ કહાની સુની ઔર કમાનદારકી લા'ન તા'ન ભી સુની. સબ ડર રહે થે કે સુલ્તાન ઈસે કૈદમેં ડાલ દેગા લેકિન સુલ્તાનને ઉસે ગલે લગા લિયા ઔર અંદર લે ગયા. ઉસે શરબત પિલાયા ઔર ઉસે ઝહનનશીન કરાયા કે ઉન્કા મકસદ સલીબિયોંકા કત્લ નહીં બલ્કે કિબ્લએ અવ્વલકો આઝાદ

કરકે ઈસ તમામ સરઝમીને અરબસે સલીબિયોંકો નિકાલના હે. કમાનદારકી ઝહની હાલત ઠિકાને નહીં થી. ઉસે સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને તબીબકે હવાલે કર દિયા.

"ફૌજકો ઈત્ના જઝબાતી નહીં હોના ચાહિએ." સુલ્તાન અય્યૂબીને સાલારોં ઔર મુશીરોંસે કહા "લેકિન ઈમાન દિવાનગીકી હદ તક હી પુખ્તા હોના ચાહિએ. હમારા યહ કમાનદાર હોંશ ઔર અકલ ખો બેઠા હે. અગર મુસલમાન અપને દીનકે દુશ્મનકો દેખ કર દીવાને હો જાએ તો ઈસ્લામકા પર્ચમ વહાં તક પહુંચ જાએ જહાં યહ ઝમીન ખત્મ હો જાતી હે."

"હર્મનકી જો લળકિયાં ઈસ કમાનદારસે બચ કર ભાગ ગઈ થી ઉન્મેંસે દો સમંદરકે કિનારે જા પહુંચી. સમંદર દૂર નહીં થા. વહ ખૌફસે કાંપ રહી થી ઔર પનાહ ઢૂંડ રહી થી. વહ એક જગા છૂપ કર બેઠ ગઈ. ફૌરન બા'દ એક કશ્તી કિનારે આ લગી. ઉસ્મેં દો મલ્લાહ થે ઔર તીસ્રા કોઈ અફસર મા'લૂમ હોતા થા. વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકી બહરિયાકા અફસર થા જિસ્કા નામ અલ્ફારસ બૈદરૂન લિખ્ખા ગયા હે. બહરિયાકા સબસે બળા કમાન્ડર અબ્દુલ્મોહસીન થા જો રઈસુલ્બહરૈન (દો સમંદરોં, બહિરએ રૂમ, બહિરએ અહમર)કા હાઈ એડમિરલ કહલાતા થા. ઉસ્કે નીચે અમીરૂલ્બહર હિસામુદ્દીન લૂલૂઅ થા."

સુલ્તાન અય્યૂબીકે હુકમસે બહરી બેળા જિસ્કા હેડક્વાર્ટર ઈસકંદરિયામેં થા, બહિરએ રૂમમેં ગશ્ત કરતા થા કે યૂરોપસે સલીબિયોંકે લિએ કુમક ઔર સામાન વગૈરા આએ તો ઉન્કે જહાજોંકો રાસ્તેમેં હી રોકા જા સકે. હિસામુદ્દીન લૂલૂઅ બહિરએ અહમરમેં થા. સુલ્તાન અય્યૂબી ચૂંકે સાહિલી ઈલાકે પર કબ્ઝા કરના ચાહતા થા ઈસ લિએ મિસ્રી બેળેકો હુકમ ભેજા થા કે છે બહરી જહાઝ સાહિલકે સાથ ભેજ દીએ જાએં. યહ જંગી જહાઝ થે જિન્મેં મિન્જનીકોંકે અલાવા દૂર માર તિરંદાઝ ઔર લળાકા દસ્તે ભી થે.

રઈસુલ્બહરૈનને અલ્ફારસ બૈદરૂનકી કમાન્ડમેં છે જહાઝ ભેજે થે ઔર અલફારસ અપને બહરી જહાઝસે કશ્તીમેં આયા થા. વહ અહકામ લેનેકે લિએ સુલ્તાન અય્યૂબીકે પાસ જા રહા થા. સાહિલ પર ઉસે યહ દો સલીબી લળકિયાં નઝર આઈ જો કિસાનોંકે લિબાસમેં થી. અલ્ફારસ ઉન્કે કરીબ ચલા ગયા ઔર પૂછા કે વહ કોન હે ઔર યહાં કયા કર રહી હે ? લળકિયોંને બતાયા કે વહ ખાનાબદોશ કબીલેકી હે જો જંગકી ઝદમેં આ ગયા થા. ઉન્કે બહુતસે મર્દ મારે ગએ ઔર બાકી ઈધર ઉધર ભાગ ગએ હેં.

"....ઔર હમ છૂપતી ફિર રહી હેં." એક લળકીને કહા "ઈસાઈયોંસે હમ

ઈસ લિએ ડરતી હે કે વહ હમેં મુસલમાન સમઝતે હે ઔર મુસલમાન હમેં ઈસાઈ સમઝતે હેં."

"તુમ મુસલમાન હો યા ઈસાઈ ?"

"હમારા મઝહબ વહી હે જો હમારે માલિકકા હોગા." દૂસરી લળકીને કહા "હમેં કિસી ન કિસીકે હાથ ફરોખ્ત હી હોના હે."

અલ્ફારિસ બૈદરૂન બહરી લળાઈકા માહિર ઔર ગૈરમા'મૂલી તૌર પર દિલેર કમાન્ડર થા. ઈન ખૂબિયોંકે અલાવા ઉસે ઈસ લિએ ભી પસંદ કિયા જાતા હે કે વહ શગુફતા નરમ તબીઅતકા ઝિંદા મિજાઝ આદમી થા. ઉસ દોરમેં ઉસકી હૈષિયતકે આદમી બયકવકત દો દો તીન તીન બીવિયાં રખતે થે લેકિન ઉસ્ને શાદી હી નહીં કી થી. વહ જંગો જદલકા ઝમાના થા. બહરિયાકો કઈ કઈ મહિને સમંદરમેં રહના પળતા ઔર ખુશ્કી દેખની નસીબ નહીં હોતી થી. હર બહરી જહાઝકા કપ્તાન અપની બીવી યા બીવિયોંકો સાથ રખતા થા.

અલ્ફારિસકો ઈન લળકિયોંકે હુસ્નને ઐસા મુતા'સ્સિર કિયા કે ઉસકે અંદર યહ એહસાસ બેદાર હો ગયા કે વહ તીન મહિનોંસે ઝિયાદા અર્સેસે સમંદરમેં ઘૂમ ફિર રહા હે. ઉસ્ને લળકિયોંસે પૂછા કે વહ ઉસકે સાથ રહના પસંદ કરેં તો ઉન્હેં અપને જહાઝમેં રખ્ખેગા.

"હમ બેબસ ઔર કમઝોર લળકિયાં હે. હમારે સાથ ધોકા નહીં હોના ચાહિએ."

"મેં તુમ્હેં ફરોખ્ત નહીં કરૂંગા." અલ્ફારિસને કહા "મિસર લે જાઉંગા ઔર દોનોંકે સાથ શાદી કર લૂંગા."

લળકિયોંને એક દૂસરીકી તરફ દેખા. આંખો હી આંખોમેં કુછ તૈ કિયા ઔર અલ્ફારિસકે સાથ ચલનેકી રઝામંદી ઝાહિર કર દી. અલ્ફારિસને અપની કશતીકે મલ્લાહોંસે કહા "ઉન્હેં મેરે જહાઝમેં લે જાઓ. ઉન્હેં મેરે કમરેમેં ખાના દો ઔર ઉન્હેં વહીં છોળ કર વાપસ યહીં આ જાઓ ઔર મેરા ઈન્તિઝાર કરો."

લળકિયોંકો કશતીમેં બિઠા કર અલ્ફારિસ અકરાકો ચલ દિયા.

"અલ્ફારિસ !" સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસે કહા "મેં તુમ્હારે નામસે વાકિફ હૂં. તુમ્હારે દો તીન બહરી કારનામે ભી સુને હેં, લેકિન અબ સૂરતેહાલ કુછ ઔર હે. પહલે તુમ ઈક્કા દુક્કા મા'ર્કા લળતે રહે હો. અબ બળે પૈમાનેકી બળી જંગકા ઈમ્કાન હે. મેં બૈતુલ્મુકદસ ફતહ કરને આયા હૂં લેકિન ઈસ્સે પહલે મેં તમામ બળી

બળી બંદરગાહોં પર કબ્ઝા કરના ઔર શિમાલસે જુનૂબ તક કે સાહેલી ઈલાકોંકો અપની તહવીલમેં લેના ઝરૂરી સમઝતા હૂં. ઈન સાહિલી શહરોંમેં બૈરૂત, ટાઈર ઔર અસ્કલાન બહુત અહમ હે. તુમ્હારે સાથ મેરા રાબતા કાસિદોંસે હોગા. તુમ્હારી દો તીન કશ્તિયાં સાહેલકે સાથ મૌજૂદ રહની ચાહિએ. મૈં ખુશ્કી પર જિધર જાઉંગા તુમ્હેં ઈત્તિલાઅ દેતા રહૂંગા. તુમ્હારે જહાઝ સમંદરમેં ગશ્ત કરતે રહેંગે.... તુમ્હારે જહાઝોંમેં અસ્લિહા ઔર રસદકી કમી તો નહીં ?''

''હમ હર લિહાઝસે તય્યાર હો કર આએ હૈં'' અલ્ફારિસ બૈદરૂનને જવાબ દિયા.

''બળે પૈમાનેકી જંગકા ભી ઈમ્કાન હે.'' સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા ''સલીબિયોંને હતીનમેં જો શિકસ્ત ખાઈ હે ઔર જિસ બૂરે તરીકેસે યહ ભાગે હૈં યહ દુન્યાએ સલીબકે લિએ મા'મૂલીસા વાકિઆ નહીં. ઉન્કે ચાર હુકમરાન મેરી કૈદમેં હે. એકકો મૈંને કત્લ કર દિયા હે. રેમાન્ડ મર ગયા હે. ઉન્કા બળા હી કાબિલ ઔર દિલેર બાદશાહ બાલ્ડવિન ભી મર ગયા હે. ઉસ્કે ફિરંગી બહુત બળી તાકત હે. મુઝે કાહિરાસે અલી બિન સુફયાનને ઈત્તિલાઅ દી હે કે ઈંગ્લિસ્તાનકા બાદશાહ રીચર્ડ ઔર જર્મનીકા બાદશાહ ફ્રેડરિક અર્ઝે ફલસ્તીન પર સલીબકી હુકમરાની કાઈમ રખનેકે લિએ અપની ફૌજેં ઔર બહરી બેળેકે સાથ આનેકી તય્યારી કર રહે હૈં. વહ આએ તો મૈં ફેસ્લા કર સકૂંગા કે ઉન્હેં ખુશ્કી પર આને દૂં યા સમંદરમેં હી રોકનેકી કોશિશ કરૂં. ઈંગ્લિસ્તાનકે બહરી બેળેકે મુતા'લ્લિ સુના હે કે ઝિયાદા તાકતવર હે. મા'લૂમ હુવા કે ઉન્હોંને બારૂદ તય્યાર કિયા હે ઔર ઐસી નલ્કિયોંમેં ભરા હે. જિન્હેં આગ લગાઓ તો નલ્કિયાં ઉળતી હૂઈ આતી ઔર જહાઝોંકો આગ લગા દેતી હે. ઐસી નલ્કિયાં હાસિલ કરનેકી કોશિશ કરૂંગા. હમ ખૂદ બના લેંગે.... બહરહાલ તુમ સાહિલકે સાથ અપને જહાઝોંકો રખના. રઈસુલ્બહરૈન અલ્મોહસીન ખુલે સમંદરમેં રહેગા.''

અલ્ફારિસને મઝીદ અહકામાત લિએ ઔર ચલા ગયા. કશ્તી ઉસ્કે ઈન્તિઝારમેં ખળી થી. અપને બહરી જહાઝમેં જા કર ઉસ્ને દૂસ્રે જહાઝોંકે કપ્તાનોંકો બુલાયા, ઉન્હેં હિદાયાત ઔર અહકામત દે કર રૂખ્સત કર દિયા ઔર અપને કેબીનમેં ચલા ગયા જહાં વહ લળકિયાં ઉસ્કે ઈન્તિઝારમેં બેઠી થી. વહ ભોલી ભાલી બની રહી ઔર ઉસ્સે પૂછતી રહી કે વહ સમંદરમેં કયા કરતા હે. અલ્ફારિસ લંબે અર્સેસે સમંદરમેં થા. ઉસ પર હંસને એલનેકી કૈફિયત તારી હો ગઈ. ઈન લળકિયોંકો મર્દોંકી ઈસ કૈફિયતમેં લાને ઔર ઉન્હેં અપને રંગમેં ઈસ્તિ'માલ કરનેકી મહારત હાસિલ થી.

૨૦ જૂલાઈ ૧૧૮૭ ઈસ્વીકે રોઝ સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી અકરાસે નિકલા. ઉસ્કે છાપામાર દસ્તોંને ઉસ્કા રાસ્તા સાફ કર રખ્ખા થા. સાહિલકે સાથ સાથ ઉસ્ને કઈ એક કિલ્એ ઔર કસ્બે ફતહ કર લિએ. ૨૦ જૂલાઈ ૧૧૮૭ ઈસ્વીકે રોઝ ઉસ્ને બૈરૂતકા મુહાસરા કિયા. સલીબિયોંને ઈસ અહમ શહરકો બચાનેકી બહુત કોશિશ કી લેકિન સુલ્તાન અય્યૂબીને બેદરેગ કુર્બાની દે કર બૈરૂત લે લિયા. વહાં ભી મુસલમાનોંકી વહી હાલત થી જો અકરામેં થી.

૨૯ જૂલાઈ બૈરૂતકો અપની અમલદારીમેં લે કર સુલ્તાન અય્યૂબીને એક ઔર મશ્હૂર સાહિલી શહર, ટાઈરકા રૂખ કિયા. વહ જાસૂસોં ઔર દેખભાલકે જૈશોસે રિપોર્ટે લિએ બગૈર પેશકદમી નહીં કિયા કરતા થા. ઉસે બતાયા ગયા કે અપની ફૌજ બહુત ઝિયાદા ઈલાકેમેં ફેલ ગઈ હૈ ઔર ઈધર ઉધરસે ભાગે હૂએ સલીબી ટાઈરમેં જમા હો કર મુનઝ્ઝમ હો રહે હૈં. તમામ ફિરંગી ભી સાહિલી ઈલાકેસે પસ્પા હો કર ટાઈર ચલે ગએ થે. સુલ્તાન અય્યૂબીને ટાઈર પર હમ્લેકા ઈરાદા તર્ક કર દિયા. વહ બૈતુલ્મુકદસકે લિએ ફૌજ બચા કર રખના ચાહતા થા.

ઈસ દોરાન અલ્ફારિસ બૈદરૂનકે બહરી જહાઝ સાહિલસે દૂર ગશ્ત ઔર દેખભાલ કરતે રહે. દોનોં લળકિયાં ઉસ્કે જહાઝમેં રહી. વહ ઉસ્કે દિલ પર ગાલિબ આ ગઈ થી લેકિન ઉસ્ને અપને ફરાઈઝમેં કોતાહી ન કી. જબ કોઈ બહરી જહાઝ સાહિલકે કરીબ લંગર અંદાઝ હોતા થા. છોટી છોટી કશ્તિયાં ઉસ્કે ઈર્દ ગિર્દ ઘૂમને લગતી થી. યહ ગરીબ દેહાતિયોંકી કશ્તિયાં થી જો ફલ, અંડે ઔર મખ્ખન વગૈરા મલ્લાહોં ઔર ફૌજી દસ્તોંકે પાસ બેચતે થે. જહાઝોંકે કપ્તાન ઉન્મેંસે કિસીકો રસ્સા ફૈંક કર જહાઝમેં ઉઠા લેતે ઔર ઉસ્સે ખુશ્કીકી દુન્યાકી ખબરેં સુનતે થે.

એક રોઝ અલ્ફારિસકા જહાઝ સાહિલ પર ચલા ગયા. ઉસે વહાંસે ઝમીની ફૌજકે કિસી કમાનદારસે કુછ પૂછના થા. દોનોં લળકિયાં જહાઝકે અર્શે પર જંગલેકા સહારા લિએ ખળી થી. છોટી છોટી તીન ચાર કશ્તિયાં આ ગઈ. ઉન્મેં ફલ વગૈરા થા. ઉન્કે મલ્લાહ જહાઝવાલોંકી મન્નતેં કરને લગે કે વહ ઈન્સે કુછ લે લેં. એક કશ્તીમેં એક અધેળ ઉમ્ર આદમી થા, જિસ્કે જિસ્મ પર તેહબંદકે સિવા કુછ ભી ન થા. બહુત ગરીબ મા'લૂમ હોતા થા. ઉસ્ને દોનોં લળકિયોંકો જહાઝમેં ખળે દેખા તો કશ્તી કરીબ લે ગયા.

"કુછ લે લો શહઝાદી !" ઉસ્ને કહા "બહુત ગરીબ આદમી હૂં."

લળકિયોંને ઉસે નઝર ભર કર દેખા તો ઉસ્ને બાઈ આંખસે ખફીફસા ઈશારા કર દિયા. દોનોંને હૈરાનસા હો કે એક દૂસરેકી તરફ દેખા. ઉસ આદમીને ઈધર ઉધર દેખ કર સીને પર ઉંગલી ઉપર નીચે ઔર ફિર દાંએ બાંએ ચલા કર સલીબકા

નિશાન બનાયા. એક લળકીને અપને દાંએ હાથકી શહાદતકી ઉંગલી પર દૂસરે હાથકી શહાદતકી ઉંગલી રખ કર ક્રોસ બનાયા. આદમી મુસ્કુરાયા. એક લળકીને જહાઝકે મલ્લાહસે કહા ઈસ આદમીકો ઉપર લાઓ.

મલ્લાહોંકો મા'લૂમ થા કે યહ લળકિયાં ઉન્કે જહાઝકે કપ્તાનકી હે જો તમામ જહાઝોંકા કમાન્ડર હે. ઉન્હોંને ફૌરન રસ્સોંકી સીળી ફેંકી. વહ આદમી ટોકરીમેં મુખ્તલિફ ચીઝેં રખ કર ઉપર લે આયા ઔર ટોકરી લળકિયોંકે આગે રખ દી. લળકિયાં ચીઝેં દેખને લગી. કિસી ઔરકો ઉન્કે કરીબ આનેકી જુર્અત નહીં હો સકતી થી.

"તુમ યહાં કૈસે પહુંચ ગઈ હો ?" કશ્તીકે મલ્લાહને પૂછા.

"ઈત્તિફાકકી બાત હેં" એક લળકીને જવાબ દિયા "હર્મન પકળા ગયા હે" ઉસ્ને ઉસ આદમીકો સારા વાકિઆ સુના દિયા ઔર અલ્ફારિસકે મુતા'લ્લિક બતાયા કે વહ ઉન્હેં ખાનાબદોશ સમઝ કર અપને સાથ લે આયા હે.

"કુછ સોચા હે કયા કરોગી ?" મલ્લાહને પૂછા. "જાઓગી કહાં ?"

"અભી તો સિર્ફ જાન બચાનેકા બંદોબસ્ત કિયા હે." લળકીને જવાબ દિયા "કમાનદાર અલ્ફારિસકી રગોં પર હમને કબ્ઝા કર લિયા હે. કહીં મૌકા મિલા તો ભાગનેકી કોશિશ કરેંગી. અગર તુમ રહનૂમાઈ કરો તો યહીં રહ કર કુછ ઔર કરેંગી."

યહ ગરીબસા માહીગીર મલ્લાહ સલીબિયોંકા જાસૂસ થા ઔર વહ ઈન લળકિયોંકો અછ્છી તરહ જાન્તા થા. વહ ભી ઉસે જાન્તી થી. ઉસ્ને કહા "સાહિલ પર ઉતર કર ભાગનેકી કોશિશ ન કરના. બહુત બૂરી મૌત મરોગી. બૈરૂત તક મુસલમાનોંકા કબ્ઝા હો ગયા હે. હમારી સલીબી ફૌજ હર જગાસે પસ્પા હો રહી હે. અબ ટાઈર એક જગા રહ ગઈ હે જહાં તુમ્હેં પનાહ મિલ સકતી હે. અભી ઈસી જહાઝમેં રહો. મેં તુમ્હેં મિલતા રહૂંગા. હમારે લિએ હાલાત બહુત હી ખતરનાક હો ગએ હેં. હર તરફ મુસલમાન સિપાહી દનદનાતે ફિર રહે હેં."

"તુમ યહાં કયા કર રહે હો ?"

"સલીબ પર હાથ રખ કર જો કસમ ખાઈ થી વહ પૂરી કરનેકી કોશિશ કર રહા હૂં." ઉસ્ને જવાબ દિયા "ઉન છે જહાઝોંકી નકલોં હર્કત દેખ રહા હૂં. ઈન્હેં તબાહ કરાનેકા ઈન્તિઝામ કરૂંગા."

"અપને જહાઝ કહાં હે ?"

"ટાઈરકે કરીબ." ઉસ્ને બતાયા "યહ જહાઝ ઉધર ગએ તો અપને જહાઝોંકો

પહલેસે ઈત્તિલાઅ કર દૂંગા. અબ ઈત્તિફાકસે તુમ કમાન્ડરકે જહાઝમેં આ ગઈ હો. તુમ મેરી મદદ કર સકોગી ઔર મેં તુમ્હેં ઈસ જહાઝસે નિકાલ કર ટાઈર પહુંચા સકૂંગા. મુઝે અબ જાના ચાહિએ. ઈશારે મુકર્રર કર લો. મેં ઈન જહાઝોંકે સાથ સાએકી તરહ લગા હુવા હૂં. યહ જહાઝ કહીં ભી સાહિલકે કરીબ લંગર ડાલેગા. વહાં ઈસી ભેસમેં મૌઝૂદ હોઉંગા.''

ઈન્હોંને ઈશારે મુકર્રર કર લિએ. લળકિયોંને ઉસ્કી ટોકરીમેંસે કુછ ચીઝેં ઉઠા લી. ઉસે પૈસે દીએ ઔર વહ રસ્સોંકી સીળીસે અપની કશ્તીમેં ઉતર ગયા.

દો સિતમ્બર ૧૧૮૭ ઈસ્વીકે રોઝ સુલ્તાન અય્યૂબીને એક ઔર મશ્હૂર સાહિલી શહર અસ્કલાનકા મુહાસરા કર લિયા. યહાં ભી વઝની પથ્થર ફેંકનેવાલી મિન્જનીકેં ઔર પહિયોંપે ચલનેવાલી મચાને ઈસ્તિ'માલ કી ગઈ. સુંરગે ખોદનેવાલે જૈશ રાતકો દીવાર તોળનેકી કોશિશ કરતે રહે. કરીબ હી એક બુલંદી થી. વહાંસે મિન્જનીકોંસે શહરકે અંદર પથ્થર ઔર આતિશી ગોલે ફેંકે ગએ. દૂસ્રે દિન મહસૂરીનને ગબરા કર શહરકે દરવાઝે ખોલ દીએ ઔર હથિયાર ડાલ દીએ.

ઈસ શહર પર ફ્રેન્સને ૧૯ સિતમ્બર ૧૧૫૩ ઈસ્વીમેં કબ્ઝા કિયા થા. પૂરે ચોતીસ બરસ બા'દ યહ શહર આઝાદ કરાયા ગયા.

અસ્કલાનસે બૈતુલ્મુકદ્દસ ચાલીસ મીલ મશરીકકી સિમ્ત વાકેઅ હે. સુલ્તાન અય્યૂબીકે તેઝરફ્તાર દસ્તોંકે લિએ યહ દો દિનકા સફર થા. ઉસ્કે બા'ઝ દસ્તે ઔર છાપામાર જૈશ પહલે હી બૈતુલ્મુકદ્દસકે કરીબ પહુંચ ચુકે થે. ઉન્હોંને સલીબિયોંકી બૈરૂની ચોકિયાં તબાહ કર દી થી. બચે કુચે સલીબી બૈતુલ્મુકદ્દસ પહુંચ રહે થે. સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને બીખરે હૂએ દસ્તોંકો અસ્કલાનમેં ઈકટ્ઠા હોનેકા હુકમ દિયા ઔર બૈતુલ્મુકદ્દસ પર હમ્લેકી તય્યારી કરને લગા.

સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફુતૂહાત ઔર તૂફાની પેશકદમીકી ખબરેં દમિશ્ક, બગદાદ, હલબ, મોસૂલ ઔર ઉધર કાહિરા તક પહુંચ ચુકી થી. આખરી ખબર યહ પહુંચી કે સુલ્તાન અસ્કલાનમેં હૈં ઔર બૈતુલ્મુકદ્દસ પર હમ્લા કરનેવાલા હે. કાઝી બહાઉદ્દીન શદ્દાદ જો ઈસ હમ્લેમેં સુલ્તાન અય્યૂબીકે સાથ થા, અપની યાદદાશ્તોંમેં લિખતા હે કે સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજ મુસલ્સલ ફુતુહાતકી બદોલત થકાનકે એહસાસસે બેગાના થી વહ જૂં જૂં ઈન મકબૂઝા ઈલાકોંમેં મુસલમાનોંકી હાલત દેખતી ગઈ કહર બનતી ગઈ જો બૈતુલ્મુકદ્દસ પર ટૂટનેકો બેતાબ થા. યહ તો સુલ્તાન અય્યૂબીકી જંગી કુવ્વત થી. કાઝી શદ્દાદ લિખતા હે કે અસ્કલાનમેં સુલ્તાન

અય્યૂબીકે પાસ રૂહાની કુવ્વત ભી પહુંચને લગી. યહ દમિશ્ક, બગદાદ ઔર દિગર બળે શહરોંકે ઉલમા દુર્વેશ ઔર સુફી મિઝાજ લોગ થે. વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકે સાથ બૈતુલ્મુકદસમેં દાખિલ હોને આએ થે. ઉન્હોંને આ કર સુલ્તાન અય્યૂબીકો દુઆએં દી ઔર ઉસકી ફૌજકો બૈતુલ્મુકદસકી એહમિયત ઔર તકદુસ બતાયા ઔર સિપાહિયોંકો આગ બગોલા કર દિયા. સુલ્તાન અય્યૂબી ઉલમા ઔર દુર્વેશોંકા બહુત એહતિરામ કિયા કરતા થા. ઉન્હેં અપને સાથ દેખ કર ઉસકી થકન ખત્મ હો ગઈ ઔર ઉસ્ને જોશે જઝબાતસે કહા "અબ દુન્યાકી કોઈ તાકત મુઝે શિકસ્ત નહીં દે સકતી."

અસ્કલાનસે કૂચસે દો ચાર રોઝ પહલે સુલ્તાન અય્યૂબીકે પાસ હલબસે એક મેહમાન આયા જિસે દેખ કર સુલ્તાન હૈરાન રહ ગયા. ઉસે અપની આંખો પર યકીન નહીં આ રહા થા, યહ નુરૂદીન ઝંગી મર્હૂમકી બેવાહ રઝીઅ ખાતૂન થી જિસ્ને ઈઝ્ઝુદ્દીનકે સાથ શાદી કર લી થી. વહ ઘોળે પર સવાર થી. કૂદ કર ઘોળસે ઉતરી ઔર દોળ કર સુલ્તાન અય્યૂબીકો ગલે લગા લિયા. દોનોંકે જઝબાત ઉભર આએ ઔર ઉન પર રિક્કત તારી હો ગઈ.

ઝરા દેર બા'દ ઊંટોંકી એક લંબી કતાર આ રૂકી. ઉન પર કમો બેશ દોસો લળકિયાં સવાર થી.

"યહ કયા ?" સુલ્તાન અય્યૂબીને રઝીઅ ખાતૂનસે પૂછા.

"ઝખ્મિયોંકી મર્હમપટ્ટીકે લિએ તર્બિયત યાફતા લળકિયાં." રઝીઅ ખાતૂનને જવાબ દિયા. "મૈંને ઉન્હેં લળાઈકી તર્બિયત દે રખ્ખી હે. તિરંદાઝીકી ભી ઉન્હેં ખાસ્સી મશ્ક હે... મુઝે મા'લૂમ હે કે તુમ ઔરતકો મૈદાને જંગમેં નહીં દેખના ચાહતે લેકિન મેરે ઔર ઉન્કે જઝબેકો કૂચલનેકી કોશિશ ન કરના. તુમ નહીં જાન્તે કે શામમેં જવાન લળકિયોં પર કાબૂ પાના મુશ્કિલ હો રહા હે. જિસે દેખો વહ મહાઝ પર પહુંચનેકો બેતાબ હે. અગર તુમ ઈજાઝત દો તો મેં એક હઝાર લળકિયાં મહાઝ પર ભેજ દૂં. સિપાહિયોંકી તરહ લળેંગી. જિન માંઓકે બેટે યહાં લળ રહે હૈં, વહ માંએ ઉન્કી ખૈરિઅતકી નહીં ફતહકી ખબર સુનના ચાહતી હે. આબાદિયોંમેં એક હી આવાઝ સુનાઈ દેતી હે 'મહાઝકી કયા ખબર હે ?' કહો સલાહુદીન ! કિત્ની લળકિયાં ભેજૂં ?"

"મેં ઈન્હેં અપને સાથ રખ લૂંગા" સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "ઔર કિસીકો ન ભેજના."

"ઈસ ઊંટ પર એક મિમ્બર લદા હુવા હે" રઝીઅ ખાતૂનને કહા યહ કહતે

હી ઉસ્કી આંખોમેં આંસૂ આ ગએ. ઝરા ખામોશ રહનેકે બા'દ કહને લગી "તુમ્હેં શાયદ યાદ નહીં. મેરે મર્હૂમ શોહર નુરૂદ્દીન ઝંગીને યહ મિમ્બર ઈસ અહદકે સાથ બનવા કર પાસ રખ લિયા થા કે બૈતુલ્મુકદ્દસકો સલીબિયોંસે આઝાદ કરાએગા તો યહ મિમ્બર મસ્જિદે અકસામેં રખ્ખેગા. બહુત ખૂબસૂરત મિમ્બર હે. યહ દમિશ્કમેં રખ્ખા થા. ઉઠા લાઈ હૂં. અલ્લાહ તુમ્હેં ફતહ દે સલાહુદ્દીન ઔર મેં દેખૂં કે તુમ્ને યહ મિમ્બર મસ્જિદે અકસામેં રખ કર મેરે મર્હૂમ શોહરકા અહદ પૂરા કર દિયા હે."

સુલ્તાન અય્યૂબી પર રિક્કત તારી હો ગઈ. ઉસ્કે મુંહસે સિસ્કીસી નિકલી "અલ્લાહ યહ અહદ મુઝસે પૂરા કરાએ."

એક જવાન સાલ લળકી ઉન્કે સામને આ કર ખળી હૂઈ ઔર સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો મુસ્કુરા કર સલામ કિયા. રઝીઅ ખાતૂનને કહા "પેહચાના નહીં સલાહુદ્દીન ? યહ મેરી બેટી શમ્સુન્નિસા હે" સુલ્તાન અય્યૂબીને લપક કર ઉસે ગલે લગા લિયા ઔર ફિર વહ અપને આંસૂ ન રોક સકા. ઉસ્ને ઈસ લળકીકો ઈસ વકત દેખા થા જબ યહ બહુત છોટી થી.

"યહ તુમ્હારે સાથ મહાઝ પર રહેગી" રઝીઅ ખાતૂનને કહા "લળકિયાં ઉસ્કી કમાનમેં રહેગી. મુઝે વાપસ જાના હે."

વહ ઉલમાઅ ઔર દુર્વેશ વગૈરા જો સુલ્તાન અય્યૂબીકે પાસ આ ગએ થે, વિર્દ, વઝીફે ઔર દુઆઓંમેં મસરૂફ રહતે યા સિપાહિયોંમેં ઘૂમતે ફિરતે ઔર ઉન્હેં રૂહાની હોસ્લા દેતે રહતે. વહ અસ્કલાનસે બાહર વહાં તક ભી ગએ જહાં દસ્તે ઔર જૈશ મૌજૂદ થે. ઉન્કે વઅઝ ઔર ખુત્બોકે અલ્ફાઝ કુછ ઈસ કિસ્મકે થે "નવ્વે સાલસે કુફ્ફાર તુમ્હારે કિબ્લએ અવ્વલ પર કાબિઝ હે. કુર્આનકે એહકામ પળ્હો તો કિબ્લએ અવ્વલકો કુફ્ફારકે નાપાક કબ્ઝેસે છુળાને તક કિસી મુસલમાનકો નીંદ નહીં આની ચાહિએ થી. વહ મસ્જિદે અકસા જહાંસે હમારે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ અલ્લાહકે બુલાવે પર મેઅરાજ પર તશ્રીફ લે ગએ થે કુફ્ફારકી ઈબાદતગાહ બની હૂઈ હે. રસૂલે મકબૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી રૂહે મુકદ્દસ હમ પર લા'નત ભેજે હૂઈ હે. હમ પર નીંદ, ખાના પીના ઔર હમ પર અપની બીવિયાં હરામ હોની ચાહિએ થી મગર નવ્વે સાલસે હમ ગહરી નીંદ સો રહે હે ઔર ઐશો ઈશ્રતમેં મગન હે.... "

"અલ્લાહકે સિપાહિયોં ! હમારે હુકમરાનોંને સલીબી ઔર યહૂદિયોંકે

ખૂબસૂરત જાલમેં ફંસ કર ઉન્કે ખિલાફ ખાનાજંગી કી જિન્હોંને કિબ્લએ અવ્વલકો આઝાદ કરાનેકા અહદ કિયા થા. બૈતુલ્મુકદ્દસ વહ પાક જગા હે જહાં હમારે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકે મુબારક કદમ આએ ઔર ઉન્કી જબીને મુબારકને યહાં સજદે કિએ. હઝરત ઈબ્રાઈમ અલય્હિસ્સલામ, હઝરત સુલૈમાન અલય્હિસ્સલામ હઝરત ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ઔર હમારે ન જાને કિત્ને અંબિયાને યહાં તશરીફ ફર્માઈ, મગર નવ્વે સાલસે યહાં મુસલમાનોં પર જો કહર ટૂટ રહા હે વહ તુમ શહરમેં જા કર દેખોગે. મસ્જિદે અકસા પર સલીબ ખળી હે. મસ્જિદેં અસ્તબલ બની હૂઈ હે. મુસલકાનોંકા કત્લેઆમ ઈસ તરહ હુવા હે કે ગલિયોંમેં ખૂન નદીકી તરહ ચલતા રહા. મુસલમાન કૈદોબંદકી ઝિંદગી બસર કર રહે હેં ઔર હમારી બેટિયાં કુફ્ફારકી લોંડિયાં બના દી ગઈ હે..."

"અપને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી નામૂસ પર મર મિટનેવાલોં ! અલ્લાહને યહ સઆદત તુમ્હેં અતા કી હે કે બૈતુલ્મુકદ્દસકો આઝાદ કરાઓ, પાક કરો ઔર અગર તુમ નાકામ રહો તો વહાંસે તુમ્હારી લાશેં ઉઠાઈ જાએ ઔર તુમ સુન કર હૈરાન હોંગે કે જિસ બૈતુલ્મુકદ્દસમેં હઝરત ઈસા અલય્હિસ્સલામને ઈન્સાનોંસે મુહબ્બતકા સબક દિયા થા વહાં સલીબકે પૂજારિયોંને યહાં તક દરિંદગી કી હે કે ઉન્હેં કિસી મહાઝ પર ફતહ હોતી વહ બૈતુલ્મુકદ્દસમેં જશ્ન મનાતે જિસ્મેં હમારી બેટિયોંકો બર્હના કરકે નચાતે ઔર ચંદ એક તંદુરસ્તો તાકતવર મુસલમાનોંકો ઝબહ કરકે ઉન્કા ગોશ્ત પકા કર ખાતે.... અબ તુમ્હેં એક એક મા'સૂમ ખૂનકે એક એક કત્રેકા ઈન્તિકામ લેના હે. દમિશ્કસે સુલ્તાન નુરૂદ્દીન ઝંગી મર્હૂમકી બેવહ વહ મિમ્બર લાઈ હે જો મર્હૂમને મસ્જિદે અકસામેં રખનેકે લિએ બનવાયા થા. યહ ખાતૂન દોસો લળકિયોંકે સાથ બહુત દૂરકા સફર કરકે આઈ હે. યહ અહદ તુમ્હેં પૂરા કરના હે."

ઈસ દોરાન સુલ્તાન અય્યૂબી અપને દસ્તોંકો યકજા કરકે ઉન્કી તકસીમ કરતા રહા ઔર જાસૂસોંકી રિપોર્ટોંકે મુતાબિક બૈતુલ્મુકદ્દસકે મુહાસરેકા પ્લાન બનાતા રહા.

અય્યૂબી મસ્જિદે અકસાકી દહલીઝ પર

લળકિયાં જો બહરિયાકે કમાનદાર અલ્ફારિસ બૈદરૂનકે જહાઝમેં થી ઉસીકી તરહ શગુફતા મિઝાજ થી. સમંદરકી તન્હાઈમેં યહ દોનોં લળકિયાં અલ્ફારિસકે દિલકો નઈ ઝિંદગી દે રહી થી લેકિન યહ ઉસકે લિએ મુઅમ્માસા બન ગઈ થી ઔર ઉન્કે લિએ અલ્ફારિસ અજીબ આદમી બના હુવા થા. લળકિયોંને ઉસે બતાયા થા કે વહ ખાનાબદોશ હે. ઉન્કા કબીલા જંગકી ઝદમેં આ ગયા થા ઔર વહ દોનોં બળી મુશ્કિલસે છુપતી છુપાતી સાહિલ તક પહુંચી હે, મગર અલ્ફારિસ દેખ રહા થા કે દોનોંકી આદતેં ઔર તૌર તરીકે ખાનાબદોશોંવાલે નહીં. ખાનાબદોશ હસીન હો સકતી થી મગર ઉન્મેં યહ શાઈસ્તગી નહીં હો સકતી થી જો ઈન દોનોંમેં થી. ઈન દોનોં લળકિયોંમેં કિસી હદ તક બેહયાઈ ભી થી જો ખાનાબદોશ ઔરતોંમેં ઉમૂમન નહીં હુવા કરતી થી.

લળકિયોંકે લિએ અલ્ફારિસ અજીબ આદમી થા. લળકિયોંકો તવક્કુઅ થી કે વહ ઉન્કે સાથ વહી સુલૂક કરેગા જો હર ઉસ મર્દને ઉન્કે સાથ કિયા હે જિસ્કે ઝહન પર કબ્ઝા કરનેકે લિએ ઉન્હેં ભેજા ગયા થા. અલ્ફારિસને ઈન્મેં ઈસ કિસ્મકી દિલચસ્પીકા ઈઝહાર ન કિયા જિસ્સે યહ લળકિયાં ઈબ્તિદામેં માયૂસ હૂઈ લેકિન ઉન્હોંને ઉસ્કી ઔર એક કમઝોરી ભાંપ લી. વહ યહ થી કે વહ ફર્ઝકે મુઆમ્લેમેં બળા હી સખ્તગીર ઔર સખ્તકોશ થા. વહાં ફરાગતકે વકત ખિલકન્ડ્રા બચ્ચા બન જાયા કરતા થા. ઉન લળકિયોંકે સાથ વહ હમરાઝ સહેલિયોંકી તરહ ખેલતા ઔર ઉન્કે હુસ્ન ઔર ઉન્કી શોખિયોંસે લુત્ફ ઉઠાતા થા ઉન્કે બિખરે બિખરે રેશ્મી બાલોંસે ખેલતા ઔર ઉન્મેં મગન હો કર દુન્યાકો ભૂલ જાતા થા.

એક રોઝ એક લળકીને જબ દૂસ્રી લળકી કમરેમેં નહીં થી, ઉસ્કે જઝબાતકો મુશ્તઈલ કરનેકી યા યહ સમઝનેકી કોશિશ કી કે ઈસ આદમીકે અંદર જઝબાત હે ભી યા નહીં તો અલ્ફારિસને યહ ખૂલે ઈશારે સમઝતે હૂએ કહા "મૈંને જબ તુમ્હેં પહલે રોઝ સાહિલ પર કહા કે મેં તુમ્હેં અપને જહાઝમેં પનાહ દે સકતા હૂં તો તુમને કહા થા કે હમારે સાથ ધોકા નહીં હોના ચાહિએ. મૈંને કહા થા કે તુમ્હેં મિસર લે જાઉંગા ઔર શાદી કર લૂંગા... મેં અપને ઈસ વા'દે પર કાઈમ રહના ચાહતા હૂં. શાદીસે પહલે મેં કોઈ ઐસી હર્કત નહીં કરૂંગા જિસ્સે તુમ્હેં યહ શક હો કે મેં વક્તી તૌર પર દિલ બહલાનેકે લિએ તુમ્હેં યહાં લાયા હૂં. મેં તુમ્હારી મજબૂરી

ઔર બેબસીસે ફાઈદા નહીં ઉઠાના ચાહતા. મિસર જાને તક તુમ સોચ લો. અગર મેરે સાથ રહના પસંદ નહીં કરોગી તો જહાં કહોગી વહાં ભેજ દૂંગા."

લળકીને બેતાબીસે બાઝૂ ઉસ્કે ગલેમેં ડાલ દીએ ઔર ગાલ ઉસ્કે ગાલકે સાથ લગા કર કહા "હમ દોનોં તુમ્હેં છોળ કર કહીં નહીં જાએગી. તુમ પહલે મર્દ મિલે હો જિસ્કે દિલમેં ઈન્સાનિયતકી પાકીઝગી હે, શૈતાનિયત ઔર હૈવાનિયત નહીં."

લળકીને વાલેહાના મુહબ્બતકા ઈઝહાર ઐસે અલ્ફાઝમેં ઔર ઐસે અંદાઝસે કિયા કે અલ્ફારિસકો પાની પર તૈરનેવાલે બહરી જહાઝ ફિઝાકી વુસ્અતોંમેં ઉળતા મહસૂસ હોને લગા. યહી ઉસ્કી કમઝોરી થી જો ઈન્સાની ફિત્રતકી સબસે ઝિયાદા ખતરનાક કમઝોરી હે. સમંદરમેં ઈત્ના તવીલ અર્સા દિન રાત ગશ્ત કરતે રહનેસે ઔર વકતન ફવકતન છોટી મોટી ઝળપેં લળનેસે ઉસ્કે આ'સાબ પર જો થકન ઔર ઝહન પર જો કોફ્ત થી વહ ખત્મ હો ગઈ. આ'સાબ પૂરસુકૂન હો ગએ. અબ તો ઉસ્કી ઝિમ્મેદારિયોંમેં ઈઝાફા હો ગયા થા. ઉસ્કે હાથમેં છે જહાઝોંકી કમાન્ડ થી ઔર વહ ફલસ્તીનકે સાહિલસે કુછ દૂર ગશ્ત કરતા રહતા થા. સલાહુદ્દીન અય્યૂબી બીજલીકી તરહ અર્ઝે ફલસ્તીન પર ટૂટ પળા થા. ઉસ્ને સાહિલી ઈલાકોં પર કબ્ઝા કર લિયા ઔર અબ અસ્કલાનમેં બૈતુલ્મુકદસ પર હમ્લેકી તય્યાર કર રહા થા. અલ્ફારિસ બૈદરૂનકી ઝિમ્મેદારી યહ થી કે સમંદરકી તરફસે સલીબિયોંકે લિએ મદદ ઔર રસદ વગૈરા આએ તો ઉસે સાહિલ તક ન પહુંચને દેં. ઈસ ઝિમ્મેદારીને ઉસ્કી નીંદે ભી હરામ કર રખ્ખી થી યહ દો લળકિયાં ઉસ્કે આ'સાબકો સહલા લિયા કરતી થી.

અલ્ફારિસને ઈન લળકિયોંસે એક રોઝ કહા કે ઈન્મેં ખાનાબદોશોંવાલી આદતેં નહીં, ઉન્કે બજાએ ઈન્મેં શાઈસ્તગી ઔર નફાસત હે. યહ ઉન્મેં કહાંસે આ ગઈ હે.

"હમ બળે બળે ઈસાઈ ઘરોંમેં નોકરી કરતી રહી હે" એક લળકીને જવાબ દિયા "ઉન્હોંને હમેં મેઝબાનીકે આદાબ ઔર ઊંચે દર્જેકે મેહમાનોંકે સાથ સુલૂક ઔર બર્તાવકે તૌર તરીકે સીખા દીએ થે. અગર આપ મા'મૂલી આદમી હોતે તો હમ આપકે સાથ ખાનાબદોશોં જૈસા સુલૂક કરતી. હમારી બાતેં ઔર હર્કતેં ખાનાબદોશોં જૈસી હોતી. આપ બહરિયાકે ઈત્ને બળે કમાન્ડર હે ઔર આપકે દિલમેં હમારી ઈત્ની ઝિયાદા મુહબ્બત હે. હમ આપકે સાથ અજ્જળોં જૈસા સુલૂક નહીં કર સકતી."

દૂસ્રે પાંચ જહાઝોંકે કપ્તાનોંકો પતા ચલ ચુકા થા કે ઉન્કા કમાન્ડર અલ્ફારિસ અપને જહાઝમેં દો લળકિયાં લાયા હે સબ યહ ખબર સુન કર હંસે યા મુસ્કુરાએ

થે, લેકિન સબને મહસૂસ કિયા થા કે જહાઝમેં જંગકે દોરાન અપની બીવીકો તો રખ્ખા જા સકતા હે અજનબી લળકિયોંકો રખના ખત્રેસે ખાલી નહીં. ઉન્હોંને અલ્ફારિસસે બાત કી થી ઔર ઉસ્ને સબકો મુત્મઈન કર દિયા થા. સબ ઈસ લિએ જલ્દી મુત્મઈન હો ગએ થે કે વહ અલ્ફારિસકો અર્સેસે જાન્તે થે. વહ બદકાર આદમી નહીં થા. ફરાઈઝસે કોતાહી બર્દાશ્ત નહીં કરતા થા.

બૈતુલ્મુકદ્દસકે અંદરકી કૈફિયત ગૈરમા'મૂલી થી. યહાં મુસલમાનોં પર જો ઝુલ્મો તશદ્દુદ હો રહા થા ઉસ્કી મિષાલ કમ અઝ કમ ફલસ્તીનકે મકબૂઝા ઈલાકોમેં નહીં મિલ્તી થી. ઈસ ઝુલ્મો તશદ્દુદકી તારીખ પુરાની થી. ૧૦૯૯ ઈસ્વીમેં સલીબિયોંને બૈતુલ્મુકદ્દસ ફતહ કિયા થા. યહ મુસલમાનોંકી બેઈત્તિફાકી ઔર ઈકિત્તદારકી ખાતિર ગદ્દારી કરનેવાલોંકા કરિશ્મા થા. તારીખમેં હમ્લા આવરોંને ઈસ્સે ઝિયાદા બળે ઔર અહમ શહર ફતહ કિએ હેં લેકિન સલીબિયોંને બૈતુલ્મુકદ્દસ ફતહ કિયા તો ઉસે ઈસ કદર અહમિયત દી જૈસે ઉન્હોંને આધી દુન્યા ફતહ કર લી હો સારે યૂરોપ બલ્કે તમામતર ઈસાઈ દુન્યા ઔર કલીસાકી નઝરેં બૈતુલ્મુકદ્દસ પર લગી હૂઈ થી.

ઈસ અહમિયતકી વજહ યહ થી કે બૈતુલ્મુકદ્દસકો ઈસાઈ અપના મુકદ્દસ મુકામ સમઝતે થે. ઉન્કે અકીદેકે મુતાબિક હઝરત ઈસા અલય્હિસ્સલામકો ઈસી ઈલાકેમેં કહીં મસ્લૂબ કિયા ગયા થા. દૂસ્રી વજહ યહ કે બૈતુલ્મુકદ્દસ મુસલમાનોંકા કિબ્લએ અવ્વલ હે. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ યહીંસે મે'રાજ પર તશ્રીફ લે ગએ થે. ઈસ લિહાઝસે મસ્જિદે અકસાકા તકદ્દુસ ખાનએ કા'બાસે કમ ન થા. મુસલમાન બૈતુલ્મુકદ્દસકો અપના નઝરિયાતી મર્કઝ સમઝતે થે. યહ હમારે અકીદોંકા મર્કઝ થા (ઔર અબ ભી હે) ઈસાઈ મુસલમાનોંકે ઈસ નઝરિયાતી સરચશ્મે પર કબ્ઝા કરકે હમારે નઝરિયાત ઔર અકાઈદકો બાતિલ કરાર દેના ચાહતે થે. સલીબિયોંકી ઈન્ટેલીજન્સકે સર્બરાહ હર્મનને ગલત નહીં કહા થા કે સલીબી જંગે મુસલમાનોં ઔર ઈસાઈયોંકે બાદશાહોંકી નહીં, યહ કલીસા ઔર કા'બાકી જંગે હેં જો ઉસ વકત તક લળી જાતી રહેગી જબ તક દોનોંમેંસે એક ખત્મ નહીં હો જાતા.

જિસ તરહ ગૈરઈમાની મુશ્રિકોંને મુસલમાનોંકે ખિલાફ જંગકો ઔર મુસલમાનોંકો શિકસ્ત દેનેકો ઔર મુસલમાનોંકો ન સિર્ફ મૈદાને જંગમેં બલ્કે ધોકેસે ભી કત્લ કરનેકો મઝહબી ફરીઝા કરાર દે રખ્ખા હે, ઈસી તરહ ઈસાઈયોંકે

પાદરિયોંને ભી મુસલમાનકે કત્લકો કારેષવાબ કરાર દે રખ્ખા થા. ઈસાઈયોંકો જંગકે અહકામ બળે પાદરી (પોપ)કી તરફસે મિલતે થે. આપને પઢ્હ લિયા હે કે હતીનકી જંગમેં અકરાકા પાદરી ઉસ સલીબકે સાથ મૈદાને જંગમેં મૌજૂદ થા ઉન્કે અકીદેકે મુતાબિક જિસ પર હઝરત ઈસા અલય્હિસ્સલામકો મસ્લૂબ કિયા ગયા થા. યહ ષબૂત હે ઈસ હકીકતકા કે કા'બાકે ખિલાફ જંગ કલીસાને શુરૂઅ કી થી ઔર યહ દો મઝહબો ઔર દો નઝરિયાતકી જંગ થી.

યહ બતાયા જા ચુકાયા હે કે સલીબી જંગોમેં શામિલ હોનેવાલે બાદશાહોં, જર્નેલો ઔર અદના સિપાહિયોં તકસે સલીબુસ્સલબૂત પર સલીબસે વફાદારી ઔર જાનો માલકી કુર્બાનીકી કસમ દિલવાઈ જાતી થી. ઈસ કસમસે વહ સલીબી કહલાએ ઔર બૈતુલ્મુકદસકે લિએ જો જંગે લળી ગઈ ઉન્હેં સલીબી જંગે કહા ગયા. ઈસાઈ દુન્યામેં મુસલમાનોંકે ખિલાફ જંગ ઔર સરઝમીને અરબ પર કબ્ઝા કરનેકો ઐસા જુનૂન બના દિયા ગયા થા કે ઔરતેં અપને અપને ઝેવરાત ઔર મારો દોલત કલીસાકે હવાલે કર દેતી થી. જુનૂનકી ઈન્તિહા યહ થી કે જવાન લળકિયોંને અપની અસ્મતેં સલીબકી ફતહ ઔર મુસલમાનોંકી શિકસ્તકે લિએ પેશ કર દીં. કલીસાને ખુલી ઈજાઝત દે દી કે મુસલમાનોંકી કિર્દારકુશી ઔર નઝરિયાતી તખ્રીબકારીકે લિએ ઈસાઈ લળકિયોંકો ઈસ્તિ'માલ કિયા જાએ. લળકિયોંકો યકીન દિલાયા ગયા કે કલીસાકે મકાસિદ ઔર અઝાઈમકી ખાતિર અસ્મત કુર્બાન કરનેવાલી લળકી બહિશ્તમેં જાએગી.

ઈસી અકીદેકે તહત ખૂબસૂરત લળકિયોંકો બાકાઈદા તર્બિયત દે કર મુસલમાનોંકે ઈલાકેમેં ભેજા ગયા. યહ મુસલમાન ઉમરાકે હરમોંમેં દાખિલ હૂઈ ઔર વહ તબાહી બપા કી જો આપ ઈસ સિલ્સિલેકી કહાનિયોંમેં પૂરી તફસીલસે પઢ્હ ચુકે હૈં. ઈસ મુકાબલેમેં મુસલમાન આપસમેં ટકરાતે રહે ઔર સલીબિયોંકે ફૈલાએ હૂએ ઈસ હસીન જાલમેં ઐસે આએ કે મઝહબી નઝરિયાત ઔર અકાઈદકો નઝર અંદાઝ કરકે તખ્તો તાજકે શૈદાઈ હો ગએ. ઉન્હોંને ઈમાન નીલામ (બેચ) કર દીએ. ફિર ભી કુછ લોગ અભી ઝિંદા થે જિન્કી રૂહેં ઈમાનકે નૂરસે મુનવ્વર થી. વહ બૈતુલ્મુકદસકી પાસ્બાની કરકે ઔર લહૂકે નઝરાને દેતે રહે મગર યહ કાનૂને ફિત્રત હે કે એક ગદ્દાર સારી કૌમકો બેવકાર કરનેકે લિએ કાફી હોતા હે ઔર જબ ગદ્દાર સાહિબે ઈક્તિદાર હો તો દુશ્મનસે દસ ગુના ઝિયાદા ફૌજ ભી શિકસ્ત ખા જાતી હે.

ઉસીકા નતીજા થા કે સલીબી પંદરહ જૂલાઈ ૧૦૯૯ ઈસ્વી (૨૨ શાબાન

૪૯૨ હિજરી)કે રોઝ બૈતુલ્મુકદસ પર કાબીઝ હો ગએ. ઈસ ફતહમેં જિન મુસલમાન ઉમરા ઔર રિયાસતોંકે હુકમરાનોંને સલીબિયોંકો મદદ દી ઔર જિસ તરહ મદદ દી વહ એક તવીલ ઔર શર્મનાક કહાની હે. મિષાલકે તૌર પર ઈત્ના હી બતાના કાફી હોગા કે જબ સલીબી ફૌજ બૈતુલ્મુકદસકી તરફ બ્ઢ રહી થી શહઝાકે અમીરને ન સિર્ફ યહ કે ઈસ ફૌજકો ન રોકા બલ્કે ઉસે રસદ ભી દી ઔર રેહબર (ગાઈડ) ભી દીએ. હમ્માત ઔર ત્રિપોલીકે મુસલમાન ઉમરાને ભી સલીબી ફૌજકો રાસ્તા દે કર રસદ બલ્કે તહાઈફ ભી દીએ ઔર અપને કિબ્લએ અવ્વલકી તરફ રવાના કિયા. રાસ્તેમેં કઈ એક મુસલમાન રિયાસતેં આતી થી. ઉન્હોંને અપની રિયાસત ઔર હુકૂમતકે તહફ્ફુઝકી ખાતિર સલીબિયોંકે દિલકશ ઔર હસીન તોહફે કુબૂલ કિએ ઔર ઉન્કે બદલે સલીબી ફૌજકી ઝરૂરિયાત પૂરી કી.

અરકાકા અમીર મર્દે મો'મીન થા જિસ્કી જંગી તાકત સલીબિયોંકે મુકાબલેમેં કુછ ભી નહીં થી લેકિન ઉસ્ને જર્નેલોંકે મુતાલબે પર ભી ઉન્હેં કુછ ન દિયા બલ્કે ઉન્કે ચેલેન્જકો કુબૂલ કરકે ઉન્હેં મુકાબલેકે લિએ લલકારા. સલીબી ફૌજને અરકાકો મુહાસરેમેં લે લિયા. ૧૪ ફરવરીસે ૧૩ મૈ ૧૦૯૯ ઈસ્વી તક અરકાકે મુસલમાનોંને ઐસી બેજિગરીસે મુકાબલા કિયા કે સલીબી ફૌજને બહુતસા જાની નુકસાન ઉઠા કર મુહાસરા ઉઠા લિયા ઔર રાસ્તા બદલ કર આગે ચલી ગઈ. અગર યહ તમામ મુસલમાન ઉમરા અપને અપને ઈલાકેમેં બૈતુલ્મુકદસકી તરફ બ્ઢતી હૂઈ સલીબી ફૌજકે સામને મુકાબિલ હોતે રહતે તો ઉન્કા અપના નુકસાન તો ઝરૂર હોતા લેકિન સલીબી ફૌજકા ખૂન કત્રા કત્રા બહ કર ખત્મ હો જાતા. યહ ફૌજ અપને પ્લાનસે દો અળાઈ સાલ તાખીરસે બૈતુલ્મુકદસ પહુંચતી ઔર ઉસકે જિસ્મમેં ખૂનકા એક કત્રા ન હોતા.

યહ કહના ગલત નહીં કે સલીબિયોંકે બૈતુલ્મુકદસ તક મુસલમાન ઉમરાને તાઝાદમ ઔર રસદસે માલામાલ કરકે પહુંચાયા. ઉસ્કી સઝા ઉન મુસલમાનોંકો મિલી જો બૈતુલ્મુકદસમેં આબાદ થે. વહાં મુસલમાન ઝાઈરીન ભી ગએ થે વહ ભી કૂચલે ગએ. ૭ જૂન ૧૦૯૯ ઈસ્વીકે રોઝ સલીબિયોંને ઈસ અઝીમ ઔર મુકદસ શહરકા મુહાસરા કિયા વહાં હુકૂમતે મિસરકા ગવર્નર ઈફ્તિખારૂદૌલા થા. જિસ્ને મુહાસરેમેં બેમિષાલ શુજાઅત ઔર અસ્કરી ઝહાનતસે મુકાબલા કિયા. શહરકે જૈશ કિલ્એસે નિકલ કર સલીબિયોં પર હમ્લે કરાએ ગએ મગર સલીબિયોંકે પાસ સાઝો સામાનકી ઈફરાત થી ઔર ફૌજ તો બેશુમાર, ૧૫ જૂલાઈ ૧૦૯૯

ઈસ્વી સલીબી ફીજ શહરમેં દાખિલ હો ગઈ.

તમામતર યૂરોપ ઔર હર ઈસાઈ મુલ્કમેં જશ્ન મનાએ ગએ મગર ભયાનક ઔર હોલનાક જશ્ન વહ થા જો ફાતેહ સલીબિયોંને બૈતુલ્મુકદસકે અંદર મનાયા. સલીબી સિપાહી મુસલમાનોંકે ઘરોંમેં ઘુસ ગએ. લૂટ માર કી. કિસી ઘરમેં કિસી ફર્દકો, ખ્વાહ વહ બૂઢ્હા થા યા દૂધ પીતા બચ્ચા, ઝિંદા ન છોળા. ઝિંદા રહને દિયા તો સિર્ફ જવાન લળકિયોંકો જો ઉન્કી દરિંદગીકી અઝિય્યતોંસે મરીં. ગલિયોંમેં ભાગતે હૂએ મુસલમાન બચ્ચોં, ઔરતોં ઔર મર્દોંકો દેહશતનાક વેહશિયાના તરીકેસે કત્લ કિયા ગયા. સલીબી નન્હેં નન્હેં બચ્ચોંકો બર્છિયોંકી અન્નિયોંમેં ઉળસ કર ઉપર ઉઠાતે ઔર ચીખ ચીખ કર કહકહે લગાતે થે. ખુલે આમ આબરૂરેઝી ઔર મક્તૂલીનકે સર કાટ કર ઉન્હેં ઠુડ મારના સલીબિયોંકા મનપસંદ ખેલ બન ગયા થા.

મુસલાનોંકો એક હી પનાહ નઝર આતી થી. જિસકે મુતા'લ્લિક ઉન્હેં યકીન થા કે જાનકી અમાન મિલેગી ઔર કિસી ભી મઝહબકા પેરોકાર વહાં ઉન પર ઝિયાદતી કરનેકો ગુનાહ સમઝેગા. યહ થી મસ્જિદે અકસા. મુસલમાન અપને બાલ બચ્ચોંકો લે કે મસ્જિદે અકસામેં ચલે ગએ. જિન્હેં વહાં પાંવ રખનેકો ભી જગા ન મિલી વહ બાબે દાઉદ ઔર દૂસ્રી મસ્જિદોંમેં ચલે ગએ. ખૂદ ઈસાઈ મુઅર્રિખીન લિખતે હૈં કે ઈન પનાહ ગુઝીન મુસલમાનોંકી તા'દાદ સત્તર હઝારકે લગભગ થી. સલીબી જો મસ્જિદે અકસાકો અપની ઈબાદતગાહ કહતે થે ઉસકે એહતિરામકા ઝર્રા ભર ખયાલ ન કિયા. વહ પનાહગુઝીનોં પર ટૂટ પળે. કિસી એકકો ઝિંદા ન છોળા. મસ્જિદે અકસા, બાબે દાઉદ ઔર તમામ મસ્જિદેં લાશોંસે ભર ગઈ ઔર ખૂન બહાર બહને લગા. મુઅર્રિખીનને ઈન અલ્ફાઝમેં યહ કૈફિયત બયાન કી હે ‘‘સલીબિયોંકે ઘોળોંકે પાંઉ ટખનો તક મુસલમાન શહરિયોંકે ખૂનમેં ડૂબ ગએ થે.’’

લળકિયોંકો મસ્જિદોં ઔર મુસલમાનોંકે દીગર મુકદસ મુકામાતમેં લે જા કર બેઆબરૂ કિયા જાતા થા. સબસે ઝિયાદા બદનસીબ લળકિયાં થી ઔર ઉન્કે જંગી કૈદી. જંગી કૈદિયોંકો મવેશી (જાનવર) બના લિયા ગયા થા. ઉન્હેં ખાનેકો કમ દિયા જાતા ઔર મુશક્કત ઝિયાદા લી જાતી. જિન કામોંમેં પહલે ઘોળે ઔર ઊંટ ઈસ્તિ'માલ હોતે થે. ઉન્મેં અબ જંગી કૈદી ઈસ્તિ'માલ હોને લગે. ઉન્કે હાથોં મસ્જિદે મિસ્માર કરાઈ ગઈ. જિન્હોંને ઈન્કાર કિયા ઉન્હેં બેદર્દીસે કત્લ કિયા ગયા. કિસી વહશી સલીબીને એક જંગી કૈદીકો કત્લ કરકે ઉસ્કે જિસ્મકા ગોશ્ત કાટા ઔર પકા કર ખા ગયા. ઉસ્ને અપને સાથિયોંસે કહા કે ગોશ્ત લઝીઝ હૈં. ઉસ્કે બા'દ

સલીબિયોંને ઈન્સાનખોરી (મુસલમાનખોરી) શુરૂઅ કર દી. જબ કભી કોઈ જશ્ન યા તકરીબ મનાતે એક દો તંદુરસ્ત ઔર તવાના મુસલમાનોંકો કત્લ કરકે ઉન્કા ગોશ્ત ખાતે થે.

ઈસ્કી તર્દીદ ઈસાઈ મુઅર્રિખીનને કી હે લેકિન ઈન્સાનખોરીકે વાકિઆત ખૂદ યૂરોપિયન મુઅર્રિખોંને હી અપની તહરીરોંમેં બયાન કિએ હેં.

મસ્જિદોંકો હરામકારીકે લિએ ઈસ્તિ'માલ કરનેકે અલાવા સલીબિયોંને ઈન્મેં ઘોડે બાંધે. મસ્જિદે અકસામેં મુખ્તલિફ મુસલમાન ઔર દીગર દોલતમંદ ઝાઈરીનને સોને ઔર ચાંદીકે ફાનૂસ ઔર કંદીલે લગવાઈ થી. તોહફેકે તૌર પર સોને ઔર ચાંદીકી કઈ એક ચીઝેં રખ્ખી થી. સલીબિયોંને યહ તમામ ફાનૂસ, કિંદીલે ઔર બેશકીમત અશ્યા ઉઠા લી ઔર મસ્જિદકી મુંડેર પર સલીબ નસબ કર દી.

સુલ્તાન સલાહુદીન અય્યૂબીકો બૈતુલ્મુકદ્દસકી બેહુર્મતી ઔર વહાંકે મુસલમાનોં પર વહશિયાના મઝાલિમકી યહ કહાની ઉસ્કે બાપ નજમુદીન અય્યૂબીકો બચપનસે સુનાની શુરૂઅ કર દી થી. નજમુદીન અય્યૂબીકો યહ કહાની ઉસ્કે બાપ (સુલ્તાન અય્યૂબકે દાદા) શાદીને સુનાઈ થી. યહ રૂએદાદ (કહાની) સુલ્તાન અય્યૂબીકે ખૂનમેં શામિલ હો ગઈ થી ઉસ્ને કસમ ખાઈ થી કે વહ બૈતુલમુકદસકો આઝાદ કરાએગા. અબ જબ કે વહ ઈસ મુકદ્દસ શહરકો ફતહ કરને નિકલા થા તો ઉસ્કે દો બેટે, અલ્મલિકુલ્ફઝલ ઔર અલ્મલિકુઝ્ઝાહિર, જવાન થે ઔર ઉસ્કી ફૌજમેં થે. બૈતુલ્મુકદસકે મુતઅલ્લિક જો બાતેં ઉસે અપને બાપને સુનાઈ થી વહ ઉસ્ને અપને બેટોંકો યૂં સુના દી થી જૈસે એક કીમતી વારષા ઉન્કે હવાલે કિયા હો.

"બેમકસદ જીનેસે મર જાના બેહતર હે."ઉસ્ને અપને બેટોંકી જંગી તર્બિયત મુકમ્મલ કરકે ઉન્હેં અપની ફૌજમેં શામિલ કરતે વકત કહા થા "યહ અલ્ફાઝ તુમ્હારે દાદા મર્હૂમકે હેં જો ઉન્હોંને મુઝે ઉસ વકત કહે થે જબ મેં ચચા શેર કોહકે સાથ સલીબિયોંકે ખિલાફ પહલી જંગ લડનેકે લિએ ચલા થા. ઉન્હોંને કહા થા, 'મુઝે નઝર આ રહા હે કે તુમ કિસી જગહકે હુકમરાન બનોગે ઔર યહ ભી મુમ્કિન હે કે તુમ સુલ્તાન બન જાઓ. યાદ રખ્ખો બેટે ! તુમ આજસે મેરે બેટે નહીં કોમકે બેટે હો. કુર્આનકા હુકમ હે કે માં બાપકી ખિદમત કરો. અબ તુમ્હારે માં બાપ કોમ ઔર સલ્તનત હે. ઔલાદકો માં બાપ પર હુકમ ચલાને ઔર ઉન્કા દિલ દુખાનેસે અલ્લાહ પાકને મના કિયા હે. ખયાલ રખના યુસૂફ ! કોમકા દિલ ન

દુખાના. દેખના કે તુમ પર કોમકે કયા કયા હુકૂક હે. યહ અદાં કરના'...."

"ઔર મેરે અઝીઝ બેટોં! તુમ્હારે દાદાને કહા થા કે જો લોગ કોમકી ઈઝ્ઝત પર, અલ્લાહકી રાહમેં શહીદ હૂએ હૈં ઉન્હેં ન ભૂલના. જો કોમ અપને શહીદોંકો ભૂલ જાતી હે ઉસ કોમકો ખુદા ભૂલ જાતા હે. જિસ કોમસે ખુદા નઝરેં ફેર લેતા હે, તુમ નહીં જાન્તે કે યહ દુન્યા ઉસ્કે લિએ જહન્નમ બન જાતી હે. ઉસ્કી ઈબાદતગાહેં અસ્તબલ ઔર ઉસ્કી બેટિયાં દુશ્મનકી અય્યાશીકા સામાન બન જાતી હે....જબ તુમ્હેં હુકૂમતકી મસ્નદ પર બિઠાયા જાએગા તો કૌમકો રિઆયા ન સમઝના. બંદોં પર હુકૂમતકા હક સિર્ફ અલ્લાહકા હે, બંદોં પર હુકૂમત કરકે અલ્લાહકી બરાબરીકા ગુનાહ કરોગે તો અંજામ મિસરકે ફિરઔનોંવાલા હોગા. હુકૂમતકા મતલબ વહ ઝિમ્મેદારી હોતી હે જો કૌમકી તરફસે અલ્લાહ ઉસ્કે હુકમરાન પર આઈદ કરતા હે. હુકમરાનકી અપની કોઈ ઝાત નહીં. વહ ફર્દકી હેષિયતસે મર જાતા હે. વહ કૌમકા અમીન ઔર હિસ્સા બન જાતા હે. કૌમકો ફાકે કરને પળે તો હુકમરાનકો અપના પેટ નહીં ભરના ચાહિએ. વહ અપને મુંહમેં નેવાલા ડાલે તો ઉસે યકીન કર લેના ચાહિએ કે કૌમકે હર ફર્દકે મુંહમેં ઐસા હી નેવાલા જા રહા હે. વહ જબ ઘોળે પર સવાર હો તો દેખે કે ઉસ્કી ગર્દન મસ્જિદકે મીનારકી તરહ અકળ કર સીધી તો નહીં હો ગઈ?..."

"ઔર મેરે અઝીઝ બેટોં! તુમ્હારે દાદાને કહા થા કે ગર્દન ઉસ રોઝ ઊંચી કરના જિસ રોઝ મસ્જિદે અકસાકો આઝાદ કરા લોગે. ઈત્મીનાનકી નીંદ ઉસ રાત સોના જિસ રોઝ મસ્જિદે અકસામેં ફતહકે નફલ પળ્હ લોગે ઔર ઈસ મસ્જિદકી દહલીઝ જહાંસે હમારે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ અલ્લાહકે હુઝૂર ગએ થે, અપને આંસૂઓંસે ધોઓગે.... ઔર મેરે બેટોં! વહ બચ્ચે જો બૈતુલ્મુકદસકી ગલિયોં ઔર મસ્જિદોંમેં કત્લ હૂએ થે ઔર કૌમકી વહ બેટિયાં જો વહાં બેઆબરૂ હૂઈ થી, મુઝે રાતોંકો સોને નહીં દેતી. જિસ મસ્જિદમેં મેરે અલ્લાહકે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકે મુબારક કદમ ગએ ઔર જિસ મસ્જિદમેં રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી મુબારક ઝબીં(પેશાની)ને સજદે કિએ થે, ઉસ મસ્જિદકી ઈંટે રાત ભર મેરે ઉપર ગિરતી રહતી હે. મૈં બિદક બિદક જાતા હૂં. કભી દર્દસે કરાહતી હૂઈ ઐસી સદાએં સુનાઈ દેતી હે જૈસે મસ્જિદે અકસામેં કત્લ હોનેવાલે બચ્ચે બઝુબાને ગિરીયા અઝાનેં દે રહે હોં.... વહ તુમ્હેં પુકાર રહે હૈં મેરે બેટોં! વહ મુઝે પુકાર રહે હે...."

"ઔર તુમ્હારે દાદાને બૂળ્હાપેસે કાંપતે હૂએ હાથ મુઝે દિખા કર કહા થા કે

મૈંને અપની જવાની તુમ્હેં દે દી હે. જો કામ મૈં નહીં કર સકા વહ તુમ કરો. બૈતુલ્મુકદસ જાઓ ઔર યહી તુમ્હારે જીનેકા મકસદ હોગા. સલ્તનતકી મસ્નદ પર બેઠ કર અપને દુશ્મનકો ઈસ લિએ નઝરઅંદાઝ કિએ રખ્ખોગે કે ઈત્મીનાનસે કૌમ પર હુકૂમત કર સકો તો ઈસ મસ્નદકી ઉમ્ર તવીલ નહીં હોગી. શહીદોંકી રૂહેં જિન્નાત બન કર તુમ્હારી મસ્નદકો ઉલટ દેંગે. જીનેકા મકસદ વહ રખ્ખો જો ખુદાકો અઝીઝ હે ઔર જિસ્મેં કુર્આનકા હુકમ શામિલ હો...."

"મેરે અઝીઝ બેટોં ! આજ મૈં અપને બાપકા વારષા તુમ્હારે સુપુર્દ કરતા હૂં. આજસે તુમ મેરે નહીં મિલ્લતે ઈસ્લામિયાકે બેટે હો. મૈંને તુમ્હારી માંસે કહ દિયા કે ભૂલ જા તેરી કોખને કોઈ બેટે જને થે. અગર ઉન્હેં ભૂલ ન સકી તો ઉન્કી વાપસીકી દુઆ ન કરના. મૈં ઉન્હેં વહાં ઝબહ કરાને લે જા રહા હૂં, જહાં ઈબ્રાહિમ અલય્હિસ્સલામને અપને બેટેકો અલ્લાહકી રાહમેં કુર્બાન કરનેકે લિએ ઉસકી ગર્દન પર છૂરી રખ્ખી થી. અગર દુઆ કરની હે તો અલ્લાહસે યહ ઈલ્તિજા કરના કે તુને જો દૂધ ઈન બચ્ચોંકો પિલાયા હે યહ નૂરસે મુનવ્વર ખૂન બન કર મસ્જિદે અકસાકા ફર્શ ધો ડાલે.... ઔર અલ્લાહ કરેગા ઐસા હી હોગા. અહદ કરો મેરે બેટોં ! મૈં ઝિંદા ન રહા તો બૈતુલ્મુકદસકો તુમ આઝાદ કરાઓગે."

ઉસ્ને દોનોં બેટોંકો ૧૦૯૯ ઈસ્વીકી ખૂંરૂકા દાસ્તાન સુનાઈ ઔર જબ ઉસ્ને બેટોંકો જાનેકી ઈજાઝત દી તો ઉન્હોંને સુલ્તાન અય્યૂબીકો ઉસ તરહ સલામ કિયા જિસ તરહ બેટે અપને બાપકો કિયા કરતે હેં. વહ ઉઠે ઔર અલ્અફઝલ જો બળા થા, બોલા "...સુલ્તાને આલી મુકામ ! સિર્ફ શહીદ હોના કોઈ કારનામા નહીં, હમ શહાદતસે પહલે બૈતુલ્મુકદસકી ગલિયોંમેં દુશ્મનોંકા ઈત્ના ખૂન બહાએંગે કે આપકે ઘોળેકે પાંવ ફિસ્લેંગે ઔર હમ દેખેંગે કે આપ મસ્જિદે અકસાસે સલીબ અપને હાથોં હટા કર સલીબિયોંકે ગલીઝ ખૂનમેં ફેંક રહે હેં."

"મગર યહ ખૂન નિહત્તે શહરિયોંકા નહીં હોગા અલ્ફઝલ" સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા.

"યહ ખૂન ઝિરહપોશ સલીબિયોંકા હોગા" અલ્ફઝલને કહા "યહ ખૂન ઉસ લોહેસે ટપકેગા જિસ્સે સલીબિયોંને અપને જિસ્મ ઢાંપ રખ્ખે હેં. ઈમાનકી તલ્વાર બાતિલકે ફૌલાદકો કાટનેકી તાકત રખતી હે."

"અલ્લાહ તુમ્હારી ઝુબાન મુબારક કરે" સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા.

બેટોંને ફૌજી અંદાઝસે બાપકો સલામ કિયા ઔર બાહર નિલ ગએ.

અબ સુલ્તાન અય્યૂબી બૈતુલ્મુકદસસે ચાલીસ મીલ દૂર બહિરએ રૂમકે કિનારે અસ્કલાનમેં ઉસ ચીતેકી તરહ બેઠા થા જો અપને શિકાર પર ઝપટનેકે લિએ તય્યાર હો. જઝબાતી તૌર પર વહ ફૌરન બૈતુલ્મુકદસકી તરફ પેશકદમી કરનેકો તય્યાર થા લેકિન વહ જંગકે હકાઈકકો દેખ રહા થા. ચાલીસ મીલકા ફાસ્લા તો જૈસે આતીશફશા ચટ્ટાનોંસે ભરા પળા થા. બૈતુલ્મુકદસકા દિફાઅ હી ઐસા થા. સિર્ફ શહરકે ઈર્દ ગિર્દ હી દીવાર નહીં થી બલ્કે ઈસ શહરકે ઈર્દ ગિર્દ દૂર દૂર તકકે ઈલાકેમેં છોટી છોટી કિલ્એબંદિયાં ઔર સલીબી ફૌજકી ચોકિયાં (આઉટપોસ્ટ્સ) થી. ગશ્તી પહરેકા ઈન્તિઝામ ભી થા. ઘૂળસવાર પાર્ટિયા ઉન રાસ્તોં પર ઘુમતી ફિરતી રહતી થી જિન્સે બૈતુલ્મુકદસ તક પહુંચા જા સકતા થા. અબ યહ દિફાઈ ઈન્તિઝામાત પહલેસે ઝિયાદા સખ્ત કર દીએ ગએ થે. બૈતુલ્મુકદસકે અંદર જો ફૌજ થી ઉસ્કે જર્નેલોંકો સુલ્તાન અય્યૂબીકી હર એક નકલોં હર્કતકા ઈલ્મ થા મગર ઉન્મેં અબ ઈત્ની હિમ્મત નહીં રહી થી કે સુલ્તાન અય્યૂબીકો અસ્કલાનમેં રોક લેતે યા ઉસ પર જવાબી હમ્લા કરતે. હતીનસે અસ્કલાન તક સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસ્કે અસ્કરી કુવ્વતકા બહુત ઝિયાદા ખૂન નિકાલ લિયા થા.

બૈતુલ્મુકદસકા હુક્મરાન ગાઈ ઑફ લોઝિનાન થા. જો હતીનમેં જંગી કૈદી હો ગયા ઔર અબ દમિશ્કકે કૈદખાનેમેં થા. વહ જો ફૌજ અપને સાથ લે ગયા થા ઉસ્કા કુછ હિસ્સા મારા ગયા. કુછ જંગી કૈદી હુવા ઔર બાકી ફૌજ ઐસી ભાગી કે અબ ઉસ્કે અફસર, સિપાહી ઔર ઝિરહપોશ નાઈટ ઝખ્મી યા ખૌફઝદગીકી હાલતમેં બૈતુલ્મુકદસમેં આ રહે થે. નાઈટોંકે મોરલમેં કુછ જાન થી ક્યૂંકે ઉન્હેં અપને રૂત્બે ઔર એ'ઝાઝકા પાસ થા. દિગર ફૌજને શહરમેં જા કર દહશત ફૈલા દી. જર્નેલોંને નાઈટોંકો અઝ સરે નૌ મુનઝ્ઝમ કર દિયા. ઈસ તરહ બૈતુલ્મુકદસકે અંદરકી તા'દાદ સાઠ હઝાર હો ગઈ થી. ચૂંકે ઈન તમામ આબાદીકો મા'લૂમ હો ગયા થા કે સુલ્તાન અય્યૂબી શહર ફતહ કરતા આ રહા હે ઈસ લિએ શહરી ભી લળને મરનેકે લિએ તય્યાર હો ગએ. શહરકે દિફાઅકો ઔર ઝિયાદા મુસ્તહકમ કર દિયા ગયા.

શહરકે એક દો દરવાઝોંકો દિનકે દોરાન ખુલા રખના પળતા થા ક્યૂંકે મૈદાને જંગસે ભાગે હૂએ સલીબી અકેલે અકેલે ઔર દો દો ચાર ચારકી ટોલિયોંમેં આતે રહતે થે. સુલ્તાન અય્યૂબીકે જાસૂસ પહલે હી શહરમેં મૌજૂદ થે, અબ ભાગે હૂએ સલીબિયોંકે ભેસમેં ચંદ ઔર જાસૂસ અંદર ચલે ગએ ઔર શહરકે દિફાઈ ઈન્તિઝામાત ઔર દીવારકો અચ્છી તરહ દેખ કર નિકલ ભી આએ. મુસલમાનોં

પર પાબંદિયાં પહલેસે ઝિયાદા સખ્ત કર દી ગઈ.

બૈતુલ્મુકદ્દસસે દસ બારા મીલ અસ્કલાનકી તરફ સલીબિયોંકી એક ચોકી થી જિસ્મેં એકસોકે કરીબ સલીબી ફૌજી રહતે થે. ઉન્હોંને ખૈમેં નસબ કર રખ્ખે થે. સીતમ્બર ૧૧૮૭ હિજરીકી ઈસ્વીકી એક રાત ઉન્કી ચોકીકે કરીબ એક ધમાકાસા હુવા, ફિર દો તીન ઔર ઐસે હી ધમાકે હૂએ. ઉન્કે ફૌરન બા'દ શો'લે ઉઠે ઔર તીન ચાર ખૈમે જલને લગે. સિપાહી જાગ કર ઈધર ઉધર ભાગે. જૂંહી ફૌજિયોંમેં હલચલ મચી, ઉન પર હર તરફસે તીર આને લગે. જલતે ખૈમોંકી રોશનીમેં વહ નઝર આ રહે થે. યહ આતિશગીર સૈયાલકી હાંડિયાં થીં જો સુલ્તાન અય્યૂબીકે એક છાપામાર જૈશને છોટી મિન્જનીકસે ફેંકી થી. યહ ચોકીમેં ગિર કર ટૂટી તો જહાં યહ ગિરી થી વહાં જલતે હૂએ ફલીતોંવાલે તીર ચલાએ ગએ. આતિશગીર સૈયાલ જલ ઉઠા.

સલીબી ઈધર ઉધર ભાગે તો ઉન્હેં પતા ચલા કે વહ ઘેરેમેં આએ હૂએ હૈં ઔર ઝિંદા નિકલ નહીં સકેંગે. છાપામારોંને લલકારના શુરૂઅ કર દિયા "ઝિંદા રહના ચાહતે હો તો હથિયાર ડાલ કર એક તરફ ખળે હો જાઓ" શો'લોંકી દેહશત ઔર તબાહકારી તો અપની જગા થી, સુલ્તાન અય્યૂબીકે છાપામારોંકી લલકારને સલીબિયોંકા રહાસહા દમ ખમ ભી ખત્મ કર દિયા. હથિયાર ડાલ કર છાપામારોંકી હિરાસતમેં આ ગએ. ઉન્કી તા'દાદ પચ્ચીસ તીસ રહ ગઈ થી. ઉન્સે હથિયાર ઔર ઘોળે વગૈરા લે કર પીછે ભેજ દિયા ગયા.

સુબ્હ તુલૂઅ હૂઈ તો ઈસ જલી હૂઈ ચોકીમેં સુલ્તાન અય્યૂબીકે હરાવલ દસ્તેકા એક જૈશ પહુંચ ચુકા થા. ઈસ્સે ફૌજકી પેશકદમી ખાસ્સે દૂર ઈલાકે તક મહફૂઝ હો ગઈ. છાપામારોંકી હાલત જંગલકે દરિંદોકીસી હો ગઈ થી. દો દો જાંબાઝ ઝાળિયોં ટેકરિયોં ઔર ચટ્ટાનોંમેં છૂપ છૂપ કર ઘૂમતે ફિરતે રહતે થે. જહાં ઉન્હેં ગશ્તી સવારોં યા પ્યાદા સિપાહિયોંકી આવાઝ આતી વહ છૂપ જાતે ઔર જબ સલીબી કરીબ આતે યહ ઉન પર ટૂટ પળતે. દો આદમી અગર છે આદમિયોં પર ટૂટ પળે તો દોકા કયા હશ્ર હોતા હોગા. ઈસ્સે છાપામાર શહીદ ભી હોતે, ઝખ્મી ભી. યહ ઉન્કી ઈન્ફિરાદી જંગ હોતી થી. ઉન્હેં કોઈ કમાન્ડર દેખ નહીં રહા થા. વહ કહીં ઈધર ઉધર છુપતે રહતે તો કોઈ પૂછનેવાલા નહીં થા લેકિન જિસ્માની ટ્રેનિંગકે સાથ સાથ ઉન્હેં જો રૂહાની ઔર ઝહની ટ્રેનિંગ દી ગઈ થી ઉસ્ને ઉન્હેં આગ બગોલા કર રખ્ખા થા. હતીનકી ફતહકે બા'દ સુલ્તાન અય્યૂબીને જો બળે શહર ફતહ કિએ થે વહાંકે મુસલમાનોંકી હાલત ફૌજકો દિખાઈ ગઈ થી. ઉન્હેં

મસ્જિદોંકી બર્બાદી ઔર બેહુરમતી દિખાઈ ગઈ થી ઔર ઉન્હેં બતાયા ગયા થા કે યહ જંગ કિસી બાદશાહકી બાદશાહીકે તહફ્ફુઝકે લિએ નહીં લળી જા રહી બલ્કે યહ ઈસ્લામકે તહફ્ફુઝ ઔર ઈસ અઝીમ મઝહબકે દુશ્મનકે ખિલાફ લળી જા રહી હે. ઈસ ટ્રેનિંગસે યહ જંગ ઉન્હેં ઈમાનકા જુઝ્વ બન ગઈ થી.

અસ્કલાનમેં સુલ્તાન અય્યૂબી રાતકો સોતા ભી કમ હી થા. છાપામારોંકી તરફસે કાસિદ આતે રહતે થે ઔર બૈતુલ્મુકદસસે કોઈ જાસૂસ ભી આ જાતા થા. યહ રાતકો ભી આતે થે. સુલ્તાન અય્યૂબીને હુકમ દે રખ્ખા થા કે કહીંસે કોઈ પૈગામ કિસી ભી વકત આએ ઉસે ઉસી વકત દિયા જાએ ખ્વાહ વહ ગહરી નીંદ સો રહા હો. છાપામારોંકી રિપોર્ટેં યહી હોતી થી કે ફુલાં મુકામ પર સલીબિયોંકે એક ચોકી પર હમ્લા કિયા ગયા. ઈત્ને સલીબી મારે ગએ ઔર ઈત્ને છાપામાર શહીદ ઔર ઝખ્મી હૂએ હેં ઔર ફુલાં રાસ્તા સાફ કર લિયા ગયા હે. ઉસ્કે મુતાબિક સુલ્તાન અય્યૂબી નકશે પર પેશકદમીકે રાસ્તેકી લકીરમેં રદ્દો બદલ કરતા રહતા થા.

સુલ્તાન અય્યૂબીને સાલારોં ઔર નાઈબ સાલારોંકી આખરી કાન્ફ્રન્સ મુન્અકીદ કી. ઉસ્મેં બહરિયાકે કપ્તાન અલ્ફારિસ બૈદરૂનકો ભી બુલાયા ગયા. અલ્ફારિસકે પાસ જબ કાસિદ પહુંચા ઉસ વકત ઉસ્કા જહાઝ અસ્કલાનસે બીસ મીલ દૂર ખુલે સમંદરમેં થા. કશ્તી ઉસ તક પહુંચતે આધા દિન લગ ગયા ઔર અલ્ફારિસ ઉસી કશ્તીમેં રાતકો અસ્કલાન પહુંચા. કાસિદને ઉસે બતાયા થા કે સુલ્તાનને તમામ સાલારોંકો બુલાયા હે. વહ સમઝ ગયા કે વહ બૈતુલ્મુકદસ પર હમ્લેકે મુતા'લ્લિક ઈજ્લાસ હોગા. જહાઝસે કાસિદકે સાથ રવાના હોતે વકત ઉસ્ને દોનોં લળકિયોંકો બતાયા કે વહ અસ્કલાન જા રહા હે.

"સુલ્તાનને બુલાયા હે ?" એક લળકીને પૂછા.

"કયૂં બુલાયા હે ?" દૂસ્રીને પૂછા.

"મેરે સરકારી ફરાઈઝકે મુતા'લ્લિક તુમ પૂછના કયૂં ઝરૂરી સમઝતી હો ?" અલ્ફારિસને ઉન્હેં કહા "તુમ્હેં કઈ બાર કહ ચુકા હૂં કે મેરી ઝાતકે સિવા કુછ ઔર ન પૂછા કરો."

દોનોં હંસ પળી. એક બોલી "અગર હમ ઈસ કાબીલ હોતી તો આપકી ગૈરહાઝિરીમેં આપકે જહાઝકો સંભાલે રખતી ઔર દુશ્મનકે જહાઝ આ જાતે તો ઉન્સે લળાઈ કરતી."

"તુમ જિસ કાબિલ હો મેં તુમ્સે વહી કામ લૂંગા." અલ્ફારિસને કહા "મેરી ગૈરહાઝિરીમેં ઝિયાદા વકત નીચે હી ગુઝારના. ઉપર જા કર મલ્લાહોં ઔર અસકરિયોંકે કામમેં દખલ ન દેના."

"આપ કબ વાપસ આએંગે ?"

"આજ રાત શાયદ ન આ સકૂં." અલ્ફારિસને જવાબ દિયા "કલ શામ તક આ સકૂંગા."

અલ્ફારિસ લળકિયોંમેં પૂરી તરહ ગુલમિલ ગયા થા. વહ ઉસ્સે સુલ્તાન અય્યૂબીકે આઈંદા ઈકદામાતકે મુતા'લ્લિક અફવાહ પૂછતી થી. યહ ભી પૂછા કરતી કે બહિરએ રૂમમેં મિસર ઔર શામકા બહરી બેળા બંદરગાહોંમેં હૈં યા સમંદરમેં ઔર કુલ કિત્ને જહાઝ હૈં, ઈન્મેં ફૌજ કિત્ની હે. અલ્ફારિસને ઉન્હેં ટાલનેકે બજાએ સાફ કહ દિયા થા કે વહ ઈસ્સે ઐસે સવાલ ન પૂછા કરેં. ઈસકે બાવજૂદ વહ અપને હુસ્ન ઔર નાઝો અદાકા તિલિસ્મ તારી કરકે ઈસ્સે કોઈ ઐસી બાત પૂછ હી બેઠતી થી જો ફૌજી રાઝ હોતા થા. અલ્ફારિસ જઝબાતી મદહોશીસે ફૌરન બેદાર હો જાતા ઔર ઉન્હેં પ્યારસે ડાંટ દિયા કરતા થા.

નશેકી હાલતમેં ઈન્સાન દિલમેં છુપાઈ હૂઈ બાત ઉગલ દિયા કરતા હે. નશા ખ્વાહ શરાબકા હો યા કિસી દવાઈકા મગર અલ્ફારિસ શરાબ નહીં પીતા થા, ન જહાઝમેં કિસીકો શરાબ યા કોઈ ઔર નશાઆવર ચીઝ રખનેકી ઈજાઝત થી. અલ્ફારિસ બદકાર ભી નહીં થા મગર વહ અપને આપ પર ઈન લળકિયોંકા નશા તારી કર લિયા કરતા થા જિસ્સે ઉસ્કી થકન દૂર હો જાતી ઔર વહ તાઝાદમ હો જાયા કરતા થા. યહ લળકિયાં તર્બિયત યાફતા થી. ઉન્હોંને દેખા કે અલ્ફારિસમેં ન શરાબકી આદત હે ન ઉસકે જઝબાત સિફલી ઔર હૈવાની હે તો ઉન્હોંને ઈસ પર પ્યાર ઔર મુહબ્બતકા નશા તારી કરના શુરૂઅ કર દિયા થા, મગર અલ્ફારિસ અપને ફરાઈઝ ઔર ઝિમ્મેદારીકા ઈત્ના પક્કા થા કે જઝબાત પર મદહોશી તારી હોતી તો ભી અપને ફર્ઝસે કોતાહી નહીં કરતા થા.

એક રાત અલ્ફારિસ ગહરી નીંદ સોયા હુવા થા. લળકિયાં અપને કેબીનમેં થી. દોનોં ઉપર ચલી ગઈ ઔર અર્શેકે જંગલેકે સહારે સમંદર પર ચાંદનીકે બીખરે ઔર ચમકતે હૂએ મોતિયોંસે લુત્ફ ઉઠાને લગી.

"રોઝી !" એક લળકીને દૂસ્રીસે કહા "મુઝે અપને સામને ગહરા અંધેરા નઝર આતા હે. અલ્ફારિસ લગતા મોમ હે લેકિન કોઈ ઐસી વૈસી બાત પૂછો તો

પથ્થર બન જાતા હે. મેરા ખયાલ હે હમ અપના યહાં કામ નહીં કર સકેગી. કયા યહ બેહતર નહીં હોગા કે એન્ડ્રું યહાં આએ તો ઉસે કહે કે મુમ્કીન હો તો હમેં યહાંસે લે જાએ !"

એન્ડ્રું વહ આદમી થા જો છોટીસી કશ્તી જહાઝોંકે કરીબ લે જા કર ખાને પીને ઔર ઝરૂરિયાતકી અશ્યા (ચીઝેં) જહાઝકે મલ્લાહોં ઔર સિપાહિયોંકે હાથ બેચતા થા. આપને પિછ્લી કિસ્તમેં પળા હે કે યહ આદમી ઈન લળકિયોંકો ઈત્તિફાકસે મિલા થા. વહ ગરીબ માહીગીરોંકે બહરૂપમેં અપની કશ્તી પર અલ્ફારિસકે જહાઝકે કરીબ ચીઝેં બેચને આયા થા. ઉસ્ને લળકિયોંકો ઔર લળકિયોંને ઉસે પેહચાન લિયા થા ઔર ઉન્હોંને રસ્સિયોંકી સીળી નીચે કરવા કે ઈસે ચીઝેં ખરીદનેકે બહાને ઉપર બુલા લિયા થા. ઉસ્ને લળકિયોંકો બતાયા થા કે વહ અલ્ફારિસકે ઈન છે જહાઝોંકે સાથ સાએકી તરહ લગા હુવા હે ઔર વહ મૌકા મિલતે હી ઈન જહાઝોંકો તબાહ કરા દેગા. લળકિયોંને ઉસે બતાયા થા કે વહ કિસ તરહ અલ્ફારિસસે મિલી થી ઔર ઉન્હોંને ખાનાબદોશ બન કર ઈસ જહાઝમેં પનાહ લે લી હે. લળકિયોંને ઉસે યહ ભી બતાયા કે વહ પનાહકે બહાને જાસૂસ હે ઔર તબાહકારી કરેંગી.

ઈસ આદમીકા નામ એન્ડ્રું થા ઔર વહ તખ્રીબકાર જાસૂસ થા. પહલી મુલાકાતકે બા'દ વહ દુબારા અપને બહરૂપમેં આયા ઔર લળકિયોંસે મિલા થા. લળકિયોંને ઉસે બતાયા થા કે અલ્ફારિસ ઉન્કે જાલમેં નહીં આ રહા ઔર વહ કોઈ રાઝ નહીં દેતા. એન્ડ્રું યહ મા'લૂમ કરના ચાહતા થા કે યહ જહાઝ કબ તક ઈસ ડયૂટી પર રહેંગે ઔર વહ ટાઈરકી તરફ જાએંગે યા નહીં. ઉસ્ને લળકિયોંસે કહા થા "મા'લૂમ હોતા હે તુમ અપના ફન ભુલ ગઈ હો. ઈસ જહાઝમેં અકેલા અલ્ફારિસ નહીં. ઉસ્કા નાઈબ ભી હે ઔર ઉસ્કે નીચે એક અફસર ઔર ભી હે. ઉન્મેંસે કિસીકો ગાંઠ લો. ઉન્મેં રિકાબત પૈદા કર દો. અલ્ફારિસકે નાઈટકો ઉસ્કા દુશ્મન બના દો. અપના જાદૂ ચલાઓ. તુમ કયા નહીં જાન્તી ? સબ જાન્તી હે."

ઉસ રાત એક લળકી દૂસ્રીસે માયૂસ હો કર કહ રહી થી કે રોઝી, એન્ડ્રું આએ તો ઉસે કહતી હે કે હમેં યહાંસે નિકાલ લે જાએ.

"સુનો ફ્લોરી !" રોઝીને ઉસે જવાબ દિયા "એન્ડ્રું હમેં યહાંસે નિકાલ નહીં લે સકેગા. યહ જંગી જહાઝ હે તુમ દેખ રહી હો કે રાતકો અર્શે પર, બલ્કે વહ ઉપર દેખો, મસ્તૂલ પર મચાન બનાએ એક બહરી સિપાહી ખળા હે. ફરારકી કોશિશમેં હમારે સાથ એન્ડ્રુંકે પકળે જાનેકા ભી ઈમ્કાન હે. હમેં ઈત્ની જલ્દી

માયૂસ નહીં હોના ચાહિએ.''

''દૂસ્રા હર્બા ઈસ્તિ'માલ કરેં ?'' ફ્લોરીને પૂછા.

''કરના પળેગા'' રોઝીને કહા ''અલ્ફારિસકા નાઈબ કપ્તાન તો પહલે હી હમેં ભૂકી નઝરોંસે દેખતા ઔર મુસ્કુરાતા રહતા હે. યહ લોગ બળે લંબે અર્સેસે સમંદરમેં હૈં. ઈન્કે સરોં પર મૌત મંડલાતી રહતી હે. ખુદાને મર્દમેં ઔરતકી જો કમઝોરી પૈદા કી હે વહ ઉસી કૈફિયતમેં ઉભરતી હે. ઈશારેકી દેર હે. યહ બતા દો કે યહ કામ મેં કરૂં યા તુમ કરોગી ? તુમ્હેં મુઝસે ઝિયાદા તજર્બા હાસિલ હે.''

''મેં હી કર લેતી હૂં.'' ફ્લોરીને કહા.

''લેકિન ઈસ કામકે ઉસૂલ યાદ રખના'' રોઝીને કહા ''રાઝ લે લેના લેકિન ઉસ્કી કીમત સિર્ફ દિખા દેના. અદા ન કરના. ઈસ શખ્સમેં ઈત્ની તિશ્નગી (પ્યાસ) બલ્કે દીવાનગી પૈદા કરના કે યહ શખ્સ તુમ્હેં યા અલ્ફારિસકો કત્લ કરનેકી બાતેં કરને લગે.''

અલ્ફારિસકા નાઈબ રઉફકુર્દ થા. વહ ઈન લળકિયોંકો દેખતા ઔર મુસ્કુરાતા રહતા થા. ઉસે મા'લૂમ થા કે યહ અલ્ફારિસકી બીવિયાં યા દાશ્તા નહીં ઔર યહ ખાનાબદોશ હે. જિન્હેં અલ્ફારિસને અપને જહાઝમેં પનાહ દી હે રઉફકુર્દકે દિલમેં લળકિયોંને હલચલ બપા કર દી થી. ઉસ રાત જબ યહ લળકિયાં અર્શે પર જંગલેકા સહારા લિએ બાતેં કર રહી થી, રઉફ અપની ડયૂટી પર ખળા ઉન્હેં દેખ રહા થા. અલ્ફારિસ સુલ્તાન અય્યૂબીકે બુલાવે પર જા ચુકા થા. અબ જહાઝ રઉફકુર્દકી તહવીલમેં થા.

ફ્લોરી અર્શેકે જંગલેકે સાથ ખળી રહી. રોઝી ટહલનેકે અંદાઝસે વહાંસે ચલ પળી ઔર રઉફકુર્દકે કરીબસે ગુઝરતે મુસ્કુરાઈ. રઉફકુર્દને ઉસે અપને પાસ બુલા લિયા ઔર રસ્મીસી બાતેં કી. રોઝી ચલને લગી તો રઉફકુર્દને ઉસે રૂકનેકો કહા.

''મેં આપકે પાસ રૂકી રહી તો વહ ફ્લોરી નારાઝ હોગી.'' રોઝીને કહા.

''નારાઝ કયૂં હોગી ?''

''અપને અપને દિલકી બાત હૈં.'' રોઝીને કહા ''એક રોઝ અલ્ફારિસ નીચે સો રહે થે ઔર મેં ઉપર આપકે પાસ ખળી થી તો ફ્લોરીને દેખ લિયા. બા'દમેં કહને લગી 'મેરી મિલ્કિયત પર કબ્ઝા ન કરો. રઉફ મેરા હે. જબ હમ મિસર જાએંગે તો મેં ઉસ્કે સાથ ચલી જાઉંગી.' યહ અલ્ફારિસકો પસંદ નહીં કરતી ઔર ઈસ ડરસે આપકે કરીબ નહીં આતી કે અલ્ફારિસ નારાઝ હોગા.''

''રઉફકુર્દકે જઝબાતમેં ઝલ્ઝલે બપા હો ગએ. મર્દાના ફિત્રતકી કમઝોરીને

ઉસ્સે હથિયાર ડલવા લિએ. ઉસ્ને ફ્લોરી ઔર રોઝીસે ઝિયાદા ખૂબસૂરત લળકિયાં ભી દેખી થી લેકિન ઉન્કે હુસ્ન ઔર ડીલડોલમેં જો ઝહર શિકન કશિશ થી વહ ઉસ્ને કિસી લળકીમેં કભી નહીં દેખી થી. અબ ઉસે યહ પતા ચલા કે ઈન્મેંસે એક ઉસે ચાહતી હે તો ઉસ્કા દિમાગ જઝબાતકી વજહસે ઉસ રાસ્તે પર ચલને લગા જિસ પર મર્દ જાતે નઝર આતે હૈં વાપસ આતે દિખાઈ નહીં દેતે. રોઝી ઉસે તિલિસ્મ હોશરૂબામેં છોળ કર ચલી ગઈ. ઉસ્ને અપને કેબીનમેં ઉતરનેવાલી સીળિયોં પર પાંવ રખ કર પીછે દેખા. રઉફકુર્દ આહિસ્તા આહિસ્તા ફ્લોરીકી તરફ જા રહા થા.''

''આજ રાત સોઓગી નહીં જવાશી ?'' રઉફકુર્દને ફ્લોરીકા વહ નામ લિયા જો ઉસ્ને અલ્ફારિસકો બતાયા થા. રોઝીને અપના નામ ઈઝમીર બતાયા થા ખાનાબદોશોંકે નામ ઈસી કિસ્મકે હુવા કરતે થે.

રઉફકુર્દકો અપને કરીબ ખળા દેખ કર વહ ટ્રેનિંગકે મુતાબિક ઐસે અંદાઝસે શર્માઈ ઔર મુસ્કુરાઈ કે ઈસ અંદાઝસે કુંવારી દુલ્હન ભી ન શર્માતી હોગી. રઉફકુર્દને ઉસ્કે કંધે પર હાથ રખ્ખા તો ફ્લોરી સુકળ ગઈ.

''ઈઝમીરને મુઝે તુમ્હારે મુતા'લ્લિક કુછ બતાયા હે.'' રઉફકુર્દને કહા ''કયા યહ સચ હે ?'' ફ્લોરીને ઉસ્કી તરફ દેખા ઔર ફૌરન ગરદન ખુજા કર સમંદરકી તરફ દેખને લગી. રઉફકુર્દને અપના સવાલ દોહરાયા ઔર ફ્લોરીકે ઉસ હાથ પર હાથ રખ દિયા જો જંગલે પર રખ્ખા થા. ફ્લોરીને આહિસ્તા આહિસ્તા અપના હાથ ઉલ્ટા કરકે ઉંગલિયાં રઉફકુર્દકી ઉંગલિયોંમેં ઉલ્ઝા દી... થોળીહી દેર બા'દ ફ્લોરી ઉસ જગા રઉફકુર્દકે સાથ બેઠી થી, જહાં ઉસ્કી ડયૂટી થી. જહાઝને લંગર ડાલ રખ્ખે થે. દો તીન ચાર બત્તિયાં સમંદર પર તૈર રહી થી. યહ અલ્ફારિસકે જહાઝ થે જો ગશ્ત કર રહે થે.

આધી રાતકો રઉફકુર્દકી જગા ઉસ્કે એક માતેહત અફસરકો ડયૂટી પર આના થા. રઉફકુર્દને ફ્લોરીસે કહા કે વહ ઉસ્કે કેબીનમેં ચલે ઔર વહ આતા હે. ફ્લોરી ચલી ગઈ.

જહાઝકે અર્શેસે સુબ્હકી અઝાનકી આવાઝ આઈ તો ફ્લોરી રઉફકુર્દકી કેબીનસે નિકલી. ઉસ્ને અલ્ફારિસકે ઈસ નાઈબકો યકીન દિલા દિયા થા કે વહ ઉસે દિલો જાનસે ચાહતી હે ઔર અલ્ફારિસકો વહ ખાવિંદકી હૈષિયતસે કભી કુબૂલ નહીં કરેગી. ઉસ્ને રઉફકુર્દસે યહ ભી કહા ''અલ્ફારિસ મુઝે કહતા થા કે રઉફકે સાથ બાત ન કરના. બહુત બુરા આદમી હે. હકીકત યહ હે કે વહ ખૂદ બહુત બુરા

આદમી હે. ઉસ્ને હમેં પનાહ તો દી હે લેકિન હમારી મજબૂરીસે પૂરા પૂરા ફાઈદા ઉઠા રહા હે. અગર હમ ઈત્ની મજબૂર ન હોતી તો ઈત્ની ઝિયાદા કીમત કભી ન દેતી.''

રઉફ કુર્દકે દિલમેં અપની મુહબ્બતકા ધોકા ઔર અલ્ફારિસકી દુશ્મની પૈદા કરકે વહ ઉસ્કે કેબીનસે નિકલ આઈ ઔર જો બાતેં ઉસે અલ્ફારિસને કભી નહીં બતાઈ થી વહ રઉફકુર્દને ઉસે બતા દી.

ઉસ રાત સુલ્તાન અય્યૂબી સોયા નહીં. રાત ઈજ્લાસમેં ગુઝર ગઈ. વહ ઐસા કોઈ ખત્રા મોલ નહીં લેના ચાહતા થા જિસ્સે બૈતુલ્મુકદસકા મુહાસરા નાકામ હો જાએ. ઉસ્ને સાલારોં વગૈરાકો બૈતુલ્મુકદસ તક પહુંચનેકા રાસ્તા નકશે પર દિખાયા. ઉસ્ને નકશે પર ઉન જગહોં પર નિશાન લગા રખ્ખે થે જહાં કુછ દિન પહલે સલીબિયોંકી ચોકિયાં થી ઔર અબ વહાં અપને છાપામાર થે યા હર અવ્વલકી થોળી થોળી નફરી થી યા વહાં કુછ ભી નહીં થા. રાસ્તા સાફ થા. ઐસી જગહોં પર ભી ઉસ્ને નિશાન લગા રખ્ખે થે જહાં સલીબિયોંકી કિલ્આબંદિયોંકી બનાવટકી ચોકિયાં અભી મૌજૂદ થી ઔર ઉન્મેં નફરી કુછ ઝિયાદા થી. સુલ્તાન અય્યૂબીને સબકો બતાયા કે ઈસ્ને ઉન પર કબ્ઝા કરનેકી કોશિશ હી નહીં કી કયૂંકે વહ અપની જંગી તાકત ઝાએઅ નહીં કરના ચાહતા. ઈસ્કા ઈલાજ ઉસ્ને યહ બતાયા કે યહ સબ ચોકિયાં બુલંદિયોં પર હે ઈસ લિએ ઉન્હેં નઝરઅંદાઝ કરકે ઝરાસા દૂરસે ગુઝરના હે. ઉન્મેં જો ફૌજ હે વહ ઉન્મેં બેઠી રહે. યહ થોળી નફરી બાહર આ કર હમારા રાસ્તા રોકનેકી જુર્અત નહીં કરેગી.

''લેકિન દૂરસે હમેં દેખ કર ઉન્મેંસે કાસિદ બૈતુલ્મકદસ જા ખબરેં દેંગે.'' એક સાલારને કહા ''ફિર હમ બૈતુલ્મુકદસવાલોંકો બેખબરીમેં નહીં લે સકેંગે.''

''બેખબરીમેં જા લેનેકી ઉમ્મીદ દિલસે નિકાલ દો.'' સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા ''સલીબિયોંકો અછ્છી તરહ મા'લૂમ હે કે હમ બૈતુલ્મુકદસ જા રહે હેં. ઉન્કા અંદાઝ બતાતા હે કે વહ બૈતુલ્મુકદસકે રાસ્તેમેં હમારે મુકાબલેમેં નહીં આએંગે. એક તો શહરમેં પહલી ફૌજ હે જો કિસી જંગમેં શરીક નહીં હૂઈ. યહ શહરકે દિફાઅકે લિએ મહફૂઝ ઔર તય્યાર રખ્ખી ગઈ હે. વહાંસે જાસૂસ ઈત્તિલાઅ લાએ હેં કે યહ ફૌજ દિનરાત મુહાસરા તોળનેકી મશ્ક કરતી રહતી હે ઈસ્મેં ઈઝાફા યૂં હુવા હે કે હમને જો મુકામાત ફતહ કિએ હેં વહાંકી ભાગી હૂઈ ફૌજ ભી બૈતુલ્મુકદસ ચલી ગઈ હેં. ઉસ્મેં ઝિરહપોશ નાઈટ ભી હેં. હમારે જાસૂસોંને બતાયા હે કે મુહાસરેકે દોરાન યહ નાઈટ દરવાઝોંસે બાહર આ કર હમ્લે કરેંગે ઔર હર હમ્લેકે બા'દ શહરમેં ચલે જાએંગે. ઉન્હોંને યહ તરીકા હમસે સિખા હે. છાપા મારો ઔર ગાઈબ

હો જાઓ. લિહાઝા યહ ન સમઝો કે તુમ દુશ્મનકો બેખબરીમેં જા લોગે, દુશ્મન તુમ્હારે ઈન્તિઝારમેં તય્યાર ખળા હે. ફિર ભી મેંને ઈન્તિઝામ કર રખ્ખા હે કે સલીબિયોંકી કિસી ચોકીસે કોઈ કાસિદ બૈતુલ્મુકદસ ન પહુંચ સકે. બૈતુલ્મુકદસ ઔર ઉન્કી ચોકિયોંકે દરમિયાન હમારે છાપામાર મૌજૂદ હૈં. કિસીકો ઝિંદા નહીં જાને દોંગે..."

"ફૌજકી તા'દાદકે મુતા'લ્લિક જાસૂસ મુખ્તલિફ ઈત્તિલાએં લાએ હૈં. ઈન્સે મેંને યહ અંદાઝા લગાયા હે કે બૈતુલ્મુકદસકે અંદર સલીબિયોંકી બાકાઈદા ફૌજકી તા'દાદ સાઠ હઝારસે કુછ ઝિયાદા હો સકતી હે કમ નહીં હોગી. યહ ભી ઝહનમેં રખના કે વહાં મુસલમાન કૈદ ઔર નઝરબંદીમેં હે ઈસ લિએ વહ અંદરસે હમારી કોઈ મદદ નહીં કર સકેંગે. ઉસ્કે મુકાબલેમેં ઈસાઈ શહરી અપની ફૌજકે દોશ બદોશ મુહાસરેમેં બેજીગરીસે લળેંગે ઈસાઈયોંને અપને બચ્ચોંકો ભી તિરંદાઝીકી તર્બિયત દે રખ્ખી હે. શહરકી દીવારોંકે ઉપરસે હમ પર તીર સહીહ મા'નોંમેં મૂસ્લાધાર બારિશકી તરહ આએંગે. યહ ભી ઝહનમેં રખ્ખો કે સલીબી તીર ફેંકનેકે લિએ એક નઈ કમાન લાએ હેં જિસ્કી શકલ સલીબ કી સી હે ઉસ્સે તીર દૂર ભી જાતા હે ઔર નિશાના ભી સહીહ હોતા હે."

સુલ્તાન અય્યૂબીને નકશે પર હાઝિરીનકો તમામ જગહેં ઔર રાસ્તે વગૈરા દિખાએ ફિર મુહાસરેકે મુતા'લ્લિક હિદાયાત દી ઔર સબસે પૂછા કે યહ આખરી ઈજ્લાસ હે ઈસ લિએ કિસીકે ઝહનમેં કોઈ ઝરાસા ભી શક હો તો વહ રફઅ કર લેં ઔર કોઈ સવાલ ખ્વાહ વહ કિત્ના હી બેમા'ના કયૂં ન હો પૂછ લેં. કાઝી બહાઉદ્દીન શદ્દાદ જો ઈસ તારીખી જંગી મુહિમમેં સુલ્તાન અય્યૂબીકે સાથ થા, અપની ડાયરી "સુલ્તાન અય્યૂબી પર કયા ઉફતાદ પળી"મેં લિખતા હે "સુલ્તાન અય્યૂબીને (ઈસ આખરી ઈજ્લાસમેં) રસૂલે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી યહ હદીષ સુનાઈ 'જિસ્કે લિએ કામ્યાબીકા દરવાઝા ખુલ જાતા હે ઉસે ફૌરન દાખિલ હો જાના ચાહિએ, મા'લૂમ નહીં યહ દરવાઝા કબ બંદ હો જાએ.' સુલ્તાન અય્યૂબી બહુત તેઝીસે મકબૂઝા ઈલાકે ઔર કિલ્એ ફતહ કરતા આ રહા હે ઈસ લિએ વહ ઈસ લિએ વહ બૈતુલ્મુકદસ પર યલ્ગારકો દેરીમેં ડાલનેકે સખ્ત ખિલાફ થા. ઉસ્ને કહા "ખુદાને હમારી કામ્યાબીકા દરવાઝા ખોલ દિયા હે, બંદ હોનેસે પહલે ઉસ્મેં દાખિલ હો જાઓ."

"મેરે રફીકોં!" ઉસ્ને નકશા અલગ રખતે હૂએ કહા "હતીનકી જંગસે પહલે મેંને તુમ્હેં એક દો બાતેં કહી થી, ઉન્હેં દોહરાના ઝરૂરી સમઝતા હૂં. ઉસ્કે બા'દ હમ

બાતેં નહીં કર સકેંગે. કોઈ નહીં બતા સકતા કે હમ એક એક દૂસ્રેકો ઝિંદા મિલેંગે ભી યા નહીં. ઈસ્કે પહલે હમને સિર્ફ લળાઈયાં લળી હે. ખાનાજંગીમેં એક દૂસ્રેકા ખૂન બહાયા ઔર દુશ્મનકો વક્ત ઔર મૌકા ફરાહમ કિયા હૈ કે હમારે ઈલાકોંમેં અપને કિલ્એ મઝબૂત ઔર બૈતુલ્મુકદસકા દિફાઅ મુસ્તહકમ કર લેં. ફિર હમ ઝમીનદોઝ લળાઈ લળતે રહે. સલીબી તિલિસ્માતી હુસ્નોવાલી ઔર નાઝોઅદા ઔર ચર્બ ઝુબાનીકી માહિર લળકિયાં હમારે અમીરો વઝીરોં, ફૌજી ઔર શહરી હાકિમોંકે પાસ ભેજતે રહે. સલીબિયોંને તખ્રીબકારી ઔર સાઝીશકે માહિરીન હમારી સફોંમેં દાખિલ કિએ. ઈન લળકિયોં ઔર ઈન આદમિયોંને જો તબાહી મચાઈ ઉસ્સે તુમમેંસે કોઈ ભી બેખબર નહીં. અલી બિન સુફયાન, ગયાષ બિલ્બીસ ઔર ઉન્કે મહકમોને બળી મેહનતસે ઈસ નઝર ન આનેવાલે મહાઝ પર દુશ્મનકા મુકાબલા કિયા. મેરે હાથોં તજુર્બાકાર હુક્કામ ઔર સાલાર ગદ્દારીકે જુર્મમેં કત્લ હૂએ. બગાવતેં હૂઈ ઔર હમને દબાઈ..."

"દુશ્મનકા મકસદ કયા થા? નઝરિયાતી તખ્રીબકારી ઔર હમારે મઝહબ ઔર ઈમાનકો કમઝોર કરને ઔર હમારી ઉઠતી હૂઈ નસ્લકો ઝહની અય્યાશીકા આદી બના દેના, દુશ્મનને હમારે દરમિયાન ઈમાનફરોશ પૈદા કિએ. દુશ્મનકા મકસદ યહ થા કે હમારે કિબ્લએ અવ્વલ પર કાબિઝ રહે ઔર હમારે ઈમાનફરોશ ભાઈયોંકી મદદસે મક્કા મુઅઝ્ઝમા પર ભી કાબિઝ હો જાએ. તુમ ભૂલે નહીં હોગે કે પાંચ સાલ ગુઝરે જબ મેં શિમાલી ઈલાકોંમેં દુશ્મનસે ઉલ્ઝા હુવા થા, રીજનાલ્ડ (શહઝાદા અર્નાત) મદીના મુનવ્વરાસે થોળી હી દૂર થા. યહ મેરે ભાઈ અલ્મલિકુલ્આદિલ ઔર અમીરૂલ્બહર હિસામુદીન લૂલૂઅકા કમાલ થા કે ઉન્હોંને બરવકત હર્કત કી ઔર ઈસ સલીબીકો પસ્પા કિયા. મેંને ઉસે અપને હાથોં કત્લ કરકે ઈન્તિકામ લે લિયા હે...."

"દુશ્મનકા મકસદ હમારે મઝહબકે સરચશ્મોંકો બંદ કરના ઔર ઉન્હેં ઈસાઈય્યતકા સરચશ્મા બનાના હે. હમારા મકસદ દુશ્મનકે મકસદ ઔર અઝાઈમકો તબાહ કરના હે. લિહાઝા ઝરૂરી હે કે ઈસ જંગકે ઈસ પહલૂકો સામને રખ્ખો. યહ હમારી નઝરિયાતી જંગ હે. મઝહબ તલ્વારકે ઝોરસે ફૈલા થા યા નહીં લેકિન મઝહબકે તહફ્ફુઝકે લિએ મેં તલ્વારકો ઝરૂરી સમઝતા હૂં. કૌમને તલ્વાર સિપાહીકે હાથમેં દી હે ઔર કૌમકી તારીખને નઝરેં હમ પર લગા દી હે. ખુદાએ ઝુલ્જલાલકી નઝરેં ભી કૌમકે સિપાહી પર લગી હૂઈ હે. ખુદાકે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી રૂહ મુબારક હમેં દેખ રહી હે. ઝરા ગોર કરો હમારી

ઝિમ્મેદારી કિત્ની મુકદ્દસ ઔર હમારા ફર્ઝ કિત્ના અઝીમ હે. અલ્લાહકા સિપાહી હુકૂમત નહીં કરતા, અલ્લાહકી હુકૂમતકા તહફ્ફુઝ કિયા કરતા હે.''

સુલ્તાન અય્યૂબીને જઝબાતીસી આહ લે કર કહા ''આહ મેરે રફીકોં ! સોલહ હિજરીકા રબીઉલ્અવ્વલ યાદ કરો જબ અમ્ર બિન આસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ઔર ઉન્કે સાથી સાલારોંને બૈતુલ્મુકદ્દસકો કુફ્ફારસે આઝાદ કરાયા થા. હઝરત ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ઉસ વકત ખલિફા થે. વહ બૈતુલ્મુકદ્દસ ગએ. હઝરત બિલાલ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ઉન્કે સાથ થે. ઉન સબને મસ્જિદે અકસામેં નમાઝ પળ્હી થી ઔર ઉસ નમાઝકી અઝાન બળી મુદ્દતકે બા'દ હઝરત બિલાલ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને દી થી. હઝરત બિલાલ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રસૂલે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી વફાતકે બા'દ ઐસે ખામોશ હૂએ થે કે લોગ ઉન્કી પૂરસોઝ આવાઝકો તરસ ગએ થે. ઉન્હોંને અઝાન દેની છોળ દી થી. લેકિન મસ્જિદે અકસામેં આ કર હઝરત ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને ઉન્હેં કહા બિલાલ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ! મસ્જિદે અકસા ઔર બૈતુલ્મુકદ્દસકે દરો દીવારને બળી લંબી મુદ્દતસે અઝાન નહીં સુની. આઝાદીકી પહલી અઝાન તુમ નહીં દોગે ? હુઝૂર મકબૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી વફાતકે બા'દ પહલી બાર હઝરત બિલાલ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને અઝાન દી ઔર જબ ઉન્હોંને કહા 'અશહદુઅન્નમુહમ્મદર્રસૂલુલ્લાહ' (સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ) તો મસ્જિદે અકસામેં સબકી ધાળેં નિકલ ગઈ થી....''

''મેરે અઝીઝ દોસ્તોં ! હમારે દોરમેં એક બાર ફિર મસ્જિદે અકસા અઝાનકો તરસ રહી હે. નવ્વે બરસોસે ઈસ અઝીમ મસ્જિદકે દરો દીવાર કિસી મુઅઝ્ઝિનકી રાહ દેખ રહે હેં. યાદ રખ્ખો, મસ્જિદે અકસાકી અઝાનેં સારી દુન્યામેં સુનાઈ દેતી હે. સલીબી ઈન અઝાનોંકા ગલા ઘોંટ રહે હેં.... ઈસ મુકદ્દસ મકસદકો સામને રખ્ખો. હમ કોઈ આમસી જંગ લળને નહીં જા રહે, હમ અપને ખૂનસે તારીખકા વહ બાબ ફિર લિખને જા રહે હેં જો અમ્ર બિન આસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ઔર ઉન્કે સાથિયોંને લિખ્ખા ઔર ઉન્કે બા'દ આનેવાલોંને ઈસ દરખ્શાં બાબ પર સિયાહી ફેર દી થી. અગર ચાહતે હો કે ખુદાકે હુઝૂર માથોં પર રોશ્ની લે કર જાઓ ઔર ચાહતે હોં કે આનેવાલી નસ્લે તુમ્હારી કબરોં પર આ કર દુઆ કરતી રહે તો હમેં બૈતુલ્મુકદ્દસમેં યહ મિમ્બર રખના હોગા જો બીસ સાલ ગુઝરે નુરૂદ્દીન ઝંગી મર્હૂમો મગ્ફૂરને વહાં રખનેકે લિએ બનવાયા થા.''

ઉસ્ને યહ મિમ્બર સબકો દિખાયા ઔર કહા ''યહ મિમ્બર ઝંગી મર્હૂમકી બેવા ઔર ઉસ્કી બેટી લાઈ હે. હમેં ઈસ બેટીકી લાજ રખની હે જો કૌમકી દોસો

બેટિયોંકો સાથ લાઈ હે કે હમમેંસે કોઈ મૈદાને જંગમેં પ્યાસા ન મર જાએ. કોઈ ઝખ્મોંસે ઈસ લિએ મર ન જાએ કે મર્હમપટ્ટી કરનેવાલા કોઈ ન થા. તુમ જાન્તે હો કે મેં મૈદાને જંગમેં ઔરતોંકો લાનેકે હકમેં કભી નહીં હુવા થા. ઉન લળકિયોંકો મેંને ઈસ લિએ રખ લિયા હે કે ગૈરત ઔર કૌમી વકારકી યહ અલામત હમારે સામને રહે ઔર હમ સબ યાદ રખ્ખે કે હમારી ઈસી કિસ્મકી બેટિયાં બૈતુલ્મુકદસમેં કુફ્ફારકી દરિંદગી ઔર અય્યાશીકા શિકાર હો રહી હે. યાદ રખ્ખો મેરે રફીકોં ! કૌમકી બેટી ઔર કૌમકે શહીદકો ફરામોશ કર દેનેવાલી કૌમકો ખુદા ભી ફરામોશ કર દિયા કરતા હે ઔર ઉસ્કી લૌહે તકદીર પર ઉમ્ર ભરકી લા'નત લિખ દી જાતી હે... યહ ફેસ્લા તુમ્હેં કરના હે કે તુમ રોઝે કિયામત લા'નતિયોંમેં ઉઠાએ જાઓગે યા ઉન્મેં જિન્કે મુતા'લ્લિક રસૂલે મકબૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ ખુદાસે કહેંગે કે યહ હે વહ સરફરોશ જિન્હોંને કુફ્રકે તૂફાનકો રોકા ઔર તેરે મઝહબકા નામ બુલંદ કિયા થા.''

સુલ્તાન અય્યૂબી ઐસી જઝબાતી બાતેં કરનેકા આદી નહીં થા લેકિન કાઝી બહાઉદ્દીન શદ્દાદ ઔર ઉસ દોરકે વકાએ નિગારોંકી ગૈરમત્બૂઆ તહરીરોંકે મુતાબિક બૈતુલ્મુકદસકે મુઆમ્લોંમેં વહ ઈસ કદર જઝબાતી થા કે જબ ભી ઉસ્કા ઝિક્ર કરતા ઉસ્કી આંખોમેં આંસૂ આ જાતે યા વહ ગુસ્સેમેં એક હાથકી હથેલી પર દૂસ્રે હાથકે ઘૂંસે મારને લગતા ઔર બેચેનીસે ઉઠ કર ટહલને લગતા થા. ઈસ આખરી જંગી ઈજ્લાસમેં ઉસ્ને સાલારોં વગૈરાકે જઝબાતકી યહ હાલત કર દી કે વહ જબ બાહર નિકલે તો ઉન્હોંને આપસમેં કોઈ બાત ન કી. ઉન્કી ચાલ ઢાલ હી બદલ ગઈ થી. વહ સીધે અપને અપને દસ્તોંમેં ગએ ઔર અપને કમાનદારોંકી ભી જઝબાતી હાલત વહી કર દી જો ઉન્કી અપની ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીકી થી.

સબ ચલે ગએ તો સુલ્તાન અય્યૂબીને બહરિયાકે કમાનદાર અલ્ફારિસ બૈદરૂનકો અપને પાસ બુલા લિયા ઔર ઉસ્સે પૂછા કે સમંદરકી કયા ખબર હે. અલ્ફારિસને ઉસે તફસીલસે બતાયા કે ઉસ્કે જહાઝ ગશ્ત કરતે રહતે હેં ઔર ઈસકંદરિયાસે ઉસે પૈગામ મિલતે રહતે હેં જિન્સે ઝાહિર હોતા હે કે સલીબિયોંકે બહરી બેળેકે કોઈ આષાર નહીં. ટાઈરકી બંદરગાહમેં ઉન્કે જંગી જહાઝ મૌજૂદ હે. મેરે જાસૂસ છોટી બાદબાની કશ્તિયોંમેં માહીગીરોંકે બહરૂપમેં વહાં જાતે રહતે હેં. ટાઈર ઔર ઉસ્સે આગે સલીબિયોંકે બેળેમેં કોઈ ઈઝાફા નહીં હુવા. જો બેળા મૌજૂદ હે વહ તય્યારીકી હાલતમેં હે ઔર સલીબિયોંને જહાઝોમેં જલ કર ઉળનેવાલે

બારૂદકી નલિકિયાં લગા દી હે જો દૂરસે આતી હે ઔર બાદબાનોંકો આગ લગા દેતી હે.

"યહ નલિકિયાં ઈત્ની હી દૂરસે આ સકતી હે જિત્ની દૂર તુમ્હારે જલતે હૂએ ફલીતોંવાલે તીર જા સકતે હે." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "ડરનેકી કોઈ ઝરૂરત નહીં."

"હમમેંસે કિસીકે ભી દિલમેં ડર નહીં" અલ્ફારિસને કહા "બહરી છાપામાર ઈસ હદ તક તય્યાર હે કે બહરી જંગકે દોરાન વહ છોટી કશ્તિયોંમેં દુશ્મનકે જહાઝોંકે કરીબ જા કર ઉન્મેં સૂરાખ કરને ઔર ઉન પર આગ ફેંકનેકો તય્યાર હેં."

"બશર્તે કે જંગ રાતકો હો." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "દિનકે વકત કિસી છાપામારકો સમંદરમેં ન ઉતારના. જોશમેં આ કર જાનેં ઝાએઅ હોગી.... મોહતાત રહના અલ્ફારિસ ! જિસ તરહ તુમ માહીગીરોંકે બહરૂપમેં અપને જાસૂસ ટાઈર તક ભેજતે હો ઈસી તરહ દુશ્મનકે જાસૂસ તુમ્હારે જહાઝોંકે કરીબ આતે હોંગે. અપને જહાઝોંકો એક દૂસ્રેસે દૂર રખના તાકે અચાનક હમ્લેકી સૂરતમેં સબ ઘેરેમેં ન આ જાએ. ઉન્હેં ઈસ તરહ ફૈલા કર રખ્ખો કે દુશ્મનકો ઘેરેમેં લે સકો. આપસકા રાબિતા દિનમેં ઝંડિયોંસે ઔર રાતકો બત્તિયોંસે રખ્ખો."

જબ અલ્ફારિસ સુલ્તાન અય્યૂબીસે રૂખ્સત હુવા, સહરકા વકત હો ગયા થા. વહ નમાઝકે લિએ વહીં રૂક ગયા.

"અલ્ફારિસ !" ઉસે અપને કરીબ આવાઝ સુનાઈ દી. ઉસ્ને દેખા. વહ ઈન્ટેલિજન્સકા કમાન્ડર હસન બિન અબ્દુલ્લાહ થા. ઉસ્ને અલ્ફારિસસે હાથ મિલા કર પૂછા "મુબારક હો ભાઈ ! એક હી બાર દો લળકિયોંસે શાદી કર લી હે ? દોનોંકો સાથ રખ્ખા હુવા હે ? અપને સાથ મરવાનેકા ઈરાદા હે ?"

"ઓહ હસન !" અલ્ફારિસને અંધેરેમેં ઉસે પહચાનતે હૂએ કહા "વહ તો યાર, પનાહગુઝીન લળકિયાં હે. યહીં સાહિલ પર છૂપી હૂઈ થી. ખાનાબદોશ હે. કહતી થી ઉસ્કા સારા કબીલા જંગકી ઝદમેં આ કર ઘોળોંતલે કુચલા ગયા હે."

"ઔર યહ મહઝ ઈત્તિફાક હે કે યહ દો લળકિયાં ઝિંદા રહી ઔર સાહિલ તક પહુંચ ગઈ." હસન બિન અબ્દુલ્લાહને કહા "સલીબિયોંને બાકી સબ ખાનાબદોશોંકે ઘોળોંતલે રોંદ ડાલા ઔર ઈત્ની ઝિયાદા ખૂબસૂરત દો લળકિયોંકો ઝિંદા છોળ દિયા.... સમંદરમેં રહ રહ કર તુમ ખુશ્કી પર રહનેવાલે ઈન્સાનોંકી ફિત્રતકો શાયદ ભૂલ ગએ હો."

અલ્ફારિસ હંસ પળા ઔર બોલા "હસન ભાઈ ! જાસૂસી કરતે કરતે તુમ

અબ ચીલોં ઔર કવ્વોંકો ભી સલીબિયોંકે જાસૂસ સમઝને લગે હોં. તુમ યહી કહના ચાહતે હોના કે યહ લળકિયાં દુશ્મનકી જાસૂસ હોંગી !"

"હો સકતી હૈ" હસનને કહા "તુમ કુછ ઝિયાદા હી ઝિંદાદિલ હો અલ્ફારિસ ! ઈન લળકિયોંકો ટાઈરકે કરીબ સાહિલ પર ઉતાર આઓ. અજનબી લળકિયોંકો જંગી જહાઝમેં રખના મુનાસિબ નહીં."

"યહ નેકી નહીં હોગી કે મૈં ઉન્હેં મિસર લે જા કર ઉન્કે સાથ શાદી કર લૂં ?" અલ્ફારિસને કહા "યા એકકે સાથ શાદી કર લૂં ઔર દૂસરીકી શાદી કિસી ઔર અછ્છે આદમીસે કરા દૂં ? ગરીબ લળકિયાં હૈ. ઉન્હેં સાહિલ પર ઉતાર દિયા તો તુમ જાન્તે હો કે સલીબી ઈન્કે સાથ કયા સુલૂક કરેંગે."

"હો સકતા હૈ વહ સલીબી હી હો." હસન બિન અબ્દુલ્લાહને કહા "સુનો અલ્ફારિસ ! તુમ બચ્ચે નહીં હો. મા'મૂલી સિપાહી ભી નહીં હો, બહરિયાકે તજુર્બાકાર કમાન્ડર હો. સોચને ઔર સમઝનેકી કોશિશ કરો. મુઝે બતાયા ગયા હૈ કે તુમ ફુર્સતકા સારા વકત ઉન લળકિયોંકે સાથ હંસતે ખેલતે ગુઝારતે હો. હઝાર કસ્મેં ખાઓ, મૈં નહીં માનૂંગા કે તુમને ઉન્હેં પાક સાફ ઔર નેક લળકિયાં બના કર રખ્ખા હુવા હૈ. વહ અગર તુમ્હેં ધોકા ન દે તો તુમ અપને આપકો ધોકા દે સકતે હો. હસીન ઔર જવાન ઔરતકા જાદૂ ફરાઈઝસે ગુમ્રાહ કર દેતા હૈ... બહુત કુછ હો સકતા હૈ અલ્ફારિસ ! ઈન લળકિયોંકો કહીં છોળ આઓ."

"અગર મૈંને તુમ્હારા કહા ન માના તો ?"

"તો મુઝે દેખના પળેગા કે યહ લળકિયાં કૈસી હૈ." હસન બિન અબ્દુલ્લાહને કહા "અગર મશ્કૂક હૈં તો મૈં ઉન્હેં તુમ્હારે જહાઝસે ઉતરવા કર અપને પાસ બુલા લૂંગા, મગર મૈં તુમ પર છોળતા હૂં. હમ પુરાને દોસ્ત હૈ. તુમ ખૂદ હી કોશિશ કરો કે મૈં ફર્ઝકી અદાઈગીમેં દોસ્તીકો કુર્બાન ન કર દૂં."

"મુઝસે કિસી બેહુદગીકી તવક્કુઅ ન રખ્ખો હસન !" અલ્ફારિસને કહા "તુમ દોસ્તીકી બાત કરતે હો. મૈં તો ફર્ઝકી અદાઈગીમેં અપની જાન ભી કુર્બાન કર દૂંગા. યહ લળકિયાં કોઈ નુકસાન નહીં પહુંચાએગી. મુઝે ઉન પર ઝરાસા ભી શક હુવા તો ઉન્હેં સાહિલ પર ઉતારૂંગા, ઝિંદા સમંદરમેં ફેંક દૂંગા."

"વાપસ કિસ વકત જા રહે હો ?" હસન બિન અબ્દુલ્લાહને પૂછા.

"નમાઝ પળ્હ કર કુછ દેર સોઉંગા. બહુત થક ગયા હૂં." અલ્ફારિસને કહા "ફિર ચલા જાઉંગા. શામ તક કશ્તી જહાઝ તક પહુંચા દેગી."

અલ્ફારિસસે ફારિગ હો કર હસન બિન અબ્દુલ્લાહ ઉસ કમરેકી તરફ ચલા ગયા જહાં ઉસ્કે મહકમેકે આદમી રહતે થે. ઈન્મેંસે એકકો બાહર બુલા કર ઉસે કહા કે અલ્ફારિસ બૈદરૂનકા જહાઝ કુલાં મુકામ પર લંગર અંદાઝ હે. વહ કશ્તીમેં જહાઝ તક જાએ ઔર અલ્ફારિસકે નાઈબ રઉફકુર્દસે કહે કે ઉસે હસન બિન અબ્દુલ્લાહને ભેજા હે. રઉફકુર્દકે નામ હસનને પૈગામ દિયા કે ઈસ આદમીકો ઈસી ડયૂટી પર લગા લે. ઉસે દોનોં લળકિયોંકે મુતા'લ્લિક મા'લૂમ કરના હે કે જહાઝમેં ઈન્કી કોઈ દરેપર્દા સરગર્મી તો નહીં ? અગર હે તો લળકિયોંકો જહાઝસે હટા કર અપને પાસ બુલા લિયા જાએ.

હસન બિન અબ્દુલ્લાહને અપને ઉસ આદમીકો હિદાયાત દી ઔર એક બાદબાની કશ્તીકા ઈન્તિઝામ કરકે ઉસે રૂખ્સત કર દિયા. હવાકા રૂખ બળા અચ્છા થા ઔર હવા તેઝ થી. કશ્તી જલ્દી જહાઝ તક પહુંચ ગઈ. જહાઝસે રસ્સા લટકા કર ઉસ આદમીકો ઉપર કર લિયા ગયા. વહ રઉફકુર્દસે મિલા. ઉસે પૈગામ દિયા ઔર અપના મકસદ ઝબાની ભી બતાયા ઔર યહ ભી બતાયા કે વહ તજુર્બાકાર જાસૂસ હૈં. રઉફકુર્દકા ચેહરા બતા રહા થા કે ઉસે યહ આદમી અચ્છા નહીં લગા, લેકિન ઉસ આદમીકે ખિલાફ વહ કુછ ભી નહીં કર સકતા થા ક્યૂંકે ઉસે મા'લૂમ થા કે સુલ્તાન અય્યૂબીકે દિલમેં જિત્ની કદર એક જાસૂસકી હે ઈત્ની સાલારકી ભી નહીં ઔર એક જાસૂસકી રિપોર્ટ પર એક સાલારકો સઝાએ મૌત દી જા સકતી હે ચુનાંચે ઉસ્ને હસન બિન અબ્દુલ્લાહકે ઈસ જાસૂસકી ખાતિર તવાઝો કી.

"આપ લળકિયોંકો પહલે દિનસે દેખ રહે હૈં." જાસૂસને રઉફકુર્દસે પૂછા "ઉન્કે મુતા'લ્લિક આપકો ઝરાસા ભી શક હે તો બતા દેં. હમ ઉન્હેં અસ્કલાન તફતીશકે લિએ લે જાએંગે."

"મૈંને અભી તક ઈન્કી કોઈ હર્કત મશ્કૂક નહીં દેખી." રઉફકુર્દને જવાબ દિયા. "ઝિયાદાતર અલ્ફારિસકે કમરેમેં રહતી હે."

રઉફકુર્દકો ફૌરન ફ્લોરીકા ખયાલ આ ગયા થા. અગર જાસૂસ એક રોઝ પહલે આતા તો રઉફકુર્દકા જવાબ યહ હોતા કે ઈન લળકિયોંકો યહાંસે લે જાઓ ક્યૂંકે છે જહાઝોંકા કમાન્ડર ઈન લળકિયોંકે સાથ મગન રહતા હે, મગર ફ્લોરીને ગુઝિશ્તા રાત ઉસે બતાયા થા કે વહ ઉસે દિલો જાનસે ચાહતી હે. રોઝી ઉન્કી હમરાઝ થી. અબ રઉફકુર્દ કિસી કીમત પર ફ્લોરીસે જુદા નહીં હોના ચાહતા થા. ઉસ્કે દિલમેં અલ્ફારિસકી દુશ્મની પૈદા હો ગઈ થી. લેકિન વહ અલ્ફારિસકો લળકિયોંસે મહરૂમ નહીં કર સકતા થા ક્યૂંકે વહ ખૂદ ફ્લોરીસે મહરૂમ હો જાતા.

"મુઝે અબ આપકે સાથ રહના હે." જાસૂસને કહા "અલ્ફારિસકો મા'લૂમ નહીં હોના ચાહિએ કે મેં જાસૂસીકે લિએ યહાં આયા હૂં. આપને હુકમ પળ્હ લિયા હે. મેં ખૂદ દેખૂંગા કે લળકિયાં કેસી હે ઔર કયા કરતી હે. મુઝે અગર ઈન પર જાસૂસીકા નહીં, સિર્ફ યહ શક ભી હુવા કે અલ્ફારિસ ઈન્મેં ફરાઈઝકે ઔકાતમેં મશ્ગૂલ રહતા હે તો લળકિયોંકો યહાં નહીં રહને દૂંગા. અગર અલ્ફારિસકો પતા ચલ ગયા કે મેં યહાં જાસૂસી કર રહા હૂં તો મુઝે આપકે ખિલાફ યહ બયાન દેના પળેગા કે મેરે મુતા'લ્લિક અલ્ફારિસકો આપને બતાયા હે કયૂંકે આપકે સિવા કિસીકો ઈલ્મ નહીં કે મેં યહાં કયૂં આયા હૂં."

યહ જંગી જહાઝ થા જિસ્મેં જહાઝકા અમલા ભી થા ઔર ઉસ્મેં બહરી લળાઈકી તર્બિયત યાફ્તા બરી ફૌજ ભી થી. જહાઝકી સફાઈ વગૈરા, ખાના પકાને ઔર દીગર કામોંકે લિએ ફૌજી મુલાઝિમ ભી થે. વહાં એક આદમીકા અસલ રૂપ છુપાએ રખના મુશ્કિલ ન થા. અલ્ફારિસ કમાન્ડર થા. વહ ઈન છોટે છોટે મુલાઝિમોં ઔર સિપાહિયોંમેંસે કિસીકો અલગ કરકે નહીં કહ સકતા થા કે યહ આદમી અજનબી હેં જિસે ઉસ્ને પહલે કભી નહીં દેખા. રઉફકુર્દ હર જગા ઘૂમ ફિર સકતા થા મગર રઉફકો યહ શખ્સ બિલ્કુલ પસંદ નહીં આયા થા.

જાસૂસને ઉસી રોઝ દોનોં લળકિયોંકો દેખ લિયા ઔર ઉસ્ને ઉસી રોઝ રઉફકુર્દસે કહ દિયા "યહ લળકિયાં ખાનાબદોશ નહીં ઔર યહ મુસીબતઝદા ભી નહીં. મુઝે શક હો ગયા હે."

"ઈત્ને દિનોંસે હમારે સાથ હે" રઉફકુર્દને કહા "મુઝે ઈન પર કોઈ શક નહીં હુવા."

"આપકી આંખ વહ નહીં દેખ સકતી જો મેરી આંખ દેખ સકતી હે." જાસૂસને કહા "ઠંડે ઈલાકોંકી ખાનાબદોશ ઔરતોંકે રંગ ઐસી હી હોતે હેં લેકિન ઉન્કી આંખોકા રંગ ઐસા નહીં હોતા ઔર ઉન્મેં યહ નફાસત ઔર નઝાકત નહીં હોતી... મોહતરમ! હમારી જંગ ઐસી હી લળકિયોંસે રહતી હે. યહ લળકિયાં યહાં નહીં રહેંગી."

"કુછ દિન દેખ લો." રઉફકુર્દને કહા "કહીં ઐસા ન હો કે યહ વાકિઈ મુસીબતઝદા હો ઔર તુમ ઉન્હેં કિસી ઔર મુસીબતમેં ડાલ દો."

"હાં!" જાસૂસને કહા "મેં જલ્દબાઝી નહીં કરૂંગા. કુછ દિન દેખ કર યકીન કરૂંગા."

સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને સાલારોંસે ઠીક કહા થા કરે બૈતુલ્મુકદસમેં જો સલીબી જર્નેલ હૈં ઉન્હેં મા'લૂમ હે કે ઈસ્લામી ફૌજ બૈતુલ્મુકદસ પર આ રહી હે. ઈધર જબ સુલ્તાન અય્યૂબી અપને સાલારોંકો આખરી હિદાયાત દે રહા થા ઉધર બૈતુલ્મુકદસમેં સલીબી હાઈકમાન્ડ અપને જર્નેલોંકો મુહાસરેમેં લળનેકે લિએ તય્યાર કર રહી થી.

''હમ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો રાસ્તેમેં નહીં રોકેંગે'' ઉન્કા કમાન્ડર ઈન ચીફ કહ રહા થા ''બેશક ઉસ્કી ફૌજ તા'દાદમેં કમ હે લેકિન ઉસે અસ્લીહા ઔર રસદકી કોઈ પરેશાની નહીં. ઉસ્કે ઈમ્દાદી ઈન્તિઝામાત મઝબૂત ઔર કાબિલે એ'તિમાદ હે. ઉસે બૈતુલ્મુકદસકા મુહાસરા કરને દો. હમારે પાસ લંબે અર્સેકે લિએ ખૂરાક ઔર દીગર સામાન મૌજૂદ હૈં અગર મુહાસરા તવીલ ઔર ખૂરાક કમ રહ ગઈ તો હમ મુસલમાનોંકો ભૂકા ઔર પ્યાસા રખ્ખેંગે. ઉસ્સે ખૂરાક બચેગી ઔર ખાનેવાલે ભી કમ હો જાએંગે. મુઝે સબસે ઝિયાદા ભરોસા નાઈટોં પર હૈં. ઉન્હેં બાહર નિકલ કર હમ્લે કરને ઔર વાપસ આના હે. મેં આપ સબકો યકીન દિલાતા હૂં કે મુહાસરા નાકામ રહેગા.''

''આપને ફૌજકી હાલતકો સામને નહીં રખ્ખી'' એક જર્નેલને કહા ''શહરમેં ફૌજકી આધી નફરી ઐસી હે જો હતીનસે અસ્કલાન તકકી લળાઈયોંસે ભાગી હૂઈ હે ઔર ઉન્કા લળનેકા જઝબા ઠંડા પળ ગયા હે, બલ્કે યહ કહના ગલત નહીં હોગા કે ઈન પર સલાહુદ્દીનકી ફૌજકા ખૌફ તારી હો ગયા હે. તાઝાદમ દસ્તે વહી હે જો શહરમેં મૌજૂદ રહે હૈં મૈદાને જંગમેં નહીં ગએ.''

''હમને ઈસ મસ્લેકા હલ નિકાલ દિયા હે'' કમાન્ડર ઈન ચીફને કહા ''પાદરી ફૌજમેં ઘૂમને ફિરને લગે હૈં. વહ સિપાહિયોંકો ઈન્જીલકે હવાલે દે કર ઝહન નશીન કરા રહે હૈં કે ઈસ્લામી ફૌજકો શિકસ્ત દેના કયૂં ઝરૂરી હે ઔર યહ મઝહબી ફરીઝા હે... અગર જર્નેલ ઔર દીગર કમાન્ડર ઉસે મઝહબી જંગ સમઝ કર લળગે તો સિપાહી ભી મઝહબી જોશો ખરોશસે લળેંગે. અગર હમ બૈતુલ્મુકદસકી જંગ હાર ગએ તો બહિરએરૂમ ભી હમેં પનાહ નહીં દે સકેગા. સલાહુદ્દીન કયૂં કામ્યાબ હુવા હે ? સિર્ફ ઈસ લિએ કે વહ અપને મઝહબકા પક્કા હે જિસે વહ ઈમાન કહતા હે. હમને ઉસે ખાનાજંગીસે તબાહ કરનેકી કોશિશ કી મગર ઉસ્ને ખાનાજંગી ભી જીત લી. હમને જિન મુસલમાન હુકમરાનોંકો ઉસ્કે ખિલાફ કિયા થા વહ ઉસ્કે ફર્માબર્દાર હૂએ. હમને અપની બેટિયોંકી અસ્મતોંસે ઉસ્કી જંગી તાકત ઔર સલ્તનતકો કમઝોર કરનેકી કોશિશ કી, મગર યહ કુર્બાની ભી ઝાએઅ

હૂઈ. યહ શાયદ હમારી ગલતી થી કે હમને ઔરતકો ઈસ્તિ'માલ કિયા ઔર ઈસ ઉમ્મીદ પર બેઠ ગએ કે સલાહુદ્દીન ઘર બેઠે મર જાએગા.''

''હમારી કોઈ કુર્બાની ઝાએઅ નહીં હૂઈ.'' બતરીકે આ'ઝમ જો વહાં મૌજૂદ થા, બોલા ''આપકી યહ સોચ ગલત હે કે દો મઝહબોંકી જંગ સિર્ફ ફોજે લળા કરતી હે. અપને મઝહબકે ફરોગ ઔર દુશ્મન મઝહબકી તબાહીકે લિએ બેશક તલ્વાર ઝરૂરી હે લેકિન દુશ્મનકે ઝહન ઔર ઉસ્કી રૂહકો ગુમરાહ કરનેકે લિએ યહ તરીકે ઝરૂરી થે જીન્કે મુતા'લ્લિક આપ કહ રહે હેં કે કુર્બાનિયાં ઝાએઅ હૂઈ. હમ અપની ઈન બેટિયોંકો ખીરાજે તહસીન પેશ કરતે હેં જિન્હોંને અપને ગૈરમા'મૂલી હુસ્નકી બદોલત બળે ઊંચે દર્જેકે હાકિમોંકી બીવિયાં બનના ઔર શાહાના ઝિંદગી ગુઝારની થી મગર ઉન્હોંને અપના આપ ઔર અપના મુસ્તકબિલ સલીબ પર કુર્બાન કર દિયા ઔર વહ મુસલમાનોંકે હરમોં ઔર દરબારોંમેં ઝલીલો ખ્વાર હૂઈ. મુસલમાનોંમેં ખાનાજંગી ઉન્હોંને કરાઈ. મુસલમાન હુકમરાનોંકે ઈમાન ઈન લળકિયોંને ખરીદે. એક હી હુકમરાન અહમ હાકિમોંમેં દુશ્મની પૈદા કરકે ઉન્હેં એક દૂસ્રેકા દુશ્મન બના દિયા....''

''સલીબકે જર્નેલો ! યહ મત ભૂલો કે દુશ્મનકો મારનેકા બેહતરીન તરીકા યહ હે કે ઉસ્મેં ઝહની અય્યાશી ઔર જિન્સી જઝબાત પરસ્તી પૈદા કર દો. ઉસે રાગ રંગ ઔર ઝૂટી લઝ્ઝતોંકા આદી બના દો. ઉસ્કે હુકમરાનોંકો તખ્તો તાજ ઔર ઝરોં જવાહિરાતકી હવસમેં મુબ્તલા કર દો. મુસલમાન દુન્યાભરકા માના હુવા ઔર દિલેર સિપાહી હે. જંગી જઝબા ઔર મઝહબી જંગ (જિહાદ)કા જિત્ના જુનૂન મુસલમાનોંમેં હે ઈત્ના હમમેં નહીં. જિત્ને આ'લા જર્નેલ મુસલમાનોંને પૈદા કિએ હેં ઈત્ને હમ નહીં કર સકે. યહ ઉન્કી રિવાયત હે. અગર હમને ઉન્કે ઝહન બદલનેકી કોશિશ ન કી તો ઉન્કા જઝબા મઝહબી જુનૂન ઔર ઉન્કી રિવાયત ઝિંદા રહેગી. અગર ઉન્કી રિવાયત ઝિંદા રહી તો સલીબ ઝિંદા નહીં રહ સકેગી. ઈસ્લામ યૂરોપ તક ગયા, હિંદુસ્તાન ઔર ઉસ્સે ઉપર ચીન તક ગયા ચીનકા અમીરૂલ્બહર મુસલમાન રહા. વહાંકે બા'ઝ જર્નેલ અબ ભી મુસલમાન હે. હિંદુસ્તાનકે મશ્રીકમેં બળે બળે જઝીરોમેં ચલે જાઓ તો વહાં ભી તુમ્હેં અરબોંકી યા'ની ઈસ્લામકી હુકમરાની નઝર આએગી....''

''આપ યહ તૂફાન સિર્ફ તલ્વારસે નહીં રોક સકતે. યહ દૂસ્રે તરીકોંસે રોકા જા સકેગા. હમેં ઈસ્લામકે હી મર્કઝકો જિસે મુસલમાન ખાનએ કા'બા કહતે હેં, મુર્દા કરના પળેગા. બૈતુલ્મુકદ્દસ પર કબ્ઝા બર્કરાર રખના પળેગા. મુસલમાન હુકમરાન ઔર બાદશાહ જહાં કહીં ભી હે ઉન્હેં જંગી ઔર માલી મદદ દે કર

બેકાર કરના હોગા ઔર ઉસ્કે સાથ હી ઉન્કે હરમોંમેં અપની તજુર્બાકાર લળકિયાં ઉસી તરહ દાખિલ કરતે રહતે હૈં જિસ તરહ અરબકી રિયાસતોંમેં કરતે રહે હૈં. હમને યહ તરીકા યહૂદિયોંસે સીખા હે. ઉન્હોંને મુસલમાનોંકી કિર્દારકુશી ઔર મઝહબી બેખકુની (ખત્મ કરને)કા નિહાયત દાનીશમંદ મન્સૂબા બના રખ્ખા હે ઔર વહ ઈસ પર અમલ કર રહે હૈં. વહ હમારી મદદ કર રહે હૈં. આપકો યકીન દિલાતા હૂં કે વહ વકત તેઝીસે આ રહા હે કે બૈતુલ્મુકદ્દસ પર હમારા મુસ્તકિલ કબ્ઝા હો જાએગા. ઉસ્કે ઈર્દ ગિર્દ દૂર દૂરકે ઈલાકે હમારે કબ્ઝેમેં હોંગે. મુસલમાન રિયાસતોંમેં બટ કર એક દૂસરેકે દુશ્મન હો જાએંગે. અગર દુશ્મન ન હૂએ તો ઈન્મેં ઈત્તિહાદ ભી નહીં હોગા. યહૂદિયોંકે દાનિશમંદોને સહીહ કહા હે કે મુસલમાન અપને આપકો બાદશાહ સમઝેંગે લેકિન ઉન્કી બાદશાહી ઔર આઝાદીકી બાગડોર હમારે હાથમેં હોગી. યહ કામ આપ હમ પર છોળે. યહ દરેપર્દા ઔર ઝમીનદોઝ કામ દાનિશમંદોકા ઔર મઝહબી પેશ્વાઓંકા હે. આપ ફૌજી હે. મૈદાને જંગકી બાત કરેં. આપકા બળા હી ખતરનાક દુશ્મન બૈતુલ્મુકદ્દસ પર આ રહા હે. આપ ઉસ્કો શિકસ્ત દેનેકી સોચેં."

• વહ ઈત્વારકી સુબ્હ થી ઔર ૧૧૮૭ ઈસ્વીકે માહ સીતમ્બરકી બીસ તારીખ થી. જબ સુલ્તાન અય્યૂબી હૈરાનકુન તેઝરફતારીસે બૈતુલ્મુકદસ પહુંચ ગયા. હિજરી કેલેન્ડરકે મુતાબિક ૧૫, રજબ ૫૮૩ હિજરીકા રોઝ થા. સલીબિયોંકો સુલ્તાન અય્યૂબીકા ઈન્તિઝાર થા લેકિન ઉન્હેં વહ તકક્કુઅ નહીં થી કે વહ ઈસ કદર તેઝીસે આએગા. ઉસ્ને રાસ્તેમેં સલીબિયોંકી બુલંદિયોંવાલી કિલ્આબંદિયોં ઔર પોસ્ટોંકો નઝરઅંદાઝ (બાઈપાસ) કિયા ઔર ફૌજકો ગુઝાર કર લે ગયા થા. રાતકા વકત થા. કિલ્આબંદિયોંસે સલીબિયોંને બૈતુલ્મુકદસકો કબ્લ અઝ વકત ઈત્તિલાઅ દેનેકે લિએ કાસિદ રવાના કિએ હોંગે લેકિન કોઈ ભી વહાં તક ન પહુંચ સકા જિસ્કા ષુબૂત યહ હે કે જબ સુલ્તાન અય્યૂબીકે હરાવલ દસ્તે શહર તક પહુંચે ઉસ વકત ઉપર દીવાર પર દો ચાર સંત્રી ખળે થે. શહરકે દરવાઝે બંદ થે અંદરસે ગિર્જોંકે ઘંટોકી આવાઝેં આ રહી થી.

નક્કારે ઔર બિગુલ બજ ઉઠે. દીવાર પર હર તરફ ઈન્સાનોંકે સર ઉભરને લગે. ઉન સરોં પર ફૌલાદી ખોદેં થી ઔર કમાને સાફ નઝર આ રહી થી. ઈન સરોંમે ઈઝાફા હોતા ચલા ગયા ઔર ફિર યૂં નઝર આને લગા જૈસે દીવારકે ઉપર ઈન્સાની સરોંકી એક ફસીલ ખળી કર દી ગઈ હે. શહરકે મગરીબી જાનિબ કુછ

ઈલાકા ચટ્ટાની થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને ખુસૂસી દસ્તોંકો વહાં બૈમાઝન કર દિયા ઔર ખૂદ શહરકે ઈર્દ ગિર્દ યહ દેખનેકે લિએ ઘૂમને ફિરને લગા કે દીવાર કિસ જગાસે કમઝોર હે ઔર નકબ કહાં લગાઈ જા સકતી હે યા કહીંસે સુરંગ ખોદી જા સકતી હે યા નહીં. સુલ્તાન અય્યૂબીકે નકબઝન જૈશ જાંબાઝીમેં મશ્હૂર થે.

ઈસ્લામી ફૌજ શહરકે હર તરફ મૌજૂદ થી લેકિન બળા ઈજ્તિમા મગ્રિબકી જાનિબ થા જિસ જાનિબ શહરકી દીવારકે દો મુસ્તહકમ બુર્જ થે. એક દાઉદ બુર્જ ઔર દૂસ્રા તનકર્ડ બુર્જ થા. ઈન્મેં દૂર માર તિરંદાઝ થે ઔર વહાં મિન્જનીકેં ભી નસબ થી. સુલ્તાન અય્યૂબી શહરકે ઈર્દ ગિર્દ દીવારકા જાઈઝા લેતા ફિર રહા થા. ઈસ દોરાન મગ્રિબકી જાનિબવાલે દસ્તોંકે સાલારને આગ ઔર પથ્થર ફૈંકનેવાલી મિન્જનીકેં નસબ કરની શુરૂઅ કર દી. સલીબિયોંને બહાદૂરીકા યહ મુઝાહરા કિયા કે અપની દિફાઈ સ્કીમકે મુતાબિક શહરકા એક દરવાઝા ખોલ દિયા. ઉસ્મેંસે ઝિરહપોશ નાઈટ ઘોળોં પર સવાર, હાથોંમેં બર્છિયાં તાને સરપટ ઘોળે દોળાતે નિકલે ઔર મિન્જનીકેં નસબ કરનેવાલે મુજાહિદીન પર હલ્લા બોલ દિયા. ઉન્કે પીછે દરવાઝા બંદ કર દિયા ગયા.

ઘોળોંકે ઘૂમને ફિરનેકે લિએ જગા કાફી થી. નાઈટ આહનપોશ થે ઈસ લિએ ઉન પર તીર કોઈ અષર નહીં કરતે થે. ઉન્કા હલ્લા (ચાર્જ) ઈસ કદર તેઝ, શદીદ ઔર ગૈરમુતવક્કેઅ થા કે મુજાહિદીનકો પૂરઅષર મુઝાહમતકી મોહલત ન મિલી. ઉન્મેંસે કઈ નાઈટોંકી બર્છિયોંસે ઝખ્મી ઔર શહીદ હૂએ ઔર પીછે આનેવાલે ઘોળોં તલે કુચલે ગએ. ઘોળે બગોલેકી તરહ આએ થે. અપની ઉળાતી હૂઈ ગર્દમેં ઘૂમે ઔર જબ દરવાઝેકે કરીબ પહુંચે તો દરવાઝા બંદ હો ગયા. વહ અપને પીછે ખાકો ખૂનમેં તળપતે કઈ મુસલમાન મુહન્દિસ (મિન્જનીકે ચલાનેવાલે) છોળ ગએ.

સિપાહી ઉન્હેં ઉઠાનેકો દોળે તો દો તીન નિસ્વાની આવાઝેં સુનાઈ દી ''પીછે રહો, યહ હમારા કામ હે.'' ઉસ્કે સાથ હી બહુતસી લળકિયાં દોળતી આઈ. ઉન્હોંને દરખ્તોંકી ટહનિયોંકે બને હૂએ સ્ટ્રેચર ઉઠા રખ્ખે થે. બા'ઝ લળકિયોંકે કંધોસે પાનીકે છોટે મશ્કીઝે લટક રહે થે. ઉપરસે સલીબિયોંકે તીર આ રહે થે જિન્સે દો તીન લળકિયાં ગિર પળી. બહુતસે મુસલમાન તિરંદાઝ દોળ કર લળકિયોં ઔર ઉપરસે આનેવાલે તીરોંકે દરમિયાન આ ગએ ઔર ઉન્હોંને બુર્જોં પર તેઝ તિરંદાઝી શુરૂઅ કર દી. જો તિરંદાઝ પીછે થે ઉન્હોંને ભી બુર્જોં ઔર દીવારકે ઉપર બળી હી તેઝ તિરંદાઝી શુરૂઅ કર દી. ઉપરસે તીરોંકા મેહ થમ ગયા ઔર દોનોં તરફકે તીરોંકે

સાએમેં લળકિયાં ઝખ્મિયોંકો ઉઠા લાઈ ઔર પીછે દરખ્તોંકે સાએમેં લે ગઈ.

અસદુલ્અસદી જો ઉસ વકતકા વકાએ નિગાર થા, અપની એક ગૈરમત્બૂઆ તહરીરમેં લિખતા હે કે સિપાહી હર જંગમેં ઝખ્મી હોતે થે. ઉન્હેં ઉઠા કર જર્રાહોંકે ખેમોં તક પહુંચા દિયા જાતા થા. મગર ઉન્હેં ઉઠાનેવાલે ઉન્હીંકી તરહ મર્દ ઔર સિપાહી હોતે થે ઔર ઈસ મુઆમ્લેમેં કોતાહી ભી નહીં કરતે થે. લેકિન બૈતુલ્મુકદસકે મુહાસરેમેં લળકિયોંને ઝખ્મિયોંકો ઉઠાયા ઔર જર્રાહોંકે જૈશકે સાથ ઉન્કી મર્હમપટ્ટીમેં હાથ બટાયા ઔર ઝખ્મિયોંકે સર અપની ગોદમેં રખ કર પાની પિલાઈ તો કઈ એક ઝખ્મી જો હોશમેં થે ઉઠ કર ખળે હો ગએ ઔર લલકારને લગે "યહ ઝખ્મ હમેં લળનેસે નહીં રોક સકતે" ઔર ઐસી આવાઝેં ભી સુનાઈ દી "હમ બૈતુલ્મુકદસકે અંદર જા કર ઝખ્મોં પર પટ્ટી બાંધેંગે" ઔર જબ ઝખ્મિયોંને દેખા કે તીન ચાર લળકિયોંકો ભી તીર લગે હૈં તો ઝખ્મિયોંકો સંભાલના મુશ્કિલ હો ગયા. લળકિયોંને સબકે જોશ ઔર જઝબેમેં આગ ભર દી.

ઈસ મુકામ પર મિન્જનીકેં નસબ કરનેકે લિએ મહન્દિસોંકા એક જૈશ આગે બળ્હા. તિરંદાઝી તેઝ કર દી ગઈ. મિન્જનીકેં નસબ હો ગઈ. ઉન્સે વઝની પથ્થર ઔર આગકે ગોલે ફેંકે ગએ. જો દીવાર પર ભી ગિરતે થે ઔર અંદર ભી. દરવાઝા એક બાર ફિર ખુલા ઔર નાઈટોંકે ઘોળે મિન્જનીકોંકી તરફ હવાકી રફતારસે આએ તો ઉન્કે પહલૂસે મુસલમાન સવાર ઉન પર ટૂટ પળે. અકબસે મઝીદ મુસલમાન સવાર ઉન્કી વાપસીકા રાસ્તા રોકનેકો આ ગએ. મુસલમાનોંને નાઈટોંકે ઘોળોંકો બર્છિયોં ઔર તલ્વારોંસે ઝખ્મી કરના શુરૂઅ કર દિયા. નાઈટોંકી ઝિરહ બક્તર ઉન્હેં મહફૂઝ રખ્ખે હૂએ થી.

ઘોળોંકે સાથ નાઈટ ભી ગિરને લગે. ઝમીન પર ઉન્હેં ઘાયલ કરના ઈત્ના મુશ્કિલ ન થા, મગર વહ તજુર્બાકાર લળાકા સવાર થે. જબ સબકો ન ગિરાયા જા સકા. ઉસ્કે બજાએ વહ કઈ એક મુસલમાન સવારોંકો ગિરા ગએ. વહ વાપસ હૂએ તો મુસલમાન સવારોંને ઉન્હેં રોકનેકી કોશિશ કી મગર જો નાઈટ ઘોળોંકી પીઠોં પર રહે વહ અંદર ચલે ગએ ઔર દરવાઝા બંદ હો ગયા.... ઉસ્કે બા'દ યહ સિલ્સિલા ચલતા રહા. બુર્જે દાઉદકે સામને ઈસ તરહકે જો મા'ર્કે લળે ગએ, વહ રફતાર, શિદ્દત, ખૂનરેઝી ઔર દોનોં તરફકી શુજાઅતકે લિહાઝસે બેમિષાલ માને જાતે હૈં. વહ દોનોં ફૌજોંકે અઝ્મ ઔર જઝબેકી પુખ્તગીકા અંદાઝા ઈન મા'ર્કોંસે હોતા થા. મુઅર્રિખ બયાન કરતે હૈં કે બૈતુલ્મુકદસને દોનોં ફૌજોં પર જુનૂનકી કૈફિયત તારી

કર દી થી. વહ સલીબી સવાર જો ઝખ્મી હૂએ વહ ઈસ લિહાઝસે બદકિસ્મત થે કે ઉન્હેં ઉઠાનેવાલા કોઈ ન થા. સિતમ્બરકી ગરમી ઔર દોપહરકા સૂરજ ઉન્હેં ઝિરહ બક્તરમેં જલા જલા કર માર રહા થા. ઉન્કે મુકાબલેમેં મુસલમાન ઝખ્મિયોંકો લળકિયાં ફૌરન ઉઠા લે જાતી, ઉન્હેં પાની પિલાતી, ઉન્કે મુંહ, સર ધોતી, ઉન્કે કપળે તબ્દીલ કરતી ઔર ઉન્મેં કુછ લળકિયાં મશ્કીઝે ઉઠાએ ચટ્ટાનોંમેં કહીંસે પાની લા લા કર અધમૂઈ હૂઈ જા રહી થી.

સુલ્તાન અય્યૂબીને ભી યહ મા'ર્કે દેખે. ઉસ પર ભી જુનૂની કૈફિયત તારી થી. ચટ્ટાનોં ઔર વાદિયોંસે વઝની પથ્થર લાનેકે લિએ ખચ્ચર ગાળિયાં મસ્રૂફ થી. મિન્જનીકેં રાતકો ભી દીવાર પર ઔર અંદર પથ્થર ફૈંકતી રહતી થી. બુર્જોમેંસે ભી પથ્થર ઔર આતિશગીર સૈયાલકે ગોલે આને લગે. ઉન્કે પીછે જલતે હૂએ ફલીતોંવાલે તીરોંને આગ લગા દી. દો તીન મિન્જનીકેં આગકી લપેટમેં આ ગઈ ઔર ઉન્કે મુહન્દિસ જુલસ ગએ મગર સંગબારી જારી રહી.

દીવારકી દુસ્રી જાનીબોં ભી પથ્થર ઔર આતિશગીર સૈયાલકી હાંડિયાં ફૈંકી જા રહી થી. બાહર કહીં કહીં ઝમીન બુલંદ થી. વહાંસે પથ્થર ઔર હાંડિયાં (આતિશગીર ગોલે) દીવારકે ઉપરસે દૂર અંદર ચલે જાતે થે. ઉન્કે પીછે ફલીતેવાલે તીર ભી ચલે જાતે થે. ઉન્હોંને શહરમેં કઈ જગહોં પર આગ લગા દી. ધૂઆં બાહરસે નઝર આ રહા થા.

સલીબી ફૌજ જો પહલેસે શહરમેં અંદર મૌજૂદ થી ઉસ્કા મોરલ મઝબૂત થા. દૂસ્રે ઈલાકોંસે જો ફૌજી ભાગ કર આએ થે. જિન પર દેહશત તારી થી ઈન્મેં ઐસે ભી થે જો અપની શિકસ્તકા ઈન્તિકામ લેનેકે લિએ હોસ્લામંદ ઔર જોશીલે થે. ઔર ઉન્મેં ઐસે ભી થે જિન પર દેહશત તારી થી. યહ સબ જમ કર મુકાબલા કર રહે થે. ઉન્કે જોશો ખરોશસે ઝાહિર હોતા થા કે વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકો પસ્પા કર દેંગે. એક ઔર દરવાઝેસે ભી સવાર બાહર જા કર મુહાસરે પર હમ્લા કરને લગે થે. મગર શહરિયોંકી કૈફિયત ફૌજિયોંસે મુખ્તલિફ થી. શહરિયોંમેં અકરા ઔર અસ્કલાન વગૈરાસે આએ હૂએ પનાહગુઝીન ઈસાઈ ભી થે. વહ તો સરાપા દેહશત બને હૂએ થે. ઉન્હોંને સારે શહરમેં દેહશત ફેલા રખ્ખી થી. ઉન્કે સામને સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજને કઈ બસ્તિયાં સુલ્તાનકે હુકમસે નઝરે આતીશ કી થી.

બૈતુલ્મુકદ્દસકે તમામ ગિર્જો કે ઘંટે મુસલ્સલ બજ રહે થે. દિન ઔર રાત એક હો ગએ થે. ઈસાઈ ગિર્જોમેં હુજૂમ કિએ હૂએ થે ઔર પાદરિયોંકે સાથ આવાઝ

મિલા કર બુલંદ આવાઝસે દુઆઈયા ગીત ગા રહે થે. શહરકે બાહર સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજકે ના'રે શહરકે અંદર યૂં સુનાઈ દેતે થે જૈસે ઘટાએં ગરજતી આ રહી હોં શહરમેં જલતે શો'લે ઈસાઈયોંકા દમ ખમ ખત્મ કર રહે થે. સુલ્તાન અય્યૂબીકે જો જાસૂસ શહરમેં ઈસાઈયોંકે ભેસમેં મૌજૂદ થે વહ ઈસ તરહ નફસિયાતી હમ્લે કર રહે થે કે દેહશતનાક અફવાહેં ફૈલા રહે થે. એક અફવાહ યહ ફૈલાઈ ગઈ કે સુલ્તાન અય્યૂબી બૈતુલ્મુકદ્દસ પર કબ્ઝા નહીં કરેગા બલ્કે શહરકો તબાહો બર્બાદ કરકે તમામ ઈસાઈયોંકો કત્લ કર દેગા ઔર ઉન્કી જવાન લળકિયોંકો ઔર તમામ મુસલમાન આબાદીકો અપને સાથ લે જાએગા. દેહશતકી સબસે બળી વજહ યહ થી કે સબકો મા'લૂમ થા કે સલીબુસ્સલબૂત સુલ્તાન અય્યૂબીકે કબ્ઝેમેં હૈં ઔર ઉસકા મતલબ યહ હે કે યસૂઅમસીહ ઈસાઈયોંસે નારાઝ હૈં.

ઉસ દોરકે મુઅર્રિખોંકી જો તહરીરેં મિલતી હે ઉન્સે પતા ચલતા હે કે ઈસાઈયોંકો અપને વહ ગુનાહ ખૌફઝદા કર રહે થે જિન્કા તખ્તએ મશ્ક ઉન્હોંને વહાંકે મુસલમાનોંકો બનાયા થા (ઉસ્કી તફસીલ બયાન કી જા ચુકી હે) ઉન્હોંને મુસલમાનોંકા કત્લેઆમ કિયા, બચ્ચોંકો બર્છિયોં પર ઉઠા કર કહકહે લગાએ ઔર મુસલમાન ખવાતીનકી બેહુર્મતી કી થી. મસ્જિદોં ઔર કુર્આનકી બેહુર્મતી કી થી ઔર નવ્વે બર્સોંસે મુસલમાન ઉન્કે વેહશિયાના સુલૂક ઔર ઝુલ્મકા મુસલ્સલ શિકાર હો રહે થે. ઈસાઈયોંને અપને અકીદેકે મુતાબિક ગિર્જોમેં જા કર અપને ગુનાહોંકા એ'તિરાફ કરના શુરૂઅ કર દિયા.

મૌજૂદા સદીકા એક અમરીકી તારીખદાન એન્થની વેસ્ટ બહુતસે મુઅર્રિખોંકે હવાલોંસે લિખતા હે કે બૈતુલ્મુકદ્દસકે ઈસાઈ મુહાસરેમેં ઈસ કદર દેહશતઝદા હો ગએ થે કે બહુતસે ઈસાઈ ગલિયોંમેં નિકલ આએ. ઈન્મેંસે બા'ઝ સીનાકોબી કરને લગે ઔર બા'ઝ અપને આપકો કોળ્હે મારને લગે. યહ ખુદાસે ગુનાહ બખ્શવાનેકા એક તરીકા થા. જો ઈસાઈ લળકિયાં જવાન થી ઉન્કી માંઓને ઉન્કે સરોંકે બાલ બિલ્કુલ સાફ કર દીએ ઔર ઉન્હેં પાનીમેં ગોતે દેને લગી. ઉન્કા અકીદા થા કે ઈસ તરહ યહ લળકિયાં બેઆબરૂ હોનેસે બચ જાએંગી. પાદરિયોંને બહુત કોશિશ કી કે લોગોંકો ઈસ ખૌફ ઔર દેહશતસે નજાત દિલાએ મગર ઉન્કે વઅઝ બેઅષર હો ગએ થે.

મુસલમાન આબાદીકી કૈફિયત કુછ ઔર થી. તીન હઝારસે ઝિયાદા મુસલમાન મર્દ, ઔરતેં ઔર બચ્ચે કૈદમેં થે. ઘરોંમેં જો મુસલમાન થે વહ નઝરબંદીકી ઝિંદગી ગુઝાર રહે થે. ઈસાઈયોંકે ડરસે કિસી મસ્જિદમેં નહીં જાતે થે.

તમામ મુસલમાનોંકો પતા ચલ ગયા કે સુલ્તાન અય્યૂબીને બૈતુલ્મુકદ્દસકા મુહાસરા કર લિયા હે. ઉન્હોંને ઈસાઈયોંકી ખૌફઝદગી ઔર બુઝદિલીકે મુઝાહરે દેખે તો કઈ એક જોશીલે મુસલમાન જવાનોંને છતોં પર ચળ્હ કર અઝાને દેની શુરૂઅ કર દી. કૈદમેં જો મુસલમાન થે ઉન્હોંને બુલંદ આવાઝસે આયાતે કુર્આની ઔર દુરૂદશરીફકા વિર્દ શુરૂઅ કર દિયા. ઔરતેં ઘરોંમેં થી યા કૈદમેં, ઉન્હોંને અલ્લાહકે હુઝૂર આહોઝારી ઔર હમ્દો ષના શુરૂઅ કર દી.

ઈસાઈ ઉન્હેં દેખતે થે મગર ચુપ રહે ક્યૂંકે વહ પહલે હી યહ સમઝ બેઠે થે કે ઉન્હોંને મુસલમાનોં પર જો વેહશીયાના ઔર ગૈરઈન્સાની ઝુલ્મો તશદ્દુદ કિયા હે ઉન્હેં ઈસ્કી સઝા મિલ રહી હે. વહ આનેવાલી સઝાકે તસવ્વુરસે કાંપ રહે થે ઈસ લિએ અબ વહ મુસલમાનોંકો અઝાન ઔર વિર્દો વઝીફેસે રોકનેકી જુર્અત નહીં કરતે થે. મુસલમાનોંને ઈસાઈયોંકા યહ રવય્યા દેખા તો જવાં સાલ મુસલમાન ગલી ગલી ચિલ્લાને લગે "ઈમામ મહદી આ ગયા હે.... હમેં નજાત દિલાનેવાલા આ ગયા હે.... શહરકી દીવારોંકે ઉપરસે આ રહા હે.... દરવાઝે તોળ કર આ રહા હે."

શહરકે અંદર હક ઔર બાતીલકે ગિર્જોંકે ઘંટો ઔર અઝાનોંકી લળાઈ થી, બાહર ઘોળોં તલ્વારોં, બર્છિયોં ઔર તીરોંકી લળાઈ લળી જા રહી થી. જૂં જૂં ગિર્જોમેં દુઆઈયા ગીત બુલંદ હોતે જા રહે થે, તિલાવતે કુર્આન ભી બુલંદસે બુલંદતર હોતી જા રહી થી. નન્હેં નન્હેં બચ્ચે ભી ખુદાકે હુઝૂર સજ્દારેઝ થે. મગર બાહર સુલ્તાન અય્યૂબીકો અભી તક કોઈ જગા નહીં મિલ રહી થી જહાંસે દીવારમેં શિગાફ ડલવા સકતા યા સુરંગ ખુદવા સકતા. દીવારકે ઉપરસે તીર મુસ્લાધાર બારિશકી માનિંદ આ રહે થે. મુસલમાન મુહન્દિસોં ઔર પથ્થર લાનેવાલે સિપાહિયોંકે હાથોંસે ખૂન બહ રહા થા. ઝિરહપોશ નાઈટ અભી તક બાહર નિકલ નિકલ કર હમ્લે કર રહે થે ઔર ઈન્તિહાઈ ખૂનરેઝ મા'ર્કે લળે જા રહે થે.

ચાલીસ મીલ દૂર બહીરએ રૂમમેં અલ્ફારિસ બૈદરૂનકે છે જહાઝ ફૈલે હૂએ ગશ્ત કર રહે થે, તાકે ટાઈરમેં સલીબિયોંકા જો બહરી બેળા હે વહ ફૌજ ઔર સામાન લે કર ઈધર ન આ સકે. દોનોં લળકિયાં ઉસ્કે જહાઝમેં થી મગર ઉસે અબ લળકિયોંકી તરફ તવજ્જુ દેનેકી મોહલત નહીં મિલતી થી. સુલ્તાન અય્યૂબી ઔર રઈસુલબહરીન અલ્મોહસીનને ઉસે બળી નાઝુક ઝિમ્મેદારી સોંપી થી. કભી કભી વહ મસ્તૂલ પર બની હૂઈ મચાન પર ચળ જાતા ઔર સમંદરકી વુસ્અતકો ગહરી

નઝરોંસે દેખતા રહતા થા. દૂસરે જહાઝોંમેં ભી જાતા રહતા ઔર હર જહાઝકા અમલા અપને ફરાઈઝસે ગાફિલ ન હો જાએ ઉસ્કી તાકીદ કરતા.

ઉસ્કે જહાઝમેં ઉસ્કા નાઈબ રઉફકુર્દ ફ્લોરીસે મિલતા રહતા થા જો બહુત હદ તક ચોરી છુપેકી મુલાકાતેં હોતી થી. હસન બિન અબ્દુલ્લાહકા ભેજા હુવા જાસૂસ દોનોંકો દેખતા ઔર ઉન પર ગહરી નઝર રખતા થા.

મિસરકા બહરી બેળા બહીરએ રૂમમેં દૂર દૂર તક ગશ્ત કરતા થા કયૂંકે ખત્રા થા કે યૂરોપ, ખુસૂસન ઈંગ્લિસ્તાનસે બૈતુલ્મુકદસકો બચાનેકે લિએ મદદ આએગી. સુલ્તાન અય્યૂબીકી તૂફાની પેશકદમી ઔર સલીબિયોંકે હર કિલ્એ ઔર શહર પર યલ્ગાર દેખી તો ઉન્હોંને જર્મનીકે શહનશાહ ફ્રેડરિક ઔર ઈંગ્લિસ્તાનકે શહનશાહ રિચર્ડકો ઈન અલ્ફાઝકે પૈગામ ભેજ દીએ થે કે અરબસે સલીબ ઉખળ રહી હે ઔર બૈતુલ્મુકદસકો બચાના મુશ્કિલ નઝર આ રહા હે. ઈન પૈગામાતકા ખુલાસા યહ થા કે આઓ ઔર હમેં બચાઓ. સુલ્તાન અય્યૂબીકો તવક્કુઅ યહી થી કે બૈતુલ્મુકદસકી જંગ બહીરએ રૂમમેં ભી લળી જાએગી જો બળી ખૌફનાક જંગ હોગી, મગર જર્મની ઔર ઈંગ્લિસ્તાનસે કિસી હર્કતકી ઈત્તિલાઅ નહીં આ રહી થી. શિકસ્તખુર્દા સલીબિયોંકા બહરી બેળા ટાઈરકી બંદરગાહમેં દુબકા હુવા થા. તાહમ સુલ્તાન અય્યૂબીકા રઈસુલ્બહર દુશ્મનકી બહરિયાકી ઈસ ખામોશીકો ખત્રેકા પેશ ખૈમા સમઝ રહા થા. ઈસ લિએ પૂરી તરહ ચોકન્ના થા.

મુહાસરેકી ચોથી રાત થી. કોઈ કામ્યાબી હાસિલ નહીં હૂઈ થી. સલીબી નાઈટોં ઔર દીગર સવારોંને બાહર આ કર બળે હી દિલેરાના હમ્લે કિએ ઔર જાનોંકી કુર્બાની દી થી. સુલ્તાન અય્યૂબીને જબ ચાર દિનોંકે અપને ઝખ્મિયોં ઔર શહીદોંકા હિસાબ કિયા તો ઉસ્કે માથેકે શિકન ગહરે હો ગએ. ઉસ્કે પાસ અસ્લિહા ઔર સામાનકી કમી નહીં થી. મફતુહા જગહોંસે ઉસ્ને લંબી જંગકે લિએ અસ્લિહા વગૈરા ઈકટ્ટા કર લિયા થા. મગર કમી નફરીકી થી. નફરી તેઝીસે કમ હો રહી થી ઔર બૈતુલ્મુકદસકી દીવાર ઉસ્કે લિએ બદસ્તૂર ચેલેન્જ બની હૂઈ થી.

પાંચવે દિન સુલ્તાન અય્યૂબીને મગ્રીબકી જાનીબ યા'ની દાઉદબુર્જકે સામનેસે કેમ્પ ઉખાળ દિયા ઔર વહાંકી લળાઈ બંદ કરા દી. ઉસ્ને શિમાલકી તરફ એક જગા દીવારકો કમઝોર દેખા થા. મગ્રીબસે જબ મિન્જનીકેં હટાઈ જા રહી થી ઔર દો પીછે જો ખૈમે લગે હૂએ થે, વહ ઉખાળે જા રહે થે તો યૂં મા'લૂમ હોતા થા જૈસે સુલ્તાન અય્યૂબી મુહાસરા ઉઠા કર જા રહે હેં. દીવારકે ઉપર જો શહરી

ઈસાઈ થે ઉન્હોંને શહરમેં ખબર ફૈલા દી કે મુહાસરા ઉઠ ગયા હે ઔર મુસલમાનોંકી ફૌજ પસ્પા હો રહી હે. સુલ્તાન અય્યૂબી દીવારસે દૂર ફૌજકો મુન્તકિલ કર રહા થા ઔર શામ હો ગઈ.

શહરમેં જહાં આહોઝારી, દેહશત ઝદગી ઔર દુઆઓંકા વાવેલા થા વહાં ખૂશીકે ના'રે ગરજને લગે. રાત હી રાત ઈસાઈ ગિર્જોમેં જમા હો કર ખુદાકા શુક્ર અદા કરને લગે. ઈસાઈ જો શામ તક અપને ગુનાહોંકી બખ્શીશ માંગ રહે થે. મુસલમાન શહરિયોં પર ઝુલ્મો તશદ્દુદકા ફિરસે શુરૂઅ કરનેકા પ્રોગ્રામ બનાને લગે. ઉસ્કી ઈબ્તિદા ઉન્હોંને તા'નોં ઔર ગાલિયોંસે કી. મુસલમાન બુઝકે રહ ગએ.

દૂસ્રે દિન ૨૫ સિતમ્બર ૧૧૮૭ ઈસ્વી બરોઝે જુમ્આ દીવાર પર ખળે સલીબિયોંને દેખા કે શિમાલકી જાનિબ જબલે ઝૈતુન પર સુલ્તાન અય્યૂબીકા ઝંડા લ્હેરા રહા હે ઔર ઉસ્સે આગે દીવારસે ઝરા હી દૂર મુસલમાનોંને મિન્જનીકેં નસબ કર દી હે ઔર કમો બેશ દસ હઝાર ફૌજ (સવાર ઔર પ્યાદા) હમ્લેકે લિએ તય્યાર ખળી હે. પહલે બયાન કિયા જા ચુકા હે કે સુલ્તાન અય્યૂબી હર જંગી મુહિમકા આગાઝ જુમ્આકે રોઝ ઉસ વકત કિયા કરતા થા જબ મસ્જિદોંમેં ખુત્બે દીએ જા રહે હોતે થે. ઉસ્કા અકીદા થા કે દુઆઓંકી કબૂલિયતકા વકત હોતા હે. બૈતુલ્મુકદ્દસ પર ભી ઉસ્ને પોઝીશન ઔર પ્લાન બદલ કર જુમ્આકે રોઝ ફેસ્લાકુન હમ્લા કિયા.

શહર પર પહલેસે ઝિયાદા પથ્થર ઔર હાંડિયાં ગિરને લગી. શહરમેં ફૌરન ખબર ફેલ ગઈ કે મુસલમાનોંકી ઔર ઝિયાદા ફૌજ આ ગઈ હે ઔર અબ શહર એક દો દિનકા મેહમાન હે. મુઅર્રિખ લિખતે હૈં કે શહરમેં દેહશતઝદગીકી નઈ લહર આઈ. લોગ ઘરોંસે નિકલ કર ગલિયોં ઔર બાઝારોંમેં વાવેલા બપા કરને લગે. મુસલમાનોંકી અઝાનેં એક બાર ફિર સુનાઈ દેને લગી. ઈસાઈયોંકી હાલતે ઝારસે ખૂદ પાદરી મુતા'સ્સિર હૂએ. વહ સલીબે હાથોંમેં ઉઠાએ ગલી ગલી, કૂચા કૂચા ફિરને લગે. વહ ભી રોતે થે ઔર દુઆએં માંગતે થે.

સલીબી સવારોંને એક બાર ફિર બાહર નિકલ કર મિન્જનીકોં પર હલ્લા બોલા મગર સુલ્તાન અય્યૂબીને અબ યહ લળાઈ અપની નિગ્રાનીમેં લે લી થી. ઉસ્કે સવાર તીન અતરાફસે સલીબી સવારોંકી તરફ સરપટ રફ્તારસે બળ્હે ઔર ઉન્હેં પીસ કર રખ દિયા. સલીબી મુહન્દિસોં તક પહુંચ હી ન સકે. ઈસ્કે બા'દ સલીબિયોંને દો ઔર હલ્લે બોલે લેકિન મુસલમાન શહસવારોંને ઉન્હેં દરવાઝેસે

ઝિયાદા આગે ન આને દિયા. સુલ્તાન અય્યૂબીને પહલી બાર અપને એક નકબઝન જૈશ (સુરંગે ખોદને ઔર દીવારેં તોળનેવાલે)કો આગે બળ્હાયા. ઉસ્કા તરીકા યહ ઈખ્તિયાર કિયા ગયા કે હર એકકે હાથમેં લંબી ઢાલ થી જિસ્કે પીછે વહ સરસે પાંવ તક છુપા હુવા થા. ઈન ઢાલોંકે અલાવા ઉન્હેં ઉપરસે આનેવાલે તીરોંસે બચાનેકે લિએ સુલ્તાન અય્યૂબીકે હઝારોં તીરંદાઝોંને નિહાયત તેઝીસે દીવારકે ઉસ હિસ્સે પર તીર બર્સાને શુરૂઅ કર દીએ જિસ હિસ્સેકે નીચે નકબ લગાઈ યા સુરંગ ખોદનેકી થી. કહતે હૈં કે તીર ઈસ કદર ઝિયાદા બર્સાએ જા રહે થે કે દીવાર ઉન્કે પીછે છુપ ગઈ થી ઔર દીવારકે ઉપર કિસી સલીબીકા સર નઝર નહીં આતા થા.

વહાં એક દરવાઝા થા જિસ્કે ઉપર ઈમારત બની હૂઈ થી. ઈસ દરવાઝેકે પીછે ભી ઐસા હી એક મઝબૂત દરવાઝા થા. દોનોંકે દરમિયાન ડ્યોળ્હી (સહન) થી. જિસ્કે ઉપર ઈમારત થી સુલ્તાન અય્યૂબી ઉસ્કે નીચે સુરંગ ખુદવાના ચાહતા થા. ઈસ દરવાઝેસે કુછ દૂર દીવાર ઝરા કમઝોર નઝર આતી થી. વહાં બળી મિન્જનીકેં જો નુરૂદીન ઝંગી મર્હૂમને અપની ઝિંદગીમેં બનવાઈ થી કઈ કઈ મન વઝની પથ્થર માર રહી થી. દીવાર ખાસ્સી ચોળી થી, લેકિન મુસલ્સલ એક હી જગા સંગબારીસે ઉસ્મેં શિગાફ પળને લગા થા. પથ્થરોંકે ધમાકે શહરવાલોંકા ખૂન ખુશ્ક કર રહે થે.

દિનકે વકત નકબઝન જૈશ ઢાલોકી ઓટ ઔર તીરોંકે સાએમેં દરવાઝે તક પહુંચ ગએ. અબ ઉપરસે ઉન પર કોઈ તીર નહીં ચલા સકતા થા. રાતકે વકત સેંકળો જાંબાઝોંને મિલ કર દરવાઝે યા'ની ડ્યોળ્હીકે નીચે તીસ ગઝસે ઝિયાદા લંબી સુરંગ ખોદ લી, જો ડ્યોળ્હી જિત્ની ચોળી થી ઉપરકી ઈમારતકો મઝબૂત લકળિયોંસે સહારા દિયા ગયા. ઈસ મુહિમમેં દો દિન સર્ફ હૂએ. શુતેર આગે પહુંચાનેમેં કઈ મુજાહિદ શહીદ હો ગએ. ફિર ઉસ સુરંગમેં ઘાંસ ઔર લકળિયાં ભર કર ઉન પર આતિશગીર સૈયાલ માદ્દા ફેંકા ગયા ઔર ઉસે આગ લગા દી ગઈ. તમામ નકબઝન જાંબાઝ વહાંસે ભાગ આએ.

આગને લકળીકે સુતુનકો ભી જલા દિયા ઔર ઉપરસે ઈમારત ઢસને લગી ફિર મુહીબ ગળગળાહટસે ગિર પળી. ઉધર દીવાર પર જિસ જગા વઝની પથ્થર મારે જા રહે થે વહાં ભી શિગાફ હો ગયા. અબ મલ્બેકે ઉપરસે ગુઝર કર શહરમેં દાખિલ હોના થા મગર યહ બળા હી ખતરનાક ઈક્દામ થા. યહાંસે મલ્બા હટાનેકી મુહિમ શુરૂઅ હૂઈ.

શહરમેં ગિર્જોકે ઘંટે ઔર ઝિયાદા તેઝીસે બજને લગે. અઝાનોંકી મુકદ્દસ ઔર ફાતેહાના આવાઝેં ઔર ઝિયાદા બુલંદ હોને લગી. સલીબી જર્નેલોં ઔર હુકમરાન ટોલેકે ભી હોસ્લે પસ્ત હો ગએ. ઉન્હોંને કાન્ફ્રન્સ બુલાઈ જિસ્મેં જર્નેલોંને યહ તજવીઝ પેશ કી કે તમામતર ફૌજ ઔર જિત્ને ભી ઈસાઈ શહરી રઝાકારાના તૌર પર હમારે સાથ આ સકતે હૈં, એક હી બાર બાહિર નિકલ કર સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજ પર હલ્લા બોલ દે. યહ તજવીઝ બતરીકે આ'ઝમ હર્કૂલીઝને ઈસ લિએ મંઝૂર ન કી કે શિકસ્તકી સૂરતમેં શહરમેં ઔરતેં ઔર બચ્ચે રહ જાએંગે જો મુસલમાનોંકે ઈન્તિકામકા નિશાના બનેંગે. આખિરકાર યહ તજવીઝ મંઝૂર હૂઈ કે સુલ્તાન અય્યૂબીકે સાથ સુલહકી બાતચીત કી જાએ. ઉસ્કી નુમાઈન્દગી એક ઈસાઈ સરદાર બાલ્યાનકો દી ગઈ.

બાહરસે સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજને દેખા કે દરવાઝેકી ગીરી હૂઈ ઈમારતકે મલ્બે પર સુફેદ ઝંડા લહરા રહા હે. તીરંદાઝોંકો રોક દિયા ગયા. ઝંડેકે સાથ તીન ચાર આદમી નમૂદાર હૂએ. એકને બુલંદ આવાઝસે કહા "હમ સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે સાથ સુલહકી બાતચીત કરના ચાહતે હૈં" સુલ્તાન અય્યૂબી સુન રહા થા. ઉસ્ને કહા કે ઉન્હેં આગે લે આઓ.

સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉન્કા ઈસ્તિકબાલ કિયા ઔર ઉન્હેં અપને ખૈમેમેં લે ગયા. બાત સલીબી સરદાર બાલ્યાનને શુરૂઅ કી ઔર કહા કે મુસલમાન ફૌજ મુહાસરા ઉઠા કર વાપસ ચલી જાએ ઔર સુલ્તાન અય્યૂબી અપની શરાઈત બતાએ. સલીબી દરઅસલ બૈતુલ્મુકદસસે દસ્તબર્દાર નહીં હોના ચાહતે થે. સુલ્તાન અય્યૂબી બૈતુલ્મુકદસ લિએ બગૈર ટલનેવાલા નહીં થા મગર ઉસ્કા અભી એક ભી સિપાહી શહરમેં દાખિલ નહીં હો સકા થા. વહ અભી યહ દા'વા નહીં કર સકતા થા કે ઉસ્ને શહર લે લિયા હે. અભી સલીબી યહ કહ સકતે થે કે શહર પર ઉન્કા કબ્ઝા હે.

ઈધર સુલહકી બાતચીત હો રહી થી ઉધર મુહાસરેકી જંગ જારી થી. સુલ્તાન અય્યૂબી મુઆહદોં ઔર મુઝાકરાતકા કાઈલ નહીં થા. બાતચીતકે સાથ ઉસ્ને જંગ જારી રખ્ખી થી. દીવારકા શિગાફ ખુલ ગયા થા. ઈધર મુજાહિદીનને જોશમેં આ કર ગિરી હૂઈ ઈમારતકે મલ્બે પર હલ્લા બોલ દિયા. દીવારકે શિગાફમેંસે ભી જાંબાઝ અંદર જાને લગે ઔર નકબઝન જૈશ ફૌજકી સહૂલતકે લિએ શિગાફકો ખુલા કરને લગે, મગર સલીબી ઈસ શહરસે દસ્તબર્દાર ન હોનેકા પુખ્તા અઝ્મ કિએ હૂએ થે. ઉન્હોંને દોનોં જગહોંસે હમ્લાઆવરોંકો બાહર ધકેલ દિયા. બાહરસે દસ્તે સૈલાબ ઔર તૂફાનકી તરહ બઢે. આગે જાનેવાલે સલીબિયોંકે તીરોં ઔર

બર્છિયોંસે ગિરે. પીછેવાલે ઉન્હેં રોંદતે હૂએ આગે ગએ. બળા હી ખૂનરેઝ મા'ર્કા લળા ગયા. ઈસ દૌરાન કિસી જાંબાઝને શહરકે બળે દરવાઝેકે બુર્ઝસે લાલ ક્રોસવાલા ઝંડા ઉતાર ફૈંકા ઔર વહાં ઈસ્લામી ઝંડા ચળ્હા દિયા. ઈસાઈ શહરિયોંને ઐસી ભગદળ મચાઈ કે સલીબી ફૌજકે લિએ રૂકાવટ ઔર મસ્અલા બન ગઈ.

સુલ્તાન અય્યૂબીકે જાંબાઝ દીવાને હૂએ જા રહે થે. ઉન્મેંસે કુછ મસ્જિદે અકસામેં દાખિલ હો ગએ ઔર ઉપરસે સલીબ ઉતાર કર દૂર ફૈંક દી. વહાં ભી ઈસ્લામી પર્ચમ લહરમાને લગા લેકિન શહરમેં દોનોં ફૌજેં એક દૂસરીકા બૂરી તરહ કુશ્તો ખૂન કર રહી થી. યહ ઝરૂર નઝર આ રહા થા કે સલીબિયોંકી જારહિય્યત ઔર મુઝાહમતકી શિદ્દત તેઝીસે કમ હો રહી થી.

સુલ્તાન અય્યૂબી સલીબિયોંકે વફદકે સાથ સુલહકી બાતચીત કર રહા થા. ઉસે બાહરકી ઔર શહરકી અભી કુછ ખબર નહીં થી. ઉસ્ને બાલ્યાનસે કહા "મૈંને બૈતુલ્મુકદસકો અપની તાકતસે આઝાદ કરાનેકી કસમ ખાઈ થી. અગર આપ લોગ યહ શહર મુઝે ઈસ તરહ દે દેં જૈસે મૈંને યહ ફતહ કિયા હે તો મૈં સુલહકી બાત સુન લૂંગા."

"સલાહુદ્દીન !" બાલ્યાનને ઝરા દબદબેસે કહા "ઈસ શહરકા નામ અભી યરૂશલમ હે બૈતુલ્મુકદ્દસ નહીં. અગર સુલહ નહીં કરના ચાહતે તો હમ આપકો મજબૂર નહીં કરેંગે લેકિન યહ સુન લો કે ઈસ શહરમેં આપકે ચાર હઝાર ફૌજી હમારે જંગી કૈદી હે ઔર જો મુસલમાન શહરી હમારી કૈદમેં હે ઉન્કી તા'દાદ તીન હઝાર હે. હમ ઈન તમામ કૈદિયોંકો ઔર શહરકે હર એક મુસલમાન બાશિંદેકોં, ખ્વાહ વહ ઔરત હો યા બચ્ચે, જવાન હો યા બૂળ્હા, કત્લ કર દેંગે."

સુલ્તાન અય્યૂબીકી આંખે ગુસ્સેસે લાલ હો ગઈ ઔર ઉસ્કે હોંટ કાંપે. વહ કુછ કહને લગા થા કે ખૈમેકા પર્દા ઉઠા. ઉસ્કા એક કમાન્ડાર આયા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસે ઈશારેસે અપને પાસ બુલાયા. કમાન્ડારને ઉસ્કે કાનમેં સરગોશી કી "શહર લે લિયા ગયા હે. બળે દરવાઝે ઔર મસ્જિદે અકસા પર ઝંડે ચળ્હા દીએ ગએ હૈં."

સુલ્તાન અય્યૂબીકો બાલ્યાનકી ધમકીકા જવાબ મિલ ગયા. ઉસ્કી લાલ અંગારા આંખોમેં ગૈરમા'મૂલી ચમક પૈદા હૂઈ. ઉસ્ને બળી ઝોરસે અપની રાન પર હાથ માર સલીબી સરદાર બાલ્યાનસે કહા "ફાતેહ મફતૂહકે સાથ સુલહકી બાત નહીં કિયા કરતે, કોઈ એક ભી મુસલમાન તુમ્હારા કૈદી નહીં" વકાએ નિગારોંને

લિખ્ખા હૈ કે સુલ્તાન અય્યૂબી બળે તહમ્મુલસે બાત કિયા કરતા થા. મગર બાલ્યાનકી ધમકીકે સાથ હી ફતહકી ખબર સુન કર ઉસ્કી આવાઝમેં કહર ઔર ગરજ પૈદા હો ગઈ. ઉસ્ને કહા "તુમ સબ મેરે કૈદી હો. તુમ્હારી સારી ફૌજ મેરી કૈદી હે. શહરમેં રહનેવાલા હર એક ઈસાઈ મેરા કૈદી હે. ઈસ શહરસે અબ વહ ઈસાઈ નિકલ કર જા સકેગા જો મેરા મુકર્રર કિયા ગયા ઝરે ફિદયા (છુટનેકા ટેક્ષ) અદા કરેગા. જાઓ, અંદર જા કર દેખો યહ યરૂશલમ હે યા બૈતુલ્મુકદસ."

બાલ્યાન ઔર ઉસ્કે સાથ આએ સલીબી ગબરા ગએ. ધૈમેસે નિકલ કર દેખા. સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજકા બેશ્તર હિસ્સા શહરમેં દાખિલ હો ચુકા થા ઔર બળે દરવાઝે પર ઈસ્લામી પર્ચમ લહરા રહા થા.

યહ ઈત્તિફાક થા યા સુલ્તાન અય્યૂબીને પ્લાન હી ઐસા બનાયા થા. યા ખુદાએ ઝુલ્જલાલકા મન્શા યહી થા કે સુલ્તાન અય્યૂબી બરોઝે જુમ્આ, દો અક્તૂબર ૧૧૮૭ ઈસ્વીસન બમુતાબિક ૨૭ રજબ ૫૮૩ હિજરી શહરમેં ફાતેહકી હૈષિયતસે દાખિલ હુવા. ગોર ફરમાઈએ યહ રજબકી સત્તાઈસવીં રાત થી ઔર યહ વહ રાત હે જબ રસૂલે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ ઈસી મુકામસે મે'રાજકો તશરીફ લે ગએ થે. તમામ મુસ્લિમ ઔર ગૈરમુસ્લિમ મુઅર્રિખીનને બૈતુલ્મુકદ્દસકી ફતહકી યહી તારીખ લિખ્ખી હે.

સુલ્તાન અય્યૂબી જબ શહરમેં દાખિલ હુવા તો મુસલમાન ઘરોંસે નિકલ આએ. ઔરતોંને સરોંસે ઓળનિયાં ઉતાર કર ઉસ્કે રાસ્તેમેં ફેંક દી. સુલ્તાન અય્યૂબીકે બોડીગાર્ડોંને ઘોળોંસે ઉતર કર ઓળનિયાં રાસ્તોંસે ઉઠા લી કયૂંકે સુલ્તાન અપની પરસ્તીશ ઔર ખુશામદસે સખ્ત નફરત કરતા થા. ઝુલ્મો તશદ્દુદકે મારે હૂએ મુસલમાન ચીખ ચીખ કર ના'રે લગા રહે થે આંસૂ તો સબકે જારી થે. યહ બળા હી જઝબાતી ઔર દર્દનાક મંઝર થા. ઐની શાહીદોંકે મુતાબિક, સુલ્તાન અય્યૂબી ઈસ કદર જઝબાતી હો ગયા થા કે ના'રોંકે જવાબમેં હાથ બુલંદ કરકે હિલાતા થા લેકિન ઉસ્કે હોટોં પર મુસ્કુરાહટ નહીં થી, બલ્કે વહ હોટોંકો ભીંચતા ઔર દાંતોમેં દબાનેકી કોશિશ કરતા થા. યહ કોશિશ જઝબાતકો દબાને ઔર સિસ્કિયાં રોકનેકી થી.

ઈસાઈ શહરી ઘરોંમેં દુબકે ખૌફસે કાંપ રહે થે. ઉન્હોંને અપની જવાન લળકિયોંકો છુપા લિયા થા. કહતે હૈં કે અકષર લળકિયોંકો મર્દાના લિબાસ પહના દીએ ગએ થે. ઉન્હેં યકીન થા કે મુસલમાન સિપાહી ખવાતીનકી બેહુર્મતીકા

ઈન્તિકામ લેનેકે લિએ ઉન્કી બેટિયોંકો બેઆબરૂ કરેંગે. લેકિન યૂરોપી મુઅર્રિખ, લેન પોલ લિખતા હે કે સલાહુદ્દીનને અપને આપકો ઐસા આલી ઝર્ફ ઔર કુશાદા દિલ કભી ષાબિત નહીં કિયા થા જિત્ના ઉસ વકત કિયા જબ ઉસ્કી ફૌજ સલીબી ફૌજસે શહરકા કબ્ઝા લે રહી થી. ઉસ્કી ફૌજકે સિપાહી ઔર અફસર ગલી કૂચોમેં અમનો અમાન બર્કરાર રખનેકે લિએ ઘૂમ ફિર રહે થે ઔર ઉન્કી નઝર ઉસ પર થી કે કોઈ મુસલમાન શહરી કિસી ઈસાઈ શહરી પર ઈન્તિકામન હમ્લા ન કર દે. સુલ્તાન અય્યૂબીકે અહકામ હી ઐસે થે. અલબત્તા કિસી ઈસાઈકો શહરસે બાહર જાનેકી ઈજાઝત નહીં થી.

સુલ્તાન અય્યૂબી સબસે પહલે મસ્જિદે અકસામેં ગયા. જઝબાતકી શિદ્દસે વહ મસ્જિદકી દહલીઝ પર ઘૂંટનોંકે બલ જૈસે ગિર પળા હો. વહ દહલીઝ પર સજદારેઝ હો ગયા ઔર બહાઉદ્દીન શદાદ ઔર અહમદ બેલી મિસ્રીકે મુતાબિક, સુલ્તાન અય્યૂબીકે આંસૂ ઈસ તરહ બહ રહે થે કે ઈસ અઝીમ મસ્જિદકી દહલીઝ ધુલ રહી થી — મસ્જિદકી હાલત બહુત બુરી થી. કઈ એક મુસલમાન હુકમરાનોંને વકતન ફવકતન મસ્જિમેં સોને ઔર ચાંદીકે ફાનૂસ ઔર શમાદાન રખ્ખે થે. ઉન્હોંને અકીદતકે તૌર પર મસ્જિદમેં તરહ તરહકે બેશકીમત તહાઈફ ભી રખ્ખે થે. સલીબી તમામ ફાનૂસ, શમાદાન ઔર કીમતી તહાઈફ ઉઠા લે ગએ થે. ફર્શસે જગા જગા ખારા ઔર મરમરકી સિલેં ગાઈબ થી. મસ્જિદ મરમ્મત તલબ થી.

મરમ્મતકી તરફ તવજ્જુહ દેનેસે પહલે સુલ્તાન અય્યૂબીને શિકસ્તખુર્દા ઈસાઈયોંકે મુતા'લ્લિક ફેસ્લા કરના ઝરૂરી સમઝા. ઉસ્ને અપની મુશાવરતી મજ્લીસસે મશ્વરા કિયા ઔર હુકમનામા જારી કિયા કે હર ઈસાઈ મર્દ દસ અશ્રફી (દીનાર) ઔરત પાંચ અશ્રફી ઔર હર બચ્ચા એક અશરફી ઝરે ફિદિયા અદા કરકે શહરસે નિકલ જાએ. કોઈ ભી ઈસાઈ વહાં નહીં રહના ચાહતા થા. બુર્જ દાઉદકે નીચેવાલા દરવાઝા ખોલ દિયા ગયા. જહાં મુસલમાન હાકિમ ફીદિયા વુસૂલ કરનેકે લિએ બેઠ ગએ ઔર ઈસાઈ આબાદીકા ઈન્ખલા (નિકલના) શુરૂઅ હો ગયા. સબસે પહલે ઈસાઈયોંકા સર્બરાહ બાલ્યાન શહરસે નિકલા. ઉસ્કે પાસ ઈંગ્લિસ્તાનકે બાદશાહ હેન્રીકી ભેજી હૂઈ બેઅંદાઝ રકમ થી. ઉસ્મેંસે ઉસ્ને તીસ હઝાર અશ્રફી તલાઈ ઝરેફિદિયા અદા કિએ ઔર ઉસ્કે ઈવઝ (બદલે) દસ હઝાર ઈસાઈયોંકો રિહા કર લિયા.

બાબે દાઉદ પર બાહર જાનેવાલે ઈસાઈયોંકા તાંતા બંધ ગયા. વહ પૂરે પૂરે ખાનદાનકા ઝરેફિદિયા અદા કરકે જા રહે થે. યહ રીવાઝ થા કે મફતૂહા શહરકો

ફૌજ બૂરી તરહ લૂટ લેતી થી, બૈતુલ્મુકદસ તો વહ શહર થા જહાં સલીબિયોંને ફતહકે બા'દ મુસલમાનોંકા કત્લેઆમ કિયા ઔર ઉન્કે ઘર લૂટ લિએ ઔર ઉન્કી બેટિયોં ઔર મસ્જિદોંકી બેહુર્મતી કી મગર મુસલમાનોંને યહ ફતહ કિયા તો લૂટ મારકે બજાએ યૂં હુવા કે સુલ્તાન અય્યૂબીકે ફૌજિયોંને ઔર બાહરસે ફૌરન પહુંચ જાનેવાલે મુસલમાન તાજિરોંને ઈસાઈયોંકે ઘરોંકા સામાન ખરીદા તાકે વહ ઝરેફિદિયા દેનેકે કાબિલ હો જાએ. ઈસ તરહ વહ ઈસાઈ ખાનદાન ભી રિહા હો ગએ જિન્કે પાસ ઝરેફિદિયા પૂરા નહીં થા.

ઉસ મૌકે પર એક તઝાદ દેખનેમેં આયા જો કઈ એક મુઅર્રિખોં ઔર ઉસ દૌરકે વકાએ નિગારોંને બયાન કિયા હે. બૈતુલ્મુકદસકે સબસે બળે પાદરી બતરીકે આ'ઝમ હર્કૂલીઝને યહ હર્કત કી કે તમામ ગિર્જોંકી જમાશુદા રકમ અપને કબ્ઝેમેં લે લી. ગિર્જોંસે સોનેકે પ્યાલે ઔર દીગર બેશકીમત અશ્યા ચુરા લી. કહતે હેં કે યહ દૌલત ઈત્ની ઝિયાદા થી કે ઈસ્સે સેંકળોં ઈસાઈયોંકે ખાનદાનોંકો રિહા કરાયા જા સકતા થા મગર ઉન્કે ઈસ સબસે બળે પાદરીને કિસી એકકા ભી ઝરેફિદિયા ન દિયા વહ અપના ફિદિયા અદા કરકે નિકલ ગયા. કિસી મુસલમાન ફૌજીને દેખ લિયા કે યહ શખ્સ બહુતસી દૌલત સાથ લે જા રહા હે. ઉસ ફૌજીકી રિપોર્ટ પર કિસી હાકીમને સુલ્તાન અય્યૂબીસે કહા કે ઉસે ઈત્ની દૌલત ઔર ઈત્ના સોના ન લે જાને દિયા જાએ.

"અગર ઉસ્ને ઝરેફિદિયા અદા કર દિયા હે તો ઉસે ન રોકા જાએ" સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "મેં ઈન લોગોંસે કહ ચુકા હૂં કે કિસીસે ફાલતૂ રકમ નહીં લી જાએગી. જો કોઈ જિત્ના ઝાતી સામાન સાથ લે જા સકતા હે લે જાએ મેં અપને વા'દેકે ખિલાફ વર્ઝી નહીં હોને દૂંગા."

બતરીકે આ'ઝમ અપને ગીર્જોંસે ચુરાઈ હૂઈ દૌલત ઔર કીમતી સામાન લે ગયા.

સુલ્તાન અય્યૂબીને ઝરેફિદિયા અદા કરનેકી મીઆદ ચાલીસ દિન મુકર્રર કી થી. ચાલીસ દિન પૂરે હો ગએ તો અભી તક હઝારોં ગરીબ ઔર નાદાર ઈસાઈ શહરમેં મૌજૂદ થે. નવ્વે બરસ પહલે જબ સલીબિયોંને બૈતુલ્મુકદસ ફતહ કિયા તો દૂર દૂરસે ઈસાઈ યહાં આ કર આબાદ હો ગએ થે. ઉન્હેં તવક્કુઅ નહીં થી કે કભી યહાંસે નિકલના ભી પળેગા. યહ હાલત દેખ કર સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા ભાઈ ઉસ્કે પાસ આયા.

"મોહતરમ સુલ્તાન !" અલ્આદિલને કહા "આપ જાન્તે હે કે ઈસ શહરકી

ફતહમેં મેરા ઔર મેરે દસ્તોંકા કિત્ના હાથ હે. ઉસ્કે ઈવઝ મુઝે એક હઝાર ઈસાઈ બતોરે ગુલામ દે દેં."

"ઈન્ને ગુલામ કયા કરોગે ?" સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને પૂછા.

"યહ મેરી મર્ઝી પર હોગા, મેં જો ચાહૂં કરૂં."

"સુલ્તાન અય્યૂબીને અલ્આદિલકો એક હઝાર ઈસાઈ દેનેકા હુકમ દે દિયા. અલ્આદિલને એક હઝાર ઈસાઈ મુન્તખબ કિએ ઔર ઉન્હેં બાબે દાઉદ લે જા કર સબકો રિહા કર દિયા."

"સુલ્તાન મોહતરમ !" અલ્આદિલને વાપસ આ કર સુલ્તાન અય્યૂબીસે કહા "મેંને ઈન તમામ ઈસાઈ ગુલામોંકો શહરસે રૂખ્સત કર દિયા હે. ઉન્કે પાસ ઝરેંફિદિયા નહીં થા."

"મેં જાન્તા થા કે તુમ ઐસા હી કરોગે." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "વર્ના મેં તુમ્હેં એક ભી ગુલામ ન દેતા. ઈન્સાન ઈન્સાનકા ગુલામ નહીં હો સકતા. અલ્લાહ તુમ્હારી યહ નેકી કુબૂલ કરે."

યહ વાકિઆત અફસાને નહીં, મુઅર્રિખોંને બયાન કિએ હેં. વહ લિખતે હેં કે ઈસાઈ ઔરતોંકા એક હુજૂમ સુલ્તાન અય્યૂબીકે પાસ આયા. પતા ચલા કે યહ ઉન સલીબી ફૌજિયોંકી બીવિયાં ઔર બેટિયાં યા બહનેં હેં જો મારે ગએ યા કૈદ હો ગએ હે ઔર ઉન્કે પાસ ઝરેંફિદિયા નહીં. સુલ્તાન અય્યૂબીને સબકો સિર્ફ રિહા હી ન કિયા બલ્કે ઉન્હેં કુછ રકમ દે કર રૂખ્સત કિયા. ઉસ્કે બા'દ ઉસ્ને આમ હુકમ જારી કર દિએ કે તમામ ઈસાઈયોંકો જો શહરમેં રહ ગએ હેં ઝરેંફિદિયા મુઆફ કિયા જાતા હે. વહ જા સકતે હેં. સલીબિયોંકી ફૌજ સિર્ફ કૈદમેં રહી.

ઉસ્સે પહલે સુલ્તાન અય્યૂબીને મસ્જિદે અકસાકી સફાઈ ઔર મરમ્મત કરાઈ થી. ઉસ દોરકી તહરીરોંકે મુતાબિક સુલ્તાન અય્યૂબી ખૂદ સિપાહિયોંકે સાથ ઈંટે ઔર ગારા ઉઠાતા રહા. ઉન્નીસ અક્તૂબર ૧૧૮૭ ઈસ્વી જુમ્આકા મુબારક દિન થા. સુલ્તાન અય્યૂબી જુમ્આકી નમાઝકે લિએ મસ્જિદે અકસામેં ગયા તો વહ મિમ્બર જો નુરૂદ્દીન ઝંગી મર્હૂમને બનવાયા થા ઔર મર્હૂમકી બેવાહ ઔર બેટી લાઈ થી: ઉસ્કે સાથ થા. ઉસ્ને મિમ્બર અપને હાથોં મસ્જિદમેં રખ્ખા. જુમ્આકા ખુત્બા દમિશ્કસે આએ હૂએ એક ખતીબને પઢા.

ઉસ્કે બા'દ સુલ્તાન અય્યૂબીને મસ્જિદે અકસાકી આરાઈશકી તરફ તવજ્જુહ દી. મરમરકે પથ્થર મંગવા કર ફર્શમેં લગવાએ ઔર મસ્જિદકો જી ભરકે ખૂબસૂરત બનાયા. વહ ખૂબસૂરત પથ્થર જો સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને હાથોં લગવાએ થે

આજ ભી મસ્જિદે અકસામેં મૌજૂદ હેં ઔર ઉન્કી ખૂબસૂરતીમેં કોઈ ફર્ક નહીં આયા.

બૈતુલ્મુકદસકી ફતહ તારીખે ઈસ્લામકા બહુત બળા વાકિઆ ઔર અઝીમ કારનામા થા, મગર સુલ્તાન અય્યૂબીકા મહાઝ અભી ખત્મ નહીં હુવા થા. ઉસે સરઝમીને અરબ ઔર ફલસ્તીનકો સલીબિયોંસે પાક કરના થા ઉસ્ને બૈતુલ્મુકદસકો જહાં એક મઝબૂત છાવની ઔર અસ્કરી મુસ્તકર બનાયા વહાં ઈસ મુકદસ મુકામકો ઈલ્મો ફઝલકા મર્કઝ બના દિયા. રમઝાન ૫૮૩ હિજરી (૮ નવમ્બર ૧૧૮૭ ઈસ્વી)કે રોઝ ઉસ્ને બૈતુલ્મુકદસસે કૂચ કિયા. ઉસ્કા રૂખ શિમાલકી તરફ થા. ઉસ્ને અપને બેટે અલ્મલિકુઝ્ઝાહિરકો જો કિસી ઔર જગા થા, પૈગામ ભેજા કે અપને દસ્તે લે કર અપને પાસ આ જાએ. સુલ્તાન ટાઈર પર હમ્લા કરને જા રહા થા. યહ સલીબિયોંકી મઝબૂત છાવની થી ઔર બંદરગાહ થી. સુલ્તાન અય્યૂબીને બહરિયાકે કમાન્ડર અલ્ફારિસ બૈદરૂનકો પૈગામ ભેજા કે વહ ટાઈરસે કુછ દૂર તક આ જાએ. ઔર જબ સુલ્તાન ઈસ શહરકા મુહાસરા કરે તો અલ્ફારિસ સલીબી બેળે પર હમ્લા કર દે. સુલ્તાન અય્યૂબીને અલ્ફારિસકો હમ્લેકે જો દિન બતાએ વહ ડિસમ્બરકે આખિર યા જન્વરીકે શુરૂકે થે.

દોનોં લળકિયાં અલ્ફારિસકે જહાઝમેં થી હસન બિન અબ્દુલ્લાહકા જાસૂસ વહાં નહીં થા. હસન બિન અબ્દુલ્લાહ બૈતુલ્મુકદસકી જંગ ફિર ફતહકે બા'દ કામોંમેં મસરૂફ રહા. ઈધરસે ફારિગ હો કર ઉસે ખયાલ આયા કે ઉસ્ને અપના એક આદમી અલ્ફારિસકે જહાઝમેં ભેજા થા. ઉસ્ને એક કાસિદ રઉફકુર્દકે પાસ યહ મા'લૂમ કરનેકે લિએ ભેજા કે ઉસ્કા આદમી કયા કર રહા હે. ઉસ કાસિદકો જહાઝ તક પહુંચતે કઈ દિન લગ ગએ. રઉફકુર્દને કાસિદકો બતાયા કે હસન બિન અબ્દુલ્લાહકા ભેજા હુવા જાસૂસ બહુત દિન હૂએ ચલા ગયા થા.

જાસૂસ ઉસ વકત તક બહિરએ રૂમકી તેહમેં મછલિયોંકા ખૂરાક બન ચુકા થા ઔર રઉફકુર્દ ઉસ્કે ઈસ અંજામસે અચ્છી તરહ વાકિફ થા. કુછ રોઝ પહલે જાસૂસને રઉફકુર્દસે કહા થા કે ઈન લળકિયોંકો વહ યહાં નહીં રહને દેગા. ઉસ્ને દેખા થા કે જબ જહાઝ સાહિલકે કરીબ લંગર અંદાઝ હોતા હે તો છોટી છોટી કશ્તિયાં ઉસ્કે કરીબ આ જાતી હે ઔર માહિગીરસી કિસ્મકે લોગ મુખ્તલિફ ચીઝેં ફરોખ્ત કરતે હેં. ઉન્મેં એક આદમીકો ઉસ્ને તીન ચાર જગહોં પર દેખા થા. લળકિયાં ઉસે રસ્સેકી સીળી લટકા કર ઉપર બુલાતી હે ઔર ઉસ્સે કુછ ખરીદનેકે બજાએ ઉસ્કે સાથ બાતેં

કરતી રહતી હે. જહાઝ અગર દસ પંદરા મીલ દૂર સાહિલકે સાથ કહીં લંગર અંદાઝ હુવા તો વહાં ભી યહ આદમી કશ્તી લે કે આ ગયા. જાસૂસકો ઈસ આદમી પર શક થા.

ફ્લોરીને રઉફકુર્દકી અકલ માર ડાલી થી. વહ ઈસ્સે રાઝકી બાતેં પૂછતી ઔર વહ ઉસે સબ કુછ બતા દેતા થા. અલ્ફારિસ બહુત મસરૂફ રહતા થા વહ દૂસરે જહાઝોંમેં ભી ચલા જાતા થા. એક રોઝ રઉફકુર્દને ફ્લોરીસે તિલિસ્મસે મસ્હૂર હો કર ઉસે બતા દિયા કે જહાઝમેં એક ખતરનાક આદમી હે, ઉસ્કે સાથ કોઈ બાત ન કરના. રઉફકુર્દ ઈન લળકિયોંકો અભી તક ખાનાબદોશ સમઝ રહા થા ઔર વહ ઉન્કે અસલ નામો, ફ્લોરી ઔર રોઝીસે વાકિફ નહીં થા. લળકિયાં દરઅસલ તજ્રુર્બાકાર જાસૂસ થી. વહ સમઝ ગઈ કે જિસ આદમીકે મુતા'લ્લિક રઉફકુર્દને બાત કી હે વહ જાસૂસ હે. રઉફકુર્દકો ગવારા ન થા કે ફ્લોરી જહાઝસે ચલી જાએ. ઉસ્ને ઈન લળકિયોંકો યહ ભી બતા દિયા કે યહ જાસૂસ હે.

એક રાત અલ્ફારિસ કિસી દૂસરે જહાઝમેં ગયા હુવા થા. આધી રાતકે વક્ત રઉફકુર્દ ઔર ફ્લોરી અર્શે પર જંગલેકે સાથ એસી જગા છુપે હૂએ થે જહાં પીછે ઔર દાએં બાએં સામાન પળા થા. હસન બિન અબ્દુલ્લાહકા જાસૂસ દાનીસ્તા યા ઈત્તિફાકિયા ઉધર આ નિકલા. રઉફકુર્દ ગબરાને યા કોઈ ઝૂટ બોલનેકે બજાએ ઉસ્કો ઉઠ કર ઉસે ઝરા પરે લે ગયા ઔર કહા કે વહ ઉસ લળકીકો લાલચ વગૈરા દે કર પૂછ રહા થા કે વહ દોનોં કોન હે. ઉસ્ને જાસૂસસે કહા કે મેં ચલા જાતા હૂં તુમ ઉસ્કે પાસ બેઠ જાઓ ઔર અપને તજ્રુર્બે ઔર ઈલ્મકે મુતાબિક ઉસ્સે બાતેં કરકે ભેદ લો કે યહ હે કોન ?

જાસૂસકો ફ્લોરીકે પાસ ભેજ કર ઉસ્ને રોઝીકો જા જગાયા ઔર ઉસે કહા કે શિકાર ફુલાં જગા હે, તુમ ભી ચલી જાઓ મેં ઈધર ઉધર દેખતા રહૂંગા કે કોઈ દેખ ન લે.

રોઝી ઉપર આઈ. રઉફકુર્દને ઉસે ગઝ ભર લંબી રસ્સી દી ઔર વહ ઉસ જગા ચલી ગઈ જહાં જાસૂસ ઔર ફ્લોરી બેઠે થે. વહાં અંધેરા થા. રોઝી ઉન્કે પાસ બેઠ ગઈ. જાસૂસ ગપશપકે અંદાઝસે ઉન્કી અસ્લિયતકા ભેદ હાસિલ કરનેકી કોશિશ કર રહા થા. રોઝીને રસ્સી ઉસ્કી ગર્દનકી ગિર્દ લપેટ દી. લળકિયાં તર્બિયત યાફતા થી. ફ્લોરીને ફૌરન રસ્સીકા દૂસરા સિરા પકળ લિયા. પેશતર ઉસ્કે કે જાસૂસ અપના બચાવ કરનેકે લિએ હાથ પાંવ મારતા, ઉસ્કી ગર્દનકા ફંદા લળકિયોંને રસ્સી અપની અપની તરફ ખીંચ કર તંગ કર દિયા. વહ ઝરા દેર તળપા ફિર ઉસ્કા જિસ્મ સાકિત હો ગયા.

રઉફકુર્દ ઝરા પરે ખળા થા. વહાં અગર કોઈ મુલાઝિમ થા તો ઉસે ઉસ્ને કોઈ કામ બતા કર વહાંસે હટા દિયા થા. લળકિયોંને જાસૂસકી લાશ સમંદરમેં ફેંક દી. રોઝી ચલી ગઈ. ફ્લોરી વહીં બેઠી રહી. રઉફકુર્દ ઉસકે પાસ ચલા ગયા ઔર દોનોં એક દૂસ્રેમેં ગુમ હો ગએ.

અલ્ફારિસકો મા'લૂમ હી ન થા કે ઉસ્કે જહાઝમેં કોઈ જાસૂસ આયા, યા રઉફકુર્દને કિસી નએ આદમીકો જહાઝમેં કિસી કામ પર લગાયા થા. ઉસ્કે કત્લકે દો ચાર રોઝ બા'દ અલ્ફારિસકો ખયાલ આયા કે ઉસ્કે અપને ઔર દૂસ્રે પાંચ જહાઝોંકે મલ્લાહ ઔર બહરી સિપાહી તો મહિનોંસે સમંદરમેં હૈં ઔર વહ સબ ઉકતા ગએ હોંગે. ઉસ્ને દૂસ્રે જહાઝોંમેં જા કર મલ્લાહોં ઔર સિપાહિયોંકી કૈફિયત દેખી થી. વહ ખુશ્કીકી રોનકસે દૂર ફરાગત ઔર બેંધકીની કૈફિયતસે તંગ આએ હૂએ થે. અગર કભી કભી બહરી મા'ર્કા હો જાયા કરતા તો ઉન્કી ઝહની હાલત યહ ન હોતી. ચુનાંચે ઉસ્ને ફેસ્લા કિયા કે એક રાત વહ તમામ જહાઝોંકો ઈકઠ્ઠા કરકે લંગર ડાલ દેગા ઔર જશ્ન મનાએગા મલ્લાહ ઔર સિપાહી ખુશિયાં મનાએંગે ઔર સબકો અચ્છા ખાના દિયા જાએગા.

ઉસ્ને રઉફકુર્દ ઔર અપને માતેહત અફસરોંસે બાત કી. ઉસ વકત દોનોં લળકિયાં ભી મૌજૂદ થી. ઉન્હોંને કહા કે વહ રકશ કરેગી. અલ્ફારિસ ઝિંદા દિલ ઈન્સાન થા. વહ ખૂદ ભી કિસી તફરીહકી ઝરૂરત મહસૂસ કર રહા થા. ઉસ્ને અભી કોઈ રાત મુકર્રર ન કી. ક્યૂંકે ઉસે ખુશ્કીસે સુલ્તાન અય્યૂબીકે કાસિદકા ઈન્તિઝાર થા. ડિસમ્બરકા આખરી હફતા થા.

દો રોઝ બા'દ કાસિદ આ ગયા. ઉસ્ને બતાયા કે સુલ્તાન અય્યૂબી ટાઈરસે થોળી હી દૂર રહ ગયા હૈ ઔર અલ્ફારિસ અપને જહાઝોંકો ટાઈરકે કરીબ લે જાએ તાકે મુહાસરેકે વકત વહ કમ વકતમેં ટાઈર પહુંચ સકે. કાસિદને ખાસ તૌર પર કહા થા કે અબ દિન ઔર રાત ચોકન્ના રહેં ક્યૂંકે સલીબી જહાઝ કરીબ હી મૌજૂદ હૈ.... અલ્ફારિસને કાસિદકો રૂખ્સત કિયા ઔર ઉસ શામ અપને બિખરે હૂએ જહાઝોંકો એક જગા ઈકઠ્ઠા હોનેકા ઈશારા દે દિયા. ઉસ્ને રઉફકુર્દકો બતાયા કે ચંદ રોઝ બા'દ શાયદ ઉન્હેં બહરી જંગ લળની પળે ઈસ લિએ દો રાત બા'દ જશ્ને ખૂશી મના લિયા જાએ.

રઉફકુર્દને બતા દિયા કે ફુલાં રાત જહાઝ ઈકઠ્ઠે હોંગે ઔર રોનક મેલા હોગા. એન્કી કશ્તી આતી હી રહતી થી. હસન બિન અબ્દુલ્લાહકે જાસૂસને ઉસે કઈ

જગહોં પર દેખા થા. અબ જહાઝ સાહિલકે કરીબ આ કર રૂકા તો એન્ડ્રુ આ ગયા. લળકિયોંને હસ્બે મા'મૂલ ઉસે ઉપર બુલા લિયા ઔર ઉસ્સે કુછ ખરીદા ઔર ઉસ્કે કાનમેં યહ કીમતી ઈત્તિલાઅ ડાલ દી કે ફુલાં રાત જહાઝ ઈકટ્ઠે ખળે હોંગે ઔર અર્શો (જહાઝકા ઉપરી ડેકકા હિસ્સા) પર જશ્ન હોગા. એન્ડ્રુ દેખ રહા થા કે દૂરસે અલ્ફારિસકે દૂસ્રે જહાઝ આ રહે થે. વહ લળકિયોંકો યહ કહ કર ચલા ગયા "ઉસ રાત ઉસી તરફ મેરી કશ્તી આ જાએગી. સીળી ફેંક કર ઉતર આના."

વહ રાત આ ગઈ. છે જહાઝ બાદબાન લપેટે પહલૂ બપહલૂ ખળે થે. જહાઝોંકે કપ્તાન ઔર દિગર અફસર અલ્ફારિસકે જહાઝમેં ઈકટ્ઠે હો ગએ થે. પૂરતકલ્લુફ ખાના હો રહા થા મલ્લાહ ઔર સિપાહી અપને અપને જહાઝોંમેં ખુશિયાં મના રહે થે. અલ્ફારિસકે જહાઝમેં દોનોં લળકિયાં તફરીહી અદાએં દિખા રહી થી. દફ મૌજૂદ થા. જહાઝોં પર બહુતસી મશા'લે જલા દી ગઈ થી. રાતકો દિન બના દિયા ગયા થા.

યહ રોનક જબ ઉરૂજકો પહુંચી તો રાત ખાસ્સી ગુઝર ચુકી થી. સલીબિયોંકે દસ બારા જંગી જહાઝ બત્તિયા બુજાએ હૂએ અલ્ફારિસકે જહાઝકી તરફ બળ્હે આ રહે થે. વહ નએ ચાંદકી તર્તીબમેં થે. વહ કરીબ આ ગએ તો ભી કિસીકો પતા ન ચલા. ઈધર છોટીસી એક કશ્તી અલ્ફારિસકે જહાઝકે કરીબ હો રહી થી. અચાનક અલ્ફારિસકે જહાઝોં પર જલતે હૂએ ગોલે ગિરને લગે ઔર તીરોંકી ઐસી બોછાર આઈ કે કઈ મલ્લાહ ઔર સિપાહી તળપને લગે. અલ્ફારિસ ઔર ઉસ્કે કપ્તાનોંને ઈસ અચાનક હમ્લેસે નિકલનેકી કોશિશ કી મગર જહાઝોંકો નિકાલના મુમ્કીન ન થા. સિપાહિયોંને તીરોંસે જવાબ દિયા. મિન્જનીકોંસે આગ ફેંકી. એક સલીબી જહાઝકો આગ લગી મગર સલીબી અપના કામ કર ચુકે થે. ઉન્કે જહાઝ વાપસ ચલે ગએ.

મા'ર્કા જિસ તરહ અચાનક શુરૂઅ હુવા થા ઉસી તરહ અચાનક ખત્મ હો ગયા. કાઝી બહાઉદ્દીન શદ્દાદકી તહરીરકે મુતાબિક અલ્ફારિસકે પાંચ જહાઝ જલ કર તબાહ હો ગએ. દો કપ્તાન ઔર બહુતસે બહરી સિપાહી શહીદ હો ગએ. કાઝી શદ્દાદને ઉસ્કી તારીખ સત્તાઈસ શવ્વાલ ૫૮૩ હિજરી (૩૦ ડીસમ્બર ૧૧૮૭ ઈસ્વી) લિખ્ખી હે.

ચૂંકે જહાઝ જલ રહે થે ઈસ લિએ રોશની બહુત થી. કિસીને દેખા કે એક કશ્તી જા રહી થી જિસ્મેં દો મર્દ ઔર દો ઔરતેં થી. અલ્ફારિસને અપને જહાઝસે

એક કશ્તી ઉતરવાઈ ઔર ઉસ કશ્તીકો પકળનેકી કોશિશ કી ગઈ. ઉસ કશ્તીસે તીર આને લગે. ઈધરસે ભી તીર ચલે ઔર કશ્તીકો ઘેર લિયા ગયા. દોનોં મર્દ ઔર એક લળકી તીરોંકા નિશાના બન ગઈ. એક બચ ગઈ. બા'દમેં ઉસી લળકીકે બયાનસે તબાહીકી અસલ હકીકત ખુલી.

ઉસ વકત સુલ્તાન અય્યૂબી ટાઈરસે કુછ દૂર ખૈમાઝન થા. યહાંસે ઉસે સીધા ટાઈર પર યલ્ગાર કરની થી. કૂચસે એક હી રોઝ પહલે ઉસે ઈત્તિલાઅ મિલી કે છે મેંસે પાંચ જહાઝ તબાહ હો ગએ હૈં. સુલ્તાન અય્યૂબી બુઝકે રહ ગયા. વહ ઐસી બુરી ખબર સુનનેકે લિએ તય્યાર નહીં થા ઔર વહ ઈત્ની જલ્દી દિલ છોળનેવાલા ભી નહીં થા. ઉસ્ને પેશકદમી મુલ્તવી કર દી ઔર અલ્ફારિસ ઔર દૂસ્રે કપ્તાનોંકો બુલાયા. અલ્ફારિસને ઉસે સાફ અલ્ફાઝમેં બતા દિયા કે મલ્લાહ ઔર સિપાહી ફરાગત ઔર સમંદરસે ઉકતાએ હૂએ થે ઈસ લિએ ઉસ્ને જશ્નકા એહતિમામ કિયા થા.

સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને સાલારોં ઔર મુશીરોંકા ઈજ્લાસ બુલાયા ઔર સૂરતેહાલ સબકે સામને રખ્ખી. સબને યહ મશ્વરા દિયા કે સખ્ત સર્દી પળ રહી હે ઔર બારિશેં શરૂઅ હો ચુકી હે. ઈસ મોસમમેં જંગ જારી નહીં રખ્ખી જા સકતી. ઉસ્કે અલાવા સિપાહી મુસલ્સલ જંગ ઔર તેઝરફતાર કૂચ ઔર પેશકદમીસે ઈત્ને થક ચુકે થે કે ઉન્હેં જઝબાતમેં લા કર લળાતે રહના ઝુલ્મ હે ઔર ઉસ્કા નતીજા શિકસ્ત ભી હો સકતા હે. ઉન્હોંને બહરી બેળેકી તબાહીકી મિષાલ દે કર કહા કે ઈત્ના તવીલ અર્સા સિપાહિયોંકો ઘરોંસે દૂર રખનેકે અષ્રાત ઐસે હી હોતે હૈં. કહીં ઐસા ન હો કે બૈતુલ્મુકદસકી અઝીમ ફતહ હમારે લિએ કોઈ ઔર હાદિષા બન જાએ.

સુલ્તાન અય્યૂબી ડિક્ટેટર નહીં થા. ઉસ્ને યહ મશ્વરા મંઝૂર કર લિયા ઔર હુકમ દિયા કે મફતૂહા ઈલાકોંસે જો આરઝી ફૌજ બનાઈ ગઈ થી વહ તોળ દી જાએ ઔર ઉન લોગોંકો કુછ રકમ દે કર ઘરોંકો ભેજ દિયા જાએ. ઉસ્ને અપની બાકાઈદા ફૌજકે ભી કુછ હિસ્સેકો થોળી થોળી છુટ્ટી દે કર ઘરોંકો ભેજ દિયા ઔર તીસ જનવરી ૧૧૮૮કે રોઝ અકરાકો રવાના હો ગએ. માર્ચ ૧૧૮૮ ઈસ્વી તક વહ અકરામેં રહા.

આંસૂ જો મસ્જિદે અકસામેં ગિરે

સલીબી જંગ ઉરૂજકો પહુંચ ગઈ થી. બૈતુલ્મુકદસકી ફતહને સારે યૂરોપકો ઝલ્ઝલેકે બળે હી શદીદ ઝટકેકી તરહ ઝિંજોળ ડાલા થા. સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને અપની ઝિંદગીકા મિશન પૂરા કર દિયા થા. લેકિન બૈતુલ્મુકદસ સલીબિયોંકે કબ્ઝેસે છુળા લેના હી કાફી નહીં થા. ઈસ મુકદસ શહરકા દિફાઅ મુસ્તહકમ કરના થા જો સિર્ફ શહરકી દીવારેં મઝબૂત કર લેને તક મહદૂદ નહીં થા. બૈતુલ્મુકદસકો સલીબિયોંસે બચાએ રખનેકે લિએ ઝરૂરી થા કે ઈર્દ ગિર્દ, દૂર દૂરકે ઈલાકે પર કબ્ઝા કિયા જાએ ઔર સાહિલકો ભી અપની તહવીલમેં રખ્ખા જાએ. બહુતસે અહમ મુકામાત પર સુલ્તાન અય્યૂબીને પહલે કબ્ઝા કર લિયા થા. બાકી જો રહ ગએ થે ઉન પર સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજ હમ્લે કરતી ઔર કાબિઝ હોતી ચલી જા રહી થી.

મફતૂહા મુકામાતસે ઈસાઈ આબાદી ભાગતી ચલી જા રહી થી. જિન મુકામાત પર ઈસાઈયોંકા કબ્ઝા થા, વહાં ઉન્હોંને મુસલમાનોંકા જીના હરામ કર રખ્ખા થા. ઉન્કે લિએ મુસલમાનોંકા કત્લેઆમ રોઝમર્રાહકા મા'મૂલ ઔર મઝહબી ફરીઝા થા. ઉસકે બરઅકસ સુલ્તાન અય્યૂબી જો જગા ફતહ કરતા થા વહાંકે ઈસાઈ બાશિંદોકો અપની ફૌજકી હિફાઝતમેં નિકાલ દેતા થા. સિવાએ જંગી કૈદિયોં યા'ની સલીબી ફૌજિયોંકે. અર્ઝે ફલસ્તીનકી અબ યહ કૈફિયત થી કે સુલ્તાન અય્યૂબી હર એક દસ્તેકો ખ્વાહ વહ ઉસકે હેડક્વાર્ટરસે કિત્ની હી દૂર ક્યૂં ન થા, રાબિતે ઔર અપને એહકામકા પાબંદ રખ્ખે હૂએ થા. છાપામાર જૈશ ઉકાબો (બાજ) ઔર ચીત્તોંકી તરહ પહાળિયોં, જંગલોં ઔર સહરાઓંમેં ઘૂમતે ફિરતે રહતે થે. જહાં ઉન્હેં સલીબી ફૌજકા કોઈ દસ્તા યા રસદકા કાફલા નઝર આતા વહ ઉસ પર ટૂટ પળતા, શબખૂન મારતે ઔર ઉન્હેં હલાક, ઝખ્મી ઔર તિત્તર બિત્તર કરકે ઉન્કે ઘોળે, અસ્લિહા ઔર રસદ ઉઠા લાતે.

ઈન છાપામારોંને જો શબખૂન મારે વહ હમારી તારીખકી વલ્વલા અંગેઝ, ઈમાન અફરોઝ ઔર માફૌકુલ્ફિત્રત શુજાઅતકી દાસ્તાનેં હૈં. હર એકકા બયાન શુરૂઅ હો જાએ તો યહ દાસ્તાન બળી લંબી મુદ્દત તક ખત્મ ન હો. યહ અર્ઝે ફલસ્તીનકે પાસબાન થે જો અકેલે અકેલે, દો દો ઔર ચાર ચારકી ટોલિયોંમેં કઈ કઈ સો નફરીકે દસ્તોં ઔર દુશ્મનકે કેમ્પો પર શબખૂન મારતે ઔર શબકી તારીકીમેં ગુમ યા અપને ખૂનમેં ડૂબ જાતે થે. ઉન્હોંને દુશ્મનસે રસદ છીન કર અપની ફૌજોંકો

દી ઔર ખૂદ દુશ્મનકી તલાશમેં ભૂકે ભટકતે રહે, લળતે ઔર કટતે રહે, અપની લગાઈ હૂઈ આગમેં ઝિંદા જલતે રહે. ઉન્હેં કફન નસીબ ન હૂએ, કિસીને ઉન્કી નમાઝે જનાઝા ન પળ્હી ઔર વહ કિસી કબ્રમેં દફન ન હૂએ.

વહ કહર થે જો દુશ્મન પર ટૂટતે રહે. ઉન્હીંકે ભરોસે સુલ્તાન અય્યૂબી બૈતુલ્મુકદ્દસકી ફતહકે બા'દ પૂરે ફલસ્તીનમેં શેરકી તરહ દનદાનાતા, દહાળતા ઔર ગરજતા રહા. સુલ્તાન અય્યૂબીકી ઈન ગોરીલા ઔર કમાન્ડો (છાપામાર) પાર્ટિયોંકે મુતા'લ્લિક મશ્હૂર મા'રૂફ યૂરોપી મુઅર્રિખ લેનપોલ લિખતા હૈ "યહ બેદીન (મુસલમાન) હમારે નાઈટોં (જંગજૂ સરદારોં)કી તરહ વઝની ઝિરહ બક્તર નહીં પહનતે થે લેકિન હમારે ઝિરહપોશ નાઈટોંકો નાકોં ચને ચબવા દેતે થે. ઉન પર હમ્લા કિયા જાતા તો ભાગતે નહીં થે. ઉન્કે ઘોળે સારી દુન્યામેં તેઝ રફતાર માને ગએ થે. વહ જબ દેખતે થે કે સલીબી ઉન્કે તઆકુબસે હટ ગએ હૈં તો વહ ફિર વાપસ આ જાતે થે. ઈન મુસલમાન છાપામારોંકી હાલત ઉન કભી ન થકનેવાલી મખ્ખિયોં જૈસી થી જિન્હેં ઉળાઓ તો એક લમ્હેકે લિએ ઉળ કર ફિર તુમ્હારે ઉપર બેઠ જાતી હૈ. અગર ઉન્હેં હર વકત દૂર રખનેકી કોશિશ કરતે રહો તો વહ દૂર રહતે થે. જૂં હી યહ કોશિશ તર્ક કર દી જાતી વહ શબખૂન માર જાતે... વહ પહાળી ઈલાકેકી તૂફાની બારિશકી તરહ છોટી છોટી પાર્ટિયોંમેં આતે ઔર સલીબી ફૌજકી તર્તીબ તોળ કર ગાઈબ હો જાતે. હમારે નાઈટોંકો વહ કદમ કદમ પર પરેશાન કરતે ઔર હમારી ફૌજકી પેશકદમીકો સુસ્ત કિએ રખતે."

વહ ખિત્તા જો આજ ઈસ્રાઈલ કહલાતા હૈ, સુલ્તાન અય્યૂબીકે દોરમેં અર્ઝે મુકદ્દસ થા જિસે સલીબિયોંસે પાક કરનેકે લિએ અલ્લાહકે એક એક સિપાહીને વહાં અપને ખૂનકા નઝરાના દિયા. સુલ્તાન અય્યૂબીને બા'ઝ બસ્તિયાં તબાહો બરબાદ કરા દી થી. બા'ઝ ઔકાત યૂં લગતા થા જૈસે ઉસ્કે દિલમેં રહમકા એક ઝર્રા ભી નહીં રહા લેકિન ઉસ્ને રહમદિલીકે ઐસે મુઝાહરે કિએ કે સલીબી મુઅર્રિખોંને ભી ઉસે ખિરાજે તહસીન પેશ કિયા હૈ. ઉસ્સે રહમકી ભીક માંગનેકે લિએ સલીબિયોંકી એક મલ્લિકા ભી આઈ ઔર એક ગરીબ સલીબી ઔરત ભી.

સલીબી મલ્લિકાકા નામ સબીલા થા. વહ મશ્હૂર સલીબી હુકમરાન રેમાન્ડકી બીવી થી. જંગે હતીનકે વકત વહ તબ્રિયાકે કિલ્એકી મલ્લિકા થી. આપ પિછલી કિસ્તોંમેં પળ્હ ચૂકે હૈં કે રેમાન્ડ જંગે હતીનકે મૈદાનમેંસે ભાગ ગયા થા. ઉસ્કી બીવીને તબ્રિયાકા કિલ્આ સુલ્તાન અય્યૂબીકે હવાલે કર દિયા થા ઔર સુલ્તાન

અય્યૂબીને ઉસે કૈદ નહીં કિયા થા. ઉસી જંગમેં સુલ્તાન અય્યૂબીને બૈતુલ્મુકદસકા હુકમરાન ગાઈ ઓફ લોઝિનાનકો જંગી કૈદી બના લિયા થા. બૈતુલ્મુકદસકી ફતહકે બા'દ જબ સુલ્તાન અય્યૂબી અકરાકે મુકામ પર ખૈમાઝન થા, ઉસે ઈત્તિલાઅ મિલી કે મલ્લિકા સબીલા ઉસે મિલને આ રહી હે. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસે આનેસે ન રોકા બલ્કે આગે બળ્હ કર ઉસ્કા ઈસ્તિકબાલ કિયા.

"સલાહુદીન !" મલ્લિકા સબીલા જો શિકસ્ત ખા ચુકનેકે બા'દ ભી મલ્લિકા હી કહલાના પસંદ કરતી થી કયૂંકે અપને ખાવિંદકે કત્લકે બા'દ વહ ત્રિપોલીકી હુમરાન થી, બોલી "કયા આપકો મા'લૂમ હે કે કિત્ને હઝાર યા કિત્ને લાખ ઈસાઈ ઘરોંસે બેઘર હો ગએ હેં ? ઉન પર યહ ઝુલ્મ આપકે હુકમસે હુવા હે."

"ઔર જિન બેગુનાહ મુસલમાનોંકા આપને કત્લેઆમ કરાયા ઔર કરાયા જા રહા હે વહ કિસ્કે હુકમસે કરાયા જા રહા હે ?" સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસ્કા જવાબ સુને બગૈર કહા "અગર મેં ખૂનકા બદલા ખૂનસે દૂં તો એક ભી ઈસાઈ ઝિંદા ન રહે... આપ કયૂં આઈ હે ?... યહી શિકાયત મુઝ તક પહુંચાને ?"

"નહીં" મલ્લિકા સબીલાને જવાબ દિયા "મેં એક દરખ્વાસ્ત લે કર આઈ હૂં... ગાઈ ઓફ લોઝિનાન આપકે પાસ જંગી કૈદી હે. મેં ઉસે રિહા કરાને આઈ હૂં."

"મેં આપસે યહ નહીં પુછૂંગા કે આપ ઉસે કયૂં રિહા કરાના ચાહતી હેં" સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "મેં યહ ઝરૂર પુછૂંગા કે કિસ શર્ત પર મેં ઉસે રિહા કરૂં ?"

"અગર આપકા બેટા યા ભાઈ કૈદ હો જાએ તો કયા આપ ઉસે રિહા કરાનેકી કોશિશ નહીં કરેંગે ?" મલ્લિકા સબીલાને પૂછા.

"મેરે વહ કમાન્દાર, ઓહદેદાર ઔર સિપાહી જો આપકે જંગી કૈદી હે વહ સબ મેરે બેટે ઔર મેરે ભાઈ હે" સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "અગર મેં ખૂદ કૈદ હો ગયા તો મેં ભી આપસે રિહાઈકી ભીક નહીં માંગૂગા. મેરા કોઈ બેટા ઔર મેરા કોઈ ભાઈ મેરી રિહાઈકે લિએ આપકે પાસ નહીં જાએગા."

"સલાહુદીન !" મલ્લિકા સબીલાને કહા "આપ ખૂદ બાદશાહ હે. કયા આપ મહસૂસ નહીં કરતે કે એક બાદશાહકા કૈદમેં પળે રહના ઉસ્કી કિત્ની તોહિન હે. વહ યરૂશલમ ઔર ગર્દો નવાહકે દૂર દૂર ઈલાકેકા હુકમરાન થા."

"યરૂશલમ નહીં બૈતુલ્મુકદસ" સુલ્તાન સલાહુદીન અય્યૂબીને કહા "ગાય ઓફ લોઝિનાન ઈસ ખિત્તેકા ગાસિબ થા. કિસી ગાસિબકો હમ બાદશાહ નહીં

કહા કરતે. અગર આપ યહ કહતે કે વહ ઈસ્લામકા ખાતિમા કરકે યહાં સલીબકી હુકમરાની કાઈમ કરને આયા થા તો મૈં આપકી ભી ઔર ઉસ્કી ભી કદર કરતા. મૈં હર ઉસ ઈન્સાનકી કદર દિલો જાનસે કરતા હૂં જો અપને મઝહબ ઔર અકીદેકા કદરદાન હોતા હે. ઉસ્કા મઝહબ ચાહે બેબુન્યાદ ઔર ઝૂટે અકીદોંકા હી મજમૂઆ કયૂં ન હો. મૈં ન અપનેકો બાદશાહ સમઝતા હૂં ન કિસીકી બાદશાહીકો તસ્લીમ કરતા હૂં. બાદશાહી સિર્ફ અલ્લાહકી ઝાતકી હે ઔર હમ ઉસ્કી બાદશાહીકે મુહાફિઝ હે. હમ અલ્લાહકે સિપાહી હે.''

''હમ ભી ખુદાકી હુકમરાનીકે લિએ કોશાં હે.'' મલ્લિકા સબીલાને કહા.

''અગર આપ ઉસ ખુદાકી કાઈલ હોતી જિસ્કા મૈં કાઈલ હૂં તો આપ એક બાદશાહકી રિહાઈકે બજાએ યહ દરખ્વાસ્ત લે કર આતી કે ઈસ બાદશાહકે સિપાહિયોંકો રિહા કર દો.'' સુલ્તાનને કહા ''આપકો ઈસ્સે ઈન્કાર નહીં હોના ચાહિએ કે યહ ખિત્તા હમારા હે આપકા નહીં. યહાં સલીબી અમન પસંદ બાશિંદોકી તરહ રહ સકતે હૈં, બાદશાહ બન કર નહીં. અપને સલીબી દોસ્તોંકો બતા દે કે ઈન્સાનોંકી કત્લો ગારતસે બાઝ આ જાઓ ઔર યહાંસે નિકલ જાઓ. આપકા હર્બા નાકામ હો ચુકા હે. આપને અપની મા'સૂમ બેટિયોંકો ગુનાહોંકી તર્બિયત દી ઔર ઉન્કી ઈસ્મતેં દાવ પર લગાઈ. આપને હમારે મઝહબી પેશ્વાઓંકે બહરૂપમેં અપને તખ્રીબકાર ભેજ કર મેરી કૌમકે અકીદોંકો મજરૂહ કરનેકી કોશિશ કી. આપને ઝર્રો જવાહિરાત, શરાબ ઔર દિલકશ લળકિયોંકે ઝરીએ મેરી કૌમમેં ગદ્દારીકા બીજ બોયા ઔર ખાના જંગી કરાઈ. આપને હશીશૈનસે મુઝે કત્લ કરાનેકી કોશિશ કી. આપને મુસલમાનોંમેં ખાનાજંગી કરાઈ ઔર હમારી જંગી તાકતકો તબાહ કર દિયા... હાં મલ્લિકએ સલીબ ! મૈં એ'તિરાફ કરતા હૂં કે આપ ઈસ્મેં કામ્યાબ હૂઈ કે ઈસ્લામી સલ્તનતકો ટૂકળોંમેં કાટ દિયા ઔર મુસલમાનને મુસલમાનકા ખૂન બહાયા....''

''મેરે અઝીઝ સુલ્તાન !'' મલ્લિકા સબીલાને ઉસે ટોકતે હૂએ કહા ''મૈં ઈત્ની લંબી ઔર પેચીદા બહષકે લિએ નહીં આઈ. મૈં એક દરખ્વાસ્ત લે કર આઈ હૂં કે ગાઈ ઓફ લોઝિનાનકો રિહા કર દો.''

''મૈં જાન્તા હૂં કે આપ ઉસ્કે બા'દ મેરે પાસ નહીં આએગી'' સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા ''મૈં આપકો યહ ભી બતા દેના ચાહતા હૂં કે આપ મેરે ઈસ ખૈમેસે હી હમેશાકે લિએ નહીં ચલી જાએગી બલ્કે આપ ઈસ ખિત્તેસે જા રહી હે, ફિર આપ કભી ઈધરકા રૂખ નહીં કરેગી. આપ જબ કભી ઈધરકા રૂખ કરેંગી તો બહીરએ

રૂમકા પાની આપકે જહાઝોંકે લિએ ઉબલતા હુવા સમંદર બન જાએગા. મૈં આપકો કિસી બહષમેં ઉલ્જાના નહીં ચાહતા, આપકો એક પૈગામ દે રહા હૂં ઔર આપસે યહ દરખ્વાસ્ત કરતા હૂં કે યહ પૈગામ અપની સલીબકે તમામ પુજારિયોં તક પહુંચા દેના....''

"કહાં હે આપકી સલીબુસ્સલબૂત જિસ પર આપ સબ કસમ ખા કર આએ થે કે સરઝમીને અરબકો તહેતેગ કરેંગે મસ્જિદે અકસા ઔર ખાનએ કા'બાકો મિસ્માર કરકે અપની ઈબાદતગાહેં બનાએંગે ?.... વહ સલીબ મેરે કબ્ઝેમેં હે ઔર આપકે અઝાઈમ મેરે રહમો કરમ પર હે. આપ જિસે યરૂશલમ કહતે હૈં વહ ફિર બૈતુલ્મુકદસ હે ઔર હમેશા બૈતુલ્મુકદસ રહેગા.''

"આપકી ફૌજ બેહતર ઔર ઝિયાદા હે'' મલ્લિકા સબીલાને કહા "હમારી ફૌજકી કયાદત નાકીસ હે.''

"હકીકતસે ચશ્મપોશી ન કરો મલ્લિકા !'' સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "અપને આપકો ધોકા ન દો. ખૂદ ફરેબી શિકસ્તકી અલામત હોતી હે. મેરી ફૌજ કભી ભી સલીબકી ફૌજસે ઝિયાદા નહીં હૂઈ. કભી બેહતર ભી નહીં હૂઈ. મેરી ફૌજકો કભી ઝિરહ નસીબ નહીં હૂઈ. મેરે સાલારોંકો ઐસી હસીન લળકિયાં કભી નહીં મિલી જો આપકે સાલારોંકે ખૈમોંમેં રહતી હે. મેરી ફૌજકા અસ્લિહા આપસે બેહતર નહીં. અલબત્તા રાઝકી એક બાત આપકો બતા દેતા હૂં. મેરી ફૌજકે સાથ સિર્ફ એક કુવ્વત હે જિસ્સે આપકી ફૌજ મહરૂમ હે. ઉસે હમ ઈમાન ઔર ઈશ્કે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ કહતે હૈં. અગર આપકા અકીદા સચ્ચા હોતા તો આપકી કૌમ ખુદાકો અઝીઝ હોતી, મગર ઉસ ખુદાકો જો વહદહૂ લાશરીક હે, આપને એક બેટેકા બાપ બના રખ્ખા હે. આપ ખુદાકો ઈન્સાનકી સતહ પર લે આએ હૈં ઔર ઉસ્કી હુકૂમતકો તસ્લીમ કરનેકે બજાએ અપને આપકો બાદશાહ કહતે ઔર કહલાતે હૈં.''

"ક્યા આપ મુઝે ઈસ્લામ કબૂલ કરનેકી દા'વત દે રહે હૈં ?''મલ્લિકા સબીલાને કહા.

"મલ્લિકા સબીલા !'' સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસ્કે લેહજેમેં તંઝકી ઝલક દેખતે હૂએ કહા "મેરે ખુદાને કુર્આનકી મા'રિફત મુઝે બતાયા હે કે હમને ઉન્હેં દિમાગ દીએ હૈં લેકિન વહ સોચતે નહીં, હમને ઉન્હેં આંખે દી હે લેકિન દેખતે નહીં, હમને ઉન્હેં કાન દીએ હૈં લેકિન વહ સુનતે નહીં... ઔર ખુદાએ ઝુલ્જલાલને ફર્માયા હે કે હમ ઈન લોગોંકો જબ સઝા દેને પર આતે હૈં તો ઉન્કે દિલોં ઔર દિમાગોં પર

મોહર ષબ્ત કર દેતે હૈં... આપ ઈસ્લામ કબૂલ ન કરે. મૈં આપકો યહ બતા રહા હૂં કે ફતહ ઉસે મિલતી હે જિસ્કે દિલમેં ઈમાન હોતા હે. મેરી કૌમકે કાઈદીનકે દિલોંસે જબ આપને દોલત, ઔરત ઔર શરાબકે ઝરીએ ઈમાન નિકાલ દિયા થા તો હમ આપસમેં લળતે ઔર એક દૂસ્રેકા ખૂન બહાતે રહે. ખુદાને હમેં સઝા દી. સારી કૌમ ગુનહગાર નહીં હુવા કરતી, કાઈદીન ગુનહગાર હોતે હૈં મગર સઝા પૂરી કૌમકો મિલતી હે. કૌમ ગુનહગાર નહીં હોતી, ઉસે ગુમ્રાહ કિયા જાતા હે..."

"મેરી અસલ કુવ્વત યહ હે કે મૈંને શિકસ્ત ખાઈ તો ઉસ્કી ઝિમ્મેદારી અપને સર લે લી. મૈંને અપને સાલારોંસે ભી યહી કહા કે ગલતી હે તો હમ સબકી. બદકિસ્મતી હે તો હમ સબકી હે. હકીકત યહ હે કે હમેં શિકસ્ત હૂઈ હે ઔર અબ કૌમી વકારકા તકાઝા યહ હે કે શિકસ્તકો ફતહમેં બદલો. અગર શિકસ્તકી ઝિમ્મેદારી એક દૂસ્રે પર ફેંકતે ઔર અપને આપકો બેગુનાહ ષાબિત કરતે રહોગે તો એક ઔર શિકસ્તસે દો ચાર હોગે ઔર સલ્તનતે ઈસ્લામિયા જો આજ દો ધળોમેં બટ ગઈ હે, કલ કઈ ટુકળોંમેં બટેગી ઔર કુફ્ફાર એક એક ટુકળેકો નિગલ લેંગે... મોહતરમા, હમારી ખાનાજંગીકા ઝિમ્મેદાર અલ્મલિકુસ્સાલેહ થા યા સૈફુદ્દીન ગાઝી, આપ થે યા ગુમશ્તગીન, મગર મૈંને અપને સાલારોંસે કહા કે યહ ભી મેરી ઝિમ્મેદારી હે. મૈંને હર હરબા ઈસ્તિ'માલ કિયા ઔર અલ્લાહકે સિપાહિયોંને અપને ખૂનસે સલ્તનતકે ટૂકળે જોળ દીએ. ખૂનસે જૂળે હૂએ ટૂકળે ફિર કભી અલગ નહીં હોતે મલ્લિકા સબીલા !.... આજ દેખ લેં. વહ વકત યાદ કરે જબ આપકી ફૌજે મદીના મુનવ્વરા તક જા પહુંચી થી મગર આજ આપ મેરે પાસ અપને એક બાદશાહકી રિહાઈકી ભીક માંગ રહી હે. યહ કિસ અમલકા નતીજા હે ? સિર્ફ ઉસ અમલકા કે અલ્લાહકી ઝાતને મુઝ પર જો ફર્ઝ આઈદ કિયા થા મૈંને જાનકી બાઝી લગા કર અદા કિયા ઔર અલ્લાહને મુઝે ઈન્આમસે નવાઝા."

મલ્લિકા સબીલા સુલ્તાન અય્યૂબીકી બાતેં શોકસે સુન રહી થી લેકિન ઉસ્કે હોટોં પર જિન્મેં જવાની, કશીશ ઔર હુસ્ન અભી કાઈમ થા, તંઝિયાસી મુસ્કુરાહટ થી.

"મૈં આપકો ઈસ્લામ કબૂલ કરનેકી દા'વત નહીં દે રહા" સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "આપકી મુસ્કુરાહટ બતા રહી હે કે મેરે ખૈમેસે નિકલ કર આપ મેરી બાતોંકો ઝહનસે ઈસ તરહ ફેંક દેંગી જિસ તરહ આપકી ફૌજને હતીન ઔર બૈતુલ્મુકદસમેં હથિયાર ફેંકે થે, મૈં આપકો યહ બાતેં ઈસ લિએ સુના રહા હૂં કે યહ મેરે ખુદા ઔર મેરે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકા હુકમ હે કે જિન્કી આંખો પર પટ્ટી

બંધી હૂઈ હે, ઉન્કી પટ્ટી ખોલ દો ઔર ઉન્હેં દિખાઓ કે હક ક્યા ઔર બાતીલ ક્યા હે.... ગોર કરેં મલ્લિકએ મોહતરમા ! આપકે ખાવિંદને હસન બિન સબાહકે ફિદાઈયોંસે મુઝે કત્લ કરનેકે લિએ ચાર કાતિલાના હમ્લે કરાએ. એક બાર મેં ગહરી નીંદ સોયા હુવા થા જબ ઉન્હોંને મુઝ પર હમ્લા કિયા લેકિન હુવા ક્યા ? વહ ખૂદ કત્લ હો ગએ. એક બાર મેં અકેલા ઉન્કે ઘેરેમેં આ ગયા થા લેકિન મેં બચ ગયા ઔર વહ મારે ગએ... ઔર અબ આપ ઈસ હકીકતસે કિસ તરહ ઈન્કાર કર સકતી હે કે આપકા ખાવિંદ જો મુઝે ફિદાઈયોંસે કત્લ કરાનેકી કોશિશ કરતા રહા, ઉન્હીંકે હાથોં ખૂદ કત્લ હુવા. ઉસે કોઈ ન બચા સકા..."

"ગોરસે સુનો મલ્લિકા ! હતીનકે મૈદાનસે આપકા ખાવિંદ લળે બગૈર ભાગ ગયા. આપને લળે બગૈર તબ્રિયાકા કિલ્આ મેરે હવાલે કર દિયા. આપ સબને જિસ સબીબુસ્સલબૂત પર લળને ઔર લળતે હૂએ મરનેકી કસમ ખાઈ થી વહ ઈસી મૈદાને જંગમેં આપકે ઉસી પાદરીકે ખૂનમેં ડૂબ ગઈ જિસે આપ ઈસ સલીબકા મુહાફિઝે આ'ઝમ કહતે થે. યહ સલીબ અબ મેરે કબ્ઝેમેં હૈં ઔર આપ મેરે પાસ ઈલ્તિજા લે કર આઈ હે કે ગાઈ ઓફ લોઝિનાનકો રિહા કર દો."

"આપ મુઝે યહ બાતેં ક્યૂં યાદ દિલા રહે હૈં ?" મલ્લિકા સબીલાને ઝુંજલા કર કહા.

"ઈસ લિએ કે આપ ખુદા કે ઈન વાઝેહ ઈશારોંકો સમઝો." સુલ્તાન અય્યૂબીને જવાબ દિયા. "આપકી આંખ પર શહનશાઈય્યતકી પટ્ટી બંધી હૂઈ હે. આપકો શહનશાઈય્યત પર ભરોસા હે ઔર આપ ઈસ હકીકતસે ભી ઈન્કાર નહીં કરેંગી કે આપકો ઈસ પર ભી નાઝ હે કે આપ ઔરત હૈં ઔર હસીન ઔરત હૈં. મેં યહ કહ કર આપકો ખૂશ કર સકતા હૂં કે આપ વાકઈ હસીન હો મગર યહ કહ કર આપકો માયૂસ કરૂંગા કે મેં કોઈ ફેસ્લા આપકે હુસ્નસે મુતા'ષ્ષિર હો કર નહીં કરૂંગા. આપકા યહ નીમ ઉર્યાં જિસ્મ મુઝે સીરાતે મુસ્તકીમસે હટા નહીં સકતા."

મલ્લિકા સબીલા એક આમ ઔરતકી તરહ હંસ પળી ઔર બોલી "મુઝે બતાયા ગયા થા કે આપ પથ્થર હૈં."

સુલ્તાન અય્યૂબીને મુસ્કુરા કર કહા "આપકે લિએ મેં યકીનન પથ્થર હૂં મગર મેં ઐસા મોમ હૂં જો ઈમાનકી હરારતસે પિઘલ જાતા હે ઔર ઉસે રહમકા જઝબા ભી પિઘલા દેતા હે. જિસ્માની લઝ્ઝત ઔર આસાઈશ ઈન્સાનકો ન અપને કામકા રહને દેતી હે ન કૌમકે કામકા ઔર ઉસે ખુદા ભી ધુત્કાર દેતા હે."

"મેં આપકે દિલમેં રહમકા જઝબા હી બેદાર કરને આઈ હૂં." મલ્લિકા

સબીલાને કહા "ગાઈ ઓફ લોઝિનાનકો રિહા કર દેં. મૈંને સુના હે કે સચ્ચે મુસલમાનકે ઘર ઉસ્કા દુશ્મન ચલા જાએ તો વહ ઉસે ભી બખ્શ દેતા હે."

ઉસ્કે બા'દ મલ્લિકા સબીલા મન્નત સમાઝત પર આ ગઈ. સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા કે વહ ગાઈકો ઈસ શર્ત પર છોળ દેગા કે વહ તહરીરી અહદ કરેં કે મેરે ખિલાફ હથિયાર નહીં ઉઠાએગા. મલ્લિકા સબીલાને કહા કે તહરીરી અહદનામા દિયા જાએગા ઔર યહ ભી તહરીર કર દિયા જાએગા કે ગાઈ ઈસ અહદસે ફિર જાએ ઔર ફિર કભી ગિરફ્તા હો જાએ તો ઉસે કત્લ કર દિયા જાએ. આખિર યહી તૈ હુવા. મલ્લિકા સબીલા ચલી ગઈ. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસી રોઝ ગાઈ ઓફ લોઝિનાનકી રિહાઈકા હુકમનામા કાસિદકો દે કર દમિશ્ક રવાના કર દિયા. તીન ચાર દિનોં બા'દ ગાઈકો સુલ્તાન અય્યૂબીકે પાસ લાયા ગયા. સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને તર્જુમાન જિસ્કી મા'રિફત વહ સલીબિયોંકે સાથ બાત ચીત કિયા કરતા ઔર ઉન્કી સમઝા કરતા થા, કહા કે ઉસે ઈસ અહદનામેકા તર્જુમા ઉસ્કી ઝુબાનમેં સુના દો ઔર અગર યહ ચાહે કે ઉસ્કા તર્જુમા ઉસ્કી ઝુબાનમેં ભી તહરીર કિયા જાએ તો કર દો ઔર ઉસ પર ઉસ્કે દસ્તખત કરા લો.

"ઔર ઉસે યહ ભી કહ દો કે મૈં ઉસ્કે સાથ કોઈ બાત નહીં કરના ચાહતા" સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "ઉસે કહ દો કે મૈં જાન્તા હૂં કે યહ અહદનામેકે ખિલાફ વર્ઝી કરેગા ઔર મેરે ખિલાફ લળેગા. ઉસે કહ દો કે મૈંને મલ્લિકા સબીલાસે મુતા'સ્સિર હો કર ઉસે રિહા નહીં કિયા. મૈં ઉસે યહ બતાના ચાહતા હૂં કે મૈં ઉસ જૈસે ગુનહગાર આદમીકો ભી બખ્શ સકતા હૂં મૈં અલ્લાહકી રાહમેં લળ રહા હૂં, કિસીસે મૈં ઝાતી ઈન્તિકામ નહીં લેના ચાહતા.... ઔર યહ જહાં જાના ચાહતા હે વહાં તક ઉસે મુહાફિઝોંકી હિફાઝતમેં પહુંચા દો."

ગાઈ ઓફ લોઝિનાન જો બૈતુલ્મુકદસકા હુકમરાન થા ઔર જંગે હતીનમેં જંગી કૈદી હુવા થા. અહદનામે પર દસ્તખત કરકે સુલ્તાન અય્યૂબીકે સામને ખળા હો ગયા. સુલ્તાનને હાથ બળ્હાયા. ગાઈને પૂરજોશ તરીકેસે હાથ મિલાયા ઔર કહા "અય્યૂબી ! તુમ અઝીમ હો" ઔર ખૈમેસે નિકલ ગયા.

ગાઈ ઓફ લોઝિનાનકી રિહાઈકો યૂરોપી મુઅર્રિખોંને ખુલ કર બયાન કિયા હે ઔર ઉસે મલ્લિકા સબીલાકા કારનામા લિખ્ખા હે જિસ્સે યહ ઝાહિર હોતા હે કે જૈસે સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને મલ્લિકા સબીલાસે મુતા'સ્સિર હો કર ઔર ગાઈકો અપને જૈસા બાદશાહ સમઝ કર રિહા કિયા થા ઔર જૈસે ઉસે આમ ઔર

ગરીબ લોગોંકે સાથ કોઈ હમદર્દી નહીં થી. કાઝી બહાઉદ્દીન શદ્દાદને જો સલીબી જંગોમેં સુલ્તાન અય્યૂબીકે સાથ થા ઔર ઉસ્કી વફાત તક ઉસ્કે સાથ રહા, અપની યાદદાશ્તોંમેં એક ગરીબ ઈસાઈ ઔરતકા વાકિઆ તહરીર કિયા હે.

યહ ઉન દિનોંકા વાકિઆ હે જબ ગાઈ ઓફ લોઝિનાનકી રિહાઈકે બા'દ સલીબિયોંને સાહિલી શહર અકરાકા મુહાસરા કર રખ્ખા થા. (ઈસ મુહાસરેકા તફસીલી ઝિક્ર આગે આએગા) સલીબી ફૌજકે કેમ્પકે સાથ હી ઉન ઈસાઈ શહરિયોંકા કેમ્પ થા જો દૂસ્રી જગહોં ઔર બૈતુલ્મુકદસસે નિકલ કર યહાં જમા હો ગએ થે. મુહાસરા દો સાલ તવીલ હો ગયા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીકે એક દો છાપામાર થે જો મુહાસરા કરનેવાલી સલીબી ફૌજકે કિસી ન કિસી હિસ્સે પર શબખૂન મારતે રહતે થે, દૂસ્રે કુછ ગૈરફૌજી મુસલમાન થે જો ઈન્હીં ઈલાકોંકે રહનેવાલે થે. ઉન્હેં ઈજાઝત દી ગઈ થી કે સલીબી ફૌજકો પરેશાન કરતે રહે. ચૂંકે ઈસાઈ શહરી અપની ફૌજકે સાથ થે ઈસ લિએ વહ ફૌજકી બહુત મદદ કરતે થે.

મુસલમાન ગૈરફૌજી ગિરોહ ઉન ઈસાઈ શહરિયોંકો ભી પરેશાન કરતે રહતે થે. રાતકો ઉન્કે કેમ્પમેં ઘુસ જાતે ઔર ઉન્કા સામાન ઉઠા લાતે થે. કભી કભી વહ એક દો ઈસાઈયોંકો ઉઠા લાતે ઔર ઉન્હેં જંગી કૈદમેં દે દેતે. ઈસાઈ શહરી અપની ફૌજકો શિકાયત કરતે રહતે થે "મુસલમાન ચોર ઔર ડાકૂ" રાતકો આ કર ઉન્કા સામાન ચોરી કર લેતે હેં. ફૌજને પહરેકા ઈન્તિઝામ કર દિયા. ઉસ્કે બાવજૂદ "ચોરી, ચકકારી" ઔર ઈગ્વાકા સિલ્સિલા જારી રહા.

એક રાત એક આદમી ઈસાઈયોંકે કેમ્પસે તીન માહ ઉમ્રકી એક બચ્ચી ઉઠા લાયા. માંકી યહ એક હી બચ્ચી થી ઔર વહ ભી દૂધ પીતી બચ્ચી. ઉસ્ને વાવેલા બપા કર દિયા. વહ સલીબી કમાન્ડરોંકે પાસ ગઈ. વહ પાગલ હૂઈ જા રહી થી. કિસીકે હાથ નહીં આતી થી. સલીબિયોંકે આ'લા કમાન્ડર તક વહ જા પહુંચી. ઉસ્ને ઈસ ઔરતકો ઈજાઝત દે દી કે સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા કેમ્પ યહાં કરીબ હી હે ઉસ્કે પાસ ચલી જાએ. સબકો યકીન થા કે બચ્ચીકો મુસલમાન ઉઠા લે ગએ હેં.

મામતાકી મારી હૂઈ માં પૂછતી ભટકતી સુલ્તાન અય્યૂબીકે કેમ્પમેં જા પહુંચી. કાઝી બહાઉદ્દીન શદ્દાદ લિખતા હે કે ઉસ વકત વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકે પાસ ખળા થા ઔર સુલ્તાન કહીં જાનેકે લિએ ઘોળે પર સવાર હો ચુકા થા. કિસીને ઉસે બતાયા કે એક ગરીબસી ઈસાઈ ઔરત રોતી આઈ હે ઔર સુલ્તાનસે મિલના ચાહતી હે. સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા કે ઉસે ફૌરન લે આઓ, ઉસ પર યકીનન હમારી તરફસે ઝિયાદતી હૂઈ હોગી.

ઔરત જબ સુલ્તાન અય્યૂબીકે સામને આઈ તો વહ ઘોળેકે કરીબ ઝમીન પર પેટકે બલ લેટ ગઈ. વહ બાર બાર માથા ઝમીન પર રગળતી ઔર રોતી થી. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસે કહા કે ઉઠો ઔર બતાઓ કે તુમ પર કિસ્ને ઝિયાદતી કી હે?

"મુઝે અપને ફૌજી કમાન્ડરોંને કહા હે કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે પાસ ચલી જાઓ. વહ બહુત રહમદિલ હે ઔર ફરિયાદ સુનેગા" ઔરતને કહા "આપકે આદમી મેરી દૂધ પીતી બચ્ચી ઉઠા લાએ હેં."

કાઝી બહાઉદ્દીન શદ્દાદ લિખતા હે કે ઔરત જિસ અંદાઝસે રોતી થી ઔર જો ફરિયાદે કરતી થી ઉસ્સે સુલ્તાન અય્યૂબીકી ભી આંખોમેં આંસૂ આ ગએ. બચ્ચીકો ઈગ્વા હૂએ છે સાત દિન ગુઝર ચુકે થે. સુલ્તાન અય્યૂબી ઘોળેસે ઉતર આયા. ઉસ્ને હુકમ દિયા કે અભી મા'લૂમ કરો કે બચ્ચી કોન લાયા હે. ઉસ્ને ઔરતકો ખાના ખિલાનેકો કહા ઔર જહાં કહીં વહ જા રહા થા વહાં ન ગયા. વહ મુસલમાન શહરી જો ઈસાઈ કેમ્પમેં સામાન વગૈરા ઉઠાને જાતે થે, ફૌજકે સાથ રહતે થે. ઉન્મેંસે જો આદમી બચ્ચી ઉઠા લાયા થા વહ વહાં મૌજૂદ થા. વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકે પાસ આ ગયા. ઉસ્ને બતાયા કે બચ્ચી ઉસીને ઈગ્વા કી થી ઔર ઉસે વહ ફરોખ્ત કર આયા હે. સુલ્તાન અય્યૂબીને હુકમ દિયા કે ઈસ આદમીકે સાથ ઉસ શખ્સકે પાસ જાઓ જિસ્ને ઉસ્સે બચ્ચી ખરીદી હે ઔર ઉસ્ને જો કીમત દી થી વહ ઉસે દે કર બચ્ચી લે આઓ.

સુલ્તાન અય્યૂબી બચ્ચીકી વાપસી તક અપને ખૈમેમેં મૌજૂદ રહા. બચ્ચી દૂર નહીં ગઈ થી. જલ્દી મિલ ગઈ. ઉસ્કી કીમત વાપસ કર દી ગઈ. સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને હાથોં માંકે હાથોંમેં દી. માંને બચ્ચીકો ફૌરન અપની છાતિયોંકે સાથ લગા લિયા ઔર ઐસી બેતાબીસે પ્યાર કિયા કે (શદ્દાદકે અલ્ફાઝમેં) હમ સબ પર રિક્કત તારી હો ગઈ. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસે એક ઘોળી પર રૂખ્સત કિયા.

બૈતુલ્મુકદસ પર મુસલમાનોંકા કબ્ઝા હો ગયા ઔર અર્ઝે ફલસ્તીનમેં સલીબિયોંકો હર મુકામ પર શિકસ્ત હૂઈ તો સલીબી દુન્યામેં ભોંચાલ આ ગયા. ઉસ વકત તીન બાદશાહિયાં જંગી લિહાઝસે બહુત તાકતવર માની જાતી થી, એક થી ફ્રાન્સ, દૂસ્રી જર્મની ઔર તીસ્રી ઈંગ્લિસ્તાન. ઉન્કે પોપ પાપાએ રોમ અર્બાનુષ્ષાનીને ખૂદ હર એકકે પાસ જા કર ઉન્હેં જંગકે લિએ તય્યાર કિયા. ઉસ્કી ઝુબાન પર હર જગા યહી અલ્ફાઝ થે :

"અગર તુમ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે ખિલાફ ન ઉઠે તો સારે યૂરોપસે સલીબ ઉઠ જાએગી ઔર હર જગા ઈસ્લામી ઝંડે લહરાતે નઝર આએંગે. યહ જંગ

સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકી ઝાતી જંગ નહીં. યહ ઈસાઈયત ઔર ઈસ્લામકી જંગ હે. સલીબે આ'ઝમ મુસલમાનોંકે કબ્ઝેમેં હેં. યરૂશલમ પર મુસલમાનોંકા ઝંડા લહરા રહા હે. હઝારહા ઈસાઈ ઔરતેં મુસલમાનોંકે કબ્ઝેમેં ચલી ગઈ હે. વહ મુસલમાન ફૌજમેં તકસીમ કી જા રહી હે. કયા તુમ ઘર બેઠે ઈસ્લામકે બઢતે હૂએ તૂફાનકો રોક સકોગે ? તુમ કિસ તરહ બર્દાશ્ત કર રહે હો કે વહ સલીબ જિસ પર હઝરત ઈસા અલય્હિસ્સલામકો મસ્લૂબ કિયા ગયા થા મુસલમાનોંકે કબ્ઝેમેં ચલી જાએ?''

પોપને ઈસ કિસ્મકી ઝૂટી સચ્ચી બાતેં સુના કર બળે બળે સલીબી બાદશાહોંકો મુશ્તઈલ કર દિયા. જર્મનીકા બાદશાહ ફ્રેડરિક દો લાખ ફૌજ લે કર સબસે પહલે આ ગયા. યહ ફૌજ ઈત્ની ઝિયાદા થી કે ઉસ્ને કિસી સલીબી બાદશાહકો અપના ઈત્તિહાદી ન બનાયા. ઉસ્ને અપના પ્લાન બના રખ્ખા થા. ઈસ્કે મુતાબિક ઉસ્ને દમિશ્ક પર હમ્લા કિયા. ઉસ્કી બદકિસ્મતી થી કે વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકે તરીકએ જંગસે વાકિફ નહીં થા. વહ દો લાખ નફરીકે લશ્કરકે ભરોસે પર સરઝમીને અરબ પર કબ્ઝા કરને આયા થા. દમિશ્ક પર ઉસ્કે હમ્લેકો દૂસ્રી સલીબી જંગ કહતે હેં. જો ફ્રેડરિકને અપની કષીર અફવાજકે ગુમાનમેં લળનેકી કોશિશ કી ઔર જિસ્મેં દમિશ્કકી વહ એક ઈંટ ભી ન ઉખાળ સકા. મુસલમાન છાપામારોંને ઉસ્કી રસદ પર ઐસે દિલેરાના છાપે મારે થે ઈસ્કે સેકળો ઘોળે ઔર ઘોળાગાડિયાં અપને સાથ લે આએ. રસદ જો ઉન્કે હાથ લગી વહ ઉન્હોંને અપને ફૌજકે હવાલે કર દી.

ફ્રેડરિક બૂરી તરહ નાકામ હુવા. ઉસ્કે પાસ રસદકી કમી હો ગઈ ઔર ફૌજકા જાની નુકસાન ભી બહુત હુવા. ઉસ્ને પીછે હટ કર દમિશ્ક પર અઝ સરેનૌ હમ્લેકી તય્યારિયાં શુરૂઅ કર દી લેકિન મુસલમાન છાપામારોંને ઉસ્કી ફૌજકો ચેનસે ન બેઠને દિયા. પાનીકે ઝખીરોં પર મુસલમાનોંને કબ્ઝા કર લિયા થા. ઉસ્કી તારીખ ૨૦ જન્વરી ૧૧૯૧ ઈસ્વી સન (૨૨ ઝીલ્હિજ્જા ૫૮૬ હિજરી) લિખ્ખી ગઈ હે. ઉસ્કે માતમમેં જર્મનોંને અપને કેમ્પમેં જગહ જગહ લકળિયાં જમા કરકે ઈસ તરહ આગ લગાઈ જૈસે ઉન્કા કેમ્પ જલ રહા હો. ઈધર મુસલમાન સિપાહિયોંને વહ રાત ખૂશીસે ગુઝાર દી.

જર્મન ફૌજકી કમાન ઉસ્કે બેટેને સંભાલ લી. ઉસે મા'લૂમ થા કે શાહ ફ્રાન્સ ફિલિપ્સ ઓગસ્ત્સ ઔર શહનશાહે ઈંગ્લિસ્તાન રિચર્ડ ભી આ રહે હેં. વહ બહરી જહાઝોંસે આ રહે થે. ફ્રેડરીકકે બેટેને ફલસ્તીનકે સાહિલી શહર અકરાકી તરફ કૂચકા હુકમ દે દિયા. સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને સાલારોંકો હિદાયત દે રખ્ખી થી. ઉન્કે મુતાબિક ઉસ્કી ફૌજ પર જવાબી હમ્લા ન કિયા બલ્કે ઉસે જાને દિયા. ઈન

સાલારોંકો મા'લૂમ થા કે રાસ્તેમેં અપને છાપામાર જૈશ મૌજૂદ હે ઈન છાપામારોંકા અંદાઝ યહ થા કે દુશ્મનકી ફૌજકે આખરી હિસ્સે પર શબખૂન મારતે ઔર ગાઈબ હો જાતે. યહ ઝિયાદા નફરીકે જૈશ થે. રાતકો જર્મન પળાવ કરતે તો છાપામાર આતિશગીર સૈયાલકી હાંડિયાં છોટી મિન્જનીકોંસે જર્મનોંકે કેમ્પ પર ફેંકતે ઔર ઉન્કે પીછે જલતે હૂએ ફલીતોંવાલે તીર ચલાતે જિન્સે કેમ્પમેં આગ લગ જાતી.

જર્મન ફૌજ જબ અકરા પહુંચી તો ઉસ્કી નફરી સિર્ફ બીસ હઝાર રહ ગઈ થી. યહ ફૌજ જબ અર્ઝે મુકદસમેં દાખિલ હૂઈ તો ઉસ્કી નફરી દો લાખ થી. ઉસ્મેંસે કુછ દમિશ્ક પર હમ્લેકે દોરાન તબાહ હૂઈ, કુછ બીમારી, ભૂક ઔર પ્યાસકી નઝર હો ગઈ. કુછ દમિશ્કસે અકરા તક કૂચકે દોરાન છાપામારોંકા શિકાર હો ગઈ ઔર ઉન સિપાહિયોંકી તા'દાદ ભી કુછ કમ નહીં થી જો ફૌજસે ભગોળે હો ગએ થે. જો બીસ હઝાર નફરી રહ ગઈ થી વહ બૂરી રહ બદદિલ હો ચુકી થી. ઉસ્કે દિલસે સલીબકા એહતિરામ ઔર અપની કસમ સાફ હો ચુકી થી.

ઉધરસે શાહ ફ્રાન્સ ઔર શહનશાહે ઈંગ્લિસ્તાન સમંદરકે રાસ્તે ચલે આ રહે થે. સુલ્તાન અય્યૂબીકો જાસૂસોંને કબ્લ અઝ વકત બતા દિયા થા કે ઈંગ્લિસ્તાનકી ફૌજ જો ઉસ વકત કબ્રસમેં પહુંચ ચુકી થી, કૈસી હે ઔર ઉસ્કી નફરી કિત્ની હે. ઉસ્કી નફરી સાંઠ હઝાર થી. ફ્રાન્સકી ફૌજકી નફરી ભી તકરીબન ઈત્ની હી થી. બીસ હઝાર જર્મન ફૌજ થી. સલીબિયોંકી કુછ ફૌજ પહલેસે અર્ઝે મુકદસમેં મૌજૂદ થી.

સુલ્તાન અય્યૂબીકો જાસૂસોંને યહ ઈત્તિલાઅ ભી દી કે ગાઈ ઓફ લોઝિનાન જો યહ અહદનામા કરકે સુલ્તાન અય્યૂબીકી જંગી કૈદસે રિહા હુવા થા કે આઈંદા મુસલમાનોંકે ખિલાફ હથિયાર નહીં ઉઠાએગા, કાઉન્ટ કોન્ડ્રાડકે સાથ મિલ કર અલગ ફૌજ જમા કર ચુકા હે જિસ્મેં સાતસો નાઈટ (ઝિરહપોશ સરદાર) હૈં, નવ હઝાર ફિરંગી ફૌજ ઔર બારહ વેલેન્ડેઝી ઔર દીગર યૂરોપી અફસર ઔર સિપાહી હે. ઈસ તરહ સિર્ફ ઈસ ફૌજકી નફરી તકરીબન બાઈસ હઝાર હો ગઈ થી. એક અંદાઝેકે મુતાબિક સલીબી ફૌજકી મજમૂઈ નફરી છ લાખ થી જો અસ્લિહા ઔર દીગર જંગી સાઝો સામાનકે લિહાઝસે ઈસ્લામી ફૌજસે બર્તર થી.

સુલ્તાન અય્યૂબીકે સાથ દસ હઝાર મમ્લૂક થે. યહ ઉસ્કી મુન્તખબ ફૌજ થી જિસ પર ઉસે પૂરા પૂરા ભરોસા થા. અકરા નિહાયત અહમ મુકામ થા. યહ બંદરગાહ ભી થી જિસે કુદરતને ઐસા બનાયા થા કે બહરિયાકા બહુત બળા ઔર મહફૂઝ અડ્ડા બન સકતી થી. અકરા શહરમેં સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજકી નફરી દસ

હઝાર થી. સુલ્તાન અય્યૂબી બૈતુલ્મુકદસસે કુમક નહીં લે સકતા થા કયૂંકે વહ યહી શહર થા જિસ્કી ખાતિર સલીબિયોંને ઈત્ના ઝિયાદા લશ્કર ઈકઠ્ઠા કિયા થા. ઈસ શહરકી હિફાઝતકો કમઝોર નહીં કિયા જા સકતા થા. દૂસરે શહરોં ઔર કિલ્ઓંસે ભી ફૌજકો નહીં નિકાલા સકતા થા. ઈંગ્લિસ્તાનકા બહરી બેળા બહુત તાકતવર ઔર ખૌફનાક થા. સુલ્તાન અય્યૂબીકો અચ્છી તરહ એહસાસ થા કે ઈસ્કા મિસ્રી બહરી બેળા ઈંગ્લિસ્તાનકે બેળેકા મુકાબલા નહીં કર સકતા.

સુલ્તાન અય્યૂબીકે લિએ યહ ઈત્ના બળા ઔર ઝિયાદા ખતરનાક ચેલેન્જ થા જો ઉસે કબૂલ કરના થા મગર ઉસ્કા મુકાબલા કમઝોર નઝર આ રહા થા. ઉસે એક ખત્રા ઔર ભી નઝર આ રહા થા જો યહ થા કે ઉસ્કી ફૌજ ચાર સાલસે લળ રહી થી. ઉસ્કે છાપામાર ઈત્ની લંબી મુદ્દતસે જંગલોં ઔર પહાળોંમેં લળ ઔર મર રહે થે ઔર વહ વહીં ઝિંદગી બસર કર રહે થે. જંગકે જિસ્માની પહલૂકો દેખા જાએ તો યહ ફૌજ લળનેકે કાબિલ નહીં રહી થી. મઝહબકી લગનકે જઝબેકે ઝોર પર વહ ઈસ કલીલ ઔર થકી હૂઈ ફૌજકો છે લાખ તાઝાદમ સલીબી ફૌજકે ખિલાફ કિસ તરહ લળા સકતા થા.

કાઝી બહાઉદ્દીન શદ્દાદ જો ઉસ્કી મજ્લીસેં મુશાવરતકા રૂક્ન ઔર ઉસ્કા મુશીરે ખાસ ઔર હમરાઝ ભી થા, લિખતા હે કે સુલ્તાન અય્યૂબીકી હાલત યહ હો ગઈ થી કે રાતોંકો સોતા ભી નહીં થા. હર વકત ગહરી સોચમેં ડુબા હુવા રહતા ઔર ઝહનમેં જંગકે નકશે બનાતા રહતા થા. ઉસ્કી સેહત ગીર રહી થી ઔર એક બાર વહ બીમાર પળ ગયા. ચોથે રોઝ ઉઠ બેઠા લેકિન ઉસ્કી સેહતમેં પહલેવાલી જાન નહીં રહી થી. ઉસ્કી ઉમ્ર ૫૪ બરસ હો ગઈ થી. વહ નૌજવાનીમેં મૈદાને જંગમેં ઉતરા થા ઔર અભી તક જંગલોં, પહાળોં ઔર સહરાઓંમેં લળ રહા થા. ઉસ્ને બૈતુલ્મુકદસકી ફતહકી કસમ ખાઈ થી જો ઉસ્ને પૂરી કર દી થી. ઉસ્કે બા'દ ઉસ્ને અલ્લાહસે અહદ કિયા થા કે વહ અપને જીતે જી બૈતુલ્મુકદસસે ઈસ્લામી પર્ચમ નહીં ઉતરને દેગા. યહ થા વહ અહદ જિસ્ને ઉસે નીંદ ઔર આરામસે મહરૂમ કર દિયા થા.

અમરીકી તારીખદાન ઔર મુહક્કિક, એન્થની વેસ્ટને હેરલ્ડલેમ, લેન પોલ, ગિબન ઔર અર્નોલ્ડ જૈસે મશ્હૂરો મા'રૂફ મુઅર્રિખોંકે હવાલેસે લિખ્ખા હે "સુલ્તાન અય્યૂબી મસ્જિદે અકસામેં જા બેઠા ઔર સારા દિન ખુદાકે હુઝૂર ગિળગિળા કર દુઆ કરતા રહા કે ખુદા ઉસે ઈસ નાઝૂક મૌકે પર ઈસ્લામી ફૌજકી સહીહ અસ્કરી

કયાદતકી તૌફિક અતા ફર્માએ. એક શખ્સકે બયાનકે મુતાબિક, જિસ્ને ઉસે મસ્જિદમેં પળે દેખા થા, ઉસ્કી આંખોસે આંસૂ બહ રહે થે. શામ હૂઈ તો વહ મસ્જિદસે નિકલા. ઉસ વકત ઉસ્કે ચેહરે પર ઈત્મીનાન ઔર સુકૂન થા.''

યહ સહીહ હે કે સુલ્તાન અય્યૂબી મસ્જિદે અકસામેં જા કર સજદારેઝ હુવા ઔર ઉસ્ને રો રો કર ખુદાએ ઝુલ્જલાલસે મદદ ઔર રહબરી માંગી થી લેકિન ઉસ વકતકે ઐની શાહીદોં ઔર વકાએનિગારોંને લિખ્ખા હે કે વહ દિનકે વકત નહીં બલ્કે રાતકે વકત મસ્જિદે અકસા ગયા થા. ઉસ્ને સારી રાત નવાફિલ, દુઆ ઔર વિર્દો વઝીફેમેં ગુઝારી ઔર સુબ્હકી નમાઝ પળ્હ કર બાહર આયા થા.

ઉસ રાત વહ મસ્જિદમેં અકેલા નહીં થા. મસ્જિદકે સહનકે એક કોનેમેં કોઈ આદમી અપને ઉપર કમ્બલ ડાલે બેઠા થા. વહ કભી એક સજદા કરતા કભી દો ઔર દુઆકે લિએ હાથ ઉઠાએ હાથ મુંહ પર ફેરતા, ફિર સજદેમેં ચલા જાતા થા. ઉસે નમાઝ પળ્હની નહીં આતી થી યા વહ કોઈ ઐસા વીર્દ યા વઝીફા કર રહા થા જિસ્મેં ઉસી તરહ સજ્દે ઔર દુઆ કરની થી. યહ શખ્સ ઉસ વકત મસ્જિદકે કોનેમેં આ બેઠા થા જિસ વકત ઈશાકી નમાઝ પળ્હ કર આખરી નમાઝી મસ્જિદસે નિકલ ગયા થા. ઉસ્કા ચેહરા કમ્બલમેં છુપા હુવા થા.

સુબ્હ જબ મુઅઝ્ઝિનને અઝાન દી તો વહ ઉઠા ઔર અપને આપકો કમ્બલમેં છુપા કર મસ્જિદસે નિકલ ગયા થા. એક આદમી જો મસ્જિદકે દરવાઝેમેં દાખિલ હો રહા થા ઉસે દેખ કર રૂક ગયા. કુછ દેર દેખતા રહા ફિર ઉસ્કે પીછે ચલ પળા. કમ્બલવાલેને ઘૂમ કર દેખા ઔર કદમ તેઝ કર લિએ. ઉસ્કે તઆકુબ (પીછે)મેં જાનેવાલા ભી તેઝ તેઝ ચલને લગા. આગે ઔર એક આદમી ખળા થા. કમ્બલવાલા ઉસ્કે પાસ રૂકા ઔર કુછ કહ કર આગે ચલા ગયા. દૂસ્રા આદમી વહીં ખળા રહા. તઆકુબમેં જાનેવાલેને ઉસ્સે પૂછા કે યહ કોન થા.

"ઓહ ! યહ તુમ હો ?'' ઉસ આદમીને કહા "તુમ ઉસ્કા તઆકુબ કર રહે હો ?''

"મૈંને ઉસ્કે પાંવ દેખે હૈં''તઆકુબ કરનેવાલેને કહા "યહ મર્દ નહીં ઔરત હે. તુમ્હારી રિશ્તેદાર હે ? તુમ ઉસે જાન્તે હો ?''

"એહતશામ દોસ્ત !'' ઉસ આદમીને કહા "મૈં જાન્તા હૂં તુમ અપના ફર્ઝ અદા કર રહે હો. હર કિસી પર નઝર રખના તુમ્હારે ફરાઈઝમેં શામિલ હે ઔર મેરા ફર્ઝ હે કે મૈં તુમસે કુછ ભી ન છુપાઉં, લેકિન એક ઔરતકા મસ્જિદમેં જાના ગુનાહ તો નહીં.''

"બિલ્કુલ નહીં" એહતશામને કહા "મુઝે શક ઉસ્સે હુવા કે ઉસ્ને અપને આપકો કમ્બલમેં કયૂં લપેટ રખ્ખા હે ?.... સુનો અલ્આસ ! રાતકો હમ તીન આદમી મસ્જિદકે ઈર્દ ગિર્દ પહરે પર ફિરતે રહે હેં કયૂંકે સુલ્તાનને રાત મસ્જિદમેં ગુઝારી હે. ઉન્હેં મા'લૂમ નહીં કે હમ બહરૂપમેં ઉન્કી હિફાઝતકે લિએ પહરા દેતે રહે હેં. સુલ્તાન કિસીકો બતાએ બગૈર મસ્જિદમેં આએ થે. ઉન્હેં મા'લૂમ નહીં કે ઉન્કે બા વર્દી મુહાફિઝોંકે અલાવા ભી કોઈ ઉન્કી હિફાઝત પર મામૂર હે. યહ હસન બિન અબ્દુલ્લાહકા ઈન્તિઝામ હે. તુમ ખૂદ ફૌજમેં કમાનદાર હો ઔર મુઝે અચ્છી તરહ જાનતે હો ઈસ લિએ તુમ્હેં યહ સબ કુછ બતા રહા હૂં."

"ઝરૂર બતાઓ એહતશામ !" અલ્આસને જવાબ દિયા "બૈતુલ્મુકદસમેં ઔર મસ્જિદે અકસાકે ઈત્ની કરીબ ખળે હો કર મુસલમાન ઝૂટ નહીં બોલ સકતા. મેં તુમ્હેં બતા દૂંગા કે યહ કોન હે. તુમ યહ બતાઓ કે તુમને ઉસ પર કયૂં શક કિયા હે ?"

"મેંને રાત ઉસે સહનકે કોનેમેં દેખા" એહતશામને જવાબ દિયા "સુલ્તાનકી હિફાઝતકે લિએ ઝરૂરી થા કે ઉસે વહાંસે ઉઠા દિયા જાતા. ઈશાકા વકત ગુઝર ગયા થા. ઉસ આદમીકો ચલે જાના ચાહિએ થા. ઉસ વકત સુલ્તાન અંદર મિમ્બરકે સામને ઈબાદત ઔર વઝીફેમેં મસરૂફ થે. યહ આદમી જો કમ્બલમેં લિપટા હુવા થા સુલ્તાન પર કાતિલાના હમ્લા કર સકતા થા લેકિન કિસીકો મસ્જિદસે ઉઠાયા ઔર નિકાલા નહીં જા સકતા. મેંને યહ ભી દેખા કે યહ શખ્સ અજીબ તરીકેસે ઈબાદત કર રહા થા. સજ્દેસે ઉઠતા ઔર દુઆકે લિએ હાથ ઉઠા લેતા. ઉસ્ને બાકાઈદા નમાઝ નહીં પઢી મેંને અપને સાથિયોંકો બતાયા. મેરે દોનોં સાથિયોંને બારી બારી અંદર આ કર ઉસે ઈસ તરહ દેખા કે ઉસે પતા ન ચલ સકા કે ઉસે કોઈ દેખ રહા હે. મેરે ઉસ સાથીને બાહર આ કર બતાયા કે ઉસ પર નઝર રખ્ખો લેકિન ઉસે ઉઠાના નહીં કયૂંકે મેંને ઉસ્કે બિલ્કુલ પીછે બેઠ કર ઉસ્કી સિસ્કિયાં સુની હે ઔર ઉસ્કે બા'ઝ અલ્ફાઝ ઐસે સુને હેં જૈસે યહ અપને ગુનાહોંકી બખ્શીશ ઔર સલીબિયોંકી શિકસ્તકી દુઆ કર રહા હે...."

"ઈસ્સે મુઝે ઔર ઝિયાદા શક હુવા. વહ ઈત્ના બેખબર નહીં હો સકતા થા કે ઉસે યહ ભી પતા ન ચલ સકતા કે ઉસ્કે પીછે કોઈ આ કર બેઠ ગયા હે. હમ કોઈ ફેસ્લા ન કર સકે કે કયા કિયા જાએ. ઈસ શશોપંજમેં રાત ગુઝર ગઈ. સુબ્હકી અઝાનકે સાથ હી યહ આદમી મસ્જિદસે નિકલા. હમને બારી બારી સારી રાત ઈસ પર નઝર રખ્ખી થી. મેંને મસ્જિદકી રોશનીમેં દેખા કે જબ યહ બાહર આ રહા થા તો કમ્બલમેંસે ઉસ્કે પાંવ નઝર આ રહે થે ઔર મેંને ઉસ્કે હાથ ભી દેખે જો

ઉસ્ને ફૌરન કમ્બલમેં છુપા લિએ થે. મેં ઉસકે તઆકુબમેં ચલ પળા.''

"હાં મેરે દોસ્ત !'' અલ્આસને કહા "તુમને ઠીક દેખા હે. યહ મર્દ નહીં ઔરત હે ઔર બળી હી ખૂબસૂરત ઔર જવાન ઔરત હે ઔર મેં તુમ્હેં યહ ભી બતા દેતા હૂં કે એક ગુનહગાર ઔરત હે જો દસ સાલ હમારે ખિલાફ જાસૂસી કરતી રહી હે.''

"યહ સલીબી હે ?''

"સલીબી થી'' અલ્આસને જવાબ દિયા "અબ મુસલમાન હે. મેંને ઉસે એક મુસલમાન ઘરમેં રખ્ખા હુવા હે. ઉસે તુમ મજઝૂબ કહ સકતે હેં. દુર્વેશોંકી તરહ બાતેં કરતી હે.''

"ઔર તુમ લોગ ઉસ્કી બાતોંમેં આ ગએ હો'' એહતશામને કહા "તુમ મૈદાને જંગમેં લળનેવાલે ફૌજી ઈન ઔરતોંકી ચાલબાઝિયોંકો નહીં સમઝ સકતે.''

"તો મેરે સાથ આઓ'' અલ્આસને કહા "તુમ ઉસે દેખો, ઉસ્કી બાતેં સુનો. અપના શક દૂર કરો. હમેં ભી કુછ બતાઓ. યહ તુમ્હારા ફન હે તુમ બેહતર સમઝ સકતે હો મેં કબૂલ કરતા હૂં કે મેં ઉસ્કી બાતોંકા કાઈલ હો ગયા હૂં. મેંને પનાહ દિલવાઈ હે. મેરે સાથ આઓ.''

ઔર એહતશામ, અલ્આસકે સાથ ચલા ગયા.

વહ એક બુઝુર્ગકા મકાન થા જો મુદતસે બૈતુલ્મુકદ્દસમેં રહતા થા. એહતશામ ઔર અલ્આસ ઉસ્કી ઝોંપળીમેં જા બેઠે. યહ બુઝુર્ગ ઈન્સાન આલીમ ફાઝિલ ભી થા, નમાઝકે લિએ મસ્જિદમેં ચલા ગયા થા. એહતશામને અલ્આસસે કહા કે ઈસ ઔરતકો દેખનેસે પહલે મેં તુમસે યહ પુછૂંગા કે યહ ઔરત કહાંસે આઈ હે. ઉસ્કે મુતા'લ્લિક તુમ જો કુછ જાન્તે હો મુઝે બતા દો.

"યહ પિછલી ગર્મિયોંકા વાકિઆ હે'' અલ્આસને એહતશામકો સુનાયા "મેં મિસરકી સર્હદસે થોળી દૂર છાપામારોંકે એક દસ્તેમેં થા. બૈતુલ્મુકદ્દસ ફતહ હો ચુકા થા. હમારી ઝિંદગી ટીલોં, ટેકરિયોં ઔર સહરામેં ગુઝર રહી થી. ઈસ ઈલાકેમેં હમારા કામ નહીં રહ ગયા થા જો ઈધરકે છાપામાર અભી તક કર રહે હેં. આખિર હમેં વાપસીકા હુકમ મિલ ગયા. મુઝે એક જૈશકી કમાન દે દી ગઈ. મેરે સાથ સોલહ છાપામાર થે. હર એક જૈશ અપને અપને તૌર પર વાપસ આ રહા થા. એક જગા ટીલે સુતૂનોંકી તરહ ખળે થે ઔર બા'ઝકી શકલેં બળી ડરાવની ઔર અજીબ અજીબસી થી. મેરે એક છાપામારને મઝાકસે કહા કે યહ જિન્નાત ઔર

ચૂળેલોંકે મહલ હે, યહાં ખૂબસૂરત ઔર બદકાર ઔરતોંકી બદરૂહેં ભી હોંગી. હમ યહ સુન કર હંસ પળે ઔર ઈન ટીલોંમેં દાખિલ હો ગએ...."

હમેં ઈન ટીલોંસે કયા ડરના થા. હમને તો ઈન ટીલોંસે ઝિયાદા ખૌફનાક જગહોંમેં રાતેં ગુઝારી હે. હમ ઉસ જગા ભી રાતકો સોએ હેં જહાં ઈન્સાની હડ્ડિયોંકે ઢાંચે ઔર ખોપળિયાં બિખરી હૂઈ થી. લેકિન ઈન ટીલોંકે અંદર ગએ તો હમ ઠિઠક કર રૂક ગએ. મેંને ઝિંદગીમેં પહલી બાર મહસૂસ કિયા કે ખૌફ કયા હોતા હે. મેરા સારા જૈશ રૂક કર કલિમા શરીફકા વિર્દ કર રહા થા. સામને એક ટીલેકે સાએમેં એક ઔરત બેઠી હૂઈ થી જો માદરઝાદ બર્હના થી. ઉસ્કે સામને એક ઔરત પીઠકે બલ લેટી હૂઈ થી. વહ ભી બર્હના થી. બેઠી હૂઈ ઔરત જવાન લગતી થી. ઉસ્કા ચેહરા બાદામી રંગકા થા. હોંટ રેતકે ઢેલેકી તરહ ખુશ્ક ઔર ફટે ફટે. ઉસ્કા મુંહ ખુલા હુવા થા. બાલ બિખરે હૂએ થે. બર્હના જિસ્મકી હડ્ડિયાં નઝર આ રહી થી. ઈસ હાલતમેં ભી પતા ચલતા થા કે વહ બહુત ખૂબસૂરત હે....

"યહ હો હી નહીં સકતા થા કે યહ દોનોં ઈન્સાન હોતી. યહ રાસ્તા નહીં થા કે કોઈ કાફલા યહાંસે ગુઝરા હોતા ઔર ડાકૂઓંને ઉન્હેં લૂટ લિયા હોતા ઔર યહ બચબચા કર યહાં છુપ ગઈ હોતી. મેં અપને સિપાહિયોંકો ડરાના નહીં ચાહતા થા મગર મેં ખૂદ ડર ગયા ઔર ઉન્હેં દેખતે હી મુઝે યકીન હો ગયા કે યહ ગુનહગાર ઔરતોંકી ભટકી હૂઈ બદરૂહેં હેં. મેં ઈસ ઉમ્મીદ પર દૂર હી રૂકા રહા કે યહ ગાઈબ હો જાએંગી, મગર જો ઔરત બેઠી હૂઈ થી, બેઠી રહી ઔર જો લેટી હૂઈ થી વહ લેટી રહી. બેઠી હૂઈ ઔરત ફટી ફટી નઝરોંસે હમેં દેખતી રહી. મેરે એક સાથીને આહિસ્તાસે કહા 'પીછેકો લોટ ચલો' એક ઔરને કહા 'હાં... પીછેકો ચલો,' લેકિન ઉન્કી તરફ પીઠ ન કરના...."

"હમારા ઉન્સે ફાસ્લા પંદરા કદમ હોગા. હમ સબ નિહાયત આહિસ્તા એક એક કદમ પીછે હટે. તબ બેઠી હૂઈ ઔરતને સરકા ઈશારા કિયા જૈસે હમેં બુલા રહી હે. મેંને એક કદમ ઔર પીછે ઉઠાયા તો ઉસ્ને સરસે ફિર ઈશારા કિયા. મુઝે સાફ નઝર આયા કે ઉસ્કી આંખોસે આંસૂ બહ નિકલે થે. મેં બતા નહીં સકતા કે મેંને વાકઈ કોઈ આવાઝ સુની થી યા મેરે દિલમેં ખયાલ આયા થા. મુઝે અપને આપમેં આવાઝ સુનાઈ દી 'ભાગો મત અલ્આસ ! દેખ લો. યહ ઈન્સાન હી ન હો' અચાનક મેરા હાથ અપની કમર પર પળા ઔર ઉસ હાથસે તલ્વાર નિયામસે નિકાલ લી. મેરે કદમ અપને આપ આગેકો ઉઠને લગે. મુઝે અપને સાથિયોંકી આવાઝેં સુનાઈ દી. વહ મુઝે આગે જાનેસે રોક રહે થે. મેરી ઝુબાન પર

આયતુલ્કુર્સીકા વિર્દ થા...''

"મૈં ઉન્સે તીન ચાર કદમ દૂર રૂક ગયા. વહ આહિસ્તા આહિસ્તા ઉઠી. ફિર ઉસ્ને મેરી તરફ કદમ ઉઠાયા. ઉસ્કા સર ડોલને લગા. ઉસ્ને દૂસ્રા કદમ ઉઠાયા. ઉસ્કી આંખે બંદ હો ગઈ ઔર વહ ઈસ તરહ ગિરી કે ઉસ્કા સર મેરે પાંવકે કરીબ આ કર ઔર ઉસ્કે બાલ મેરે પાંવ પર બિખર ગએ. મૈં બર્હના ઔરતકો હાથ લગાનેસે ગબરા રહા થા. વહ બર્હના ન હોતી તો ભી મૈં ગબરાયા હુવા થા, લેકિન મુઝે દેખના થા કે યહ ઈન્સાન હે યા કોઈ શરશરાર. મૈં બેઠ ગયા ઔર ઉસ્કી નબ્ઝ દેખી. નબ્ઝ ચલ રહી થી. મુઝે ખયાલ આયા કે જિન્નાત ઔર ચૂળેલોંકી નબ્ઝ શાયદ નહીં હોતી. મૈંને ઉસ્સે હટ કર ઉસ ઔરતકી નબ્ઝ પર હાથ રખ્ખા જો લેટી હૂઈ થી. ઈત્ની ઝુલ્સા દેનેવાલી ગર્મીકે બાવજૂદ ઉસ ઔરતકા જિસ્મ ગૈરમા'મૂલી તૌર પર સર્દ થા જૈસે રાતકો સહરાકી રેત સર્દ હો જાતી હે. ઉસ્કી નબ્ઝોમેં જાન નહીં થી. ઉસ્કા મુંહ ખુલા હુવા ઔર આંખે એક જગા ઠહરી હૂઈ થી. જિસ્મ સુફેદ થા. મૈંને ઉસ્મેં મૌતકી તમામ નિશાનિયાં દેખી...''

"ઔર વહ જો મેરે સામને ગિરી થી ઉસ્કા જિસ્મ ગર્મ થા. યહ બદરૂહેં યા જિન્નાત નહીં હો સકતી થી. અલ્લાહને મુઝે અકલ ઔર દિલેરી અતા ફર્માઈ. મૈંને અપને જૈશકો બુલાયા. હમારે પાસ પાનીકે છોટે મશ્કીઝે થે. ખાનેકા સામાન ભી થા જો તીન ટટ્ટૂઓં પર લદા હુવા થા. મેરા જૈશ પ્યાદા થા. મૈંને કહા કે ફૌરન પાની ઔર દો ચાદરેં લાઓ. મેરે સાથી પાની ઔર ચાદરેં લે આએ. સૂરજ અભી સર પર નહીં આયા થા. વહાં ઉમૂદી ટીલેકા સાયા થા. મૈંને બેહોંશ ઔરત પર ચાદર ડાલી ઔર ઉસે સીધા કરકે ટીલેકે દામનમેં કર દિયા. ઉસ્કે જિસ્મકો અછ્છી તરહ લપેટ દિયા. દૂસ્રી ચાદર નીચે બિછા કર ઉસ પર લિટા દિયા ઔર ઉસ્કે મુંહ પર પાનીકે છીંટે મારે ઉસ્કા મુંહ ખુલા હુવા થા. ઉસ્મેં પાની ટપકાયા જો ઉસ્કે હલકમેં ઉતરતા ચલા ગયા....''

"મુઝે સાથી રોકતે રહે કે અપને આપકો મુસીબતમેં ન ડાલો લેકિન મુઝ પર અબ ન ડરકા અષર થા ન અપને સાથિયોંકી બાતોંકા અષર. કુછ દેર બા'દ ઉસ્કી આંખે આહિસ્તા આહિસ્તા ખુલી. ઉસ્કે હોંટ બંદ હૂએ ઔર ફિર ખુલ ગએ. મૈંને ઉસ્કે મુંહમેં ઔર પાની ટપકાયા, ફિર એક ખજૂરકી ગુઠલી નિકાલ કર ખજૂર ઉસ્કે મુંહમેં રખ્ખી વહ ખાને લગી. ઉસ્ને ઉઠનેકી કોશિશ કી તો મૈંને ઉસે સહારા દે કર બિઠા દિયા.''

અલ્આસ એહતશામકો સુના રહા થા "ઉસે મૈંને ખાનેકો દિયા જો કુછ હમારે પાસ થા. ઉસ્ને ઔર પાની પિયા, ફિર હમને ઉસે ખાને પીનેસે રોક દિયા ક્યૂંકે ઉસ્કા પેટ બહુત દિનોંસે ખાલી મા'લૂમ હોતા થા. ઉસ્ને કમઝોર આવાઝમેં કહા 'મૈં તુમ્હારી ઝુબાન સમઝતી ઔર બોલતી હૂં.... યહ મર ગઈ હે' ફિર ઉસ્ને પૂછા કે હમ કોન હે. મૈંને બતાયા કે હમ ઈસ્લામી ફૌજકે છાપામાર હેં. બૈતુલ્મુકદસકો જા રહે હેં. ઉસ્ને કહા 'ફિર મુઝે તુમસે રહમકી તવક્કુઅ નહીં રખની ચાહિએ મૈંને ઉસે કહા કે તુમ મુસલમાન મા'લૂમ નહીં હોતી' ઉસ્ને કહા 'મૈં ઝૂટ નહીં બોલૂંગી લેકિન સચ બોલૂંગી તો તુમ પછતાઓગે કે તુમને મુઝે મરને ક્યૂં ન દિયા' મૈંને ઉસે કહા 'તુમ સિર્ફ યહ યકીન દિલા દો કે તુમ ઈન્સાન હો' ઉસ્કે હોટોં પર ફીકીસી મુસ્કુરાહટ આ ગઈ. ઉસ્કે ચેહરેકા રંગ બદલ રહા થા. ઉસ્કે જિસ્મમેં ખૂન હર્કતમેં આ રહા થા..."

"ઉસ્કી આંખે બંદ હોને લગી. ખાને ઔર પાનીસે ઉસે નીંદ આ રહી થી. વહ બચ્ચોંકી તરહ લુળક ગઈ ઔર ગહરી નીંદ સો ગઈ. હમને બહુત કત્લો ગારત કી થી. બહુત શબખૂન મારે થે. હમારે કઈ સાથી હમારે સામને શહીદ હૂએ થે. મરના ઔર મારના હમારે લિએ બચ્ચોંકા ખેલ થા લેકિન એક ઔરત પર, ખ્વાહ વહ હમારી દુશ્મન હી થી, હાથ ઉઠાના હમારે લિએ ગુનાહે કબીરા થા. મૈંને અપને જૈશસે કહા કે સૂરજ સર પર આ રહા હે. ઝુકે હૂએ ટીલે દેખો ઔર ઉન્કે સાએમેં આરામ કર લો. યહ જાગેગી તો ઉસે સાથ લે જાએંગે...."

"મેરે એક દો સાથિયોંને કહા કે જાસૂસ મા'લૂમ હોતી હે લેકિન બાકી સબ કહ રહે થે કે ઈસ જગા જાસૂસ ઔરતોંકા ક્યા કામ, યહ ઈન્સાન નહીં. મેરી રાઈ યહ થી કે ચૂંકે હમારે છાપામાર જૈશ મિસર ઔર ફલસ્તીનકી સર્હદોંકે સાથ સાથ સરગર્મ થે ઈસ લિએ ઈન લળકિયોંકો યહાં ભેજા ગયા હોગા કે હમેં ગુમરાહ કરેં, લેકિન મુઝે યકીન નહીં આતા થા. ઉન્કે સાથ એક દો મર્દોંકા હોના ઝરૂરી થા...."

"ગુરૂબે આફતાબસે ઝરા પહલે વહ જાગી ઔર ઉઠ બેઠી. મૈં ઉસ્કે કરીબ જા બેઠા. ઉસ્ને પાની પિયા ઔર ખાનેકો કુછ માંગા. મૈંને ઉસે ખાના દિયા. અબ વહ અછ્છી તરહ બોલ સકતી થી. ઉસ્ને મરી હૂઈ ઔરતકી તરફ ઈશારા કરકે કહા 'ઉસે દફન કર દો' મેરે સિપાહી દીનદાર થે. એકને અપની ચાદર દે દી. લાશકો ચાદરમેં લપેટ દિયા ગયા. સિપાહિયોંને કબ્ર ખોદી ઔર ઉસે દફન કર દિયા."

અલ્આસને એહતશામકો બતાયા "ઈસ ઔરતને યહ બતાનેકે બજાએ કે

વહ કોન હે, વહ દોનોં કહાંસે આ રહી થી ઔર કહાં જા રહી થી, ઉસ્ને પૂછા 'તુમને અપને ખુદાકો કભી દેખા હે ?' મૈંને જો જવાબ ઝુબાન પર આયા દે દિયા. ઉસ્ને કહા 'મૈંને તુમ્હારા ખુદા દેખ લિયા હે અભી અભી ઉસે દેખા હે. તુમ કહોગે કે તુમને ખ્વાબ દેખા હે લેકિન યહ ખ્વાબ નહીં થા. ખુદાને મુઝે કહા હે કે મૈંને તુઝે વહ આંખે દે દી હે જો આનેવાલે વકતકે અંધેરેમેં દેખ સકેગી. ખુદાને મુઝે યહ ભી કહા હે કે તુને ગુનાહ કી ફિર કભી સોચી તો તેરે અપને હાથ ખંજરસે તેરી આંખે નિકાલ દેંગે. ખુદાને મુઝે યહ ભી કહા હે કે મેં તુઝે ઉસ જગા લે જા રહા હૂં જહાંસે મૈંને અપને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકો અપને પાસ બુલાયા થા'..."

"ઉસ્ને ઐસી બહુતસી બાતેં કી જિન્સે પતા ચલતા થા કે સહરાકે સફર ઔર સઉબતોં (મુશ્કિલોં)ને ઉસ્કે દિમાગ પર ઈત્ના અષર કિયા હે કે ઉસ્કા દિમાગ બિલ્કુલ કમઝોર હો ગયા હે. મષલન ઉસ્ને યહ ભી કહા 'તુમને મેરા જિસ્મ કયૂં ઢાંપ દિયા હે ? ઉસે ઐસે હી બર્હના રહને દેતે તો કયા હો જાતા ?... મેં અબ જિસ્મ નહીં સિર્ફ રૂહ હૂં. રૂહ પાક હો જાએ તો જિસ્મકે ગુનાહ ધુલ જાતે હે' વહ ઝિયાદાતર ઉસી કિસ્મકી બાતેં કરતી રહી. ઉન્સે મુઝે યકીન તો હો ગયા કે યહ ઈન્સાન હે બદરૂહ નહીં ઔર મુઝે ઉસ્કે બતાનેકે બગૈર હી પતા ચલ ગયા કે યહ ઉન સલીબી લળકિયોંમેંસે હે જો હમારે અમીરોં વઝીરોં ઔર સાલારોંકો ગદ્દાર બનાને ઔર રાઝ લે કર અપને મુલ્કકો ભેજનેકે લિએ હમારી તરફ ભેજી જાતી હે. લેકિન ઉન્કી ઉન બાતોંસે મુઝે યહ શક હોને લગા કે ઉસ્કે દિમાગ પર કુછ ભી અષર નહીં હુવા ઔર યહ ઈસ કિસ્મકી બાતેં કરકે મુઝે બેવકૂફ બના રહી હે તાકે મેં ઉસે વહાં તક હિફાઝતસે પહુંચા દૂં જહાં યહ જાના ચાહતી હે...."

"મૈંને ઉસે કહા કે મુઝે સહીહ સહીહ બતા દો કે તુમ દોનોં કહાં જા રહી થી. મૈંને ઉસે ધમકિયાં દીં, ફિર યહ ભી ઝાહિર કિયા કે મેં બેવકૂફ બન ચુકા હૂં ઔર વહ મુઝે ઈસ્તિ'માલ કર સકતી હે મગર ઉસ્કે અંદાઝ ઔર ઉસ્કી મજઝૂબાના બાતોંમેં કોઈ તબ્દીલી ન આઈ. સૂરજ ગુરૂબ હોનેકે બા'દ મૈંને ઉસે સામાનવાલે ટટ્ટૂ પર બિઠા દિયા ઔર હમ ચલ પળે. સફર રાતકો હી કરના હોતા થા. દિનકો સહરા જલને ઔર જલાને લગતા થા. મૈંને અપને જૈશસે કહ દિયા થા કે મુઝ પર કોઈ શક ન કરના, અગર ઉસે તન્હા મેં લે જાઉં તો ઉસ્સે મેરા મકસદ સિર્ફ યહ હોગા કે મેં ઉસ્સે ભેદ લેનેકી કોશિશ કર રહા હૂં...."

"મેરા જૈશ આગે આગે ચલતા રહા ઔર મેં ઈસ ઔરતકે ટટ્ટૂકે સાથ બહુત પીછે રહા. વહ અબ સંભલતી જા રહી થી. લેકિન ઉસ્કી બાતેં દુર્વેશોંકી તરહ હી રહી. આધી રાતકે બા'દ હમને પળાવ કિયા. ઉસે મૈંને સબસે અલગ રખ્ખા ઔર

ખૂદ ભી ઉસ્કે સાથ રહા. મેંને ઉસ્સે એક બાર ફિર પૂછા કે વહ કહાં જાના ચાહતી હે. ઉસ્ને જવાબ દિયા 'જહાં તુમ લે જાઓગે' મેંને કહા કે મેં ઉસે કૈદખાનેમેં લે જા રહા હૂં. ઉસ્ને કહા 'કૈદખાનેમેં ભી ખુદા હોતા હે' ફિર મેંને દૂસ્રા તરીકા ઈખ્તિયાર કિયા વહ યહ થા મેંને સિફલા પનકા ઔર હૈવાનિયતકા મુઝાહરા કિયા. મુઝે તવક્કુઅ થી મે વહ મેરે સાથ સોદાબાઝી કરેગી ઔર કહેગી કે મેં ઉસે કિસી ઐસે શહરમેં પહુંચા દૂં જો સલીબિયોંકે કબ્ઝેમેં હો. લેકિન ઉસ પર કુછ ભી અષર ન હુવા. ઉસ્ને મેરી તરફ તવજ્જુહ હી ન દી. અગલી રાત ઉસ્ને બતાયા કે વહ કોન હે ઔર કહાંસે આઈ હે..."

"ઉસ્ને બતાયા કે વહ ડેળ સાલસે કાહિરા રહી હે. વહાં કિસી અમીર કબીર તાજીરકી બેટી બની રહી. એક મુસલમાન હાકિમકી દાશતા રહી ઔર દો હાકિમોંકો ઉસ્કા દુશ્મન બનાયા, ફિર તીનોંકો આપસમેં ટકરાયા. કાહિરાકે સરકારી કામોંમેં ગરબળ કરાઈ. દો સલીબી જાસૂસોંકો કૈદખાનેસે રિહા કરાયા. એક બળે ખતરનાક જાસૂસ ઔર તખ્રીબકારકો જિસે સઝાએ મૌત દી જાનેવાલી થી, ઈન મુસલમાન હાકિમોંકી મદદસે ફરાર કરાયા. ઉસ્ને ઔર ભી બહુતસે કામ કિએ. આખિરમેં વહ જાસૂસી ઔર સુરાગરસાનીકે ઉસ્તાદ ઔર સર્બરાહ અલી બિન સુફયાનકો કત્લ કરાનેકા બંદોબસ્ત કર રહી થી..."

"ઉસે જંગે હતીનકે નતીજેકી ઈત્તિલાઅ મિલી. ઉસે યહ ભી મા'લૂમ હુવા કે સલીબુસ્સલબૂત સુલ્તાન અય્યૂબીકે કબ્ઝેમેં આ ગઈ હે ઔર ઉસ સલીબકા મુહાફિઝે આ'ઝમ મૈદાને જંગમેં મારા ગયા હે. ઉસે યહ ભી પતા ચલા કે કુછ સલીબી હુકમરાન મારે ગએ ઔર જંગી કૈદી હો ગએ હેં ઔર બૈતુલ્મુકદસકા હુકમરાન ગાઈ ઓફ લોઝિનાન અભી કેદ હો ગયા હે. યહ ખબરેં ઉસ્કે દિમાગ પર હથોળોંકી તરહ પળતી રહી, ફિર ઉસે દો ઔર ખબરેં મિલી. એક યહ કે ઉસ્કા પીર ઉસ્તાદ હર્મન (જો લળકિયોંકો ટ્રેનિંગ દે કર મુસલમાન ઈલાકોંમેં ભેજા કરતા થા) કૈદ હો ગયા હે ઔર બૈતુલ્મુકદ્દસ પર મુસલમાનોંકા કબ્ઝા હો ગયા હે. ઈન ખબરોંને ઉસ્કા દિમાગ હિલા ડાલા. ઉસે તર્બિયત દે કર ઔર તય્યાર કરકે કાહિરા ભેજા ગયા થા ઔર ગુનાહોંકી તર્બિયત કહીં લળકપનકે આગાઝમેં શુરૂઅ કી ગઈ થી. ઉસ્કે અંદર જઝબાતકી જગા ફરેબ ઔર ધોકા ભર દિયા ગયા લેકિન મઝહબકે મુઆમ્લેમેં યહ કોરી નહીં થી. ઉસે બતાયા ગયા થા કે ઉસે સલીબુસ્સલબૂત ઔર યસૂઅ મસીહકી ખૂશનુદીકે લિએ તય્યાર કિયા જા રહા હે ઉસે તર્બિયતકે બા'દ આખરી આશીર્બાદ અકરાકે બળે ગિર્જેમેં સલીબુસ્સલબૂતકે પાદરીને દી થી જિસે

મુહાફિઝે આ'ઝમ કહતે થે...."

"ઉસ્ને ઉસે બતાયા થા કે સલીબકી હુકમરાની નાકાબિલે તસ્ખીર હે ઔર ઉસ્કા મર્કઝ યરૂશલમ હે જિસ્કે કરીબ હઝરત ઈસા અલય્હિસ્સલામકો મસ્લૂબ કિયા ગયા થા કે ઉસે બતાયા ગયા થા કે ઈસ્લામ કોઈ મઝહબ નહીં ઔર મુસલમાનોંકો ઈસાઈયતમેં લાના યા ઉન્હેં કત્લ કરના ષવાબકા કામ હે ઔર યહ કે જો લળકિયાં સલીબકે નામ પર ઈસ્મતેં કુર્બાન કર રહી હે ઉન્હેં અગલે જહાન બહીશ્તકી હૂરેં બનાયા જાએગા. ઐસી હી કુછ ઔર બાતેં થી જો ઉસ્કે ઝહન ઔર દિલ પર નક્શ કરકે અકીદા બના દી ગઈ ઔર વહ ગુનાહોંકો નેકી સમઝતી રહી. ફરેબકારી ઔર ધોકાકો કારે ષવાબ સમઝતી રહી...."

"ઉસે જબ પતા ચલા કે સલીબુસ્સલબૂત ભી નહીં રહી. ઉસ્કા મુહાફિઝે આ'ઝમ પાદરી ભી નહીં રહા ઔર યસૂઅ મસીહકી હુકમરાનીકા મર્કઝ યરૂશલમ ભી નહીં રહા તો ઉસ્કે અકીદે ટૂટ ફૂટ ગએ. ઉસ્ને યહ ભી દેખા કે કાહિરામેં જો ઉસ્કે મર્દ સાથી યા'ની સલીબી જાસૂસ થે વહ વહાંસે ભાગને લગે થે, ફિર એક રોઝ વહ અપને કિસી સાથીકી તલાશમેં નિકલી તો પતા ચલા કે વહ ગાઈબ હે. ઉસે એક ઔર સાથી મિલા. ઉસ્ને ઉસે કહા કે હમારી મદદ કરનેવાલા કોઈ નહીં. મુસલમાન હો કર કિસીસે શાદી કર લો યા યહાંસે ભાગ જાઓ...."

"અબ તો ઉસ પર દીવાનગી તારી હોને લગી. ઉસ્ને અપની ઉસ સહેલીકો સાથ લિયા. અપને ચાહનેવાલે એક મુસલમાન હાકિમસે દો ઘોળે શોકિયા સવારી ઔર સેરસપાટેકો લે લિએ ઔર દોનોં શામકે વકત નિકલી. અંધેરા ગહરા હુવા તો શહરસે નિકલ આઈ. ઉન્હોંને ખાને ઔર પાનીકા કુછ ઈન્તિઝામ કર રખ્ખા થા મગર ઉન્હેં સહરાકે સફરકી ઝરાસી ભી સૂઝબૂઝ નહીં થી, ન ઉન્હેં અપની મંઝિલકા કુછ પતા થા. ઉન્હેં ઉમ્મીદ થી કે રાસ્તેમેં ઉન્હેં સલીબી ફૌજકા કોઈ દસ્તા મિલ જાએગા. ઉન્કી બદકિસ્મતી ઔર બહુત બળી હિમાકત થી કે રાસ્તેકે મુતા'લ્લિક કુછ ભી ન જાન્તે હૂએ ચલ પળી...."

રાત તો ગુઝર ગઈ. ઉન્હોંને ઘોળે સરપટ દોળાએ થે. દૂસ્રે દિન જબ સૂરજ ઉપર આ કર સહરાકો જલાને લગા તો ઘોળે થકન ઔર પ્યાસસે બેહાલ હોને લગે. ઈન લળકિયોંકા અપના હાલ બહુત બુરા હોને લગા. ઉન્હેં સહરામેં પાની ઔર સબ્ઝા ઝારકે સરાબ નઝર આને લગે ઔર વહ ઉન્કે પીછે ઘોળે દોળાને લગી. ઉસ રોઝ તો ઘોળોંને કુછ સાથ દિયા મગર દૂસ્રે દિન ભી ઉન્હેં કુછ ખાનેકો ઔર પાની ન મિલા ઔર દોનોં ઘોળે પહલે રૂકે. ફિર ગિરે ઔર ફિર કભી ન ઉઠે...

"ઉસ્કે બા'દ જો ઈન દોનોંકા સફર શુરૂઅ હુવા ઉસે એહતશામ દોસ્ત ! તુમ અચ્છી તરહ સમઝ સકતે હો. તુમ જાન્તે હો કે ઝાલિમ સહરાં ઈસ કિસ્મકે મુસાફિરોંકો કિસ અંજામ તક પહુંચાયા કરતા હે. ઉસ લળકીને અપની ઝુબાનસે મુઝે બતાયા કે મૈંને જો ધોકે લોગોંકો દીએ થે ઉસ્સે ઝિયાદા ઝાલિમાના ધોકે મુઝે સહરાને દીએ. મૈંને સહરામેં નદિયાં બહતી દેખી. ઉન્કે કરીબ ગઈ તો વહ દૂર હટતી ગઈ. હમ દોનોં ઉન્કે પીછે ભાગતી રહી. મૈંને નખ્લિસ્તાન દેખે, ગુલિસ્તાન દેખે ઔર મૈંને સહરામેં બહરી જહાઝ ઔર બાદબાની કશ્તિયાં તેરતી દેખી. હમ હાથ ઉપર કરકે બુલાતી ઔર ઉન્કે પીછે દોળતી રહી. બા'ઝ જગહોં પર હમેં પાની મિલ ભી ગયા. હમને ઐસી હર જગા કઈ કઈ દિન ગુઝારે..."

"લળકીને મુઝે બતાયા કે સહરામેં ઉસ્કા વહ વુજૂદ મર ગયા જિસ્ને કાહિરાકે હાકિમોં પર જાદૂ કર રખ્ખા થા. ઉસે હમારે ખુદાકા ખયાલ આ ગયા ઔર ઉસ્કે અંદર યહ એહસાસ કાંટેકી તરહ ચુભને લગા કે સલીબુસ્સલબૂતકે મુહાફિઝે આ'ઝમને ઉસે ધોકા દિયા હે ઔર અબ વહ દૂસ્રોંકે ગુનાહોંકી સઝા ભુગત રહી હે. ઉસ પર યહ હકીકત ખુલી કે અપની ઈસ્મત પેશ કરકે કિસીકો ધોકા દેના ષવાબકા કામ નહીં હો સકતા. ઉસે યહ ખયાલ ભી આ ગયા કે મુસલમાન અપની લળકિયોંકો ઈસ તરહ ઈસ્તિ'માલ નહીં કરતે. એક રોઝ સહરામેં ઉસે યહ એહસાસ ભી હુવા જૈસે વહ ઔર ઉસ્કી સહેલી મર ચુકી હે ઔર વહ દોઝખમેં ફેંક દી ગઈ હેં યા વહ બદરૂહેં બન ચુકી હેં ઔર દોઝખકી તરહ જલતે હૂએ મૈદાનમેં ભટક રહી હે..."

"એક રાત ઉસ્ને અપની સહેલીસે કહા કે વહ અપને અકીદેસે દિલ બર્દાશ્તા (માયૂસ) હો ગઈ હે ઔર અબ વહ મુસલમાનોંકે ખુદાકો પુકારેગી. દોનોંકે હોંટ ઔર ઝુબાને લકળીકી તરહ હો ગઈ થી. હલકમેં કાંટે ચુભ રહે થે ઔર વહ બળી મુશ્કિલસે બાત કરતી થી. ઉસ્કી સહેલીને બહુત બુરા માના કે વહ અપને અકીદેસે હટ રહી હે ઔર અપને દુશ્મનકે અકીદેકો અપનાના ચાહતી હે. ઉસ્ને ઉસ્કી ન સુની. ઉસ્કી જબ સહેલી સો ગઈ તો યહ ઉસ્સે કુછ દૂર ચલી ગઈ. ઉસ્ને સજ્દે કિએ ઔર હાથ ઉઠા ઉઠા કર ખુદાકો પુકારતી ઔર ગુનાહોંકી બખ્શીશ માંગતી રહી. વહ સારી રાત રોતી રહી. સજ્દેકે સિવા ઈબાદતકા ઉસે કોઈ ઔર તરીકા નહીં આતા થા."

"ઉસી રાત ઉસ્કે દિમાગ પર અષર હો ગયા યા વાકઈ ખુદાને ઉસે કોઈ ઈશારા દિયા. યહ કહતી હે કે ઉસે અપને સામને ધૂએંકી તરહ એક બા રીશ (ડાઢીવાલા) ઈન્સાન ખળા નઝર આયા. ઉસ્ને કહા... 'અગર તૂને દિલસે તૌબા

કી હે તો ઉસ રેગીસ્તાનમેં જહાંસે ઈન્સાનોંકા ગુઝર નહીં હુવા કરતા, વહ ઈન્સાન આએંગે જિન્કે ખુદાકો તૂને પુકારા હે. તૂ યહાંસે ઝિંદા નિકલ જાએગી' ઉસે યાદ નહીં કે ઉસ્સે કિત્ની મુદ્દત બા'દ મેં અપને જૈશકે સાથ વહાંસે ગુઝરા. ઉસે ઝિંદા દેખા ઔર ઉસ્કી સહેલી મર ચુકી થી.''

તુમ જાન્તે હો કે યહ બર્હના કયૂં થી. સહરાકા ભટકા હુવા મુસાફિર જબ જલને લગતા હે તો પહલે અપના સામાન ફેંકતા હે, ફિર અપને જિસ્મસે એક એક કપળા ઉતારતા ઔર ફેંકતા જાતા હે. યહ કામ વહ નીમ બેહોશીકી હાલતમેં કરતા ઔર ચલતા રહતા હેં, હત્તા કે વહ કહીં ગિર પળતા હે ઈસ લળકીકો યાદ નહીં કે ઉસ્ને ઔર ઉસ્કી સહેલીને કપળે કબ ઔર કહાં ઉતાર ફેંકે થે...

''હમ દસ બારા રોઝ બા'દ બૈતુલ્મુકદસ પહુંચે. ઈસ્કી સેહત બહાલ હો ગઈ થી ઉસ્કી ખૂબસૂરતી નિખર આઈ થી લેકિન યહ બાતેં મજઝૂબોંકી તરહ કરતી રહી. અગર યહ ઐસી બાતેં તુમ્હારે સાથ કરતી તો તુમ ભી ઉસ્સે મુતા'ષ્ષિર હો જાતે. ઉસ્ને બાર બાર કહા 'બૈતુલ્મુકદસ પર અબ સલીબિયોંકા કબ્ઝા નહીં હો સકતા. ખુદા ઉન્હેં રાસ્તેમેં ગરક કરેગા' વહ ઉસી તરહકી પેશીનગોઈયાં કરતી રહી. રાતકો ઉસ્કી ઈબાદત શુરૂઅ હોતી થી. તરીકા યહી થા કે સજદે કરતી, રોતી ઔર દુઆ માંગતી થી...''

''અબ યહ જિન્કે ઘર રહતી હે ઉન્હેં મેં અર્સેસે જાનતા થા. યહ આલિમ ફાઝિલ બુઝુર્ગ હે. મેં ઉન્કા મોઅતકિદ હૂં. મેંને ઉસે ઉન્કે હવાલે કર દિયા.''

અલ્આસ યહ બાતેં સુના રહા થા ઔર યહ બુઝુર્ગ નમાઝ પળ્હકે આ ગએ. ઉસ્ને એહતશામસે કહા ''યહ ઝરૂરી નહીં કે ખુદાસે યહ ફઝીલત ઉસે અતા હોતી હે જિસ્કે પાસ ઈલ્મો ફઝલ હોતા હે. મા'લૂમ નહીં ઈસ વકત કૈસી ફરિયાદ ઉસ્કે સીનેસે નિકલી જો ખુદાને સુન લી ઔર ઈસ લળકીકો યહ મુકામ અતા કર દિયા. યહ મજઝૂબ હે. મેરા તજુર્બા કહતા હે કે યહ પાગલ નહીં ઔર યહ ધોકા ભી નહીં દે રહી. ઉસ્ને અપની ખ્વાહિશ પર ઈસ્લામ કબૂલ કર લિયા હે. મેંને ઉસે નમાઝ પળ્હાને ઔર સિખાનેકી બહુત કોશિશ કી હે લેકિન ઉસ્કી ઈબાદતકા અપના હી તરીકા હે. ખુદા ઔર રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકો માનતી હે ઔર જબ બોલતી હે તો પતા ચલતા હે કે ઉસે ગૈબસે કોઈ ઈશારા મિલા હે.''

''યહ મસ્જિદે અકસામેં જાતી રહતી હે !'' એહતશામને પૂછા.

''નહીં'' બુઝુર્ગને કહા ''રાતકો પહલી બાર મસ્જિદમેં ગઈ હે. અલ્આસ

સુબ્હ આયા તો મૈંને ઉસે બતાયા કે વહ મસ્જિદમેં ચલી ગઈ હે. અલ્આસ ઉસ્કે પીછે ચલા ગયા ઔર વહ ઉસે શાયદ રાસ્તેમેં મિલ ગઈ.''

"યહીંસે શક પૈદા હોતા હે કે યહ ઉસી રાત ક્યૂં મસ્જિદમેં ગઈ જિસ રાત સુલ્તાન મસ્જિદમેં મૌજૂદ થે ?''

"મૈં ઉસ્કા જવાબ નહીં દે સકતા'' બુઝુર્ગને કહા.

એહતશામને કહા કે મેરા ફર્ઝ હે કે મૈં લળકીકો હસન બિન અબ્દુલ્લાહકે પાસ લે જાઉં. યહ ઉસ્કી મર્ઝી હે કે ઉસે આપકે હવાલે કર દે યા સુલ્તાનકે પાસ લે જાએ.

લળકીકો જબ બતાયા ગયા કે ઉસે એહતશામકે સાથ જાના પળેગા તો વહ ખામોશીસે ઉસ્કે સાથ ચલ પળી. અલ્આસ ભી સાથ ગયા. હસન બિન અબ્દુલ્લાહને ઉસ્કી કહાની અલ્આસ ઔર એહતશામસે સુન કર લળકીસે કુછ બાતેં પૂછી તો ઉસ્ને યહી જવાબ દિયા "અબ તો સમંદરસે આએ હૂએ બેળે તુમ્હારા કુછ નહીં બિગાળ સકેંગે. મુઝસે ક્યૂં ડરતે હો.... મુઝે અપને સુલ્તાનકે પાસ લે ચલો. ઉસ્ને રાતકો જો દુઆ કી થી વહ ખુદાને કબૂલ કર લી હે.''

બહુત કોશિશકે બાવજૂદ ઉસ્ને કુછ ન બતાયા તો ઉસ્કે મુતા'લ્લિક સુલ્તાન અય્યૂબીકો ખબર દી ગઈ. સુલ્તાનકો ઉસી રોઝ અકરા જાના થા. ઉસ્ને કહા કે લળકીકો લે આઓ... લળકી સુલ્તાન અય્યૂબીકે સામને ગઈ તો દોઝાનૂ હો કર સુલ્તાનકા દાયાં હાથ ચુમા, ફિર ઉઠી ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીકી આંખોમે દેખા. ઉસ્ને અપને આપસે બાતેં કરતે હૂએ લેહજેમેં કહા "ઈન આંખોસે રાત સજ્દેમેં આંસૂ ગિરે થે મુઝે તુમ્હારે દુશ્મનકે જહાઝ ઈન આંસૂઓંમેં ડૂબતે નઝર આ રહે હૈં. બૈતુલ્મુકદસકી દીવારોં તક કોઈ નહીં પહુંચ સકેગા... ખૂનકા સમંદર બહ જાએગા.... વહ રાસ્તેમેં મર જાએંગે... વહ તબાહ હો રહે હૈં. આંસૂ જો ખુદાકે હુંઝૂર સજ્દેમેં બહતે હૈં ઉન્હેં ફરીશ્તે મોતી સમઝ કર ઉઠા લેતે હૈં. ખુદા ઈન મોતિયોંકો ઝાએઅ નહીં કરતા. નિય્યત સાફ હો તો રાસ્તે સાફ મિલતે હૈં.''

બહુત કોશિશ કી ગઈ કે લળકીકો ઉસ્કે અસલી રૂપમેં લાયા જાએ, લેકિન વહ ઐસી બાતેં કરતી રહી જૈસે ઉસે આનેવાલા વકત નઝર આ રહા હો. ઉસે આખિર મજઝૂબ સમઝ કર ઉસી બુઝુર્ગકે હવાલે કર દિયા ગયા ઔર ઉસે હિદાયત દી ગઈ કે વહ ઈસ પર નઝર રખ્ખે.

સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને મસ્જિદે અકસામેં ખુદાકે હુઝૂર જો આંસૂ

બહાએ થે વહ ફરિશ્તોંને મોતી સમઝ કર ઉઠા લિએ. સબસે પહલે ઉસે યહ ખબર મિલી કે જર્મનીકા શહેનશાહ ફ્રેડરિક મર ગયા. ઉસ્સે ચંદ દિન બા'દ એક સલીબી હુકમરાન કાઉન્ટ હેન્રીકે મરનેકી ખબર મિલી. યહ ભી સલીબી ફૌજકા એક ઈત્તિહાદી થા ઔર બૈતુલ્મુકદસકો મુસલમાનોંકે કબ્ઝેસે છુળાને આયા થા. કાઝી બહાઉદ્દીન શદાદને અપની યાદદાશ્તોંમેં લિખ્ખા હે કે કાઉન્ટ હેન્રીકી મૌતકો સલીબિયોંને ઝાહિર નહીં હોને દિયા. ઉસ્કા ઈન્કિશાફ ઈસ તરહ હુવા કે સુલ્તાન અય્યૂબીકે બહરી છાપામારોંને સલીબિયોંકી દો જંગી કશ્તિયાં પકળી જો ફલસ્તીનકે સાહિલસે કુછ દૂરસે ગુઝર રહી થી. ઉસ્મેં પચાસ સલીબી બહરી સિપાહી થે. ઉન્હેં કૈદી બના લિયા ગયા.

ઉસ્સે અગલે હી રોઝ સલીબિયોંકી એક બળી કશ્તી પકળી ગઈ. ઉસ્મેં એક કોટ થા જિસ પર હિરે જવાહિરાત લગે હૂએ થે યહ કિસી શાહકા કોટ હો સકતા થા. સલીબી કૈદિયોંને બતાયા કે યહ કાઉન્ટ હેન્રીકા કોટ હે ઔર વહ મર ગયા હે. ઈસ કશ્તીમેં એક કૈદી ઔર ભી થા જો બહરી કમાન્ડર મા'લૂમ હોતા થા. ઉસ્કે મુતા'લ્લિક ઈન્કિશાફ હુવા કે કાઉન્ટ હેન્રીકા ભાંજા હે. ઈન સબકો જંગી કેદમેં ડાલ દિયા ગયા.

કાઉન્ટ હેન્રીકી મૌતકે બારેમેં તીન અલગ અલગ રિવાયતેં હેં. એક યહ કે વહ દરિયામેં ડૂબ ગયા થા. મુસલમાન મુઅર્રિખ કહતે હેં કે સિર્ફ એક ગઝ ગહરે પાનીમેં ગિરા ઔર મર ગયા. એક રિવાયત યહ હે કે વહ દરિયામેં નહાને ઉતરા તો બીમાર પળ ગયા ઔર મર ગયા.

સુલ્તાન અય્યૂબી જિસ્કે મુતા'લ્લિક સબસે ઝિયાદા સંજીદા બલ્કે મુતફક્કીર થા વહ ઈંગ્લિસ્તાનકા જંગજૂ બાદશાહ રિચર્ડ થા જો બ્લેક પ્રિન્સ (સિયાહ શાહઝાદા)કે નામસે મશ્હૂર થા ઔર ઉસે "શેરદિલ રિચર્ડ" ભી કહા જાતા થા વહ જંગકા માહિર થા. ઝાતી તૌર પર બહુત દિલેર ઔર ઉસે કુદરતને યહ વસ્ફ અતા કિયા થા કે ઉસ્કા કદ લંબા ઔર બાઝૂ ભી લંબે થે. ઉસ્સે ઉસે ફાઈદા હાસિલ થા કે ઉસ્કી તલ્વાર દુશ્મન તક પહુંચ જાતી થી મગર દુશ્મનકી તલ્વાર ઉસ તક મુશ્કિલસે હી પહુંચતી થી. સલીબી દુન્યામેં સબકી નઝરેં ઉસી પર લગી હૂઈ થી. ઉસ્કી જંગી કુવ્વત ભી ઝિયાદા થી ઔર ઉસ્કી બહરી જંગી કુવ્વત ઉસ વકત દુન્યાકી સબસે ઝિયાદા તાકતવર થી. સુલ્તાન અય્યૂબીકો યહી ખત્રા નઝર આ રહા થા.

આપને ઈસ સિલ્સિલેકી કહાનિયોંમેં સુલ્તાન અય્યૂબીકે એક અમીરૂલ્બહર હિસામુદ્દીનકા નામ પળ્હા હોગા. રઈસુલ્બહરૈન અબ્દુલ્મોહસીન થા. સુલ્તાન

અય્યૂબીકો જબ યહ ખબર મિલી કે રિચર્ડ અપને બહરી બેળેકે સાથ આ રહા હે તો ઉસ્ને અલ્મોહસીનકો યહ હુકમ ભેજા કે વહ રિચર્ડકે બેળેકે સામને ન આએ ઔર અપને જહાઝ બીખેર કર રખ્ખે. હિસામુદ્દીન લૂલૂઅકો ઉસ્ને ચંદ એક જહાઝોં ઔર જંગી કશ્તિયોંકે સાથ અસ્કલાન બુલા લિયા થા ઔર ઉસે કહા થા કે દુશ્મનકે જહાઝોં પર નઝર રખ્ખે લેકિન આમને સામનેકી ટક્કર ન લે. ઉસ્કે બજાએ બહરી છાપામારોંકો દુશ્મનકે અકેલે ધકેલે જહાઝોંકો તબાહ કરનેકે લિએ ઈસ્તિ'માલ કરેં.

સુલ્તાન અય્યૂબીને દેખ લિયા થા કે સમંદરમેં ભી ઉસે છાપામાર જંગ લળની પળેગી. યહ વહ દિન થે જબ સુલ્તાન અય્યૂબીકે લિએ બળે હી અઝિય્યતનાક થે. વહ રાતકો સોતા ભી નહીં થા. ઉસ્ને અપની મજ્લીસે મુશાવરતમેં કહા કે હમેં એક સાહિલી શહર કુર્બાન કરના પળેગા ઔર વહ અકરા હી હો સકતા હે. મેં દુશ્મનકો યહ તા'સ્સુર દેના ચાહતા હૂં કે જો કુછ હે અકરામેં હે ઔર અગર અકરા લે લિયા ગયા તો મુસલમાનોંકી કમર ટૂટ જાએગી ફિર બૈતુલ્મુકદ્દસકો મુસલમાનોંકે કબ્ઝેસે છુળાના આસાન હો જાએગા. સુલ્તાન અય્યૂબીને મજ્લીસે મુશાવરતકો બતાયા કે વહ દુશ્મનકો અકરામેં લાનેમેં કામ્યાબ હો ગયા તો દુશ્મન અકરાકી દીવારોંકે સાથ હી સર પટકતા રહેગા. મજ્લીસે મુશાવરતને ઉસે ઈજાઝત દે દી કે જિસ તરહ વહ મુનાસિબ ઔર ફાઈદેમંદ સમઝતા હે કરે.

ઈસ હકીકતસે ઈન્કાર નહીં કિયા જા સકતા કે બૈતુલ્મુકદ્દસ ઔર અર્ઝે મુકદ્દસકો સુલ્તાન અય્યૂબીકે વહ આંસૂ હી બચા સકતે થે જો ઉસ્ને મસ્જિદે અકસામેં બહાએ ઔર વહ દુઆએં બચા સકતી થી જો ઉસ્ને વહ રાત મસ્જિદે અકસામેં સજ્દેમેં ગિર કર માંગી થી, દુઆએં ઉસ લળકીને ભી મસ્જિદે અકસામેં હી માંગી થી જિસ્ને સુલ્તાન અય્યૂબીકી આંખોંમેં ઝાંક કર કહા થા "તુમ્હારે દુશ્મનકે જહાઝ તુમ્હારે આંસૂઓંમેં ડૂબતે નઝર આ રહે હેં."

યહ તો કોઈ મુઅર્રિખ નહીં બતા સકતા કે ઉસ રાત સુલ્તાન અય્યૂબીને ખુદાએ ઝુલ્જલાલસે કયા કયા બાતેં કી થી, અલબત્તા યહ હકીકત હર મુઅર્રિખને બયાન કી હે કે રિચર્ડકા વહ બહરી બેળા જિસ્સે અય્યૂબી જૈસા મર્દેખુદા ભી ખૌફઝદા થા, ઈંગ્લિસ્તાનસે રવાના હુવા તો બહિરએ રૂમમેં દાખિલ હોતે હી એક ખૌફનાક તૂફાનકી લપેટમેં આ ગયા. તમામ જહાઝ બિખર ગએ. એક અંદાઝેકે મુતાબિક ઈસ બેળેમેં પાંચસો બીસ છોટે જહાઝ થે. ઈન્મેં ચંદ એક બળે જંગી જહાઝ થે. યહ સબ ફૌજ, ઘોળોં, રસદ ઔર સાઝો સામાનસે ભરે હૂએ થે.

તૂફાનમેં બેળા ઐસા બીખરા કે રિચર્ડકો અપની જાનકે લાલે પળ ગએ. તૂફાનકે બા'દ જબ કઈ દિનોંકી મેહનતોંસે બેળા યકજા કિયા ગયા તો પતા ચલા કે પચ્ચીસ બળે જહાઝ ગર્ક હો ગએ થે ઔર દો બહુત બળે બારબર્દાર જહાઝ ભી ડૂબ ગએ હેં ઉન્મેં બેઅંદાઝ અસ્લિહા ઔર દીગર સામાન થા. રિચર્ડકો જો સબસે ઝિયાદા નુકસાન બર્દાશ્ત કરના પળા વહ એક ખતીર રકમ થી જો વહ અપને સાથ લા રહા થા. યહ બેબહા ખઝાના થા. જો બહીરએ રૂમકી તહમેં ચલા ગયા.

રિચર્ડ કબ્રસકે જઝીરેમેં લંગર અંદાઝ હુવા તો ઉસે પતા ચલા કે ઉસ્કે બેળેકે તીન ચાર જહાઝોંકો તૂફાનને કબ્રસકે સાહિલ પર પહુંચા દિયા હે. ઉન્મેંસે એકમેં ઉસ્કી નૌજવાન બહન જવાના ભી થી ઔર ઉસ્કી મંગેતર બેરનિગારિયા ભી. ઉન દોનોંકે મુતા'લ્લિક ઉસ્ને સમઝ લિયા થા કે ડૂબ મરી હે લેકિન વહ ઝિંદા સલામત થી. અલબત્તા કબ્રસકે બાદશાહ આઈઝેકને રિચર્ડકે લિએ યહ મસ્લા ખળા કર રખ્ખા થા કે ઉસ્ને અપને સાહિલકે સાથ આનેવાલે ઈન તીન જહાઝોંસે સામાન નિકલવા કર અપને કબ્ઝેમેં લે લિયા ઔર તમામ આદમિયોંકો રિચર્ડકી બહન ઔર મંગેતર સમેત કેદમેં ડાલ દિયા થા. રિચર્ડકો આઈઝેકકે ખિલાફ જંગ લળની પળી. આઈઝેકકો શિકસ્ત દે કર ઉસે એક ખૈમેમેં કેદ કિયા મગર આઈઝેક રાતકો ઉસ તરફસે ખૈમા ફાળ કર જિધર કોઈ પહરેદાર નહીં થા. ફરાર હો ગયા રિચર્ડ પંદરા બીસ રોઝ ઉસે જઝીરેમેં ઢૂંડતા ફિરા. આખિર વહ ઉસે મિલ ગયા. રિચર્ડને ઉસ્કા ઘોળા લે લિયા. યહ ગૈરમા'મૂલી તૌર પર તેઝરફતાર ઘોળા થા. રિચર્ડ અર્ઝે મુકદસમેં લળને આયા તો યહી ઘોળા ઉસ્કે પાસ થા.

રિચર્ડ જબ અર્ઝે મુકદસકે સાહિલકે કરીબ આયા ઉસ વકત ઉસ્કે ઈત્તિહાદી સલીબી અકરાકો મુહાસરેમેં લે ચુકે થે. સબસે પહલે જિસ્કી ફૌજને મુહાસરા કિયા વહ ગાઈ ઓફ લોઝિનાન થા જિસે મલ્લિકા સબીલાને ઈસ અહદનામે પર રિહા કરાયા થા કે વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકે ખિલાફ નહીં લળેગા. ઉસ્કે સાથ ફ્રાન્સકે બાદશાહ ફિલિપ્સ ઓગસ્ટ્સકી ફૌજ આ મિલી ઔર મુહાસરા મુસ્તહકમ હો ગયા. શહરકે અંદર મુસલમાન ફૌજોંકી તા'દાદ દસ હઝાર થી ઔર રસદ કમો બેશ એક સાલકે લિએ કાફી થી. મુહાસરા ૧૩ અગસ્ટ ૧૧૮૯ ઈસ્વીકે રોઝ શુરૂઅ હુવા.

અકરાકે શહરકે મહલ્લે વકૂહકો સમઝના ઝરૂરી હે. ઉસ્કે એક તરફ (ઉર્દૂ સાતકે શકલકી) દીવાર થી ઔર તીન અતરાફ સમંદર થા. સમંદરમેં સલીબિયોંકા બહરી બેળા મૌજૂદ થા. જહાઝ બીખેર કર ખળે કિએ ગએ થે. દીવારસે દૂર સલીબી

ફૌજને ડેરે ડાલ દીએ થે. ઈસ તરહ ખુશ્કીકે તમામ રાસ્તે બંદ હો ગએ થે. સુલ્તાન અય્યૂબી શહરકે અંદર નહીં બાહર થા. ઉસ્ને અપને જાસૂસોંકે ઝરીએ ઔર અપની નકલોં હર્કતકી ઝલક દિખા કર દુશ્મનકો અકરામેં ઘસીટ લિયા થા. સલીબિયોંને જબ ઈસ શહરકા મુહાસરા કિયા ઉસ વકત ઉન્હેં યહી બતાયા ગયા થા કે સુલ્તાન અય્યૂબી શહરમેં હે મગર જબ ઉન્હોંને તમામ ફૌજ મુહાસરેમેં લગા દી તો ઉસ્કે એક હિસ્સે પર અકબસે હમ્લા હુવા. તબ ઉન્હેં પતા ચલા કે સુલ્તાન અય્યૂબી બાહર હે ઔર ઉસ્ને ઈસ સલીબી ફૌજકો મુહાસરેમેં લે લિયા હે. જિસ્ને અકરાકો મુહાસરેમેં લે રખ્ખા થા.

સુલ્તાન અય્યૂબીકી યહ દુશ્વારી થી કે ઉસ્કે પાસ ફૌજકી કમી થી. તાહમ ઉસે તવક્કુઅ થી કે વહ મુહાસરા તોળ લેગા લેકિન વહ યહ ભી ચાહતા થા કે મુહાસરા ઝિયાદા મુદ્દત તક રહે તાકે સલીબિયોંકી તાકત યહીં પર સર્ફ હોતી રહે. ચૌદા અક્તૂબર ૧૧૮૯ ઈસ્વીકે રોઝ સલીબિયોં પર ઝબરદસ્ત હમ્લા કિયા. સલીબી મુકાબલેકે લિએ તય્યાર થે. બળી હી ખૂનરેઝ જંગ હૂઈ. જિસ્મેં નવ હઝાર સલીબી મારે ગએ લેકિન ઉન્કે પાસ છે લાખકા લશ્કર થા. નવ હઝારકે મર જાનેસે કોઈ ફર્ક નહીં પળા. ઉન્હોંને શહરકો ફતહ કરને પર ઝિયાદા તવજ્જુહ મર્કૂઝ રખ્ખી લેકિન ઉન્કી ફૌજ દીવારકે કરીબ જાનેસે ડરતી થી ક્યૂંકે દીવારકે ઉપરસે મુસલમાન ઉન પર તીરોંકે અલાવા આતશગીર સૈયાલકી હાંડિયાં ફેંકતે થે.

સલીબિયોંને દીવારકે કરીબ પહુંચને, શહરકે અંદર પથ્થર ઔર આગ બર્સાને ઔર દીવાર ફલાંગનેકા યહ તરીકા ઈખ્તિયાર કિયા કે બહુત ઊંચે દબાબે (બુર્જ) તય્યાર કિએ જો લકળીકે બને હૂએ થે. ઉસ્કે નીચે લકળીકે પહિયે લગાએ ગએ ઔર યહ બુર્જ ઈત્ને બળે થે કે ઉન્મેં કઈ સો સિપાહી સમા જાતે થે. ઉન્હેં મુસલમાનોંકે ફેંકે હૂએ આતિશી સૈયાલ ઔર આગસે બચાનેકે લિએ ઉન્કે ફ્રેમો પર તાંબા ચળ્હા દિયા ગયા થા. યહ બુર્જ જબ દીવારકે કરીબ લે જાએ ગએ તો દીવારસે મુસલમાનોંને ઉન પર આતિશગીર સૈયાલકી હાંડિયાં ફેંકની શુરૂઅ કર દી. સૈયાલ બુર્જો પર ભી ફેલા ઔર ઉન્કે અંદર જો સિપાહી ખળે થે ઉન પર ભી પળા. જબ હાંડિયાં ફેંકને બા'દ બુર્જ ભીગ ગએ તો સિર્ફ એક એક જલતી હૂઈ લકળી આઈ. હર બુર્જસે એક લકળી ટકરાઈ ઔર બુર્જ મુહીબ શો'લોંકી લપેટમેં આ ગએ ઉન્મેંસે એક ભી સિપાહી ઝિંદા ન રહા.

દીવારકે બાહર એક ખંદક થી જિસે પાર કરના સલીબિયોંકે લિએ મુશ્કિલ થા. ઉન્હોંને ઈસ ખંદકકો મિટ્ટીસે ભરના શુરૂઅ કર દિયા. લેકિન શહરકે અંદરકી ફૌજ ઈસ કદર દિલેર થી કે ઉસ્કે જૈશ બાહર આ કર સલીબિયોં પર હમ્લા કરતે ઔર વાપસ ચલે જાતે. સલીબિયોંને ખંદકકો ભરનેકે લિએ યહાં તક કિયા કે ઉસ્મેં

અપને મરે હૂએ સિપાહિયોંકી લાશેં ફેંક દી, ફિર ઉન્કે જિત્ને સિપાહી મરતે, ઉન સબકી લાશેં ખંદકમેં ફેંક દેતે અકબસે ઉન પર સુલ્તાન અય્યૂબીને વસીઅ પૈમાનેકે શબખૂનોંકે અંદાઝકે હમ્લે કિએ મગર સલીબિયોંકા મુહાસરા ટૂટનેકે બજાએ મુસ્તહકમ હોતા ગયા.

શહરવાલોંકે સાથ સુલ્તાન અય્યૂબીને પયામ્બર કબૂતરોંકે ઝરીએ રાબતા કાઈમ કર રખ્ખા થા. દૂસ્રા ઝરીઆ યહ થા કે એક આદમી જિસ્કા નામ ઈસા અલ્અમવામ થા ચમળેમેં પૈગામ બાંધ કર કમરકે સાથ બાંધ લેતા ઔર સમંદરમેં ઉતર જાતા. વહ રાતકો યહ કામ કરતા થા. વહ દુશ્મનકે લંગરઅંદાઝ જહાઝોંકે નીચેસે ગુઝર આયા કરતા થા. વહ પૈગામ લાતા ઔર લે જાતા થા. એક રાત વહ ઉસી તરહ આયા. ઉસે શહરમેં લે જાનેકે લિએ સોનેકે એક હઝાર સિક્કોંસે ભરી હૂઈ થેલી ઔર તહરીરી પૈગામાત દીએ ગએ. કાઝી બહાઉદ્દીન શદાદ લિખતા હે "વહ જબ ખૈરિયતસે શહરમેં દાખિલ હો જાયા કરતા થા તો એક કબૂતર ઉળા દેતા થા જો હમારે પાસ આ જાતા થા. ઈસ્સે હમ સમઝ લેતે થે કે ઈસા ખૈરિયતસે પહુંચ ગયા હે. હમ ઉસ્કે કબૂતરકો વાપસ ઉળા દેતે થે. જિસ રાત વહ એક હઝાર સોનેકે સિક્કે લે કર ગયા, ઉસ્કે અગલે દિન ઉસ્કા કબૂતર ન આયા. હમ સમઝ ગએ કે વહ પકળા ગયા હે. કઈ રોઝ બા'દ શહરસે ઈત્તિલાઅ મિલી કે ઈસાકી લાશ અકરાકે સાહિલકે સાથ તૈરતી હૂઈ મિલી થી. સોનેકે સિક્કે ઉસ્કે જિસ્મકે સાથ બંધે હૂએ થે. લાશકી હાલત બહુત બૂરી થી. વહ સોનેકે વઝનસે તૈર ન સકા ઔર ડૂબ ગયા."

"અકરાકા હાકિમ મિરફ઼ાકોશ થા ઔર સિપેહસાલાર અલી ઈબ્ને અહમદ અલ્મશ્તૂબ થા. વહ બાર બાર સુલ્તાન અય્યૂબીકો વહી પૈગામ ભેજતે થે કે વહ હથિયાર નહીં ડાલેંગે લેકિન બાહરસે સલીબિયોં પર હમ્લે જારી રખ્ખે જાએ ઔર કિસી ન કિસી તરહ શહરમેં ફ઼ૌજ, અસ્લિહા ઔર રસદ પહુંચાઈ જાએ."

યહી સુલ્તાન અય્યૂબીકે સામને એક પેચીદા મસ્લા થા કે શહર તક મદદ કિસ તરહ પહુંચાએ. ઉસ્કી અપની હાલત યહ થી કે બુખારસે ઉસ્કા જિસ્મ જલ રહા થા. ઉસ્કી એક વજહ શબબેદારી દૂસ્રી વજહ અઅસાબ પર બોજ ઔર તીસ્રી વજહ યહ થી કે વહાં લાશોંકે અંબાર લગે હૂએ થે. ગલી સળી લાશોંકી ઈત્ની ઝિયાદા બદબૂ થી કે વહાં ઠહરા નહીં જા સકતા થા. ઉસ્ને સુલ્તાન અય્યૂબીકી બીમારીમેં ઈઝાફ઼ા કિયા. તીન ચાર રોઝ તો વહ ઉઠ ભી ન સકા. ઉસે અકરા હાથસે જાતા નઝર આ રહા થા.

ફિર શમા બુઝ ગઈ

સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી અપને ખૈમેમેં બીમાર પળા થા. ઉસ્સે થોળી હી દૂર અકરાકે બાહર ઉસ્કે જાંબાઝ દસ્તે ઈસ સલીબી લશ્કર પર હમ્લે કર રહે થે જિસ્ને અકરાકો મુહાસરેમેં લે રખ્ખા થા. ફલસ્તીનકી તારીખમેં સબસે ઝિયાદા ખૂનરેઝ લળાઈ લળી જા રહી થી મગર મુહાસરા ટૂટતા નઝર નહીં આ રહા થા. શહરકે અંદર સુલ્તાન અય્યૂબીકી મહસૂર ફૌજકી નફરી દસ હઝાર થી ઔર મુહાસરા કરનેવાલે સલીબિયોંકી તા'દાદ પાંચ લાખસે ઝિયાદા થી સુલ્તાન અય્યૂબી સલીબિયોંકે અકબમેં યા'ની શહરસે બાહર થા. ઉસ્કે પાસ દસ હઝાર મમ્લૂક થે જિન પર ઉસે બહુત ભરોસા થા. મમ્લૂક અકબસે સલીબિયોં પર બળે હી જાંબાઝાના હમ્લે કરતે થે મગર કોઈ કામ્યાબી હાસિલ નહીં હોતી થી. દુશ્મનકી તા'દાદ ઝિયાદા હોનેકે અલાવા મુહાસરા ન ટૂટ સકનેકી વજહ યહ થી કે સલીબિયોંને અકરાકે ઈર્દ ગિર્દ મોર્ચે ખોદ લિએ થે. જો સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજકે લિએ ખતરનાક થે. સવાર જબ હમ્લા કરતે તો ઘોળે મોર્ચોમેં ગિર પળતે થે.

અકરાકે બાહર મીલોં વુસ્અત મૈદાને જંગ બની હૂઈ થી. લાશોંકા કોઈ શુમાર નહીં થા. અકરાકી દીવારકે બાહર દીવાર જિત્ની લંબી ઔર ઈત્ની ચોળી ખંદક થી જિસે ઉબૂર કરના મુશ્કિલ થા. સલીબિયોંને ઈસ ખંદકકે એક હિસ્સેમેં અપને મરે હૂએ ફૌજિયોંકી લાશેં ઔર મરે હૂએ ઘોળે ફેંકને શુરૂઅ કર દીએ થે તાકે યહાંસે ખંદક ભર જાએ ઔર ખંદકસે ગુઝર કર દીવાર તક પહુંચા જાએ. જંગકા શોરોગુલ ઈત્ના ઝિયાદા થા કે ફિઝામેં સિવાએ ગિધ્ધોંકે કોઈ ઔર પરિંદા નઝર નહીં આતા થા. ગીધ કહીં ઉતરતે, લાશોંકો ખાતે ઔર ઉળ જાતે થે.

ઈન ગિધ્ધોંકે દરમિયાન તકરીબન હર રોઝ એક કબૂતર અકરાસે ઉળતા ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીકે કેમ્પમેં જા ઉતરતા થા ઔર બહુત દેર બા'દ કેમ્પસે ઉળ કર અકરાકો વાપસ ચલા જાતા થા. મુહાસરે ઔર ખૂનરેઝ લળાઈકે દોરાન એક રોઝ યહ કબૂતર અકરાસે ઉળા. ઈંગલેન્ડકા બાદશાહ રિચર્ડ અપને ખૈમેસે બાહર ખળા થા. ઉસ્કે સાથ ઉસ્કી બહન જવાના ભી થી.

"ઈસ કબૂતર પર નઝર રખ્ખો." રિચર્ડને હુકમ દિયા "જૂં હી નઝર આએ ઉસ પર બાઝ છોળ દો. યહ કબૂતર હમારી શિકસ્તકા બાઈષ બન સકતા હે."

ઉસ્કે પાસ ઉસ્કી બહન જવાના ઔર ઉસ્કી મંગેતર બેરનિગારિયા ખળી થી. રિચર્ડકી ઉમ્ર ખાસ્સી હો ગઈ થી. ઔર અબ ઉસ નૌજવાન લળકીકો અપને સાથ

ઈસ ઈરાદેસે લાયા થા કે બૈતુલ્મુકદ્દસ ફતહ કરકે ઈસ્સે શાદી કરેગા. ઉસ્કી બહન જવાના થોળે હી અર્સા પહલે તક સિસલીકે બાદશાહકી બેવહ થી. બાદશાહ મર ગયા તો જવાના જવાનીમેં બેવહ હો ગઈ. વહ ઈસ કદર ખૂબસૂરત થી કે કોઈ કહ નહીં સકતા થા કે ઈસ લળકીકી શાદી હૂઈ થી. રિચર્ડ ઈંગલિસ્તાનસે આતે હૂએ ઉસે સિસલીસે અપને સાથ લે આયા થા.

રિચર્ડકો જવાનાકી હંસી સુનાઈ દી. રિચર્ડને ઉસ્કી તરફ દેખા તો જવાનાને ઉસ્સે પૂછા "મેરે ભાઈ! કયા ઈસ કબૂતરકે મર જાનેસે સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ભી મર જાએગા."

"યહ કબૂતર પયામ્બર હે જવાના!" રિચર્ડને કહા "ઉસ્કી એક ટાંગકે સાથ અકરાવાલોંકા પૈગામ બંધા હોતા હે જો સલાહુદ્દીનકે પાસ જાતા હે. સલાહુદ્દીન ઈસ પૈગામકા જવાબ ઉસી કબૂતરકે સાથ ભેજતા હે. સલાહુદ્દીન હમ પર બાહરસે જો હમ્લે કરતા હે વહ અકરાવાલોંકે પૈગામોંકે મુતાબિક હોતે હેં. અકરાવાલોંકા જોશ ઔર જઝબા ઔર હથિયાર ન ડાલનેકા અઝ્મ ઈસ કબૂતરકી વજહસે કાઈમ હે, વર્ના કોઈ મહસૂર ફૌજ ઈત્ને શદીદ હમ્લે ઝિયાદા દેર તક બર્દાશ્ત નહીં કર સકતી. તુમ દેખ રહી હો કે હમારી મિન્જનીકોંકે ફેંકે હૂએ પથ્થરોંને કઈ જગહોંસે દીવારકા ઉપરકા હિસ્સા ગિરા દિયા હે ઔર હમારી ફેંકી હૂઈ આગને શહરમેં તબાહી બપા કર રખ્ખી હે મગર વહ હથિયાર નહીં ડાલ રહે."

"આપકા અસલ મકસદ ઔર મંઝિલ યરૂશલમ હે જો અભી બહુત દૂર હે." જવાનાને કહા "અગર અકરાકી ફતહમેં કઈ સાલ ગુઝર ગએ તો કયા આપ અપની ઝિંદગીમેં યરૂશલમ તક પહુંચ સકેંગે? હમારે જાસૂસ ઔર મુસલમાન જંગી કૈદી બતાતે હેં કે શહરકે અંદર સિર્ફ દસ હઝાર તા'દાદકી ફૌજ હે. હમારી તા'દાદ શુરૂઅમેં છે લાખ થી. અબ પાંચ લાખ રહ ગઈ હોગી. મુહાસરા પિછલે સાલ (૧૧૮૯ ઈસ્વી ૧૩ અગસ્ત)કે રોઝ શુરૂઅ હુવા થા. અબ ૧૧૯૧ ઈસ્વીકા અગસ્ત આ ગયા હે. દો સાલ.... મેરે ભાઈ! દો સાલ.... અભી આપ દસ હઝાર નફરીકે મહસૂરીનસે હથિયાર નહીં ડલવા સકે. મેં જાન્તી હૂં કે આપકો મુહાસરેમેં શામિલ હૂએ અભી ચંદ મહીને ગુઝરે હેં લેકિન ચંદ મહીનોંમેં આપને અકરાકી થોળીસી દીવાર તોળને ઔર મિન્જનીકોંસે શહરકે કુછ હિસ્સેકો આગ લગાનેકે સિવા કયા કામ્યાબી હાસિલ કી હે? મુઝે તો યહ નઝર આ રહા હે કે ઈસ શહરકે ખંડર હી આપકો મિલેંગે."

રિચર્ડને અપની મંગેતરકો વહાંસે ચલે જાનેકો કહા. વહ ચલી ગઈ તો રિચર્ડ

અપની બહનસે મુખાતિબ હુવા. "સલીબુસ્સલબૂત ઔર યરૂશલમકે વકાર ઔર તકદુસકા મુતાલબા યહ હે કે તુમ ભૂલ જાઓ કે તુમ મેરી બહન હો. તુમ ઈસ સલીબકી બેટી હો જો મુસલમાનોંકે કબ્ઝેમેં હેં ઔર યરૂશલમ જહાં હમારે પૈગમ્બરકી ઈબાદતગાહ હે ઉસ પર ભી મુસલમાન કાબિઝ હે. તુમ જાન્તી હો કે હમેં ઈસ્લામકો ખત્મ કરના હે ઔર તુમ યહ ભી દેખ રહી હો કે મુસલમાન ખૂદકુશીકી તરહ લળ રહે હેં. યહ લોગ મૌતકી પર્વાહ નહીં કરતે. યહ ફતહ હાસિલ કરનેકે લિએ લળતે હેં. મેં પહલી બાર યહાં આયા ઔર ઉન્હેં લળતે દેખા હે. ઉન્કે જઝબેકે જુનૂનકી જો કહાનિયાં સુની થી વહ અપની આંખો દેખ રહા હૂં. મુઝે યહ ભી બતાયા ગયા થા કે મુસલમાનકો ઔરત માર સકતી હે. ઉન્કે દરમિયાન જો ખાનાજંગી હૂઈ થી વહ હમારે બાદશાહોંને ઉન પર એક સાઝિશકે તહત બાદશાહી, ઝરોં જવાહિરાત, શરાબ ઔર ઔરતકા નશા તારી કરકે કરાઈ થી મગર સલાહુદ્દી ઐસા પથ્થર નિકલા કે ઉસ્કે અઝ્મકો મુતઝલ્ઝલ ન કર સકે. ઉસ્ને અપને ઉન ભાઈયોંકો જો હમારે હાથમેં આ ગએ થે, તલ્વારકે ઝોરસે અપના ફર્માબર્દાર કર લિયા યા ઉન્કે દિલોંમેં ઈસ્લામી જઝબા બેદાર કર લિયા."

"મેંને યહ ભી સુના હે" જવાનાને કહા "મેંને ઉન લળકિયોંકે ઈષારકી કહાનિયાં ભી સુની હે જિન્હેં મુસલમાન ઉમરા ઔર હાકિમોંકે પાસ જાસૂસી ઔર દીગર તખ્રીબકારીકે લિએ ભેજા જાતા થા મેરે ખયાલમેં યહ તરીકા કામ્યાબ નહીં રહા."

"મેં ઉસે નાકામ ભી નહીં કહતા" રિચર્ડને કહા "અગર મુસલમાનોંકે કૌમી જઝબેકો તબાહ કરનેકે લિએ યહ લળકિયાં ઈસ્તિ'માલ ન કી જાતી તો યહ લોગ બહુત અર્સા પહલે ન સિર્ફ યરૂશલમકો ફતહ કર ચુકે હોતે બલ્કે યહ આધે યૂરોપ પર કાબિઝ હો ચુકે હોતે. હમને ઔરતકે હુસ્ન ઔર જિસ્મકે જાદૂસે ઔર ઉન્મેંસે બહુતસે અમીરોં, વઝીરોં ઔર સાલારોંકો સાલાર બનાનેકે લાલચસે ઉન્કા ઈત્તિહાદ તોળ દિયા થા. ઉન્કી જંગી કુવ્વત ઉન્હેં આપસમેં લળા કર તબાહ કર દી થી, મગર યહ ફિર મુત્તહિદ હો ગએ હેં."

"આપ યહ બાતેં મુઝે કયૂં સુના રહે હેં ?" જવાનાને કહા "આપકે બોલનેકે અંદાઝમેં માયૂસી કયૂં હે ? મેં આપકી કયા મદદ કર સકતી હૂં ?"

"મેંને તુમ્હેં કહા થા કે તુમ ભુલ જાઓ કે મેરી બહન હો. તુમ સલીબકી બેટી હો. સલીબકી ફતહકે લિએ તુમ બહુત કુછ કર સકતી હો... તુમ દેખ રહી હો કે હમ મુસલમાનોંકે ખિલાફ લળ ભી રહે હેં ઔર હમારી આપસમેં મુલાકાતેં ભી હોતી

રહતી હે. હમ એક દૂસરેકી તરફ અપને એલ્ચી ભેજતે રહતે હેં. મેરી મુલાકાત સલાહુદ્દીનકે ભાઈ અલ્આદિલસે ભી હો ચુકી હે. મેં ઉન્સે અપની શરાઈત મનવાનેકી કોશિશ કર રહા હૂં જો વહ નહીં માન રહે. મેં ઉન્હેં કહ રહા હૂં કે યરૂશલમ ઔર સલીબુસ્સલબૂત હમારે હવાલે કર દો ઔર તુમ ઈન ઈલાકોંસે નિકલ જાઓ જિન પર સલીબિયોંકા કબ્ઝા થા. સલાહુદ્દીનને એક ભી શર્ત માનનેસે ઈન્કાર કર દિયા હે.''

''આપ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીસે ક્યૂં નહીં મિલતે ?''

''વહ મુઝસે મિલના નહીં ચાહતા.'' રિચર્ડને જવાબ દિયા ''વહ બીમાર ભી હે. મા'લૂમ હોતા હે ઉસ્કા ભાઈ અલ્આદિલ ઉસી જૈસા પૂરઅઝ્મ ઔર પક્કા મુસલમાન હે. વહ સલાહુદ્દીનકી જગા લે રહા હે. મૈંને ઉસ્મેં યહ કમઝોરી દેખી હે કે જવાન હે ઔર ઝિંદાદિલ ભી લગતા હે. મેં ઈસ શખ્સકે દિલ પર કબ્ઝા કરનેકી સોચ રહા હૂં. મેં ઉસે દોસ્ત બના સકૂંગા લેકિન જો કામ તુમ્હારા હે વહ મેં કૈસે કર સકતા હૂં ?... કયા તુમને ઉસે પસંદ નહીં કિયા થા ?''

''આપ મુઝસે વહ કામ લેનેકી સોચ રહે હેં જો હમારી તર્બિયત યાફતા લળકિયાં બહુત મુદ્દતસે કર રહી હે.''

''હાં'' રિચર્ડને કહા ''ઉસ્કે દિલ પર કબ્ઝા કરો. મુહબ્બતકા વાલિહાના ઈઝહાર કરો ઔર ઉસે કહો કે તુમ ઉસ્કે સાથ શાદી કરના ચાહતી હો. મેં દરમિયાન મેં આ જાઉંગા ઔર સલાહુદ્દીનસે કહૂંગા કે વહ અગર સાહિલી ઈલાકે અપને ભાઈ ઔર મેરી બહનકો દે દે તો મેં અપની બહનકી શાદી અલ્આદિલકે સાથ કરનેકો તય્યાર હૂં. તુમ અલ્આદિલકો તય્યાર કરના કે વહ અપના મઝહબ તર્ક કરકે ઈસાઈયત કબૂલ કર લે. ઉસે યહ લાલચ દો કે વહ સાહિલી ઈલાકેકી ઈત્ની વસીઅ સલ્તનતકા સુલ્તાન બન જાએગા. મુઝે ઉમ્મીદ હે કે તુમ ઉસે સલાહુદ્દીનકે ખિલાફ કર સકોગી.''

જવાના કુછ દેર ખામોશ રહી. રિચર્ડ ઉસે દેખતા રહા. આખિર જવાનાને આહ લી ઔર બોલી. ''મેં કોશિશ કરૂંગી.''

''મુસલમાનોંકો ઉસી ધોકેસે મારા જા સકેગા.'' રિચર્ડને કહા ''મેં મૈદાને જંગમેં ઉન્હેં શિકસ્ત દેનેકી પૂરી કોશિશ કરૂંગા લેકિન બહુત લંબી મુદ્દત દરકાર હોગી. મેં શાયદ ઉસ વકત તક ઝિંદા ન રહૂં. મુઝે વાપસ ઈંગ્લિસ્તાન ભી જાના હે. વહાંકે હાલાત મખદોશ હેં. મુખાલિફીન મેરી ગૈરહાઝરીસે ફાઈદા ઉઠા રહે હેં.''

જો કબૂતર રિચર્ડકે ઉપરસે ગુઝર કર આ ગયા થા વહ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે ખૈમેકે સામને બની હૂઈ એક ખપરેલ પર આ બેઠા. દરબાનને દોળ કર ઉસ્કી ટાંગસે બંધા હુવા પૈગામ ખોલા ઔર ખૈમેમેં લે ગયા. સુલ્તાન અય્યૂબી કમઝોરી મહસૂસ કર રહા થા. ઉસે આરામકી સખ્ત ઝરૂરત થી લેકિન વહ ઉઠ બેઠા ઔર પૈગામ પળ્હને લગા. શહરકે અંદરકી ફૌજકે સાથ સુલ્તાનકા રાબતા પયામ્બર કબૂતરોંકે ઝરીએ કાઈમ થા. યહ પૈગામ અકરાકે દોનોં હાકિમોં, અલ્મશતૂબ ઔર બહાઉદ્દીન કરાકોશકા થા. કાઝી બહાઉદ્દીન શદ્દાદ યહ સુલ્તાન અય્યૂબીકી મજલીસે મુશાવરતકા અહમ રૂક્ન ઔર ઉસ્કા હમરાઝ દોસ્ત ભી થા, અપની યાદદાશ્તોંમેં લિખતા હે કે યહ દોનોં ગૈરમા'મૂલી તૌર પર દિલેર ઔર ઝહીન સાલાર થે, મુહાસરેમેં ઉન્કી હાલત બહુત બૂરી હો ગઈ થી. શહર તબાહ હો રહા થા લેકિન યહ દોનોં હથિયાર ડાલનેકે લિએ તય્યાર નહીં થે. બાહરવાલે હર વકત યહ ખબર સુનનેકે લિએ તય્યાર રહતે થે કે અકરાકી ફૌજને હથિયાર ડાલ દીએ હૈં.

ઈસ પૈગામમેં ભી અલ્મશતૂબ ઔર કરાકોશને સુલ્તાન અય્યૂબીકો વહી કુછ લિખ્ખા થા જો વહ હર પૈગામમેં લિખતે થે. અબકે ઉન્હોંને ઝિયાદા ઝોર દે કર લિખ્ખા કે હમસે યહ તવક્કુઅ ન રખના કે હમ જીતે જી હથિયાર ડાલ દેંગે લેકિન આપકી મદદ યહ હમારે લિએ બેહદ ઝરૂરી હો ગઈ હે કે સલીબિયોં પર બાહરસે હમ્લે ઝિયાદા કર દો. સિપાહિયોંસે કહો કે વહ ઉસી જઝબેસે લળે જિસ જઝબેસે શહરવાલે મુકાબલા કર રહે હૈં. આધા શહર જલ ચુકા હે. ફૌજ ભી આધી રહ ગઈ હે લેકિન શહરિયોંકે જઝબેકા યહ આલમ હે કે ઉન્હોંને એક વકતકા ખાના છોળ દિયા હે. ઔરતેં ભી હમારા સાથ દે રહી હે. લોગ ખાના ખૂદ કમ ખાતે ઔર ફૌજકો ઝિયાદા ખિલાતે હૈં.

ઉન્હોંને દીવારકી યહ કૈફિયત લિખ્ખી કે સલીબિયોંકી મિન્જનીકોંકી મુસલ્સલ સંગબારીસે દીવાર કઈ જગહોંસે ટૂટ ગઈ હે. બાલાઈ હિસ્સા ખત્મ હો ચુકા હે. બુર્જ ગિર પળે હૈં. દુશ્મનને બાહર ખંદકકો કઈ જગહોંસે અપને સિપાહિયોંકી લાશોં ઔર મરે હૂએ ઘોળોં ઔર મિટ્ટીસે ભર લી હે જહાંસે વહ દીવારકે કરીબ આ કર દીવાર પર ચળ્હનેકી કોશિશ કરતે હૈં. આપ જબ ઢોલોંકી આવાઝ સુને, અકબસે સલીબિયોં પર બહુત હી સખ્ત હમ્લા કરેં. હમ ઢોલ ઉસ વકત બજાયા કરેંગે જબ સલીબી દીવાર પર હમ્લા કિયા કરેંગે. આપ ઐસે જાંબાઝ તય્યાર કરેં જો સમંદરકી તરફસે હમ તક અસ્લિહા પહુંચાએ.

સુલ્તાન અય્યૂબી કમઝોરી ઔર બુખારકે બાવજૂદ ઉઠ કર ખળા હુવા. ઉસ્ને

પૈગામકા જવાબ લિખવાયા જિસ્મેં ઉસ્ને અકરાવાલોંકી હોસ્લા અફ્ઝાઈ કી. યહ ભી લિખ્ખા કે જાંબાઝ પહલે હી શહર તક અસ્લિહા પહુંચાનેકે લિએ જા ચુકે હૈં. અલ્લાહ તુમ્હારે સાથ હે. ઈસ્લામ પર બળા હી સખ્ત વકત આ પળા હે. યહ મેરી હી કોશિશ થી કે સલીબી બૈતુલ્મુકદસકી તરફ બળ્હનેકે બજાએ અકરાકા મુહાસરા કરેં તાકે મૈં ઉન્હેં યહીં ઉલ્ઝા કર ઉન્કી જંગી તાકત કમઝોર કર દૂં. તુમ લોગ અકરાકે દિફાઅકે લિએ નહીં મસ્જિદે અકસાકે દિફાઅકે લિએ લળ રહે હો.

યહ પૈગામ કબૂતરકે ઝરીએ ભિજવા કર સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને સાલારોંકો બુલાયા ઔર ઉન્હેં કહા કે મેરે પાસ હર એક કમાન્દાર ઔર હર એક સિપાહીકે પાસ જાનેકા વકત નહીં રહા. મેરે જિસ્મમેં જો તાકત રહ ગઈ હે ઉસે મૈં જિહાદમેં સર્ફ કરના ચાહતા હૂં. અપને કમાન્દાર ઔર સિપાહિયોંસે કહો કે અપને અલ્લાહ, અપને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ ઔર અપને મઝહબકે લિએ લળો. અબ યહ ન સોચો કે તુમ અપને સુલ્તાનકે હુકમસે લળ રહે હો. યહ ભી ન સોચો કે તુમ્હેં અબ ઝિંદા રહના હે. ઈસ્કા અજર તુમ્હેં અલ્લાહ દેગા.

કાઝી બહાઉદ્દીન શદાદ લિખતા હે કે સુલ્તાન અય્યૂબી ઐસા જઝબાતી કભી નહીં હુવા થા. ઉસ્કી જઝબાતી હાલત બિલ્કુલ ઉસ માંસે મિલ્તી જૂલ્તી થી જિસ્કા બચ્ચા ખો ગયા હો. વહ સોતા નહીં થા. આરામ નહીં કરતા થા. મૈંને ઉસે કઈ બાર કહા કે સુલ્તાન ! અપની સેહતકા ખયાલ રખ્ખો. તુમ અપને આ'સાબકો તબાહ કર રહે હો. અલ્લાહકો યાદ કરો. ફતહ વ શિકસ્ત ઉસીકે હાથમેં હે... સુલ્તાનકે આંસૂ નિકલ આએ. ઉસ્ને જઝબાતીયતસે કાંપતી હૂઈ આવાઝમેં કહા... બહાઉદ્દીન ! મૈં સલીબિયોંકો બૈતુલ્મુકદસ નહીં દૂંગા. મૈં ઈસ મુકદસ જગાકી બેહુર્મતી નહીં હોને દૂંગા. જહાંસે મેરે પ્યારે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ ખુદાકે હુઝૂર ગએ થે. ઉસ જગા મેરે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને સજદા કિયા થા... વહ ગરજ કર બોલા 'નહીં... બહાઉદ્દીન ! નહીં. મૈં મરકે ભી સલીબિયોંકો બૈતુલ્મુકદસ નહીં દૂંગા.'

કાઝી શદાદ આગે ચલ કર લિખતા હે કે એક રાત વહ ઈસ કદર બેચેન થા કે મૈં બહુત દેર ઉસ્કે સાથ રહા. ઉસે નીંદ નહીં આ રહી થી. મૈંને ઉસે કુર્આનકી દો તીન આયતેં બતાઈ ઔર કહા કે યહ પળ્હતે રહો. ઉસ્ને આંખે બંદ કર લી ઔર ઉસ્કે હોંટ હિલને લગે. વહ આયતેં પળ્હ રહા થા. પળ્હતે પળ્હતે સો ગયા. સોતેમેં બળબળાયા "યાકૂબકી કોઈ ખબર નહીં આઈ?... વહ શહરમેં દાખિલ હો જાએગા" ફિર વહ સો ગયા લેકિન મૈં દેખ રહા થા કે વહ નીંદમેં ભી બેચેન થા.

સુલ્તાન અય્યૂબીકે ખૈમેસે અકરાકી દીવાર નઝર આતી થી ઉસ્કે બાહર સલીબી લશ્કર યૂં દિખાઈ દેતા થા જૈસે ચૂંટિયાં કિસી ચીઝ પર ઈકટ્ઠી હો ગઈ હો. રાતકો અકરાકી દીવારોં પર મશા'લે ચલતી ફિરતી રહતી થી ઔર રાતકે અંધેરેમેં આગકે ગોલે દીવારકે ઉપરસે અંદર જાતે નઝર આતે થે. દીવારસે ભી ઐસે ગોલે બાહર આતે થે. સુલ્તાન અય્યૂબીકે છાપામાર રાતોંકો દુશ્મા પર શબખૂન મારતે રહતે થે.

નીંદમેં સુલ્તાન અય્યૂબી જિસ યાકૂબકા નામ લે રહા થા વહ ઉસ્કી બહરિયાકા એક બળા હી દિલેર કપ્તાન થા. અકરા શહરકે અંદર રસદ ઔર અસ્લિહા પહુંચાના નામુમ્કીન હો ગયા થા. પિછલી કિસ્તમેં બયાન કિયા જા ચુકા હે કે શહરકે એક તરફ સમંદર થા ઔર ઈધર સલીબિયોંકે બહરી જહાઝ બીખરે હૂએ થે. શહરવાલોંકો સામાન પહુંચાના બળા હી ઝરૂરી થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને ઈસ બહરી બેળેસે ઈસ મુહિમકે લિએ રઝાકાર માંગે થે. યાકૂબને અપને આપકો પેશ કિયા થા. ઉસ વકતકે વકાએ નિગારોં, કાઝી બહાઉદ્દીન શદાદ ઔર દો ઔર મુઅર્રિખોંને યાકૂબકા તફસીલસે ઝિક્ર કિયા હે. વહ હલબકા રહનેવાલા થા. ઉસ્ને બહરિયા ઔર ફૌજસે સિપાહી મુન્તખબ કિએ. ઉન્કી તા'દાદ છે સો પચાસ થી. ઉન્હેં યાકૂબ અપને જહાઝમેં લે ગયા ઔર બૈરૂત ચલા ગયા વહાંસે ઉસ્ને જહાઝકો (જો બળા જંગી જહાઝ થા) રસદ ઔર અસ્લિહાસે ભર લિયા. યહ ઈત્ના ઝિયાદા સામાન થા જો અકરાવાલોંકો બળે લંબે અર્સે તક લળનેકે કાબિલ બના સકતા થા.

યાકૂબને અપને સિપાહિયોંસે કહા જાને કુર્બાન કર દેની હે, યહ સામાન અકરા તક પહુંચાના હે. જહાઝ જબ અકરાસે કુછ હી દૂર રહ ગયા થા કે સલીબિયોંકે ચાલીસ જહાઝોંને ઉસે ઘેર લિયા. યાકૂબકે જાંબાઝોંને બેજીગરીસે મુકાબલા કિયા. જહાઝ ચલતા રહા ઔર યાકૂબ ઉસે અકરાકે સાહિલકી તરફ લે જાતા રહા. જાંબાઝોંને દુશ્મનકે જહાઝોંકો બહુત નુકસાન પહુંચાયા. એક ફ્રાન્સીસી મુઅર્રિખ ડીવન્સૂફને લિખ્ખા હે કે વહ જિન્નાત ઔર બદરૂહોંકી તરહ લળે લેકિન દુશ્મનકે ઘેરેસે ન નિકલ સકે. આધેસે ઝિયાદા મુસલમાન સિપાહી તીરોંકા નિશાના બન ગએ.

યાકૂબને જબ દેખા કે જહાઝ બાદબાન બર્બાદ હો જાનેસે ખુલે સમંદરમેં બહ ગયા હે ઔર અબ દુશ્મન જહાઝ પર કબ્ઝા કર લેગા તો ઉસ્ને અપને જાંબાઝોંસે ચિલ્લા કર કહા "ખુદાકી કસમ ! હમ વકારસે મરેંગે. દુશ્મનકો ન યહ જહાઝ મિલેગા ન ઉસ્મેંસે કોઈ ચીઝ ઉસ્કે હાથ આએગી.... જહાઝમેં સૂરાખ કર દો.

સમંદરકો જહાઝકે અંદર આને દો" ઐની શાહિદોંકા બયાન હે કે જો જાંબાઝ ઝિંદા રહ ગએ થે, ઉન્હોંને અર્શેકે નીચે જા કર જહાઝકો તોળના શુરૂઅ કર દિયા. તખ્તે ટૂટે તો સમંદર જહાઝમેં દાખિલ હોને લગા. કિસી જાંબાઝને જહાઝસે કૂદ કર જાન બચાનેકી કોશિશ ન કી. સબ જહાઝકે સાથ સમંદરકી તહમેં ચલે ગએ.

ઈસ વાકિએકી તારીખ ૮ જૂન ૧૧૯૧ ઈસ્વી સન લિખ્ખી ગઈ હે.

સુલ્તાન અય્યૂબીકો ઈસ વાકિએકી ખબ મિલી તો વહ ખૈમેસે નિકલા. ઉસ્કા ઘોળા હર વકત તય્યાર રહતા થા. ઉસ્ને બુલંદ આવાઝસે હુકમ દિયા "દફ બજાઓ" દફ બજ ઉઠે, યહ હમ્લેકા સિગ્નલ થા. ઝરાસી દેરમેં ઉસ્કે દસ્તે હમ્લેકી તય્યારીકે લિએ જમા હો ગએ. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઈત્ના હી કહા "આજ દુશ્મનકો ચીર કર દીવાર તક પહુંચના હે" ઉસ્ને ઘોળેકો એળ લગાઈ ઔર ઉસ્કે તમામ દસ્તે, સવાર ઔર પ્યાદા ઉસ્કે પીછે ગએ યહ બઝાહિર અંધાધૂંદ હમ્લા થા લેકિન સુલ્તાન અય્યૂબીને પહલે હી ફૌજકો તર્તીબ બતા રખ્ખી થી. સલીબિયોંને મુસલમાનોંકો યૂં કહરો ગઝબસે આતે દેખા તો ઉન્કે પ્યાદા દસ્તે કમાનોમેં તીર ડાલ કર દીવારકી માનિંદ ખળે હો ગએ. સલીબી ફૌજકે મોર્ચે ભી થે. ઉન્હોંને તીર બર્સાને શુરૂઅ કર દીએ.

હમ્લેકી કયાદત સુલ્તાન અય્યૂબી ખૂદ કર રહા થા. ઈસ લિએ ઉસ્કે મમ્લૂક બિજલિયોંકી તરહ સલીબિયોં પર ટૂટે મગર સલીબિયોંકી તા'દાદ બહુત હી ઝિયાદા થી. મુસલમાન યૂં લળે જૈસે વહ ઝિંદા પીછે નહીં હટેંગે. ઘૂળસવાર ઘોળે ઘુમા ઘુમ કર લાતે ઔર હમ્લે કરતે થે. યહ મા'ર્કા ઉસ વકત ખત્મ હુવા જબ શામ તારીક હો ગઈ. સલીબિયોંકા નુકસાન બહુત હી ઝિયાદા થા મગર વહ કામ્યાબી હાસિલ ન કી જા સકી જિસ્કે લિએ સુલ્તાન અય્યૂબીને હમ્લા કરાયા થા.

ઐસા હમ્લા પહલા ઔર આખરી નહીં થા. અકરા દો સાલ મુહાસરેમેં રહા. ઉસ દોરાન સુલ્તાન અય્યૂબીને અકબસે ઐસે કઈ હમ્લે કરાએ. હર હમ્લેમેં જાંબાઝોંને બહાદૂરીકી ઐસી મિષાલેં પેશ કી જો ઈસ્સે પહલે વહ ખૂદ ભી પેશ નહીં કર સકે થે. ઈસ દોરાન સુલ્તાન અય્યૂબીકો મિસરસે ભી કુમક મિલી ઔર કઈ એક મુસલમાન અમારતોંને ઉસે અપની ફોજે ઔર સામાન ભેજા. અગર હર હમ્લેકા ઝિક્ર તફસીલસે કિયા જાએ તો સેકળોં સફહે દરકાર હોંગે. યહ જિહાદકા જઝબા નહીં બલ્કે જુનૂન થા. ઈન હમ્લોંસે અકરાકા મુહાસરા તો ન તોળા જા સકા લેકિન સલીબિયોં પર યહ ખૌફ તારી હો ગયા કે મુસલમાન ઉન્હેં યહાંસે ઝિંદા નહીં નિકલને દેંગે. સલીબિયોંકા ચૂંકે લશ્કર ઝિયાદા થા ઈસ લિએ ઉન્કા જાની નુકસાન ભી ઝિયાદા

હોતા થા. ઈત્ની ઝિયાદા લાશોં ઔર ઝખ્મિયોંકો દેખ દેખ કર સલીબિયોંકા હોસ્લા મજરૂહ હો રહા થા. મુસલમાનોંકે કહરકા અષર ખૂદ રિચર્ડકે દિલ પર પળ રહા થા.

ઈસ દોરાન રિચર્ડ સુલ્તાન અય્યૂબીકે પાસ સુલહકે લિએ અપને એલ્ચી ભેજતા રહતા થા. ઉસ્કા એલ્ચી અલ્આદિલકે પાસ આયા કરતા થા. ઉસ્કે મુતાલબાત યહ થે કે બૈતુલ્મુકદસ જિસે વહ યરૂશલમ કહતે થે ઉન્હેં દે દિયા જાએ, સલીબુસ્સલબૂત ઉન્હેં વાપસ દે દી જાએ ઔર સલીબી જિન ઈલાકોં પર હતીનકી જંગસે પહલે કાબિઝ હો ચુકે થે વહ ઈલાકે સલીબિયોંકો વાપસ દીએ જાએં... સુલ્તાન અય્યૂબી યરૂશલમકા નામ સુન કર ભળક ઉઠતા થા. તાહમ ઉસ્ને અલ્આદિલકો ઈજાઝત દે રખ્ખી થી કે વહ રિચર્ડકે સાથ સુલહકી બાતચીત જારી રખ્ખે. તકરીબન તમામ મુઅર્રિખ લિખતે હૈં કે રિચર્ડ ઔર અલ્આદિલ દોસ્ત બન ગએ થે ઔર અલ્આદિલ જબ રિચર્ડકે પાસ જાતા યા રિચર્ડ ઉસે મિલને આતા તો રિચર્ડકી બહન જવાના ભી સાથ હોતી થી. ઈસ દોસ્તીકે બાવજૂદ અલ્આદિલ રિચર્ડકી શરાઈત તસ્લીમ કરને પર આમાદા નહીં હોતા થા.

ઈન મુલાકાતોંકે સાથ અકરાકી જંગ જારી થી. ખૂનરેઝી બઢતી જા રહી થી ઔર અકરાવાલોંકી હાલત બહુત હી બૂરી હોતી જા રહી થી. મુહાસરા કરનેવાલોંમેં દૂસ્રે બાદશાહ ભી થે જિન્મેં કાબીલે ઝિક ફ્રાન્સકા બાદશાહ થા. ઈંગ્લિસ્તાનકા બાદશાહ રિચર્ડ ઈન સબકા લીડર બન ગયા થા.

“મૈંને યહ કામ્યાબી હાસિલ કર લી હે કે ઉસ્ને મેરી મુહબ્બત કબૂલ કર લી હે” જવાનાને અપને ભાઈ રિચર્ડસે કહા “લેકિન મૈંને ઉસ્મેં વહ કમઝોરી નહીં દેખી જો આપ બતાતે થે કે જો મુસલમાન અમીર ઔર હાકિમમેં પાઈ જાતી હે. વહ મેરે સાથ શાદી કરને પર આમાદા હો ગયા હે લેકિન અપના મઝહબ છોળનેકે બજાએ મુઝે ઈસ્લામ કબૂલ કરનેકો કહતા હે.”

“મા'લૂમ હોતા હે તુમને અપના જાદૂ ઈસ તરહ નહીં ચલાયા જિસ તરહ ઈસ ફનકી માહિર લળકિયાં ચલાતી રહતી હે” રિચર્ડને કહા “યહ મૈંને ભી દેખ લિયા હે કે અલ્આદિલ કિર્દારકા પક્કા હે. મૈં ઉસે કહ ચુકા હૂં કે અગર વહ તુમ્હારે સાથ શાદી કરના ચાહતા હે તો ઈસાઈયત કબૂલ કર લે ઔર અપને ભાઈસે કહે કે સાહિલી ઈલાકા ઉસે દે દે જિસ પર ઉસ્કી ઔર તુમ્હારી હુકમરાની હોગી. ઉસ્ને જવાબ દિયા કે અપના મઝહબ તર્ક કરના હોતા તો ઈત્ને ખૂન ખરાબેકી કયા

ઝરૂરત થી. મૈંને ઉસ્સે પૂછા, કે તુમ મેરી બહનકો પસંદ કરતે હો ? ઉસ્ને જવાબ દિયા કે અપની બહનસે પૂછો, મૈં ઉસે ઈત્ના હી ચાહતા હૂં જિત્ના વહ મુઝે ચાહતી હે. મૈંને ઉસે કહા કે મુઝે ઉન્કે મેલ મુલાકાત ઔર મુહબ્બત પર કોઈ એ'તિરાઝ નહીં... શિકાર જાલમેં આ ગયા હે. અબ યહ તુમ્હારા કમાલ હોગા કે ઉસે શીશેમેં ઉતાર લો."

"મુઝે યાદ આયા" જવાનાને કહા "મેરી દોનોં ખાદિમાએં કહીં નઝર નહીં આ રહી. રાત યહીં થી. સુબ્હસે ગાઈબ હે."

"મેરા ખયાલ હે અબ વહ ગાઈબ હી રહેગી." રિચર્ડને કહા "વહ મુસલમાન થી."

"વહ સિસલીકી મુસલમાન થી." જવાનાને કહા "ઔર વહ ઉસ વકતસે મેરે સાથ થી જબ મેરી શાદી હૂઈ ઔર મૈં સિસલી ગઈ થી."

"મુસલમાન કહીંકા ભી રહનેવાલા કયૂં ન હો, સબકા જઝબા એકસા હોતા હે" રિચર્ડને કહા "ઈસી લિએ હમ ઈસ કૌમકો ખતરનાક સમઝતે હૈં ઔર હમ ઈસ કોશિશમેં લગે રહતે હૈં કે ઈન્કા ઈત્તિહાદ ટૂટ જાએ. ઈન દોનોંને યહાં આ કર દેખા કે હમ ઉન્કી કૌમકે ખિલાફ લળ રહે હૈં તો વહ ઉન્કે પાસ ચલી ગઈ."

રિચર્ડ ઠીક કહ રહા થા ઉસ વકત યહ દોનોં ઔરતેં સુલ્તાન અય્યૂબીકે પાસ પહુંચ ચુકી થી. ઉન્કી છાનબીન કરકે ઉન્હેં સુલ્તાનકે પાસ લે જાયા ગયા. ઉન્હોંને સુલ્તાનસે મિલ્નેકી ખ્વાહિશ કી થી ઔર કહા થા કે વહ કુછ બાતેં સિર્ફ સુલ્તાનકો બતાના ચાહતી હે. ઉન્હોંને સુલ્તાન અય્યૂબીકો બતાયા કે વહ સિસલીમેં જની પલી હે ઔર લળકપનમેં શાહી મહલમેં મુલાઝિમ હો ગઈ થી. જબ જવાના બાદશાહકી બીવી બન કર આ ગઈ તો ઈન દોનોંકો જિસ્માની ચુસ્તી ઔર અછ્છી શકલોં સૂરતકી વજહસે જવાનાકી ખાસ ખાદિમાએં બના દિયા ગયા, સિસલીમેં મુસલમાનોંકી અકષરિઅત થી ઈસ લિએ વહાં ઈસ્લામ ઝિંદા થા. ઈન દોનોંકો ભી અપના મઝહબ યાદ રહા. જવાના બેવહ હો ગઈ તો શહનશાહ રિચર્ડ આ ગયા. વહ જવાનાકો અપને સાથ લાયા તો ઉન દોનોંકો ભી સાથ આના પળા. યહાં ઉન્હોંને ઈસાઈયોંકો મુસલમાનોંકે ખિલાફ લળતે દેખા તો કુફ્ફારકી નોકરીસે ઉન્કા દિલ ઉચાટ હો ગયા.

યહ દોનોં ઔરતેં સિર્ફ જિસ્માની તૌર પર હી ચુસ્ત ઔર ચાલાક નહીં થી, ઝહની તૌર પર ભી હોશિયાર થી. ઉન્હોંને બતાયા કે જવાના રિચર્ડકી મંગેતરકો બતા રહી થી કે ઉસ્ને સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે ભાઈ અલ્આદિલકો ફાંસ લિયા હે. વહ

કહતી થી કે અલ્આદિલકે દિલમેં ઉસ્કી ઔર ઉસ્કે દિલમેં અલ્આદિલકી મુહબ્બત પૈદા હો ગઈ હે ઔર અગર અલ્આદિલને અપના મઝહબ તર્ક કર દિયા તો ઉન્કી શાદી હો જાએગી ફિર સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો મારના ઔર યરૂશલમ પર કબ્ઝા કરના આસાન હો જાએગા. ઈન ઔરતોંને ઈસ શકકા ભી ઈઝહાર કિયા કે અલ્આદિલ ઔર જવાના કહીં મિલ્તે મિલાતે ભી હે. યહ ખબર સુલ્તાન અય્યૂબી તક પહુંચાનેકે લિએ દોનોં ઔરતેં વહાંસે ભાગ આઈ. કાઝી બહાઉદીન શદાદને અપની યાદદાશ્તોંમેં ઈન ઔરતોંકે નામ નહીં લિખ્ખે, યહ લિખ્ખા હે કે સુલ્તાન અય્યૂબીને ઈન દોનોંકો નિહાયત ઈઝ્ઝતોં એહતિરામ ઔર ઈન્આમો ઈકરામકે સાથ દમિશ્ક ભેજ દિયા.

સુલ્તાન અય્યૂબીને ઈન ઔરતોંકી ખબર પર તો યકીન કર લિયા લેકિન ઉસે યહ યકીન નહીં આ રહા થા કે ઉસ્કા સગા ભાઈ ઉસે ધોકા દે રહા હે. ઉસે અપને હર સાલાર પર એ'તિમાદ થા લેકિન અલ્આદિલ ઔર અપને દો બેટોં (અલ્ફઝલ ઔર અઝ્ઝાહિર)કી મૌજૂદગીમેં વહ બહુતસી પરેશાનિયોંસે આઝાદ થા. સલીબિયોં પર અકબ પર જો હમ્લે કિએ જાતે થે ઉન્કી કયાદત યહ તીનોં કરતે યા વહ ખૂદ કરતા થા. ઉસ્કે અલાવા અલ્આદિલ હી સલીબી હુકમરાનોં, ખુસૂસન રિચર્ડસે મિલ્તા ઔર બાતચીત કરતા થા. તાહમ ઉસ્ને અલ્આદિલકે સાથ બાત કર લેના મુનાસિબ સમઝા, મગર અકરાકી જંગ ફેસ્લાકુન મર્હલેમેં દાખિલ હો ચુકી થી. મુસલમાનોંકી કુમક આ રહી થી. અલ્આદિલ કહીં નઝર નહીં આતા થા. ઉસ્કે મુતા'લ્લિક સુલ્તાન અય્યૂબીકો યહી ખબરેં મિલ્તી થી કે આજ ઉસ્ને ફુલાં જગા હમ્લા કિયા હે ઔર આજ ફુલાં જગા. સુલ્તાન અય્યૂબીકો અપને બેટે ભી નહીં મિલ્તે થે. અબ તો ઉસ્કી અપની યહ હાલત થી કે સેહતકી ખરાબીકે બાવજૂદ જંગમેં શરીક રહતા થા.

અકરાકી દીવાર એક જગાસે મુસલ્સલ સંગબારીસે ગિર પળી થી. સલીબી વહાંસે અંદર જાનેકી કોશિશ કરતે તો મુસલમાન જાનોંકી બાઝી લગા કર ઉન્હેં રોકતે થે. દૂરસે નઝર આને લગા થા કે યહ શિગાફ દોનોં ફરીકોંકી લાશોંસે ભરતા જા રહા હે. આખિર અંદરસે કબૂતર યહ પૈગામ લાયા "અગર કલ તક હમેં મદદ ન પહુંચી યા આપને બાહરસે મુહાસરા તોળનેકી કોશિશ ન કી તો હમેં હથિયાર ડાલને પળેંગે કયૂંકે શહરિયોંકે બચ્ચે ભૂકસે બિલ્બીલા રહે હૈં. શહર જલ રહા હે ઔર ફૌજ થોળી રહ ગઈ હે ઔર જો રહ ગઈ હે વહ મુસલ્સલ દો સાલ... બગૈર આરામ કિએ લળ લળ કર લાશેં બન ગઈ હે."

સુલ્તાન અય્યૂબીકે આંસૂ નિકલ આએ. ઉસ્ને ઉસી વકત અપને તમામતર દસ્તે યકજા કરકે બળા હી શદીદ હમ્લા કિયા. ઐસી ખૂનરેઝી હૂઈ કે તારીખકે વર્ક ફળફળાને લગે. મુઅર્રિખ લિખતે હૈં કે ઈન્સાની ઝહન ઐસી ખૂનરેઝીકો તસવ્વુરમેં નહીં લા સકતા. રાતકો ભી મુસલમાનોંને સલીબિયોંકો ચેન ન લેને દિયા. આધી રાતકે બા'દ સુલ્તાન અય્યૂબી ઈસ તરહ અપને ખૈમેમેં આયા ઔર પલંગ પર ગિરા જૈસે ઉસ્કા જિસ્મ ઝખ્મોંસે ચૂર હો ગયા. ઉસ્ને હાંપતી કાંપતી આવાઝમેં હુકમ દિયા કે સુબ્હ ફિર ઐસા હી હમ્લા હોગા, મગર સુબ્હકી રોશનીમેં ઉસે જો મંઝર દિખાયા ઉસ્સે ઉસ પર નીમગશીકી કૈફિયત તારી હો ગઈ. અકરાકી દીવારોં પર સલીબિયોંકે ઝંડે લહરા રહે થે. સલીબિયોંકા લશ્કર શિગાફસે અંદર જા રહા થા, યહ જુમ્આકા દિન થા. તારીખ ૧૭ જમાદીઉષ્ષાની ૫૮૭ હિજરી (૧૨ જૂલાઈ ૧૧૯૨ ઈસ્વી) થી.

અલ્મશ્તૂબ ઔર કરાકોશને સલીબિયોંસે શરાઈત તૈ કર લી થી. ઉસ્કે બાવજૂદ સુલ્તાન અય્યૂબીકો યહ મંઝર ભી દેખના પળા કે ફિરંગી તકરીબન તીન હઝાર મુસલમાન કૈદિયોંકો રસ્સોંસે બાંધે અકરાસે બાહર લાએ. ઉન્મેં ફૌજી થે ઔર શહરી ભી. ઉન્હેં એક જગા ખળા કર દિયા ગયા ઔર ચારોં તરફસે સલીબિયોંકી ફૌજકે સવાર ઔર પ્યાદા દસ્તોંને ઈન બંધે હૂએ નિહત્તે કૈદિયોં પર હમ્લા કર દિયા. સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજકો બિલ્કુલ ઉમ્મીદ નહીં થી કે સલીબી ઈસ કદર દરિંદગી ઔર ઝિલ્લતકા મુઝાહરા ભી કર સકતે હૈં. જબ સલીબી ફૌજ કૈદિયોં પર ટૂટ પળી મુસલમાન ફૌજ કિસીકે હુકમકે બગૈર ઉઠ દોળી ઔર સલીબિયોં પર પૂરે કહરસે હમ્લા કિયા મગર તમામ કૈદી શહીદ કિએ જા ચુકે થે. દોનોં ફૌજોંમેં બળા સખ્ત તસાદુમ હુવા.

ઈસ દોરાન રિચર્ડ પર ભી સુલ્તાન અય્યૂબીકી તરહ બીમારીકે શદીદ હમ્લે હૂએ. દુન્યાએ સલીબકો ઉસ પર બળા હી ભરોસા થા. ઉસ્મેં કોઈ શક નહીં કે વહ શેરદિલ થા મગર અકરાકે મુહાસરેમેં જહાં વહ કામ્યાબ હુવા થા વહાં ઉસ્કા હોસ્લા ભી ટૂટ ગયા થા, ઉસે તવક્કુઅ નહીં થી કે મુસલમાન ઈત્ની બેજીગરીસે લળતે હૈં. ઈસ્કી મંઝિલ અબ બૈતુલ્મુકદસ થી. ઉસ્ને સાહિલકે સાથ સાથ કૂચ કિયા. આગે અસ્કલાન ઔર હઈફા જૈસે બળે શહર ઔર કિલ્એ થે. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસ્કા ઈરાદા ભાંપ લિયા. વહ ઉન શહરોં ઔર કિલ્ઓં પર કબ્ઝા કરકે યહાં અપને અડ્ડે બનાના ઔર બૈતુલ્મુકદસ પર હમ્લા કરના ચાહતા થા.

સુલ્તાન અય્યૂબીને બૈતુલ્મુકદસકી ખાતિર બહુત બળી કુર્બાની દેનેકા ફેસ્લા કર લિયા. ઉસ્ને હુકમ દિયા "અસ્કલાનકો તબાહ કર દો. કિલ્એ ઔર શહરકો મલ્બેકા ઢેર બના દો" સાલારોં ઔર મુશીરોં પર સકતા તારી હો ગયા. ઈત્ના બળા શહર ? ઈત્ના મઝબૂત કિલ્આ ? સુલ્તાન અય્યૂબીને ગરજ કર કહા "શહર ફિર આબાદ હો જાએંગે. ઈન્સાન પૈદા હોતે રહેંગે, મગર બૈતુલ્મુકદસકો સલીબિયોંસે બચાએ રખનેકે લિએ સલાહુદ્દીન અય્યૂબી શાયદ ફિર પૈદા ન હો... અપને તમામ શહર ઔર બચ્ચે મસ્જિદે અકસા પર કુર્બાન કર દો."

સુલ્તાન અય્યૂબી બેશક જઝ્બાતી હો ગયા થા લેકિન ઉસ્ને ફન્ને હર્બો ઝર્બ ઔર હકાઈકસે ચશ્મપોશી ન કી. અપને છાપામાર દસ્તોંકો સલીબી લશ્કરકે પીછે ડાલ દિયા. યહ દસ્તે બિખર કર રિચર્ડકે લશ્કર પર જો કૂચ કર રહા થા. અકબી હિસ્સેમેં શબખૂન મારતે ઔર ગાઈબ હો જાતે થે. ઈસ તરહ ઈસ લશ્કરકા કૂચ બહુત હી સુસ્ત રહા. દુશ્મનકી રસદ મહફૂઝ ન રહી. રિચર્ડ અસ્કલાન જા રહા થા. વહાં પહુંચા તો કિલ્આ ઔર શહર મલ્બેકા ઢેર બન ચુકે થે. વહાં જો મુસલમાન ફૌજ થી ઉસે બૈતુલ્મુકદસકી હિફાઝતકે લિએ ભેજ દિયા ગયા થા. રિચર્ડકે રાસ્તેમેં જિત્ને કિલ્એ આએ વહ સબ મિસ્માર હો ચુકે થે. મુઅર્રિખ લિખતે હૈં કે રિચર્ડકા દિમાગ ખરાબ હોને લગા કે મુસલમાન ઐસી કુર્બાની ભી દે સકતે હૈં. વહ જાન ગયા કે બૈતુલ્મુકદસ પર કબ્ઝા આસાન નહીં.

ઉસ પર યહ આફત ભી પળી કે ફ્રાન્સકા બાદશાહ ઉસ્કા સાથ છોળ ગયા. ઉન્હોંને અકરા લે તો લિયા થા લેકિન મુસલમાનોંમેં ઈસ કામ્યાબીમેં ઉન્કી કમર તોળ દી થી. સુલ્તાન અય્યૂબીકો અકરાકે હાથસે નિકલ જાનેકા બહુત અફસોસ થા લેકિન ઉસ્કી યહ ચાલ કામ્યાબ થી કે ઉસ્ને સલીબિયોંકી જંગી તાકતકા ઘમંડ તોળ દિયા થા. ઉસ્ને અબ ફિર અપના મખ્સૂસ તરીકએ જંગ શુરૂઅ કર દિયા થા. યહ શબખૂનોં ઔર છાપોંકા સિલ્સિલા થા. યૂરોપી મુઅર્રિખોંને લિખ્ખા હે કે મુસલમાન છાપામાર રાતકી તારીકીમેં તૂફાનકી તરહ આતે ઔર સલીબી ફૌજકે અકબી હિસ્સે પર શબખૂન માર કર બેતહાશા નુકસાન કરતે ઔર ગાઈબ હો જાતે થે. ઈસ તરહ સલીબિયોંકે લિએ એક માહકા સફર તીન માહકા હો જાતા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને સલીબિયોંકે કૂચકી રફતાર સુસ્ત કરકે બૈતુલ્મુકદસકી હિફાઝત મઝબૂત કર લી.

"જવાના કુછ કરો.... સલીબકી ખાતિર કુછ કરો" ...રિચર્ડને અપની બહનસે કહા "અલ્આદિલકો હાથ લે લો. હમ લળ કર બૈતુલ્મુકદસ નહીં લે સકતે."

"વહ મુઝે ચાહતા હે" જવાનાને જવાબ દિયા "કૂચકે દોરાન ભી મેરી ઉસ્સે મુલાકાત હો ચુકી હે. મેં યહ ભી કહ સકતી હૂં કે વહ મુઝે વાલિહાના તૌર પર ચાહને લગા હે લેકિન કહતા હે કે મુસલમાન હો જાઓ. વહ મેરી કોઈ શર્ત માનને પર આમાદા નહીં હોતા."

ઉધર સુલ્તાન અય્યૂબીને અલ્આદિલ અપને બેટોં ઔર સાલારોંકો બુલા રખ્ખા થા. ઉસ્કી ઝુબાન પર અબ દો હી લફ્ઝ રહતે થે "ઈસ્લામ, બૈતુલ્મુકદસ" ઉસ્ને ઈન સબકો બૈતુલ્મુકદસકી હિફાઝતકી હિદાયાત દી. કાન્ફ્રન્સકે બા'દ અલ્આદિલ ઉસે તન્હાઈમેં મિલા ઔર કહા "રિચર્ડ મુઝે અપની બહન પેશ કર રહા હે લેકિન શર્ત યહ હે કે અપના મઝહબ તર્ક કર દૂં."

"તુમ્હેં ઈસ્લામસે ઝિયાદા મુહબ્બત હે યા રિચર્ડકી બહનસે ?"

"દોનોંસે"

"તો ઉસે અપને મઝહબમેં લાઓ ઔર શાદી કર લો"સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "મેં ઈજાઝત દેતા હૂં."

"મેં આપસે શાદીકી ઈજાઝત લેને નહીં આયા" અલ્આદિલને કહા "મેં આપકો બતા રહા હૂં કે રિચર્ડ જૈસા દીલેર ઔર જંગજૂ બાદશાહ ભી ઈન ઝલીલ હથકંડો પર ઉતર આયા હે. મેં ઈકરાર કરતા હૂં કે મુઝે ઉસ્કી બહન અછ્છી લગતી હે લેકિન મેં આપકો યકીન દિલાતા હૂં કે અપને મઝહબસે ગદ્દારી નહીં કરૂંગા."

"ઔર વહ ભી અપને મઝહબસે ગદ્દારી નહીં કરેગી."

"જાએ જહન્નમમેં" અલ્આદિલને કહા "ઈન હર્બોસે રિચર્ડ બૈતુલ્મુકદસ નહીં લે સકતા."

સુલ્તાન અય્યૂબીકે ચેહરે પર રોનક આ ગઈ. યૂરોપી મુઅર્રિખોંને રિચર્ડકી ઈસ હર્કત પર પર્દા ડાલનેકી કોશિશ કી હે. વહ લિખતે હેં કે રિચર્ડને ઈસ શર્ત પર અપની બહન અલ્આદિલકો પેશ કી થી કે વહ ઈસાઈ હો જાએ લેકિન રિચર્ડકી બહનને અલ્આદિલકો ધુત્કાર દિયા થા.

યહ પર્દા ઉસી વકત ચાક હો ગયા થા. વહ ઈસ તરહ કે રિચર્ડ બૈતુલ્મુકદસકે કરીબ જા કર ખૈમાઝન હુવા. યહાં અકરાકી જંગસે ઝિયાદા ખૂનરેઝ મા'ર્કોકી તવક્કુઅ થી. લેકિન રિચર્ડને અપની વહી શરાઈત પેશ કરની શુરૂઅ કર દી જો પહલે કર ચુકા થા. એક બાર સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસ્કે એલ્ચીકી બેઈઝ્ઝતી કર દી ઔર ઉસે ફૌરન વાપસ ચલે જાનેકો કહ દિયા. ઈસ દોરાન સુલ્તાન અય્યૂબીકો પતા ચલા કે રિચર્ડ ઈત્ના ઝિયાદા બીમાર હો ગયા હે કે ઉસ્કે બચનેકી કોઈ ઉમ્મીદ

નહીં રહી. સુલ્તાન અય્યૂબી રાતકો અપને ખૈમેસે નિકલા ઔર રિચર્ડકે ખૈમોંકા રૂખ કર લિયા. ઉસ્ને સિર્ફ અલ્આદિલકો બતાયા કે વહ કહાં જા રહા હે. અલ્આદિલને હંસ કર કહા કે ફુલાં જગા રિચર્ડકી બહન મેરે ઈન્તિઝારમેં ખળી હોગી. ઉસે ભી સાથ લે જાના.

જવાના વહાં ખળી થી. ઉસ્ને ઘોળેકે કદમોંકી આહટ સુની તો દોળ કર આઈ ઔર બોલી "તુમ આ ગએ અલ્આદિલ ?" સુલ્તાન અય્યૂબી ઘોળેસે ઉતરા ઔર જવાનાકો ઘોળે પર બિઠા કર ખામોશીસે રિચર્ડકી ખૈમાગાહકી તરફ ચલ પળા. જવાના કુછ કહ રહી થી. સુલ્તાન અય્યૂબીને અરબી ઝુબાનમેં કહા "તુમ્હારી ઝુબાન મેરા ભાઈ સમઝ સકતા હે મેં નહીં સમઝતા." યહ જવાના ન સમઝ સકી.

સુલ્તાન અય્યૂબી રિચર્ડકે ખૈમેમેં દાખિલ હુવા. રિચર્ડ વાકઈ સખ્ત બીમાર થા. ઉસ્ને સુલ્તાન અય્યૂબીકે સાથ બાત કરનેકે લિએ અપના તરજુમાન બુલા લિયા. સુલ્તાન અય્યૂબીને પહલી બાત યહ કહી. "અપની બહનકો સંભાલો. મેરા ભાઈ અપના મઝહબ તર્ક નહીં કરેગા... ઔર મુઝે બતાઓ કે તુમ્હેં તકલીફ કયા હે. મેં તુમ્હેં દેખને આયા હૂં. યહ ન સમઝના કે તુમ્હેં મરતા દેખ કર મેં હમ્લા કર દૂંગા. સેહતયાબ હો જાઓગે તો દેખા જાએગા."

રિચર્ડ હૈરતસે ઉઠ બેઠા ઔર બેસાખ્તા બોલા "તુમ અઝીમ હો સલાહુદીન... તુમ સચ્ચે જંગજૂ હો" ઉસ્ને અપની તકલીફ બતાઈ. સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "હમારે ઈલાકેમેં બીમાર હોનેવાલેકો હમારે હી તબીબ ઠીક કર સકતે હેં. જિસ તરહ ઈંગ્લિસ્તાનકી ફોજ યહાં આ કર બેકાર હો જાતી હે ઈસી તરહ તુમ્હારે ડાક્ટર ભી યહાં આ કર અનાળી હો જાતે હેં. મેં અપના તબીબ ભેજૂંગા."

"સલાહુદીન ! હમ કબ તક એક દૂસ્રેકા ખૂન બહાતે રહેંગે ?" રિચર્ડને કહા "આઓ, સુલહ ઔર દોસ્તી કર લેં."

"લેકિન મેં દોસ્તીકી વહ કીમત નહીં દૂંગા જો તુમ માંગ રહે હો" સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "તુમ ખૂન ખરાબેસે ડરતે હો, બૈતુલ્મુકદ્દસકી ખાતિર મેરી પૂરી કૌમ અપના ખૂન કુર્બાન કર દેગી."

વહાંસે વાપસ આ કર સુલ્તાન અય્યૂબીને અપના તબીબ રિચર્ડકે ઈલાજકે લિએ ભેજા. ઉસે સેહતયાબ હોતે હોતે બહુત દિન ગુઝર ગએ. સુલ્તાન અય્યૂબી જંગકે લિએ તય્યાર હો ચુકા થા લેકિન હમ્લેકે બજાએ રિચર્ડકી તરફસે સુલહકી નઈ શરતેં આઈ. રિચર્ડ બૈતુલ્મુકદ્દસસે દસ્તબર્દાર હો ગયા થા. ઉસ્ને સિર્ફ યહ રિઆયત માંગી કે ઈસાઈ ઝાઈરીનકો બૈતુલ્મુકદ્દસમેં દાખલેકી ઈજાઝત દી જાએ ઔર

સાહિલકા કુછ ઈલાકા સલીબિયોંકો દે દિયા જાએ. સુલ્તાન અય્યૂબીને યહ શરાઈત માન લી. ઉસ્કી વજહ યહ બયાન કી ગઈ હે કે સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજ મુસલ્સલ લળ રહી થી ઔર શહાદત ઈત્ની ઝિયાદા હો ચુકી થી કે અબ કમ તા'દાદસે ઈત્ની બળી ફૌજસે લળના મુમ્કીન નહીં રહા થા. કાઝી બહાઉદ્દીન શદાદને યહ ભી લિખ્ખા હે કે દો સાલસે ઝિયાદા અર્સા ગુઝર ચુકા થા. સિપાહી દિન રાત લળતે રહે થે. વહ ઝહની તૌર પર શલ હો ચુકે થે. બા'ઝ દસ્તોંમેં એહતિજાજ ભી શુરૂઅ હો ગયા થા. સુલ્તાન અય્યૂબી જિસ્માની તૌર પર થકી હૂઈ ઔર ઝહની તૌર પર મુર્દા ફૌજકે બલ બૂતે પર બૈતુલ્મુકદસકો ખત્રેમેં ડાલનેસે ગુરેઝ કર રહા થા.

રિચર્ડ મુસલમાનોંકી બેખોફી ઔર જઝબેસે ગબરા રહા થા. ઉસ્કી સિહત ભી જવાબ દે ગઈ થી. ઉસ્કે અલાવા ઉસ્કે અપને મુલ્કમેં ઉસ્કે મુખાલિફીન સર ઉઠા રહે થે. ઈંગ્લિસ્તાનકા તખ્તો તાજ ખત્રેમેં પળ ગયા થા.

ઉસ મુઆહદે પર ૩ સીતમ્બર ૧૧૯૨ ઈસ્વી (૨૨ શઅબાન હિજરી ૫૮૮)કે રોઝ દસ્તખત હૂએ. રિચર્ડ ૯ અક્તૂબર ૧૧૯૨ ઈસ્વીકે રોઝ અપની ફૌજકે સાથ ઈંગ્લિતાનકે લિએ રવાના હુવા. ઈસ મુઆહદેકી મીઆદ તીન સાલ મુકર્રર કી ગઈ. રિચર્ડને બવકતે રૂખ્સત સુલ્તાન અય્યૂબીકો પૈગામ ભેજા કે મેં મુઆહદેકી મીઆદ ગુઝરનેકે બા'દ યરૂશલમ ફતહ કરને આઉંગા, ઉસ્કે બા'દ કોઈ સલીબી બૈતુલ્મુકદ્દસકો ફતહ ન કર સકા. ઈસ સદીમેં જૂન ૧૯૬૭મેં અરબોંકી બેઈત્તિફાકીમેં ઔર ઉન્કી ઉન્હીં કમઝોરિયોંને જો કુફ્ફાર સુલ્તાન અય્યૂબીકે દોરમેં મુસલમાન ઉમરામેં પૈદા કરનેકી કોશિશ કર રહે થે, બૈતુલ્મુકદસ યહૂદિયોંકે હવાલે કર દિયા હે.

રિચર્ડકી રવાનગીકે બા'દ સુલ્તાન અય્યૂબીને ઐલાન કિયા કે ઉસ્કી ફૌજકે જો અફરાદ હજકે લિએ જાના ચાહતે હેં, અપને નામ દે દેં, ઉન્હેં સરકારી ઈન્તિઝામાતકે તહત હજકે લિએ ભેજા જાએગા. ફેહરિસ્તેં તય્યાર હો ગઈ ઔર ઉન સબકો હજકે લિએ રવાના કર દિયા ગયા. ખૂદ સુલ્તાન અય્યૂબીકી દેરીના ખ્વાહિશ થી કે હજજે કા'બાકો જાએ મગર જિહાદને ઉસે મોહલત ન દી ઔર જબ મોહલત મિલી તો ઉસ્કે પાસ સફર ખર્ચકે લિએ પૈસે નહીં થે. ઉસે સરકારી ખઝાનેસે પૈસે પેશ કિએ ગએ જો ઉસ્ને યહ કહ કર કબૂલ ન કિએ કે યહ ખઝાના મેરા ઝાતી નહીં. ઉસ્ને અપને આપકો હજકી સઆદતસે મહરૂમ કર દિયા સરકારી ખઝાનેસે એક પૈસા ન લિયા. મિસ્રી વકાએ નિગાર મુહમ્મદ ફરીદ અબૂ હદીદ લિખતા હે કે વફાતકે વકત સુલ્તાન અય્યૂબીકી કુલ દોલત ૪૭ દીરહમ ચાંદીકે ઔર એક ટૂકળા સોનેકા થા. ઉસ્કા ઝાતી મકાન ભી ન થા.

ફિર શમ્અ બુઝ ગઈ

સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ૪ નવમ્બર ૧૧૯૨ ઈસ્વીકે રોઝ બૈતુલ્મુકદસસે દમિશ્ક પહુંચા. ઉસ્કે ચાર માહ બા'દ સુલ્તાન ખાલીકે હકીકીસે જા મિલા. દમિશ્ક પહુંચનેસે વફાત તકકા આંખો દેખા હાલ બહાઉદ્દીન શદાદકે અલ્ફાઝમેં પેશ કિયા જાતા હે :

"... ઉસ્કે બચ્ચે દમિશ્કમેં થે. ઉસ્ને સુલ્તાનેકે લિએ ઈસી શહરકો પસંદ કિયા. ઉસ્કે બચ્ચે ઉસે દેખ કર તો ખૂશ હૂએ હી થે, દમિશ્ક ઔર ગર્દો નવાહકે લોગ અપને ફાતેહ સુલ્તાનકો દેખનેકે લિએ હુજૂમ દર હુજૂમ આ ગએ. સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને અપની કૌમકી યહ બેતાબાના અકીદતમંદી દેખી તો અગલે હી રોઝ (૫ નવમ્બર બરોઝે જુમ્અરાત) દરબારેઆમ મુન્અકિદ કિયા જિસ્મેં સુલ્તાનસે મિલને ઔર અગર કિસીકો કોઈ શિકાયત હો તો હર કિસીકો બયાન કરનેકી ઈજાઝત થી... મર્દ, ઔરતેં, બૂળ્હે, બચ્ચે, અમીર, ગરીબ, હાકિમ ઔર અવામ સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીસે મિલ્ને જમા હો ગએ. શાઈરોંને ઈસ તકરીબમેં સુલ્તાનકી શાનમેં નઝમેં સુનાઈ..."

"સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો મુસલ્સલ જિહાદ ઔર સલ્તનતકી મસરૂફિયાતને ન દિનકો કભી ચેન લેને દિયા ન રાતોંકો ઈત્મીનાનકી નીંદ સોને દિયા થા. વહ જિસ્માની તૌર પર ભી નિઢાલ હો ચુકા થા ઔર ઝહની તૌર પર ભી. થકે હૂએ આ'સાબકો તાઝાદમ કરનેકે લિએ ઉસ્ને દમિશ્કકે ઈલાકેમેં હિરનો (ગઝાલ)કે શિકારકો શુગલ બના લિયા. વહ અપને ભાઈયોં ઔર બચ્ચોંકે સાથ શિકાર ખેલા કરતા થા. ઉસ્કા ઈરાદા થા કે કુછ રોઝ આરામ કરકે મિસર ચલા જાએગા મગર દમિશ્કમેં ભી સરકારી કામોંને ઉસ્કા પીછા ન છોળા..."

"મેં ઉસ વકત બૈતુલ્મુકદસમેં વઝીર થા. એક રોઝ દમિશ્કસે મુઝે સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા ખત મિલા. ઉસ્ને મુઝે દમિશ્કમેં બુલાયા થા. મેં ફૌરન રવાના હોને લગા, મગર મુસલ્સલ મુસ્લાધાર બારિશોંને રાસ્તોંકો દલદલ બના દિયા થા. ઈસ કદર કીચળ ઔર ઈત્ની તેઝ બારિશ કે મેં ૧૯ રોઝ બા'દ બૈતુલ્મુકદસસે નિકલ સકા. મેં ૨૩ મુહર્રમુલ્હરામ બરોઝે જુમ્આ વહાંસે રવાના હુવા ઔર બારહ સફર બરોઝે મંગલ દમિશ્ક પહુંચા. ઉસ વકત સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે મુલાકાતકે કમરેમેં ઉમરા ઔર દીગર હુક્કામ સુલ્તાનકા ઈન્તિઝાર કર રહે થે. સુલ્તાન અય્યૂબીકો મેરી આમદકી ખબર દી ગઈ. ઉસ્ને મુઝે ફૌરન અપને ખાસ

કમરેમેં બુલા લિયા. મેં જબ ઉસ્કે સામને ગયા તો વહ બાઝૂ ફૈલા કર ઉઠા ઔર મુઝસે બગલગીર હો ગયા. મૈંને ઉસ્કે ચેહરે પર ઐસા ઈત્મીનાન ઔર સુકૂન કભી નહીં દેખા થા. ઉસ્કી આંખોમેં આંસૂ તૈરને લગે...''

"અગલે રોઝ ઉસ્ને મુઝે બુલાયા. મેં ઉસ્કે ખાસ કમરેમેં પહુંચા તો ઉસ્ને મુઝસે પૂછા કે મુલાકાતકે કમરેમેં કોન લોગ બેઠે હૈં. મૈંને ઉસે બતાયા કે (ઉસ્કા બેટા) અલ્મલિકુલ્ફઝલ, ચંદ એક ઉમરા ઔર બહુતસે દૂસ્રે લોગ આપકી મુલાકાતકે લિએ બેઠે હૈં. ઉસ્ને જમાલુદીન ઈકબાલસે કહા કે ઈન લોગોંસે મેરી તરફસે માઅઝરત કરકે કહ દો કે આજ મેં કિસીસે નહીં મિલ સકૂંગા. ઉસ્ને મેરે સાથ કુછ ઝરૂરી બાતેં કી ઔર મેં ચલા આયા...''

"દૂસ્રે દિન ઉસ્ને મુઝે અલસ્સુબ્હ બુલા દિયા. મેં ગયા તો વહ અપને બાગીચેમેં બેઠા અપને બચ્ચોંકે સાથ ખેલ રહા થા. ઉસ્ને પૂછા કે મુલાકાતકે કમરેમેં કોઈ મુલાકાતી હે ? ઉસે બતાયા ગયા કે ફિરંગિયોં (ફ્રેન્કસ)કે એલ્ચી આએ બેઠે હૈં. સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા કે ફિરંગી એલ્ચિયોંકો યહીં ભેજ દો. ઉસ્કે બચ્ચે વહાંસે ચલે ગએ. ઉસ્કા સબસે છોટા બચ્ચા અમીર અબૂબક્ર જિસ્સે સુલ્તાન અય્યૂબીકો બહુત પ્યાર થા વહીં રહા. જબ ફિરંગી આએ તો બચ્ચેને ઉન્કે બગૈર ડાઢિયોંકે ચેહરે ઔર ઉન્કા લિબાસ દેખા તો બચ્ચા ડર કર રોને લગા. બચ્ચેને બગૈર ડાઢીકે કભી કોઈ ઈન્સાન નહીં દેખા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને ફિરંગિયોંસે માઅઝરત કી કે ઉન્કે હુલિયોકો દેખ કર બચ્ચા રો પળા હે, મગર સુલ્તાનને બચ્ચેકો અંદર ભેજનેકે બજાએ ફિરંગિયોંસે કહા કે વહ ઉન્સે આજ નહીં મિલ સકેગા. ઉસ્ને ઉન્હેં બગૈર બાતચીત કિએ રૂખ્સત કર દિયા....''

"ઉન્કે જાનેકે બા'દ ઉસ્ને કહા 'જો કુછ પકા હે લે આઓ' ઉસ્કે આગે હલકી ફુલકી ગિઝા રખ્ખી ગઈ જિસ્મેં ખીર ભી થી. ઉસ્ને બહુત થોળા ખાયા. મૈંને મહસૂસ કિયા જૈસે ઉસ્કી ભૂક મર ચુકી હો. મૈંને ઉસ્કે સાથ ખાના ખાયા. ઉસ્ને બતાયા કે વહ મુલાકાતેં કમ કર રહા હે કયૂં વઅ બદહઝમી ઔર કમઝોરી મહસૂસ કરતા હે. ખાનેકે બા'દ ઉસ્ને મુઝસે પૂછા 'હાજી વાપસ આ ગએ હૈં ?' મૈંને ઉસે બતાયા કે રાસ્તેમેં કીચળ ઝિયાદા હે. શાયદ કલ તક હાજી આ જાએ. સુલ્તાનને કહા 'હમ ઉન્કે ઈસ્તિકબાલકે લિએ જાએંગે' યહ કહ કર ઉસ્ને એક હાકિમકો બુલા કર હુકમ દિયા કે હાજી આ રહે હૈં ઔર રાસ્તેમેં કીચળ ઔર પાની હે. ફૌરન આદમિયોંકો ભેજો ઔર જિસ રાસ્તેસે હાજી આ રહે હૈં ઉસ રાસ્તેસે કીચળ ઔર પાની સાફ કર દો. મેં ઉસ્સે ઈજાઝત લે કર ચલા આયા. મેં દેખ રહા થા કે ઉસ્કા જોશો ખરોશ ઔર

ઉસ્કી મુસ્તઈદી માંદ પળ થઈ થી..."

"દૂસ્રે દિન વહ ઘોળે પર સવાર હો કર હાજીયોંકે ઈસ્તિકબાલકે લિએ નિકલા. મૈં ભી ઘોળે પર સવાર હો કર ઉસ્કે પીછે ગયા. ઉસ્કા બેટા અલ્મલિકુલ્ફઝલ ભી આ ગયા. લોડગોંમેં જંગલકી આગકી તરહ યહ ખબર ફેલ ગઈ કે સુલ્તાન બાહર આયા હે. લોગ કામ કાજ છોળ કર ઉઠ દોળે. વહ અપને ફાતેહ સુલ્તાનકો કરીબસે દેખના ઔર ઉસ્સે હાથ ભી મિલાના ચાહતે થે. જબ સુલ્તાન અકીદતમંદોંકે ઉસ બેસબર ઔર બેકાબૂ હુજૂમમેં ગિર ગયા તો ઉસ્કે બેટે અલ્મલિકુલ્ફઝલને ગબરાહટકે આલમમેં મુઝે કહા કે સુલ્તાનને સવારીવાલા લિબાસ નહીં પહન રખ્ખા. (યહ ઝિરહ બક્તરકી કિસ્મકા લિબાસ હુવા કરતા થા. સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ઉસ લિબાસકે બગૈર કભી બાહર નહીં નિકલા થા.) હમેં પરેશાની હૂઈ. સુલ્તાનકે સાથ બોડીગાર્ડ ભી નહીં થે. મુઝસે રહા ન ગયા. (સુલ્તાન અય્યૂબી પર ઉસ્સે પહલે કાતિલાના હમ્લે હો ચુકે થે. અબ ભી હમ્લા હો સકતા થા)મેં હુજૂમકો ચીરતા સુલ્તાન તક પહુંચા ઔર ઉસે કહા કે આપ અપને મખ્સૂસ લિબાસમેં નહીં હે. વહ ઈસ તરહ ચોંકા જૈસે નીંદસે જગા દિયા ગયા હો. ઉસ્ને કહા કે મેરા લિબાસ યહીં લાયા જાએ મગર વહાં કોઈ ભી નહીં થા જો ઉસે લિબાસ લા દેતા. મુઝે કુછ ઝિયાદા હી ખત્રા મહસૂસ હોને લગા..."

"મુઝે ઐસા મા'લૂમ હોને લગા જૈસે કોઈ હાદષા હોનેવાલા હો. મૈંને ઉસે કહા કે મેં યહાંકે રાસ્તેસે વાકિફ નહીં. કયા કોઈ ઐસા રાસ્તા હે. જહાં લોગ કમ હો ઔર આપ વાપસ જા સકે ? ઉસ્ને કહા કે એક રાસ્તા હે. ઉસ્ને ઘોળા ઉસ રૂખકો મોળ લિયા. લોગોંકા હુજૂમ બેપનાહ થા. સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને ઘોળા બાગોંકે દરમિયાની રાસ્તે પર ડાલ દિયા. મેં ઔર અલ્મલિકુલ્ફઝલ ઉસ્કે સાથ થે. મેરા દિલ બોઝલ થા મેં ઉસ્કી જાનકો ભી ખત્રેમેં મહસૂસ કર રહા થા ઔર ઉસ્કી સેહતકો ભી. હમ અલ્મીંબાકે ચશ્મેસે હોતે હૂએ કિલ્એમેં દાખિલ હૂએ..."

"જુમ્આકી શામ સુલ્તાન અય્યૂબીને ગૈરમા'મૂલી કમઝોરી મહસૂસ કી. આધી રાતસે ઝરા પહલે ઉસે બુખાર હો ગયા. યહ સફરાવી બુખાર થા જો જિસ્મકે અંદર ઝિયાદા થા, બાહર કમ લગતા થા. સુબ્હ (૨૧ ફરવરી ૧૧૯૩ ઈસ્વી) વહ નકાહતસે નીઢાલ હો ચુકા થા. જિસ્મકો હાથ લગાનેસે હરારત કમ લગતી થી. મૈં ઉસે દેખને ગયા. ઉસ્કા બેટા અલ્ફઝલ ઉસ્કે પાસ થા. સુલ્તાનને બતાયા કે ઉસ્ને રાત બળી તકલીફમેં ગુઝારી હે. ઉસ્ને ઈધર ઉધરકી બાતેં શુરૂઅ કર દી. હમને ગપશપમેં ઉન્કા સાથ દિયા. ઉસ્સે ઉસ્કી મીજાઝી શગુફતગી બહાલ હો ગઈ. દિનકે દૂસ્રે પહર તક વહ ખાસા બેહતર હો ગયા. હમ વહાંસે ઉઠને લગે તો ઉસ્ને કહા કે

અલ્ફઝલકે સાથ ખાના ખા કર જાએ. મેરે સાથ કાઝી અલ્ફઝલ ભી થા. વહ કિસી ઔરકે યહાં ખાના ખાનેકા આદી ન થા. વહ મા'ઝરત કરકે ચલા ગયા. મૈં ખાનેકે કમરેમેં ચલા ગયા. સલાહુદ્દીન અય્યૂબીસે રૂખ્સત હોતે હૂએ મુઝે યૂં લગા જૈસે મૈં અપના દિલ સુલ્તાનકે પાસ છોળ ચલા હૂં. ખાનેકે કમરેમેં ગયા. દસ્તરખ્વાન બીછ ચુકા થા. બહુતસે અફરાદ બૈઠે થે. અલ્ફઝલ અપને બાપકી જગા બેઠા થા. બેશક અલ્ફઝલ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા બેટા થા લેકિન સુલ્તાનકી જગા બેટેકો બેઠા દેખ કર બહુત દુખ હુવા. ખાને પર જો લોગ બેઠે થે ઉન્કી ભી જઝબાતી હાલત મેરે જૈસી થી. ઉન્મેંસે બા'ઝકે તો આંસૂ નિકલ આએ...''

''ઉસ રોઝકે બા'દ સુલ્તાન અય્યૂબીકી સેહત બિગળતી ચલી ગઈ. મૈં ઔર કાઝી અલ્ફઝલ રોઝાના કઈ કઈ બાર ઉસ કમરેમેં જાતે થે જહાં સુલ્તાન સલાહુદ્દીન બીમાર પળા થા. ઉસે તકલીફમેં ઝરાસા ભી ઈફાકા હોતા તો હમારે સાથ બાતેં કરતા થા, વર્ના અકષર યૂં હોતા કે વહ આંખે બંદ કિએ પળા રહતા ઔર હમ ઉસે દેખતે રહતે. ઉસ્કી જાનકે લિએ સબસે બળા ખત્રા યહ થા કે ઉસ્કા તબીબેખાસ ગૈરહાઝિર થા (કાઝી બહાઉદ્દીનને યહ નહીં લિખ્ખા કે તબીબેખાસ કહાં ચલા ગયા થા) સુલ્તાનકા ઈલાજ ચાર તબીબ મિલ કર રહે થે. મગર મર્ઝ બળહતા જા રહા થા...''

''બીમારીકે ચોથે રોઝ ચારોં તબીબોંને ફેસ્લા કિયા કે સુલ્તાન અય્યૂબીકે જિસ્મસે ખૂન નિકાલ દિયા જાએ. ઉસી વકત સુલ્તાનકી હાલત ઝિયાદા બિગળ ગઈ ઔર ઉસ્કે બા'દ અહમ ગદૂદ (કીડ્ની) બેકાર હો ગએ. ઉસ્સે ઉસ્કે જિસ્મમેં અંદરકી રતૂબતેં ખુશ્ક હોને લગી. સુલ્તાન અય્યૂબી નકાહતકી આખરી હદ તક જા પહુંચા. છટ્ઠે દિન હમને ઉસે સહારા દે કર બિઠાયા. ઉસે એક દવાઈ દી ગઈ જિસ્કે બા'દ હલ્કા ગરમ પાની પીના ઝરૂરી થા. પાની લાયા ગયા. ઉસે ગરમ હોના ચાહિએ થા. સુલ્તાન અય્યૂબીકે મુંહસે પ્યાલા લગાયા ગયા તો ઉસ્ને કહા કે પાની બહુત ગરમ હે. ઉસ્ને ન પિયા. પાની ઝરા ઠંડા કરકે લાયા ગયા તો સુલ્તાનને કહા કે યહ બિલ્કુલ ઠંડા હે. ઉસ્ને ગુસ્સે યા ખફગીકા ઈઝહાર ન કિયા, માયૂસીકે લેહજેમેં ઈત્ના હી કહા 'ઓ ખુદા ! કોઈ ભી નહીં જો મુઝે હલ્કા ગરમ પાની દે સકે'... ''

''મેરી ઔર અલ્ફઝલકી આંખોમેં આંસૂ આ ગએ (દુન્યાએ સલીબ પર દેહશત તારી કર દેનેવાલા ઈન્સાન બિલ્કુલ બેબસ હો ગયા થા)... હમ દોનોં દૂસ્રે કમરેમેં આ ગએ. કાઝી અલ્ફઝલને કહા 'કૌમ કિત્ને અઝીમ ઈન્સાનસે મહરૂમ હો જાએગી. બખુદા ઉસ્કી જગા કોઈ ઔર હોતા તો પાનીકા યહ પ્યાલા ઉસ્કે સર પર દે મારતા જો ઉસ્કી પસંદકા પાની નહીં લાયા થા' સાતવેં ઔર આઠવેં રોઝ

સલાહુદ્દીનકી હાલત ઈત્ની ઝિયાદા બિગળ ગઈ કે ઉસ્કા ઝહન ભટકને લગા. નવેં રોઝ ઉસ પર ગશી તારી હો ગઈ. વહ પાની ભી ન પી સકા. શહરમેં ખબર ફૈલ ગઈ કે સુલ્તાન અય્યૂબીકી હાલત તશ્વીશનાક હો ગઈ હે. તમામ શહર પર મૌતકી ઉદાસી તારી હો ગઈ. હર જગા ઔર હર ઝુબાન પર ઉસ્કી સેહતયાબીકી દુઆએં થી. તાજીર ઔર સોદાગર ઐસે ડરે કે ઉન્હોંને બાઝારોંસે અપના માલ ઉઠાના શુરૂઅ કર દિયા. અલ્ફાઝમેં બયાન નહીં કિયા જા સકતા કે હર એક ફર્દ કિસ તરહ ઉદાસ ઔર કિત્ના પરેશાન થા...''

"મેં ઔર કાઝી અલ્ફઝલ રાતકા પહલા પહર સુલ્તાન અય્યૂબીકે પાસ રહતે ઔર ઉસે દેખતે રહતે થે. વહ બોલ ઔર દેખ ભી નહીં સકતા થા. બાકી રાત હમ બાહર ખળે રહતે. કોઈ અંદરસે આતા તો ઉસ્સે પૂછ લેતે કે સુલ્તાનકી હાલત કૈસી હે. હમ જબ અલસ્સુબ્હ વહાંસે બાહર નિકલતે તો બાહર લોગોંકા હુજૂમ ખળા દેખતે. અબ લોગ હમસે યહ પૂછનેસે ભી ડરતે થે કે સુલ્તાનકી સેહત કૈસી હે. વહ હમારે ચેહરોંસે જાન લેતે કે સુલ્તાનકી હાલત ઠીક નહીં. હુજૂમ ચુપચાપ હમેં દેખતા ઔર હમ હુજૂમકો દેખ કર સર ઝૂકા લેતે થે... દસ્વેં રોઝ તબીબોંને ઉસે અંતળિયાં સાફ કરનેકવાલી દવા દી જિસ્સે ઉસે કુછ ઈફાકા હો ગયા. ઉસ્કે બા'દ જબ સબકો પતા ચલા કે સુલ્તાન અય્યૂબીને જવકા પાની પિયા હે તો સબને ખૂશી મનાઈ ઉસ રાત હમ ચંદ ઘંટે ઉસ્કે પાસ જાનેકા ઈન્તિઝાર કરતે રહે, લેકિન મહલમેં ચલે ગએ જહાં જમાલુદ્દીન ઈકબાલ બેઠા થા. ઉસ્સે સલાહુદ્દીનકી હાલત પૂછી. વહ અંદર ચલા ગયા ઔર તૌરાન શાહસે પૂછ કર હમેં બતાયા કે સુલ્તાનકે દોનોં ફેફળોંમેં હવા ઔર નમી આને જાને લગી હે. હમને ખુદાકા શુક્ર અદા કિયા. હમને જમાલુદ્દીનસે કહા કે ખૂદ જા કર દેખે કે બાકી જિસ્મ પર પસીનેકે આપાર હે યા નહીં. ઉસ્ને અંદર જા કર દેખા ઔર વાપસ આ કર બતાયા કે પસીના બહુત આ રહા હે. યહ એક ખૂશખબરી થી. હમ સુકૂન ઔર ઈત્મીનાનસે ચલે આએ...''

દૂસ્રે દિન જો મંગલકા દિન, સફરકી છબ્બીસ તારીખ ઔર સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકી અલાલતકા ગ્યારવાં રોઝ થા, હમ સલાહુદ્દીનકો દેખને ગએ. અંદર ન જા સકે. હમેં બતાયા ગયા કે પસીના ઈસ કદર ઝિયાદા નિકલ રહા હે કે બિસ્તરમેંસે હોતા હુવા ફર્શ પર ટપક રહા હે. યહ ખબર અચ્છી નહીં થી. જિસ્મકી રતૂબત તેઝીસે ખત્મ હો રહી થી, તબીબોંને હેરતસે બતાયા કે જિસ્મ અંદરસે ખુશ્ક હો જાનેકે બાવજૂદ સુલ્તાનકે જિસ્મમેં તવાનાઈ મૌજૂદ હે....

"સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે બેટે અલમલિકુલ્ફઝલને દેખા કે સુલ્તાનકી

સેહતયાબીકી કોઈ ઉમ્મીદ નહીં રહી તો ઉસ્ને ઉમરા ઔર વુઝરાસે હલફ વફાદારી લેનેકા ફૌરી ઈન્તિઝામ કિયા. ઉસ્ને તમામ કાઝિયોંકો રિઝવાન મહલમેં બુલાયા ઔર ઉન્હેં કહા કે નએ હલફકા મસોદા તય્યાર કરેં જિસ્મેં સલાહુદ્દીન અય્યૂબી જબ તક ઝિંદા હે ઉસ્કી વફાદારીકા હલફનામા હો ઔર ઉન્કી વફાતકે બા'દ અલ્મલિકુલ્ફઝલકી વફાદારીકા. અલ્ફઝલને મઅઝરત ઔર અફસોસકા ઈઝહાર કરતે હૂએ કહા કે વહ ઐસા હલફનામા કભી તય્યાર ન કરાતા લેકિન સુલ્તાનકી હાલત તશ્વીશનાક મર્હલેમેં દાખિલ હો ચુકી હે...

"હલફનામા તય્યાર હો ગયા. દૂસ્રે દિન હલફ ઉઠાનેકે લિએ મુતા'લ્લિકા ઉમરા વુઝરાકો બુલાયા ગયા. સબસે પહલે દમિશ્કકે ગવર્નર સઅદુદ્દીન મસ્ઉદને હલફ ઉઠાયા. ઉસ્કે બા'દ નસરૂદ્દીન આયા જો સેહવનકા ગવર્નર થા ઉસ્ને ઈસ શર્ત પર હલફ ઉઠાયા કે જિસ કિલ્એકા વહ ગવર્નર હે વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકી વફાતકે બા'દ ઉસ્કી (નસરૂદ્દીનકી) ઝાતી મિલ્કીયત સમઝા જાએગા. તમામ ઉમરા, વુઝરા ઔર ગવર્નરોંને હલફ ઉઠા લિયા. દો તીનને અપની શરાઈત મનવા કર હલફ ઉઠાયા. હલફનામેકે અલ્ફાઝ યહ થે 'ઈસ લમ્હેસે મેં મુત્તહિદા મકસદકી ખાતિર અલ્મલિકુન્નસર (સલાહુદ્દીન અય્યૂબી)કા વફાદાર રહૂંગા જબ તકકે વહ ઝિંદા હે. ઉસ્કી હુકૂમતકો બર્કરાર રખનેકે લિએ અનથક ઔર મુસલ્સલ કોશિશ કરતા રહૂંગા. ઉસ્કી ખાતિર અપની જાન, અપના માલ, અપની તલ્વાર ઔર અપની ફૌજ ઔર અપની રિઆયાકો વકફ કિએ રખ્ખૂંગા. મેં ઉસ્કા હર હુકમ માનૂંગા ઔર ઉસ્કી હર ખ્વાહિશકી તકમીલ કરૂંગા. મેં ખુદાકો ગવાહ ઠહરા કર એલાન કરતા હૂં કે સુલ્તાનકે બા'દ મેં યહી વફાદારી ઉસ્કે બેટે અલ્ફઝલકે લિએ વકફ કર દૂંગા ઔર ઉસ્કે બા'દ અલ્ફઝલકે બેટોંકે લિએ. મેં ખુદાકો હાઝિર નાઝિર જાન કર ઉસ્કે એહકામકી તા'મીલ કરૂંગા. ઉસ્કે લિએ મેં અપની જાન, અપના માલ, અપની તલ્વાર ઔર અપની ફૌજકો વકફ કિએ રખ્ખૂંગા, મેં અપને હલફ વફાદારીમેં ખુદાકો ગવાહ ઠહરાતા હૂં' ..."

"હલફનામેકી દૂસ્રી શાખ યહ થી 'અગર મેં અપને હલફકે ખિલાફવર્ઝી કરૂં તો મેં હલફિયા તસ્લીમ કરતા હૂં કે સિર્ફ ઈસ ખિલાફવર્ઝીકી બિના પર મેરી બીવિયાં મુતલ્લકા હો જાએ (યા'ની બીવિયાં મેરી નહીં રહેગી) ઔર મુઝે તમામ ઝાતી ઔર સરકારી ખાદિમોંસે મહરૂમ કર દિયા જાએગા ઔર મુઝે લાઝિમ હોગા કે મેં નંગે પાંવ યા પ્યાદા હજ્જે કા'બાકો જાઉં'..."

"૨૬ સફર હિજરી સન ૫૮૯ (૩ માર્ચ ૧૧૯૩ ઈસ્વી) મંગલકી શામ થી

ઔર સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકી બીમારીકા ગ્યારવાં રોઝ. ઉસકી તવાનાઈ બિલ્કુલ ખત્મ હો ગઈ ઔર ઉમ્મીદ દમ તોળ ગઈ. રાતકો ઐસે વકત મુઝે, કાઝીઅલ્ફઝલ ઔર ઈબ્ને ઝકીકો બુલાયા ગયા જિસ વકત પહલે કભી નહીં બુલાયા ગયા થા. ઈબ્ને ઝકીકા પૂરા નામ અબુલ્મઆલી મુહમ્મદ મુહિયુદ્દીન ઔર ઈબ્ને ઝકીકે નામસે મશહૂર થા. હઝરત ઉષ્માન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકે ખાનદાનસે તા'લ્લુક રખતા થા. વહ કાનૂન, ઈલ્મ ઔર સાઈન્સકા આલિમ થા. સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ઉસ્કા બહુત એહતિરામ કરતા થા. જબ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને યરૂશલમ ફતહ કિયા તો મસ્જિદે અકસામેં પહલે જુમ્આકા ખુત્બા દેનેકે લિએ સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસીકો મુન્તખબ કિયા થા. બા'દમેં ઉસે દમિશ્કકા કાઝી મુકર્રર કર દિયા ગયા થા...''

''હમ ગએ તો અલ્મલિકુલ્ફઝલને કહા કે હમ તીનોં સારી રાત ઉસ્કે સાથ રહેં. વહ સોગવાર થા ઔર ગબરાયા હુવા ભી. કાઝી અલ્ફઝલને એ'તિરાઝ કિયા ઔર કહા કે રાતભર લોગ બાહર ખળે સુલ્તાનકી સેહતકી ખબર સુનનેકા ઈન્તિઝાર કરતે હૈં. અગર હમ સારી રાત અંદર રહે તો વહ કુછ ઔર સમઝ લેંગે ઔર શહરમેં ગલત ખબર ફેલ જાએગી. અલ્ફઝલ સમઝ ગયા ઉસ્ને કહા કે હમ લોગ ચલે જાએં. હમારે બજાએ ઉસ્ને ઈમામ અબૂજાફરકો ઈસ મકસદકે લિએ બુલા લિયા કે અગર રાતકો સલાહુદ્દીન પર નઝા'કા આલમ તારી હો ગયા તો ઈમામ ઉસ્કે સર્હાને કુર્આન પળેગા. હમ વહાંસે આ ગએ...''

''ઉસ્કે બા'દ ઈમામ અબૂજાફરને સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકી આખરી રાતકી જો ખબર સુનાઈ વહ મૈં તહરીર કરતા હૂં. ઉસ્ને બતાયા કે ઉસ્ને સુલ્તાનકે સર્હાને કુર્આનખ્વાની કી. ઈસ દોરાન સુલ્તાન પર કભી ગશી તારી હો જાતી, કભી હોશમેં આ જાતા ઔર કભી ઉસ્કા ઝહન ભટક જાતા. આધી રાતકે બા'દ ૨૭ સફર હિજરી સન ૫૮૯ (૪ માર્ચ ઈસ્વીસન ૧૧૯૩)કી તારીખ શુરૂઅ હો ચુકી થી. ઈમામ અબૂજાફરને બતાયા મૈં સત્તરવેં પારેકી સૂરત અલ્હજ પળહ રહા થા. મૈંને જબ પળહા 'ખુદાહી કાદીરે મુત્લક હે, બર્હક હે ઔર વહ મુર્દોંકો ઝિંદા કર દેતા હે ઔર વહ હર ચીઝ પર કુદરત રખતા હે' તો મૈંને સુલ્તાન અય્યૂબીકી નહીફસી સરગોશી સુની વહ કહ રહા થા 'યહ સચ હે. યહ સચ હે' યહ ઉસ્કે આખરી અલ્ફાઝ થે. ઉસ્કે ફૌરન બા'દ સુબ્હકી અઝાન સુનાઈ દી. મૈંને કુર્આન બંદ કર દિયા. 'અઝાન ખત્મ હોતે હી સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી નિહાયત સુકૂન ઔર ઈત્મીનાનસે અપને ખાલીકે હકીકીસે જા મિલા' ઈમામ અબૂજાફરને મુઝે યહ ભી

બતાયા કે અઝાન શુરૂઅ હૂઈ તો વહ એક આયત પળ્હ રહા થા 'અલ્લાહકે સિવા કોઈ મઅબૂદ નહીં, હમ ઉસીસે મદદ માંગતે હૈં' તો સુલ્તાન અય્યૂબીકે હોટોં પર મુસ્કુરાહટ આ ગઈ. ઉસ્કા ચેહરા ચમક ઉઠા ઔર વહ ઉસી કૈફિયતમેં અપને ખુદાકે હુઝૂર ગયા...."

"મૈં જબ પહુંચા ઉસ વકત સલાહુદ્દીન ફોત હો ચુકા થા. ખુલફાએ રાશિદીનકે બા'દ અગર કૌમ પર કોઈ કારી ઝર્બ પળી હે તો વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકે ઈન્તિકાલકી થી. કિલ્એ, શહર, વહાંકે લોગોં ઔર દુન્યાભરકે મુસલમાનોં પર ગમકી ઐસી ઘટા છા ગઈ જો સિર્ફ ખુદા જાન્તા હે કે કિત્ની ગહરી થી. મૈંને લોગોંકો અકષર કહતે સુના હે કે ઉન્હેં જો શખ્સ સબસે ઝિયાદા અઝીઝ હે ઉસ્કે લિએ વહ અપની જાન કુર્બાન કર દેંગે, લેકિન મૈંને કભી કિસીકે લિએ જાન કુર્બાન કરતે નહીં દેખા. અલબત્તા મૈં કસમ ખા કર કહતા હૂં કે સુલ્તાન અય્યૂબીકી ઝિંદગીકી આખરી રાત હમસે કોઈ પૂછતા કે સુલ્તાન અય્યૂબીકી જગા કોન મરનેકો તય્યાર હે તો હમમેંસે બહુતસે લોગ અપની જાનેં કુર્બાન કરકે સુલ્તાન અય્યૂબીકો ઝિંદા રખતે..."

"ઉસ રોઝ શહરમેં જિસે દેખા બેઈખ્તિયાર આંસૂ બહાતે દેખા. લોગ રોનેકે સિવા કુછ ઔર સોચતે હી નહીં થે. કિસી શાઈરકો મરષિયા સુનાનેકી ઈજાઝત ન દી ગઈ. કિસી ઈમામ, કિસી કાઝી ઔર કિસી આલિમને લોગોંકો સબ્રકી તલ્કીન ન કી. વહ ખૂદ રો રહે થે. હિચકિયાં લે રહે થે. સલાહુદ્દીનકે બચ્ચે રોતે ચીખતે ગલિયોંમેં નિકલ ગએ. ઉન્હેં રોતા દેખ કર લોગ ધાળે માર માર કર રોતે થે... ઝોહરકી નમાઝકા વકત હો ગયા. ઉસ વકત સુલ્તાન અય્યૂબીકી મય્યતકો આખરી ગુસ્લ દે કર કફન પહનાયા જા ચુકા થા. ગુસ્લ અદાલતકે એક અહલકાર અદલાઈને દિયા થા. ગુસ્લકે લિએ મુઝે કહા ગયા થા મગર મેરા દિલ ઈત્ના મઝબૂત ન થા. મૈંને ઈન્કાર કર દિયા. મય્યત બાહર લા કર રખ્ખી ગઈ. જનાઝે પર જો કપળા ડાલા ગયા વહ કાઝી અલ્ફઝલને દિયા થા. જબ જનાઝા લોગોંકે સામને રખ્ખા ગયા તો મર્દોંકી ધાળોં ઔર ઔરતોંકી ચીખોંસે આસ્માનકા જિગર ચાક હોને લગા..."

"કાઝી મુહિયુદ્દીન ઈબ્ને ઝકીને નમાઝે જનાઝા પળ્હાઈ. મૈં કુછ નહીં બતા સકતા કે જનાઝેમેં કિત્ને લોગ થે. અલબત્તા યહ બતા સકતા હૂં કે સબ નમાઝે જનાઝામેં ખળે થે મગર નમાઝ પળ્હનેકે બજાએ સબ હિચકિયાં લે રહે થે. ઔર બા'ઝ બેકાબૂ હો કર ધાળે માર ઉઠતે થે. નમાઝે જનાઝાકે બા'દ મય્યત બાગીચેકે ઉસ મકાનમેં રખ્ખી ગઈ જહાં મર્હૂમને અલાલતકે દિન ગુઝારે થે. અસ્રસે કુછ દેર

પહલે સુલ્તાન અય્યૂબીકો કબ્રમેં ઉતાર દિયા ગયા. લોગ ઘરોંકો વાપસ ગએ તો યૂં લગતા થા જૈસે લાશોંકા હુજૂમ ચલા જા રહા હે. મેં અપને સાથિયોંકે સાથ કબ્ર પર કુર્આનખ્વાની કરતા રહા...''

''બહાઉદ્દીન ઈબ્ને શદ્દાદને યહ યાદદાશ્તેં ખલીફાકી ઈજાઝતસે કલમબંદ કી હે ઔર ઈસ તહરીરકો અલ્મલિકુન્નસર અબૂઝફર યુસૂફ ઈબ્ને નજ્મ સલાહુદીન અય્યૂબીકી વફાત પર ખત્મ કિયા હે. ખુદા ઉસ પર રહમત ફર્માએ. ઈસ તહરીરસે મેરા મકસદ ખુદાકી ખૂશનુદી હે ઔર મેરા મકસૂદ યહ ભી હે કે ઉસે યાદ રખ્ખો જો નેક થા ઔર સિર્ફ નેકી પર ધ્યાન રખ્ખો.''

ઈન યાદદાશ્તોંકે બા'દ યહ બતાના ભી ઝરૂરી હે કે સુલ્તાન અય્યૂબીકી એક ખ્વાહિશ યહ થી કે ફલસ્તીનકો સલીબિયોંસે પાક કરેં. ઉસ્કી યહ ખ્વાહિશ પૂરી હો ગઈ. ઉસ્કી દૂસરી ખ્વાહિશ યહ થી કે ફતહ ફલસ્તીનકે ફરીઝેકે બા'દ ફરીઝએ હજ્જ અદા કરે મગર ઉસ્કી યહ ખ્વાહિશ પૂરી ન હો સકી. ઉસ્કી વજહ બીમારી નહીં થી બલ્કે યહ કે ઉસ્કે પાસ ઈત્ને પૈસે હી નહીં થે. ઉસ્કી ઝાતી જેબ ખાલી થી. હિલાલે નવકી દરાનતીસે ફસ્લે સલીબી કાટનેવાલા મર્દે મુજાહિદ, મિસર, શામ ઔર ફલસ્તીનકા સુલ્તાન જિસ્કે કદમોંમેં સલ્તનતકે ખઝાને થે વહ ઈત્ના ગરીબ થા કે હજકો ન જા સકા ઔર ઉસે જો કફન પહનાયા ગયા થા વહ કાઝી બહાઉદ્દીન શદ્દાદ, કાઝી અલ્ફઝલ ઈબ્ને ઝકીને દરેપર્દા પૈસે જમા કરકે ખરીદા થા – આજ ફલસ્તીન સુલ્તાન અય્યૂબીકા ગમ ઉસી તરહ મના રહા હે જિસ તરહ ૪ માર્ચ ૧૧૯૩ ઈસ્વીકે રોઝ દમિશ્કકે લોગોંને મનાયા થા.

